ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
1
MARDI
1er JANVIER
1980

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 2 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.547 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 55e ANNÉE — No 14.547

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻ • BONNE ANNEE

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Կապոյտ Առաւօտներու Հաւատքով

Օրերը որ գացին, օրերը որ կուգան, դուռ կը բանան խորհրդածութիւններու, որոնք չեն կրնար մեզ մղել անոյշ լաւատեսութեամբ լեցուն երազանքներու։

Ազգային թէ միջազգային գետնի վրայ, տարին, որ անցաւ յուսադրիչ ոչինչ բերաւ, ո՛չ Հայուն, ոչ իսկ մանաւա՛նդ մարդուն։

Մկրտուած՝ Մանուկի միջազգային տարի, 1979ը տեսաւ թշուառութիւնը մանուկին, որ հոս ու հոն քաշքշուած, կարօտ մնաց պուտ մը ջուրի, պատառ մը չոր հացի ու մօր մը ժպիտին։

Դարերու երկայնքին, Ճենկիս Խանէն Պոքասա, ոչինչ փոխուեցաւ քանի քաղաքակրթութեան հսկայ յառաջդիմութիւնը չյաջողեցաւ իրագործել շատ պարզ բաներ՝ խաղաղ կեանք պայծառ արեւներու ներքեւ, ջնջում կեղեքումներու ու ան–հաւասարութեանց, ազատութիւն մաքի ու խղճի։

Փետրուարի առաջին առաւօտը, երեք հայ երիտասարդներ գնդակահարուեցան Մոսկուա, մայրեր լացին ու հեռաւոր պողոտաներու վրայ ուրիշ երիտասարդներ իրենց անզօր ընդվզումը պոռացին բայց օրերն անցան ու Դեկտեմբերի վերջին առաւօտներէն մէկը, Սթալինի հարիւրամեակը ոգեկոչուեցաւ Մոսկուա, մինչ մեր սրտերուն խորը դեռ կ'երգէին Զապէլ Եսայեանի Սիլիհտարի Պարտէզները ու Թիֆլիզի իր «ազատութեան» մէջ, Պարաճանով ազատ չէր նոյն նոր գոյներ ստեղծելու։

Ամէն կողմ բիրտ ուժը քիչ մը աւելի սաստկացաւ, ահաբեկչութիւնը դարձաւ բոլոր դ ա տ ե ր ո ւ օրուան լեզուն, բայց դատերը մնացին անլոյծ մինչ միջազգային ատեանները Նիւ Եորքէն Լա Հէ, չմաշած յարատեւութեամբ բանաձեւեր կը քուէարկուէին, քաջ գիտնալով, որ անոնք դատապարտուած են մեռեալ տառ մնալու։

Ու դեռ տարւոյն վերջին օրերուն, գրեթէ վերջին ժամերուն, մինչ մե՛ծն Ամերիկան կը մնար պատանդը Ղոմի այաթոլային, Խորհ. Միութիւն 30 հազար զինուորով, Աֆղանիստան կը մտնէր, հաստատելով նոր վարչակարգ մը, քիչ մը աւելի հլու – հնազանդ Կրեմլինի։

Օրերը, որ անցան, պարզեցին մռայլ պատկերը քարիւղի գերի արեւմտեան աշխարհի մը, որ սարսափով կ'ապրէր իր շռայլ կեանքին սպառնացող վտանգին։

Apocalypse tomorrov ?

Եւ սակայն ո՛չ։ Հակառակ բոլոր յուսալքիչ իրականութեանց, նոր օրերու սեմին, հարկ է դեռ հաւատալ։ Հաւատալ՝ վաղուան նոր ու տաք արեւներուն, լուսաւոր երկինքներուն, դաշտերու վայրի ծաղիկներուն եւ մարդո՛ւն։ Մարդուն վասնզի եթէ ան երբեմն կոչուեցաւ Բերիա կամ Փինոշէ, կոչուեցաւ նաեւ Փասթէօր եւ Ֆլէմինկ, երբեմն՝ Թալաթ կամ Հիթլէր, բայց նաեւ՝ Ժօրէս կամ Լեվի–սթրոս, երբեմն Ատտիլաս կամ Սուլթան Համիտ բայց նաեւ Նանսէն կամ Թերեզա։ Ու այս է որ թոյլ կուտայ, այսօր, նոր օրերու սեմին, դեռ չյուսահատիլ ու ապրիլ՝ կապոյտ առաւօտներու հաւատքով։

«ՅԱՌԱՋ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆ

ՄՈՍԿՈՒԱ Կ'ԱՐԴԱՐԱՑՆԷ ԻՐ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԻՒՆԸ

Մինչ Խորհ. Միութիւնը տուն տեղ կ'ըլլար Քապուլ, Արեւմուտքը եւ Չինաստան կը բողոքէին ու կը պահանջէին որ խորհրդային զօրքը քաշուի։ Նախ քան Մ ո ս կ ո ւ ա յ ի արտայայտուիլը, Իւմանիթէ եւ Ունիթա տարբեր ձեւով կը խօսէին այդ մասին։ Մինչ Ֆրանսական Համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը 24 ժամ յապաղումով, կը «կարծէր» գիտնալ թէ խորհրդային զօրքը մասնակցած էր Քապուլի բախումներուն, նախորդ օրն իսկ իտալական Համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը չէր ծածկեր իր մտահոգութիւնը ի տես խորհրդային միջամտութեան։ Հարկ էր սպասել մինչեւ Երկուշաբթի որպէսզի Մոսկուա «բացատրուի», արդարեւ Պրաւդայի մէջ, Պետրով, որ հաւաքական ստորագրութիւնն է կեդր. կոմիտէին, կը յայտնէր թէ Աֆղանիստանի կը սպառնար արտաքին աշխարհակալութիւնը՝ Ամերիկացի, մինչեւ իսկ Եգիպտացի։ Ուրեմն, ժողովրդավարութիւնը վտանգուած էր եւ ամէն մարդ գիտէ, որ ուր որ ժողովրդավարութիւնը կը վտանգուի, Մոսկուա անմիջապէս կը հասնի։ Հասաւ Փեշտա, հասաւ Փրակա, այսօր ալ՝ Քապուլ։ Մոսկուա, կը խոստանայ նոյնիսկ քաշուիլ անմիջապէս որ իր ներկայութիւնը «ժողովրդավարութիւնը պաշտպանելու համար» այլեւս անհրաժեշտ չըլլայ։ Եւ որովհետեւ ծանօթ է, որ Խորհ. Միութիւնը քաշուած է բոլոր երկիրներէն (արեւելեան Եւրոպան վը–կա՛յ) ուր ժողովրդավարութիւնը «փըրկած էր», ոչ ոք մտահոգ ըլլալու պատճառ ունի..., ոչ իսկ Իրան, որ այս առթիւ ամբաստանեց Խորհ. Միութիւնը «որ կը գործէ ինչպէս Միացեալ Նահանգները Վիէթնամի մէջ»։

×

ԻՐԱՆ

ՎԱԼՏՀԱՅՄ ԹԵՀՐԱՆ Կ'ԵՐԹԱՅ

Ուաշինկթըն շաբաթ մը յետաձգեց այն դիմումը զոր պիտի ընէր Ապահովութեան Խորհուրդին, տնտեսական սեղմումներու միջոցներ ձեռք առնելու Իրանի դէմ եւ մինչ այդ որոշուեցաւ ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարը՝ Քուրթ Վալտհայմը ղրկել Թեհրան։ Մթնոլորտը շատ ծանր է սակայն եւ Իրանի մէջ հազիւ 7000 օտարական մնացած է (հարիւր հազարի վրայ)։ Ֆրանսական կառավարութիւնը թելադրեց իր այն քաղաքացիներուն, որոնք Ֆրանսա եկած են տօնական օրերու առթիւ, առ այժմ չվերադառնալ Թեհրան։ Ըստ տեղւոյն վրայ գտնուող թղթակիցներուն, խուճապ ստեղծուած է եւ մնացած օտարականներն ալ կ'աճապարեն մեկնիլ։ Ասոր պատճառը այն է որ Ապահովութեան Խորհուրդի թշնամական քուէարկութեան պարագային, կառավարութիւնները կը վախնան, որ Թեհրան վրէժ լուծէ այդ կառավարութեանց հպատակներէն։

Շատ յայտնի չէ որ ի՞նչ պիտի կարենայ ընել Վալտհայմ։ Տեղւոյն վրայ ոչ Խոմէյնի, ոչ ալ ուսանողները տրամադիր կը թուին լսելու զինքը։ Եթէ այաթոլան կը յայտարարէ թէ «Իրանի եւ Միացեալ Նահանգներու միջեւ չէ որ պատերազմ կ'ուզենք այլ՝ իսլամի եւ անհաւատներուն», ուսանողները շատ հաւանաբար մարքսիստ յեղափոխութիւն մըն է որ կը նախընտրեն։

Այս սպասողական վիճակն է որ կը տեւէ, մինչ Թայմ Մակազին «տարւոյն մարդը» ընտրած է յանձին՝ Խոմէյնիի։

×

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԵՂԵՌՆԱՓՈՐՁ ԵՇԻԼՔՕՅԻ ՕԴԱԿԱՅԱՆԸ ՏԷՐ Կ'ԸԼԼԱՅ ՀԱՅԿ. ԳԱՂՏՆԻ ԲԱՆԱԿԸ

Երկուշաբթի առտու, փարիզեան 1 – 2 թերթեր միայն քանի մը տողով արձագանգ կը հանդիսանային կրկնակ եղեռնափորձի մը, որ կատարուած է Պոլսոյ Եշիլքօյի օդակայանը։ Քոթիտիէն տը Փարի կը գրէ թէ առաջին պայթումը տեղի ունեցած էթրքիշ էոլայնզի պարապ հանրակառքի մը մէջ, Կիրակի կէսօրէ ետք, հինգ վայրկեան յետոյ, ուրիշ ռումբ մը կը ցնցէր Թրանզիթի սրահը միայն նիւթական մեծ վնասներ պատճառելով։ Երկու եղեռնափորձերուն, կը գրէ թերթը, տէր եղած է «Հայաստանի Ազատագրութեան Գաղտնի Բանակը» որ շեշտեր է նաեւ թէ «այս եղեռնափորձերը մեռեալներ եւ վիրաւորներ պատճառած են Թուրք Փաշիստներուն մէջ»։ Շատ կարճ ձեւով, լուրը կուտար նաեւ Լիպերասիոն, յայտնելով նաեւ թէ եղեռնափորձերուն տէր եղած էր, Պէյրութի մէջ, Հայ Գաղտնի Բանակը «իր 5րդ տարեդարձին առթիւ»։ Ըստ ոստիկանութեան ոչ մէկ զոհ կայ։

Մանրակշիռ Արկած մը «Յառաջ»ի խմբագրատան առջեւ

Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 18ին, Ռիւ տ'Օթըվիլի մէջ, «Յառաջ»ի խմբագրատան ճիշդ կողքին, ուր կը տարուին Շաթըլէ – Կառ տիւ Նոռ մեթրոյի (Էռ. Ը. Էռ.) գիծի երկարաձգման աշխատանքները, հսկայ սիլօ մը (սիլիքաթ տը սոտիոմով լեցուն) 50մ. բարձրութեան վրայ պայթեցաւ ու ինկաւ, ահաւոր աղմուկ, խուճապ եւ «աշխարհի վերջի» տպաւորութիւն մը ստեղծելով։ Նախքան իյնալը վնասեց նաեւ բեռնաբարձ մեքենային։ Առանց չափազանցութեան, պարզապէս դիպուածներու արդիւնք էր կամ նախախնամութիւն, որ աղէտը մեծ չեղաւ եւ միայն 8–10 անցորդներ թեթեւօրէն վիրաւորուեցան։ Բեռնաբարձ մեքենային վերի մասը (փլէշ) սակայն ինկաւ միայն Ուրբաթ առաւօտ ժամը 10.45ին քանդելով 82–84 Ռիւ տ'Օթըվիլի երկու շէնքերուն տանիքները։ Բնակիչները տեղաւորուեցան մերձաւոր պանդոկները մինչ փողոցը փակուած կը մնար մինչեւ երկուշաբթի, քանի մը տասնեակ ոստիկաններու հսկողութեան եւ հրշէջներու մնայուն ներկայութեան տակ։

Ֆրանս – Սուար Ուրբաթ իրիկուն իր առաջին եւ 3րդ էջը կը նուիրէր այս աղէտին (վերջին հրատարակութիւն) եւ փարիզեան մամուլն ալ, ընդհանրապէս Ուրբաթ եւ Շաբաթ կ'անդրադառնար պատահածին, տպաւորիչ նկարներով։

Այս առթիւ, խորին շնորհակալութիւններ կը յայտնենք մեր ընթերցողներուն եւ բարեկամներուն, որոնք ի լուր այս դէպքին, բազմաթիւ հեռաձայններով իրենց մտահոգութիւնը յայտնեցին մեզի։

Թեհրանի Առաջնորդարանի Բռնագրաւման Մանրամասնութիւնները

ԽՄԲ. — Դեկտ. 28ի մեր թիւով, քանի մը տողով արձագանգ հանդիսացած էինք (քաղելով «Ալիք»էն) Թեհրանի Առաջնորդարանը պատահած անախորժ դէպքին։ Ստորեւ կը հրատարակենք, մեր ստացած Հաղորդագրութիւնը Առաջնորդարանէն, որ կը պարզէ եղելութիւնը։ Յետագային կուտանք դէպքին յաջորդող բողոքի արտայայտութեանց եւ ցոյցին մանրամասնութիւնները։

×

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Թեհրան, 20 Դեկտ. 1979
Թիւ 226–2501

Ներկայիս յայտնում ենք թէ՝ Երկուշաբթի օրը, Դեկտ.ի 17ին, երեկոյեան ժամը 5ին, Առաջնորդարան սկսեցին ժամանել տարբեր մարդիկ, կանայք եւ պատանիներ, ինչպէս նաեւ երիտասարդ եւ երիտասարդուհիներ, յայտնելով որ իրենց իմաց տրուած է որ Թեմական Խորհուրդը փող պիտի յատկացնի տներ կառուցելու համար։ Ժամանողները տեղ գրաւեցին Առաջնորդարանի սրահում։ Այդ ընթացքում անպատասխանատու տարրեր սկսեցին խօսել ժողովրդին. ներկաների թիւը երկու հարիւրի սահմաններում էր։

Յայտնենք նաեւ, որ Թեմական Խորհրդի հերթական նիստերը գումարւում են Երկուշաբթի օրեր, երեկոյեան ժամը 7ին։

Հետզհետէ սկսեցին ժամանել Թեմական Խորհրդի անդամները։

Ժամը 7.30ին, մի քանի երիտասարդներ Սրբազան Հօր դրասենեակը գալով, յայտնեցին, որ սրահում հաւաքուած ժողովուրդը հարցեր ունի եւ Թեմական Խորհրդին ներկայացուցիչներից բացատրութիւններ է ուզում։

Թեմական Խորհրդի կազմը, սրահ ներկայանալով սիրով ընդառաջեց այնտեղ հաւաքուած ժողովրդի հարցերին. ներկաների մեծ մասը պարզամտութեամբ Առաջնորդարան էր եկել անսալով ան–պատասխանատու տարրերի գրաւոր այն յայտարարութեան՝ որ, փող է տրւում տուն կառուցելու համար։

Սրբազան Հայրը որ ինք եւս սրահ էր եկել Թեմական Խորհուրդի հետ, հետաքրքրուելու համար այնտեղ հաւաքուած ժողովրդի հարցերով մի քիչ անց, թողնում է սրահը եւ քաշւում առանձնասենեակը։

Ժամը 9ին, պատեհապաշտ եւ անպատասխանատու տարրերը սկսում են իրագործել իրենց մութ ծրագիրը եւ յայտարարում են որ Թեմական Խորհրդի ան–դամները կալանքի տակ են առնուած, եւ վերցւում են որպէս պատանդ եւ սկսում են կոմիտէներ կազմել.— ուտելիքի, փրոփականտայի եւ դատավարութեան։ Այս ընթացքում Սրբազան Հայրը ցան–կանում է սրահից ներս մտնել, բայց թոյլ չեն տալիս, յայտնելով որ իր սենեակում մնայ։

Ներսում սկսում են վիրաւորական ար–

(Շար.ը կարդալ 4րդ էջ)

ԱՄԱՆՈՐԻ առթիւ, «Յառաջ» վաղը լոյս չի տեսներ (Յունուար 2ի թիւ)։ Մեր յաջորդ թիւը՝ Հինգշաբթի, Յունուար 3։

Fonds A.R.A.M

ՆԱՅԻՐԻ

ՆԱՄԱԿԱՆԻ ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆԻ
ԿԱՄ
ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ՕՐԱԳԻՐ

«ՏԱՂԱՆԴԱՒՈՐ ՎԻՊԱՍԱՆԻ ԻՐ ՁԻՐՔԵՐԸ ԱՐԳԵԼՔ ՉԷԻՆ ՈՐ ԿԱՊՈՒԱԾ ՄՆԱՐ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ, ՏԵՍՆԷՐ ԵՒ ՄԱՆԱՒԱՆԴ ԸՆԴՈՒՆԷՐ ԻՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ»

Գրեց՝ ԳԵՂԱՄ ՖԷՆԷՐՃԵԱՆ

Բ.

Երբ 1921ին կը հասնի Փարիզ ուր կը մնայ գրեթէ մինչեւ իր Հայաստան հաստատուիլը 1933ին, վերջին տասներեք տարիներուն ընթացքին վկան եղած էր դէպքերու որոնց նմանը չէր տեսնուած իր ժողովուրդին պատմութեան մէջ: Այդ դէպքերը իր վրայէն սահած անցած չէին, խոցելով միայն իր զգացումները: Խարազանած էին իր միտքը: Խորհրդածութեան եւ քննութեան շրջան մը սկսաւ իրեն համար: « Ժամանակ ունիմ մտածելու », կը գրէր Պոլսէն նոյն տարին դեռ Փարիզ չհասած, կ'աւելցնէր. « սովորութիւն ալ ունիմ մտածելու »: Սովորութիւն որ շատ ընդհանրացած չէ մեր մէջ:

Տաղանդաւոր վիպասանի իր ձիրքերը արգելք չէին որ կապուած մնար իրականութեան, տեսնէր եւ մանաւանդ ընդունէր իրողութիւնները: Դարձեալ հազուադէպ առաքինութիւն: Պատրանքներ չէ՞ր ունեցած, միամիտ ոգեւորութիւններէ չէ՞ր տարուած իր կարգին: Ո՞վ կրնայ հակառակը ըսել: Այսպէս 1908ին կը գրէ իր ամուսնին. « Այս միջոցին ազգարիկները ինչ որ ուզեն կ'ընեն. գոնէ վստահաբար կրնան վերջին ջախջախիչ հարուածը տալ Թուրքիային »: Բայց 1920–1921ին արդէն հեռացած էր հին արահետներէն որոնց վրայ ատեն մը քալած էր ուրիշներու հետ: Գործնական միտք, շատ ժամանակ չկորսնցուց քաղելու համար դէպքերուն դասը: 1921ին, երբ Փարիզ գնաց, հայ ժողովուրդին համար ստեղծուած էր նոր կացութիւն մը, անյեղլի եւ անվերադարձ: Մնացեալը իրեն համար երազ էր եւ ինքնախաբութիւն: Ինք չէ որ անունդ պիտի տար կամ որս պիտի դառնար կուսակցական դիցաբանութեան: Նոյն տարին կը գրէր իր աղջկան որ Պոլիս էր, ակնարկելով Հայաստանի Հանրապետութեան Պոլսոյ ներկայացուցիչներուն. « Երբ տեսնես այդ պարոնները, ըսէ անոնց որ, հիմնուելով դառն փորձառութեան վրայ, ես առաւել եւս համոզուեցայ որ մեր ժողովուրդին փրկութիւնը միայն Ռուսաստանէն կրնայ գալ, ինչ ձեւով ալ որ ներկայանայ ան »: Եւ կ'աւելցնէր. « Նոյնպէս կը խնդրեմ որ ինծի ղրկես Ճակատամարտի այն թիւերը որոնց մէջ հրատարակուած են վերջին երկու յօդուածներս: Ըստ իրենց սովորական վարմունքին, այդ պարոնները ոչ նամակ կ'ուղարկեն ոչ ալ թերթ: Շատ ուրախ պիտի ըլլամ այն օրը ուր վերջապէս պիտի ազատիմ իմ պարտաւորութիւններէս »: Չէր կրնար մէկ օրէն միւսը խզել ժամանակի ընթացքին հիւսուած կապերը: Յաջորդ տարին կը գրէ Ամերիկայի Հայոց յառաջդիմական կազմակերպութեան. « Երկար ժամանակ եւ բոլորովին մինակս մտածեր ու վերլուծեր եմ կացութիւնը: Բոլոր դէմ եղած առարկութիւնները լսեր եւ հաշուի եմ առեր »: Իսկ երբ յայտնի եղաւ Լօզանի ժողովին արդիւնքը, Զապէլ Եսայեան գրեց Լեւոն Բաշալեանի. « Ուրեմն վերջացաւ եւ լաւ է որ վերջացաւ: Ես շատոնց է որ իմ յոյսերս տեղափոխեր էի տարբեր հորիզոնի վրայ. այդ մասին ձեզի խօսեր եմ արդէն... »:

Այնուհետեւ, տասներկու տարի, Փարիզի մէջ զինքը կը գտնենք դարձեալ լծուած անխոնջ գործունէութեան: Կ'աշխատակցի թերթերու, կը հրատարակէ գիրքեր, քանի մը ամիս կ'այցելէ Հայաստան, կ'երթայ քանի մը անգամ Պելժիա բանախօսելու, կը ծրագրէ երթալ Անգլիա եւ Ամերիկա, կ'երազէ հրատարակչականի մը հիմնարկութեան, կը ձեռնարկէ, ուրիշներու հետ, «Պետական Համալսարանի Բարեկամներու Ընկերակցութեան » մը ստեղծման, առանց արդիւնքի եւ, առաւելապէս, կը գրաւուի յառաջդիմական Երեւան թերթին հրատարակութեամբ, որու խմբագրութեան մաս կը կազմէ: Այնտեղ իր դիրքը շատ հանգստաւէտ չէր: Երեւան եւ այն ատենները լոյս տեսած նման թերթեր մեր այսօրուան յառաջդիմական թերթերուն պէս կրօնա–բարոյական օրկաններ չէին: Մարտունակ էին եւ պայքարի ծարաւի: Իրենց եռանդը սահման չունէր: Իրենց նետերը, ներսը եւ դուրսը արձակուած, սուր եւ ապահով նշանառութեան մը փորձերը չէին: Ներսը՝ գժտութիւնները անպակաս էին, մրցակցութիւնները սուր եւ անխնայ: Հանրածանօթ գրող Զապէլ Եսայեանը, արդէն յիսնամեայ, հանրային կեանքի մեծ փորձառութեան տիրացած, աւելի հասուն եւ աւելի տեղեակ քան իր շրջապատը, այնտեղ դատապարտուած էր դառնալու յաճախ անտես բայց երբեմն անողոք խաղերու առարկան: 1928ին, խօսելով Երեւան թերթին մասին, կը գրէ Աննա Բուդաղեանին. « Խմբագրատուն տող մը ղրկեցի, ըսելով որ հիւանդ եմ եւ ինձ ղրկեն ինչ որ կարող են, մինչեւ այսօր որեւէ պատասխան չեմ ստացած: Կարող էք երեւակայել թէ ի՞նչ մարդոց հետ է գործս »:

Այդ շրջանին, Փարիզէն գրած իր նամակներուն մէջ կը զգանք դառնութիւնը նիւթական անյաղթելի անձկութեան մը որու մասին գաղափար չեն կրնար ունենալ այսօր մեր հասարակութեան զանազան խաւերը:

Այս նամակները, թիւով 175, « գործի նամակներ » են: Կը պարունակեն տեւական շարժումի մէջ գտնուող կնոջ մը ծրագիրները, հրահանգները, որոշումները, յոյսերը, դրամական կարգադրութիւնները, մանր – մունր գումարներու վրայ, աւելորդ է ըսել: Քիչ են անշուշտ երեսուն տարիներու ժրաջան կեանքի մը համար: Մերիններէն ամէնուն պարագան է ատիկա: Մեր մտաւորականներուն նըշխարները դատապարտուած էին զոհ ըլլալու իրենց անդաստական կեանքին յորձանքներուն: Անցեալ տարի կը ծանուցանէին հրատարակութիւնը Ժորժ Սանտի նամակներուն տասնըմէկերորդ հատորին, որ վերջինը պիտի չըլլայ: Այս տեսակ երազներ մեզի թոյլատրուած չէ փայփայել:

Այդ կողմէն, Զօպանեան միայն ձգեց պատկառելի ժառանգութիւն մը, ոչ այնքան իր գրած նամակներով, որոնք ցըրուած են աստին անդին, որքան իր ստացածներով որոնք վաթսուն տարի հաւաքուած էին իր փարիզեան մենարաններուն մէջ:

Քիչ են բայց ամբողջութիւնը չեն: Հատորը կազմողը, Արփիկ Աւետիսեան, ներածական գրութեան մը մէջ կ'ըսէ թէ « մեր ձեռքի տակ եղած ոչ բոլոր նամակներն են տեղ գտել սոյն հատորում »: Այսինքն ընտրութեամբ հրատարակուած են:

Ինչ որ ալ ըլլայ, այս նամակները երեւան կը հանեն գլխաւոր հանգրուանները ուրկէ անցած է Զ. Եսայեան, անոնց մէջ կը գտնենք իր մտածման յաջորդական փուլերը եւ արձագանգն ու անդրադարձումը մեր հաւաքական կեանքը ցնցող դէպքերուն: Ինչպէս որ է, հատորը կ'ընծայէ միջոց մը հետաքրքիր ընթերցողին, եթէ ոչ ուսումնասիրողին եւ կենսագիրին, ճանչնալու Զապէլ Եսայեանի կեանքին կարեւոր դրուագներէն շատերը:

Այս նամակները ոչ միայն եղածներուն ամբողջութիւնը չեն, այլ եւ երբեմն կըրճատուած են: Հատորը կազմողը կ'ըսէ. « Առանձին նամակներից դուրս թողնուած հատուածները զուտ անձնական բնոյթի են »: Անձնական բնոյթի հատուածներուն վերականգնումը, որ կարեւոր է երբ հարցը մեծ գրողի մը կը վերաբերի, ապագայի խնդիր է: Բայց մեզի կը թուի թէ բոլոր կրճատումները անձնական պարագաներու չեն վերաբերիր: Այսպէս, այս հրատարակութեան խմբագիրը, Ս. Արզումանեան, հատորին սկիզբը Զապէլ Եսայեան վերնագրով յառաջաբանի մը մէջ կը գրէ. « Դեռ եւս 1918 թ. Մայիսին Զապէլը Թեհրանից գրում է Զօպանեանին, որ ինքը լաւ « վերաբերմունք ունի բոլշեւիկներու մասին »: « Բնական է, — շարունակում է նա, — որ վերջիններու ճամբով պիտի երթայինք: Ինչ որ ալ ըլլայ ռուս են վերջապէս եւ հնարաւորութիւն ընծայեցին մեզ Թուրքերու զազրելի տիրապետութենէն ազատուել նոյն ինքը Կովկասի մէջ »: Ճիշդ է որ գիրքին մէջ կայ նամակ մը 1918 Մայիսին Թեհրանէն գրուած եւ Զօպանեանին ուղղուած, բայց այնտեղ չենք գտներ այս հատուածը: Հաւանական չէ որ նոյն օրերուն Զ. Եսայեան Զօպանեանին գրած ըլլայ ուրիշ նամակ մըն ալ որ դուրս ձգուած ըլլայ հատորէն, մանաւանդ երբ հրատարակուածին մէջ կը կարդանք թէ ինչ միջոցի դիմեր է ան իր նամակը Փարիզ հասցնելու համար: Աւելի հաւանական է որ նամակը կրճատուած ըլլայ:

(Շար. — 2)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
«ՅԱՌԱՋ»ը
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾԱՄՕՐ

ՀՐԱՆՏ ՄԱԹԵՒՈՍԵԱՆ

Գնացքի էր սպասում երկաթուղին, լըռում էին էջմիածնի պղնձէ զանգերը, խորհում էր կաւէ մի կտոր պատը խաղողի պառաւ որթի մօտ, լոյսը ծփում էր Երեւան քաղաքի վրայ Արարատեան հովտով մէկ:

Մեծամօր բլրի մօտ մթի տակ տնքում էին փորձնական տնտեսութեան գոմէշները, ջուրը փայլում էր առուների մէջ:

Արարատի ձիւներից ներքեւ քանդուած մատուռի մօտ հովուակրակի հետ մարմրում էր ոչխարաշան ոռնոցը երկու միլիոն մեռելների ուրուականների մէջ, նիրհող հոտի վրայ՝ ամուլու...

Հանգստանում էին շոգեքարշը, անտաշ քարի մօտ՝ մուրճը, մեռնում էին հին շշուկները հին իջեւանատան պառաւ մոխրի մօտ Անի կանաչ ճանապարհին, խամրում էր երեկուայ լրագիրը ուրախ լուրով՝ թէ Երկրի գերբնակեցման վըտանգը չի սպառնում մեր մեծ Միութեանը: Խոր գիշերուայ մէջ լուռ մտածում էին գրքերը, լքուած իջեւանատունը Անիի հին ճանապարհի վրայ, անտաշ քարը տառեր, ողկոյզ ու խաչ էր խոկում. պառաւում էր էրեբունիի բերդի կաւը, թանգարանում դանդաղ փոշիանում էր տէգը, եւ անհաւատալի էր, թէ այս երկրում երբեւէ տէգ են կոփել եւ տէգ են բռնել,– եւ ճաղատ մատենագիրը կարճ պինդ մատներով տրորում էր մեծ գլուխն ու վախենում էր մօտենալ լավաշի չափ լուսաւոր գրասեղանին,– գալիս է հոտը... գալիս է հոտը... գալիս է հոտը...

Գալիս է հոտը...
Ծերին առջեւից,
Գամփռը ետեւից,
Ուղտը մի թեւից,
Թուխպը մի թեւից,
Ամէն, ամէն ինչ՝
Խառնելով իրար՝
Ալեկոծւում է
Բլուրներն ի վար
Սեւ հեղեղի պէս...
Այդպէս է եղել,

Փալանած եզան
Բութ կճղակներով,
Առեւանգել են
Հունդ ու հորովել...
Առեւանգել են,
Տրորել են քեզ
Քոչուոր ցեղերը
Դարեր շարունակ:
Դարե՞ր շարունակ
Գալիս է հոտը:

Կըռ կըռ կռկռան կռունկները հա թըռան, կռունկների թեւի տակ եղաւ գարուն մեր դաշտ: Տղմուտ գետի ափին իր ընկերների հետ հերոսի մահով զոհուեց քաջ հրամանատար Վարդան Մամիկոնեանը: Հրազդան գետը բխում է Սեւանայ լճից: Սեւանայ լիճը գտնւում է Գեղամայ լեռներում: Երկու անգամ երկու՝ չորս, երկու անգամ երեք՝ վեց, երկու անգամ չորս՝ ութ, երկու անգամ հինգ՝ տասը, երկու անգամ վեց՝ տասներկու: Հէքեաթների թեւերը սուտ են.. – այդպէս գերազանցիկ, ցուցամատս թանաքոտ, չորս հատ դասագիրք պայուսակիս մէջ, մեծ գլուխս նեղ ուսերիս ճօճելով իբր թէ գնում եմ դպրոց. մայիսեան առաւօտը գնդում է իմ մաքուր թոքերի մէջ, պիոներական վզկապի զոյգ ճիւղերը ծեծում են ուսերս... Երազի շարունակութիւնը գիտեմ եւ չեմ ուզում տեսնել. քնի մէջ ժպտալով շուռ եմ գալիս եւ ոչ այն է յիշում ոչ այն է տեսնում շարունակութիւնը. եւ քնի մէջ ժըպտալով թէ արտասուելով ես սիրում եմ ինձ, դպրոցի ճամբան, ճանապարհի շան քոթոթին, որ մի օր էլ շուն էր դարձել, ու վրայ պրծաւ...

Ո՞ւր ես գնում այդպէս արագ,
Այ դու կայտառ սիրուն գետակ,
Կանգ առ խաղանք էս ծառի տակ...
Չէ, փոքրիկս, գնամ պիտի...

Ցեռոյ թռած եկաւ արեգակի շեղը, բախուեց, սայթաքեց Արարատի սառոյցների վրայ եւ ձորն ընկաւ ու փըշրուեց, եւ Արարատեան հովիտը լցուեց կապոյտ վաղորդայնով: Մի պահ սպասեց ու հազար գործարանի ուժով պայթեց Երեւան միլիոնանոց քաղաքը: Ջըրհեղեղը ցամաքել էր՝ Գեղամայ լեռներում թողնելով մի բուռ ջուր:

Եւ քնի մէջ ես զգում եմ մայրական զգուշութեան հովանին ու, սրճի բուրմունքի հետ, լսում ընկերներիս ծիծաղը:

– Քնեցիր, մեծացար, մեծ տղայ դարձար:

– Գնում ենք Մեծամօր, վեր կաց:

– Ասում էք Արարատեան ժամանակին նուաճել էք, հա՞:

– Նուաճած կը լինենք:

– Ո՞ւր չքացաք յետոյ, չէ՞ք յիշում:

– Յիշում ենք. ղըպտերի բանակն առանք, եկանք ջարդուխուրդ արինք Հայերից:

– Եկել էիք ձեր տուն, բա չէի՞ք կարօտել:

– Կարօտել էինք, լաց եղանք ու լաց լինելով ջարդեցինք:

– Յետո՞յ, անունն ի՞նչ դրիք:

– Անունը դրինք բիւզանդական հայ Վասիլ երկրորդ հայասպան:

(Շար. — 4)

Fonds A.R.A.M

ԵՐԲ ՓՐԿՈՒԹԻՒՆԸ Կ'ՈՒՇԱՆԱՐ

Գրեց ԱՐԵԳ ՏԻՐԱԶԱՆ

Քոյրս՝ Մաքրուհիին

… Եւ ես՝ խոհարար մը դժխեմ՝
Կ'եփեմ իմ սիրտս ու կ'ուտեմ:
ՇԱՐԼ ՊՕՏԼԷՐ

Երբեք չեմ մոռնար այդ կաղանդը. չե՛մ կրնար մոռնալ զայն:

Արդարեւ ի՛նչպէս կարելի էր միտքերէ ջնջել ահաւոր այն յիշողութիւնը, որ սրուեցաւ մեզի ապրիլ այն օրերուն…

Սակայն անոնք, որ ինկան առաջին իսկ հարուածին տակ ոճիրին, չունեցան բախտը մեզի պէս ապամահ վերապրումի մը, աւելի՛ դառն քան մահը…

Տեղահանուած ամէնքս ալ սարսափնե-րու երկրի մը ամէն կողմերէն, սեւ հե-ղեղի պէս կ'իջնէինք ողողել մինչեւ Մի-ջագետքի անապատները:

Այն ատեն տակաւին չէինք կրնար կռահել, թէ մեզմէ ամէն մէկուն համար բնաջնջման ի՛նչ զարհուրելի միջոցներ ծրագրուած էին արիւն որոճացող միտքերու տակ, օրե՛ր, ամիսնե՛ր, տարիներ շարունակ:

Մենք դեռ մաս մը տղայ՝ թիւով հինգ, հօրս ապահոված կառքերուն վրայ, մօր մը գուրգուրանքով ջերմացած, անխո՛յթ կը կարծէինք, թէ օդափոխութեան կը տանէին մեզ, ճիշդ հին երանելի օրերուն նման:

Բայց երբ Սեպիլը մեր ետեւ թողած, կ'անցնէինք առաջին անգամ ըլլալով այս համբորդութեան ընթացքին Արեւելքի վերջին քաղաքին, Հալէպի մարդաշատ մէկ պողոտայէն, ու երջանիկ մարդիկ ու կիներ պատշգամներէն ժպտաշուրթն կը դիտէին մեր կառքերուն յուղարկաւորա-կան անցքը… այն ժամանակ, — ինչպէս խոստովանիմ այսօր, — մօրս աչքերուն մէջ արցո՛ւնք մը տեսայ ես: Իր նայ-ուածքը, ինծմէ, մեզմէ դուրս ու հեռու, ալեկոծեց զիս խիկոյն, այրե՛ց սիրտս մինչեւ այդ ինծի չայցելուած դառն խռովքով:

Նոյն վայրկեանին էր, որ անդրադար-ձայ, թէ ո՛վ եմ ես եւ ի՛նչ կ'արժեմ իբրեւ Հայ, իբրեւ մարդ: Կարծես տարիքս դա-րե՛ր առած ըլլար իր վրայ: Ու պահ մը ետքը, երբ կրկին գտայ մօրս նայուածքը, այս անգամ յառած վրաս, արցունքը ան-հե՛տ ջնջուեր էր աչքէն եւ, ո՛հ, կը ժպտէր հիմա, աւելի՛ քաղցրօրէն կը ժպտէր ան:

Այդ փախստեայ արցունքը իմ Հայու-թի՛ւնս մկրտեց սակայն. այդ ժպիտը պայծառացուց հոգիս իմաստութեամբը մարդկային հպարտութեան:

Ա՛խ, ուրիշ բան էր հպարտութիւնը, որուն ազնուական չքեղութիւնը այնքան քաղցրօրէն վայլեցնել գիտէր այն գեղե-ցիկ կինը, զոր մա՛յրս կոչելու երանու-թիւնը միայն կը պահեմ այսօր ինծի, իբրեւ անփոխարինելի հարստութիւն, ի՛ր հպարտութիւնը… յետին զրկումի եւ դժբախտութեան մէջ իսկ ինքզինք ան-կարօտ, ինքզինք ճոխութեամբ լիացած ցոյց տալուն գաղտնիքը գիտէր անիկա, ու հերոսութիւն մը՝ աւելի՛ վսեմ քան այն իմաստը, զոր ռամիկը կուտայ անոր, բսելու համար « սեւը ներս, ճերմակը դուրս ընել »:

×

Ա՛լ գիտակցեցանք վերջապէս, որ ա-րիւնի ճամբաներուն վրայ կը գտնուէինք: Այս անգամ նախնական լաստ մը մեզ կ'իջեցնէր Եփրատն ի վար: Կային աւե-լի քան քառասուն տարագիր անոր վրան, ու հսկուած միակ ժանտարմայէ մը: Հայրս գուրգուրանքով սատանձնած էր պաշտպանութիւնը նաեւ նոր այրիացած մօրաքրոջս, իր երեք զաւակներուն հետ, որոնք Պալէն միացած էին մեզի:

Նախորդ գիշերը մահուան կայանէ մը հազիւ կրցեր էինք ազատիլ Եփեսոսի կողմերէն գաղթած տանեակ մը կարիճ մաղապուրծներու շնորհիւ. մեզմէ՝ անոնք ալ՝ եւ զինուած… Իսկ հետեւեալ օրը մեր լաստը գետի յորձանքին մէջ խութ-քերու բախելով սկսած էր տախտակա-մածէն ջուր առնել:

Պիտի խեղդուէինք բոլորս ալ, եթէ մակուկավարները պատեհ ժամուն չմօ-տեցնէին մեզ գետափունքը, ուր խրած մնացինք ի վերջոյ: Գիւղը, որ կ'որոշա-գծուէր հեռուէն, ըսին թէ Ռաքքա կը կոչ-ուի, հին պատմական Նիկեփորիոնը:

Շուտով ցամաքին վրայ մարդեր երեւ-ցան, Հայե՛ր էին: Ջայնեցին. քանի որ նաւը նորոգութեան համար օգնութեան պէտք ունէր: Հայրս, որ արդէն մակու-կավարներուն հետ դուրս ելած էր, խօ-սեցաւ անոնց հետ: Շարժուձեւերէն կռա-հեցինք թէ ծանօթներ էին: Չեմ գիտեր՝ ի՛նչ ըսին ժանտարմային, որ թոյլատրեց հօրս, ընկերանալ անոնց մինչեւ գիւղա-քաղաք: Վերջէն իմացանք, թէ մեր փըր-կութեան համար էր: Հայրս, որ աղաչել չէր գիտեր, այնտեղ մեր կեանքը սակար-կած էր եւ գնա՛ծ շատ սուղ…

Վերադարձին՝ աւետեց, որ գայմա-գամը կ'արտօնէր մեզի Ռաքքա մնալ, փոխարէն պիտի նուիրէինք իրեն՝ մօրս բոլոր զոհարեղէնները եւ երկու ծանրար-ժէք գորգեր, որոնք անկորուստ մնացեր էին ցարդ մեր մօտ: Բարի հայրս, այս պատեհութեամբ, կ'ազատէր նաեւ մեզի ուղեկից տարագիրները բոլոր:

×

Վերջապէս, հեռու սպանդին արհաւիր-քէն, կրցած էինք ապաստանիլ գիւղական հաուշի մը գետնայարկին վրայ գրաւելով երկու սենեակ: Տերուիշ – էլ – Մայիւշին տունն էր: Երրորդ տարին կը բոլորէինք ա՛լ: Ծայրը ծայրին կ'ապրէինք այլեւս մեր ունեցածով. որովհետեւ մեր բոլոր խնայութիւնը հացին ճամբուն կը սպա-ռէինք… Բայց իմ քաղցրիկ մայրիկս այսքանին ալ փառք կուտար:

Հայաջինջ կարմիր ուրուականին փո-խարէն, հիմա մեր սիրտը կը սեղմէր եր-կու սարսափ… համաճարակը եւ քաղ-ցը: Դուրսը, բծաւոր ժանտախտը եւ տիֆանթերին անխնայ զոհեր կը խլէին: Առաւօտուն մեռելները, երբեմն ալ մա-համերձները… կը հաւաքէին եւ ձողի մը վրայ կապած կը տանէին նետելու հասա-րակաց փոսի մը մէջ: Առանց յուղարկա-ւորական ծէսի, այդ թշուառ զոհերուն, առ ի գթութիւն… իբրեւ պատանք կը շնորհուէր ճեփ–ճերմակ երկու թի անմար կիր… Եւ այսպէս ամէն օր:

Բայց անողոք իրականութիւնը մու-րացկաններուն պատկերն էր… Աղքատ եւ անօթի Հայը ե՞րբ մուրացեր էր որ ասկէ առաջ ու ետքը: Ո՞ւր Հայը ձեռք երկարած պիտի ըլլար պատառ մը հա-ցին համար: Եւ ո՞վ ըսած է թէ մարդ անօթի չի մեռնիր. աւելի ճիշդ պիտի ըլլար ըսել՝ անօթին գերեզման չունենար:

Եւ սակայն ամօթալի ճշմարտութիւն մը կայ, որ հերոսութիւնը կ'անցնի: Ու ես, որ կ'ամչնամ հիմա պատմելու ազէկս կո-րանքը, թո՛յն, մա՛ղձ եւ հայհոյա՛նք բա-ռեր կուգան այլեւս գրչիս տակ: Խոստո-վանի՛լ բոլորը, ինչ որ տեսան կեանքէն չապականած պղու սա իմ աչ-քերս… ի՛նչպէս պարպուիլ, ո՞ր ար-ցունքներով… որոնց առաջինը գողունի բռնեցի պաշտելի մօրս աչքերուն մէջ մէ՛կ անգամ: Սխալ է, երբ կը կարծէք, թէ գրողները կը թեթեւցնեն իրենց սիրտին խոցը անգութ տողերու վրայ պարպուե-լով: Սո՛ւտ է: Ես ինքզինքս կողոպտած պիտի ըլլայի իմ հպարտութենէս, եթէ խոստովանէի աւելի քիչ բան քան ինչ որ զգացեր եմ ես, դժոխային այն օրերուն, մանուկի մը հոգիով:

Օ՛, իմ հպարտութիւնս, զոր ժառան-գեր եմ թէ՛ հօրմէս, թէ՛ մօրմէս… Հե-րոսական քաջութիւն է կզակները ամուր կղպել չպոռալու համար ներսէն կու-տակուած զայրոյթը, բողոքն ու վիշտը: Ա՛յդ է, որ սորվեցուցին անոնք ինծի՝ մեզի — եղբայր, քոյրս ու ամէն մէկս ցիրուցան եղած այսօր:

×

Ու հիմա անապատին վերջին կաղանդը:

Գիշերը աւելի առատ շող առած էր մեր սենեակին մէջ, բարակուկ լոյսովը մոմե-րուն, չինուած մաս մը ճարպէն այն մի-սին, զոր տօնական օրերու համար ան-տեսեր էին մայրս ու մօրաքոյրս:

Սեղան բերուեցաւ հին բախտաւոր օ-րերու ծաղկանկար ափսէն, վրան դրուած քանի մը ճանկ չամիչ, քիչ մը թուզ եւ արմաւ, բայց նաեւ համաչափ կտորնե-րու վերածուած սանպղին… ասոնցմով պիտի կաղնդէինք այդ տարի, ծնողքս, մօրաքոյրս եւ մենք զաւակները անոնց, տասնմէկ հոգի:

— Շնորհաւոր նոր տարի…

Այն որո՞ւն ձայնն էր դռնէն ներս, որ թուեցաւ ինծի օտար… կարծես անդրաշ-խարհային շրթունքներ արտասանած ըլ-լային այս մաղթանքը: — Ո՞վ խօսե-ցաւ… Մինչ մենք ցածլիկ սեղանին շուրջ ծնրադիր կը մնայինք՝ քարէ արձաննե-րու նման:

Մեր դուռը դեռ կը ճռճռար: Սահմըռ-կած էինք բոլորս ալ: Սարսափելի օտա-րական մը կը սպասէր դուրսը: Ա՛լ չէինք համարձակեր ձեռք երկարել ափսէին: Ի վերջոյ սկսանք վիրար քաջալերել, ու մեզմէ իւրաքանչիւրը իր բաժինը կը հրէր միւսին:

Նոյն պահուն ամբողջովին բացուեր էր դուռը. վտիտ ձեռք մը կ'երկարէր ներս. փոսն ինկած աչքերը չարաշուքօրէն կը փայլէին մոմերու լոյսին տակ. կենդանի կմախք մըն էր ցնցոտիներու պլլուած: Ետեւէն՝ իրեն կը հետեւէր հերարձակ ուրիշ ուրուական մը, մայր մը՝ մանուկ մը գրկած:

Մինչդեռ հայրս ափ մը միրգ կ'երկա-րէր առաջին մոնոլին, մենք ալ սկսանք մեր բաժինները պարպել միւսներուն ա-փը: Մայրս ու մօրաքոյրս մէյ–մէկ պնակ լեցուցին մեր կաղանդի ընթրիքէն… դրին անոնց առջեւ:

Երբ կերան ու մեկնեցան մեզմէ աւելի թշուառները, երբ մենք մեզի նորէն ա-ռանձին մնացինք:

— Ա՛ստուած, ա՛լ կրակներու ծով դար-ձաւ Հայուն ցաւը… սիրտէն պոռթը-ւեցան այս բառերը մօրաքրոջս, որ դեռ նոր անապատի աւազին վրայ թողեր էր իր ամուսինը կանաչ, արիւնը վրան…:

Իսկ պզտիկ Նեկտարը, վարդի պէս թարմ, անտեղեակ տակաւին իր որբու-թեան, աղօթքի մը նման կը թոթովէր մանկապարտէզի երգ մը հին.

… Տես, պատրաստ է մեր սեղան
Ազուոր հայրիկ, տուն եկուր…

×

Այն գիշեր, չեմ գիտեր, թէ ո՛վ կրցաւ կաղանդ ընել: Երբ մենք չկրցանք կըշ-տացնել աշխարհը անօթիներուն. աշխարհ մը տառապանք զիս կշտացուցեր էր ար-դէն:

Ու երբ գլուխս դրի բարձին վրան, չորս մոմեր քնացած սենեակին պատերուն վրայ արիւն կ'արտասուէին:

Իսկ մեզմէ հեռու եւ մեզի շատ մօտ ամէն Հայու սիրտին մէջ ցամքեր էին արցունքին ակերը բոլոր:

Ես կ'երազէի նորէն այն կրակը, զոր տատու մը մահուան ճամբուն վրայ, մար-դերու անգթութեան դէմ, մօրս աչքերուն մէջ տեսեր էի ես: Ա՛լ ծովացեր էր ան եւ այս անգամ սիրտիս վրայ կը թափէր ու կը լափէր զայն:

Այս ոխութի՛ւնը լռութեան՝ ո՞վ սոր-վեցուցեր էր ինծի այսքան կանուխ: Ո՞վ տուեր էր ինծի հպարտ ու Հայ ըլլալուն հարստութիւնը…

Հարստութի՛ւն հպարտութեան…

Կաղանդի այս առաւօտուն՝ անով կը դիմաւորեմ նորէն սուտ ժպիտներու կեղծ բարութիւնը բարեկամ մարդերուն:

ԱՄԱՆՈՐԸ ԵՒ ՏՕՆԱԾԱՌԸ ԵՐԿՐԷ ԵՐԿԻՐ

Նոր տարի է:

Դարեր առաջ, Հին Արեւելքի, Եգիպ-տոսի, Չինաստանի, Յունաստանի, հին Հրեաներու, Վրացիներու մօտ Ամանորը կը տօնուէր գարնանամուտին՝ իբրեւ նոր կեանքի, վերածնունդի, զարթօնքի խորհրդանիշ:

Ամէն տարի, Հայոց Նաւասարդ ամ-սուան սկիզբը նոյնպէս կը կատարուէր Ամանորի « աշխարհախումբ » տօնախըմ-բութիւնը: Ամանորը նաեւ քաջ նախնիք-ներու յիշատակը յաւերժացնող, ուրախ ձիարշաւի, ռազմական մրցումի ու խա-ղերու տօնախմբութիւն էր:

Սկիզբը այս բոլորը կը կապուէր նաեւ Բարեկենդանի տօնին հետ:

Աւելի ուշ, ինչպէս կը վկայեն Խորե-նացի, Ագաթանգեղոս, Բիւզանդ եւ այլ պատմիչներ, Նաւասարդ – Ամանորը գա-րունէն փոխադրուած է աշուն՝ Բարեկեն-դան – Ամանորի իր շատ մը յատկանիշ-ներու հետ միասին, եւ իր բազմաթիւ ծի-սակատարութիւններով պահպանուած է մինչեւ ԺԹ. դար:

Ամէն տարի աշնան ժողովուրդը կը հա-ւաքուէր Եկեղեաց գաւառի Անահիտ դի-ցուհիի մեհեանին քով: Մինչեւ ԺԱ դար ժողովուրդը կ'երգէր Արտաշէս Ա.ին վե-րագրուող նաւասարդեան երգը.

Ո՞ տայր ինձ
Զծուխ ծխանի
Եւ զառաւօտն Նաւասարդի,
Զվազելն եղանց
Եւ զվազելն եղջերուաց
Մեք փող հարուաք
Եւ թմբկի հարկանէաք,
Որպէս օրէն էր թագաւորաց:

Առա՛տ սեղաններ կը սարքէին՝ չոր պտուղ, հարիսա, գաթա կը լեցնէին… քաղցու, բաղարջ, բլիթ, շարոց, պաս-տեղ եւայլն: Կը հնչէին շնորհաւորանք-ներն ու բարեմաղթութիւնները.

Գոզնոց բացէ՛ք, գօգով տուէ՛ք,
Ափով բաժնենք, ծափո՛վ ուտենք…

×

ՔՈՒՊԱՅԻ մէջ նոր տարուան նախօր-եակին բնակիչները կուժերու մէջ ջուր կը լեցնեն եւ երբ ժամացոյցին սլաքները կենան 12ի վրայ՝ ջուրը պատուհաններէն դուրս կը թափեն: Ասիկա կը նշանակէ, թէ հին տարին վերջացած է եւ նորին կը մաղթեն ջուրին պէս պարզ ու վճիտ ճա-նապարհ:

×

ԱՂՈՒԱՆՔԻ մէջ նոր տարին կը դիմա-ւորէին գարնան՝ Մարտ 22ին: Այր մար-դիկ կը հաւաքուէին առանձին, կանայք՝ նոյնպէս: Այրերը թասերով մրգահիւթ կը խմէին. Գորանի համաձայն՝ նոր տա-րի առանց կնոջ եւ առանց գինիի:

×

ՃԱՓՈՆԻ մէջ նոր տարուան դիմաւորու-մը կը տեւէ ամբողջ շաբաթ մը: Ամէն առաւօտ աղջիկները կը հաւաքեն « գար-նանային չոր խոտ »: Եօթներորդ օրը տան տէրը հաւաքուած կանաչեղէնէն եւ բրինձէն կը պատրաստէ զանազան կերա-կուրներ: Այն ատեն է որ կը վառուին տօնական մոմերն ու կանթեղները եւ կը զարդարուին տօնածառերը:

×

ՏՕՆԱԾԱՌ

Նկատի ունենալով որ շատ մը երկիր-ներու մէջ ձիւն եւ եղեւնի չկայ, սովո-րութիւններն ալ համապատասխան կեր-պով կը տարբերին:

Տօնածառ պատրաստելու համար Վի-էթնամցիները եղեւնին կը փոխարինեն բամբուկով, Ճափոնցիները՝ բալենիով:

Քուպայի մէջ ձիւնն ու եղեւնին կը խորհրդանշեն մարաբօ բոյսի ճերմակ ներկուած ճիւղերը, որոնք կը նմանին փոքր եղեւնիի: Անոնք կը զարդարեն հիմ-նարկութիւնները, պանդոկները եւ փո-ղոցները:

Վիէթնամցիներու նոր տարին կը սկսի Փետրուարին եւ կը կոչուի « Թէթ », որ գարնան եւ ծաղիկներու տօն է:

Կինէի մէջ կը կազմակերպուին համա-ժողովրդական, եօթը օր տեւող հանդի-սութիւններ:

Քոնկոյի մէջ ճիշդ կէս գիշերին բոլորը դուրս կ'ելլեն եւ կը շնորհաւորեն զիրար: Յունուար մէկը հոն « բաց դռներու » օր է. մտիր ուզած տունդ եւ կ'ընդունիս իբրեւ թանկագին հիւր:

×

Եղեւնիի մեծարանքը տարածուած էր յատկապէս Գերմանացիներու մօտ, որոնք եղեւնին կը համարէին ծառերու պահ-պանման, անտառի թռչուններու եւ գա-զաններու հովանաւոր: Ճակատամարտէն առաջ ռազմիկները խարոյկ կը վառէին եղեւնիի շուրջը եւ հոն որոշումներ կու-տային: Ցեղագային այդ սովորութիւնը անցած է Անգլիացիներուն եւ Հոլանտա-ցիներուն:

×

Իբրեւ տօնածառ, եղեւնին Ռուսիոյ մէջ « հաստատուած » է Պետրոս Ա.ի շնոր-հիւ, երբ ան յատուկ օրէնքի մը հրապա-րակումով հրահանգած է՝ 1700 թուա-կանէն սկսեալ Ռուսիոյ մէջ նշել նոր տարին ոչ թէ Սեպտեմբեր 1ին, այլ Յուն-ուար 1ին:

Fonds A.R.A.M

(Շար. Ա. էջէն)

տայայտութիւններ ունենալ Թեմական Խորհրդի հասցէին:

Ժամը 11ին, բազմահազար Հայեր երբ լսում են Առաջնորդարանի բռնագրաւումը անմիջապէս հաւաքւում են Առաջնորդարանի բակը, սրահ են բարձրանում, պարզմիտ ժողովրդին հեռացնում են ու կալանքի տակ են առնում պառեհապաշտ տարրերին:

Առաջնորդարանի բակում եւ սրահում հաւաքուած ժողովուրդը պահանջում է տեղւոյն վրայ պատժել պառեհապաշտ տարրերի ղեկավարներին:

Թեմական Խորհուրդի ատենապետ՝ Դր. Վ. Նահապետեանը դատապարտելով հանդերձ պատահածը, յորդորում է ժողովրդին, որ պահի իր պաղարիւնութիւնը եւ ծայրայեղ միջոցների չդիմի. բայց ժողովուրդը, անդրդուելի է մնում իր պահանջքի մէջ:

Ժամը 2ին, Սրբազան Հայրը սրահ գալով հաւաքուած բազմութեան իր խօսքն է ուղղում, Թելադրում է որ ներողամիտ գտնուեն կատարուած արարքի համար, ներեն բոլորին, յորդորում է համերաշխութեան եւ միաանականութեան ոգին պահել: Ցարգեն մխեանց եւ յատկապէս այս օրերին լծուեն դրական ու շինիչ գործերի շուրջ:

Այնուհետեւ բակ է իջնում Սրբազան Հայրը եւ այնտեղ հաւաքուած բազմահազար Հայերին ուղղած իր խօսքի մէջ Թելադրում է խոհեմութեամբ եւ իմաստութեամբ գործել. անդրադառնում է երկրի հիմնական օրէնքում տեղ գտած հայ համայնքին վերաբերող յօդուածներին: Դատապարտում է եղած արարքը եւ չեշտում է՝ զգացողական մտածումից աւելի տրամաբանական մօտեցում ունենալ, որպէսզի ճեղքը չյառաջանայ ժողովուրդին մէջ: Այս դատապարտելի արարքը եզրակացնում է Սրբազան Հայրը Թող առաջինը եւ վերջինը լինի:

Ժողովուրդը շարունակում է իր բողոքի արտայայտութիւնները եւ պահանջում է որ պառեհապաշտ տարրերը խոստանան, որ այլեւս պիտի չխառնուեն Թեհրանի հայ կեանքը, նրանք քիչ Թուով պառեհապաշտներ եւ մութ տարրեր են. իրենց Թիկունքին ժողովուրդ չունեն, Թող ներողութիւն խնդրեն եւ այս անգամ Սրբազան Հօր խօսքի վրայ մենք կը ներենք գոռում է ժողովուրդը:

Ժամը 3ին, հնաւոր է լինում պառեհապաշտ տարրերին ազատել եւ ապահով կերպով Առաջնորդարանից դուրս հանել:

Աստիճանաբար հեռանում է նաեւ հաւաքուած բազմութիւնը:

Ներկայիս Ազգային Առաջնորդարանն ու Թեմական Խորհուրդը իր գոհունակութիւնն ու շնորհակալութիւնն է յայտնում Թեհրանի Հայոց ժողովրդին, որ ցուցաբերեց Սրբազան Հօր, ազգային հաստատութիւնների եւ Ազգ. մարմինների նկատմամբ իր արժանավայել եւ արի կեցուածքը:

ԴԻՒԱՆ ԱԶԳ. ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ
ԹԵՀՐԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԹԵՄԻՆ
(կնիք)

ԼԻՈՆԻ ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ
ԺՈՂՈՎՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

87, Rue Tronchet — 69006 Lyon

Կիրակի, Յունուար 6, Տօն Յայտնութեան եւ Մկրտութեան Քրիստոսի, առաւօտեան ժամը 11ին հանդիսաւոր պատարագ Սէն Սիրի Ս. Գրիգոր Նարեկացի մատրան մէջ:

ՏՕՆԱԾԱՌ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կազմակերպած է տօնածառի հանդէս մը Կիրակի, Յունուար 6, կէսօրէ վերջ ժամը 15·30ին Սալ տէ Ֆէթի մէջ:

Սիրով կը հրաւիրուի Վալանսի եւ շրջանի Հայութիւնը քաջալերելու Դաւիթեան դպրոցի աշակերտները:

Imprimé sur les Presses
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935
du Journal « Haratch »

LA CAPPADOCE

spécial !

27 janvier soirée tzigane
avec
LES IVANOVITCH

du 7 au 31 janvier
la chanteuse noire américaine
NIVO

Réservations : 375-05-30 — 67 bis, Quai Blanqui — Alfortville 94

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
ԾՆՆԴԵԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

—o—

ՓԱՐԻԶ
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

Շաբաթ, Յունուար 5, Ճրագալոյց Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:

Սկիզբ երեկոյեան ժամերգութեանց՝ ժամը 4ին: Ճրագալոյցի պատարագ ժամը 5·30ին: Կը պատարագէ

ԳԻՒՏ ԵՊՍ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

Կիրակի, Յուն. 6, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:

Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 8·30ին, բազմաձայն պատարագ ժամը 10ին, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Կաթ. Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի

Պատարագի աւարտին Ջրօրհնէք կը կատարուի:

×

ԻՍԻԻ Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

Շաբաթ, Ճրագալոյց Ս. Ծննդեան, սկիզբ երեկոյեան ժամերգութեան ժամը 16·30ին, պատարագ 17·30ին:

Կիրակի, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 9ին, պատարագ 10ին: Պատարագի աւարտին կը կատարուի Ջրօրհնէք:

Երկուշաբթի, Մեռելոց. պատարագ ժամը 10ին որու աւարտին հոգեհանգիստ:

Երգեցողութիւնները կը կատարուին եկեղեցւոյ Անի երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Պր. Հրանդ Աճէմեանի:

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼ
ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ

Շաբաթ, Ճրագալոյց Ծննդեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Սկիզբ ժամերգութեան 17ին, պատարագ 17·45ին:

Կիրակի, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 9·30ին, պատարագ 10·45ին: Յաւարտ պատարագի Ջրօրհնէք: Երգեցողութիւնք՝ եկեղեցւոյ երգչախումբին կողմէ քառաձայն, առաջնորդութեամբ Պր. Վահրամ Տէվէճեանի:

×

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Շաբաթ, Ճրագալոյց Ս. Ծննդեան, երեկոյեան ժամերգութիւն ժամը 4ին, պատարագ 5ին:

Կիրակի, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան, ժամերգութիւն 8·30ին, պատարագ 10ին: Ջրօրհնէք 11·45ին:

Ծննդեան տօնի առթիւ կը պատարագէ եւ կը քարոզէ

ԴԱՒԻԹ ԵՊՍ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Երգեցողութիւնը կը կատարէ Կոմիտաս երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պր. Մ. Օֆլազի:

×

ՇԱՎԻԼ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Շաբաթ, Ճրագալոյց ժամը 4ին:

Կիրակի, Ծննդեան պատարագ եւ Ջրօրհնէք:

×

ՆԻՍԻ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շաբաթ, Յունուար 5, Ճրագալոյց Ս. Ծննդեան. ժամերգութիւն ժամը 16ին, պատարագ 17ին:

Ընթերցուածները պիտի կարդան հայ դպրոցի աշակերտները:

Կիրակի, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան: Ժամերգութիւն ժամը 9·30ին, պատարագ 10·10ին, Ջրօրհնէք ժամը 11·40ին:

Երկուշաբթի, Յունուար 7, Յիշատակ Մեռելոց, պատարգ 10ին, հանդիսաւոր հոգեհանգիստ համայն ննջեցելոց ազգիս Հայոց ժամը 11·40ին:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ս. ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շաբաթ, 16ին սկիզբ ժամերգութեան, 16·30ին ընթերցուածներու ընթերցում դպրոցի աշակերտներու կողմէ, 17·30ին պատարագ, կը մատուցանէ

ԳԱՐԵԳԻՆ ՎՐԴ. ՊԵՔՃԵԱՆ

Կիրակի, ժամը 8ին սկիզբ ժամերգութեան, 9·30ին պատարագ, 11ին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս եւ Ծայր. Պատրիարք Վազգէն Ա. Հայրապետի կոնդակի ընթերցում, ուղղուած համայն իր հաւատացեալ հօտին եւ ի մասնաւորի Մարսէյլի Հայութեան: 11·45ին Ջրօրհնէք:

Ծննդեան հանդիսաւոր պատարագը կը մատուցանէ

ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Իսկ երգեցողութիւնը կը կատարէ Սահակ-Մեսրոպ երգչախումբը իր ամբողջական կազմով եւ ղեկավարութեամբ Պր. Խաչիկ Եըլմազեանի:

×

Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ

Շաբաթ, Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ եւ Էքս-ան-Փրովանսի միօրեայ ւոյժ դպրոցներու Ամանորի դպրոցական հանդէս ժամը ժամը 14·30ին, նախագահութեամբ Յակոբ Եպս. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ:

Ճրագալոյց.— կը պատարագէ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ

ԳՐԻԳՈՐԻՍ ՔՀՆՑ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 17·15ին, պատարագ ժամը 18ին:

Կիրակի, Ծնունդ, կը պատարագէ եկեղեցւոյ հովիւ Գրիգորիս Քհնյ. Քէշիշեան: Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8·30ին, պատարագ 9·45ին, Ջրօրհնէք ժամը 12·30ին: Ջրօրհնէքի կնքահայրութիւն փափաքողներ Թող հաճին կապ հաստատել եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւին հետ: Հեռ. 51·28·06:

Երեկոյեան Ծնունդ Էքս ան Փրովանսի մէջ: Պատարագ կը մատուցանէ

ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Պատարագ ժամը 17ին Ջրօրհնէք 19ին:

×

ՍԷՆ ԼՈՒԻ — Ս. ԳԷՈՐԳ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շաբաթ, Ճրագալոյց՝ գրքերու ընթերցում եւ պատարագ: Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 17ին:

Կիրակի, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան, ժամերգութիւն ժամը 9ին, պատարագ 10ին, պատարագի աւարտին՝ Ջրօրհնէք:

Ծանօթ.— Ըստ սովորութեան, Յունուար 5էն 6ի գիշերը, եկեղեցւոյ դպրաց դասը պիտի շրջագայի հայաշխարհի Թաղերը, տուն-տուն աւետելով Քրիստոսի ծնունդը:

ԼԻՈՆ.— Տիկին Քնար Թերզեան սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանէ դառնակսկիծ եւ անսպասելի մահը իր սիրասուն Թոռանը՝

ՄԻՇԷԼ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

որ զոհը եղաւ դաւադիր գնդակի մը Դեկտեմբեր 8ին, Լոս-Անճելըսի (Ամերիկա) մէջ (դրամաշորթներու կողմէ) իր 27 տարու ծաղիկ հասակին, երբ ուսանող էր տակաւին:

Մարմինը փոխադրուեցաւ Փարիզ եւ Թաղուեցաւ իր ընտանեկան դամբանը՝ Փէռ Լաշէզ:

Այս քանի մը տողերը ի գիտութիւն ազգականներուն, բարեկամներուն եւ ծանօԹներուն համար:

Տիկին Քնար Թերզեան (մեծ մայրը) (Լիոն), Տէր եւ Տիկ. Խաչատուրեան ծնողքը (Լիոն), Տէր եւ Տիկ. Պօրզիկ, քոյրը եւ զաւակը (Փարիզ), Պր. Ռոպէր Խաչատուրեան, եղբայրը (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Յ. Փափազեան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկ. ՄոնԹէլիոն (Փարիզ), Տէր եւ Տիկ. Ն. ԹիւԹիւնճեան եւ զաւակը (Լիոն), Տէր եւ Տիկ. Տորիեա եւ զաւակները (Փարիզ):

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Արմենուհի Բալուեան 100 ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին իր ամուսնոյն՝ Հրանդ Բալուեանի մահուան 12րդ տարելիցին եւ նորոգ հանգուցեալ Անայիս Ընտրիկեանի յիշատակին:

Nouveau Disco
NORAIR
33 Tours

En vente :
TELE CONDORCET
175, Av. Jean Jaurès, CLAMART
VIDEO-SON
49 rue Victor Hugo
ALFORTVILLE
LIBRAIRIE PALOUYAN :
9, rue de Trévise — Paris (9e)
Restaurant NORAIR :
24, rue Rodier — 75009 PARIS

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կապ. Խաչի միօրեայ վարժարանի տօնածառը Յունուար 6, Կիրակի ժամը 15ին տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ: Յայտագիրը պատրաստուած աշակերտ եւ աշակերտուհիներու կողմէ՝ երգ, պար, արտասանութիւն, տրամախօսութիւն, Մայտա Կարապետեանի ղեկավարութեամբ: Ինչպէս նաեւ Կաղանդ պապային գալուստը վերջաւորութեան:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, Յունուար 5, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ազգ. Տան սրահը: Շատ կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Վիէնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները Յունուար 6, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Գասպար Իփէկեան սրահը: Շատ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներէն կը խնդրուի անպայման ներկայ ըլլալ:

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ — ՏԷՍԻՆ

Կիրակի, Դեկտ. 30, առաւօտեան պատարագ Ամանորի առթիւ Տէսինի Հայոց եկեղեցին:

Շաբաթ, Յունուար 5, Ճրագալոյց կէսօրէ ետք ժամը 4·30ին:

Կիրակի, Յունուար 6, առաւօտեան Ս. Ծնունդի պատարագ եւ Ջրօրհնէք:

×

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԱՏՈՒՌ
ՍԷՆ ՌԱՖԱՅԷԼ

Տարօն Ծ. Վրդ. Ճէրէճեան, Ծննդեան տօնին առթիւ կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Սէն Ռաֆայէլի Հայոց Ս. Յովհաննէս մատրան մէջ, Ուրբաթ, Յունուար 4 ժամը 17ին:

Fonds A.R.A.M

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
3
JEUDI
3 JANVIER
1980

LE NUMERO 2 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.548
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
55e ANNÉE — No 14.548

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԵԾԵՐԸ ՅՈՒՍԵՏԵՍ ԵՆ

Ամանորի Առթիւ Ֆրանսայի Նախագահն ու Պապը Սեւ Ապագայ մը կը գծեն

Նախ Ֆրանսայի Նախագահն էր որ Ամանորեան իր մաղթանքները ներկայացնելով Ֆրանսացիներուն, չծածկեց թէ պատերազմի վտանգ կայ։ Շեշտեց՝ « Պատերազմի վտանգը գոյութիւն ունի։ Ժամանակաշրջան մը կ'ապրինք, ուր աշխարհի հաւասարակշռութիւնը քանի մը մարդոց պաղարիւնութեան կարողութենէն կախում ունի։ Կը յուսամ, որ ղեկավարներու իմաստութիւնը կը յաղթանակէ »։ Տեղւոյն վրայ ալ, այսինքն Ֆրանսայի մէջ, տնտեսական տագնապը ծանր կը գտնէ եւ հակառակ այս բոլոր մութ պատկերներուն, կ'աւելցնէ թէ Ֆրանսա աւելի զօրաւոր է այսօր, աւելի լաւ զինուած է։

Շատ աւելի յուսահատական պատկեր մը գծեց Պապը, ամանորեան իր քարոզին մէջ։ Հիմնուելով տեղեկագրի մը վրայ, զոր իրեն յանձնած էին քանի մը գիտնականներ, Պապը թուեց թէ ի՛նչ կ'ըլլայ հիւլէական պատերազմի մը հետեւանքը՝ « ուղղակի կամ անուղղակի մահ 50էն 200 միլիոն մարդոց պայթումներու պատճառով։ Աղէտալի նուազում ուտեստեղէնի շողարձակումներու հետեւանքով։ Հիւլէական պայթումի զոհ քաղաքի մը մէջ, բոլոր սպասարկութեանց քանդումը եւ սարսափը արգելք կը դառնան օգնութեան որեւէ միջոցի եւ ահաւոր կացութիւն մը կը ստեղծեն։ Ու Յովհ. – Պօղոս Բ. աւելցուցած է՝ «պարզ է որ կարելի չէ շարունակել այս ճամբով» ու կոչ ըրած է մարդոց որ խելքի գան։

———×———

ԹԵՀՐԱՆԷՆ ՔԱՊՈՒԼ

Խռովարար Աշխարհ Կայ

Վալտհայմ Կազանդի օրը հասաւ Թեհրան, եւ համբերութեամբ սպասեց որ իրմով զբաղող ըլլայ։ Սառ ընդունելութիւն մը, հակառակ անոր որ ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարը շատ խոհեմ էր եւ բոլոր յայտարարութիւններուն մէջ, ակնարկութիւն իսկ չէր ըներ պատանդներուն։ Թեհրանի թերթերն ալ Վալտհայմի նկարը կը հրատարակէին երբ Աշրաֆի (Շահին քոյրը) ձեռքը կը համբուրէ։ Չորեքշաբթի առտու հասած լուրերու համաձայն, Արտաքին նախարարը ի վերջոյ ընդունած էր զինքը։ Նախ քան Վալտհայմի Թեհրան հասնիլը, ուրիշ դէպք մը կը պատահէր, որ բաւական տարօրինակ պիտի ըլլար եթէ իր վախճանին հասնէր։ Արդարեւ, Երեքշաբթի առտու խլամ եւ աֆղան երեքէն չորս հազար ցուցարարներ յարձակած են խորհրդային դեսպանատան վրայ, բողոքելով խորհրդային միջամտութեան դէմ Աֆղանիստան։ Բայց « Յեղափոխութեան Պահապանները » զինեալ ուժով եա մղած են անոնք որ կ'ուզէին ներս մտնել եւ դեսպանատունը գրաւել։ Ասոնք կը պոռային՝ « Աֆղանիստանը Խորհ. Միութեան Վիէթնամն է »։ Բայց ցուցարարները կը յաջողէին խորհրդային դրօշակը վար առնել եւ այրել, բուռն ծափահարութեանց առիթ տալով։ Տեղը կը բարձրացնէին ուրիշ դրօշակ մը ուր գրուած էր «Ալլահ ամէնէն մեծն է»։

Անուղղակի հետաքրքրական է Գարթըրի յայտարարութիւնը Խորհ. Միութեան զինեալ միջամտութեան առթիւ։ Արդարեւ Միացեալ Նահանգներու նախագահը նոր – նոր անդրադարձած է խորհրդային քաղաքականութեան եւ խորապէս կարծիքը փոխեր է « վասնզի Բրեժնեւ հեռաձայնով պատասխաներ է իրեն թէ Խորհ. Միութիւնը միջամտած է Աֆղանիստանի կառավարութեան հրաւէրով, եւ Գարթըր կ'ըսէ թէ « Բրեժնեւի ըսածը բացայայտ կերպով սուտ էր »...։ Երանի՜, աշխարհի այս հզօրագոյն Պետութեան նախագահին, որ Աֆղանիստանի դէպքէն պէտք ունեցեր է Խորհ. Միութեան մասին կարծիք ունենալու համար։ Երեւի Փեշտա եւ Փրակա ալ « հրաւէրով » գացած էր խորհրդային զօրքը, այս անգամ ալ Քապուլէն է որ « մեզի ալ հրամմեցէք »ի հրաւէր մը ստացեր է...։

Բայց եւ այնպէս, հակառակ շատ տկար միջոցներու դիմադրութիւնը կը կազմակերպուի Աֆղանիստանի մէջ եւ արդէն իսկ բախումներ պատահած են Քապուլ ռուս զինուորներուն եւ տապալած նախագահին կողմնակիցներու միջեւ։

ԹԱՍ՝ ՊԱՐԱՃԱՆՈՎԻ ԴԷՄ

Առջի օր, խորհրդային մամուլի Թաս գործակալութիւնը դատապարտած է Ֆրանսայի մէջ տարուած աշխատանքները ի նպաստ Պարաճանովի, որ պէտք չէ երբեք « իր գաղափարներուն զոհ մը նկատուի » կ'ըսէ Թաս։ « Այս նախկին բեմադիրը ինք իսկ ընկերութենէն դուրս դրաւ ինքզինքը եւ իր անձնաւորութեան յատուկ նկարագիրը չի դիւրացներ իր վերադարձը հին արհեստին » կ'եզրակացնէ խորհրդային գործակալութիւնը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԻՈՅ քաղաքական մեծագոյն դէմքերէն մէկը՝ Փիէթրօ Նէննի մեռաւ 88 տարեկանին։ Վերջին 70 տարիներու ամէնէն յատկանշական դէմքերէն մէկն էր Իտալական Ընկերվարութեան, զոր վարած է 24 տարի։ Երեք անգամ փոխ-վարչապետ եղած է եւ քանիցս Արտաքին նախարար։ Իր հաւատոյ հանգանակն էր՝ « ոչ Խորհրդարանի, ոչ ալ կառավարութեան մարդ եմ եւ բնաւ՝ Պետութեան։ Բանուորական դասու շարքային մըն եմ և մէկ յոյս ունիմ, այն՝ որ մեռած օրս, բանուորները կարենան ըսել՝ մեզմէ մէկը մեռաւ »։

ՔԷՊԷՔԻ գաւառի Շաւէ գիւղը նոր տարուան գիշերը, քլէօպ մը հրոյ ճարակ դարձած է, ցայգօնքին մասնակցողներէն մէկուն անխոհեմութեան պատճառով։ 44 մեռեալ կայ եւ աւելի քան 50 վիրաւոր։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ նոր տարին նոր գիներ բերաւ, այսինքն յաւելումներ ամէն տեսակի, հացէն մինչեւ տուգանքները։

44 ՏԱՐԻ « գնել – վերցնելէ » ետք է որ Մարի – Անժէլ Մէյէ եւ Ռընէ Քահանէր որոշած են « կանոնաւորել » իրենց յարաբերութիւնը, այլ խօսքով ամուսնանալ։ Լաւ է ուշ քան երբեք պիտի ըսէր իմաստունը, քանի հարսը՝ 98 տարեկան է, փեսան ալ՝ 78...։

ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՀԱՓՈՐՁԷՆ ԵՏՔ

———o———

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԵՆ ԹՈՒՐՔԵՐԸ

Հ. ԴԱԳՐՆՃԻ « ՀԱՅԿ. ՄԱՀԱՓՈՐՁԵՐ» ԽՈՐԱԳՐՈՒԱԾ ՑՕԴՈՒԱԾԸ

Դեկտ. 27ի Սոն Հավատիսի մէջ, Հալիտ Դագրնճ յօդուած մը ստորագրած է, ուր ինչե՞ր, ինչե՞ր կ'ըսէ, բաներ որոնք մեկնաբանութեան իսկ չեն կարօտիր... Ընթերցողը կը դատէ։

Թուրք դիւանագէտ մը եւս գետին փռուեցաւ արիւնլուայ։

Իւրաքանչիւր այս սպանութիւնները նոր վէրք մը կը բանան մեր սրտին ճիշդ մէջտեղը։

Այս նիւթին շուրջ, սիրելի ընթերցողներ, եթէ ուզենք կրնանք շահագործումի դասական գրականութեան մը դիմել, եւ ծամծմել անգամ մը եւս բոլոր այն խօսքերը որոնք զանգուածին զգացումները ալ աւելի կը գրգռեն։

Բայց եթէ արտօնէք, ես այդպէս պիտի չընեմ։

Ես պիտի խօսիմ Թուրք – Հայ այն յարաբերութեան մասին, որուն խորութեանը իջնելէ կը խուսափին առհասարակ, ես պիտի խօսիմ Թուրքիոյ մէջ ապրող քրիստոնեայ Թուրքերէն, Հայերէն։

Նախ եւ առաջ սա ըսեմ թէ, բացի այն պարագայէն, երբ ոճրագործ մը զէնքի ձեռքին պիտի ձերբակալուի, նոյնիսկ եթէ հարիւր հայկական կազմակերպութիւն ոճիրին տէր կանգնիլ ուզեն հեռաձայնով, ես պիտի չհաւատամ որ այդ գործերուն շատը Հայոց ձեռքէն կ'ելլէ։

Շիտակը եթէ կ'ուզէք, ես չեմ կրնար հասկնալ թէ ինչո՞ւ ամէն ինչ Հայոց կռնակը բեռցուի, երբ անդին, մասնաւորաբար Կիպրոսի խաղաղութեան արշաւէն ետք կազմուած են յոյն վրէժառութեան կազմակերպութիւններ, եւ տակաւին քրտական ծագումով զանազան կազմակերպութիւններ գործունէութիւն կը տանին մասնաւորաբար Շուէտի եւ Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, նոյնիսկ երբ մեր երկրին մէջ իսկ անիշխանութիւնը հասած է ծայրայեղ համեմատութիւններու։

Ինչո՞ւ այսպէս կը մտածես պիտի հարցնէք ինծի։ Պատասխանեմ։ Մինչ բոլոր ձախակողմեան կազմակերպութիւնները, ինչպէս նաեւ Յոյները դիւրութեամբ կրնան իրենց զօրավիգ կանգնելու պատրաստ ուժեր գտնել, այնպէս կը թուի թէ Հայերը զուրկ են այսպիսի առաւելութենէ մը։

Հայաստան, այսօր միայն Թուղթի վրայ գոյութիւն ունեցող 16 խորհրդային Հանրապետութիւններէն մէկն է եւ քաղաքական ոչ մէկ ազդեցութիւն ունի։

Գալով Ամերիկայի, Ֆրանսայի եւ Լիբանանի Հայերուն, անոնք ալ բացի հեռատեսիլի եւ մամուլի քանի մը շրջանակներէ, մեծաթիւ բարեկամներ չունին եւ այս տեսակէտով անբաղդատելի են Յոյներուն հետ։

Աւելին ըլլալով կայ այն կէտը, թէ երեւակայական Հայաստանի գաղափար մը շահեկան նիւթ մը ըլլալ չի թուիր միջազգային դիւանագիտական աշխարհի համար։ Որովհետեւ, բոլորովին հակառակն ըլլալով Քիւրտերուն, Հայերը թէ՛ թիւի տեսակէտով, եւ թէ բնակավայրի տեսակէտով, կարեւոր տեղ մը չեն գրաւեր Թուրքիոյ մէջ։

Այս Հայերը, որոնք ատենօք քանի մը հարիւր հազարէն աւելի չէին, եւ եղբայրաբար կ'ապրէին Թուրքերու հետ, այսօր իրենք իրենց պատուաւոր կեանք մը կ'ապրին, առանց լրիւ հասկցած ըլլալու որ ո՞ւրկէ եկած էին անցեալին մէջ գիրենք թունաւորող դաւադրութեան հունտերը։

Մանկութենէս ի վեր հայ ընկերներ ունեցայ։ Սազ նուագող, օղի խմող, ալա Թուրքա երաժշտութիւն մտիկ ընող ձեզիմեզի պէս մարդիկ էին ատոնք։

Երբ ճամբաս Խորհրդային Միութիւն ինկաւ, Թբքական սուրճը Հայերուն ձեռքէն է որ խմեցի, Հայոց կողմէ եփուած իշգէմպէ ապուրն է որ խմեցի, Իզմիրի Սուլթանիյէ անուն առանց կուտի խաղողը դարձեալ Հայերու կողմէ է որ հրամցուեցաւ ինծի։

Յօդուածագիրը վերի մտածումները արտայայտելէ վերջ, ցաւ կը զգայ որ այսօր շատ բաներ մոռցուած են Հայոց մասին, մինչեւ իսկ այն՝ թէ Հայոց եկեղեցին հիմնուած է Թաթէհի կողմէ, թէ ինչպէս ատենին Հաւատարիմ Համայնք կը կոչուէր հայ ժողովուրդը, ապա կ'աւելցնէ թէ հիմա Պետութեան ուսերուն վրայ կարեւոր պարտականութիւն մըն է այս հարցը լուսաբանել, երեւան հանել թէ Հայկական Հարց մը գոյութիւն չունի, թէ ինչպէս ամէն ինչ օտար ուժերու դաւադրութենէն տարբեր բան մը չէ։

Այս առթիւ յօդուածագիրը կը յիշէ թէ օրինակի համար կայ արժէքաւոր Հայ մը, Լեւոն Փանոս Տապաղեան, Սոն Հաւատիս թերթի մէջ յօդուածներ ստորագրող Հայ մը, որ գրեթէ համայնագիտարան մըն է այս մարզին մէջ։ Ան ունի բազմաթիւ արժէքաւոր գործեր, որոնք քաջալերութեան մը կը սպասեն հրատարակուելու եւ օտար լեզուներու թարգմանուելու համար։

Յետոյ յօդուածը կ'եզրափակէ հետեւեալ կերպով.—

Աշխարհակալութեան աւելցուքներէն Մէօսիօ Անդրանիկները պատմութեան մէջ մնացին։ Հիմա Թուրքիոյ մէջ Թուրքիոյ Պետութեան հաւատացող եւ Թուրք Պետութենէն ալ միմիայն վստահութիւն սպասող Լեւոն Պէյեր կան։

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ալայեանը

ԱՌԵՒԱՆԳԵԼՈՒ ՓՈՐՁ ՄԸ ԿԸ ՁԱԽՈՂԻ

———o———

Չորեքշաբթի առտու, ժամը 10ին Ֆիկարօ – էնֆէօ կը հաղորդէր թէ նոյն առաւօտը փորձ մը եղած էր առեւանգելու իրանահայ ծերակուտական՝ Ալայեանը բայց փորձը ձախողած էր եւ երկու հոգի ալ ձերբակալուած, որոնք յայտներ են թէ դրամական հարց է։

ՓՐԿԵԼ ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԸ

Վերոյիշեալ խորագրին տակ, Յունուար 2ին Ֆիկարօ (եւ Օռոռ քանի երկու թերթերուն մէկ կարեւոր մասը՝ նոյն էջերն են) յօդուած մը հրատարակած է, զոր ստորագրած են երեք երեսփոխաններ։ Կոչ կ'ընեն Ռումանիոյ իշխանութեանց որ փրկեն Թրանսիլվանիոյ եւ Մոլտավիոյ հայկական եկեղեցիները, որոնք բաւական վնասուած են, մանաւանդ ողողումներու եւ երկրաշարժի հետեւանքով։ Ալֆոն Տէրի, Քլայն եւ Մեսմէն, երեք երեսփոխաններ են, որոնք մաս կը կազմէին, անցեալ ամառուան Ռումանիա կատարուած ուխտագնացութեան։

Fonds A.R.A.M

ՆԱՅԻՐԻ

ՆԱՄԱԿԱՆԻ ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆԻ ԿԱՄ ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ՕՐԱԳԻՐ

«ԱՅՍՕՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ ՈՒՆԻՆՔ ՇԱՏ ՄԸ «ԳԷՏ»ԵՐ, ՈՒՆԻՆՔ ԱԲՈՎԵԱՆԱԳԷՏ, ՈՒՆԻՆՔ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԱԳԷՏ, Ի ՍԱՀԱԿԵԱՆԱԳԷՏ, ՉԱՐԵՆՑԱԳԷՏ ԵՒ ԴԵՌ ՈՒՐԻՇՆԵՐ: ԲԱՅՑ ՍՓԻՒՌՔԱԳԷՏԻ ՄԸ ՊԱԿԱՍԸ ՄԵԾԱՊԷՍ ԶԳԱԼԻ ԴԱՐՁԱԾ Է»

Գրեց՝ ԳԵՂԱՄ ՖԷՆԷՐՃԵԱՆ

(Գ. և վերջին Մաս)

Ե. Չարենց Գրականութեան եւ Արուեստի Թանգարանը տարիներէ ի վեր մեծ եւ կարեւոր աշխատանք կը տանի, հաւաքելով աշխարհի մէջ ցրուած այս թանկագին բեկորները եւ, երբեմն, հրատարակելով անոնցմէ մասեր:

Սակայն դժբախտութիւն է որ ներկայ հրատարակութիւնը այսքան մեծ ձախողութիւն մը ըլլայ: Քիչ անգամ մեզի տրուած էր, աւելի ճիշդը դեռ չէր տրուած կարդալ գիրք մը որ խմբագրուած ըլլայ այսքան անհոգութեամբ, այսքան անուշադրութեամբ, այսքան թափթփածութեամբ, եւ այսքան անձեռնհասութեամբ, այսինքն տգիտութեամբ: Նամակները տպուած են խառնածին լեզուով մը, որ ոչ արեւմտահայերէն է, ոչ արեւելահայերէն, եւ ոչ ալ հայերէն, որ կ'աղճատէ, կը խաթարէ, կ'եղծանէ Զ. Եսայեանի բնական լեզուն: Սխալ ընթերցումները կը վխտան. հաւանականութիւնը կ'ըլլայ յաւակնութիւն, յարանուանութիւնը՝ hարեւանութիւն, փիրամիտները, այսինքն Եգիպտոսի բուրգերը, կ'ըլլան ֆերամիտներ, 5 – 6 անգամ Դաշնակցութիւնը՝ (Հ. Յ. Դ.) դարակցութիւն, ծովուն բացերը կ'ըլլան ծովուն բոցերը եւ ձիւնի դէզերը կ'ըլլան ձիւնի տեղերը: Տպագրուած են, չենք կրնար ըսել բառեր, այլ գիրերու այլանդակ համախմբումներ, ինչպէս կ'ոստոսնայ որ պիտի ըլլայ կը սպառնայ, կը լինեն, որ պիտի ըլլայ կ'ինէր, եւ ուրիշներ որոնց իմաստը չկրցանք գուշակել, ինչպէս պուտալին, տեսեւուն, տիվ, եւայլն: Բայց ճիշդ գաղափար մը ունենալու համար այս աւերներուն ծաւալին վրայ՝ այս օրինակները պէտք է բազմապատկել հարիւրով:

Սխալ ընթերցումներէն վար չեն մնար ոչ-ընթերցումները: Այսինքն կազմողը, Արփիկ Աւետիսեան, նամակները հրատարակած է, թերեւս ընդօրինակած է, թերեւս փորձերը «սրբագրած» է, թերեւս կէտադրութիւնը բարելաւած է, ինչպէս կ'ըսէ, բայց չէ կարդացած: Այլապէս առաջքը առնուած պիտի ըլլար բազմաթիւ սխալներու, տեղի, անունի, թուականի եւ կարծիքի:

Երկու նամակներ, գիրքին սկիզբը, թուագրուած են երկու ամսուան հեռաւորութեամբ. բաւական է կարդալ զանոնք տեսնելու համար որ մէկը գրուած է միւսին յաջորդ օրը: 12 Յունուար 1908ին թուագրուած նամակը անհասկնալի կը մնայ այս թուականին տակ: Կը վերաբերի Երլօղլի մէջ Համիտի համբաւաւոր ճաշին, ուր հրաւիրուած էր երեսփոխանական կազմը: Բացայայտ է որ նամակը գրուած պէտք է ըլլայ նոյն տարւոյ Յուլիս 10էն ետք: Նամակ մը կը խօսի նահատակուած կարնեցի երիտասարդի մը մասին որ խմբագիր եղած էր Յառաջին եւ որու մայրը ծայրայեղ թշուառութեան մատնուած էր Թիֆլիզի մէջ: Կասկած չկայ որ խօսքը Կարնոյ Յառաջ թերթին մասին է: Արդէն քանի մը օր ետք Զ. Եսայեան դարձեալ կ'անդրադառնայ նոյն խնդրին եւ կը գրէ. «Գալուստի մայրն է որ եղած է ուսուցիչ եւ խմբագիր Երզրումի «Յառաջ» թերթին»: Օգուտ չունի: Կազմողը մեզի կը ներկայացնէ Յառաջը ըսելով. «Յառաջ – հասարակական, քաղաքական լրագիր: Լոյս է տեսել Բաքւում 1917ին»:

Կազմողը բախտ չունի թերթերուն հետ: Թերթի մը մասին չի կրնար խօսիլ առանց սխալ մը ընելու: Մինչեւ այսօր եւ 70–80 տարիէ ի վեր հրատարակուող թերթեր, ինչպէս Ժամանակ, Հայրենիք, ցոյց կուտայ իբր դադրած տասնամեակներէ ի վեր: Վահան Նաւասարդեանը խմբագիր կը դարձնէ Յուսաբերին 1912ին: Ուրիշ թերթերու հրատարակութեան կուտայ երեւակայական թուականներ: Կը կարծէ որ 1911ին Զ. Եսայեան կ'աշխատակցէր Բանուորին, Նիւ Եորք, որ հիմնուած է մօտ քսան տարի ետք: Սաֆրաստեանի Մասիսը կը տանի Լոնտոնէն Նիւ Եորք: Եւ կը կարդանք որ Պոլսոյ Աքեւելքը «1908 թ. ունէր դաշնակցական կողմնորոշում: Թերեւս Զապէլ Եսայեանի «Արեւելք»ից հեռանալու հիմնական պատճառը այդ էր»: Ե՞րբ Արեւելքը դաշնակցական թերթ եղած է: Նոյնիսկ եթէ եղած ըլլար ինչո՞ւ Զ. Եսայեանը պիտի հեռանար անկէ, քանի որ ինքն ալ այն ատեն դաշնակցական էր, ինչպէս քանի քանի անգամներ կ'ըսեն իր նամակները: Ասոնցմէ մէկուն մէջ կը կարդանք նոյնիսկ. «Կազմակերպութեան մէջ մտնելէս ի վեր...», եւ նամակին մնացեալ տողերը կ'ըսեն թէ ո՞րն է այդ կազմակերպութիւնը: Գիրքը կազմողը չի կարդար կամ չուզեր կարդալ զանոնք: Շատ չատ կը հաւանի որ Զ. Եսայեան հնչակեան եղած ըլլայ. նոյն այդ տողերուն համար կը դնէ ծանօթագրութիւն մը որ կ'ըսէ. «Զապէլ Եսայեանը այս շրջանում խանդավառուեց հայ ազգայնական կուսակցութեան՝ Հնչակեան կուսակցութեան գործունէութեամբ...»: Ո՞ւր գտած է արդեօք այս տեղեկութիւնը:

«Ծանօթագրութիւնները» գիրքի ամէնէն ողբալի մասը կը կազմեն: Ընթերցողը մեծ մասամբ կրնայ վերականգնել նամակներուն անթիւ սխալները: Ծանօթագրութիւն ըսուածները մեզի կը տանին անծանօթ աշխարհ մը, բոլորովին անծանօթ Հայութեան մը գիրկը: Գէշը այն է որ նոյնիսկ եթէ ասդին անդին կան ճիշդ տուեալներ Եսայեանի հրատարակութիւններուն, գրած յօդուածներուն տեղին, թուականին մասին, կամ քիչ ծանօթ անձերու ինքնութեան մասին, ընթերցողը չի կրնար վստահիլ անոնց, կարդացած ըլլալով մնացեալ զառանցական բացատրութիւնները:

Լ. Բաշալեան իր Լը Ֆուայէ թերթին մէջ 1929ին գրախօսական մը կը հրատարակէ Զ. Եսայեանի վերջին գիրքին վրայ: Զ. Եսայեան նամակով մը շնորհակալութիւն կը յայտնէ ըսելով. «Կ'ըմբռնեմ շատ լաւ որ դժուարութիւններ կային ճիշդ այս գիրքին առիթով բարեկամական արտայայտութիւն ունենալ Ֆուայէի մէջ: Բայց դուք բոլոր դժուարութիւններուն քովէն կ'անցնիք ոչ միայն ճարտարութեամբ, այլեւ մեծհոգիութեամբ...»: Նամականին կազմողը կատարեալ եւ անսայլայլ վստահութեամբ կը տեղեկացնէ մեզի. «Խօսքը Զապէլ Եսայեանի «Մելիհա Նուրի Հանըմ» պատմուածքի մասին է»: Այդպէս չէ, խօսքը Պրոմէթէոս Ազատագրեալի մասին է: Բաշալեան իր յօդուածին մէջ կ'ըսէ. «Իր նոր գիրքը, Պրոմէթէոս Ազատագրեալ..» եւայլն: Նոյնիսկ բոլորովին անտեղեակ մէկը՝ քիչ մը խելք գործածելով պիտի կռահէ թէ եթէ «դժուարութիւններ կային», խօսքը քաղաքական բնոյթ ունեցող գիրքի մը մասին ըլլալու է:

Սխալները բաւական չէին, աւելորդաբանութիւնները եւ շատախօսութիւնները կու գան պակասը լրացնել. «Այս նամակը Եսայեանի՝ դէպի Պոլիս կատարած ճամբորդական տպաւորութիւններու գրառումն է»: Չխօսինք նախադասութեան ողորմելի շարադրութեան վրայ: Ըսենք միայն որ գրողի մը նամակները կարդալու փափաք ունեցող մէկը քիչ շատ մշակուած մարդ է որ մինակը կրնայ հասկնալ թէ ինչի մասին կը խօսի այս կամ այն նամակը:

Ասոնց վրայ պէտք է աւելցնել ծանօթագրութիւնները որոնք բան մը չեն ըսեր բայց կը ծառայեն հատորը ուռեցնելու: Քիւչիւք Սայիտ փաշայի անուան դիմաց կը կարդանք. «Օսմանեան պետութեան պաշտօնեայ»: Այո, այդպէս բան մը ըլլալու է, անունին նայելով օսմանեան Պետութեան պաշտօնեայ մը պէտք է եղած ըլլայ: Եւ յետոյ ի՞նչ: Ինչո՞վ լուսաբանուեցաւ ընթերցողը: Քիւչիւք Սայիտ փաշա ինն անգամ սատրազամ եղած էր, որուն երկու անգամը Սահմանադրութենէն ետք: Ազատական կը համարուէր: Պոլսոյ մէջ կ'ըսէին թէ հակառակ եղած էր համիտեան ջարդերուն եւ անոնց առիթով քանիցս ընդդիմացած էր սուլթանին: Այդ էր պատճառը որու համար Զ. Եսայեան ուզած էր այցելել այս փաշային: Չենք սպասեր եւ չենք պահանջեր որ հատորը կազմողը գիտնայ այս ամէնը, բայց աւելի լրջութիւն չէ՞ լռութեամբ անցնիլ քան թէ տալ ծանօթութիւն մը որ ոչինչ կը ծանօթացնէ: Անդին, Հերեանի անուան դիմաց կը կարդանք. «Անյայտ»: Խեղճ Ռուբէն Հերեան: Անթիւ որբերու ազատարարը, «մէկ ոսկի՝ մէկ որբ» կարգախօսին հայրը, կը հռչակուի «անյայտ»:

Եսայեանը շրջապատող աշխարհը ուրիշ մոլորակ մըն է ծանօթագրութիւններու հեղինակին համար: Այնտեղ շարժող անձերը մտացածին եւ անիրական էակներ են, մէկը միւսին հետ փոխանակելի, մէկուն անունը միւսին փոխանցելի, ցնորական պարի մը մէջ: Մաղաքիա Օրմանեան կ'ըլլայ Եղիշէ Դուրեան, Սահակ Խապայեան կաթողիկոսը կ'ըլլայ «Մուշեղ վարդապետ», եւ երկու էջ անդին կը դառնայ Մատթէոս Իզմիրլեան, Ռահան Պէրպէրեան կ'ըլլայ Շահան Շահնուր, եւ Մալքոմ կ'ըլլայ որդի Պօղոս Նուպարի: Եւ որպէսզի աշխարհագրութիւնը անմասն չմնայ անուններու այս վալսէն՝ կը կարդանք որ Ֆիլիպէ եւ Էտիրնէ նոյն քաղաքն են:

Շարքը կարելի է երկարել: Ամէնէն յայտնի անուններէն յիշենք Սուրէն Պարթեւեանինն ալ. «Խօսքը Սուրէն Պարթեւեանի մասին է, որը գրական շրջաններին յայտնի էր Սիսակ ծածկանուամբ»: Հակառակն է: Ամէն մարդ գիտէ որ «Սուրէն Պարթեւեան» ծածկանունն էր Սիսակ Պարտիզպանեանի: Իսկ Տիգրան Կամսարականի անունը կը գտնուէր, ըստ այս ծանօթագրութիւններուն, Սով. Հայաստանի կառավարութենէն կարելի թոշակառուներու ցանկի մը մէջ զոր պատրաստած էր Զ. Եսայեան: Ամենեւին Զապէլ Եսայեանի միտքէն չէ անցած Տիգրան Կամսարականը, որ միլիոնատէր մըն էր, կ'ապրէր Փարիզի ամէնէն շքեղ թաղերէն մէկուն մէջ, սպասաւորներով շրջապատուած:

Այսօր Հայաստանի մէջ ունինք շատ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾԱՄՕՐ

ՀՐԱՆՏ ՄԱԹԵՒՈՍԵԱՆ

Պատերազմ չկայ. եղեռնը եղել է յիսուն տարի առաջ. մթնոլորտը բարի է. որդու վրայ խաղաղ թեւածում է մարդկային սիրոյ հրեշտակը. բարի գիշերուց յետոյ՝ բարի ցերեկ – մայրական գոյութիւնն աննկատ, որպէս յուշիկ ոգի, ինքն իրեն է պահում տան մի անկիւնում՝ որդուն մինչեւ երեկոյ յանձնելով ընկերներին ու Արարատեան հովտին:

Հրազդանի կամուրջն անցել էր, Վաղարշապատի ճանապարհի տակ գանգուր ծիրանուտի միջով հեռանում էր Խաչատուր Աբովեանը՝ դէպի լեռն Մասիս: Մի մայր Քանաքեռի արեւոտ այգիներից ձէն էր տալիս. Խաչեր, Խաչե՛ր: Ուսերից մէկը կախ, միւսը բարձր՝ ծիրանուտով հեռանում էր Չարենցը: Քուրդն Աբազածից ոչխար էր իջեցնում քաղաքի շուկայ, ցօղը ցնդում էր դեղձի վրայից, բահը թափահարելով տնտեսութեան ղեկավարի մեքենան հեռուի ճանապարհին կանգնեցրեց այգիների գիշերային ջրւորը: Դուինի կաւէ աւերակներում ջղային քնից յետոյ ընկերուհուն,– Յասմիկ,– կանչեց ծղօտէ գլխարկով, այրուած, պինդ, կրքոտ ու խելացի աղջիկը՝ համալսարանի հնէաբանութեան բաժնի ուսանողուհին: Շարժիչները հանգցրած վայրէջքի եկաւ գերհզօր օդանաւը, գնաց, մի թեւով չեղակի հատեց տապանի առասպելը Արարատի գագաթին, պտոյտ տուեց ու Դուինի վրայով, Արտաշատի վրայով, էջմիածնի գմբէթներին քսուելով գնաց գտնելու բետոնի կարճ երիզը այս ցնորական երկրի վրայ:

– Ուշադրութիւն, ուշադրութիւն. Երեւանի արեւմտեան օդանաւակայան ժամանեց հայկական առանձին օդանաւախմբի 2345 ուղերթի ՍՍՌՄ – 68 ինքնաթիռը: Խնդրւում է, մինչեւ պտուտակների լրիւ դադար, չմօտենալ ինքնաթիռին: Վնիմանիյէ, վնիմանիյէ. նա պասադկու պըրիբըլ... Խնդրւում է չմտնել վայրէջքի հրապարակ: Վայրէջքի հրապարակ մտնողները պատժւում են օրէնքի ամենայն.. Խնդրում եմ, մի մտէք վայրէջքի հրապարակ, արտասահմանից հիւրեր կը լինեն, ամօթ է... Այ ախպեր ջան, էդ ո՞ւր ես գնում, քեզ որ մի բան պատահի, ինձ վրայ են խօսելու, չէ...

Ջրւորն ընդառաջ գնաց տնտեսութեան ղեկավարին, եւ եկան, տարաւ ցոյց տուեց պառաւ որթերի արանքը, գետինը:

– Էս է: Գտել եմ: Այսինքն՝ ես չեմ գտել, ջուրը բացեց:

Կարասի մէջ դեռ վնգում էր օդանաւի ծանր ազմուկը: Հողը գզում էր, գետինը երգում էր եկեղեցու պէս. ծեր որթերի արանքում՝ պատերը բարակ վզները նեղ կարմիր կարասների շարք էր: Նրանց նախշազարդ վզներին գիտահետազօտական մի հիմնարկի չափ մանրամասն գրած էր, թէ նրանք Մինուայի որդի Արգիշտիի (Արգիշտի էլ անո՞ւն լինի)... Արգիշտիի կարասներն են, «պարունակել են խաղողի գի... գի...», գի՛... գիտահետազօտական մի նոր հիմնարկ: Դէ «գինի», էլի, գինի, կարասն ի՞նչ պիտի պարունակէր՝ գինի: «Ի փառս...», եւ շատ պարզ, մաքուր հայերէն գրած էր, թէ այդ այգին Թանգարան ու Թանգարանի հրապարակ է դառնալու, տնտեսութեան այդ ղեկավարը՝ Թանգարանի վարիչ եւ այդ ջրւորը դառնալու է Արգիշտիի կնոջ արծաթէ հայելու պահակ:

– Թո՛ւ... – կարասների մօտ նստեց տնտեսութեան ղեկավարը: – Արա, ես քեզ ծառ ջրելու եմ ղրկե՞լ թէ կարաս գտնելու: Լսիր,– ասաց տնտեսութեան ղեկավարը, – արի քեզ մի տասը տարով ուղարկենք Մեքսիկա, էնտեղից համ խաղողի նոր տեսակ կը բերես, համ աշխարհ կը տեսնես, համ էլ բերանդ սրա – նրա մօտ չես բացի՝ թէ այդտեղ՝ թանգարան ես գտել...

Ախպեր, Վաղարշապատի վանքը կայ, չէ՞: Վանքը այգի չի. ով էդքանը հասկանում է՝ ապրի: Վանքի տակը փորեցին՝ հասան նախաքրիստոնէական մեհեանին: Մեհեանի տակ էլ թող փորեն՝ իջնեն նախահեթանոսական քրիստոնէութիւն: Դրա տակն էլ թող փորեն՝ հասնեն դարձեալ մեհեանի: Իրենց ինչ է եղել, բահ ու դլունդ էլ ունեն, գիտնական էլ են: Բա իմ խաղողի վազը ես ո՞նց տանեմ տնկեմ մեհեանի տակի խորանի տակ:

– Գիշերը ես ջրւոր եմ եղել,– ասաց տնտեսութեան ղեկավարը,– իսկ դու եղել ես քո տանը քնած: Կարասները երազում ես տեսել, երազդ էլ լաւ ես յիշում: Հիմա բահդ թող ու գնա:

(Շար. - 5)

Fonds A.R.A.M

մը « գէտ »եր, ունինք Աբովեանագէտ, ունինք Թումանեանագէտ, Իսահակեանագէտ, Չարենցագէտ, եւ դեռ ուրիշներ: Բայց Սփիւռքագէտի մը պակասը մեծապէս զգալի դարձած է:

Անուշադրութիւնը եւ թափթփածութիւնը տարածուած են նաեւ տպագրական աշխատանքին վրայ: Պօղոս Նուպարի ուղղուած նամակ մը թարգմանուած է եւ տպուած է երկու անգամ: Այնպէս որ նամակներուն բուն թիւն է 174: Մոռնանք պարզ վրիպակները, անհամար, որոնք սակայն նամակներուն մէջ անհասկնալի կը դարձնեն երբեմն հետաքրքրական տողեր: Բայց կան նաեւ ամբողջ ծանօթագրութիւններ որոնք իրարու խառնուած են եւ դարձած են անիմաստ բառակոյտեր: Այսպէս, անոնք որ կը վերաբերին Լեւոն Թիւթիւնճեանի եւ Սարգիս Թիւթիւնճեանի, Երուանդ եւ Գրիգոր Աղաթօնի, Զ. Եսայեանի եւ, հաւանաբար, Վիգէն Իսահակեանի: Գաղափար մը տալու համար յիշենք միայն այս վերջին խառնակութիւնը. «Զապէլ Եսայեանը տուն էր վերադարձել Փարիզի հիւանդանոցից. որտեղ սովորում էր Վենետիկի Մուրատ Ռաֆայէլեան վարժարանում»:

Խօսքը չընենք ամէն տեսակ «հրատարակութեան խմբագիր»ներու, «տեխնիկական խմբագիր»ներու, եւ մանաւանդ «վերստուգող սրբագրիչ»ներու, քանի որ չատոնց գիտենք թէ անոնց պաշտօնը կը սկսի եւ կը վերջանայ իրենց անունը գիրքերուն վերջին էջին վրայ դնելով:

Հատորը կազմողը ըրած է ինչ որ կըրնար ընել: Սակայն, ինչպէ՞ս պաշտօնական եւ պատասխանատու հաստատութիւններ կրնան նման գործեր յանձնել անվարժ ձեռքերու: Եւ չէ՞ն կարդար ըստացուած արդիւնքը:

Գիրքին եւեւը կը կարդանք ազդ մը որ կ'ըսէ. «Հրատարակութեան է (են) ներկայացրել Եղիշէ Չարենցի անուան Գրականութեան եւ Արուեստի Թանգարանի գիտխորհուրդը եւ Համալսարանի Սովետահայ գրականութեան ամբիոնը»: Այս գիրքով գիտութիւնը շատ վար իջած կը գտնենք Ե. Չարենցի անուան Գրականութեան եւ Արուեստի Թանգարանին մէջ: Գալով Համալսարանի Սովետահայ գրականութեան ամբիոնին, այս հատորով կը տեսնենք որ լաւ ձեռքերու մէջ է:

Իսկ գիրքին խմբագիրը, գրականագէտ Ս. Արզումանեան, իր յառաջաբանին մէջ պարզեւ... պարզութեամբ կը գրէ.

« Մեծ գովեստի են արժանի Ա. Աւետիսեանի կատարած ծանօթագրութիւնները, որոնք պարզում են Եսայեանի անձնաւորութեան եւ ստեղծագործութեան հետ կապուած բազում խնդիրները»:

Այն ատեն չզարմանանք եթէ դեռ լոյս տեսնեն նման շատ հրատարակութիւններ, գիտխորհուրդներու եւ գրական ամպիոններու բարձր հովանաւորութեան տակ:

Գ. Յ.

«Նայիրի», Պէյրութ, 30 Նոյ. 1979

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ԲԱԺԱԿԻ ՊԱՀԸ

Կեդրոնականցիները Դեկտ. 9ին հաւաքուած Գուրպէլ փողոցի Մշակոյթի կեդրոնին մէջ, Դեկտեմբերեան անմոռանալի Բ. Կիրակիով մը եւս ճոխացուցին Կեդրոնականի փառապանծ պատմութիւնը:

Բնականաբար, Կեդրոնականցիներու նուիրական օրը բացառիկ փայլ մը կը ստանար այս տարի, ներկայութեամբը Սիլվա Կապուտիկեանի որ հազիւ վերադարձած Ֆրանսայի հիւսիսը եւ արեւմուտքը կատարած իր ճամբորդութենէն, պարտականութիւն էր սեպած բաժակ բարձրացնել Կեդրոնականցիներու հետ:

Միութեան նախագահը Պ. Ճէզվէճեան, կ'աւետէր բաժակի պահը եւ ներկաներուն ուղղուած շնորհակալական խօսքերէն վերջ, կը խնդրէր պահ մը մէկդի դնել զուարթ տրամադրութիւնները եւ վայրկեան մը լռութեամբ յարգել յիշատակը Կեդրոնականի հիմնադիրներուն, կրթական վարիչներուն եւ մշակներուն, ինչպէս նաեւ սաներուն որոնք առ յաւէտ բաժնուած են այս աշխարհէն:

Այս յուզիչ պահէն վերջ նախագահը կ'առաջարկէր բաժակները պարպել Կեդրոնականին եւ Կեդրոնականցիներուն կենացը եւ հանդիսութեան ղեկավարութիւնը կը յանձնէր Միութեան քարտուղար Վ. Նաւասարդեանի:

Նախապէս պատրաստուած ակադեմական բաժնի մը տպաւորութիւնը կը ձգէին « Աշխարհ »ի խմբագիր Ա. Ալիքսանեանի, հայագիտութեան Փրոֆ. Ց. Ֆէյտիի, Խաչեանի նախկին տնօրէնուհի Տոքթ. Հ. Գալուստեանի եւ գրող Յակոբ Գրիգորի սրտաբուխ ելոյթները, առանց բացառութեան նուիրուած Կեդրոնականին եւ հայրենի բանաստեղծուհիին:

Կեդրոնականը եւ անոր արժանաւոր սաները պանծացնելու կարգը եկած էր օրուան հիւրին որ մանաւանդ լսելէ յետոյ խմբովին, յոտնկայս տպաւորիչ եւ ներդաշնակօրէն երգուած « Ով Մեծասքանչ դու լեզու »ն, իրեն յատուկ տաղանդով կը շաղախուէր Կեդրոնականի ոգիով եւ իր հայրենի շունչով, իր յօրինած Մաշտոցեան գրահներով, խորապէս կը տպաւորէր ներկաները:

Մինչ բաժակները կը բարձրանային հայրենիքին, Ս. Կապուտիկեանի եւ ուրիշներու կենացը, հայաբոյր այս մթնոլորտը կը հրահրէին եւ վառ կը պահէին իրենց երգերով եւ արտասանութիւններով Ռ. Նաւասարդեան, Վ. Պասմաճեան, Ա. Մուրատեան, Ս. Սաղաթէլեան, Ս. Ինճէճեան եւ Վ. Մանկասարեան:

ՍԱՐԴ

– ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ –

ԳԱՀԻՐԷԻ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր տաճարին օծման 50ամեակի ձեռնարկներու շարքին, Դեկտ. 2ին, տեղի ունեցած է հանդիսութիւն մը: Պատարագած եւ քարոզած է թեմին առաջնորդը՝ Զաւէն Արք. Չինչինեան: Յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է եկեղեցաշէն Գրիգոր Եղիայեանի, առաջնորդներու, քահանաներու եւ դպիրներու յիշատակին: Ապա եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ գտնուող բարերար Գրիգոր Եղիայեանի կիսանդրիին առջեւ գոհաբանական աղօթք կատարուած է: Խօսք առած է Նուպարեան վարժարանի տնօրէն Արամ Մովսէսեան: Հուսկ, առաջնորդարանի դահլիճին մէջ տեղի ունեցած է հիւրասիրութիւն, որու ընթացքին խօսք առած են Զաւէն Արք. եւ Կայծ Կոկանեան: Ուղերձ մըն ալ կարդացած է վարժարանին աշակերտներէն Ժորժ Սիմոնեան:

ՀԵԼԻՈՊՈԼՍՈՅ « Յուսաբեր » ակումբին մէջ, Դեկտ. 2ին, տեղի ունեցած է դասախօսական երեկոյթ մը, որու ընթացքին նկարիչ Բիւզանդ Կոճամանեան խօսած է հայկական նկարչութեան մասին:

ՈՒԱԹՐԹԱՈՒՆԻ Ս. Ստեփանոս եկեղեցւոյ սրահին մէջ, Նոյ. 25ին, տեղի ունեցած է Զմշկածագի Հայր. Միութեան ճաշը, որուն առընթեր նաեւ 43րդ ընդհանուր ժողովը: Առաւօտուն պատարագի աւարտին հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է Չմշկածագցի ննջեցեալներու յիշատակին: Ճաշէն ետք ժողովը զբաղած է օրակարգի հարցերով: Կարդացուած է կեդր. Վարչութեան միամեայ գործունէութեան տեղեկագիրը, որմէ կը պարզուի որ Միութիւնը այս տարի եւս նիւթապէս օժանդակած է զանազան կազմակերպութեանց եւ հաստատութիւններու, պահած է սաներ:

ԿԼԷՆՏԷՅԼԻ (Լոս Անճելըս) «Հովվըր Հայ Սքուլ »ի սրահին մէջ, Դեկտ. 9ին, նշուած է Քրիստափոր Միքայէլեանի ծննդեան 120ամեակը: Հանդիսութիւնը վարած է Վահէ Եագուպեան: Կազմակերպիչ մարմիններու կողմէ անգլերէն ուղերձ մը կարդացած է Թամար Մանճիկեան, շեշտելով թէ Քրիստափոր իր կենդանի գործով ցոյց տուաւ, որ գաղափարական արժէքները բարձր էին նիւթական բոլոր շահերէն: Հայերէն ուղերձ մը կարդացած է Անդրանիկ Շամլեան: Օրուան բանախօսը՝ ընկ. Տիգրան Ոսկունի, անդրադառնալով Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ անոր հիմնադիրներէն Քրիստափորի ոգիին, շեշտած է որ Քրիստափոր իր աշխարհահայեացքով ուխտեալ պաշտպան է աշխատաւոր զանգուածներու, կեղեքուածներու եւ զրկուածներու: Հանդէսի վերջաւորութեան Վահէ Եագուպեան ներկայացուցած է կազմակերպիչ Ուխտերու՝ « Մուսա Տաղ » եւ « Նիկոլ Դուման », անցեալն ու ներկան:

ԼՈՍ ԱՆՃԵԼԸՍԻ « Ամպասատոր » պանդոկին մէջ տեղի ունեցած է Ժիրայր Փալամուտեանի (Փարիզէն) նկարչական ցուցահանդէսը, ուր ներկայացուած են մօտ 40 գործեր, առաւելաբար տեսարաններ Փարիզէն, Յունաստանէն եւ Միացեալ Նահանգներէն: Ցուցահանդէսը մեծ յաջողութիւն արձանագրած է:

ԱԹԷՆՔԻ « Հայ Տուն »ի մէջ, Դեկտ. 8ին, նշուած է Հ. Յ. Դ. Օրը, կազմակերպութեամբ Հ. Կ. Խաչի եւ օրուան յանձնախումբին: Բացման խօսքը արտասանած է ընկ. Վ. Թէրզեան: Ընկ. Շահան Ֆարաճեան բանախօսութեամբ մը անդրադարձած է Դաշնակցութեան սրբագործութիւններուն: Ապա հանդիսութիւնը շարունակուած է խրախճանական մթնոլորտի մէջ:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Պի. Եու. Սի. քոլէժի «Գ. Կիւլպէնկեան» ամփիթատրոնին մէջ, Դեկտ. 18ին, դասախօսութիւն մը տուած է Գարեգին Բ. Աթոռակից Կաթողիկոս: Ներկայ եղած են քոլէժի, Ամերիկեան Համալսարանի, Աստուածաբանական ճեմարանի, Հայկազեան քոլէժի հայ թէ օտար դասախօսներ եւ ուսանողներ: Բացման իր խօսքով քոլէժին տնօրէնը՝ Ալպըրթ Պետըր, ներկայացուցած է Հայրապետը իբրեւ հոգեւոր պետ, Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդի փոխ նախագահ, գիրքերու հեղինակ եւ դասախօս: Գարեգին Բ. խօսած է (անգլերէն) « Տառապանք » նիւթին շուրջ, մեկնելով Լիբանանեան վերջին տարիներու փորձառութենէն:

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ « Գերմանիկ » սրահին մէջ, Դեկտ. 16ին, նշուած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան 89րդ տարեդարձը: Առաջին բանախօսը ընկ. Վաչէ Տարագճեան անդրադարձած է Հ. Յ. Դ.ի 89 տարիներու կեանքի զանազան ցայտուն հանգրուաններուն: Երկրորդ խօսողը եղած է ընկ. Վարանդ Փափազեան, որ ներկայացուցած է Դաշնակցութեան համազգութային դերը: Փակման խօսքը արտասանած է ընկ. Ս. Չէյթլեան, շեշտելով որ « Դաշնակցութեան ենթահողն ու յենարանը ժողովուրդն է, առանց որուն Դաշնակցութիւնը ոչինչ է, մինչդեռ ամէն բան է ժողովուրդին հետ »:

ՊԷՅՕՂԼՈՒԻ (Պոլիս) Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ մէջ, Դեկտ. 15ին, կատարուած է Եդուարդ Սիմքէշեանի յուղարկաւորութիւնը: Յանուն Շնորհք Պատրիարքի, դամբանական խօսած է Շահան Եպիսկ. Սվաճեան վեր առնելով ողբացեալին արժէքը իբրեւ մշակ հայ գիրի ու գրականութեան: Եկեղեցւոյ գաւիթին մէջ խօսած է «Ս. Փրկիչ» ամսագրի խմբագիրը՝ Կարպիս Մուրատեան: Շիշլիի գերեզմանատան մէջ, ուր հողին յանձնուած է ողբացեալին մարմինը, դամբանական մը խօսած է Տոքթ. Տանտին Ազատ:

ՍՊԱՍՄԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

(Վ Է Պ)

= ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ =

Թ.

Երբ ծառան դուռը բացաւ ճաշասրահին մէջ ոչ ոք ուշադրութիւն ըրաւ իր մուտքին. գլուխնին հակած կլինէր մոլիկ կ'ընէին Սօնիա Մալինեքին. պնչմարելի սարսուռներ դէմքերու վրայէ կ'անցնէին եւ ճակատները խոնաւցած էին. այրերէն ոմանք ոտքի վրայ, շունչերնին բռնած Սօնիայի մէկ վանկը չէին կորսնցներ եւ ընդհանուր կերպով ամէնքն ալ այնպէս մը գրաւուած էին անոր ձայնէն որ երբեմն որոշակի կը տեսնուէր շարունակական ուշադրութեան, զարմացումի եւ սարսափի արտայայտութիւնը: Սատարոֆ ինքը բան մը չհասկցաւ պատմուածքէն որ վերջանալու վրայ էր արդէն՝ երբ աչքերը հանդիպեցան անոր յեղյեղուկ աչքերուն, անորոշ գոյնով եւ նայուածքով, տարտամօրէն տխուր, եւ որ այս վայրկեանիս փոխ առած էին իր սքանչելի մազերուն պղնձագոյն ցոլքերը. գլուխը թեթեւ մը հակած էր կարծես այդ հարուստ մազերուն բեռին տակ որուն ոսկեզօծ օղերները գլխուն վրայ կը զմրէթանային, դէմքը ալ աւելի ճերմկցնելով:

Երբ պատմութիւնը վերջացաւ պահ մը ամէնքը իրարու նայեցան անհանգիստ եւ վրդոված. քիչ մը ետքը սակայն ընդհանուր խանդավառութիւնը դէմքերը պայծառացուց եւ նոյնիսկ ինքը Սօնիա կը շաղակրատէր Բրացին հետ որ անկէ շուշտ չհագրգռուած՝ իրմով զինքը չէր ուզեր թողուլ. Սատարոֆ հազիւ թէ յաջողեցաւ Տիկին Ջանսքիի մօտ երթալ եւ ձեռքը համբուրել. խօսակցութիւնը կը թափառէր մէկ նիւթէն միւսը. սամավարին շոգին ցից կը բարձրանար, յետոյ կը տարածուէր սեղանին վրայ թէյի բուրմունքը բաշխելով ամէնուն. ծաղիկներ ասդին անդին յամրաբար կը թոռմէին, Սատարոֆ կը լսէր քովէն սիրուն կին մը որ ահաբեկած ինքն իր վրայ ամփոփուելով կ'ըսէր.

– Ա՛խ աս Սօնիային պատմութիւնները. կարծես թէ մղձաւանջներ են:

Բոլոր օրական յոգնութիւնը, շուրջը մրմնջուած բառերը, թէյին բուրմունքը Սատարոֆին թեթեւ գլխու ցաւ մը պատճառեցին եւ սքօղուած մտքով սկսաւ շաղակրատել Նատիային հետ անորոշ եւ ջնջին բաներու վրայ մինչեւ որ ցաւագին ճնշում մը զգաց ներսը. Տիկին Ջանսքի իրեն կը հարցնէր.

– Է՛, ձեր բարեկամները ինչպէ՞ս են:

– Տիկի՛ն ինծի տաժանելի բան մը կը յիշեցնէք. իմ բարեկամս, Անտոէն ծանր հիւանդ է եւ ստիպուեցանք զինքը Բիքիէ հիւանդանոցը փոխադրել:

– Ի՞նչ կ'ըսէք, կինը եւ պզտիկը ո՞ւր են:

– Պզտիկը Մաթէրնիթէի մէջ պատըսպարուած է առ այժմ Պարոն Բրացի շնորհիւ եւ մայրը, Տիկին, ամբողջ օրը կ'անցընէ մէկ հիւանդանոցէն միւսը, սրահներուն մէջ սպասելով:

– Ա՛հ ճշդիւ, ընտանիքներ կան որ կարծես դժբախտութեան դատապարտուած են:

Տիկին Նատիա կարեկցութեան այնպիսի սրտաճմլիկ արտայայտութիւն մը առաւ որ իր անմիջապէս քովը գտնուողները հարցուցին.

– Դժբախտ լո՞ւր մը, Տիկին, ի՞նչ ունիք:

– Անձնական բան մը չէ թէեւ բայց այնպիսի եզական դժբախտութիւն մըն է, ճակատագրական դրեթէ՝ որ կը ծանրանայ Պարոն Սատարոֆի բարեկամ ընտանիքի մը վրայ:

Ամէնուն ուշադրութիւնը հոն դարձաւ, մինակ Սօնիա դեռ կը խօսէր Բրացի հետ այլեւս ցած ձայնով, մտերմօրէն, աչքերը անոր աչքերու եւ երբեմն ձեռքը կը դնէր անոր ձեռքին կարծես ըսածը հաստատելու համար: Աղբին խօսքը կեդրոնացաւ հիւանդանոցներու վրայ որուն հետեւանքով տարէց կին մը սկսաւ վիճաբանիլ բժշկութեան ուսանողի մը հետ աշխարհական հիւանդապահուհիներու եւ Գթութեան Քոյրերու վրայ. տարէց կինը ջերմապէս կը պաշտպանէր Քոյրերը մինչ ուսանողը իր փորձառութեանց կռթնած վստահ եւ անփոյթ եղանակով մը հաւասաւարապէս կը պարսաւէր երկու դասակարգները:

(36 – Շար.)

Fonds A.R.A.M

ՏՕՆԱԾԱՌ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ
ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Յունուար 6, Կիրակի ժամը 15·30էն սկսեալ՝ հովանաւորութեամբ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ․ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
Կաթ․ Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի եւ Առաջնորդ Փարիզի

Աշակերտութեան կողմէ երգ, պար եւ արտասանութիւն
ՃՈԽ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ՎԻԷՆ․— Տէր եւ Տիկին Արամեան իրենց մօր՝ Սուլթան Պօղոսեանի մահուան տասներորդ տարելիցին առթիւ 100 Ֆր․ կը նուիրեն «Յառաջ»ին։ Նաեւ Պ․ Արամեան իր կնոջ ապաքինման ուրախ առթիւ 100 Ֆր․ կը նուիրէ Լիոնի Ս․ Յակոբ եկեղեցիին (ստանալ «Յառաջ»էն)։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Յունուար 13, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Լիոնի Ազգ․ Տան սրահին մէջ, 295 Ռիւ Պուալօ, կազմակերպութեամբ Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին․ փոքրիկներու կողմէ երգեր, արտասանութիւններ, գեղջկական պարեր, հաճելի անակնկալներ։

Կաղանդ պապան զանազան նուէրներ եւ համադամ ուտելիքներ կը բաժնէ ներկայ բոլոր մանուկներուն։

×

ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կապ․ Խաչի միօրեայ վարժարանի տօնածառը Յունուար 6, Կիրակի ժամը 15ին տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ։ Յայտագիրը պատրաստուած աշակերտ եւ աշակերտուհիներու կողմէ՝ երգ, պար, արտասանութիւն, թատերախօսութիւն, Մայտա Կարապետեանի ղեկավարութեամբ։ Ինչպէս նաեւ Կաղանդ պապային գալուստը վերջաւորութեան։

CELIGNY

POUR LES FETES DE FIN D'ANNEE

OFFREZ

LE BEAU FOULARD

'ALPHABET ARMENIEN'

EN VENTE AU PRIX DE Frs. 75,00 *CHEZ*

M. S. DER BALIAN, 221, rue Saint-Honoré, Paris 1er
Librairie PALOUYAN, 9, rue de Trévise, Paris 9e
Maison de la Culture Arménienne, 9, rue de Madrid, Alfortville

Par correspondance :
Contre-remboursement Celigny *s.a.r.l.* B.P. 9, 94130 Nogent-sur-Marne

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐ ԵՆ

Alimentation Générale

Produits D'Orient

ARARAT

118 BIS, RUE ETIENNE DOLET
94140 ALFORTVILLE
TEL. 376. 27. 62 - 376.51.28

LIVRAISONS A DOMICILE

ԸՆՏԻՐ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ - ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
ԾՆՆԴԵԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

———o———

ՓԱՐԻԶ
Ս․ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

Կիրակի, Յուն․ 6, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։

Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 8·30ին, բազմաձայն պատարագ ժամը 10ին, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ․ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
Կաթ․ Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի

Պատարագի աւարտին Ջրօրհնէք կը կատարուի։

Երկուշաբթի, Յունուար 7 Բ․ օր Ծննդեան։ Յիշատակ է մեռելոց։ Ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի։ Պատարագի աւարտին հոգեհանգիստ կը կատարուի վասն համօրէն ննջեցելոց։

×

ԻՍԻԻ Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

Կիրակի, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 9ին, պատարագ 10ին։ Պատարագի աւարտին կը կատարուի Ջրօրհնէք։

Երկուշաբթի, Մեռելոց․ պատարագ ժամը 10ին որու աւարտին հոգեհանգիստ։

Երգեցողութիւնները կը կատարուին եկեղեցւոյ Անի երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Պր․ Հրանդ Աճէմեանի։

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼ
ՎԱՐԱԳԱՅ Ս․ ԽԱՉ

Կիրակի, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։ Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 9·30ին, պատարագ 10·45ին։ Յաւարտ պատարագի Ջրօրհնէք։ Երգեցողութիւնք՝ եկեղեցւոյ երգչախումբին կողմէ քառաձայն, առաջնորդութեամբ Պր․ Վահրամ Տէվէճեանի։

×

Ս․ ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Կիրակի, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան, ժամերգութիւն 8·30ին, պատարագ 10ին։ Ջրօրհնէք 11·45ին։

Ծննդեան տօնի առթիւ կը պատարագէ եւ կը քարոզէ

ԴԱՒԻԹ ԵՊՍ․ ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Երգեցողութիւնը կը կատարէ Կոմիտաս երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պր․ Մ․ Օֆլազի։

×

ՇԱՎԻԼ
Ս․ ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Շաբաթ, Ճրագալոյց ժամը 4ին։

Կիրակի, Ծննդեան պատարագ եւ Ջրօրհնէք։

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ս․ ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի, ժամը 8ին սկիզբ ժամերգութեան, 9·30ին պատարագ, 11ին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս եւ Ծայր․ Պատրիարք Վազգէն Ա․ Հայրապետի կոնդակի ընթերցում, ուղղուած համայն իր հաւատացեալ հօտին եւ ի մասնաւորի Մարսէյլի Հայութեան։ 11·45ին Ջրօրհնէք։

Ծննդեան հանդիսաւոր պատարագը կը մատուցանէ

ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ․ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Իսկ երգեցողութիւնը կը կատարէ Սահակ-Մեսրոպ երգչախումբը իր ամբողջական կազմով եւ ղեկավարութեամբ Պր․ Խաչիկ Ելմազեանի։

×

Ս․ ԿԱՐԱՊԵՏ

Կիրակի, Ծնունդ, կը պատարագէ եկեղեցւոյ հովիւ Գրիգորիս Քհնյ․ Քէշիշեան։ Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8·30ին, պատարագ 9·45ին, Ջրօրհնէք ժամը 12·30ին։ Ջրօրհնէքի կնքահայրութիւն փափաքողներ թող հաճին կապ հաստատել եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւին հետ։ Հեռ․ 51·28·06։

Երեկոյեան Ծնունդ էքս ան Փրովանսի մէջ։ Պատարագ կը մատուցանէ

ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ․ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Պատարագ ժամը 17ին Ջրօրհնէք 19ին։

Հայկական Ծնունդ
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Մշակոյթի Տան վարչութեան նախաձեռնութեամբ եւ Ալֆորվիլի Սուրբ Մեսրոպ կրթարանի մասնակցութեամբ Հայկ․ Ծնունդի առթիւ՝ մանուկներու համար կը կազմակերպուի մասնաւոր հանդիսութիւն մը Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տունը, Շաբաթ, Յունուար 5, ժամը ճիշդ 3ին։

Կը ներկայացուի խամաճիկներու միջոցաւ « Աւարայրի պատերազմը եւ Վարդան Մամիկոնեան »։

Ներկայացումէն անմիջապէս յետոյ, նախընթրիք ժամը 17·30ին, բոլոր մանուկները կ'առաջնորդուին Ս․ Պօղոս-Պետրոս եկեղեցին, ուր պիտի պատարագէ Հ․ Ներսէհ Բապուճեան։

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

13, Rue du Perche — Paris (3e)

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Կիրակի, Յունուար 6, Յայտնութիւն եւ Մկրտութիւն Քրիստոսի։ Ժամը 11ին, Հայրապետական պատարագ եւ կարգ մկրտութեան Քրիստոսի զոր կը կատարէ

ԳՐԻԳՈՐ ԵՊՍ․ ԿԱՊՐՈՅԵԱՆ
(Առաջնորդ Կաթողիկէ Հայոց Ֆրանսայի)

×

ՍԷՆ ԼՈՒԻ — Ս․ ԳԷՈՐԳ ԵԿԵՂԵՑԻ

յայտնութեան, ժամերգութիւն ժամը 9ին, պատարագ 10ին, պատարագի աւարտին՝ Ջրօրհնէք։

Ծանօթ․— Ըստ սովորութեան, Յունուար 5էն 6ի գիշերը, եկեղեցւոյ դպրաց դասը պիտի շրջագայի հայամփոփ թաղերը, տուն-տուն աւետելով Քրիստոսի ծնունդը։

Ս․ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ — ՏԷՍԻՆ

Կիրակի, Յունուար 6, առաւօտեան Ս․ Ծնունդի պատարագ եւ Ջրօրհնէք։

×

ՊՕՄՈՆ
Ս․ ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Շաբաթ, Ճրագալոյց Ծննդեան։ Ժամերգութիւն ժամը 16ին, պատարագ 17ին

Կիրակի, ժամերգութիւն ժամը 9ին, պատարագ 10ին, քարոզ 11ին, Ջրօրհնէք 11·30ին։

Յունուար 7, Երկուշաբթի Մեռելոց, ժամերգութիւն ժամը 9ին, պատարագ 10ին, հոգեհանգիստ 11·30ին։

Կէսօրէ վերջ գերեզմանօրհնէք ժամը 14էն սկսեալ։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ

ՄԱԿԱՐ ՔՀՆՅ․ ՆԱՃԱՐԵԱՆ

×

ՆԻՍԻ Ս․ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան։ Ժամերգութիւն ժամը 9·30ին, պատարագ 10·10ին, Ջրօրհնէք ժամը 11·40ին։

Երկուշաբթի, Յունուար 7, Յիշատակ Մեռելոց, պատարագ 10ին, հանդիսաւոր հոգեհանգիստ համայն ննջեցելոց ազգիս Հայոց ժամը 11·40ին։

ՏՕՆԱԾԱՌ

Վալանսի Ս․ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կազմակերպած է տօնածառի հանդէս մը Կիրակի, Յունուար 6, կէսօրէ վերջ ժամը 15·30ին Սալ տէ Ֆէթի մէջ։

Սիրով կը հրաւիրուի Վալանսի եւ շրջանի Հայութիւնը քաջալերելու Դաւիթեան դպրոցի աշակերտները։

U. G. A. B.

Sous le haut patronage de
Mgr SEROPE MANOUKIAN
Délégué pour l'Europe du Catholicossat de tous les Arméniens
et la présidence de
M. NAPOLEON BULLUKIAN
Président du Comité Régional de France de l'U. G. A. B.
La section des Dames de l'U.G.A.B. de Paris organise un DINER TRADITIONNEL à l'occasion du

Noël Arménien

le Samedi 5 Janvier à 20 h. au Centre Culturel Alex Manoogian, 118 rue de Courcelles, Paris 17ème
PARTIE ARTISTIQUE
AMBIANCE ARMENIENNE
Pour la réservation des places s'adresser à :
U.G.A.B 11 Square Alboni, Paris 16

Tél. : 520.03.18

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պանեէօ - Քաշանի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, Երեքշաբթի, Յունուար 8, ժամը 21ին Տիկին Փափազեանի բնակարանը։ Կարեւոր օրակարգ՝ պատգամաւորական ժողովի պատրաստութիւն։

×

ԼԻՈՆ․— Կապ․ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ․ ժողովը տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, Յունուար 5, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ազգ․ Տան սրահը։ Շատ կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Վիէնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ․ ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները Յունուար 6, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Գասպար Իփէկեան սրահը։ Շատ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերուհիներէն կը խնդրուի անպայման ներկայ ըլլալ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ․ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 200 Ֆր․ Պ․ Ա․ Բազումեանէ իր հօրը յիշատակին (Նաեւ 200 եւ ոչ՝ 2000 Տիկին Ա․ Հախնազարեանէ)։

Imprimé sur les Presses
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935
du Journal « Haratch »

Fonds A.R.A.M

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
4
VENDREDI
4 JANVIER
1980

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 2 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.549 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 55e ANNÉE — No 14.549

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ

Բանակին Խիստ Ազդարարութիւնը

Բոլոր թղթակիցները, որոնք Թուրքիա կը գտնուին չեն ծածկեր թէ քաղաքացիական պատերազմի ընդհանուր պատկեր մըն է, որ կը պարզուի եւ պաշարման վիճակը, որ նոր երկարաձգուեցաւ ոչ մէկ օգուտ ունի: Այս մթնոլորտին մէջ է, որ Հանրապետութեան նախագահը ազդարարութիւն մը ստացած է, իբրեւ «Կաղանդի նուէր» Յունուար 1ին: Ուղղուած սահմանադրական մարմիններուն, բանակի հրամանատարութիւնը, այդ նամակով կը զգուշացնէ քաղաքական կուսակցութիւնները, անիշխանութեան մը – տահոգիչ զարգացման դէմ: Զինուորականները կը շեշտեն նամակին մէջ. — «Տրուած ըլլալով կացութիւնը, որու մէջ կը գտնուի մեր երկիրը, որպէսզի երաշխաւորուին Պետութեան վերապրումը, ազգային միասնականութիւնը, ժողովուրդին ինչքերն ու ապահովութիւնը, անխուսափելի հրամայական մը կը թուի որ սահմանադրական մարմինները եւ ի մասնաւորի քաղաքական կուսակցութիւնները, որոնք կը ներշնչուին ազգային եւ քեմալական տեսութենէ մը, միասնաբար փնտռեն, խորհրդարանական ժողովրդավար վարչակարգի մը ծիրին մէջ, միջոցներն ու դարմանները ընդդէմ՝ անիշխանութեան, սարսափին եւ անջատողականութեան»: Ու այս նամակին կը կցեն բուն ազդարարութիւնը, ուր կը քննադատուին ժողովները եւ ընդհանրապէս երկիրը վարելու եղանակները: Կը յիշուի Մարաշին տարեդարձին դէպքերը ու կը ճաղկուին, անոնք որոնք ենթեռնասխռնալ կ'երգէին:

Պարզ է որ երկիրը շատ խառնակ պատկեր մը կը պարզէ: Ամբողջ տարուան ընթացքին մօտ 3000 մեռեալ կար եւ սպանութեանց օրական միջինը 3էն 8ի անցած է: Ծայրայեղ աջ կամ ծայրայեղ ձախ, ահաբեկիչը «տարուան մարդ»ը կը նկատուի Թուրքիոյ մէջ: Ատալէթի պարագլուխը, որ երկիրը վարելու ծանր պարտականութիւնն ունի, քաղաքական անիշխանութենէն զատ, ունի շատ մը այլ «հոգեր» ալ ինչպէս զէնքի առուծախը, թմրեցուցիչի մաքսանենգութիւնը: Մնաց որ այս 2 հարցերն ալ իրարմէ բոլորովին անկախ չեն նկատուիր ոստիկանութեանց կողմէ, ըլլայ թրքական թէ եւրոպական:

× Տեղւոյն վրայ սպանութիւնները չեն դադրիր եւ Դեկտ. 25ին ալ սպաննուեցան Թունճելիի դատախազը եւ Զանգալայի Հարէքէթական նախագահը: Տիարպաքըրի մէջ, թանգարանը կողոպտուած է եւ 40 կտոր հնութիւն գողցուած, որոնց նիւթական արժէքը 30 միլիոն թրք. ոսկի կը գնահատուի:

×

Վերջապէս, յիշենք նաեւ թէ իսրայէլեան օդանաւային ընկերութեան՝ Էլ-Ալի տնօրէնը սպաննուած է երբ կառքը կը մտնէր Եշիլքօյի օդակայանը:

ԻՆՉԵՐ Կ'ԸՍԷ ԳԱՊԱԳԼԸ

Այս բոլորին կողքին Թուրքերը ունին նաեւ «հայկ. հոգեր» եւ մամուլը կը շարունակէ զբաղիլ Հայերով, Փարիզի մահափորձին թէ Հռոմի վերջին եղեռնափորձերուն առթիւ: Հայերուն «ծանօթ» լրագրող մը՝ Ահմէտ Գապագլը, Թէրճիւմանի մէջ յօդուած մը ստորագրած է, որու խորագիրն է՝ «Թշնամին մէջտեղն է, հապա դուք ո՞ւր էք» եւ ուր կը գրէ.—

«Երէկուան թերթերուն հաղորդած լուրերը սանկ աչքէ մը անցուցի: Ոչ մէկ բան՝ սիրտ բացող, իսկ նեղացուցիչներէն անոնք ալ որոնք տնտեսական են, զանց առի անցայ եւ կանգ առի միւսներուն վրայ:

«Ատոնք անիշխանութիւն, մահափորձ, դաւաճանութիւն եւ յանդգնութիւն ըլլալով քանի մը տեսակի դէպքեր էին, որոնք թերթին գրեթէ երեք չորրորդ մասը կը լեցնէին:

«1. Երկու զինուորներ, որոնք պահակ կը պտըտէին, Էօրնէքթէփէի շուկային մէջ դաւադրաբար զարնուելով նահատակուեցան:

«2. Փարիզի Թուրք դեսպանատան Զբօսաշրջ. խորհրդականը Ըլմազ Զոլփան հայ անիշխանականներու մահափորձին զոհ գնաց եւ չարագործները բնականաբար չձերբակալուեցան: Նոյն օրը, Թըրքական Օդանաւային Ընկերութեան գրասենեակն ալ ռումբ մը պայթեցաւ Ամըսթերտամի մէջ:

«3. Աթէնքի մէջ 175 Թուրք գործաւորներ պանդոկները չընդունուեցան, իրենց հեռաձայնելու արտօնութիւն իսկ չտրուեցաւ:

«4. ՏԻՍՔի կապուած Մատէն-Իշ անուն սենտիքան, որու ընդհանուր ժողովը «Միջազգայնական» կոչուած համայնավար քայլերգով մը բացուած էր, դարձեալ միասնաբար երգուած «Միջազգայնական»ով փակուեցաւ: Մարդկային վաստակի անամօթ չահագործիչները, Իսթանպուլի ու Եւրոպայի ամէնէն չքեղ վաճառատուներէն գնուած հագուստներով վայելչօրէն չքուած, իրենք իրենց իբրեւ թէ «բանուորական ներկայացուցիչ»ի հովեր ու հանդգամանք տուած, Սթալինի կապիկներուն նման ձախ բռունցքները բարձրացուցած, լուսանկարուեցան թերթերու թղթակիցներուն համար, Պետութեան եւ բանակին դէմ այդ բռունցքները սեղմած:

«5. Բազմաթիւ բարձրագոյն վարժարաններու եւ լիսէներու մէջ, Անկախութեան քայլերգ երգելու չարտօնուելով, ուսանողները մղուած են ոստիկանութեան եւ բանակին դէմ ցցուելու, անոնց հետ կռուի բռնուելու: Մեր զաւակները դէպի աղէտ մը առաջնորդելու ձգտող այդ դաւաճանական արարքները կը պատրաստուին ԹԷՕՊ-ՏԷՐ կոչուած կազմակերպութեան կողմէ:

«Ահաւասիկ այլազան հինգ դէպքերէ բաղկացած լուրերու փունջ մը, որու կը հանդիպինք յաճախակիօրէն մեր թերթերուն մէջ, ամէն օր գրեթէ:

«Ըստ երեւոյթին, այս հինգ լուրերը, որ ոչ մէկ աղերս եւ առնչութիւն ունին իրարու հետ, իրականութեան մէջ ընդելուզուած են, իրար ագուցուած եւ դաւաճանութեան նոյն ակերէն սնած:

«Նախ, արտասահմանի մէջ թէ Թուրքիա, բոլոր ոճիրները գործել կուտան համայնավարները, որոնք գլխաւոր թըշնամիներն են Թուրք ազգին եւ մեր Պետութեան:

«Համայնավարները, Թուրք Պետութիւնը կործանելու համար շատ լաւ գիտեն թէ առաջին պայմանն է բնաջնջել մեր ազգային միասնականութիւնը: Ծրագրած են ազգային միասնականութիւնը եւ Պետութիւնը քանդել յանդուգն քաբողջութեամբ եւ զէնքի մաքսանենգութեամբ, որոնք գլխաւոր սնուցիչներն են անիշխանութեան:

«Անիշխանութիւնը, Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ Հայերը եւ Յոյները կը գործածէ: Քրիստոնեայ աշխարհին, Թուրքերու հանդէպ ունեցած պատմական ոխն ու ատելութիւնը հրահրելով, իբրեւ թէ Հայկական Բռնագաղթը եւ Կիպրական աղէտը պատրուակելով, վարագոյրին ետեւէն իրենք զիրենք իրաւացի ցոյց տալու ջանալով:

«Նոյն համայնավարութիւնը, երկրին մէջ ալ կ'օգտագործէ մասնաւորաբար ազգայնական զգացումէ պարպուած, կըրքոտ, վաստակներու չահագործիչ, արիւնոտ դրամագլուխի տէր սենտիքաները, ընկերակցութիւնները, ցեղային եւ դաւանական տարբերութիւնները դարձեալ դուրսէն ներածուած հայ, յոյն, տիւրզի, ասորի հրոսակները: Ծախուած կարգ մը «կոտորակային կուսակցութիւններու» թերթերը եւ անոնց աշխատակիցները կ'օգտագործէ նաեւ, խել մը անմիտ գիւանականներ, քաղաքագէտներ, միամիտ ուսանողներ եւ գործաւորներ ալ կ'օգտագործէ այս առթիւ, գործիքին իբրեւ գործիք օգտուելով անոնցմէ ալ:

«Պետութիւն եղէք, Ապահովութեան արդարութիւն, Արտաքին Գործոց Նախարարութիւն եղէք եւ այս դաւաճանութիւնները ջախջախեցէք պարոններ: Թըշնամին բացէ ի բաց իր կարմիր դրօշը պարզած կեցած է ձեր դէմ ահա: Իսկ դուք ո՞ւր էք հապա, ինչի՞ կը սպասէք»:

—×—

ՖՐԱՆՍԱ

ՖԵԼԻՔՍ ԱՂԱՅԵԱՆԻ ԶԱԽՈՂԱԾ ԱՌԵՒԱՆԳՈՒՄԸ

—o—

ՄԻԱՅՆ ԴՐԱՄԻ՞ ՀԱՐՑ ԹԷ՝ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ...

Չորեքշաբթի իրիկուան Ֆրանս-Սուառէն սկսելով, Ֆելիքս Աղայեանի առեւանգման հարցը կը սկսէր գրաւել թերթերու էջերը եւ Հինգշաբթի առտու, լայն սիւնակներ կը նուիրուէին նախկին ծերակուտականին եւ իր «չքեղ աքսորին» Ավընիւ Մոնթէնեը: Կը ճըշդուի որ դէպքը պատահած է Կաղանդին օրը, Երեքշաբթի երբ Ֆելիքս Աղայեան, որ կնոջմէն զատ կ'ապրի Ավընիւ Մոնթէնեը, հեռաձայնի զանգ մը կը ստանայ բժիշկէ մը, որ կը յայտնէ թէ կինը ծանր հիւանդ է, պէտք է անմիջապէս մօտը երթայ՝ Ռիւ Ֆրանսուա Ա. Աղայեան կ'երթայ բայց երբ կը հասնի կը տեսնէ արդէն թէ ոստիկանութիւն կայ եւ ժողովուրդ հաւաքուած է: Կը յայտնուի որ կասկածամիտ վարձակալ մը չէր հաւնած չէնքին փառքինկը գտնուող հինգ մարդոց երթալ - գալուն եւ ոստիկանութիւնը կանչած: Կը պարզուէր որ ասոնք կը պատրաստուէին Աղայեանը առեւանգելու: Երկուքը կը ձերբակալուէին (մէկ Պարսիկ, մէկ Ֆրանսացի) եւ ձեռք կը ձգուէր բուն կազմակերպիչը՝ Գավէյ Շէյպանի: Այս վերջինը կ'ըսէ թէ առնելիք ունէր Աղայեանի տղայէն եւ ուզած է փրկագինի ձեւով առնել բայց Աշրաֆի աղջիկը (որու եղբայրը սպաննուեցաւ վերջերս) առեւանգումին ետին՝ Խոմէյնին կայ ըսած է: Ծանօթ է որ Աղայեան, «Իրանի հայ համայնքին 25 տարիներու պետը» կը գրէ փարիզեան մամուլը, մըտերիմն էր Շահին: Ինք կ'ըսէ շատ-շատ հարուստ չէ բայց եթէ տղան պարտք ունենար, կը վճարէր եւ կը խորհի թէ ուրիշ պատճառ մը կայ...:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Դեկտ. 20-27)

ԿՌՓԱՄԱՐՏԻԿ ԻՍՐԱՅԷԼ ՅԱԿՈԲՔԷՕԽՎԵԱՆ ԱՇԽԱՐՀԻ ԱԽՈՅԵԱՆ

Թօքիօ տեղի ունեցած կռփամարտի աշխարհի երիտասարդական ախոյենութեան մրցումներուն երեւանցի Իսրայէլ Յակոբքէօխվեան ոսկէ մետալ շահած է: 19ամեայ կռփամարտիկի մասին մասնագէտները եւ մամուլը սկսած են խօսիլ միայն այս ամառ, երբ ան 63,5 քիլօ ծանրութեան դասակարգին նուաճած է Խորհ. Միութեան ժողովուրդներու սպարտակիադի եւ Խորհ. Միութեան ախոյեանի ոսկէ մետալը: Թօքիոյի մէջ պրոնզէ մետալի արժանացած է ուրիշ հայ կռփամարտիկ մը եւս՝ Սուրէն Օհանեան, որ հանդէս կուգար 54 քիլօ ծանրութեան դասակարգին մէջ: Ի մօտոյ տեղի կ'ունենան Խորհրդային Միութեան եւ Միացեալ Նահանգներու միջեւ կռփամարտի մրցումները, ինչպէս նաեւ Խորհրդային Միութեան ախոյենութիւնը. այս վերջնոյն յաղթականը կը մասնակցի Մոսկուայի մէջ տեղի ունենալիք ողիմպիական խաղերուն: Մասնագէտներու կարծիքով Հայաստանի ներկայացուցիչներէն այդ պատիւին արժանանալու մեծ հնարաւորութիւններ ունին Սուրէն Օհանեան, Սամսոն Խաչատրեան (երկուքն ալ Կիրովականէն), Իսրայէլ Յակոբկէօխվեան, Ալբեր Նիկոլեան եւ Խորէն Ինջէյեան (Երեւանէն):

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ մէջ կռիւները չեն դադրած եւ կ'ըսուի թէ 3000 մեռեալ կայ խորհրդային զօրքին մտնելէն ի վեր: Դիմադրութիւնը կը կազմակերպուի, բայց կռիւները «Դաւիթ եւ Գողիաթ» բնոյթ մը ունին: Արեւմտեան կարգ մը երկիրներ իրենց դեսպանները կը կանչեն խորհրդակցութեան:

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ Հինգշաբթի առտու Վալտհայմ դեռ «սպասման սրահն» էր: Պարզ է որ Խոմէյնի կ'ուզէ նուաստացնել ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարը մինչ Ղոթպզատեհ, կ'արդարացնէ Վալտհայմի մեկուսացումը, ըսելով թէ մահափորձի մը դաւը երեւան հանած էին...:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԺԻՍՔԱՐ նամակ մը ղրկած է Միթերանի, հատ մըն ալ Մառշէի յայտնելով թէ կրնան Արտաքին նախարարութեան դիմել, տրուած ըլլալով կացութեան ծանրութիւնը, օգտուելու համար հոն եղած տուեալներէն: Ընկերվարական պարագլուխը անմիջապէս պատասխանած է յայտնելով թէ ժոսփէնը նշանակած է այդ պաշտօնին համար: Տրամադիր է նաեւ խորհրդակցելու Նախագահին հետ երբ պէտք ըլլայ: Մառշէ Քուպայէն վերադարձին միայն պիտի պատասխանէ:

ԱՄԻՆ ՏԱՏԱՅԻ վարչակարգը 800 հազար որբ ըրած է, ըստ Եկեղեցիներու Միջափրիկեան Ժողովին:

Fonds A.R.A.M

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՀԵՏ

ՀԱՄԱՌՕՏ ՁԵՌՆԱՐԿ ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ

(Հեղինակ՝

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ. ԱԹՈՌԱԿԻՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ)

Ա.

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան տպարանէն լոյս տեսած է Գարեգին Բ. Աթոռակից Կաթողիկոսի « Համառօտ ձեռնարկ հովուական աստուածաբանութեան » խորագրով աշխատութիւնը: Հեղինակը 176 էջերու մէջ կուտայ այն եղանակներն ու միջոցները, որոնցմով քրիստոնէական հաւատքը կրնայ ազդու կերպով փոխանցուիլ հաւատացեալ ժողովուրդին:

Ներածութիւն բաժնին մէջ Գարեգին Բ. տալէ ետք աստուածաբանութիւն բառին նշանակութիւնը՝ կ'անդրադառնայ անոր զարգացման իբրեւ գիտութիւն եւ կը ներկայացնէ անոր ներքին բաժանումները:

Գիրքը ունի երկու գլխաւոր գլուխներ եւ յաւելուածի բաժին մը:

Առաջին գլուխին մէջ կը ներկայացուի Հովիւին անձը: Նկատի ունենալով որ հայ եկեղեցականը հոգեւոր առաքելութեան կողքին ազգային դերակատարութեան մը պարտաւորութիւնն ալ ունի, Գարեգին Բ. կը նշէ հայ ժողովուրդի ազգապահպանումի եւ ազգակերտումի հրամայական կարիքը, մանաւանդ սփիւռքեան կեանքի պայմաններուն տակ, շեշտելով որ այդ կարիքը Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ պաշտօնեային առջեւ կը բանայ անելիքներու նոր շարք մը: « Տոհմային աւանդութիւնները պահելու, հայ կրթութեան գործին ուժ տալու, ապազգայնացման տանող արդի կեանքի այլազան ազդակներու եւ ալեկոծութիւններու դէմ խոհեմաբար եւ ազդու կերպով պայքարելու կենսական սախպողութիւնները Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւին գործունէութեան անմիջական ծիրին մէջ կ'իյնան »:

Գիրքին հեղինակը անդրադառնալէ ետք հայկական կեանքի ներքին դժուարութիւններուն, կնճռոտ հարցերուն, խմբակցական, կուսակցական, դասակարգային եւ այլ նման նկատումներու եւ մտայնութիւններու, որոնք ուղղակի կամ անուղղակի ազդեցութիւն կ'ունենան հայ հոգեւորականին գործունէութեան վրայ, կը շեշտէ քսաներորդ դարու կեանքի հեւ ի հեւ ընթացքը, նիւթին, հաճոյքին, մեքենականութեան, հանգստաւէտ ապրելակերպի պայմանները, կրօնքին հանդէպ յառաջ եկած սառն վերաբերումը, անտարբերութիւնը, երբեմն նոյնիսկ ժխտումի մտայնութիւնը: Այս բոլոր դժուարութիւններուն եւ խոչընդոտներուն կարենալ դէմ դնելու իբրեւ միակ միջոց Գարեգին Բ. Աթոռակից Կաթողիկոս կը գտնէ հայ հոգեւորականին համապազօրեայ պատրաստութիւնը: Այս պատրաստութիւնը տեղի կ'ունենայ երեք միջոցներով՝ աղօթք, խոկում եւ սերտողութիւն: Հոգեւոր հովիւին ինքնազարգացման ամէնէն գլխաւոր միջոցը սերտողութիւնն է կամ այլ խօսքով՝ ընթերցումը: Եկեղեցւոյ պաշտօնեան ուսուցանելէ առաջ եւ լաւ ուսուցանելու համար՝ պէտք է ինք ուսանի: Դժբախտաբար ներկայիս հազուագիւտ դարձած է հոգեւորականներու մօտ ինքնազարգացման, համապազօրեայ պատրաստութեան աշխատանքը:

×

Իբրեւ ընթերցման եւ սերտողութեան ուսումնասիրական նիւթ գիրքին հեղինակը կ'առաջադրէ Աստուածաշունչը, եկեղեցական հայրերու գործերը, կրօնական մամուլը, օտար հեղինակներու երկերը եւայլն: Եկեղեցականը ընթերցանութեան առընթեր նոթագրութիւններ, նիւթերու եւ տեղեկութիւններու, մտածումներու, գաղափարներու, իրողութիւններու մասին դասաւորումներ կատարելով է, որ կրնայ ինքնապատրաստութիւնը դարձնել տոկուն եւ արդիւնաւէտ, օրէ օր աւելի եւս ճոխացնելով իր հոգեկան աշխարհը եւ մտաւորական պաշարը: Այլապէս, կ'ըսէ Գարեգին Բ., հոգեւորականը « մեքենականութեան ինքնակրկնութեան կը յանգի, ինչ որ տափակութեան, անհրապոյր եւ աղ ու համեմէ զուրկ, գունատ ծառայութեան մը վիճակին կը մատնէ անոր այնքան փափուկ ու դժուարին, բայց եւ այնպէս այնքան կենսական եւ նուիրական գործը »:

ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆ

(Մնացեալը Յաջորդով)

ԹԵՀՐԱՆԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ ԲՌՆԱԳՐԱՒՈՒՄՆ ՈՒ ՀԱԿԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ա.

ԽՄԲ.– Դեկտ. 28ի մեր թիւով տուած էինք լուրը Թեհրանի Ազգային առաջնորդարանը պատահած անախորժ դէպքերուն, իսկ Յունուար 1ի թիւով հրատարակեցինք Առաջնորդարանէն ստացուած պաշտօնական հաղորդագրութիւնը յիշեալ դէպքերու մասին: Ստորեւ կու տանք դէպքերուն եւ անոնց տեղի տուած բողոքի ցոյցերուն մանրամասնութիւնները, քաղելով Թեհրանի մեր պաշտօնակից «Ալիք»ի Դեկտ. 18 – 25 թիւերէն:

Խումբ մը Հայեր, թռուցիկներով հրաւէր ուղղած են ժողովուրդին, Դեկտ. 17ին հաւաքուելու Առաջնորդարան՝ Թեմական Խորհուրդէն դրամ ստանալու եւ շէնք կառուցանելու համար:

Ժամը 16.30ին մօտ հարիւր հոգի հանրակառքով եկած են Առաջնորդարան եւ ուղղակի բարձրացած դէպի սրահ: Կէս ժամ ետք հասած է երկրորդ խումբ մը, իրեն հետ ցուցատախտակներ՝ Հայերէն եւ պարսկերէն գրուած: Շուրջ 200 հոգի տասը վայրկեան, եկեղեցւոյ բակին մէջ պտտացած են եւ կարգախօսքներ արտասանած: Ցուցատախտակներուն վրայ գրուած էր՝ պարսկերէն՝

– «Հայոց Առաջնորդարանի հաւաքած դրամները Հայ չքաւորներուն պէտք է վերադարձնել»:

– «Թաղային խորհուրդները մեր իրաւունքի պաշտպանն են, բնակարան ունենալը մեր իրաւունքն է»:

– «Մահ իմպերիալիզմին եւ կախեալ դրամատէրերին»:

– «Իրաւունքը չեն տար, կը խլեն»:

Իսկ Հայերէն ցուցատախտակներու վրայ գրուած էն՝

– «Թաղական խորհուրդ ենք ուզում, Թեմականին չենք ուզում»:

– «Թեմական, մեզ հաշիւ պիտի տաս»:

Այնուհետեւ, երբ երկու հարիւր հոգի հաւաքուած են Առաջնորդարանի սրահը, քանի մը երիտասարդներ առաջարկած են Թեմական Խորհուրդի ներկայացուցիչներուն սրահ գալ եւ բացատրութիւններ տալ իրենց հարցումներուն (Երկուշաբթի օրերը Թեմական Խորհուրդի ժողովները կը գումարուին): Երիտասարդները սպառնացած են, որ հակառակ պարագային «որոշ միջոցառումների կը դիմեն»: Առաջնորդը՝ Արտակ Արք. եւ Թեմական Խորհուրդի մէկ կազմը անցած են սրահ, ուր հաւաքուած բազմութեան խօսնակը ըսած է. «Դուք որ ձեզ ժողովրդի ներկայացուցիչներն էք համարում, ձեզ ներկայացրէք»: Անդամները երբ ըսկըսած են իրենք զիրենք ներկայացնել, ներկաները հեգնական արտայայտութիւններ ունեցած են:

Ուղղուած հարցումները ոչ մէկ կապ ունեցած են Թեմական Խորհուրդի վարչական գործունէութեան հետ: Օրինակ, հարց տրուած է, թէ՝ «Ինչքա՞ն դրամ ունի Թեմական Խորհուրդը եւ ո՞ր դրամատուներում են գտնւում իր դրամները», եւ պահանջած են որ այդ դրամները իրենց տրամադրուին հող գնելու համար: Կին մը դիտել տուած է թէ իր ամուսինը արկած ունեցած է եւ Թեմական Խորհուրդը ոչինչ ըրած է իրեն համար: Ուրիշ մը ըսած է թէ ինք գործէ արձակուելով կիսատ հատուցում ստացած է եւ Թեմականը չէ օգնած իրեն: Պահանջած են հաշուեմատեանները յանձնել քննութեան համար:

Այս եւ այլ հարցումներու ընթացքին Թեմական Խորհուրդի անդամները սախպուած եղած են ոտքի մնալ եւ նստելու իրաւունք չեն ունեցած: Երբ անոնցմէ մէկը փորձած է խօսիլ կամ պատասխանել հարցումի մը, ներկաները խանգարած են գոչելով՝ «Գող, աւազակ, սաւաքական, դաւաճան, իմպերիալիզմի ծառայ, Սի. Այ. Էյի անդամ» եւայլն:

Արտակ Արք. տեսնելով որ անկապ խօսքեր կ'արտասանուին եւ ամբոխային արամադրութիւն կայ, ժամը 21ին կը թողու սրահը ու կը քաշուի իր սենեակը: Ժամը 22ին զօրաւոր ձայն մը լսելով դուրս կ'ելլէ սենեակէն եւ կը տեսնէ որ սրահին դուռը գոց է: Իրեն կ'ըսուի որ վերադառնայ իր սենեակը: Առաջնորդին երթալէն ետք Թեմականի անդամները նկատելով որ իրենց առիթ չի տրուիր խօսելու, կը յայտարարեն որ այլեւս հարցումներուն պատասխան պիտի չտան եւ կը փորձեն թողուլ սրահը. սակայն ներկաները կ'արգիլեն ըսելով՝ ոչ ոք իրաւունք ունի ձգելու սրահը: Ապա կարճ խորհրդակցութենէ մը ետք կ'ըսեն թէ Թեմական Խորհուրդի անդամները կը պահուին իբրեւ պատանդ, աւելցնելով որ իրենք չեն ճանչնար Թեմականը:

Երբ Թեմականի անդամները պատանդ յայտարարուած են, 12 – 14 տարեկան խումբ մը պատանիներ ուզած եեն գրութիւն մը կարդալ, բայց բազմութեան ղեկավարներէն մէկը (Սուրէն Համբարչեան) թոյլ չէ տուած եւ ըսած է՝ «Մենք հօ գիտենք, սրանք էլ կարիք չկայ իմանան»:

Ժամը 22.30ին սկսած են հեռանալ խումբին տարեցները, կանայք եւ երախաները: Մնացած են 30 – 40 հոգի, որոնք իրարու հետ խորհրդակցելէ ետք զանազան կոմիտէներ կազմած են՝ ուտելիքի, պրոպականդայի, քօղազերծման եւ պահակութեան: Սուրէն Համբարչեան անվերջ շրջած է եւ երբեմն ոմանց խօսքը կտրելով արգիլած է խօսիլ: Երբ ներկաներէն մէկը առաջարկած է «Թեմականին ժամանակ տալ հաշիւները ներկայացնելու եւ այդ ընթացքում մասնագէտներ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾԱՄՕՐ

ՀՐԱՆՏ ՄԱԹԵՒՈՍԵԱՆ

Արմաւիր գիւղի դպրոցական տղաներն ահա պիտի հնձիչ բանեցնէին, լոլիկ հաւաքէին, ջրանցք քաշէին... պեղելով կաւից զատում են օրական մի ուլունք, չընարկած մի կտոր ափսէ, երբեմն՝ կոպիտ մի արծաթադրամ, կաւէ մի սալ՝ որը երկու ռուբլի յիսուն կոպէկ փողով եւ դպրոցում Հայոց Պատմութիւնից ըստանում են անբաւարար: Հիմա կաւէ աւերակներում նստոտել են եւ ալարկոտ թախիծով ամաչում են նայել ունոդուհու բրոնզագոյն ոտքերին եւ սիրահարւում են լաց լինելու չափ: Ինչի համար են այս պեղումները, ինչո՞ւ ամուսնանում են քսան տարեկանից յետոյ, ինչո՞ւ տասը տարեկան աղջիկը մարդու չի տխրեցնում, իսկ մեծ աղջիկները տխրեցնում են, հաց ուտելիս ինչո՞ւ դասախօսի եւ միւս տղաների ծամելը տգեղ է, իսկ աղջկայ ծամելը՝ տխուր ու գեղեցիկ: Այդպէս կողակ, Թուխ ուսերը լայն, տաբատը քշտած, կրունկները պինդ՝ նրանցից մէկն ահա ոստնեց ու չոր գետինը կրնկահարեց արագացող վազքով դէպի Վաղարշապատ վերջին Արշակունի Վռամշապուհ արքայի մօտ թէ վարդապետը... դապետը գրերը բերում էր...

Ա Բ Գ Դ Ե Զ Է Ը Թ
Ժ Ի Լ Խ Ծ Կ Հ Ձ Ղ
Ճ Մ Յ Ն Շ Ո Չ Պ Ջ
Ռ Ս Վ Տ Ր Ց Ւ Փ Ք

– Ապա, ապա,– սպասեց Վռամշապուհը:

– Էս է: – Մնացածը: – Լրի՛ւ է: – Լրի՞ւ: – Էս է: – Է՛, ուրեմն չկարողացար: – Կարողացայ: Եղածն էս է: – Էս ի՞նչ է: – Ա, Արարատ:

– Է՛, չեղաւ, չեղաւ: Արարատը բա էսպէ՞ս կը լինի: Հապա գրիր Արարատ:

– ԱՐԱՐԱՏ:

– Է՛, – խռովեց Վռամշապուհը, – մարդ աստծու, աստծու տարին քեզ ենք սպասում՝ վարդապետը գիր է գտնում, գիր է գտնում, գտածդ ո՞ւր է: Հապա գրիր ծիրան:

– ԾԻՐԱՆ:

– Ով գիտի, գուցէ էդ է: Սա ո՞վ է:

– Ծ-ն է, չե՞ս ճանաչում:

– Նման է, ինքն է: – Վռամշապուհ փառ - փառ ծիծաղեց փ տառի վրայ.– էս փ չի՞:

– ԵՒ ՍԿՍԱՆ ՍՈՐՍՈՐԵԼ ԳՆԱԼ Ի ԲԱՆԱԿԷՆ ՀԱՅՈՑ, ԹՈՂԻՆ ԶԻՒՐԵԱՆՑ ԱՐՔԱՅՆ ԱՐՇԱԿ...

– Ի՞նչ գրեցիր:

– Նախարարները լքեցին իրենց Արշակ արքային եւ երես դարձրին մեր Հայ ժողովրդից:

– Հիմա լրի՞ւ է,– ասաց Վռամշապուհը:

– Լրիւ: Ամբողջը:

— Ապա մի գրիր քո անունը:

– ՄԵՍՐՈՊ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՄԱՇՏՈՑ:

– Լաւ գիր է,– տխրեց Վռամշապուհը,– գեղեցիկ, էսպէս ինքն իր համար: Ոչ ոքի ոչինչ չի հրամայում: Մեզանից ուրիշի ոչ մի պարտադրանք չի տանում: Ինքն իր համար կայ ներամփոփ, խոհուն եւ իր խորին եզրայանգումն ինքն իր մէջ մեռցնող: Սա Հայոց գիրն է եւ միայն Հայոց գիրն է: Մեր մասին ու մեզ համար ճիշդ գիր է:

Տղաների նոյն խումբը՝ մէջքները մերկ, տաբատները քշտած ծնկներից վեր, Մեծամօրի ջրերով լուռ շարժւում էր դէպի ակունք. երկու ափերով նրանց ուղեկցում էր եղրայրիկների խումբը. ապա տղաները մի պահ թպրտում էին ջրի մէջ եւ ափ ձուկ էին նետում: Ուռի շիւերին սեւամէջք ձկներ էին հագցրած: Գետի ջրերի մէջ տղաների խումբը կանգնեց ու լուռ նայեց, մանուկների խումբը նոյնպէս նայեց ու թարթեց աչքերը, —

Մաշտոց վարդապետի գալստեան ճանապարհը հատելով, տառապանօքդնելով շղթայակապ բոբիկ ոտների ամէն քայլը, էս լո՛յս աշխարհի դէմ աչքերը ածխակոթով բրած, ձեռնաշղթաների ծանրութիւնից կուզ՝ Ատրապատականի ձիաւո՛ր սատրապ Վարազ – Շապուհի առջեւ դէպի Ներսեհ Սասանի ողորմածութիւնն ու գայրոյթն էր դնում Հայոց արքայ – Հայո՛ց արքայ – Տիրան թագաւորը:

(Շար.– 6)

Fonds A.R.A.M

– ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ –

ՊԱԳԸՐԳԻՒՂԻ մէջ (Պոլիս), Դեկտ. 16ին, նշուած է Ծնունդ Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ տօնը: Պատարագած է Աբրամ Արք. Աթէշեան: Քարոզած է Շնորհք Պատրիարք: Յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է ողբացեալ բարերարներու եւ եկեղեցւոյ սպասարկողներու յիշատակին: Այնուհետեւ եկեղեցւոյ սրահին մէջ սարքուած է սիրոյ սեղան, նախագահութեամբ Պատրիարքին: Սեղանը վարած է դպրապետը՝ Կարօ Աւագեան: Թաղական Խորհուրդին քարտուղարը՝ Խորէն Մանաւեան, կարդացած է տարեկան տեղեկագիրը, ուրկէ պարզուած է որ Խորհուրդը պիւտճէի մեծ դժուարութիւններ ունի: Շնորհք Պատրիարքի գնահատական եւ

ներկայացնել այդ հաշիւները քննելու համար», Ս. Համբարչեան սաստած է զինք չթողլով որ շարունակէ: Սկիզբը Թէեւ շատ չէ խօսած, բայց յետոյ օրուան «Հեբոս»ը գարձած է ան եւ կարդացած է պատգամաւորական ժողովի անդամներուն անունները, իւրաքանչիւրին մականուն մը տալով: Ան նստած է նաեւ առաջնորդական բազկաթոռին վրայ:

Պատանդ վերցնելէ ետք Սուրէն Համբարչեան յայտարարած է թէ ոչ ոք իրաւունք ունի խօսելու Թեմականի անդամներուն հետ: Անոնք հսկած են հեռաձայններու վրայ եւ երբ Թեմականի անդամները փորձած են իրենց ընտանիքներուն հեռաձայնել յայտնելու համար որ գիշերը հաւանաբար տուն պիտի չգան, դժուարութեամբ արտօնուած են, իսկ արտօնուելու պարագային ալ մէկը կեցած է խօսողին քով եւ մտիկ ըրած խօսակցութիւնը:

Թեմականի անդամներէն տօքթ. Սարուխանեան կ՚ըսէ. «Երբ ես ցանկութիւն յայտնեցի տունը հեռաձայնել, ինծմէ ուզեցին որ հեռախօսի համարը տամ որ իրենք բռնեն: Ես մերժեցի ըսելով կամ ինքս կը հեռախօսեմ կամ էլ ոչ, որովհետեւ ձեր ձայնը լսելով ընտանիքս կը մտահոգուի: Յետոյ թոյլ տուեցին ինքս կապ հաստատեմ եւ կարգադրեցին որ միայն ասեմ «գործ ունեմ, կ՚ուշանամ», ոչ աւել»: Տօքթ. Նահապետեան կ՚ըսէ. «Երբ զուգարան էինք ուզում գնալ, երկու հոգի պահակ էին հետներս ուղարկում»:

Թեհրանի Հայոց Առաջնորդարանին մէջ կատարուած անախորժ այս դէպքերուն մանրամասնութիւնները տուած էինք «Յառաջ»ի Յունուար 1ի թիւով, Առաջնորդարանի հաղորդագրութեան հրատարակութեամբ. յաջորդիւ կու տանք Դեկտեմբեր 18ին կատարուած բողոքի ցոյցին մանրամասնութիւնները եւ այդ առթիւ հակազդեցութիւնները:

(Շար. 1)

քաջալերական խօսքերէն ետք ներկաները ըրած են կարեւոր նուէրներ ի նպաստ եկեղեցւոյ եւ Տատեան Վարժարանին:

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ « Քոլիսէօ » Թատերասրահին մէջ, Դեկտ. 9ին, տեղի ունեցած է Խրիմեան Կրթ. Հիմնարկութեան ՀՕՄ – Տիարպէքիրեան մանկապարտէզի, Սէֆէրեան նախակրթարանի եւ Ճամպազեան երկրորդական վարժարանի ամավերջի հանդիսութիւնը: Ցայտագրին մասնակցած են վարժարանին պարախումբը, ղեկավարութեամբ Պետիկ Այվազեանի եւ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Մարիօ Մայնարիչի: Վարչութեան եւ տնօրէնութեան կողմէ խօսք առնելով Ռուբէն Մոզեան շնորհակալութիւն յայտնած է Հիմնարկութեան կողքին աշխատող բոլոր յանձնախումբերուն, բարերարներուն, որոնք նիւթապէս եւ բարոյապէս զօրավիգ կը կենան հաստատութեան, որ 1980ին կը բոլորէ իր գործունէութեան յիսնամեակը:

ԳՈՐՏՈՊԱՅԻ (Արժանթին) ձայնասփիւռի « Հայկական յայտագիր »ը բոլորած է իր 28ամեակը: Արդարեւ, Արմենիա մշակութային ընկերակցութեան նախաձեռնութեամբ եւ Արմենիա երիտասարդաց միութեան աջակցութեամբ՝ 1951 Հոկտեմբեր 15ին էր, որ կարգ մը երիտասարդներու շնորհիւ հիմը կը դրուէր « Հայկական ժամ »ի 30 վայրկեաննոց ձայնասփռումներուն: Այդ ձայնասփռումները նախ կատարուած են Լ. Վ. 2 ձայնասփիւռի կայանէն, իսկ 1960էն ի վեր՝ պետական կայանէն, ամէն Շաբաթ:

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ « Կոմիտաս » երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Մաքրուհի Էօլմէզէքեանի, Դեկտ. 8ին, ՀՕՄի « Պօտուրեան » հանգստեան տան մէջ համերգ մը տուած է հայ ծերունիներու համար:

ՈՒՐՈՒԿՈՒԷՅԻ ձայն – հեռատեսիլի խօսնակ Աստուր Վանէսքէհէեան նախագահ ընտրուած է Ուրուկուէյի Լրագրողներու Ընկերակցութեան: Հայ լրագրողը այդ պաշտօնին հասած է շնորհիւ իր շուրջ ստեղծած համակրանքի, ոչ միայն իր պաշտօնակիցներու, այլեւ պետական շրջանակներու մօտ:

ՖՐԷԶՆՕՅԻ Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ սրահին մէջ, Նոյ. 25ին տեղի ունեցած է եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան տարեկան ձեռնարկը: Խօսք առած է Գուրգէն Քհնյ. Եարալեան եւ անդրադարձած հայ եկեղեցւոյ պատմական դերին՝ Հայութեան գոյատեւման պայքարի ընթացքին: Բանախօսած է Գոնկրէսի անդամ Ջարլս Փաշայեան՝ Լիբանանի Հայութեան կացութեան եւ Պարսկաստանի Հայութեան համար ստեղծուած քաղաքական նոր կացութեան շուրջ: Ապա խօսք առած են եկեղեցւոյ օժանդակ մարմիններու ներկայացուցիչները եւ գնահատած Հոգաբարձութեան ճիգերը: Եղած են ի նպաստ եկեղեցւոյ նուէրներ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԳԻՏՆԱԿԱՆԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ ԵՒ ՆԱՖԹԻ ՅԱՅՏՆԱԲԵՐՄԱՆ ՀԵՏԱԶՕՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հայաստանի Ակադեմիայի երկրաբանութեան հիմնարկին մէջ դասախօսութիւն մը տուած է Լոս Անճելըսի համալսարանի երկրաբանութեան ամպիոնի վարիչ փրոֆ. Գէորգ Զիլինկիրեան: Ամերիկահայ գիտնականը անդրադարձած է կարգ մը հետաքրքրական հարցերու, որոնք ուշադրութեան արժանացած են Հայաստանի երկրաբանական եւ աշխարհագրական գիտութիւններու մասնագէտներուն: Փրոֆ.ը մասնաւորաբար շեշտած է, թէ հրաբխային ապարներու մէջ՝ կրաքարերէն ներս տեղի ունեցող կարգ մը երեւոյթներ կը ստեղծեն պարապ տարածութիւններ, ուր կրնան թափանցել նաֆթն ու կազը: Նման կրաքարերով հարուստ է Հայաստան: Դասախօսութեան առընթեր ցուցադրուած են լուսապատկերներ:

Գէորգ Զիլինկիրեան ծանօթ անուն մըն է գիտական աշխարհի մէջ: Ան մասնակցած է աշխարհի զանազան երկիրներու մէջ գումարուած բազմաթիւ միջազգային ժողովներու եւ համագումարներու: Իր գրած 170 գիտական յօդուածներու եւ 25 ստուար հատորներու մէջ արծարծած է երկրաբանութեան, յատկապէս նաֆթի եւ կազի արդիւնահանման տեսական եւ գործնական հարցերը: Լաւ տիրապետելով ռուսերէն լեզուին փրոֆէսօրը անգլերէնի թարգմանած է խորհրդային մասնագէտներու հարիւրաւոր գիտական յօդուածներ: Իր կարգին, ռուսերէնի թարգմանուած են ամերիկահայ գիտնականին կարգ մը աշխատութիւնները: Փրոֆ. Գէորգ Զիլինկիրեանի Հայաստան կատարած այս այցելութեան առթիւ, երկրաբանութեան հիմնարկին տնօրէնը՝ Աշոտ Ասլանեան, ըսած է, թէ Հայաստանի երկրաբանութեան հիմնարկին հրաւէրով փրոֆ. Գէորգ Զիլինկիրեան առաջին անգամն է որ կը գտնուի Հայաստան: Գիտական այս կապը օգտակար կ՚ըլլայ Հայաստանի մէջ նաֆթի յայտնաբերման ուղղութեամբ միասին աշխատանքներ տանելու համար: Փրոֆէսօրին հետ Հայաստանի գիտնականները քննած են նաեւ ընդերքի ջերմութեան օգտագործման կարելիութիւնները ժողովրդական տնտեսութեան մէջ:

[illegible] Էսաեան Բարեկամական Միութեան

ՏՕՆԱԾԱՌԸ

Աւանդական տօնածառ մը որ յատկանշական բնոյթ մըն էր ստացած: Տօնական ճաշ մը որ դրուած էր տարեցներու եւ նորահասներու համակեցութեան նշանաբանին տակ հաշտեցնելու նպատակաւ միմեայ համոզումները. ապրիլ իրենց հետ այժմէական նախասիրութիւնները, հետեւիլ անոնց հակումներուն, քաջալերելու ազգային ելոյթները՝ մօտենալու իրենց:

Պր. Սարեանի փորձը անյուսալի յաջողութիւն մը ունեցաւ Դեկտ. 24, Երկուշաբթի գիշեր Ալեք Մանուկեան հանդիսասրահին մէջ:

Այդ ուղղութեամբ ծալովի ուղերձ մը ղրկուած էր արուարձաններու երիտասարդական կեդրոններուն. Փարիզի նման կազմակերպութեանց, տարեցներու ճաշէն վերջ, միանալու իրենց խիստ նպաստաւոր պայմաններով, խմիչք եւ այլ ուտեստեղէն տալով իրենց:

Կէս գիշերուան զանգին, սրահը կը յորդէր: Տարեցները կը մնային կարծէք սպասելով իրենց: Ամէն հակումէ ընկերակցութիւններու խումբեր փութացած էին. Նոր Սերունդէն մինչեւ Ժաֆ, Բարեգործականի երիտասարդներէն մինչեւ համալսարանականներ: Արուարձաններու ամէն անկիւնէն զոյգեր, « Նայիրի » պարախումբի ամբողջ կազմը, որ հայկական շուրջպարերու, քոչարիներու ռիթմերով հմայեց բոլորը: Գունաւոր լուսարձակներու տակ տիսքօները կ՚օրօրէին ներկաները հնչեղ ելեկթրոֆոնին ռիթմերու ընթացքով. գերարբած մթնոլորտ մը: Ծանօթ պարուհի Սթելլա Պագըրճեան հայկական տարազով, հմայեց մեզ:

Հայր Կաղանդը չքեղօրէն զգեստաւորուած միայն տասը ֆրանքի փոխարէն թոմպոլայի տոմսեր կը բաշխեն: Սեղանի մը վրայ ցուցադրուած էին Երեւանէն նուիրուած քոնեաքներու մօտ ձեռարուեստի 15 նմոյշներ եւ հարիւրէ աւելի զանազան նուէրներ շահողներուն:

Տարեց եւ նորահաս առաւօտուն վեցին դեռ հոն էին եւ գուցէ կը սպասէին լուսաբացին... Շնորհաւորութիւններու տարափ՝ մը կը յայտնուէր մեկնողներէն՝ կազմակերպիչ մարմնին:

Կարեւոր հասոյթ մը ապահովուած է յատկացուելու նոր տարւոյն առաջին օրերուն, կրթական նպատներու:

ՆԵՐԿԱՅ ՍԱՆ ՄԸ

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՎԻՃԱԿԸ ԹՐՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿՆԵՐԻ ՆԵՐԽՈՒԺՄԱՆ ՕՐԵՐԻՆ–ԿԱՆԽԱՄՏԱԾՈՒԱԾ ԵՒ ՆԱԽՕՐՕՔ ԾՐԱԳՐՈՒԱԾ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ»

Գրեց՝ Ա. ԱՄՈՒՐԵԱՆ

Թեհրան, տպարան « Ալիք » 1979:

ՍՊԱՍՄԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

(Վ Է Պ)

= ՋԸՊԷԼ ԽՄԱՅԵԱՆ =

Թ.

– ՍէՆ Լուի հիւանդանոցին մէջ էր որ ամէնէն հրէշային դէպքին հանդիպեցայ. բողոքական հիւանդ մըն էր չեմ գիտեր ինչ հիւանդութիւնէ վարակուած. գիտեմ թէ գիշեր ցորեկ կը տառապէր անընդհատ այնպէս որ իր հանգիստի կարճ միջոցներուն որ մորֆինի ներարկումով միայն ձեռք կը բերուէր՝ իր դէմքը կը պահէր դարձեալ արհաւիրքի, ցաւի եւ պոռացող մէկու մը ծամածռութիւնները. արդ այդ հիւանդը մէկը չունէր զինքը հարցնող – բոլորովին մինակ ըլլալու էր – Փարիզի մէջ նշաւակ դարձած էր Քոյրերու ծաղրանքին եւ կատակներուն. այդ կատակները շուտով անգթութեան փոխուեցան երբ բողոքականը վերջնականապէս մերժեց խոստովանիլ եւ հաղորդուիլ. միայն ոսանողները կրնային անդրադառնալ ասոր՝ որովհետեւ բժիշկներու ներկայութեան հիւանդապահ քոյրերը կը փոխէին իրենց վարմունքը, խօսքերը եւ նոյնիսկ ձայնին շեշտը:

– Վերջապէ՞ս:

– Վերջապէս մարդը օրին մէկը մեկնեցաւ Սէն – Լուիէն ցաւերէն ոռնալով սանդուխներուն վրայ եւ իր ներսը եղած դառնութիւնը փսխելով բժշկապետին երեսին... զինքը անօթի եւ աղտոտ պահած էին. իմացանք որ դիտմամբ սառը որ կը դնէին ստամոքսին վրայ եւ որ պէտք էր տասը վայրկեանը մէյ մը փոխել՝ կը ձգէին ժամերով մինչեւ որ բոլոր անկողինը թրջուէր, եւ երբ ժամանակին զանգատած էր բժիշկներուն, ոչ միայն օգուտ մը չէր ունեցած այլ միւս կողմէ գրգռած էր Քոյրերուն թշնամութիւնը:

Վիճաբանող Տիկինը շուտով տեղի չըտուաւ եւ իր կարգին թուեց կարգ մը զեղծումներ որ աշխարհական հիւանդապահուհիներ կատարած էին. ամէնքը դեռ կը յիշէին որ Թ...ին ճլինիքին մէջ ուր ծնող կիներ կը դարմանուէին ամբողջ սրահ մը վարակուած էր փիէվր փիւէրփէրալէ որովհետեւ հիւանդապահուհի մը այդ տենդէն բռնուած կնոջ մը գործածուած գործիքով խնամած էր ամբողջ կիները:

Բրաց եւ Սօնիա մօտիկցած էին վիճաբանողներուն. Տիկին Ջանսքի երբ ինքզինքը գտաւ այս սարսափելի արկածին վերյուշումին առթած վրդովմունքէն հարցուց Բրացին.–

Դուք, Պարոն Բրաց, ամէնէն աւելի ձեռնհասութիւն ունիք այս նիւթին մէջ ձեր կարծիքը ի՞նչ է:

– Իմ կարծիքս Տիկին... ամէնքն ալ մէկ պարկի մէջ կը դնեմ:

Նորէն խօսեցան հիւանդներու, հիւանդանոցներու վրայ. Սօնիա ուշադրութեամբ մտիկ կ՚ընէր, թուշը կռթնցուցած ափին. Բրաց կը բացատրէր թէ ինչպէս բժշկապետին եւ բժիշկին բոլոր ջանքերը անձնուիրութիւնները կը վիժին հիւանդապահներու անարտութեան եւ անգիտակից չարութեան պատճառաւ:

– Կը հասկնա՞ք, այդ կիները որ ամէնէն ստորին խաւերէն կու գան անհաւատալի է թէ ինչպէս անողոք են իրենց դասակարգին վերաբերող կիներուն. բարոյական եւ ֆիզիքական ոչ մէկ ցաւ զիրենք չի կակուղցներ եւ Մաթերնիթէի մէջ մասնաւորապէս կրնամ ըսել թէ հիւանդները աւելի բարոյական ցաւերով կը տառապին. յաճախ լքուած կիներ են որ տաժանելիօրէն հասած են իրենց յղութեան վերջին. անբաւական սնունդով, չարաչար աշխատանքով արդէն խեղանդամած են իրենց մանկիկը: Երիտասարդ կիներ կան որ պառաւ կը մեկնին այնքան տղայ մը մեծցնելու, մինակը մեծցնելու հոգը ծանր կուգայ իրենց ճըղճիմ բազուկներուն:

– Բայց վերջապէս հիւանդապահուհիները ի՞նչ կրնան ընել քանի որ միշտ բժիշկներուն հսկողութիւնը կայ:

– Հազար ու մէկ բաներ, ի՞նչ գիտնամ ա՛յնքան դիւրին է արդէն հիւանդ մը չարչարել. գիտած եմ նաեւ որ ամէնէն կիրովիներն ալ երկչոտ կը դառնան երբ կը տեսնեն թէ ամէն զանգատ անօգուտ է:

(37 – Շար.)

Fonds A.R.A.M

Նոր Տարուան առթիւ „ՅԱՌԱՋ“ կը նուիրեն

Պ. Ստեփան Սագայեան նոր տարուան առթիւ մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր մօրը՝ Տիկին Գոհարիկ Սագայեանի (Ալֆորվիլ):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԷՆ Ստեփան Թիրեաքեան 40 ֆրանք կը նուիրէ:

×

ՍԱԼԷՆ ՏԸ ԺԻՐՈՑԷՆ Յովհ. Պուլանեան 40 ֆրանք կը նուիրէ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, Յունուար 5, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ազգ. Տան սրահը: Շատ կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԳՈՐԳԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՐՄԻՆ

ուր պիտի գտնէք արեւելեան լաւագոյն գորգերը, մատչելի գիներով

ARMINE

les plus beaux Tapis d'Orient

importation directe, prix, choix, qualité

acheter un tapis chez Armine. est un placement sur et agréable

ARMINE

ANTIQUITÉS - TAPIS

73, RUE LA FAYETTE, 75009 PARIS
tél. 878 80 13 métro Cadet

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
ԾՆՆԴԵԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

ՓԱՐԻԶ
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆէՍ-ՄԿՐՏԻՉ

Երկուշաբթի, Յունուար 7 Բ. օր Ծննդեան: Յիշատակ է մեռելոց: Ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի: Պատարագի աւարտին հոգեհանգիստ կը կատարուի

×

ԻՍԻԻ Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

Երկուշաբթի, Մեռելոց. պատարագ ժամը 10ին որու աւարտին հոգեհանգիստ:

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼ
ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ

Կիրակի, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 9·30ին, պատարագ 10·45ին: Յաւարտ պատարագի Ջրօրհնէք: Երգեցողութիւնք՝ եկեղեցւոյ երգչախումբին կողմէ քառաձայն, առաջնորդութեամբ Պր. Վահրամ Տէվէճեանի:

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. ՊՕՂՈՍ - ՊԵՏՐՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շաբաթ, Ճրագալոյց: Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 4·30ին, պատարագ ժամը 5·30ին:

Կիրակի, Ծնունդ: Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 8·30ին, պատարագ ժամը 10·30ին: Յաւարտ պատարագի Ջրօրհնէք:

×

ՊՈՒԼ. OSSO — Ս. ՅԱԿՈԲ

Շաբաթ, Ճրագալոյց: Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 5ին, պատարագ 6ին:

Կիրակի, Ծնունդ եւ Մկրտութիւն: Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 8·30ին, պատարագ 10ին, քարոզ 11·30ին, Ջրօրհնէք 12ին:

×

Ս. ՍԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ
ՍԷՆ ԺԵՌՈՄ — ՄԱՐՍԷՅԼ

Շաբաթ, Ճրագալոյց: Կէսօրէ վերջ ժամը 5ին սկիզբ արարողութեանց ժամը 6·30ին պատարագ:

Կիրակի, Ծնունդի պատարագ եւ Ջրօրհնէք:

Երկուշաբթի, պատարագ եւ հոգեհանգիստ վասն համօրէն ննջեցելոց: Յիշատակ մեռելոց:

×

Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ

Կիրակի, Ծնունդ, կը պատարագէ եկեղեցւոյ հովիւ Գրիգորիս Քհնյ. Քէշիշեան: Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8·30ին, պատարագ 9·45ին, Ջրօրհնէք ժամը 12·30ին: Ջրօրհնէքի կնքահայրութիւն փափաքողներ թող հաճին կապ հաստատել եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւին հետ: Հեռ. 51·28·06:

Երեկոյեան Ծնունդ Էքս ան Փրովանսի մէջ: Պատարագ կը մատուցանէ
ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
Պատարագ ժամը 17ին Ջրօրհնէք 19ին:

Երկուշաբթի, Ծնունդ Կարտանի մէջ: կը պատարագէ ԳՐԻԳՈՐԻՍ ՔՀՆՅ ՔԷՇԻՇԵԱՆ: Պատարագ ժամը 9·30ին, Ջրօրհնէք 12ին:

Կիրակի, Յունուար 13, տօն Յովհաննու Կարապետ: Անուանակոչութիւն եկեղեցւոյս: Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցանէ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ
ԳՐԻԳՈՐԻՍ ՔՀՆՅ ՔԷՇԻՇԵԱՆ
Կը նախագահէ ՅԱԿՈԲ Եպս. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ: Պատարագ ժամը 9·45ին:

Տիկնանց Միութիւնը եկեղեցւոյ սիրելի եւ բարեպաշտ հաւատացեալները, պատարագէն ետք կը հրաւիրէ ախորժաբերի մը «Վազգէն Ա. Կաթողիկոս» սրահին մէջ:

Այս առթիւ հաւատացեալներուն ուշադրութեան կը յանձնուի.— Տօն օրհնէքի աւանդական արարողութիւնը կը սկսի Յունուար 8ին:

×

ՊՕՄՈՆ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Շաբաթ, Ճրագալոյց Ծննդեան: Ժամերգութիւն ժամը 16ին, պատարագ 17ին

Կիրակի, ժամերգութիւն ժամը 9ին, պատարագ 10ին, քարոզ 11ին, Ջրօրհնէք 11·30ին:

Յունուար 7, Երկուշաբթի Մեռելոց, ժամերգութիւն ժամը 9ին, պատարագ 10ին, հոգեհանգիստ 11·30ին:

Կէսօրէ վերջ գերեզմանօրհնէք ժամը 14էն սկսեալ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
ՄԱԿԱՐ ՔՀՆՅ. ՆԱՃԱՐԵԱՆ

LA CAPPADOCE

spécial !

27 janvier soirée tzigane

avec

LES IVANOVITCH

du 7 au 31 janvier

la chanteuse noire américaine

NIVO

Réservations : 375-05-30 — 67 bis, Quai Blanqui — Alfortville 94

ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

Նոր տարի է եւ Սուրբ Ծնունդ: Արդ, լաւագոյն եւ ազգօգուտ նուէրն է՝ հայ գիրք, ձայնապնակ (տիսք) եւ ձայներիզներ (քասէթ) նուիրել ձեր հարազատներուն: Հասցէ.—

9, Rue de Trévise, 75009 Paris
Métro : Cadet ou Montmartre
Tél. 523-24-97

Գրատունը ճոխ է բազմատեսակ գրքերով: Արտասահմանեան եւ թէ Հայաստանեան հրատարակութիւններ, ամսաթերթեր, օրացոյցեր, քարտէսներ, բացիկներ եւայլն:

Մեզ մօտ կեդրոնացած են հայկ ամէն տեսակի ձայնապնակներ: Օրինակ.— Կ. Ափրիկեանի «Սիփան-Կոմիտաս» երգչախումբի ալպոմը: Ա. Պարթեւեանի ինչպէս նաեւ Կոմիտաս եւ Եկմալեան պատարագը: Ունինք Սայաթ-Նովայի, գուսան Սեդրակի, Լ. Գաթրճեանի, Լիզ Սարեանի, Ա. Հարմանտեանի, Օննիկի, Մ. Եսրկանցի երեք ձայնապնակները.— չորրորդը — (տիսքօ): Նոր ստացանք ամէնուն ծանօթ՝ Նորայրի 2րդ ձայնապնակը (տիսքօ): Կան նաեւ ազգ. եւ յեղափոխական եւ «Յարդար» Վիգէն եւ Յարութի ձայնապնակները: Ունինք հայկ. փոփ-միւզիք «Զարթօնք»:

Գրատունը հարուստ է նաեւ Հայաստանեան լաւագոյն երգիչներու ժողովրդական եւ դասական ձայնապնակներով եւ Ա. Տիգրանեանի «Անոյշ» օփերան:

Նոր ստացանք, Լոս Անճելըսէն «Արքա» հաստատութեան ձայնապնակները, ուր կան՝ Փօլ Պաղտատլեանի, Յարութի, Մաքսիմի, Րաֆֆիի, Գառնիկի, Մանուէլի, Ա. Վալեանի եւ ուրիշ զանազան երգիչներու ձայնապնակներն ու ձայներիզները (քասէթ):

Ունինք նաեւ ֆրանսերէն լեզուով Հայոց մասին գրուած ամէն տեսակի գրքեր:

Գրատունը պատրաստ է ապսպրանքներ ընդունիլ ամէն վայրերէ:

Առաքման ծախքը գնողին վրայ է:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Յունուար 13, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Լիոնի Ազգ. Տան սրահին մէջ, 295 Ռիւ Պուալօ, կազմակերպութեամբ Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին. փոքրիկներու կողմէ երգեր, արտասանութիւններ, գեղջկական պարեր, հաճելի անակնկալներ:

Կաղանդ պապան զանազան նուէրներ եւ համադամ ուտելիքներ կը բաժնէ ներկայ բոլոր մանուկներուն:

×

ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կապ. Խաչի միօրեայ վարժարանի տօնածառը Յունուար 6, Կիրակի ժամը 15ին տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ: Յայտագիրը պատրաստուած աշակերտ եւ աշակերտուհիներու կողմէ՝ երգ, պար, արտասանութիւն, տրամախօսութիւն, Մայտա Կարապետեանի ղեկավարութեամբ: Ինչպէս նաեւ Կաղանդ պապային գալուստը վերջաւորութեան:

Հայկական Ծնունդ
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Մշակոյթի Տան վարչութեան նախաձեռնութեամբ եւ Ալֆորվիլի Սուրբ Մեսրոպ կրթարանի մասնակցութեամբ Հայկ. Ծնունդի առթիւ՝ մանուկներու համար կը կազմակերպուի մանուկ հանդիսութիւն մը Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տունը, Շաբաթ, Յունուար 5, ժամը ճիշդ 3ին:

Կը ներկայացուի խամաճիկներու միջոցաւ «Աւարայրի պատերազմը եւ Վարդան Մամիկոնեան»:

Ներկայացումէն անմիջապէս յետոյ, նախընթրիք ժամը 17·30ին, բոլոր մանուկները կ'առաջնորդուին Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցին, ուր պիտի պատարագէ Հ. Ներսէհ Բապուճեան:

ԿԵՍԱՐԱՑԻՆԵՐՈՒ
ԱՄԱՆՈՐԻ ՏՕՆ ԵՒ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

Նախագահութեամբ Օննիկ Պայրամեանի
Կիրակի, Յունուար 13, ժամը 16ին Հ.Բ.Ը.Մ. «Ալեք Մանուկեան» մեծ սրահին մէջ՝
118, rue de Courcelles, Paris 17e
Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ՝ Անահիտ Սվաճեանի, Վիրժինիա Բաթիի, Կապրիէլ Սարաֆեանի
Բացման երգ՝ Միհրան Էլմայեան
Լուսարձակով ցուցադրութիւն հին եւ նոր Կեսարիոյ տեսարաններով, Տոքթ. Ժորժ Մոստիչեանի կողմէ:
Մաս մը ֆիլմ Նոր Կեսարիոյ ուխտագնացութեան:
Պաղ պիւֆէ եւ օշարակ
Ծախքերու մասնակցութիւն
Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով՝
887·99·06
Կը հրաւիրուին հայրենակիցները եւ համակիրները:

ՏՕՆԱԾԱՌ
ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Յունուար 6, Կիրակի ժամը 15·30էն սկսեալ՝ հովանաւորութեամբ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
Կաթ. Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի եւ Առաջնորդ Փարիզի
Աշակերտութեան կողմէ երգ, պար եւ արտասանութիւն
ՃՈԽ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Վիէնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները Յունուար 6, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Գասպար Իփէկեան սրահը: Շատ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներէն կը խնդրուի անպայման ներկայ ըլլալ:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պանեէօ - Քաշանի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, Երեքշաբթի, Յունուար 8, ժամը 21ին Տիկին Փափազեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ՝ պատգամաւորական ժողովի պատրաստութիւն:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը Երեքշաբթի, Յունուար 8, ժամը 21ին Ալֆորվիլի Մշակոյթի Տունը: Կարեւոր օրակարգ:

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

Fonds A.R.A.M

ՇԱԲԱԹ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
5
SAMEDI
5 JANVIER
1980

LE NUMERO 2 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.550 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 55e ANNÉE — No 14.550

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԻՐԱՐԱՆՑՈՒՄ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄ

ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆ

ԳԱՐԹԸՐ ՅԵՏԱՁԳԵԼ ՏՈՒԱՒ ՍՈԼԹ 2Ի ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՄԸ

Գարթըր առաջին հակազդեցութիւն մը ունեցաւ Աֆղանիստանի հարցին առթիւ յետաձգել տալով Սոլթ 2 համաձայնագրերուն վաւերացումը Ծերակոյտին կողմէ: Վիճաբանութիւնը պիտի սկսէր Յունուար 22ին: Կը կարծուի սակայն թէ եղածը խորհրդանշական բնոյթ ունի, քանի որ հաւանական իսկ չէր նկատուեր, որ Սոլթ 2ը ստանայ ձայներու երկու երրորդի մեծամասնութիւնը, որ անհրաժեշտ է վաւերացումին համար:

Խորհրդային հակազդեցութիւնը չի զարմացներ, քանի կ'ամբաստանէ «յետադիմական շրջանակները» եւ Գարթըրը, որ զինարշաւի կը դիմեն: Նախապէս արդէն, Կրեմլինը բուռն բողոք մը բարձրացուցած էր Միացեալ Նահանգներու դէմ, որոնք՝ անընդունելի միջամտութիւն մը կը կատարեն Աֆղանիստանի ներքին հարցերուն մէջ: Մոսկուա կրկին կ'արդարացնէ իր «գրաւումը» (որ որեւէ կապ չունի ուրիշ Պետութեան մը ներքին հարցերուն միջամտութեան հետ...) յայտնելով թէ նախկին ղեկավարը Ամին, Ս.Հ.Ի.Ա.ի գործակալ մըն էր. Արդէն խորհրդային մամուլն ալ, որ «կրցած է» թղթակիցներ ղրկել Քապուլ (մինչ ուրիշներու մուտքը արգիլուած է) արձագանգ կը հանդիսանայ աւելարար իրենց աֆղան խօսակիցներուն արտայայտութիւններուն, որոնք ուրիշ բան չեն եթէ ոչ «խորին շնորհակալութիւննե՛ր, խորհրդային բարեկամներ»...:

× Իբրեւ բողոք խորհրդային ներխուժման դէմ Աֆղանիստան, Պոլսոյ խորհրդ. հիւպատոսարանին վրայ յարձակում մը կատարուած է ուսանողներու կողմէ: Պահակները կրակ բացած են սպաննելով մէկ ուսանող, երկու ուրիշներ ալ վիրաւորուած են: Նման ցոյցեր եղած են նաեւ Կալկաթա եւ Սուտան:

—×—

ԹԵՀՐԱՆ

ՎԱԼՏՀԱՅՄ ՁԵՌՔԵՐԸ ՊԱՐԱՊ «ՏՈՒՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ»

Հազուադէպօրէն պաշտօնական միջազգային հանգամանք ունեցող անձնաւորութիւն մը այսքան նախատինքի առարկայ եղած է որքան Վալտհայմ: Նուաստեցնելէ ետք հզօ՛ր Ամերիկան աւելի քան ութ շաբաթ է, Պարսիկները ծայր աստիճան նուաստացումի բերին ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարը, որ համբերութեամբ մարսեց ամէն ինչ, նախ քան օդանաւ առնելը Ուրբաթ առաւօտ, Նիւ Եորք վերադառնալու համար, պարապ ձեռքերով: Խոմէյնիի ժամանակացոյցը շատ «ծանրաբեռնուած» ըլլալով մերժեց ընդունիլ Վալտհայմը, որ չկրցաւ իսկ տեսնել պատանդները: Ասոր փոխարէն այցելեց Սաւաքի զոհ հաշմանդամներուն եւ կրցաւ տեսնել Շահին գաղտնի ոստիկանութեան չարչարանքներուն բոլոր տեսակներուն հետեւանքները: Ի վերջոյ խոստացած է առաջարկել ՄԱԿի, որ քննութիւն բացուի մարդկային իրաւանց հարցերու շուրջ նախկին վարչապետին օրով:

Վալտհայմ նաեւ թռանով առաջնորդուած է Թեհրանի հարաւը գտնուող Պեհեշտէ Զահրա գերեզմանատունը, առանց նախապէս գիտնալու: Հիւրասիրողները նախապէս չէն իսկ ըսած թէ ո՛ւր կը տանին զինքը: Հոն բուռն ցոյցեր եղած են երբ թռանէն իջնելով Վալտհայմ կառք կը մտնէր շիրիմներուն այցելելու համար: Ի վերջոյ այցելութիւնը «կարճ կապած» ու վերադարձած է:

× Յիշենք որ նախորդ օրը, Զորեքշաբթի, հայ ուսանողներ բուռն ցոյց մը ըրած էին Թրքական դեսպանատան առջեւ, պոռալով «Երբեք պիտի չմոռնանք ցեղասպանութիւնը: Ազատ Հայաստան կ'ուզենք»: Ֆիկառօի թղթակիցը այս առթիւ կ'աւելցնէր. «Թեհրանի մէջ ամէն ոք դեսպանատան մը հետ հաշիւ կը մաքրէ»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ գիները շատ զգալի յաւելումներ կրեցին, միշտ նոյն «մեղաւորին»՝ քարիւղի պատճառով: Էսանսը, հասարակ թէ գեր 19 սանթիմ յաւելում կը կրէ լիթրին վրայ, այլ խօսքով կը հասնի 3,06ի եւ 3,27ի: Նոյնը՝ կազ օյլի համար եւ տունի ֆիւէլի: Ելեկտրականութիւնը 10,8 առ հարիւր եւ կազն ալ՝ 11,8 առ հարիւր: Ասոր իբրեւ հատուցում կառավարութիւնը որոշեց բացառիկ նպաստ մը տալ բազմանդամ ընտանիքներու եւ նպաստներէ զուրկ տարեցներուն:

ՈՍԿԻՆ այնքան բարձր սակերու հասած էր Հինգշաբթի, որ կարգ մը սակարաններ փակած են: Փարիզի սակարանը Նափոլէոնը 1130 ֆրանքի հասած էր, այլ խօսքով մէկ օրուան մէջ 73 առ հարիւր յաւելում կ'արձանագրէր: «Խենթի գործ» կ'ըսեն մասնագէտները ի տես այս խուճապին: Բայց փոքր խնայողները չեն կրցած ծախել...:

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ՖՐԱՆՍ - ՍՈՒԱՌը լոյս պիտի չտեսնէ այլեւս Հերսանի չոր որոշումով: Արդարեւ, մամուլի «Նափոլէոն»ը տեսնելով որ կիրակնօրեայ Ֆիկառօն 7500 տպաքանակը չանցնիր, մինչ Ֆրանս - Սուառ 39 հազարի շուրջ էր, կ'որոշէր Ֆիկառօի մէջ պաշտօնեայի սեղմում ընել եւ մարզական ու ձիարշաւի էջերը առնել Ֆրանս - Սուարէն (ինչպէս արդէն բազմաթիւ եւ օրէ օր աւելցող նոյն էջերը ունին Ֆիկառօ եւ Օռոռ): Երբ Ֆրանս - Սուարի պաշտօնէութիւնը կը բողոքէր, բանաձեւ մը կը քուէարկէր ու փափաք կը յայտնէր Հերսանը տեսնելու, այս վերջինը կը պատասխանէ «բանաձեւ չկայ իմ քովս, կը փակեմ»: Սկսած էր լոյս տեսնել Հոկտ. 14ին:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ Հինգշաբթի օր եօթը մեռեալ կար կրկին ահաբեկումներու հետեւանքով: Պոլսոյ մօտ սպաննուած է ազգայնական կուսակցութեան (ծայրայեղ աջ) տեղական կոմիտէին հերթապահը: Երկու ուրիշներ ալ ծայրայեղ աջ սպաննուած են: Չորս հոգի ալ մեռած են բախումներու ընթացքին երկրին արեւելեան կողմը: Միւս կողմէ մարքս - լենինիստ զինեալ խումբ մը տէր եղած է Էլ-Ալի տնօրէնին մահափորձին:

ԹԻԹՕ հիւանդանոց փոխադրուած է, արեան շրջագայութեան անկանոնութեան պատճառով: 87 տարեկան է:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԾՆՆԴԵԱՆ ՔԱՐՈԶԸ

(Էջմիածին, 6 Յունուար 1980)

Յանուն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. ամէն:

Սիրեցեալ հաւատացեալ ժողովուրդ Մեր որ ի Հայաստան եւ որ ի սփիւռս աշխարհի,

Ողորմութեամբ բարին Աստծուն, բոլորս յուսացեալ սրտերով վերստին ողջունում ենք արշալոյսը նոր մի տարուայ, 1980 Փրկչական թուականի:

Մենք ողջունում ենք Նոր Տարին, մեծ աւետիսով Քրիստոսի Սուրբ ծննդեան, հոգեկան մխիթարութեամբ որ դուք բարեպաշտ զաւակներդ մեր Առաքելական Մայր Եկեղեցու, այս տարի եւս դիմաւորելու էք սոյն բարի լուրը, աներեր հաւատքով թէ Հայրը մեր երկնաւոր իր միածին Որդին է առաքել երկիր՝ բերելու աշխարհին պատգամը փրկարար՝ «յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն»:

Այո, Աստուած այնքան սիրեց աշխարհը եւ մարդկանց, որ իր Որդին առաքեց երկիր, որպէսզի նա բոլորին ցոյց տայ ճանապարհը հոգիների փրկութեան, ցոյց տայ ճանապարհը երկնքի արքայութեան:

Իսկ մեծ առաքեալը պատգամում է՝ «ոչ է արքայութիւն Աստուծոյ կերակուր եւ ըմպելի, այլ արդարութիւն եւ խնդութիւն եւ խաղաղութիւն ի Հոգին սուրբ» (Հռոմ. ԺԴ. 17):

Ահա այսպէս, այս գիտակցութեամբ է որ բոլորս պէտք է դիմաւորենք աւետիսը Աստուածորդու հրաշալի ծննդեան, եւ նոյն այս գիտակցութեամբ է որ պէտք է գիտենանք վարել մեր կեանքը երկրի վրայ, մեր սրտերը միշտ լեցուն՝ արդարութեան, խաղաղութեան, խնդութեան եւ սիրոյ զգացումներով դէպի բոլոր մարդիկ անխտիր, լինեն նրանք մեզ մօտիկ կամ մեզանից հեռու, լինեն նրանք մեզ հարազատ կամ անծանօթ, լինեն նրանք մեզ նման կամ տարբեր քան մենք:

«Քանզի ամենեքին որդիք Աստուծոյ էք հաւատովք ի Յիսուս Քրիստոս» (Գաղ. Գ. 26): Արդ, այս սուրբ պահին, երբ մանուկ Յիսուսի ծննդեան հրաշալի տեսիլքը լուսաւորում է ձեր միտքն ու սիրտերը հագէք ձեր վրայ՝ գութ, ողորմութիւն, քաղցրութիւն, խոնարհութիւն, հեզութիւն, համբերատարութիւն, հանդուրժելով միմեանց, ներելով միմեանց եթէ մէկը միւսի դէմ գանգատ ունի, ինչպէս Աստուած Քրիստոսով ներեց մեզ, նոյն ձեւով արէք եւ դուք: Եւ այս բոլորի վրայ թող տարածուի սէրը որ կապն է կատարելութեան: Եւ ձեր սրտերում թող հաստատուի Քրիստոսի խաղաղութիւնը, որին կոչուած էք բոլորդ իբրեւ մէկ մարմին» (Կողոս. Գ. 12-15):

Սիրելիք Մեր, ուղղեցէք ձեր հայեացքները դէպի հորիզոնները մեր երկրագնդի, ու պիտի տեսնէք գրեթէ ամենուրեք խռովայոյզ վիճակներ, տագնապալի արիւնայեղ ընդհարումներ: Նաեւ սպառազինութեանց խելամոլոր մրցավազք, որ սպառնում է համայն մարդկութեանը աշխարհակործան մի նոր պատերազմով:

Ահա թէ ինչու մեր օրերին, հետզհետէ աւելի ու աւելի այժմէական եւ հրամայական է դառնում կենսագործումը երկնային պատգամի՝ «յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն»:

Խաղաղ ու համերաշխ համակեցութիւնը ժողովուրդների, պէտք է նկատել «ամէն բանից վերը» եւ գերագոյն պայմանը մարդկութեան ոչ միայն երջանկութեան, այլ պարզապէս նրա գոյատեւման:

Այս իրադրութեան մէջ, արդար կը լինի որ մտահոգուեն առաւելապէս փոքր ժողովուրդները, որոնք մի հարուածով իսկ կարող են ամբողջապէս բնաջնջուել, հետք իսկ չթողնելով իրենց ետեւում:

Մենք, Հայերս, իբրեւ եկեղեցի ու ժողովուրդ, մեր համրանքով ու աշխարհագրական դիրքով, կարող է պատահել որ Աստուած մի արասցէ, նման ճակատագիր ունենանք: Մենք Հայերս այո, որ ահաւոր փորձառութիւնը ունեցանք 1915ի ցեղասպանութեան ողբերգութեան: Այս գիտակցութեամբ է որ Մենք իբրեւ Հայրապետ Հայոց պիտի աղօթենք ու պիտի քարոզենք ու պիտի գործենք՝ վասն խաղաղութեան ամենայն աշխարհի, վասն սիրոյ միութեան եւ միակամ համագործակցութեան մեր ժողովրդի բոլոր զաւակների, որ ի Հայրենիս եւ որ յարտասահման:

Հայ ժողովուրդը եւ նրա մայր եկեղեցին, անվարան իրենց բախտը կապել են խաղաղութեան ուժերի յաղթանակի հետ, զինաթափման ու միջազգային համերաշխ գործակցութեան գաղափարների կենսագործմամբ:

Թող լինի խաղաղութիւն աշխարհին համայն: Թող լինի խաղաղութիւն մեր մայր երկրի սահմանների վրայ:

Նաեւ խաղաղութիւն եւ անսասան միասնութիւն մեր ժողովրդի ազգային - եկեղեցական կեանքում, վերածնուած մայր հայրենիքի անվտանգութեան հրամայական գիտակցութեամբ:

Այո թող խաղաղութիւն լինի աշխարհում, որպէսզի «մեր քաջ որդւոց սուրբ արիւնով» մահուան անդունդից փրկուած ու վերածնուած մեր մայր երկիրը, շարունակի այս արեւի տակ ապրել, աճել ու էլ աւելի ծաղկել եղբայր ազգութիւնների մեծ ընտանիքում: Աճել ու ծաղկել, իր արդար վաստակով, իր ազգային հանճարով, իր ապագայի նկատմամբ վառ ու պայծառ տեսիլքներով:

Հինաւուրց մեր մայր հողը կենսատու, նախնեաց մեր լոյս հաւատքը փրկարար, թող լինեն բոլոր Հայերի համար անխորտակ վէմ ու ապաւէն:

Քրիստոսատես Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնից, սուրբգրական Արարատեան Հայոց աշխարհից, բերում ենք ձեզ բոլորիդ հոգենորոգ աւետիսը Քրիստոսի Սուրբ ծննդեան, Մեր սրտից բխած ամենաբարի մաղթանքներով եւ օրհնութիւններով հայրապետական:

«Քրիստոս ծնաւ եւ յայտնեցաւ»:
«Փառք ի բարձունս Աստուծոյ»: Ամէն:

ՎԱՂԸ՝

«ՅԱՌԱՋ ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ»

Ինչպէս ամէն ամսուան առաջին Կիրակին, վաղը լոյս կը տեսնէ Միտք եւ Արուեստի նոր (35րդ) թիւը, որու իրենց աշխատակցութիւնը բերած են.—

ՊԵՏՐՈՍ ԹԵՐԶԵԱՆ՝
Մօտեցումի այլ «փորձ մը» Սփիւռքահայ արուեստի եւ մշակոյթի նկատմամբ:

J. P. MAHE
La Revue des Etudes Arméniennes

ԳՐ. ՊԸԼՏԵԱՆ
Գրիգոր Նարեկացի — Մատեան Ողբերգութեան — Տաղեր
(Թարգ. Վ. Գեւորգեան)

Fonds A.R.A.M

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՀԵՏ

ՀԱՄԱՌՕՏ ՁԵՌՆԱՐԿ ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ

(Հեղինակ՝
ԳԱՐԵԳԻՆ Բ. ԱԹՈՌԱԿԻՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ)

(Բ. և վերջ)

Գիրքին երկրորդ գլուխին մէջ հեղինակը կը խօսի Հովիւին գործին մասին, այսինքն հանապազօրեայ պատրաստութիւնը գործադրելու արուեստին մասին: Հոգեւոր հովիւին առաքելութիւնը կ'ընդգրկէ երեք ուղիներ՝ հովուական – վարչական, ծիսակատարութիւն – խորհրդակատարութիւն եւ քարոզչական – դաստիարակչական: Այս երեքը, սակայն, կապուած են իրարու եւ ընդհանուր գործի ընթացքին մէջ յաճախ լծորդ են եւ լրացուցիչ, հետեւաբար՝ իրարմէ անբաժան:

Հովուական – վարչական առաքելութեան շրջագիծին մէջ կ'իյնայ համայնքին իւրաքանչիւր անդամին ծանօթութիւնը: Եկեղեցւոյ պաշտօնեան, կ'ըսէ Գարեգին Բ., կանոնաւոր ձեւով պէտք է այցելէ իր ծուխի անդամներուն, որովհետեւ «Այցելութիւնը ինքնին գրական եւ ինքնաբուխ արտայայտութիւնն է այն սիրոյն եւ հոգածութեան, որոնք մղիչ ուժն են իր առաքելութեան: Հոգեւոր հովիւին խօսքը ժողովուրդին հոգիին կը հասնի եւ կը ներգործէ, երբ կը բխի իր սիրոյ սրտէն եւ հոգածութեան նախանձախնդրութենէն»: Այսուհանդերձ, Հայրապետը կ'աւելցնէ, թէ այդ այցելութիւնները պէտք չէ տեղի ունենան իբրեւ ժամանց եւ պէտք չէ չփոթուին սոսկ ընկերային հաճելի մթնոլորտով միայն յատկանշուած յարաբերութեան մշակումին հետ: Հետեւաբար, պէտք է ընտրել գիտնալ յարմարագոյն ժամանակը, այցելութիւնը առհասարակ պէտք չէ երկար տեւէ եւ կատարուի բարեկամութեան զգացումի յատուկ հարազատութեան մթնոլորտի մը մէջ, պէտք է խօսակցութեան նիւթ դարձնել օգտակար հարցեր, հեռու կենալ պատուէրներ տալու, թելադրանքներ ընելու չոր եւ շատ յաճախ ձեւական, անկենդան ձեւերէն, խուսափիլ բամբասանքներու փորձութենէն: Հոգեւոր հովիւը կանոնաւոր այցելութիւն պէտք է տայ նաեւ հիւանդներու, հիւանդանոցներու, ծերանոցներու, կուրանոցներու, որբանոցներու, բանտերու եւ «իւրաքանչիւր յատուկ պարագաներու լոյսին տակ, ան պէտք է իր առողջարար, հոգեկանօրէն շինիչ ու կրթիչ խօսքերը ունենայ անոնց»:

Անդրադառնալով եկեղեցականին վարչական – կազմակերպական պարտաւորութիւններուն, Գարեգին Բ. Աթոռակից Կաթողիկոս կ'ընդգծէ, թէ «ներկայ ժամանակներուն, երբ մարդկային ընկերութեան մէջ լայն տեղ գրաւած է կազմակերպութիւններու, համայնական միաւորներու միջոցաւ գործելու ուղղութիւնը, Եկեղեցին չի կրնար անհատական նախաձեռնութեամբ եւ պարագայական ձեւով յառաջ տանիլ իր առաքելութիւնը» եւ կ'աւելցնէ՝ «Մեր Եկեղեցին աշխարհի բոլոր եկեղեցիներուն մէջ, ի շարս այլ յատկանշական կամ առանձնայատուկ նկարագրի գիծերուն, աշխարհական տարրին մասնակցութիւնը եկեղեցական կեանքին մէջ ունի, իր լայնագոյն սահմանին մէջ, որպէս բարացուցիչ տարբերէն մէկը իր ինքնութեան: Եկեղեցին եկեղեցականին սեփականութիւնը չէ: Եկեղեցին, իր սահմանումովն իսկ ժողովուրդն է, հաւատացեալներուն միութիւնը, համայնքը»: Հետեւաբար, Թաղական Խորհուրդը կամ Եկեղեցական Հոգաբարձութիւնը ըլլալով Եկեղեցւոյ ընդհանուր կեանքին ու գործունէութեան վարիչ մարմինը, հոգեւոր հովիւը՝ իբրեւ նախագահ եւ ղեկավար այդ մարմինին, կը հետեւի համայնքի կազմակերպական կեանքին, աշխատելով միշտ մարմինին հետ միասին եւ համախորհուրդ: Եկեղեցականը պէտք է կանոնաւոր յարաբերութիւն ունենայ նաեւ համայնքին մէջ գոյութիւն ունեցող կազմակերպութիւններու, հաստատութիւններու, բարեսիրական, կրթական, մշակութային, մարզական, երիտասարդական, հայրենակցական միութիւններու հետ:

Խօսելով քարոզախօսութեան մասին հեղինակը կը շեշտէ, որ հայ ազգային կեանքին հետ առնչուող դէմքեր, ապրումներ, դրուագներ, ինչպէս նաեւ առօրեայ կեանքին մէջ ի յայտ եկող երեւոյթներ պէտք է նիւթ դառնան քարոզին, որպէսզի չթողու այն տպաւորութիւնը որ եկեղեցականը միշտ անցեալէն կ'առնէ իր նիւթը եւ երբեք չանդրադառնար հաւատացեալները յուզող կամ զբաղեցնող այժմէական հարցերու եւ երեւոյթներու: Այս մատնանշումներու կողքին, սակայն, Հայրապետը կը ճշդէ, որ «քարոզախօսութեան նիւթին մէջ տեղ գրաւելու կոչուած այս ազգային տարրը պէտք է ըմբռնուի եւ գործադրուի իր հարազատ շրջագիծին եւ տարողութեան մէջ, այն է՝ իր կրօնական մթնոլորտին եւ ոգիին մէջ»:

Գիրքին յատկանշական էջերէն է քարոզախօսութեան եղանակին եւ արուեստին նուիրուած բաժինը, ուր հեղինակին գրիչը հատու է. «Որպէսզի քարոզը ըլլայ այն ինչ որ է իր հարազատ բնութեամբ եւ բուն նպատակով, անհրաժեշտ է ամենալուրջ պատրաստութեամբ մօտենալ անոր: Քարոզի պատրաստութիւնը, հետեւաբար, քարոզախօսութեան ամէնէն կարեւոր նախաքայլն է: Լուրջ պատրաստութիւնը յաջող քարոզախօսութեան նախապայման է»: Եւ Հայրապետը, հակառակ անոր որ ծանօթ է քարոզախօսութեան իր բնատուր շնորհքով, կը շեշտէ որ «չի բաւեր ունենալ հրապարակախօսութեան բնատուր շնորհք. չի բաւեր ապաւինիլ աստուածատուր ձիրքին եւ մանաւանդ խօսքի ճարտարութեան: Այս բոլորը էական են, բայց բաւարար չեն»: Հետեւաբար, կ'եզրակացնէ Գարեգին Բ., «ի սպառ պէտք է մտքէն վանել մտածումը յանպատրաստից քարոզախօսութեան: Ատիկա կա՛մ ծուլութեան արդիւնք է, կա՛մ չափազանցեալ յանձնապաստանութեան արտայայտութիւն: Ամէն պարագայի, ատիկա յարգանքի պակաս է քարոզախօսութեան նիւթին եւ ունկնդիրներուն հանդէպ հաւասարապէս: Որովհետեւ, եթէ արժէք կու տանք քարոզին եւ կարեւորութիւն կ'ընծայենք հաւատացեալներու հոգեշինութեան նուրբ փափուկ եւ պատասխանատու գործին՝ այդ արժէքը արտայայտենք ամէնէն առաջ մեր պատրաստութեամբը քարոզախօսութեան համար»:

Հոս, Գարեգին Բ. Աթոռակից Կաթողիկոս կ'արծարծէ խիստ կարեւոր հարց մը, որ առիթ կու տայ մեզի ալ կարգ մը խորհրդածութիւններ ընելու: Յանպատրաստից քարոզները, ուր կը վխտան անկապ նախադասութիւնները, անհամ կրկնութիւնները կը մատնեն արհամարհանք մը ոչ միայն ունկնդիրներու նկատմամբ, այլեւ յարգանքի պակաս մը, քարոզողին կողմէ, իր անձին հանդէպ իսկ: Թէ հոգեւորական ասպարէզը յաճախ աւելի հանգստաւէտ արհեստի մը ընտրութիւնն է քան կոչումի հետեւանք, գաղտնիք չէ, բայց արհեստն ալ հարկ է խղճմտանքով կատարել եւ չապաւինիլ այն յոռի մտայնութեան՝ որ ինչ որ ալ ըսէ հոգեւոր հովիւը, ժողովուրդին կը մնայ գնահատել ու ամէն ըսել:

Գիրքին Յաւելուած բաժինին մէջ հեղինակը ներկայացուցած է վկայութիւններ հեղինակաւոր անձերու կողմէ տրուած, զանոնք յանձնելով հոգեւորականներու եւ հոգեւորականութեան համար պատրաստուող անձերու ուշադրութեան, իբրեւ խորհրդածութեան նիւթ եւ ներշնչման աղբիւր:

Գարեգին Բ. Աթոռակից Կաթողիկոսի «Համառօտ ձեռնարկ հովուական աստուածաբանութեան» աշխատութիւնը կարեւոր օղակ մըն է հայկական աստուածաբանական գրականութեան շղթայի, որ վստահաբար մեծ օգտակարութիւն պիտի ունենայ հայ հոգեւորականութեան իբրեւ ամէնօրեայ ներշնչման աղբիւր եւ հիմք իր հովուական առաքելութեան:

ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆ

ԹԵՀՐԱՆԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ ԲՌՆԱԳՐԱՒՈՒՄՆ ՈՒ ՀԱԿԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

(Բ. և վերջ)

Դեկտ. 17ի գիշերը պատահած անախորժ դէպքերուն դէմ բողոքի ցոյց մը տեղի ունեցած է Դեկտ. 18ին՝ Թեհրանի Հայոց Ազգային Առաջնորդարանի բակին մէջ, մասնակցութեամբ շուրջ 10 հազար Հայերու:

Հաւաքոյթին բացումը կատարած է «Սիփան» մարզական միութեան նախագահը՝ Սերոժ Սուքիասեան, անդրադառնալով նախընթաց գիշերուան դէպքին եւ շեշտելով ժողովուրդին ցուցաբերած միասնականութիւնը: Արարքի մասին դատապարտութեան խօսք արտասանած են «Սասուն» թաղամասի ներկայացուցիչ Ռուբէն Կարապետեան, «Զէյթուն» թաղամասէն Յովսէփ Շահբազեան, «Սարդարապատ» (Հեշմաթիէ) թաղամասին կողմէ Անդրանիկ Պօղոսեան եւ «Խանասոր» (Պահար) թաղամասի անունով Արշաւիր Մարգարեան: Կարդացուած են «Սիփան» մարզական միութեան, Հայ Մշակ. Արարատ կազմակերպութեան, «Զէյթուն» թաղամասի ժողովուրդի, «Ռոստոմ» երիտասարդաց միութեան, Հայ Համալսարանականներու Միութեան եւ Ընթացաւարտներու Միութեան դատապարտութեան գիրերը պատահած դէպքին դէմ:

Ապա հրաւիրուած է խօսելու Թեմակալ առաջնորդը՝ Արտակ Արք. Մանուկեան: Ներկայ բազմութիւնը ինքնաբուխ սկսած է գոչել՝ Ողջոյն մեր առաջնորդին: Արտակ Արք. իր խօսքին մէջ ըսած է. «Կը զգամ որ բոլորս ալ յուզուած ենք երէկ գիշեր պատահած արարքէն եւ տեսանք թէ ինչպէս ժողովուրդն ու միութիւնները դատապարտեցին այդ արարքը: Ատիկա տհաճ երեւոյթ էր բոլորիս համար, յատկապէս այս օրերուն, երբ հայ ժողովուրդը միասնականութեան պէտք ունի եւ մենք մեր ժողովուրդին կոչ ըրած ենք այդ ուղղութեամբ: Միշտ յայտարարած ենք, որ մեր ժողովուրդը մէկ ամբողջութիւն է՝ Հայաստան – Սփիւռք, եւ մեր եկեղեցիներն ու դպրոցները մեր ժողովուրդի խարիսխներն են, որոնք հայ ժողովուրդը պէտք է Հայ պահեն Հայաստանի համար»: Ապա, անդրադառնալէ ետք անցնող ամիսներու ընթացքին Պարսկաստանի մէջ տեղի ունեցած դէպքերուն՝ նոր սահմանադրութիւն, խօսքի արտայայտութեան իրաւունք, եւայլն, Արտակ Արք. աւելցուցած է. «Մեր ժողովուրդն ալ իրաւունք ունի խօսելու եւ առողջ քննադատութիւններ ընելու, սակայն քննադատութիւնները պէտք է ըլ-

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾԱՄՕՐ

ՀՐԱՆՏ ՄԱԹԵՒՈՍԵԱՆ

Քանի որ «այն ժամանակ Տիրան Թագաւորը մի ձի ունէր, ձին մուգ – շագանակի ու պուտպուտաւորիկ էր», որ ուզեց ունենալ պարսից Ատրպատականի բդեշխ Վարազ – Շապուհը, բայց Հայոց Տիրանը որոնեց եւ գտաւ նոյն տեսքի ու նոյն նշանի պուտպուտաւորիկ մի ուրիշ ձի եւ հրովարտակով բդեշխին ընծայեց՝ որպէս թէ այդ էր նրա ցանկացածը: Այո: Ինքը, ճշմարիտ, հենց այդ նժոյգն էր ուզել, եւ Վարազ – Շապուհը շատ ուրախացաւ, եւ շնորհակալ էր մեծապէս, եւ Տիրանի համար որս, խնջոյք ու պատիւ սարքեց, հիացաւ նրա նետի սլացքով եւ շղթայ զարկեց նրա ձեռուոտին, կրակով բրեց նրա աչքերն ու քշեց դէպի Ներսեհ Սասանի կարմիր կօշիկները: Բակտրիայից Պաղեստին եւ Եմէնից Կովք երկրների առաջին տէրը Տիրանին ետ Վաղարշապատ նետեց,– Դէ գնա մտածի՛ր աշխարհի բանը, լի խրատ արարատեան Արշակ ու ապագայ կառավարիչների, յանուն իր Սասան որդիների ու ծոռների ահրակալական դժուար գործի:

«Նրա՛ գերեվարութեան ու կուրացման մասին վկայութիւնները, մեծ մասամբ, վիպական – առեղծական պատմուածքներ են եւ չեն կարող հաւաստի ու պատմական համարուել»,– բայց այդ պատմուածքները չեն ասում թէ՝ Պարսից Ներսեհը պուտպուտաւորիկ մի ձի ունէր, որի վրայ բոլորը զարմանում էին, եւ այդ ձին ուզեցաւ ունենալ Հայոց Տիրանը, Ներսեհ Սասանը չուզեցաւ տալ եւ վախեցաւ չտալ, այլ գտաւ դրա նման մի ուրիշ ձի..., եւ ապա Հայոց Տիրանը քըմծիծաղ տուաւ ու խլեց ժլատ Սասանի ձին էլ, աչքերի լոյսն էլ, թագն էլ, երկիրն էլ...

Յետոյ, երեխաների ու կանանց ձայները մթի մէջ մարել էին, երեւի բարձրացել էին Ապարանի հովանոցները՝ շոգերն այնտեղ անցընելու, փշատենու բոյրը փակում էր ռունգները, երեւի դեռ կային ու երկրնքներում մի տեղ լողում էին Մեծ Մասիսի սառոյցները,– եւ կոյր Տիրանը ականջ էր պահել Արարատեան հովտի լռութեանը: Դժբախտութիւններից, անվերջ դժբախտութիւններից խելքները չագած այս Հայերը որդու դէմ դա՞ւ շշնջացին, ի՞նչ փնտռեցին որդուց թաքուն, թէ՞ հեռւում սովորական բաներ էին զրուցում գահից ու երկրի գործերից հեռու մշակ մարդիկ: Մի կարճ ծղրտոց եկաւ – որեւէ մերկ թիկունք դաշո՛յն խրուեց,– եւ շունչը պահեց դարանակալ լռութիւնը: Ոչ, պատանիներն էին, լոքոյի ցուլ էին ափ նետել:

Ի՞նչ էր հարկաւոր՝ որպէսզի չլինէր այնպէս, ինչպէս եղաւ: Նախճավանի խորշակ է փչում. կը խփի – կը խարկի արտ ու արօտ, խորշակի ետեւից սեւ ամպերով կը գայ մորեխը: Իսկ եթէ ճիշտը Սասանի Ներսեհն է, քանի որ կայ անդրկասպեան մեծ վտանգը եւ դրա դէմ այսրկասպեան մեր ընդհանուր տանը միակամութի՞ւն է պէտք: Իսկ եթէ միակամութիւնը վերջանայ մեր խօսքի եւ իրաւունքի եւ կարմիր կօշիկի եւ պուտպուտաւորիկ ձիու կորստով եւ դատարկ անձի պահպանմա՞մբ: Իմ նժոյգը հեծնի Վարազ – Շապուհը, քանի որ ձին լաւ ձի է, ես վատն եմ ու անարժան իմ տակն այդպիսի նժոյգ քշելու: Որպէսզի՛... որպէսզի չլինէր այնպէս, ինչպէս որ եղաւ, հարկաւոր էր ահա թէ ինչ. հարկաւոր էր որ գելն ուտէր այդ պուտպուտաւորիկ ձիուն: Եթէ անդրկասպեան սարսափը պիտի գայ ու կախուի մեր... մեր ինչի՞ վրայ. թագաւոր լինելու մեր իրաւունքի վրայ. եթէ մենք հիմա թագաւոր ենք՝ ինչո՞վ ենք թագաւոր: Թող գան ու սրբելով անցնեն մինչեւ Բիւզանդիոն ու Աթէնք ու Հռոմ. եթէ մենք չենք լինելու մենք՝ այդ չգոյութիւնը թող գայ որպէս թոյն ոսկէ բաժակի մէջ կամ ձիու պոչից կապելու ձեւով, մեզ համար մէկ է:

– Արշա՛կ...

Երանի նրանց, ովքեր ապրել են մի բան ու մեռել. երանի նրանց, ովքեր մեռել են ոչինչ էլ չարած. երանի նրանց, ովքեր մնացած են արդէն ոտքի վրայ: Եթէ պատահի, որ Արշակը պուտպուտաւորիկ մի ձի ունենայ, այդ ձին խլել ուզենայ Ատրպատականի սատրապը՝ թող Արշակը նուիրի: Ձիու եղածն ի՞նչ է՝ թող տայ, կորցնի աչքից: Եւ վերջապէս Արշակը սեփական գլուխ ունի իր ուսերին, թող գտնի այնպէս, ինչպէս կամենում է ինքը: Փորձով՝ հովիւները գայլերի դէմ կրակ են վառում և տալիս հովուացու իրենց որդիներին: Այս դժուար կեանքում համբերիր թէ ովքեր որտեղ են դարան պահել, ովքեր որտեղ են ժանիքաւորւում, Հայոց Թագաւոր լինելու ծանր գործի համար փորձ հաւաքիր, յղկիր եւ որպէս ադամանդ ափիդ մէջ՝ պարզիր որդուդ,–
– Սա, Արշակ: – Դէ կոյր – կոյր, կոյր – կոյր ապրիր հազար տարի եւ խարխափելով ճանաչիր անապատի պէս ոտի տակից փախչող այս ... ես:

Fonds A.R.A.M

(Շար. – 7)

լան տրամաբանական եւ նկատի առնեն ժողովուրդին շահերը: Մեր ժողովուրդը Հայկ. Դասին շուրջ պէտք է միասնական ըլլայ, մեր իրաւունքներուն տէր կանգնելու համար »:

Խօսք առած է Եդուարդ Երիցեան եւ անդրադարձած պատգամաւորական ընտրութիւններու կարեւորութեան:

Այնուհետեւ կարդացուած է բողոքի ցոյցին հետեւեալ բանաձեւը.

« Այսօր, 1979 Թուի Դեկտ. 18ին, Թեհրանի Ազգային Առաջնորդարանում հաւաքուած Հայութիւնը նկատի առնելով վերջին ամիսներում Թեհրանի հայկական համայնքի մէջ տեղի ունեցած ազգավնաս խառնակիչ աշխատանքները եւ յատկապէս Ազգային Առաջնորդարանի Դեկտ. 17ի բռնագրաւումը եւ Սրբազան Հօր ու Թեմական Խորհրդի անդամների բանտարկումը, հետեւեալ որոշումները հանեց.

1. Մենք դատապարտում ենք Առաջնորդարանի գրաւման դաւաճանական գործը եւ մեր համայնքի կրօնական ու ազգային առաջնորդների բանտարկումն ու անարգումը:

2. Մենք պահելու համար մեր ազգային միասնականութիւնը, Թեհրանի որ թաղում էլ որ բնակուենք, խառնակութիւնների ժամանակ օգնելու ենք իրարու:

3. Դատապարտում ենք այս ամօթալի գործի պատասխանատուներին, որ սարսափելով ժողովրդի ցասումից, ժողովրդի դէմ դուրս են եկել դանակով եւ սախտով:

4. Երէկ գիշերուայ գործի հեղինակները պիտի հեռացուեն բոլոր հայկական հաստատութիւններից եւ հայկական միութիւններն ու դպրոցները պիտի մաքրագործուեն գործակալներից ու դաւաճաններից:

5. Դատապարտում ենք Փիւնիկ թերթի ընթացքը, որ ուղղութիւն է տալիս խառնակիչներին եւ երէկուայ ամօթալի արարքի ծրագրի մշակողն է եղել եւ հրատարակել է իր վերջին համարում: Պահանջում ենք Փիւնիկից որ ճշդի իր ընթացքը եւ փոխարէն հայ համայնքը պառակտելու եւ խառնելու՝ քայլի հայ թերթի վայել ժողովրդական ընթացքով:

6. Դատապարտում ենք « Արմէն » միութեան մէջ բուն դրած դաւադիրներին, որ գործադրողն են եղել երէկուայ ամօթալի արարքին եւ պահանջում որ անմիջապէս մաքրագործուի այդ անհատներից:

7. Մենք յանձնարարում ենք ներկայ Թեմական Խորհրդին շարունակելու իր աշխատանքը մինչեւ պատգամաւորական ընտրութիւնները:

8. Հաստատում ենք Կենտրոնական Ընտրական Յանձնախմբի որոշումները եւ պահանջում նրանից որ շատ շուտ ձեռնարկի ընտրութիւններին:

9. Մենք կառավարութիւնից պահանջում ենք որ ինչքան շուտ լուծի բնակարանի տագնապը ամբողջ երկրում, որից բնականաբար պիտի օգտուի նաեւ Իրանահայութիւնը:

Այս պահանջի համար Թեմական Խորհուրդն էլ պիտի իր ձայնը միացնի »:

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՄՈՒԼԸ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Ռուսական « Լիտերատուրնայա գազետա »ի թղթակիցը՝ արձակագիր Զորի Բալայեան, յատուկ հանդիպումի մը ընթացքին կարգ մը հարցումներ ուղղած է Գէորգ Հայրեանի, որ տնօրէնն է Հայաստանի « Սովետական գրող ». հրատարակչութեան:

Այս վերջինը առաջին առթիւ ընդգծած է, թէ հրատարակչութեան հիմնական նպատակը մնացած է միշտ գործօն մասնակցութիւն մը բերել հայրենի գրականութեան ձեւաւորումին եւ զարգացումին հոլովոյթին: Հրատարակուող գիրքերուն մէջ ցայսօր զգալի տեղ գրաւած են հայ եւ օտար դասական ու ժամանակակից գրագէտներուն երկերը:

Հրատարակչականը յատուկ շրջագիծի մը մէջ լծուած է հայ հին եւ նոր գրականութեան աշխատութիւններու թարգմանութեան աշխատանքին: Հայերէնէ ռուսերէն, որպէսզի ռուս ընթերցողին ներկայացուին մեր գրական ստեղծագործութիւնները: Այս մասնանշումէն ետք թղթակիցը ուզած է գիտնալ թարգմանական աշխատանքներուն հիմունքները, մասնաւորաբար յառաջիկայի ծրագիրները:

Դժբախտաբար, պատասխանած է տնօրէնը, յստակ հիմունքներ եւ ծրագիրներ չեն գործադրուած, ընդհակառակն «իշխել է տարբերայնութիւնը» : Յաճախ թարգմանուած եւ հրատարակուած են ոչ թէ հայ գրականութեան՝ անցեալ թէ ներկայ, լաւագոյն ստեղծագործութիւնները, այլ պարզապէս « պատահական գործեր »: Ասոնց բախտը, ինչպէս դիտել տուած է ան, ճշդուած է ոչ թէ տուեալ ստեղծագործութեան արժանիքներուն հիման վրայ, այլ հեղինակին հրատարակչութեան վրայ ունեցած ազդեցութեամբ կամ այլ կարգի կապերով:

Աւելին, խմբագրութեան վրայ բաւական ճնշում բանեցուցած են այն ռուսագիր հեղինակները, որոնք յաճախ մերժումի հանդիպած են կեդրոնի հրատարակչականներուն կողմէ, այսինքն չեն յաջողած լոյս ընծայել իրենց գիրքերը Մոսկուայի մէջ:

Զ. Բալայեանի հարցումներէն մէկն ալ շօշափած է օտար լեզուներէ հայերէնի թարգմանուող աշխատութիւններուն եւ կիրարկութեան դրուած եղանակներուն հարցը:

Առաւել լաւ հիմերու վրայ հաստատուած է այս աշխատանքը: Ո՛չ միայն երկար ճամբայ կտրած է, այլեւ հարուստ աւանդութիւններ ձեռք ձգած է: Եւ, վերջապէս, փորձառու թարգմանողներ հրապարակ ելած են. ասոնց նպատակը եղած է՝ թարգմանել բնագիրին մակարդակով: Սակայն այս պարագային եւս « երբեմն անիծեալ տարբերայնութիւնը զգալի վնաս է հասցրել »: Ծրագիրներուն մէջ յաճախ նկատի առնուած են ոչ թէ տուեալ ստեղծագործութեան արժանիքները, այլ պարզապէս թարգմանական աշխատանքին ներկայացուցած դիւրութիւնը: « Հէնց այստեղ էլ ակտիվանում են թարգմանական արուեստի հետ ուղղակի կապ չունեցող, առանձին դէպքերում նոյնիսկ պատահական մարդիկ: Այլ խօսքով՝ թարգմանութիւնը ոմանց համար դառնում է եկամտի միակ աղբիւր, որը վիրաւորական է ե՛ւ այդ գործի իսկական վարպետների, ե՛ւ հրատարակչութեան մակնիշի համար »:

Հրատարակչականը աշխատած է միշտ ընդառաջ երթալ հայ ընթերցողին բաղձանքին, այն է ծանօթանալ նաեւ օտար ժամանակակից գրականութեան լաւագոյն նմոյշներուն:

Տնօրէնին հաստատումով նախընտրութիւնը պէտք է տալ զուտ բնագիրէն կատարուած թարգմանութեան: Այսինքն՝ պէտք է խուսափիլ կրկնակ թարգմանութենէն: Յամենայն դէպս նախապատուութիւնը պէտք է տալ որակին: « Ես մի թարգմանչի էի ճանաչում, որը բոլոր խաչմերուկներում աղաղակում էր, թէ ինքը լաւ ֆրանսերէն գիտի, բայց երբ ստուգել էին, պարզուել էր, որ նա իր թարգմանութիւնները կատարում է ոչ թէ ֆրանսերէնից, այլ... արեւմտահայերէնից »:

Գ. Հայրեան աւելցուցած է, թէ ցայսօր իրենց ձգտում է եղած ամէն կերպով աւելցնել բնագիրներէն կատարուող թարգմանութիւններուն ծաւալը: Բաւական շատ են օտար լեզուներ գիտցողները եւ, հետեւաբար, պէտք է օգտուիլ այս իրողութենէն:

Զ. Բալայեան հարցումի տարազին տակ իրողութեան մը մատնանշումը կատարած է: Բայց լաւ է, որ արձանագրենք իր իսկ խօսքերը.— « Լիտերատուրնայա գազետան երբեմն նամակներ է ստանում, որոնց հեղինակները, նկատի ունենալով, որ մեզ մօտ ռուսերէնը դարձել է մեր երկրորդ մայրենի լեզուն, առաջարկում են ռուսական գրողներին կարդալ միայն ռուսերէն, այսինքն՝ չթարգմանել »:

Անշուշտ, պատասխանած է Գ. Հայրեան, գեղանկարչութեան մէջ բնագիրը պատճէնէն լաւ է, բայց գրականութեան մէջ, ինչպէս ըսուեցաւ քիչ առաջ, վճիռ արձակողը որակն է, անոր վարպետութիւնը: Ընդունելէ ետք, թէ լաւ թարգմանութեան մէջ իսկ հնչերանգներ կրնան կորսուիլ, ընդգծած է, թէ ասիկա երբեք չի նշանակեր, որ պէտք է կղպանքի տակ դնել թարգմանական գործը: Շեշտած է.— « Թարգմանութիւնը պէտք է ապրի, քանի ապրում է ազգը, իսկ ազգն առանց լեզուի չի լինում, մանաւանդ, աւելցուցած է ան, սոցիալիստական ազգերի ազատ ու անկաշկանդ զարգացման, նրանց փոխհարստացման, փոխըմբռնման ու մերձեցման դարաշրջանում »:

Եւ, վերջապէս, այլ իրողութիւն մըն ալ ակնյայտնի է: Դեռ կան մարդիկ որ չեն կրնան կարդալ եւ հասկնալ Պուշկինի մը բանաստեղծութիւնը կամ Տոլստոյի մը արձակը: « Ուրեմն հայ ընթերցողին ինչո՞ւ զրկել թէ՛ բնագրով, թէ՛ թարգմանութեամբ ռուս դասական ու ժամանակակից գրողներին կարդալու հաճոյքից »:

ՔԱՂՀԱՆ

Բանաձեւի ընթերցումէն ետք ժողովուրդը զայրացած սկսած է քալել դէպի « Արմէն » միութեան կեդրոնատեղին, որ կը գտնուի « Արաքս » դպրոցին մէջ: Ճամբուն վրայ գոչելով « Դէպի Արմէն միութիւն մաքրագործելու » լոզունգը: Տեղ հասնելով բազմութիւնը տեսած է թէ « յեղափոխութեան պահապաններ »ը դիրք բռնած են, միութեան խնդրանքով, այն ամբաստանութեամբ թէ որոշ անհատներ պիտի գան կոտրելու դպրոցին ապրանքները: Սակայն միութեան անդամները ի տես խուռներամ ժողովուրդին, բացած են դպրոցին դռները: Ապա, բազմութիւնը անցած է Մաճիսիէ թաղամաս՝ « Արարատ » դպրոցէն դուրս վռնտելու համար պատեհապաշտ տարրերը: Դպրոցէն ներս մուտք գործելու ընթացքին բախումներ տեղի ունեցած են երկու կողմերու միջեւ, որոնց հետեւանքով վիրաւորուած են երեք հոգի (դանակի հարուածներով), որոնք մաս կը կազմէին ժողովուրդին:

×

Դեկտ. 17ի դէպքը դատապարտած են նաեւ Նոր Ջուղայի Հայոց Առաջնորդարանը իր բոլոր մարմիններով, Թաւրիզի Առաջնորդարանը եւ բոլոր շրջաններու կազմակերպութիւնները:

×

Պարսկական մամուլը եւս անդրադարձած է յիշեալ դէպքին եւ բողոքի ցոյցին ու բանաձեւին:

×

«Ալիք» իր վերջին թիւերուն առաջին էջին վրայ կը հրատարակէ կարգախօսք մը՝ « Մահ համաշխարհային իմպերիալիզմի գլխաւոր՝ Ամերիկային եւ իր գործակալներին »:

ՍՊԱՍՄԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

(Վ Է Պ)

= ՋԸՊԷԼ ԵՍԸՅԵԱՆ =

Թ.

Սոնիա մէկէն պատասխանեց.

– Ես չեմ հասկնար տիկին իրաւ որ. վերջապէս յանցանքը հիւանդինն է եթէ քաջութիւնը չունի ինքզինքը պաշտպանելու:

Բրաց Սոնիային դարձաւ.

– Տիկին, երբ դուք ալ երթաք Բէնեանի հիւանդանոցը ուր ամէն մէկ ժամը ոսկիով պիտի վճարէք, պիտի տեսնէք դարձեալ թէ հակառակ ամէն բանի պիտի տառապիք:

– Այո՛, առաձնութենէն՝ բայց ոչ ապահովաբար հիւանդապահուհիներէն:

Շատերը զարմացան եւ Սատարոֆ հարցուց Նատիային:

– Հիւա՞նդ է Տիկին Մալինաքին:

– Ա՛հ, այո՛, բարեկամս, ահռելի հիւանդութիւն մը, կարծեմ վիրաբուժական գործողութիւն մը անհրաժեշտ է:

– Ի՞նչ կ'ըսէք, երբեք միտքէս պիտի չանցնէր տիկնա:

– Բայց կը բաւէ իրեն նայիլ, այդ տժգունութիւնը ,այդ տենդոտ աչքերը...

Նոյն միջոցին ուշադրութիւնն դարձուեցաւ անդին. Սոնիա հաստատ եւ ջղուտ ձայնով մը կ'ըսէր.

– Գաղափար մը, Պարոն Բրաց, ինչպէ՞ս մինչեւ հիմա չխորհեցայ. չէ՛, պիտի չերթամ Բենեանի հիւանդանոցը առանձին սրահի մը մէջ ձանձրոյթէ մեռնելու: Ես Մաթէրնիթէ պիտի գամ, քանի որ կ'ըսէք թէ կանանց հիւանդութիւններ ալ կը խընամեն հոն:

Եւ առանց սպասելու Բրացի պատասխանին Տիկին Նատիային դարձաւ.

– Այնպէս չէ՞, սիրելի Տիկին, շատ շահեկան եւ տարօրինակ բան մը ըլլալու է. երթալ հոն աղքատ կիներու քովը պառկիլ միեւնոյն սրահին մէջ, ա.. ասիսթանս փիւպլիք'ի սաւաններու մէջ... չէ՞ Պարոն Բրաց:

– Անշուշտ Տիկին, բայց ձեզի նախապէս կ'ըսեմ թէ կը զղջաք:

– Ինչո՞ւ համար. այնքան հաճոյալի բան մըն է մեզի պէս կանանց համար գոնէ անգամ մը ճշմարիտ ժողովուրդին մէջ մտնել, անոնց ցաւերը լսել, անոնց հետ մէկտեղ տառապիլ:

Տղայական զուարթութիւն մը աչքերը կը փայլեցնէր եւ ձեռքերը կը շփէր արագ շարժումներով:

– Ըսէք Պարոն Բրաց, քլօրոֆորմի հոտ կայ սրահին մէջ, ըսէ՛ք ինծի, ո՞ր սրահը պիտի ընդունիք:

– Հաւանականաբար Լէվրէ սրահը:

– Եւ գիտէ՞ք ես հոն պիտի ներկայանամ ոեւէ կնոջ մը պէս. ոեւէ անտէր եւ աղքատ կնոջ մը պէս...

Սատարոֆ զարմացմամբ իրեն կը նայէր:

Ո՞ւր պէտք է դիմեմ առաջին անգամ:

– Ուր որ կ'երթան ամէնքը, Տիկին, սպասման սրահը:

– Ուրեմն որոշուած բան մըն է այլեւս, Մաթէրնիթէ պիտի երթամ:

Տիկին Նատիա յուսահատական հառաչ մը արձակեց եւ դէպի Սատարոֆը դարձաւ գանգատելով.

– Ինչ տարօրինակ եւ անուղղայ կին մը. չէք կրնար երեւակայել, կարելի՞ է այսքան վատառողջ ճաշակներ ունենալ. ապահով եմ որ Մաթէրնիթէ երթալ կ'ուզէ, աւելի մօտէն, աչքովը տեսնելու համար վէրքերը, ցաւերը, եւ գիշերը օրօրուելու համար հեծելու եւ տքալու ձայներէն. ապահովաբար հրէշ մըն է, կը բաւէ իրեն պատմութիւնները լսել, Էտկար Փօի պատմութիւններ որոնք սարսափէն շունչդ կտրել կու տան:

Սատարոֆ զարմացմամբ մտիկ կ'ընէր մինչ Նատիա գոհ՝ իր գտած բացատրութիւններէն՝ կը կրկնէր.

– Կատարելապէս, բարեկամս, Էտկար Փօի պատմութիւններ. եւ իրաւ որ տարբեր կերպով չէր կրնար ըլլալ, քանի որ իր գլխաւոր հաճոյքն է հիւանդանոցները այցելել եւ իր մատը դնել ամէնէն զարհուրելի վէրքերու վրայ:

(38 – Շար.)

Fonds A.R.A.M

Պ. Յարութիւն Զիպուքճեան, Տէր եւ Տիկին Արամ Սարգսեան եւ զաւակները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ազ-ջրկան եւ քրոջ՝

ՄԻՇԸԼԻՆ ՋԻՊՈՒՔՃԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 2ին, 46 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Յունուար 4ին, ընտանեկան մտերիմ շըր-ջանակի մէջ:

Կը խնդրուի ներկայ ընդունիլ իբրեւ մահազդ:

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Փօլ եւ Քաթրին Աւե-տիսեան ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց զաւկին՝

ԱՍՏՂԻԿԻ

ծնունդը: Իրենց Թոռնիկին ծնունդին այս ուրախ առթիւ Տէր եւ Տիկին Ժորժ Պա-տոլեան 100 Фр. կը նուիրեն «Յառաջ»ին:

Odyssée d'un Enfant Arménien

par Khoren Margossian
Ed. La Pensée Universelle
Prix 26 F. 50
En vente dans toutes les librairies
Ainsi qu'à la Librairie Samuelian,
51, rue M. le Prince, 75006 Paris
H. Palouyan, 9 rue de Trévise
75009 Pris.

ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

Նոր տարի է եւ Սուրբ Ծնունդ: Արդ, լաւագոյն եւ ազգօգուտ նուէրն է՝ Հայ գիրք, ձայնապնակ (տիսք) եւ ձայներիզ-ներ (քասէթ) նուիրել ձեր հարազատնե-րուն: Հասցէ.—

9, Rue de Trévise, 75009 Paris
Métro : Cadet ou Montmartre
Tél. 523-24-97

Գրատունը ճոխ է բազմատեսակ գրքե-րով: Արտասահմանեան եւ Թէ Հայաստանեան հրատարակութիւններ, ամսա-թերթեր, օրացոյցեր, քարտէսներ, բա-ցիկներ եւայլն:

Մեզ մօտ կեդրոնացած են հայկ ամէն տեսակի ձայնապնակներ: Օրինակ.— Կ. Ափրիկեանի «Սիփան-Կոմիտաս» երգ-չախումբի ալպոմը: Ա. Գարթեւեանի ինչ-պէս նաեւ Կոմիտաս եւ Եկմալեան պա-տարագը: Ունինք Սայաթ-Նովայի, գու-սան Սեդրակի, Լ. Գաթրճեանի, Լիզ Սարեանի, Ա. Հարմանտեանի, Օննիկի, Մ. Եօրկանցի երեք ձայնապնակները.— չորրորդը — (տիսքօ): Նոր ստացանք ա-մէնուն ծանօթ՝ Նորայրի 2րդ ձայնա-պնակը (տիսքօ): Կան նաեւ ազգ. եւ յե-ղափոխական եւ «Յարդար» Վիգէն եւ Յարութի ձայնապնակները: Ունինք հայկ. փոփ-միւզիք «Զարթօնք»:

Գրատունը հարուստ է նաեւ Հայաս-տանեան լաւագոյն երգիչներու ժողովըր-դական եւ դասական ձայնապնակներով եւ Ա. Տիգրանեանի «Անոյշ» օփերան:

Նոր ստացանք, Լոս Անճելըսէն «Ար-քա» հաստատութեան ձայնապնակները, ուր կան՝ Փօլ Պաղտատլեանի, Յարութի, Մաքսիմի, Րաֆֆիի, Գառնիկի, Մանուէ-լի, Ա. Վալեանի եւ ուրիշ զանազան եր-գիչներու ձայնապնակներն ու ձայներիզ-ները (քասէթ):

Ունինք նաեւ ֆրանսերէն լեզուով Հա-յոց մասին գրուած ամէն տեսակի գրքեր:

Գրատունը պատրաստ է ապսպրանքներ ընդունիլ ամէն վայրերէ:

Առաքման ծախքը գնողին վրայ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլի Հայ Արենոյշներու նախա-ձեռնութեամբ «Վարդանանք»ի տօնա-կատարութիւնը տեղի պիտի ունենայ Մարտ 2ին, Կիրակի օր ժամը 16ին, Հայ Մշակոյթի Տան Վասպուրական սրահին մէջ:

×

Գարնանային պարահանդէսը, կազմա-կերպուած՝ երէց Արենոյշներու «Կայծ» խումբին կողմէ: Մարտ 22ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 22էն մինչեւ լոյս, Ալհամ-պրա սրահին մէջ:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Թ. Պա-պանեան 250 Фр. կը նուիրեն իրենց սի-րելի «Յառաջ»ին, իրենց մօր մահուան քանամեակին առթիւ:

×

Յովհ. Տէր-Մինասեան իր ծնողաց յի-շատակին 100 Фр. կը նուիրէ Կապ. Խա-չի կայանին, 50 Фр. Կարմիր Խաչին (բա-տանալ «Յառաջ»էն) եւ 50 Фр. Յառաջին:

ouvert depuis le jeudi 30 novembre

PARIS-PARIS

CABARET GREC

Direction HOVANESSIAN

30, AVENUE GEORGE V TEL. 720 27 33 720 28 60

ambiance grecque

UN NOUVEAU CABARET DE GRANDE CLASSE

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Յունուար 13, Կիրակի կէս-օրէ վերջ ժամը 3ին, Լիոնի Ազգ. Տան սրահին մէջ, 295 Ռիւ Պուալօ, կազմա-կերպութեամբ Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին. փոք-րիկներու կողմէ երգեր, արտասանու-թիւններ, գեղջկական պարեր, հաճելի անակնկալներ:

Կաղանդ պապան զանազան նուէրներ եւ համադամ ուտելիքներ կը բաժնէ ներկայ բոլոր մանուկներուն:

ՏՕՆԱԾԱՌ
ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ
ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Յունուար 6, Կիրակի ժամը 15·30էն սկսեալ՝ հովանաւորութեամբ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
Կաթ. Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի եւ Առաջնորդ Փարիզի

Աշակերտութեան կողմէ երգ, պար եւ արտասանութիւն
ՃՈԽ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ժողովը Շաբաթ, Յունուար 12, ժամը 4ին սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օ-րակարգ պատգամաւորական ժողովի պատգամաւորի ընտրութիւն, Մշակոյթի Տունը, 17 Ռիւ Պլէօ:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պանեէօ-Քաշանի մաս-նաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ըն-կերուհիները, Երեքշաբթի, Յունուար 8, ժամը 21ին Տիկին Փափազեանի բնակա-րանը: Կարեւոր օրակարգ՝ պատգամա-ւորական ժողովի պատրաստութիւն:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը Երեքշաբթի, Յունուար 8, ժամը 21ին Ալֆորվիլի Մշակոյթի Տունը: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը իր Փարիզեան ութ մասնաճիւղերով, կը տօնէ Մանուկներու Օրը Կիրակի, Յունուար 13, ժամը 14·30ին, Սեւրի Ս. Մու-րատեան վարժարանի Մ. Պէշիկթաշլեան-Գ. Մ. Ալէմշահ թատերասրահը, 26 Ռիւ Թրուայոն, Սեւր:

Երգ, արտասանութիւն եւ պար, մանուկներու կողմէ եւ անակնկալներ:

Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքները իրենց զաւակներով:

ՆՈՐ ՏԱՐՒՈՅ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴԻ ՃԱՇ-ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փա-րիզի մասնաճիւղին կողմէ, Յունուար 12, Շաբաթ երեկոյ ժամը 19էն սկսեալ, Փա-րիզի Մշակոյթի Տան մէջ՝ 17 Ռիւ Պլէօ:

YORGANTZ

NOUVEAU !
MAXI 45 t. INTERNATIONAL
est paru

DISCOTCHARI
REGGAE

Cappadoce Productions 3750530

MARANE - ՄԱՌԱՆ
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

Ճոխ եւ ընտիր տեսակներ
ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
Կ'արժէ այցելել

MARANE épicerie orientale
1 bis, rue de l'Arbalète, 75005 Paris tél. 535 - 85 - 26
métro Censier-Daubenton, sur la rue Mouffetard

ԿԵՍԱՐԱՑԻՆԵՐՈՒ

ԱՄԱՆՈՐԻ ՏՕՆ ԵՒ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

Նախագահութեամբ Օննիկ Պայրամեանի Կիրակի, Յունուար 13, ժամը 16ին Հ. Բ. Ը. Մ. «Ալեք Մանուկեան» մեծ սրա-հին մէջ՝

118, rue de Courcelles, Paris 17e

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մաս-նակցութեամբ՝ Անահիտ Սվաճեանի, Վիրժինիա Բաթիի, Կապրիէլ Սարաֆեանի

Բացման երգ՝ Միհրան Էլմայեան

Լուսարձակով ցուցադրութիւն հին եւ նոր Կեսարիոյ տեսարաններով, Տոքթ. Ժորժ Մոստիչեանի կողմէ:

Մաս մը ֆիլմ Նոր Կեսարիոյ ուխտա-գնացութեան:

Պաղ պիւֆէ եւ օշարակ

Ծախքերու մասնակցութիւն

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով՝

887·99·06

Կը հրաւիրուին հայրենակիցները եւ համակիրները:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
ԾՆՆԴԵԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

—o—

ՓԱՐԻԶ
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

Երկուշաբթի, Յունուար 7 Բ. օր Ծնըն-դեան: Յիշատակ է մեռելոց: Ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի: Պատարագի աւարտին հոգեհանգիստ կը կատարուի

×

ԻՍԻԻ Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

Երկուշաբթի, Մեռելոց. պատարագ ժամը 10ին որու աւարտին հոգեհանգիստ:

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. ՊՕՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շաբաթ, Ճրագալոյց: Սկիզբ ժամեր-գութեանց ժամը 4·30ին, պատարագ ժա-մը 5·30ին:

Կիրակի, Ծնունդ: Սկիզբ ժամերգու-թեանց ժամը 8·30ին, պատարագ ժամը 10·30ին: Յաւարտ պատարագի Ջրօրհնէք:

×

ՎԱԼԱՆՍ — Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Շաբաթ, երեկոյեան ժամը 18ին Ճրա-գալոյց:

Կիրակի, առաւօտեան ժամը 9ին ժա-մերգութիւն, ժամը 10ին, պատարագ եւ քարոզ, իսկ ժամը 11·45ին Ջրօրհնէք:

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

Fonds A.R.A.M

ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
6
DIMANCHE
6 JANVIER
1980

LE NUMERO 2 F.

ՅԱՌԱՋ
ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ
ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH
LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.551 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE — No 14.551

ՄՕՏԵՑՈՒՄԻ ԱՅԼ "ՓՈՐՁ ՄԸ" ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԵՒ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ

Սփիւռքահայութեան ամենասուր տագնապներէն մին մշակութային արտադրութեան եւ արուեստի տագնապն է։ Այս տագնապը մտահոգիչ է միաժամանակ որպէս արտայայտութիւն ընդհանուր իրավիճակի մը եւ աւետում գալիքի մը, որուն ախտանշանները արդէն իսկ կ'երեւին։

Արտայայտութիւն ԵՒ աւետում՝ որովհետեւ արուեստ ու մշակոյթ թէ' պտուղն են տուեալ ընկերութեան մը ու դրութեան մը եւ թէ' իրենց կարգին ուղղակիօրէն կը մասնակցին այդ ընկերութեան եւ դրութեան զարգացումին, յեղաշրջումին։ Այս առաջարկութեան երկու մասերը իրարմէ անբաժանելի են։ Կը կազմեն ամբողջութիւն մը։ Կարելի չէ

Գրեց՝ ՊԵՏՐՈՍ ԹԵՐԶԵԱՆ

մեքենայական տրամաբանութեամբ մը ըսել, թէ «ամէն մշակոյթ գաղափարախօսական գետնի վրայ արտայայտութիւնն է տուեալ ընկերութեան մը տնտեսութեան եւ փորձառութեան» ու այսքանով գոհանալ։ Նման մօտեցումի մը կիրարկումը ծանր հետեւանքներ կրնայ ունենալ քաղաքական գետնի վրայ ինչպիսին է, օրինակ, ստալինական ըմբռնումը արուեստի ու մշակոյթի։ Մարքս ու Լէնին կը շեշտեն ընդհակառակն «վերակառոյցի յարաբերական ինքնօրէնութիւնը» ենթակառոյցի նկատմամբ եւ վեր կ'առնեն արուեստի «ներգործական դերը» ընկերութենէն ներս։ Արուեստը թէ' արդիւնք կամ արտայայտութիւն եւ թէ' ներգործական ազդակ։ Տիալեքտիկական մօտեցում մը չի կրնար անտեսել մին կամ միւսը այս երկուքէն, որոնք իրարմէ անբաժանելի են։

Ռ. Կարոտիի մօտ եւս այս գաղափարին որոշ զարգացումը կարելի է գտնել։ Կարոտի կը շեշտէ թէ' արուեստը իրականութիւն մը ըմբոշխնելով չի գոհանար այլ ինք իր կարգին կը ստեղծէ նոր իրականութիւն մը։ «Մեծ արուեստը ա'յն է, որ իրականութիւնը կը փոխարինէ կաբելով» կ'ըսէ Կարոտի, «որ անտեսանելի կը դաձնէ տեսանելին»։ Ու կը յիշեցնէ Լենինի կեցուածքը, որ հակառակ անոր, որ ինք անձնապէս չէր սիրեր Մայաքովսքիի բանաստեղծութիւնը կամ Մալեվիչի նկարչութիւնը, կը պնդէր որ բոլոր հնարաւորութիւնները ընծայուին անոնց եւ այլ արուեստագէտներու՝ ծաղկեցնելու համար իրենց գործը անկաշկանդ ու լիովին ստանձնելու համար «քննադատական պաշտօնը թէ' ժխտումի թէ' կանխումի»։

Ա. Կրամշիի մօտ է սակայն, հաւանաբար, որ արուեստի եւ մշակութային արտադրութեան տիալեքթիկական հասկացողութիւնը, ցարդ իր ամէնէն ամբողջական ձեւով կարելի է գտնել։ «Մըտաւորականները մաս կը կազմեն պատմական պլոքի մը, անոնք միացումի ազդակ մըն են ենթակառոյցի եւ վերակառոյցի միջեւ։ Յեղափոխական տագնապները կը փշրեն այս պլոքը։ Ու յեղափոխութիւնները կը ծնին այդ փշրումէն», կը գրէ Կրամշի, որ քայլ մը եւս առաջ առնելով կ'ըսէ. «Վերակառոյցի գետնի վրայ տարուած պայքարը կրնայ կանխել քաղաքական եւ զինուորական պայքարը»։

Զարմանալիօրէն (բայց ինչո՞ւ զարմանալ) Վան Կոկի եւս այս գաղափարները ներկայ են, այլ ձեւերով ըսուած։ Իր եղբօր՝ Թէօյի ղրկած նամակներէն մէկուն մէջ Վան Կոկ կ'ըսէ թէ «արուեստը մարդուն եւ բնութեան գումարումն է»․ բնութիւնը՝ որպէս իրականութիւն, ճշմարտութեան նախանիւթ, որուն «իմաստը, նկարագիրը» արուեստագէտը ինքն է որ «ի լոյս կը բերէ, կ'ազատագրէ»։

×

Սփիւռքահայ մշակութային արտադրութեան եւ արուեստի տագնապ մը գոյութիւն ունի։ Այդ տագնապը անշուշտ պատահականութեան մը արդիւնք չէ։ Անոր արմատները փնտռելու է նոյնինքն Սփիւռքահայութեան պատմութեան եւ ներկայ վիճակին մէջ։

Գաղթը առանցքը կը կազմէ Սփիւռքահայ ներկայ պատմութեան։ Գաղթը՝ որպէս Սփիւռքի ծննդակէտ և ապրելու եղանակ։ Սփիւռքահայութեան դասակարգային կազմաւորումը եւ զարգացումը գաղթի փորձառութեան եւ գաղափարախօսութեան դրոշմը կը կրեն։ Այսպէս՝ գաղթը Սփիւռքահայ քաղքենիութեան պարտադրած է տնտեսութիւն մը հիմնուած շարժուն դրամագլուխի գերակայութեան վրայ։ Դրամագլուխ մը, որ կարելի ըլլայ ի պահանջել հարկին դիւրաւ փոխադրել հոն՝ ուր գաղթը կը տանի։ Ասկէ՝ կարեւորութիւնը այն տեղին, որ առեւտրական եւ ազատ ասպարէզներու քաղքենիութիւնը կը գրաւէ Սփիւռքահայ քաղքենիութեան մէջ։ Քաղքենիութիւն մը, որ ինչպէս կը տեսնուի էապէս քոմբրատոր քաղքենիութիւն մըն է։ Անոր վիճակուած է սակայն ղեկավար դեր ըՍփիւռքի մէջ։ Այս հակադրութիւնը՝ այսինքն սփիւռքեան «ազգային» ղեկավարութեան մը ենթարկումը քոմբրատոր քաղքենիութեան մը, հաւանաբար ամէնակարեւոր տուեալներէն մէկն է, որ հարկ է նկատի առնել սփիւռքեան որեւէ հարցի մը վերլուծումին մէջ։

×

Քոմբրատոր քաղքենիութիւններու մօտ գլխաւոր յատկանիշներէն մին ինքնուրոյն նկարագրի բացակայութիւնն է։ Գետնախիծի նման, անոնք կը յարմարին կեանքի պայմաններու այլազան փոփոխութիւններուն՝ տեղափոխութեան դիմելով ի պահանջել հարկին։ Ինքնուրոյն ոչինչ ունենալով, անոնք ոչինչ ունին տալիք․ մշակութային արտադրութեան եւ արուեստի մարզերէն ներս, անոնք դատապարտուած են կա'մ կրկնելու անցեալէն եկածը կամ ալ կապկելու դուրսը տեսնուածը։ Այսպէս, քոմբրատոր քաղքենիութեան մը մշակոյթն ու արուեստը ոչ միայն ստեղծագործական բնոյթ չունին, այլ նաեւ կը խաղան հակաստեղծական դեր։

Մեքսիքական արուեստը, օրինակի համար, որ այսօր ծանօթ է իր շեշտուած ինքնուրոյնութեամբ եւ հարստութեամբ (մասնաւորաբար որմանկարներու մարզէն ներս), 19րդ դարու վերջերը եւ 20րդ

(Շար․ը կարդալ Բ․ էջ)

LA REVUE DES ÉTUDES ARMÉNIENNES(*)

par J.-P. MAHÉ

Le 3 Octobre 1978 s'est éteint Haïg Berberian, historien et philologue, spécialiste de l'Arménie antique et médiévale, secrétaire de la Revue des Etudes Arméniennes, dont la publication, dirigée de 1920 à 1933 par A. Meillet et F. Macler, reprit à son initiative en 1964, grâce aux subventions de la Fondation Calouste Gulbenkian. Les 12 volumes de cette nouvelle série de la Revue des Etudes Arméniennes, qui parurent entre 1964 et 1977, firent plus que mériter l'estime et l'intérêt du monde savant : ils remplirent pleinement l'objectif que s'était fixé Haïg Berberian, d'exposer, à l'usage des spécialistes d'Europe et d'Amérique, aussi bien qu'à celui d'un public plus étendu, ce que peuvent apporter les études arméniennes à des disciplines scientifiques telles que la linguistique, l'histoire de l'art, la patristique, l'histoire byzantine et médiévale ou la connaissance des peuples de l'Orient.

L'Arménie a presque toujours été entourée de voisins ou d'ennemis plus puissants qu'elle ; mais bien peu de ces autres peuples peuvent s'enorgueillir d'une littérature aussi riche et aussi ancienne que la sienne. Encore faut-il que ces trésors rencontrent en Occident toute l'attention dont ils sont dignes : telle est donc la signification d'une revue arménologique entièrement rédigée en langues européennes, en français pour l'essentiel, éventuellement en anglais ou en allemand pour quelques articles dus à des collaborateurs étrangers.

Le dévouement d'Haïg Berberian avait été si généreux et si total, il avait assumé avec tant de zèle et de compétence toutes les tâches matérielles et scientifiques, que son décès aurait risqué de mettre fin à la publication si l'on n'avait établi d'urgence une nouvelle organisation. Sous la présidence de Monsieur Georges Dumézil, de l'Académie Française, le Comité de rédaction se constitua en « Association de la Revue de Etudes Arméniennes» et me chargea d'assurer, comme secrétaire la publication du tome XIII, dont la Fondation Calouste Gulbenkian voulut bien continuer de subventionner l'impression, comme elle n'avait jamais cessé de le faire depuis 1964. L'ancien conseil scientifique de la Revue fut élargi grâce à la participation de plusieurs spécialistes, résidant en France ou à l'étranger : les Professeurs Dagron, Dédéyan, Dowsett, Garsoïan, Kouymjian, ainsi que du Révérend Père Akelian. En outre il fut convenu que le Professeur Kouymjian publierait, sous forme de Volume Hors Série de La Revue des Etudes Arméniennes un recueil d'articles à la mémoire de Haïg Berberian.

La parution récente du Tome XIII est le premier résultat de cette nouvelle organisation. Le volume réunit des collaborateurs de diverses nationalités et témoigne ainsi de la faveur dont jouissent actuellement les études arméniennes à travers le monde. Constitué de 488 p + XXI planches, il comporte six grandes parties : 1. — Travaux et mémoires, 2. — pages anciennes, 3. — notes et discussions, 4. — bulletin critique et bilbliographique, 5. — Tables et index des tomes I à X de La Revue des Etudes Arméniennes, 6. — publications reçues.

Les articles sont regroupés par centres d'intérêt : linguistique et philologie, histoire et littérature anciennes, histoire de l' art,période moderne (jusqu'au début du 19e siècle). Les contributions de MM. Greppin (Détroit), Strohmeyer (Détroit), De Lamberterie (Paris), Lindeman (Oslo), concernent l'étymologie de la langue arménienne et ses rapports avec d'autres langues anciennes, comme le grec ou le hittite. M. Minassian (Genève) publie le début de l'adaptation française du Dictionnaire d'Adjarian par A. Meillet et L. Mariès.

R. H. Hewsen (Glassboro) présente deux articles d'histoire ancienne : l'un sur la Géographie attribuée à Moïse de Khorène et le problème des divisions territoriales de l'ancienne Arménie, l'autre sur la chronologie des Arsacides chrétiens et des premiers catholicos d'Arménie. Il s'appuie principalement pour cette étude sur l'Histoire de Pavstos Buzand. Deux autres articles sont consacrés à David de Sassoun. Tandis que

Fonds A.R.A.M

E. R. Anderson (Cleveland) décèle dans l'épopée arménienne des structures narratives et mythiques caractéristiques du folklore universel, J. Amsler (Paris) compare le texte aux Nibelungen et suggère que l'auteur allemand a pu avoir connaissance du récit arménien, par exemple lorsque Barberousse se porta au devant des troupes arméniennes de Cilicie. B. Outtier (Solesmes) édite l'ancienne traduction arménienne d'un texte d'Ephrem le Syrien sur les ruses de Satan : on peut y voir une variante amusante du scénario, classique au Moyen-Age de l'ermite tenté par le diable. Le Professeur X. A. Mouchéghian (Erévan), adjoint au directeur du Musée d'Histoire de l'Arménie, s'appuie sur la découverte, en URRS et dans d'autres pays européens, de divers trésors de monnaies arabes frappées dans la ville arménienne de Dvin, pour retracer les voies du rayonnement commercial international de l'Arménie aux 8ème-10ème siècles.

Dans le domaine des arts, M. Hasratian (Erévan), de l'Institut d'Art de l'Académie des Sciences, décrit l'église de la Sainte Mère de Dieu à Sarakap, et le Docteur J. M. Thierry (Etampes) décrit Saint-Jean de Biourakan. Deux brefs articles de O. Meinardus (Bonn) concernent l'influence de l'art occidental sur des peintures arméniennes représentant le Jugement Dernier et le Christ au Pressoir à Jérusalem et à Nor Djura. Ces peintures nous amènent à l'époque moderne, à quoi se rapportent également la contribution de Ya. Dachkevytch (Lvov) sur Siméon de Pologne et celle de R. Pankhurst (Londres) sur les relations arméno-éthiopiennes.

La première thèse de Hübschmann, depuis longtemps introuvable, et réimprimée dans ce volume XIII de la Revue des Etudes Arméniennes, comporte une traduction commentée de la Chronique de Sébéos sur les invasions en Arménie.

Parmi les discussions d'ouvrages, développées en forme d'articles, on signalera les notices de M. Canard sur l'histoire de Tarôn (édition Aïvazian) et sur la thèse du Professeur A. Ter-Ghévondian, *l'Arménie et le Califat arabe*. Pour ma part, j'ai rendu compte des différents travaux bibliographiques de H. S. Anassian, en les confrontant aux informations que j'avais pu recueillir au Maténadaran ainsi qu'aux ouvrages récemment parus sur les Pères grecs. Les données arméniennes permettent de compléter sur des points importants l'information des spécialistes européens.

Le bulletin bibliographique comporte des notices sur des ouvrages arménologiques parus récemment en Arménie même et à l'étranger. Les tables des tomes I à X permettront aux lecteurs d'apprécier et d'utiliser plus aisément la somme quasiment encyclopédique des matières publiées par la Revue des Etudes Arméniennes, grâce aux soins éclairés de Haïg Berberian depuis 1964.

Appréciée à l'étranger, et commandée par un grand nombre de bibliothèques publiques et d'institutions universitaires d'Amérique, d'Allemagne, de Hollande des Pays de l'Est, de Suisse et d'Angleterre, la Revue des Etudes Arméniennes reste assez peu connue en France en dehors des cercles spécialisés. Elle constitue néanmoins, potentiellement, une chance d'expansion culturelle pour la communauté arménienne de ce pays. Tout d'abord, parce qu'elle offre un moyen d'instruction scientifique sur l'Arménie, sans concession à l'amateurisme ou à la vulgarisation. Cette austérité lui a parfois été reprochée. Elle est pourtant un gage de qualité, de sérieux et surtout de respect pour l'objet des études arméniennes, qui méritent pleinement d'être envisagées avec toute la rigueur et toute l'exigence en usage dans les autres disciplines. De plus, la Revue des Etudes Arméniennes ouvre des perspectives encourageantes de diffusion aux jeunes chercheurs qui souhaiteraient contribuer à ces études et voir leurs travaux publiés : bénéficiant des conseils de leurs aînés, ils peuvent ainsi participer eux-mêmes d'une façon active aux efforts de ceux qui désirent connaître et faire connaître l'Arménie de toujours, celle qui possède un trésor culturel qui ne lui sera pas ôté. Puissent-ils être nombreux à venir nous apporter leur aide, la persévérance de leurs efforts et leur enthousiasme.

J.-P. MAHE

(*) *Revue des Etudes Arméniennes, tome XIII, 488 p. + XXI planches. Prix T.T.C. 160 F. (France), 200 F. (autres pays).*

Pour commander, adressez-vous à votre libraire habituel ou directement au siège de l'Association : Association de la Revue des Etudes Arméniennes, 7, rue Marx Dormoy, 75018 Paris ; C.C.P. 23 704 05 H PARIS

ՄՕՏԵՑՈՒՄԻ ԱՅԼ "ՓՈՐՁ ՄԸ"
ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԵՒ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ

(Շար. Ա. էջէն)

դարու սկիզբը որպէս գլխաւոր մտահոգութիւն ունէր կապկումը եւրոպական արուեստի, ճիշդ այն շրջանին երբ Մեքսիքա կը գտնուէր քոմբրատոր քաղքենիութեան մը իշխանութեան տակ: Լիբանանեան մշակութային արտադրութիւնները եւս, մինչեւ 1970ական թուականներու սկիզբները, իրենց ջախջախիչ մեծամասնութեան մէջ ուրիշ բան չէին եթէ ոչ արեւմտեանի ձգտող ճախլիկ փորձեր: Այս երկու երկիրներէն ներս, ընկերային-քաղաքական պայմաններու եղափոխութիւնը եւ ասոր համընթաց ժողովրդային զօրաւոր հոսանքներու զարգացումը իրենց հետ բերին ահագին ծաղկում արուեստի բոլոր բնագաւառներէն ներս:

Այսպէս նաեւ, քոմբրատոր քաղքենիութեան մը տիրապետութեան տակ գտնուող հայկական Սփիւռքի մէջ, արուեստ ու մշակոյթ մեծաւ մասամբ կը շարունակեն կա՛մ անցեալի կրկնութեամբ ապրիլ կա՛մ ալ օտարը կապկել: Ինչ որ Հերման Վահրամեան «Մեռելապաշտութիւն» կը կոչէ կամ ինչ որ Կոստան Զարեան «սորվոնացած մտայնութիւն» կ'անուանէ, ինչպէս վերջերս կը յիշեցնէր Լուտվիկ Բագիլը, ուրիշ բան չեն եթէ ոչ անցեալի կրկնութիւնը եւ օտարի կապկումը Սփիւռքի մէջ: Սփիւռքի արուեստը ըսփիւռքեան արուեստ չէ այլ կռնակ դարձուցած է սփիւռքեան տագնապներուն եւ հակասութիւններուն: Այլ խօսքով, երբ նման արուեստ մը ոչ իսկ կը գրաւէ իր իրականութեան ըմբռշխնումով, ալ ինչպէս ակնկալել անկէ ստեղծագործական դեր, ինչպէ՞ս սպասել, որ ան «իրականութիւնը փոխարինէ կարելիով»:

Ահա նաեւ թէ ինչու հայապահպանում ըսուածը, որ Սփիւռքահայ քոմբրատոր քաղքենիութեան գաղափարախօսութեան գլխաւոր հիմերէն մին կը կազմէ, Սփիւռքահայ արուեստն ու մշակոյթը կը խրէ օր ըստ օրէ աւելի խոր ճմեռնաքունի մը մէջ:

Սփիւռքի մէջ, արուեստի գործի մը կամ մշակութային արտադրութեան մը ԿԱՊԸ սփիւռքեան հակասութիւններու եւ տագնապներու հետ, առաջին չափանիշն է այդ գործին կամ արտադրութեան արժէքին: Այդ կապն է որ կը վերահաստատէ «միացումը ենթակառոյցի եւ գերակառոյցի»:

×

Ասկէ կը հետեւցուի, բնականաբար, որ ամէն փորձ սփիւռքեան արուեստ ու մշակոյթ ստեղծելու, պէտք է մեկնի ըսփիւռքեան հակասութիւններէն ու տագնապներէն եւ ձգտի սփիւռքեան ենթակառոյցի եւ գերակառոյցի միացումին: Որքան ալ «բնական», այս հետեւցումը միշտ չէ որ կատարուած է ու կը կատարուի: Այսպէս, օրինակի համար, հոգեվերլուծական մօտեցումը, բոլորովին զանց առնելով ենթակառուցային տուեալներն ու ազդակները, ինքն իր վրայ դարձող մտային մարզանք մըն է լոկ, որ տեղ չի հասցներ ո՛չ այդ մօտեցումը կիրարկողը, ո՛չ ալ ընթերցողը, եթէ համբերութիւնը ունի մինչեւ վերջ հետեւելու իրեն հրամցուածին: Նոյնքան ապարդիւն են ճիգերը այն «ստեղծագործութիւններուն», որոնց առանցքը վերացապաշտ անհատ մը կը գտնուի, տեղէ եւ ժամանակէ դուրս, օդին մէջ կախուած բան մը, «զգացումներու» եւ «ապրումներու» դրամագլուխի մը շահագործումով աղքատացող բառակոյտ:

Տեղ եւ ժամանակ, աւելին՝ տեղի եւ ժամանակի կերպարը, առանց տեղին եւ ժամանակին դիմացող արուեստի եւ մշակոյթի որեւէ գործ կարելի չէ երեւակայել (բառախաղ մի փնտռէք հոս), ըՍփիւռքի մէջ արտակարգ կարեւորութիւն կը ստանան: Կարելի է թերեւս ըսել, որ Սփիւռքի գլխաւոր հարցերէն մէկը տեղի եւ ժամանակի ամբողջական ապրումի ու ստանձնումի հարցն է: Ու քոմբրատոր քաղքենիութեան գլխաւոր մտահոգութիւններէն մին փախուստն է տեղէն ու ժամանակէն:

Միւս վտանգը, որ կը սպառնայ այն արուեստագէտներուն ու մտաւորականներուն որոնք սփիւռքեան մտահոգութիւններ կը հետապնդեն, ժողովուրդէն կտրուելու վտանգն է: Այս վտանգին ենթարկուելու հնարաւորութիւնները չեշտաւորուած են անշուշտ Սփիւռքի պայմաններուն բերումով: Ու ճիշդ այդ պատճառաւ՝ ժողովուրդէն չկտրուելու ճիգը, տեւական ներկայութիւն մը պէտք է ըլլայ այդ արուեստագէտներուն ու մտաւորականներուն մօտ: Եթէ օրինակը երկխմաստ ըլլալու դատապարտուած չըլլար, պիտի ըսէի թէ սիզիֆեան վճռականութեամբ պէտք է հետապնդել ժողովուրդէն չկտրուելու հարցը:

Ժողովուրդէն չկտրուելու առաջնակարգ պայմանը, անշուշտ, ժողովուրդի հարցերու արծարծումն է: Սփիւռքեան հակասութիւններն ու տագնապները մտային վերացապաշտ յղացումներ չեն, այլ ժողովուրդի մը կողմէ ապրուած շօշափելի իրականութիւններ: Ինչպէ՞ս կարելի է ուրեմն այդ հակասութիւններն ու տագնապները ապրիլ ու հասկնալ առանց ապրելու ու հասկնալու ժողովուրդը:

×

Քէմալ Թահիրին ղրկած իր նամակներէն մէկուն մէջ Նազիմ Հիքմէթ կը գրէ. «Այս վերջին տարիներու ընթացքին եզրակացութեան մը հասայ. մեր կողմի մարդիկը պէտք է կարենան մեզ կարդալ, մենք՝ իրենց գրողները, իրենց կեանքի իւրաքանչիւր հանգրուանին, պատասխանը գտնել – արուեստի տեսակէտէն – իրենց իւրաքանչիւր հարցին, երբ կը սիրեն, օրինակ, եւ երբ պահանջը կը զգան սիրոյ բանաստեղծութիւններ կարդալու, երբ կը կռուին, եւ պայքարի բանաստեղծութիւն կ'ուզեն կարդալ, երբ պարտուած են, եւ պահանջը կը զգան յոյսի բանաստեղծութիւններ կարդալու, երբ յաղթական են, ու կ'ուզեն ցնծութեան քերթուածներ կարդալ (...):

Ի՞նչ կրնայ կարդալ այսօր Սփիւռքահայը երբ պահանջը զգայ... Հայերէն կարդալու:

1940ական թուականներու թուրք քաղքենիութեան ուղղելով իր խօսքը, Հիքմէթ կ'ըսէր. «Եթէ լաւ գրողներ չունիք դուք, անոր պատճառը այն է որ ձեր գաղափարախօսութիւնը այնքան նեխած է, որ ոչ մէկ բովանդակութիւն չի կրնար ընծայել, արժէքաւոր արուեստագէտի»: Ահա թէ ուր հասած է նաեւ մեր քոմբրատոր քաղքենիութեան գաղափարախօսութիւնը:

Սփիւռքահայ արուեստն ու մշակոյթը իր ներկայ մահամերձ վիճակէն ազատելու միակ միջոցը վերադարձն է դէպի ժողովուրդը, ի՛ր տեղը եւ ի՛ր ժամանակը ապրող ժողովուրդը: Վերադարձ ժողովուրդի՝ թէ՛ որպէս ներշնչման աղբիւր, թէ՛ որպէս ընթերցող ու հանդիսատես թէ՛ մանաւանդ, որպէս վերջին վճիռը արձակող դատաւոր: Ամէնէն աւելի՝ որպէս վերամիացում ենթակառոյցի եւ գերակառոյցի «պաշտօնեաներուն», ինչպէս պիտի ըսէր Կրամշի:

×

Հիքմէթի վերեւ յիշուած առաջարկութիւնը կարեւոր ըլլալով հանդերձ, պէտք չէ զայն հասկնալ որպէս բացարձակ չափանիշ մը. ոչ իսկ ամենայաջողը կարելի չափանիշներէն: Եթէ, օրինակի համար, այս առաջարկութիւնը կարդանք սկսելով իր վերջաւորութենէն, ճիշդ պիտի ըլլա՞ր մտածել, թէ սփիւռքեան կամ, աւելին, սփիւռքեան ժողովրդային արուեստի գործեր են անպայման, այն գործերը, որ այսօր ժողովրդային խաւերու մէջ կը կարդացուին կամ կ'ունկնդրուին, եւլն., Սփիւռքի մէջ: Անշուշտ ոչ: Այդպիսին կարելի չէ նկատել, օրինակ, Րաֆֆիի մը գործերը կամ Պարոյր Սեւակի բանաստեղծութիւնը կամ Կոմիտասի երաժշտութիւնը: Անշուշտ կան նաեւ գործեր ինչպիսին է, օրինակի համար, Շահնուրի «ՆԱՀԱՆՋԸ», որոնք այս սահմանումին կը համապատասխանեն: Կան նաեւ Պըլտեանի «Տեղագրութեան» նման գործեր, որոնք գերազանցօրէն սփիւռքեան են, առանց սակայն որ կարդացուին Սփիւռքահայ ժողովրդային խաւերու մէջ: Հեղինակին այդ չէ

Fonds A.R.A.M

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ

Մատեան Ողբերգութեան - Տաղեր

Թարգմանութիւն՝ Վազգէն Գեւորգեան

«Սովետական Գրող» Հրատարակչութիւն,
ԵՐԵՒԱՆ, 1979, 656 էջ:

0. 0. Ահա ՆԱՐԵԿԻ եւ ՏԱՂԵՐու նոր թարգմանութիւն մը:

Շքեղ հրատարակութիւն, առձեռն աւետարանի մը չափով: Կողքին Նարեկացիի մէկ մանրանկարչական դիմանկարը: Ամէն բան, ամէն գլուխ կը բացուի «ոսկեզրուագ» խորանով մը, նըման անոնց որոնց կը հանդիպինք ձեռագիրներու մուտքին: Գրքին ձեւաւորումը ուշագրաւ երեւոյթ է, թէեւ ոսկիի, ոսկեզօծի այս վատնումը գրքի յղացման բոլորովին ապայժմէական ըմբռնում մը կը մատնէ: Իսկական հակադրութիւնը թարգմանութիւնը ուղղող ծրագրին, որ կը միտի այժմէական, «բոլոր ժամանակներուն», գրեթէ տիեզերական, «ունիվերսալ» Նարեկացի մը յայտնաբերելու: Ամէն պարագայի ճիգ չէ խնայուած հատորը դարձնելու բացառիկ գեղօր մը, գրեթէ կանոնական հրատարակութիւն մը, որ իր 25000 տպաքանակով Նարեկացիի թարգմանութեանց պատմութեան մէջ թուական կազմելու սահմանուած է (1):

Պիտի չխօսիմ այս թարգմանութեան յատկանիշներուն, յաջողութեան կամ ձախողութեան մասին: Չեմ ձեռնարկեր թարգմանութիւնը բնագրին հետ բաղդատելու գործին, որ կրնար զիս շատ հեռուները տանիլ. անկարող ալ եմ հասկնալու նման ձեռնարկներու – գրաբարէն արդի աշխարհաբար վերածումներու – նպատակը: Ըսեմ սակայն անմիջապէս որ Վ. Գեւորգեանի աշխատանքը, թարգմանելու եղանակը, շատ աւելի նուրբ է եւ զգոյշ, շատ աւելի «բանաստեղծական» է իբրեւ արդիւնք, քան աշխարհաբարի նախորդ վերածումները, որոնք յաճախ կը տառապին «միայն իմաստ թարգմանելու» հիւանդութենէն, մոռնալով գրութեան պայմանները եւ տարականոն բարդութիւնը Նարեկացիի թեքնիքի: Անշուշտ Վ. Գեւորգեան գիտէ որ Մատեան Ողբերգութեան (2) գրքի թարգմանութիւն մը վտանգներով լեցուն գործ մըն է, երբ կը ձգտի թէ՛ ճշգրիտ ըլլալ թէ՛ «բանաստեղծական»: Չեմ կարծեր որ բանաստեղծականը հակադիր եզրն է ճշգրտութեան, ինքնին, բայց թարգմանութեան պարագային ճշգրտութիւնը եւ բանաստեղծականութիւնը գրեթէ անմիջարկելի բեւեռներ են:

01.– Կարելի է վիճելի գտնել թարգմանիչի որոշ ընտրութիւններուն մասին: Օրինակ առաջին Բանի մէջ անհարկի փոփոխութիւններ կան. այսպէս՝ «Այլ հոտոտեցիս, հայեցիս, գթած, քան ի պատարագն բոլորապտուղ» տողը կը դառնայ.

Սակայն կը նայես նրան, ով գթած,
Ու կը հոտոտես աւելի սիրով,
Քան պատարագն այն բոլորանուէր,
Որ մատուցւում էր ծխով թանձրաբարդ»

Բոլորապտուղին բոլորանուէրի վերածումը կը ջնջէ նախորդող տողերուն մէջ եղած յղումը՝ «զպտուղ ըղձից ճենճերոյ սասանեալ մտացս»ին: Անշուշտ բոլորապտուղին ջնջումը անմեղ չէ, որովհետեւ բոլորապտուղը կ'ըսէ պատարագին, Քրիստոսի զոհագործումին իմաստը: Բոլորապտուղը ողջակիզումն է, որուն պտուղը մարդկութեան մեղքերուն քաւումն է: Իսկ անընդունելիի սահմանը կը հասնի մատուցւում էր անցեալը մատուցեալ ծխոյն բարդութեան տողին համար: Այս ձեւով պատարագի մատուցումը կը դառնայ անցեալի սովորոյթ: Թէ՛ պատմական թէ՛ մանաւանդ գրութենական տուեալներով անցեալի վերածումը կ'ենթադրէ սխալ ընթերցում, որուն միտումը հասկնալի է, երբ նկատի առնենք բոլորովին աշխարհականացած ՆԱՐԵԿ մը ունենալու տրամադրութիւնը Սովետահայ «նարեկագիտութեան» մէջ: Աշխարհականացում որ կը սկսի կրօնական, աստուածաբանական, դաւանաբանական յըղումները կարդալով տառացի եւ ջնջելով ՆԱՐԵԿի գլխաւոր, եթէ ոչ միակ միջգրութենական յարաբերութիւնը: Ընթերցողը կը հասկնայ թէ ինչո՞ւ հատորէն ներս չեն մտած ԼԳ Բանի գ. դ. ե. զ. է. մասերը, ԼԴ.ի գ. դ. ե. մասերը, ԻԶ.ի դ. մասը, եւ ամբողջ ՀԵ Բանը, առանց խօսելու ՂԲ եւ ՂԳ Բաներու մասին: ՄՈ-ի աշխարհականացումը կ'անցնի այսպէս անդամահատումէն (3):

Գրեց՝ Գ. ՊՈԼՍԵԱՆ

Թարգմանական աշխատանքի հարցի քննութեամբ չեմ ուզեր զբաղիլ այստեղ, այլ զայն հիմնող քանի մը սկզբունքներով, որոնք կը գտնուին ՅԵՏԱԴԱՐՁ ԱԿՆԱՐԿ խորագիրը կրող եւ հատորի վերջաւորութեան դրուած գրութեան մէջ:

1.0.– Ինչպէ՞ս չանդրադառնալ այդ ԱԿՆԱՐԿը բացող երեք ու կէս էջերուն ուր սա տեսակի «նարեկեան ներշնչումով» գրուած ընդլայնումներ կան.

«Եւրոպական վերածնութեան հսկաներին աւելի քան երեք հարիւրամեակ կանխելով՝ աշխարհիկ խանդավառութեամբ, ռաֆայէլեան ամենանուրբ ու ճաճանչագեղ գոյն ու թոյրերով, մոցարտեան հոգենուագ, յուզաթրթիռ ու կենսախինդ մաժոռով, ի դէմս աստուածամօր, նա երգեց իդեալական կատարեալ, բայց եւ իրական, կենդանի կնոջ գեղեցկութիւնն ու շնորհները այնքան ոգեշունչ, որ ամենակենսամերժ ասեկտի (ճգնողի) սիրտն անգամ կարող է խըռովել, համակել հեշտասարսուռ զմայլանքով» (էջ 598–599): Կը կարծէինք որ «վարդամատն արշալոյսի» օրերը անցած են շատոնց: Ըստ երեւոյթին՝ ոչ: Աւելին՝ նմանողական մտածողութիւն մը իրարու կը մօտեցնէ Ռաֆայէլն ու Մոցարտը, այդ բոլորով ստեղծելու համար «աշխարհիկ խանդավառութեամբ» գրող Նարեկացի մը: Արդ՝ Տաղերուն հեղինակը վերածել վերածնութեան նախակարապետի մը ինքնին նոր չէ: Առ նուազն կը սկսի Աբեղեանի դասագրքային մեկնաբանութենէն, կը շարունակուի Մ. Մըկրեանի «Գր. Նարեկացի» մենագրութեամբ (4), դառնալով «ֆէոդալիզմի դէմ ուղղուած գիւղացիական – աշխատաւորական պայքարի արտայայտութիւն» (5), յանգելու համար «մարդու», «լաւի», գեղեցիկի, բարոյական մեծութեան ջատագովի պաշտօնին, կարծէք ՄՈ-ը նախապէս կաղապարներուն նկատուած ըլլար: «Գռեհիկ սոցիոլոգիական» մտածողութիւն բայց նաեւ գռեհիկ իդէալիզմ, առանց իրար նեղելու, կը քալեն միասին դէպի «ժողովրդական յաղթանակի» դիրքերը:

ՄԱՏԵԱՆի կրօնական, աստուածաբանական, ճգնողական եզրերը, խստութիւնը, խարազանումը, այս աշխարհի տէրերուն դէմ արհամարհանքը դժուար որ մտնեն ապակրօնականացեալ ընկերութեան մը գաղափարաբանութեան մէջ: Նարեկացիի գործը կարելի է ընդունիլ այդ գաղափարաբանութենէն ներս միայն անոր վերածումովը «բանաստեղծութեան», մարդկային սրտի եւ հոգիի արտայայտութեան: Ինչ որ տեղի կ'ունենայ այստեղ:

1.1.– Վ. Գեւորգեան աւանդութիւն մը կը շարունակէ անխուսափելիօրէն, երբ կը փորձէ ՄԱՏԵԱՆը ապակրօնականացնել Տաղեր-ու տուեալներով: Արդարեւ աշխարհականացման բոլոր փորձերը կը մեկնին Նարեկացիի վերագրուած 16–20 տաղերէն, հասնելու համար ՄԱՏԵԱՆին: Հեղինակի նոյնութիւնը գրաւական առնելով՝ մեկնաբանները արտօնուած կը նկատեն իրենք իրենց մէկուն յատկանիշներով միւսը բացատրել, եւ այս ձեւով կը փակեն – կը ծածկեն վիհը որ կայ Տաղեր-ուն եւ ՄԱՏԵԱՆին միջեւ:

Նման վերագրում ուրիշ բան չէ եթէ ոչ մեկնաբանական մեթոտի գեղծում, զառածում, որով 16 տաղի մակերեսային ընթերցում կ'ընդարձակուի աւելի քան 600 էջնոց գրքի մը վրայ: Արդ՝ ՏԱՂերը, հակառակ իրենց վերագրուած «վերածընութեան ոգիին» (սա ալ արեւմտեան քաթէկորի մը, ստորոգութիւն մը, բայց նաեւ արժեչափ մը, տեղափոխուած այլ տեղ, առանց զգուշութեան, որովհետեւ ներյայտօրէն տիեզերական նկատուած, հակադրուող Միջնադարու երեւակայական մութին եւ խստութեան) տաղերը, կ'ըսէի, գաղտնիմաստ գրութիւններ են, այլաբանութիւններ որոնք կը պատկերեն, մարդուս մատչելի ու սիրելի կը դարձնեն խորհուրդներ ու ճշմարտութիւններ: Գաղտնիմաստ գրութիւնները եւ այլաբանութիւնները Միջնադարուն շատ գործածուող գրելակերպ են ու կը կենան քովը «խրթնաբան գպրոցին»: Նարեկացիի բոլոր մեկնաբանները կ'ընդունին անոր գործին մէջ գոյութիւնը խրթնաբանութեան, որուն նմոյշներէն մէկն է ՅԱՅՏՆՈՒԹԵԱՆ տաղը, սկսող այսպէս.

«Էն էլին անէլին եղանի եղակ եղելի անեղլյն աներբևյն յաւիտեանս» կամ ԾՆՆԴԵԱՆը՝

«Էլին աջոյ աջոյ ձեռին, աջոյն իւր աջ ընդ աջմէ հօր, հօր ընդ աջմէ լուսոյն փառաց» (6):

Մեր մէջ խրթնաբանութիւնը անշո՛ւշտ դատապարտուած է ի սկզբանէ, իբրեւ կեղծ, արուեստակեալ արտադրութիւն, առանց անոր սկզբունքներու կամ նպատակներու քննութեան: Այսպէս՝ Աբեղեան ԾՆՆԴԵԱՆ տաղի մէջբերած տողիս մասին անճաշակութեան վճիռը արձակելէ վերջ կ'ըսէ. «ուզում է ասել էլին աջոյ ձեռն ընդ աջմէ հօր լուսոյն փառաց» (7): Եւ այս գրելով ապացոյցը կու տայ գըրական երկի նուազագոյն զգացողութեան բացակայութեանը, կարծէք կրկնութիւններու վերացումը անվնաս ձգէր գրութիւնը: Քերթողաց արուեստը, որ հիները կը հակադրէին գեղջկանց աներուեստից-ին, կը դատապարտուի յանուն կեանքի, ապրումի, յուզումի փեթիշացումին:

1.2.– Նարեկացիի վերագրուած տաղերուն մեծ մասը այլաբանական է եւ խրթնաբան: Իսկ տաղը «գրական սեռ» մըն է, ծագումով հաւանաբար «ժողովրդական», որ կը յատկանշուի տաղաչափական եւ փոխաբերական – փոխանունական եզրերով: Տաղերու պատկերաւորութիւնը եւ ռիթմային կազմածը անգտանելի են ՄԱՏԵԱՆին մէջ, որուն մասերը ԲԱՆ կը կոչուին: Տաղը, Բանը եւ Գանձը լեզուի ստանձնումի տարբեր եղանակներ են: Տաղը բառ մըն է, որուն չեմ հանդիպած ՄՈ-ին մէջ, մինչդեռ ԲԱՆը կը կազմէ ՄՈ-ի միաւորը: Ինչպէս ենթախորագիրները կ'ըսեն ու կը կրկնեն, անիկա խօսք մըն է «ընդ Աստուծոյ»: ՄՈ-ի խօսողը կ'ըսէ գրքի մուտքին՝

«Ընկալ զսակաւամասնեայ բանից յօդուած»(Ա,ա), ինչ որ ՄՈ-ը կը վերածէ կը մտածէ իբրեւ փոքրիկ մասերով յօդուած, զօդուած, կազմուած գիրք մը, ճիշդ այնպէս ինչպէս խօսքի մաս մը ունի իր որոշ անկախութիւնը եւ կոչուած է «հատուած բանի» (Իէ, բ):

Բանը ամբողջ ՄԱՏԵԱՆին մէջ կը գըտնուի երկախօսական կառոյցի մը մէջ, որովհետեւ Աստուծոյ ուղղուող խօսք մըն է: Այս երկախօսութիւնը տրամախօսութիւն մըն է ներյայտօրէն, ինչ որ հոմանիշն իսկ է աղօթքին: Բայց արդեօք Ողբերգութիւն բառը, որով խօսողը կը յատկանշէ մատեանը, չի՞ կրեր իր մէջ – ողբասացութենէն անդին – հատորին էապէս տրամախօսական եզրը, որը կը հիմնէ թատրոնը: Չեմ ըսեր, որ Նարեկացիի համար եւ իր ժամանակին ողբերգութիւնը իբրեւ թատերական արուեստ գոյութիւն ունէր, որուն յղուէր գրողը. այլ կ'ընդգծեմ որ Աստուծոյ հետ խօսողը անխուսափելիօրէն կը մտնէ տրամախօսականի ծիրին մէջ եւ դուրս կ'ելլէ լեզուի մենախօսական ըմբռնումէն, Տաղերէն: Տրամախօսականը խօսքին կառոյցն է, բայց ո՛չ գործին կառուցումը, որ տիալոկ եւ անձնաւորութիւններ կ'ենթադրէ:

Բանը չի յղուիր տաղաչափական ըստանձնումի, տուեալ չափի մը հանդերձանքին: Ասիկա բացայայտ է ՄՈ-ի յանգաւորուած հազուագիւտ Բաներէն մէկուն ԻԶ-ի մուտքին, ուր Նարեկացի կու տայ յանգաւորման կանոնը եւ կ'անցնի իրագործումին (ըսեմ միջանկեալ որ հակառակ երեւութական կրկնութիւններուն, խառնակութեան, սանձարձակութեան, Նարեկացի գիտէ, ոեւէ գրողէ աւելի, թէ ի՞նչ կ'ընէ եւ ինչպէ՞ս կարելի է գերակշռել լեզուին).

«Եւ արդ ստուգապէս է իրաւաբար, ընդ որս որք ըստ ձայնից կողկողանացն եւ զբանիցն յարմարութիւն հանդերձեն, ի նոյն գիր բերեալ զաւարտմունս տանցըն» (ԻԶ, ա), որ Գուշակեան կը թարգմանէ.

«Ու հիմակ, անոնց հետ որոնք կողկողանքի ձայներուն համեմատ կը կազմեն իրենց խօսքերուն յօրինուածքը, եւ նոյն գրով կը վերջաւորեն տուները...»

Այս զբանիցն յարմարութիւն հանդերձենը կը խօսի խօսքին վրայ յաւելումէ

արդէն: Վահէ Օշականի գործերը քայլ մը եւս յառաջ կ'երթան երբ ժողովուրդը կ'առնեն որպէս նիւթ ու երբեմն եւս կ'ուղղուին անոր ուղղակիօրէն ու կը փնտռեն անոր ուշադրութիւնը:

Այս տրամաբանութիւնը մեզ կը դնէ երկու հարցերու առջեւ. մին արուեստի ինքնօրէնութեան հարցն է; միւսը անոր պատմականութեանը:

Ինքնօրէնութեան գաղափարը Հ. Մարքիւզի մօտ նոր եզրերու հասցուած է: Ներկայ է բոլոր ընկերութիւններէն ներս, նոյնիսկ ամենամբողջատիրականները: Իսկ Սփիւռքի մէջ արուեստի ինքնօրէնութիւնը իր ամենաբարձր եզրերուն կրնայ հասնիլ, անշուշտ: Բայց ճիշդ ասոր համար է, որ հարց կը ծագի, քանի Սփիւռքի մէջ արտադրուող արուեստի եւ մշակոյթի գործերը իրենց ջախջախիչ մեծամասնութեամբ ոչ միայն ինքնօրէն չեն այլ կրկնութիւններ և ընդօրինակութիւններ են: Արուեստի ինքնօրէնութիւնն է, որ անոր կու տայ հնարաւորութիւնը «ստեղծելու նոր իրականութիւն մը» ինչպէս կը հաստատեն Մարքիւզ, Կոլտման, Կարօտի եւ ուրիշներ: Հարցը անշուշտ ենթակառուցային իրականութեան մը մասին չէ, այլ գիտակցային իրականութիւն մը, որուն ներգործական ուժը նոյնքան զօրաւոր կրնայ ըլլալ, որքան նիւթական ազդակներունը, կ'ըսէ Մարքս:

Ու ճիշդ այս նոր իրականութիւնը չըկարենալ ստեղծելու համար է, որ Սփիւռքի արուեստն ու մշակոյթը ոչ միայն ինքնօրէն չեն այլեւ stérile են: Մէկ խօսքով ձախող կրկնութիւններ եւ ընդօրինակութիւններ են: «Երազը անհրաժեշտ է մարդուն. երազ մը որ իրականութիւն կը դառնայ որպէս զարգացող պատմութիւն», կ'ըսէ Հիքմէթ: Սփիւռքի արուեստըն ու մշակոյթը անկարող են երազի անհրաժեշտ այս բաժինը տալու Սփիւռքին, ո՛չ որպէս ազատագրում նոյնինքն արուեստի մէջ սփիւռքեան հակասութիւններէն, ոչ որպէս Հայկական Հարցի յեղափոխական ներկայութիւն, որպէս ժըխտումը Սփիւռքի:

Երկրորդ կէտը, մշակոյթի պատմականութիւնը, Լենինի մօտ է, որ ամենալաւ ձեւով տրուած է: Լենին կ'ըսէ, թէ արուեստ ու մշակոյթ անբաժանօրէն մաս կը կազմեն «ժողովուրդի մը պատմական գիտակցութեան զումարումին», եւ որպէս ա՛յդ ներկայ են անոր մօտ ժամանակէն անդին: Ասոր համար ալ ան ընդդիմացաւ Տոսթոեւսկի մը կամ Թոլսթոյի մը գործերուն «դատապարտումին», զանոնք նկատելով որպէս ամբողջական մասեր ժողովուրդի մը պատմական մշակութային հարստութեան, ՈՐՈՇ հանգրուանի մը: Րաֆֆի եւ Կոմիտաս եւս ներկայ են եւ պէտք է մնան այսօր եւս, որպէս մեր ժողովուրդի մշակութային պատմութեան անբաժանելի պատկանելիութիւնները: Բայց ո՞ւր է այս պատմական գիտակցութեան զարգացումին մէջ Սփիւռքի ներդրումը: Հարցը ճիշդ հոս է: Սփիւռքը մեր պատմութենէն դուրս կը մնայ որպէս մշակութային նոր հանգրուան: Ասոր պատասխանատուութիւնը ամբողջութեամբ կ'իյնայ Սփիւռքահայ մտաւորականութեան ուսերուն վրայ:

×

Պ. Պրեխտ տեղ մը կը կ'ըսէ. «Քաղքենի փիլիսոփաները տարբերութիւն կը դնեն գործի մարդուն եւ խօսքի մարդուն միջեւ: Մտածող մարդը կը մերժէ այս զանազանութիւնը»:

Ու Սփիւռքի մէջ մտածելը դժուար արհեստ է. «ճշմարտապէս եւ ոչ կարծեօք»:

ՊԵՏՐՈՍ ԹԵՐԶԵԱՆ

Fonds A.R.A.M

մը, հանդերձումէ մը, Գուշակեանի բառով յօրինուածք, որ Վ. Գեւորգեան, քիչ մը արագ եւ խիստ յետահայեաց կերպով կը վերածէ. «Ոմանք ողբալի եւ կողկողաձայն / Բանաստեղծութիւն եղանակելիս / Տունն աւարտում են միեւնոյն գրով» (էջ 151)։ Բնագիրը հոս չի խօսիր բանաստեղծութենէ։ Անոր կ'ակնարկէ միայն յանգաւորումի փորձէն վերջ, ԻԷ Բանի մուտքին, իբրեւ «ողբաձայնիցն բանաստեղծութեանց»։ Նարեկացիի տողերուն մէջ տեղի կ'ունենայ անցքը դէպի բանաստեղծութիւն. իսկ Բանը, առանց յանգի հանդերձանքին, առանց տողի աւարտին, բանաստեղծութիւն չէ, նոյնիսկ եթէ այլ տեղ կը խօսուի ստեղծաբանութեան մասին կամ չափաբերեալ, որոնք կը յղուին ռիթմային կազմածին։ ՆԱՐԵԿին մէջ ԻԵ, ԻԶ, ԻԷ Բաները իւրայատուկ տեղ կը գրաւեն եւ այդ շարքի սկիզբն է որ գրողը կը խօսի «խօսքին եղանակը փոխելու» մասին – փոխեալ զեղանակ բանիս –, որուն կը հետեւի նշանաւոր դարձած հոգիի նաւաբեկման այլաբանութիւնը (ԻԵ, բ) եւ կը մտնէ յանգաւորման առաջին փորձը (ԻԵ, գ)։

Բանը շատ աւելի լայն ըմբռնում մըն է հետեւաբար քան բանաստեղծութիւնը, քան տաղը. լայն՝ այն իմաստով որ իր մէջ կը կրէ մեկնաբանութիւն, մէջբերում Ս. Գրքերէն, աստուածաբանութիւն, վերլուծում բայց նաեւ անշուշտ «բանաստեղծութիւն»։ ՆԱՐԵԿի իւրայատկութիւնը կը կայանայ խառնուրդի մը տարօրինակ կուտակումով, որուն կ'ակնարկէ Յիշատակարանը, երբ կ'ըսէ. «սացեալ հիմնեցի, կառուցի, կարգեցի, կուտեցի, արձանացուցի, դիզի, բարդեցի, կացուցի, ցուցի, հաստատելով ի հրաշակերտութիւն միագոյ իրի գրագմաստեղնեան դրուագս դրութեան այսմ սփերի արգասաւորի, ես Գրիգոր կրօնաւոր քահանայ...»։ Բազմաստեղն դրութիւն, յաւելումներով աճող, ինքզինք գերիշխան կերպով կրկնող, եւ միշտ տարբեր, ի գործ դրած իր միջոցներով։ Բազմաստեղն եւ «միագոյ»։

1.3.– Վ. Գեւորգեան կ'ընդունի որ Նարեկացի «իր դարի զաւակն է ու ջերմեռանդ հաւատացեալ... Այդ հաւատը, սակայն, առաձնապէս չի խանգարել որպէսզի նրա ստեղծագործութիւնը, իր կրօնական սիւժէով ու միստիկական բնոյթով հանդերձ, ըստ էութեան համակուած լինի համամարդկային, ընդհանրապէս մարդ էակին բնորոշ այնպիսի յաւերժական տրամադրութիւններով, զգացմունքներով, ապրումներով ու խոհերով... Իսկ թէ ինչպէս են այս երկու, թւում է թէ, անյարիր իրողութիւնները առնչուել, համադրուել միեւնոյն երկում, դա արդէն հեղինակի ու նրա ստեղծագործութեան ընդհանուր բնութագրով պայմանաւորուած հարց է...» (էջ 610)։ Ընթերցողը կրնայ հարց տալ իր կարգին թէ ինչո՞ւ հաւատքը կը հակադրուի մարդ էակին եւ անոր յաւերժական տրամադրութիւններուն. կարծէք հաւատքը ենթա-արարածներուն յատուկ վիճակ մը ըլլար։ Ի հարկէ այս տեսակի «Նարեկացիութեան» համար կրօնքը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ ենդելսի վերլուծումը։ Հաւատքը վաղանցուկ երեւոյթ է, յաւիտենականը մարդն է։ Ահա մարդուն եւ հաւատքին միջեւ դրուած հակադրութիւն մը, մանող՝ «տիալեքտիքայի» պակաս մը, զոր «Նարեկագէտները» պիտի փորձեն զանցել յառաջ քշելով «բանաստեղծութիւն» յղացքը, որ ինչպէս գիտէք յաւիտենականին իրացեալ կաղապարն է։

2.0.– Վ. Գեւորգեանի թարգմանութիւնը տողատուած, «բանաստեղծականացած» թարգմանութիւն մըն է։ (Տակաւին նոյն վա՞խը՝ որ «արձակը» չի կրնար բանաստեղծական ըլլալ)։ Առաջինը չէ։ Տողատելու սովորութիւնը կը սկսի արդէն Գ. Եպիսկոպոսի հրատարակութեամբ, որ կը տողաչափէ ոչ միայն իր թարգմանութիւնը այլեւ բնագիրը։ Գ. Եպիսկոպոս այս մասին ոչինչ կ'ըսէ. կը յիշատակէ զայն միայն։ Հատորի աւարտին կը գտնենք, այլազան էջերու կարգին Յ. Օշականի մէկ վերլուծումը, որուն երկրորդ նօթը կ'ըսէ.

«Տողատումը միայն փոխած եմ, հետեւելու համար իմաստի եւ կշռոյթի թելադրանքներուն։ Այսպէս տողաւորուած, Աղօթամատեանը կ'ըլլայ շատ աւելի դիւրահասկնալի քան իր աշխարհաբարը։ Խիտ իմաստներ առեն եւ միջոց կը գտնեն միտքին մէջ տեղաւորուելու։ Տողէն տող անցքի վրայ կարճ ընդհատը այս կերպով բարիք մըն կ'ըլլայ թափանցման դժուար ճիգին համար։ Գ. Եպիսկոպոս Խաչատուրեան կատարած է ամբողջ ՆԱՐԵԿին վրայ այս փորձը յաջողապէս»(8)։

Ո՛չ մէկ առարկութիւն ընթերցումը դիւրացնելու մտահոգութեան մասին։ Պայմանաւ որ ըսուի։ Սակայն կը բաւէ բաղդատել Օշականի մէջբերած հատուածի տողատումը եւ Գ. Եպիսկոպոսի նոյն հատուածի տողատումը նկատելու համար որ տողատման երկու փորձերը իրարմէ տարբեր են հիմնովին։ Նոյն նախադասութիւնն է, բայց ենթակայ՝ «իմաստի եւ կշռոյթի տարբեր թելադրանքներու»։ Օշականի մօտ՝ տողերը կարճ են, տողանցումները առատ. Գ. Եպիսկոպոսին մօտ տողերը կ'երկարին։ Արդ՝ ազատ, անյանգ ոտանաւորը, որուն չեմ կը գործածուի հոս, տողատողներուն համար կը թուի ըլլալ արձակին մէկ տարբեր բաշխումը ճերմակին վրայ։ Տողի միութիւնը, որ ոտանաւորի մը հիմնական տարրերէն մէկն է, եթէ ոչ միակը, գոյութիւն չունի իբրեւ այդ, այստեղ։ Ի վերջոյ, ի՞նչ են սա իմաստի եւ կշռոյթի թելադրանքները, որոնք կը կտրատեն տողերը ըստ կամս, եթէ ո՛չ բոլորովին ենթակայական ըմբռնումներ, հետեւող ընթերցումի չըբացայայտուած կազմածներու։

Բնագրի տողատումին այլ փորձ կը գտնենք ՄԱՏԵԱՆի ռուսերէն թարգմանութեան կից (9)։ Հոս ալ ուրիշ տողատման պատկեր։ Ի հարկէ նմանութիւններ կան Գ. Եպիսկոպոսին աշխատանքին հետ, բայց նաեւ տարբերութիւններ, անտեղի հատումներ օրինակ յանգաւորուած ԻԵ, գ հատուածի տողերուն մէջ։ Տողատման տարբերութիւնները ոչ դիւրահասկնալի են, ոչ ալ «դիւրահասկնալի» կը դարձնեն բնագիրը, որուն, այս ձեւով, կու տան մեկնաբանութիւն մը։ Որովհետեւ տողերու դասաւորումը, որոշ բառերու անջատումը եւ կէտադրական նշաններու վերացումը կամ յայտնութիւնը կը ստեղծեն բնագրի նոր պատկեր եւ ընթերցումի այլ կարելիութիւն։ Որքան տողատող այնքան բնագիր։ Եւ ՆԱՐԵԿի «բնագրաբանութիւնը» կը մնայ ենթակայ կամայականութեան։ Ամէն պարագայի՝ տողատումի ոչ մէկ տեսաբանական հիմնաւորում գոյութիւն ունի տակաւին։

2.1.– Վ. Գեւորգեանի տողատուած թարգմանութիւնը Ա.ը չէ ուրեմն իր տեսակին մէջ։ Կը հետեւի Աբեղեանի եւ Մ. Մկրեանի հաստատումներուն որոնց համար ՄՈ–ը ազատ ոտանաւորի ձեւով գրուած է։ Մկրեան բացարձակ է. «ոչ մէկ վէճ չի կարող լինել Նարեկի չափածոյ լինելու մասին, մի բան, որն սպառիչ կերպով ապացուցել է Մ.Աբեղեանը»(10)։ Նման հաստատումէ պատուաստուած ընթերցողը կը դիմէ Աբեղեանին (11) յուսալով որ կը գտնէ «սպառիչ» ապացուցումը։ Աբեղեան որոշ դիտողութիւններ կ'ընէ հնգավանկի գործածութեան մասին, կը շեշտէ որ որոշ հատուածներ ոտանաւոր ըլլալու են, բայց կը նկատէ որ «կան, սակայն, հատուածներ, որոնց մէջ Նարեկեան խօսքը վերածւում է չարահիւսական փոքր անդամների, որոնց իւրաքանչիւրը կազմում է մի առանձին տեսակի ոտանաւոր։ Այսպիսի կտորներն իսկապէս ազատ ռիթմական կամ գեղարուեստական պրոզա են»։ Նախ՝ ոչ մէկ սպառիչ ապացուցում, այլ նկարագրական մօտ դիտողութիւններ։ Ապա հետաքրքրական կռահում մը, ըստ որուն կան ռիթմական կամ գեղարուեստական «պրոզա» հատուածներ։ Ի հարկէ անունը փոխելով չէր որ արձակը – պրոզա – կը դառնայ ոտանաւոր, մի առանձին տեսակի ոտանաւոր»։

Ուրիշ տեղ կը վերադառնամ Աբեղեանի տեսաբանական կեցուածքին այս հարցի առնչութեամբ։ Ճշդեմ նորէն որ Գեւորգեան հնգավանկի իր տեսութիւնը կ'առնէ Աբեղեանէն։ Այսպէս նախ՝

«ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ՄԱՏԵԱՆը գրուած է հիմնականում հին հայկական բանաստեղծութեան յատուկ անյանգ ոտանաւորով» (12)։

Ապա՝

«Յայտնի է որ Նարեկացու պոեմի չափական լէյտմոտիվը հայերէնին այնքան բնորոշ հնգավանկ յամբ – անապեստն է, հիմնականում երկանդամ ու եռանդամ տողերով (թէեւ բնագիրը տողատուած չէ)։ Սակայն միշտ չէ որ բանաստեղծը հետեւում է այս չափին, իսկ հետեւելիս էլ՝ սակաւ չեն նրա կողմից թոյլ տուած խախտումները։ Բայց այդ խախտումներից նրա երկի բանաստեղծականութիւնը առանձնապէս չի տուժում, քանի որ նա այդ կատարում է ստեղծագործական յախուռն տարերքի մէջ, բանաստեղծութիւնը ապահովելով ներքին խոր զգացողութեամբ արտայայտուած ինտոնացիայով...»։

Հետաքրքրական է տեսնել, որ բնագրի տողատուած չըլլալը գրուած է միայն փակագիծի մէջ, կարծէք երկրորդական կարեւորութիւն ունենար։ Միւս կողմէ թարգմանիչը սկիզբէն ՄՈ-ի չափը կը մասնաւորէ իբրեւ «հնգավանկ յամբ – անապեստ» (այս կեղծ – գիտական բառապաշարը հազիւ նմանողական արժէք ունի, տրուած ըլլալով որ յամբը եւ անապեստը իմաստ մը ունին յունական հին տաղաչափութեան մէջ կամ գերմանականին։ Յամբը հայերէնի մէջ երկվանկ անդամն է, անապեստը եռավանկը), տեղաւորելով անիկա «յայտնի է»ի կաղապարին մէջ, կարծէք հանրայայտ ճշմարտութիւն մը ըլլար, մանաւանդ տեսաբանականօրէն հիմնուած։ Ամէն պարագայի տողի հիմնական միաւորը կը դառնայ հնգավանկը։ Ասոր «յայտնաբերումը» անմիջապէս կը ծածկէ բանաստեղծական տողի միութեան հարցը։ Ի՞նչ է հիմը տողի միութեան։ Ի՞նչ սկզբունքի վրայ յենելով այս կամ այն մասը խօսքին կ'առանձնացուի ու կը վերածուի տողի։ Այսինքն՝ ի՞նչ է տողատումին օրէնքը, երբ բնագիրը տողատուած չէ եւ ամէն հրատարակիչ իր տողատումը կ'առաջարկէ։

2.2.– Այս հարցերուն՝ ոչ մէկ պատասխան։ Անգամ մը որ որոշադրուած է հիմնական միաւորը, անշուշտ, տողի միութեան առաջին պայմանը կ'ըլլայ հնգավանկը։ Այս չափը կարելի է կոչել «նըւազագոյն երկարութեամբ տող»։ Թարգմանիչը կ'ընդունի որ գրողը խախտումներ «թոյլ կու տայ»։ Խախտումներ որոնց թիւը երբեմն իսկապէս շատ է։ Արդ՝ զարմանալի չէ՞ որ նախադիր չափէ հեռացումները նկատուին «խախտումներ» եւ բացատրուին «ստեղծագործական յախուռն տարերքով», հոգեբանական բացատրութիւն մը՝ որ ոչինչ կը բացատրէ, քանի որ կը մոռնայ բնագրի բարդութիւնը։

2.3.– Տողատողներուն մտքէն չանցնիր կարծէք որ բանաստեղծական տողը կամ ոտանաւորը – ազատ կամ կանոնաւոր – կառուցում մըն է, կառոյց մը ենթադրող, որ կը կոտրի անմիջապէս որ տողատումը փոխուի։ Որեւէ արձակ գրութիւն կարելի է տողատել, բայց որեւէ արձակ տողատումով ոտանաւոր չըլլար։ Նոյնիսկ հնգավանկը բաւարար չէ տողը փրկելու համար, եթէ չկայ կառոյցը։ Կանոնաւոր ոտանաւորին մէջ կրկնութիւնը կը կազմէ տողատումին առանցքը եւ ան է որ կը հիմնէ յանգը։ Այս իմաստով Նարեկացիի յանգաւոր հատուածները ենթակայ են կրկնութեան ըսկզբունքին։ Իսկ անյա՞նգ մասերը, որոնք կը կազմեն ՄԱՏԵԱՆին մեծագոյն մասը։

2.4.– Վ. Գեւորգեան կ'որոշէ թարգմանել հնգավանկով, առանց խախտումի, ինչ որ յաւելեալ եւ անտեղի պարտադրանքներ կը ստեղծէ։ Եւ կը ստիպուի սովորական տաղաչափի պէս պակսող վանկերը լեցնել որեւէ բանով – որոշիչ յօդեր, ածականներ, ը-ի սղումներ կամ յաւելումներ, եւն., վանկեր որոնցմէ կը ձգտի խուսափիլ ազատ–անյանգ ոտանաւորը։ Այս ձեւով բնագրի տարօրինակ զուգորդումները կը ջնջուին. շատ երկար բառեր, 6 – 7 վանկնոց որոնց կը յաջորդեն մէկ, երկու վանկնոց բառեր, կը մտնեն կաղապարին մէջ։ Եւ կը սկսի միօրինակութիւնը, հոն ուր կրկնութեանց իսկ մէջ, չկայ միօրինակութիւն։ Արդ՝ ինչ որ կը զանազանէ կանոնաւոր ոտանաւորը ազատէն հիմնականօրէն միօրինակութենէն խուսափումն է։ Կանոնաւոր ոտանաւորի եւ յանգաւորման գլխաւոր պայմանն է արդէն այդ միօրինակութիւնը, մինչ ազատ ոտանաւորը այլազան չափերու գործածութեամբ կը միտի ստեղծել յարատեւ ուժական տողեր։ Խորքին մէջ, ինչ ալ ըլլայ արդիւնքը, կանոնաւոր ոտանաւորը եւ ազատը կը պատկանին երկու տարբեր համակարգերու։

Միօրինակութեան վտանգին՝ թարգմանիչը կը պատասխանէ գրելով՝ «լիովին զուրկ է հիմքերից. մի չափով են գրուած համաշխարհային գրականութեան այնպիսի անմահ գլուխ գործոցներ ինչպիսիք են...» (14)։ Ճիշդ է անշուշտ որ Իլիականը կամ Աստուածային Կատակերգութիւնը գրուած են նոյն չափով, բայց անոնց գրողը թարգմանիչ մը չէ, որ գործերը կը վերագրէ այլ լեզուի մէջ։ Մնաց որ ոչ մէկ թարգմանիչ ըընագրի մը «խախտումները» կրնայ ծածկել անոր պարտադրելով իր համակարգը։

Նարեկացիին անծանօթ չէ յանգաւորման համակարգը։ Տաղերուն մէջ կայ նաեւ տողի միութեան սկզբունքը, առանց յանգի։ Հակառակ այս բոլորին ՄԱՏԵԱՆի կարեւոր մէկ մասի ճակատագիրը անորոշ է։ Մօտէն ընթերցում մը ուրիշ հատուածներու, մանաւանդ անոնց որոնց մէջ կրկնողական կառոյցներ կան, ի յայտ կը բերէ անյանգ ոտանաւորներ, որոնցմէ նմոյշներ կու տամ ուրիշ առիթով, բացայայտելով անոնց տողատումին տեսաբանական հիմքը։ Առ այժմ կարելի է ըսել որ ՆԱՐԵԿի տողատուած հրատարակութեանց տեսաբանական հիմնաւորում չէ եղած տակաւին։ Ինչ ալ ըլլայ անոնց թարգմանական արժանիքները, անոնք կը տառապին կամայական ըլլալու անդարմանելի «մեղքէն»։

Գ. ՊԸԼՏԵԱՆ

1.– Պատերազմէն ի վեր ՄԱՏԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆը դարձած է թարգմանութեան առաջնակարգ առարկայ մը։ Գ. Եպիս. Տրապիզոնիի մեծածաւալ հրատարակութենէն վերջ (Պուէնոս Այրէս, 1948, բնագիր եւ արեւմտահայերէն՝ չափածոյ) եռեւ եռեւի կը յայտնուին նոյն գործի արեւելահայերէնը (Մ. Խերանեան, Երեւան, 1960), Հայր Ի. Քէչիշեանի ֆրանսերէն ամբողջական թարգմանութիւնը (1961, Փարիզ) եւ վերջապէս ռուսերէն մասնակի թարգմանութիւնը (Նաումա Գրեպնեվա, Երեւան, 1977), առանց մոռնալու Լ. Ա. Մարսէլի (1953), Մ. Քիւրտեանի (անգլերէն) եւ նոյն Վ. Գեւորգեանի ծաղկաքաղները (1970)։ Վստահաբար ուրիշ հրատարակութիւններ ալ կան որ չեմ տեսած։ Հակառակ այս բոլորին բնագիրը կարդալու համար պէտք է դիմել վենետիկեան կամ երուսաղէմեան վրիպակներով լեցուն եւ գրեթէ գործնական նպատակներով եղած հրատարակութիւններուն, մատչելի բայց դժուարընթեռնլի։ Այլ խօսքով՝ Նարեկի արդիական, «գիտական» հրատարակութիւն չունինք։ Ընթերցողը, եթէ կայ, ստիպուած է դիմելու քանի մը դար առաջ եղած գործերու (Նալեան Պատրիարքին 1745ին կամ Գ. Աւետիքեանի 1801ին...)։

2.– Ասկէ անդին ՄԱՏԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ յղումներուն համար նկատի ունենալ ՄՈ կրճատումը։

3.– Բոլորովին անհասկնալի ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆին բացակայումը հատորէն, գրքին համար այնքան անհրաժեշտ։ Բայց այդ մասին ո՛չ մէկ ակնարկութիւն հատորին մէջ։

4.– Երեւան, 1955։

5.– Խերանեանի ներածութիւն, էջ 7։

6.– ՏԱՂԵՐ, Երեւան, 1957, յաջորդաբար էջ 76 եւ 42։

7.– Հայոց Հին Գրականութեան Պատմութիւն, Ա. Հատոր, էջ 586, Բ. Տըպագրութիւն, Պէյրութ։

8.– ԱՂՕԹԱՄԱՏԵԱՆ, Պուէնոս Այրէս, 1948, էջ 294։

9.– Բնագրերը պատրաստած են Արշալոյս Կորգինեան եւ Պօղոս Խաչատրեան։

10.– Գր. Նարեկացի, Երեւան, 1955, էջ 232։

11.– Հայոց Հին Գրականութեան Պատմութիւն, Ա. Հատոր, մասնաւորաբար էջ 589։ Տեսնել նաեւ Հայոց Լեզուի Տաղաչափութիւն – Մետրիկա, պարբ. 80 եւ հետ.։

12.– էջ 637։

13.– էջ 634 – 635։

14.– էջ 636։

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris Commission paritaire : N° 55935
Fonds A.R.A.M

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
8
MARDI
8 JANVIER
1980

LE NUMERO 2 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.552 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 55e ANNÉE — No 14.552

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆ

ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆ ԵՒ ՓԵՔԻՆ ՄԻԱՍԻՆ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԴԷՄ

Նախագահ Ժիսքարի յայտարարութիւնը երբ կ'ընդունէր մամուլին ամանորեան շնորհաւորութիւնները, այնքան ապշեցուցած էր բոլորը, որ քիչ եաք արդէն, Էլիզէ կը ճշդէր թէ « պաշտօնական բնոյթ չունի » : Արդարեւ, ոչ ոք կրնար հասկընալ թէ ի՛նչպէս Ֆրանսայի Նախագահը կրնար ըսել թէ « Խորհ. Միութեան միջամտութիւնը անպայման նախածրագըրուած չէր, ոչ իսկ կանխամտածուած : Թերեւս վճռուեցաւ Աֆղանիստանի ներքին կացութեան պատճառով » : Ընդհանուր թոյլ մըն էր որ կը պայթէր մամուլէն եւ ձայն – հեռատեսիլէն ինչ որ անհրաժեշտ կը դարձնէր Էլիզէի ճշդումը : Ֆիլիփ Թէսոն շատ խիստ խմբագրական մը կը գրէր այս առթիւ Քոթիտիէնի մէջ, մինչ Պեռնար Շափիւի « յանպատրաստից » կը խորագրէր իր հեգնական տողը, Մոնտի մէջ, շեշտելով. « Ուրեմն կարելի է ըսել որ Խորհրդայինները յանպատրաստից գործի բնածին տաղանդն ունին, որ թոյլ կու տայ քանի մը օրուան մէջ ցամաք հանել բանակ մը ուրիշ երկրի մը մէջ եւ ղեկավարները փոխել մէկ վայրկեանէն » :

Յատկանշական է նաեւ որ մինչ Սպանիոյ եւ Իտալիոյ Համայնավար կուսակցութիւնները բացէ ի բաց դատապարտեցին խորհրդային միջամտութիւնը եւ նոյնիսկ Ռումանիա քննադատեց ու Կեդր. Կոմիտէի պաշտօնաթերթին խմբագրականին մէջ շեշտուեցաւ նոյնիսկ՝ « վերջ պէտք է գտնէ ուժի եւ ուքթամի քաղաքականութիւնը », Ֆրանսայի Համայնավար կուսակցութիւնը բացէ ի բաց չարդարացնելով հանդերձ բախտն ունի « բացատրութիւններ » գտնելու եւ յայտնելու թէ բնական է որ երբ ժողովուրդ մը կը պայքարի յանուն ընկերվարութեան եւ յառաջդիմութեան, « օգնութեան կանչէ » մեծ Պետութիւն մը... : Ըլլընչթայն կը նկատէ որ Ֆրանսայի Համայմնավար կուսակցութիւնը չի կրնար ազատ ըլլալ Մոսկուայի նկատմամբ եւ թէ եւրոհամայնավարութիւնը գոյութիւն չունի այլեւս : Այս առընչութեամբ, Քոթիտիէն որ մասնագէտ է ինքնատիպ խորագիրներու, Երկուշաբթի առտու բառախաղով ալ, կը խորագրէր՝ « Եւրոմառշէն, Համայնավարութեան նոր ցեղ մը » (ծանօթ է Ժորժ Մառշէ չուկաներու ծանուցումը) : Արդարեւ Մառշէ, որ համայնավար պատուիրակութեան մը գլուխը Մոսկուա մեկնեցաւ, հազիւ վերադարձած էր Հռոմէն, ուր « մոռցած » էր Աֆղանիստանի մասին խօսելու Պեռլինկուէրի հետ :

Միջազգային ճակատին վրայ, 43 երկիրներ, որոնց մէջ Չինաստան, Ապահովութեան Խորհուրդին դիմած են, որպէսզի ծեծուի խորհրդային միջամտութեան հարցը մինչ Ուաշինկթըն տնտեսական « պատիժներու » կը դիմէր, նախ եւ առաջ արմտիքի : Գալով Կրեմլինի, անգամ մը եւս բուռն բողոք մը բարձրացուցած է « ամերիկեան միջամտութեան դէմ Աֆղանիստանի ներքին հարցերուն » :

Միւս կողմէ, Միացեալ Նահանգներու Պաշտպանութեան նախարարն ալ յայտարարած է Փեքինի մէջ, որ Ամերիկա եւ Չինաստան կրնան միասին գործել պահպանելու համար իրենց փոխադարձ շահերը եթէ վտանգուին :

ԻՐԱՆ

ԱՅԱԹՈԼԱՆԵՐՈՒ ՀԱԿԱՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ ՉԷ ԴԱԴՐԱԾ

45 ՄԵՌԵԱԼ 48 ԺԱՄՈՒԱՆ ՄԷՋ

Շարաթավերջը արիւնալի եղած է Իրանի մէջ, ուր կարգ մը քաղաքներ քաղաքացիական պատերազմի պատկեր կը պարզէին : Կռիւները տեղի ունեցած են գլխաւորաբար Խոմէյնիի եւ Մատարիի կողմնակիցներու միջեւ : Թաւրիզի մէջ, ցուցարարներ մինչեւ իսկ պատռած ու այրած են Խոմէյնիի նկարներ, ինչ որ աննախընթաց դէպք մըն է յեղափոխութենէն ի վեր : Ներքին այս բախումներէն դատ, աֆղան ուսանողներն ալ գրաւած են, քանի մը ժամ, իրենց աֆղան դեսպանատունը եւ իրենց երկրին դրօշը վար առած, տեղը դրած են խըլամական դրօշակ մը, ուր գրուած էր « Աֆղանիստանը Ռուսիոյ գերեզմանը պիտի ըլլայ » :

Շարաթավերջին դէպքեր տեղի ունեցած են գլխաւորաբար Ղոմ, Թաւրիզ, Քիւրտիստան եւ Պարսից ծոցի մէկ կարեւոր նաւահանգիստը՝ Պանտար Լանկէ, ուր կայ մեռեալներու ամէնէն մեծ թիւը :

Ամէն բան սկսած է Ուրբաթ գիշեր այաթոլա Մատարիի մէկ ձայնագրուած ելոյթով, ուր շափաւոր կրօնապետը կը յայտնէր թէ Ղոմի իր բնակարանին մէջ բանտարկուած է եւ այլեւս կարելիութիւն չունի ազատօրէն արտայայտուելու : Ըստ թղթակիցներու սակայն, Մատարի կրցած է իր շուրջ շատ զօրաւոր կազմակերպութիւն մը ստեղծել Յէն 4 միլիոն անդամներով, բաղկացած վարչակարգի դժգոհներէն :

Դեռ կայ նաեւ ուսանողներու դիմումը որ մինչեւ Երկուշաբթի առտու հետեւանք չէր տուած : Ասոնք կը պահանջէն, որ իրենց յանձնուի ամերիկացի գործավարը, որ Արտաքին նախարարութիւնը կը պահուի : Ղոթպզատէհ դիմումը փոխանցած է Խոմէյնիի :

Շարաթավերջի բախումներուն ամէնէն արիւնալիները պատահած են շիիներու եւ սիւննիներու միջեւ Պանտար Լենկէ, ուր 43 մեռեալ եւ 160 վիրաւոր կար :

———×———

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՊԱՅՔԱՐ ԱՀԱԲԵԿՉՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

———o———

ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆ ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ ԵՐԲԵՔ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ԵՏԻՆ

« Արեւմուտքի վերջին բերդը » այսպէս կը ներկայացուէր, կիրակի իրիկուն հեռատեսիլի Ա. կայանէն Թուրքիան եւ կը հետեւէր « շահեկան » մեկնաբանութիւն մը, ուր երկրին տնտեսական տագնապը կը վերագրուէր անխուսափելի քարիւղին, յանդելու համար « վաղուան Թուրքիան » ներկայացնող մանուկներու « յուզիչ » տեսարանի մը :

Ծանօթ է, որ Յունուար 9ին կը լրանար Թուրքեւամերիկեան առժամեայ համաձայնագիրը զինուորական կայաններու վերաբերեալ, ուրեմն Անգարա ժամանած են ամերիկացի բարձրաստիճան պաշտօնատարներ նոր համաձայնութեանց համար : Պարզ է որ Ուաշինկթըն տրամադիր է առաւելագոյնն ընելու եւ արագօրէն :

Տեղւոյն վրայ խռովութիւնները չեն դադրիր եւ Ազգ. Ժողովը խիստ միջոցներ քուէարկած է ահաբեկչութեան դէմ, օժանդակութեամբ ընդդիմադիր կուսակցութեան՝ Հալքի : Արդարեւ, Էճէվիտ « օգտակար գրոյցի » անհրաժեշտութեան համար միացաւ Տէմիրէլի : Ասիկա պատճառ չէ որ ձախ կուսակցութիւնները միաձայնութեամբ այն կարծիքն ունենան թէ զինուորականներու ազդարարիչ նամակը խոտոր կը համեմատի դեմոկրատականութիւններուն հետ :

Շատ յստակ չէ թէ ինչո՞ւ բանակը յանկարծ այս ազդարարութիւնը ըրած է նախագահ Քորիւթիւրքի եւ կան ալ, որ ինչպէս Առեւտրական Սենեակի ազդեցի՝ նախագահը կը քննադատէ նախագահը նամակը հրապարակած ըլլալուն համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ բնակչութիւնը 1979 Յունուար 1ին հասած էր 53 միլիոն 370 հազար անձի բայց 20 տարեկանէն վար եղողներու տոկոսը երթալով կը պակսի, մինչ 75 տարեկանէն վեր եղողներու թիւը կը բարձրանայ : Ամուսնութիւններու թիւը կը նուազի, ամուսնալուծումներու թիւը կը բարձրանայ (15 առ հարիւր) : Մահերու պատճառներու մէջ, քանսեր թեթեւօրէն կը յառաջդիմէ, մինչ սրտի եւ ուղեղի — անօթային հիւանդութիւնները կը նուազին : Ֆրանսա բնակող օտարականներու թիւը չորսուկէս միլիոնի շուրջ է :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ընտրութեանց առաջին արդիւնքները ցոյց կու տան որ Ինտիրա Կանտիի կուսակցութիւնը զգալի յառաջդիմութիւն մը կ'արձանագրէ :

ԱԼՓԷՐ ՔԱՄԻՒԻ մահուան քսանամեակէն ճիշդ 24 ժամ առաջ իր մահկանացուն կնքեց մեծ գրողէին այրին, որ 20 տարի է շուքի մէջ կ'ապրէր :

«ԱՐԱՐԱՏ» ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

Երեւանի « Արարատ » ոտնագնդակի խումբը, որ շրջապտոյտ մը կը կատարէր Միացեալ Նահանգներ, Դեկտեմբերի սկիզբները, (տե՛ս «Յառաջ» Դեկտ. 19ի թիւ), վերադարձած է Հայաստան : «Արարատ» երեք հանդիպում ունեցած է Լոս Անճելըսի մէջ : Առաջինը (Դեկտ. 10ին) տեղւոյն ազգային խումբին դէմ, որու յաղթած է 0ի դէմ մէկ կէտով, երկրորդը՝ (Դեկտ. 11ին) Մեքսիքոյի ազգային խումբին դէմ, որ վերջ գտած է հաւասար արդիւնքով (1–1) : « Արարատ » իր վերջին խաղը ունեցած է Հ. Մ. Ը. Մ. Լոս Անճելըսի Ա. խումբին դէմ : Մարզական օրինակելի ոգիով կատարուած խաղը վերջ գտած է «Արարատ»ի յաղթանակով (7 – 0) :

« Սովետական Հայաստան » օրաթերթը, Դեկտ. 28ի իր թիւին մէջ, հետեւեալ ձեւով կու տայ « Արարատ »ի Երեւան վերադարձի լուրը.

« ԱՄՆում ելոյթներ ունենալուց յետոյ Երեւան վերադարձաւ « Արարատ » ֆուտբոլի թիմը : Երեւանցիները միջազգային երեք հանդիպում ունեցան Լոս Անճելըս քաղաքում : Նրանք 1 – 0 հաշուով յաղթեցին այդ քաղաքի հաւաքականին, 1–1 արդիւնքով աւարտեցին Մեքսիկայի հաւաքականի հետ անցկացրած խաղը եւ 7–0 հաշուով առաւելութեան հասան Կալիֆորնիայի նահանգի ֆուտբոլային « աստղերից » կազմուած հաւաքականի նկատմամբ » :

"LE POINT" Մահափորձերը եւ Շառլ Ազնաւուր

Լը Փուէն շաբաթաթերթը իր նախավերջին թիւին մէջ (380, Դեկտ. 31էն Յունուար 6) շահեկան գրութիւն մը լոյս ընծայած է, որու կ'ընկերանան երկու նկարներ, մէկը՝ Ազնաւուր, միւսը՝ հայ որբերու տեղահանութիւն : Խորագրուած՝ Լա մամմա տ'Ազնաւուր, Ժան Նոլի տեսակցութիւն մը ստորագրած է աշխարհահռչակ երգիչին հետ, որու ընթացքին Ազնաւուր չարդարացնելով հանդերձ մահափորձերը Թուրք դիւանագէտներու դէմ, չի դատապարտեր եւ աւելին՝ լաւագոյնս կը ջանայ բացատրել : Մեկնելով Շան գ'Էլիզէի մահափորձէն, լրագրողը յայտնելէ ետք թէ հայկ. կազմակերպութիւններ կը զարնեն Թուրքեր, որոնք « մեղաւոր » են միայն իրենց երկրին ներկայացուցիչն ըլլալուն, կ'աւելցնէ՝ ի՞նչ կ'ուզեն Հայերը.— « Ազատ Հայաստան » մը եւ մանաւանդ վճարել տալ Թուրքերուն « ցեղասպանութիւնը » : Ապա, կը գրէ « այդ ջարդը, Շառլ Ազնաւուր Ֆրանսացի եւ Հայ չէ մոռցած ու խօսքը կու տայ ենթակային.— « Համամիտ չեմ արիւնահոսութիւններուն : Բայց չեմ կրնար դատապարտել հայ երիտասարդները, որոնք իրենք զիրենք տուած են բիրտ ուժին : Մինչ երիտասարդութիւնը սովորութիւն ունի իր ուժերը սպառելու առանց պատճառի, իմ ցեղիս երիտասարդութիւնը կը պայքարի 65 տարուան հնութիւն ունեցող խնդրի մը համար : Հայ երիտասարդները կը պահանջեն, որ պատմութիւնը պաշտօնապէս ճանչնայ ցեղասպանութիւնը, գործուած մեր նախնեաց դէմ, 1915ին եւ (*) Աթաթիւրքի օրով : Այն ատեն երկուքուկէս միլիոննոց ժողովուրդ մըն էին : Շուրջ մէկուկէս միլիոնը ջարդուեցաւ : Արդ, հակառակ բոլոր կոչերուն միջազգային ատեաններուն, ազգերը մերժեցին հետաքրքրուիլ այս սպանդով : Եւ համբերութիւնը հատած, երիտասարդները որոշեցին գործի անցնիլ » :

Լրագրողը կը նկարագրէ Ազնաւուրի ապարանքը Լեմանի ափին ու Ազնաւուրը որ գրադարանէն կը հանէ ցեղասպանութեան վերաբերող հատորներ : Ու երգիչը կը շարունակէ կիրքով.— « Ոչ մէկ Հայ պիտի կարենայ երբեք խաղաղ ապրիլ ցորչափ մարդկութիւնը չարձանագրէ որ Հայաստանը բնաջնջուեցաւ : Երբ Գերմանացիք Հրեաները սպաննեցին, Իսրայէլ հատուցում ստացաւ : Հայերը, կ'ուզեն միայն, որ իրենց նահատակները պատմութեան մէջ տեղ գտնեն : Ոչ մէկ Հայ պիտի կարենայ երբեք մոռնալ սարսափահար եւ ապշած այդ զանգուածները, որոնք կրցան վերապրիլ կոտորածէն եւ որոնք կորսնցուցին այն միակ բանը, զոր Աստուած կը շնորհէ՝ թշուառներուն — մայր հողը :

Ժան Նոլի, ապա կ'անցնի Ազնաւուրի Մամմային որ հազուագիւտ վերապրողներէն է ու երգիչը կը պատմէ իր ծնողքին ոդիսականը եւ կ'եզրակացնէ. — « Պէտք է սակայն լուծումի մը յանգիլ, վասնզի հայկ. ահաբեկչութիւնը նոր կը ծնի : Պէտք է որ աշխարհը ընդունի մեր գոյութիւնն ու տառապանքը : Այն ատեն միայն մեր երկրին կիները կը դադրին հաւատալէ, երբ երկրաշարժերը կը ցնցեն Թուրքիան, որ մեր մեռելներն են որ կը շարժին հողին տակ » :

(*) Այս ԵՒը չկայ թերթին մէջ, ինչ որ Աթաթիւրքի վարչակարգի թուականը սխալմամբ 1915ի կը տանի :

Fonds A.R.A.M

ԱՍՏ ՀԱՆԳՉԻ ՀԱՄԱՐԱԲԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Քաղեց՝ ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

Ա.

ԾԱՆՕԹ.— « Համարաբականութեան վախճանը » խորագիրն է յոռետես յօդուածի մը, զոր ստորագրած է Ֆուատ Աճամի, քաղաքական գիտութեանց փրոֆեսէօր, Միացեալ Նահանգներու Փրինսթըն համալսարանին մէջ: Աճամի ատենին մօտ էր պաղեստինեան շարժումին, իբրեւ քաղքենի – ազատական մտածող:

×

Քաղաքական գաղափարները նոր իրականութիւններ կը ստեղծեն: Երբեմն անտրամաբանականօրէն, կարծես գերբնական ուժով կը յափշտակեն մարդիկ, որոնք կը լծուին նոր աշխարհներ ստեղծելու գործին, իրենց գաղափարները օգտագործելով իբր մանրատիպար (մոտէլ):

Ուշ կամ կանուխ կը սպառի վերստեղծումի թափը, ու մարդիկ իրենք զիրենք շղթայուած կը գտնեն քաղաքական կեանքի առօրեայով (ռութին) *ու մանր–մունր խնդիրներով, զորս չէին նախատեսած այն օրերուն՝ երբ դեռ տոգորուած էին գաղափարով: Միթը կը ծերանայ, այլեւս չոգեւորեր մարդիկ: Գաղափարները կը մոխրանան, իրենց ետին ձգելով սխալներու եւ տառապանքի հետքեր:*

Գաղափար մը մահամերձ է. գաղափար մը՝ որ տիրապետեց ժամանակակից արաբ գիտակցութեան: Համարաբականութեան միթն է այդ, որուն կարգախօսքն էր «ալ– Ումմալ Արապիյյալ Ուահիտա Զաթ Րիսալա Խալիտա», — «Մէկ Արաբ ազգ՝ իր անմահ առաքելութեամբ»: Իր հմայքի գագաթնակէտին, համարաբականութեան գաղափարը ճզմիչ բանտերու կը վերածէր վարչակարգերը (ռէժիմներ). *անոնց հպատակ ժողովուրդները իրենց Պետութիւնները կը տեսնէին իբրեւ անձնասէր ղեկավարներու գործիքներ, ծառաներ՝ «գրսեցի» աշխարհակալներու որոնց միակ նպատակը Արաբներու միութեան արգելք ըլլալ էր, մինչ ժողովուրդը կը հաւատար որ նոյնի՛նքն այդ միութիւնը առիթը պիտի ըլլար Արաբ ոսկեդարի վերստեղծումին:*

Տասնամեակ մը առաջ, պատմագէտ Պերնարտ Լուիս չէր սխալեր, երբ կ'ըսէր, — « Վարչակարգերու եւ Պետութիւններու հանդէպ հաւատարմութիւն զգացողները թաքուն կը պահեն իրենց զգացումները, մինչ Արաբներու միութեան գաղափարը կը մնայ միակ ընդունուած եւ ընդունելի նպատակը՝ զոր կարելի է հրապարակաւ պատգամել կամ հետապնդել »:

Նման գաղափարախօսութեան արդիւնքը ան էր, որ տիրող վարչակարգերը պէտք եղած օրինականութիւնը (լէժիթիմիթէ) *չունէին: Այն պետական դէմքը, որ կը պնդէր թէ իր անջատ Պետութիւնն ու վարչակարգը Համարաբականութենէն տարբեր կարգախօսներու պէտք ունէր, վտանգի մէջ էր միշտ, — իր դէմ կը մղուէր բացայայտ պայքար, ի՛ր իսկ ժողովուրդի հաւատարմութիւնը Պետութենէն խլելու – անջատելու, եւ իր վարչակարգը տապալելու նպատակով:*

Ներկայիս ռէզոն տ'էթան *Պետութեան շահերու պահանջածը, սկսած է յարգուիլ արաբ աշխարհին մէջ՝ իբր տեսութիւն եւ իբր քաղաքական պատճառաբանութիւն: Դանդաղօրէն, ի գին հոգեկան տառապանքի ու բիրտ ուժի, այսպէս կոչուած « ՆՈՐՄԱԼ » – բնականոն սխեմ մը հաստատուելու վրայ է արաբական աշխարհի մէջ, —* Պետութիւններու յարաբերութեան սիսթեմը, *այն՝ որ կը տիրապետէ արեւմտեան աշխարհի մէջ, բայց որ կը բացակայէր արաբ Միջին Արեւելքէն:*

Սակայն մեծ գաղափար մը՝ առանց ցաւի չի մեռնիր: Հաւատաւորներն ու հաւատարիմները կը շարունակեն բողոքել, ու կը մնան քաղաքական կեանքը վերլուծողներ, որոնք տակաւին կը նախընտրեն պնդել որ կենդանի է համարաբականութեան (ՓԱՆ–ԱՐԱՊԻԶՄԻ) *գաղափարը. ձեւափոխուած, տատանող՝ բայց չընկճուող:* 1978*ին, Ուալիտ Խալիտի կը հաստատէր որ արաբ ժողովուրդներուն համար՝ տիրապետող գաղափարը « մէկ Արաբ ազգ » գաղափարն է դեռ, որ կը համարուի թաքուն « իրականութիւն » մը պահուած բազմաթիւ վարչական–պետական կառոյցներու ետեւ, « արգելափակուած »՝ սակայն ողջ, նոյնիսկ առողջ: Օրուան վարչակարգերուն տիրապետողները կը համարուին ժամանակաւոր ու ժամանակավրէպ խնամակալներ, արգելքներ՝ որոնք մէկ կողմ պիտի դրուին, երբ ատենը գայ: Նման ձեւով մտածողներու համար* ռէզոն տ'էթան *ապօրինի մտածելակերպ ու սխեմ մը կը ներկայացնէ: Այն՝ որ բնականոն է ուրիշ պետական դրոյթներու համար, անընդունելի է համարաբականութեան գաղափարաբանութեան համա:* (ԾՆԹ.— *ինչպէս՝ կարելի է ըսել, համիսլամական կամ համաթուրանական խլրտումներու համար ալ: Խ. Թ.*)

Հետաքրքրական է, այս առթիւ, Մուհամմէտ Հասանէյն Հայքալի կարծիքը: Հայքալ՝ « Նասըրի յիշատակի խնկարկու » մըն է, ինչպէս զինք կոչած է Սաաթ: Անցեալին, Հայքալ ըսած է որ երկու Եգիպտոս կար Նասըրի օրով, — Եգիպտոս – Պետութիւնը եւ Եգիպտոս – Յեղափոխութիւնը, ու երկրորդը իրաւունք *ունէր ձեռնամուխ ըլլալու ուրիշ արաբ Պետութիւններու ներքին գործերուն: Նոյնիսկ Հայքալ այսօր կ'ընդունի որ Եգիպտոս – Պետութեան շահերը աւելի վեր կը դասուին՝ քան Համարաբական « յեղափոխութեան » շահերը, բան մը՝ կ'ըսէ ան դառնօրէն, որ Հենրի Քիսինճըրի գործին կուգայ: Հայքալ կը նկարագրէ խօսակցութիւն մը, որ տեղի ունեցած է մօտ վեց տարի առաջ, իր եւ Քիսինճըրի միջեւ, —*

« Եգիպտոսը միայն Նեղոսի ափին կանգնած Պետութիւն մը չէ », ըսած է Հայքալ: « Ան գաղափար մըն է, մակընթացութիւն մը, պատմական շարժում մը »:

« Ես անշօշափելի գաղափարներու հետ չեմ կրնար բանակցիլ », պատասխանած է Քիսինճըր:

Ասիկա՝ ռէզոն տ'էթայի *պատասխանն է համարաբականութեան գաղափարին, ու անոր արձագանգը կը լսուի Սաաթի վարած Պետութեան իւրաքանչիւր յայտարարութեան մէջ, այդ Պետութեան՝ որ սեղանի մը մէկ կողմը նստած, սահմաններու եւ շահերու մասին բանակցութիւն կը վարէ Իսրայէլի հետ:*

Հայքալ, ինքը, կը յամառի չտեսնել որոշ իրականութիւններ, ու կը մնայ «լաւատես»: Կը հաւատայ որ արաբ վարչակարգերու առաջնորդները պիտի ըմբռնեն որ արաբ « ազգ » մը կայ մէջտեղը, որ իսկական « ՄՈՒԽՆ » է ուեւէ իսկապէս ազդեցիկ արաբ պետական դէմքի: Այլ խօսքով, իւրաքանչիւր Սաաթ կամ Ասատ օր մը պիտի վերյիշէ որ Եգիպտոսը կամ Սուրիան միջոցներ են, աւելի՛ սուրբ եւ ընդգրկիչ նպատակի մը իրականացման՝ համարաբական պետականութեան ստեղծումի համար:

Սակայն պէտք չէ կոյր մնալ. պէտք է տեսնել մեր աչքերուն առջեւ պարզուող տեսարանը: Այսօր համարաբականութեան երազը անկումի մը մէջ է. անկում՝ որ սկսաւ 1967*ին: Քիսինճըր* պատճառը *չէ այդ անկումին, այլ՝ զայն* շահագործել գիտցողը:

(Շար. – 1)

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

Հ. Մ. Ը. Մ. – ԱՐԾԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼ

—o—

Քանի մը տարիներէ ի վեր սովորութիւն ըրած ենք մարզական եղանակի կիսուն տալ ընդհանուր պատկեր մը Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.–Արծիւի մարզական համաձայնութեան:

Շուրջ 120 *լիսանսիէ, բաժնուած* ըստ *տարիքի, եօթը խումբերու մէջ,* փու - սէններէն *աւագ խումբը, ամէն Շաբաթ, կամ Կիրակի, Մարսէյլի եւ Փրովանսի ֆութպոլի զանազան դաշտերուն վրայ « ճերմակ եւ սեւ » գոյներու տակ կը մրցին ոչ միայն բարձր պահելու համար Հ. Մ. Ը. Մ.–Արծիւի համբաւն ու դրօշը, այլ եւ անոնց ընդմէջէն Մարսէյլի հայ գաղութի պատիւը: Երբ այլասերումն ու ձուլումը անդարմանելի աւերներ կը գործեն տարուէ տարի, երբ մեր մատղաշ երիտասարդութիւնը կը ցրուի ու ապա կը կորսուի ամէն հորիզոններու տակ, խրախուսիչ երեւոյթ է հաստատել թէ Հ. Մ. Ը. Մ. – Արծիւի մարզիկներու իննսուն–հինգ առ հարիւրը հայ երիտասարդներն են եւ մնացած չնչին տոկոսը Հայեր կամ իրենց հօրմէ կամ մօրմէ եւ հազիւ մէկ ձեռքի մատներու վրայ համրուելիքը ոչ–Հայեր: Իսկ վարչութեան կազմը որ կը գլխաւորէ Աշոտ Վարդանեան եւ ղեկավարներու եւ մարզիկներու խումբը բաղկացած է միմիայն Հայերէ: Այս կ'ըսենք առանց ազգային մոլեռանդութեան միտումով, այլ պարզապէս ցոյց տալու համար որ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.–Արծիւը ամէն բանէ առաջ հայ մարզական ակումբ մըն է ու պատասխանատուներու մտքին մէջ անբաժանելի են մարզական ու ազգային ազդակներ նոյնիսկ յաճախ մարզականը զոհելով ազգայինին: Այլ խօսքով հաւատարիմ Հ. Մ. Ը. Մ.ական շարժումի ակունքներուն: Աւելցնենք որ գաղութն ալ կը նախընտրէ հայ ակումբ մը ունենալ՝ հայ մարզիկներով, թէկուզ թէ արդիւնքները ըլլան աւելի սահմանափակ, ինչ որ միշտ ճիշդ ալ չէ:*

Առաջին խումբը տարիներէ ի վեր կը մրցի Փրոմոսիոն տ'Օնէօր *Ա. դասակարգին մէջ: Երթի մրցումներուն գրեթէ աւարտին (մէկ խաղ կը մնայ) արձանագրած է երեք յաղթանակ, հինգ հաւասար խաղ եւ երկու պարտութիւն գրաւելով ընդհ. դասաւորման մէջ չորրորդ տեղը տասներկու ակումբներու վրայ: Խումբը երիտասարդ է: Բարելաւման եւ յառաջդիմութեան կարելիութիւններ կան: Աւելցնենք որ Ֆրանսայի բաժակի մրցումներու շարքին հասաւ մինչեւ 6րդ շրջանը պարտուելով իրմէ չորս դասակարգ վեր ակումբէ մը, Իէռ, այն ալ հակառակորդի դաշտին վրայ (4–0) եւ մէկ ժամ յաջողութեամբ դիմադրելէ յետոյ: Այս արդիւնքները, պէտք է ըսել, աւելի քան պատուական են:*

Երկրորդ խումբը, պահեստի խումբը, որ առաւելաբար բաղկացած է Ա. խում–

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾԱՄՕՐ

ՀՐԱՆՏ ՄԱԹԵՒՈՍԵԱՆ

Եւ սկսան սորսորել գնալ ի բանակէն Հայոց Թագաւորին, Թողին զիւրեանց արքայն Արշակ: Նախ բդեաշխն Աղձնեաց, եւ Նոշիրական բդեաշխն, եւ Մահկերտանն, եւ Նիհորականն, եւ Դասընտրէինըն, եւ ամենայն նախարարութիւն Աղձնեաց ապստամբեցին յարքայէն Հայոց Արշակայ եւ չոգան կացին առաջի արքային պարսկաց Շապհոյ. եւ զատուցին զիւրեանց աշխարհն ի Հայոց: Եւ յետ սորա Գուգարաց աշխարհի բդեաշխն, եւ յետ սորա Ձորայ գաւառի տէրն, եւ Կողբայ գաւառին տէրն, եւ ընդ նոսա Գարդմանձորոյ տէրն: Ապստամբեցին յԱրշակայ արքայէն Հայոց ամուր գաւառն Արձախայ, եւ ամուր գաւառն Տմորեաց, եւ ամուր աշխարհն Կորդեաց. ապա եւ տէր գաւառին Կորդուաց չոգաւ եկաւ առաջի Թագաւորին Պարսից: Յետ այսորիկ ապստամբեաց ի Թագաւորէն Հայոց եւ ձեռին իշխանութեան տանն Հայոց Թագաւորին, որ էր զԱտրպատական աշխարհաւն, յետս եկաց ի Թագաւորէն Հայոց ամուր աշխարհն Մարաց, եւ աշխարհն Կազբից. եթող զարքայն Հայոց եւ գնաց Սաղամուտ տէր Անձաեայ, եւ ընդ նմա իշխանն Մեծի Ծոփաց…

Այսինքն թէ՝ Հայերի Արշակ Թագաւորը կատաղութիւն չէր ունեցել Արցախ, Աղձնիք, Ծոփք, Նիհորական, Դասըն, Անձիտ Կորդուք, Գուգարք բազմանուն երկիրը դարձնել բռունցքի պէս մի Հայք, Արշակ մարդահաճ Թագաւորի բաղուկը դողացել էր ջարդելու, կռանելով միայն իր կամքը, բազմագլուխ երկրի կուսակալ աւելորդ գլուխները, եւ ահա իշխանների նախիրը իրենը կարծեց իր արածած մարգագետինը, մաճկալների ու հնձուորների բանակը, երակների արեան կորովը եւ արեան մէջ սաղմի պտոյտը իր երակներում, կարծեց ինքը իրենն է, Արշակինը չէ, եւ տարաւ, Շապուհին տուեց մի գանձ, որ ոչ Արշակինն էր, ոչ էլ իրենը, այլ գալիք սերունդներինն՝ մերը: Եւ Հայերի Արշակ Թագաւորը բաց մարտադաշտում նետատարափի տակ մնաց մերկ ու մենակ:

Ամենայն մարդկն երկրին Հայոց ստիպեցին բռնազբօսեցին զիւրեանց Թագաւորն զԱրշակ եւ չտապեցին, զի յարիցէ գնասցէ երթիցէ յանդիման լիցի Թագաւորին Պարսից Շապհոյ:

Այսինքն թէ՝ Հայերն իրենց Արշակ Թագաւորին ասացին, շատ ասացին, յորդորեցին, պահանջեցին, յուսադրեցին, խաբեցին, շտապեցրին, հրեցին դէպի Շապուհը թէ՝ «մարդավարի զրոյցի է կանչում, գնա տես ինչ է ասում»:

Ապա տայր հրաման Շապուհ արքայ Պարսից բերել զշղթայս եւ արկանել ի պարանոցն Արշակայ եւ յոտս եւ ի ձեռս նորա՝ երկաթս, եւ խաղաղացուցանել ըղնա յԱնդմըշըն եւ պնդեալ զնա մինչեւ անդէն մեռցի: Եւ ետ հրաման Թագաւորն Պարսից մորթել զզօրավարն Հայոց Վասակ եւ զմորթն հանել եւ լնուլ խոտով եւ տանել ընդ նոյն բերդն յԱնդմըշըն: – Ապա պարսից Շապուհն ասաց, եւ շղթայ զարկեցին Արշակ արքայի պարանոցին, ոտներին ու ձեռներին նոյն շղթայով, վերցրին նրան եւ տարան, շըպրտեցին Անդմըշըն անպատուհան բերդ, որ անուանում են նաեւ Անյուշ բերդ, քանի որ յաւիտեան լուռ ու խաւար է: Ապա Շապուհը նշան տուեց, եւ մորթեցին Հայոց Վասակ զօրավարին, որ յանդուգն Մամիկոնեան էր, մորթը տիկ հանեցին, խոտ խցկեցին մորթի մէջ եւ նետեցին խաւարի մէջ դէպի Արշակը:

Այսպէս անցաւ Արշակը, որ բանաստեղծ մարդ էր եւ Յոյների ու Պարսիկների արանքում իրեն կնքել էր Հայոց արքայ Արշակ, իսկ նրա Տիրան հայրը մնաց Արարատեան լոյս հովտի իր խաւարը խարխափելով:

– Արշա՛կ… էդ ո՞ւր ես, է, ձէն չես հանում:

(Շար. – 8)

Fonds A.R.A.M

րի նախկին խաղացողներէ, կը գրաւէ առաջին տեղը իր դասակարգին։ Միւս հինգ երիտասարդ խումբերը, ժիւնիօրներէն փուսէններէ, որ ապագան կը կազմեն Հ. Մ. Ը. Մ. – Արծիւին ելեւէջներով պատուական տեղեր կը գրաւեն իրենց դասակարգերուն մէջ։

Արդ, առանց որ մեր թղթակցութիւնը զեկուցում մը ըլլայ, կրնանք հաստատել որ, ընդհանուր առմամբ, մարզական կեանքը իր արդիւնքներով գոհացուցիչ է։

Գալով միութենական ներքին կեանքին, Հ. Մ. Ը. Մ. – Արծիւը յաջողութեամբ կազմակերպեց իր տարեկան պարահանդէսը, Նոյեմբերին։ Ինչպէս անցեալ եւ նախանցեալ տարին Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, ուր գրեթէ ամէն կիրակի խումբեր կը հաւաքուին մրցումներէն առաջ ու վերջ, Դեկտեմբերին կազմակերպեց քանի մը լոթոյի երեկոներ հաւաքելով միշտ հոծ բազմութիւն։ Իսկ, որպէս նորութիւն, Կիրակի, Դեկտ. 23ին, Մշակոյթի Տան մէջ, կազմակերպեց տօնածառ մը կրտսեր խումբերուն համար։ Ծնողքներու, բարեկամներու, փոքր թէ մեծ խաղացողներու խուռներամ բազմութիւն մը լեցուցած էր Վասպուրական սրահը երբ Միութեան նախագահ՝ Աշոտ Վարդանեան բարի գալուստի եւ ձեռնարկին նպատակը ընդգծող խօսքերէ յետոյ, ներկայացուց երկու կրտսեր խումբերու «փուսէն եւ փիւփիյ» մարզիկները, ղեկավարները որոնք ամէն շաբաթ մրցումներով կամ ամէն Չորեքշաբթի փորձերով կը զբաղին, կը մարզեն, կ'ընկերանան, կը հրճուեցնեն փոքրիկները իրենց պարտականութեան եւ գոհունակութեան սուր գիտակցութեամբ։ Բոլորն ալ արժանացան ներկաներու արդար ծափահարութիւններուն։ Զանազան խաղեր փոքրիկներու համար եւ Կաղանդ պապային նուէրները, Փութպոլի գնդակ անշուշտ, երախաներու ժպիտներով եւ ուրախութեան ու խանդավառութեան ճիչերով լեցուցին սրահը։

×

Ահաւասիկ միութիւն մը որ առանց աղմուկի վաթսուն եւ աւելի տարիներէ ի վեր կենդանի ներկայութիւն մըն է գաղութի կեանքէն ներս։ Միութիւն մը որ կ'աշխատի հայ երիտասարդներ պատրաստել, կազմել։ Այս դժուարին առաքելութեան մէջ արդիւնքները միշտ պայծառ եւ անմիջական չեն անշուշտ։ Կարեւորը հաւատալն է ու յարատեւելը։ Վարիչները ունին այդ գիտակցութիւնը։ Ապացոյց, այս վերջին ամիսներուն հիմը դրուեցաւ Տիկնանց յանձնախումբի մը որ կոչուած է զօրացնել Միութեան այլազան գործունէութիւնները։

Նոր տարուան հետ, մենք կը մաղթենք յաջողութիւններ եւ գոհունակութիւններ Միութեան մարզական եւ ազգային կեանքէն ներս։

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

Կեանքը Վիեննայի Մէջ

Հոս, Աւստրիոյ մայրաքաղաքին մէջ, ուրիշ կազմակերպութիւններու կարգին ունինք նաեւ Աւստրեւհայ Մշակութային Ընկերութիւնը, որու գործունէութեան ծիրն է աւստրիական մշակոյթը ծանօթացնել Հայերուն եւ փոխադարձաբար, հայ մշակոյթն ալ իր բոլոր երեսներով հասցնել Աւստրիացիներու ծանօթութեան։ Այդ ծրագրով պարբերական դասախօսութիւն, Ֆիլմերու ցուցադրում, հայ լեզուի դասընթացքներ, որոնք տեղի կ'ունենան սեփական ակումբի մէջ, շաբաթը երկու անգամ։ Ամառը, սոյն Ընկերութիւնը կրցաւ Հայաստան ճամբել իր սաներէն երկու յառաջադէմ աշակերտ իբր վարձատրութիւն կամ քաջալերանք, հայերէնի մէջ անոնց յաջողութեան։ Ծրագրուած է հրատարակութիւնը պարբերաթերթի մը, հայ հարուստ գրականութենէն, պատմութենէն ու արուեստի նմոյշներէն հրամցնելու վիէննացի լայն հրջանակներուն։

Այս տարի առաջին անգամն ըլլալով Աւստրեւհայկական Ընկերութիւնը իր ծրագրին մէջ առաւ ամառնային դպրոցի մը կազմակերպութիւնը — Օգոստ. 1-15. նուազ աշակերտներով թէեւ՝ բայց չէշտուած յաջողութեամբ։ Հայ պատանիներու արձակուրդի վայր ընտրուած էր կանանչ Շթայէրմարքի Սէքքաու աւանը 884 մեթր բարձրութեան վրայ։ Կոկիկ տուն մը ամէն արդիական յարմարութիւններով, որքան ալ գիւղին կեդրոնը, բայց զերծ աղմուկէ, եռուզեռէ. քանի մը քայլ հեռու եղեւնի մութ անտառներ, իսկ առջեւը կանանչներու ծովեր, ուր մեր տղաքը օրն ի բուն կրնային վազել, կայտռել, թենիս կամ գնդակ խաղալ։

Օրը բաժնուած էր հաճելիին եւ օգտակարին միջեւ։ Բացառիկ սնունդ, լեռնային օդի մէջ խաղ, շարժում, պտոյտ եւ թէ կազդուրեցին հայ պատանիները, հայերէն լեզուի եւ պատմութեան կանոնաւոր դասընթացքներն ալ մեծապէս սատարեցին, որ մեր տղաքը ճոխացնեն հայերէնի իրենց գիտելիքները։

Տիկ. Քնար Ջօջեան եւ Մխիթարեան հայր մը, սատանձնած էին այս ձեռնարկին ներքին կազմակերպութիւնը։ Անոնց նուիրումն ու մասնագէտի փորձառութիւնը ի յայտ եկաւ վերջին օրը — Օգոստոս 15ին — երբ բաժանումի պահուն տամուկ աչքերով հրաժեշտ կ'առնէին՝ իրենց շրթունքին այս խղճով.— «Գալ տարի անպատճառ պիտի գանք, նման արձակուրդ երբեք չէինք ունեցած»։

Նոյն գոհունակութիւնը նաեւ ծնողքներէն։ Այսպէս՝ մանկաբոյժ Տօքթ. Ներսէս Առաքելեան կը գրէ. «Երկիցս այցելեցի Սէքքաուի օդադնացութեան վայրը, ուր ընդունուեցայ ջերմօրէն Մխիթարեան հօր եւ Տիկ. Ջօջեանի կողմէ։ Երկու անգամ ներկայ գտնուեցայ հայերէնի դասերուն։ Նկատեցի թէ վարդապետը զոյգ մանչերս խանդավառած էր հայերէնի ուսումով։ Շրջակայքին մէջ կային աքանչելի դաշտավայրեր եւ քիչ հեռուն լիճ, լողալու յարմար։ Յուսալիր եմ թէ նոյն ձեռնարկի կրկնուի գալ տարի եւս»։

Ուրիշ ընտանիք մը, Տէր եւ Տիկ. Արիս Տորիս Գալուստեան կը գրէ.— «Այս ամառնադպրոցութիւնը գլեց անցաւ մեր բոլոր ակնկալութիւնները։Մեր մանչը երկու սքանչելի շաբաթներ անցուց սիրալիր հոգածութեանը եւ հսկողութեանը տակ Տիկ. Ջօջեանի եւ Մխիթարեան հայրերու։ Նոյնպէս մեզ գոհացուց հայերէնի մէջ իր ձեռք բերած արդիւնքը։ Քաջայոյս ենք որ ամառնադպրոցութիւնը կը մնայ կազմակերպութեանդ տեւական ձեռնարկներէն մին»։

Աւստրեւհայ Մշակ. Ընկերութիւնը որոշած է գալ ամառ կազմակերպել աւելի բարձր մակարդակի վրայ լայն ծաւալով. այսինքն՝ գերմանախօս երկիրներու բոլոր հայ պատանիներուն համար, վստահ թէ Գերմանիոյ Հայերը մանաւանդ ամէն կերպ պիտի քաջալերեն մեզ, իրենց երկսեռ զաւակները վստահելով մեր գուրգուրանքին։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՊՈՒՏ ՄԸ ԾԻԾԱՂ

ՊԱՏՄԷ՛, ՊՈՊՈՎ…

Այլախոհները «խնամող» բուժարանի մը մէջ, երկու պատսպարեալներ կը խօսակցին.

— Ինչո՞ւ արգելափակուած ես, կը հարցնէ առաջինը։

= Սադովայայի (Մոսկուայի լայն պողոտան) վրայ վարած խանութէս քանի մը ապրանքներ փոխ առի, իսկ դո՞ւն։

— Ե՞ս, որովհետեւ ծոյլ եմ։

= Ի՞նչ կ'ըսես, հիմա ծուլութիւնն ալ ամբաստանութեան պատճա՞ռ է։

— Պատմեմ։ Կուսակցական ժողովէ մը ետք, մեր բջիջին քարտուղարը, զիս հրաւիրեց գաւաթ մը սուրճ առնելու։ Չի մերժուիր, մանաւանդ կուսակցական քարտուղարի մը։ Վերջապէս, խօսեցանք, վոտկան լեզու կը բանայ։ Երբ տուն հասայ, խորհեցայ ոստիկանութեան երթալ եւ զեկուցում մը ընել մեր խօսակցութեան մասին։ Բայց յոգնած էի, մտածեցի «պա՛հ, վաղը կ'երթամ»։ Բայց միւսը անմիջապէս գացած էր։ Հասկըցա՞ր, ուր կը տանի մեր ծուլութիւնը։

×

Ի՞նչ պիտի պատահէր եթէ Խորհ. Միութիւնը Սահարան իր իշխանութեան տակ առնէր։ Յաջորդ տարի, Ափրիկէն պիտի սոխլուէր աւազ ներածել։

ԴԱԴԱՐԱԾ ԴՈՂԵՐ

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ մէջ, Դեկտ. 9ին մեռած է Խուան Թէրզեան, 51 տարեկանին։ Եղած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի տեղական վարչութեան անդամ եւ տարիներ բեղուն գործունէութիւն մը ունեցած միութեան մէջ։ Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Դեկտ. 10ին եւ մարմինը ամփոփուած է տեղւոյն Ազգ. գերեզմանատունը, ուր դամբանականով մը՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութեան նախագահը՝ Ճորճ Տաղլեան, վեր առած է ողբացեալին ծառայութիւնն ու համեստութիւնը։

ՓՈԽԱՆ ՏՈՄՍԻ

ՎԱՂԴՀԱՅՄՆ ՈՒ… ԱԼԻՆ

Ու սիրում էր նրան,
Այդ Լենինին հեռու
Իր չարճաշ սիրով տրապիզոնցի Ալին
Ե. ՉԱՐԵՆՑ «Լենինն ու Ալին»

Ազնիւ էր ու բարի Չարենցի Ալին։ Այնքան բարի, որ խորը կսկիծով սգում էր հեռաւոր «Մոսկով»ի բնակիչ Լենինի մահը։

Միամիտ էր նաեւ տրապիզոնցի Ալին։ Միամիտ ու դիւրահաւատ էր այնքան, որ բաւական էր նրան լսել մի ռուս նաւաստու խօսքը, ընդունելու համար մէկընդմիշտ, թէ՝
«Լենին – բէյուկ խալիֆ»
«Բէյուկ խալիֆ» սակայն,
Որ հասկանում է միշտ փուխարայի
հալից։

56 տարի է անցել այսօր եւ փոխուել է «արխադաշ» Ալին։ Շա՛տ է փոխուել։ Չի հաւատում նա այլեւս ոչ ոքի։ Չի սիրում այսօր Ալին ոչ Լենինին, ոչ Կարտերին եւ ոչ էլ… Վաղդհայմին։ Զարացել է նա այսօր, շա՛տ է չարացել։ Այնքան է չարացել, որ իր նախկին բարութեան հետքն իսկ չի մնացել։ Իր «ոսկին» գնացած Վաղդհայմին սպանել է ուզում Ալին։ Արիւն է տենչում այսօր Ալին, կրակ ու արիւն։ Հնարաւոր չէ ուրեմն այլեւս ողջունել նրան ինչպէս Չարենցն է ողջունել։

Ընդհակառակն։ Համայն աշխարհի Ալիներն այսօր պիտի անիծեն Ալուն, եթէ շարունակի նա արիւն տենչալ։ Չարենցն էլ այսօր պիտի միանար նրանց ու ասէր՝
— Անէ՛ծք արխադաշ Ալուն։
— Յաղթանա՛կ գործին վալդհայմի։

ՍԻՐԱԲԻ

ՍՊԱՍՄԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ
(ՎԷՊ)

= ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ =

Ժ.

Շատ գէշ տպաւորութեան ներքեւ մեկնեցաւ Սատարօֆ Տիկին Զանքիի տունէն. հետզհետէ քանի՛ իր շուրջը զուարթութիւնը կը շատնար, այնքան աւելի խորունկ կերպով մտքին մէջ կը ծանրանար Էվայի եւ Անտուէի յիշատակը արդէն իրարմէ բաժնուած գրեթէ. անհոգ խօսակցութիւնը, Նատիայի չափազանցուած կարեկցութիւնները եւ մանաւանդ Սօնիայի ջլախտաւոր բաղձանքները զինքը գրեթէ կատղեցուցին. երբեմն երբեմն թէյին անուշահոտ շոգին ծծելով շրթունքը գաւաթին եզերքին՝ կը մնար դիտելով, գրեթէ տարրալուծելով ամէնուն դէմքերը մինչեւ որ Էվայի ցաւագին եւ տժգոյն երեւոյթը ամէն բան կը ծածկէր իր աչքերէն. եւ ասիկա բոլորովին Ֆիզիքական ցաւ մը դարձաւ իր մէջը, սուր եւ պատռող ցաւ մը՝ կարծես Նշդրակի մը հարուածին ներքեւ։

Երբ իր մութ եւ ցուրտ խցիկը մտաւ՝ ջլատուած եւ յոգնած՝ միւս կողմէ խղճի խայթը ունենալով երեկոյթը ի զուր անցուցած ըլլալուն, արդէն կէս գիշերը շատոնց անցած էր. աչքերը բաց կը մնային մութին մէջ, կարծես քունը մերժելով մինչ ինքը շտապով մոմը կը վառէր կարենալ կարդալու համար եթէ հարկ ըլլար մինչեւ առաւօտ. իր սիրտն ալ ականուած էր հոգերէ եւ դառն վիշտերէ ու ներքնապէս կու լար այնքա՛ն յոյսերու եւ երջանկութեան երազներու կանխահաս կորուստին վրայ. իր դողդղացող մատները չէին յաջողեր մոմը վառելու եւ լուցկիները վայրկեան մը փայլատակելէ վերջ կը մարէին, բայց ինքը այնքան ըղբաղած էր իր մտքին ներկայացող խնդիրներով որ չէր անդրադառնար իսկ ասոր եւ մեքենաբար կը շարունակէր լուցկիները վառել. յետոյ գերագոյն յուսահատութեան շարժումը ըրաւ մէկու մը որ ա՛լ սպասելիք չունի կեանքին մէջ. այն ատեն իր պարապ հոգիին մէջ նորէն Էվային պատկերը ուրուագծուեցաւ, դողդոջուն եւ բեկբեկ գիծերով, գորովագին եւ ըղձային, այնքան փափուկ զգայնութիւնով մը օժտուած՝ որ հակառակ իր ծայրայեղ թշուառութեանը՝ տպաւորութիւնը կ'ընէր դիւրաբեկ եւ ամոյն ծաղիկի մը, պատրաստ թառամելու հովին առաջին փայփայանքին ներքեւ։ Սատարօֆ կը գուշակէր Էվայի տկարութիւնները Բրացի համար եւ հակառակ իր ուղղամիտ եւ անաչառ նկարագրին ներողամիտ խանդաղատանք մը կը զգար Էվայի նկատմամբ, գիտնալով թէ որքան անկիտակից եւ բուռն մղում մը եղած էր այդ սէրը՝ գերազանցապէս անկեղծ եւ անդիմադրելի։ Իր վերջին բառը մտքին մէջ եղաւ.
— Խե՛ղճ կինը։

Եւ յետոյ սարսափելի հեռանկարը ապագային եթէ Էվա բոլորովին մինակ մընար առանց ընտանիքի, Փարիզի մէջ։

Այլեւս կարծես յուսահատած՝ մոմը վառելու Սատարօֆ մութին մէջ հանուեցաւ եւ պառկեցաւ. երկար ատեն մտքին մէջ թափառեցան յեղյեղուկ պատկերները Նատիային, իր շրթունքներուն՝ զարմանալի ծամածռութեամբը որ արգահատանքի մշտատեւ արտայայտութիւնը կու տային իրեն. բայց մը Սօնիայի ոսկեգոյն մազերը բոցավառեցան, ու Բրացն ալ՝ իր առիւծի աչքերովը, վստահ նայուածքովը, մինչեւ որ նորէն Էվա երեւցաւ իրեն հետզհետէ կորսուելով տարտամութեան մը մէջ։

Առաւօտուն առաջին ժամուն ընդոստ արթնցաւ Սատարօֆ. հապճեպով դրանը կը զարնէին, մէկ շարժումով ցատկեց անկողնէն եւ բոպիկ ոտքերով եկաւ դուռը կիսովին բացաւ.— հեռագրատան պաշտօնեայ մը. անհամբերութեամբ Սատարօֆ կապոյտ տոմսը յափշտակեց ու կարդաց։

«Սիրելի բարեկամս, շուտով եկէք, Անտուէն շատ ծանր հիւանդ է, Բիթիէէն ինծի կանչած են բայց քաջութիւն չունիմ մինակս երթալու. կը պաղատիմ որ ինծի չսպասցնէք. Էվա»։

Թէեւ այս տոմսը անակնկալ մը չէր իրեն համար այլ սակայն Սատարօֆ շըւարած մնաց, գլուխը պարապ եւ առանց մտածումի. սրտին տարապայման բաբախումները կուրծքը կը ցնցէին եւ ականջները կը խուլնային կարծես հարուածներէն. բայց մը ետքը երբ ինքզինքին եկաւ, նորէն կարդաց տոմսը եւ այս անգամ անդրադարձաւ թէ Էվա մոռցած էր նշանակելու թէ ո՞ւր պիտի սպասէր իրեն։

(Շար. 39)

Fonds A.R.A.M

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

1980 ԱՊՐԻԼ 4 – 10
Կազմակերպութեամբ
ՎԱԼԱՆՍԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐԱՆԻՆ

Խումբը, որ պաշտօնական տեսակցութիւններ պիտի ունենայ, առաջնորդուած է Վալանսի Երեսփոխան-Քաղաքապետէն եւ 7 խորհրդատուներէ։

Գինը 3400 Ֆր. է, բոլոր ծախքերով եւ Վալանս – Մարսէյլ – Վալանս երթեւեկով։

Այս ճամբորդութեան մասնակցիլ փափաքողները կը դիմեն Յունուար 15էն առաջ, Վալանսի Քաղաքապետարանը։

participez au voyage en ARMENIE

Organisé par la Municipalité de Valence, du Vendredi 4 au Jeudi 10 Avril

Le groupe, conduit par le Député-Maire de Valence accompagné de plusieurs conseillers municipaux, aura des entrevues officielles, notamment avec S. S. VASKEN 1er

Prix du voyage : 3400 F., tous frais compris, dont l'aller-retour en car à Marignane.

Les personnes intéressées doivent s'inscrire avant le 15 Janvier, à l'Hôtel de Ville de Valence.
Tél. : 43-93-00 Poste 26

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղին, մանուկներու օրը կը տօնուի մեծ պատրաստութեամբ Յունուար 13, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15.30ին Սէն Մարթէն տ'Էռի Սալ տէ Ֆէթին մէջ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին դպրոցի աշակերտութեան կողմէ։

Հայկ. Կաղանդ պապան իրեն հետ բերած նուէրներով կ'ուրախացնէ սրահին մէջ գտնուող բոլոր մանուկները։

Միջնարարին ճոխ պիւֆէ, խաչուհիներու կողմէ պատրաստուած։

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Յունուար 13, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Լիոնի Ազգ. Տան սրահին մէջ, 295 Ռիւ Պուալօ, կազմակերպութեամբ Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին. փոքրիկներու կողմէ երգեր, արտասանութիւններ, գեղջկական պարեր, հաճելի անակնկալներ։

Կաղանդ պապան զանազան նուէրներ եւ համադամ ուտելիքներ կը բաժնէ ներկայ բոլոր մանուկներուն։

ՆՈՐ ՏԱՐՒՈՅ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴԻ ՃԱՇ – ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, Յունուար 12, Շաբաթ երեկոյ ժամը 19էն սկսեալ, Փարիզի Մշակոյթի Տան մէջ՝ 17 Ռիւ Պլէօ։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ժողովը Շաբաթ, Յունուար 12, ժամը 4ին սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ պատգամաւորական ժողովի պատգամաւորի ընտրութիւն, Մշակոյթի Տունը, 17 Ռիւ Պլէօ։

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, Երեքշաբթի, Յունուար 8, ժամը 21ին Տիկին Փափազեանի բնակարանը։ Կարեւոր օրակարգ՝ պատգամաւորական ժողովի պատրաստութիւն։

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը Երեքշաբթի, Յունուար 8, ժամը 21ին Ալֆորվիլի Մշակոյթի Տունը։ Կարեւոր օրակարգ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ Տիկին Վ. Հացադործեան 100 Ֆր. կը նուիրէ Ամանորի առթիւ։

×

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ Պ. Յակոբ Քէօսէեան 50 Ֆրանքէ կը նուիրէ «Յառաջ»ին։

×

ՓԱՐԻԶԷՆ ոմն, Ամանորի առթիւ 50 Ֆր. կը նուիրէ։

OFFRE D'EMPLOI

Maison de Confection (Gare de l'Est) recherche mécaniciens (iennes) qualifiés pour robes, jupes etc. pour travail en atelier.
Tél. : 239-37-10

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Չսաեան Սան եւ Համակիրներու Բարեկամական Միութիւնը իր բացառիկ տօնածառէն վերջ, նոր տարւոյ առթիւ, հետեւեալ կրթական յատկացումները կ'ընէ. Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ կրթարանին 2500 Ֆ., Հայ Ուսանող. Օգն. Միութեան 2500։ (Ստանալ «Յառաջ»էն)։

ARMENIE 80

Nous vous proposons deux voyages importants.

— Pâques à Echmiadzine (du 4 au 12 avril)

— Commémoration du 24 Avril et manifestations du 1er Mai (du 21 avril au 6 mai)

La plupart de nos groupes seront logés à l'hôtel Olympique COSMOS à Moscou

Renseignements et inscriptions :

A PARIS
saberatours
BAGHDASSARIAN Levon
3, rue de l'Arrivée
Imm. CIT 7e étage
75015 PARIS
Tél. 538 67 47

A LYON
sevan voyages
SARKISSIAN Varoujan
50, cours de la Liberté
69003 LYON
Tél. (78) 60 13 66

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկին Սուրէն Փափազեան 100 Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ին իրենց հօր՝ Մկրտիչ Փափազեանի յիշատակին։

LA CAPPADOCE

spécial !

27 janvier soirée tzigane
avec
LES IVANOVITCH

du 7 au 31 janvier
la chanteuse noire américaine
NIVO

Réservations : 375-05-30 — 67 bis, Quai Blanqui — Alfortville 94

ՄԻՓՈՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ

Երգչախումբի համերգը
նուիրուած ԿՈՄԻՏԱՍԻ 110ամեակին
Շաբաթ, Փետր. 16 ժամը 20.45ին
Eglise St. Louis en l'Ile
19, rue St. Louis en l'Ile, Paris 4e
մասնակցութեամբ
Օր. ՍՈՆԻԱ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ (մեծծօ)
եւ Պր. ՌԸՆԷ ՄԱՍԻՍԻ (պարիթօն)
ղեկավարութեամբ
Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
Մանրամասնութիւնները յետագային

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մուրատ Ռափայէլեան նախկին Աշակերտաց Միութեան ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ, Շաբաթ Մարտ 1։

×

Մարսէյլի Հայ Արենոյշներու նախաձեռնութեամբ «Վարդանանք»ի տօնակատարութիւնը տեղի պիտի ունենայ Մարտ 2ին, Կիրակի օր ժամը 16ին, Հայ Մշակոյթի Տան Վասպուրական սրահին մէջ։

×

Գարնանային պարահանդէսը, կազմակերպուած՝ երէց Արենոյշներու «Կայծ» խումբին կողմէ։ Մարտ 22ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 22էն մինչեւ լոյս, Ալհամպրա սրահին մէջ։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը իր Փարիզեան ութ մասնաճիւղերով, կը տօնէ Մանուկներու Օրը Կիրակի, Յունուար 13, ժամը 14.30ին, Սեւրի Ս. Մուրատեան վարժարանի Մ. Պէշիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ թատերասրահը, 26 Ռիւ Թրուայոն, Սեւր։

Երգ, արտասանութիւն եւ պար, մանուկներու կողմէ եւ անակնկալներ։

Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքները իրենց զաւակներով։

Imprimé sur lés presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ԿԵՍԱՐԱՑԻՆԵՐՈՒ

ԱՄԱՆՈՐԻ ՏՕՆ ԵՒ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

—o—

Նախագահութեամբ Օննիկ Պայրամեանի

Կիրակի, Յունուար 13, ժամը 16ին Հ. Բ. Ը. Մ. «Ալեք Մանուկեան» մեծ սրահին մէջ՝
118, rue de Courcelles, Paris 17e

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ՝ Անահիտ Սվաճեանի, Վիրժինիա Բաքիի, Կապրիէլ Սարաֆեանի

Բացման երգ՝ Միհրան Էլմայեան

Լուսարձակով ցուցադրութիւն հին եւ նոր Կեսարիոյ տեսարաններով, Տոքթ. Ժորժ Մոստիչեանի կողմէ։

Մաս մը ֆիլմ Նոր Կեսարիոյ ուխտագնացութեան։

Պաղ պիւֆէ եւ օշարակ
Ծախքերու մասնակցութիւն

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով՝
887.99.06

Կը հրաւիրուին հայրենակիցները եւ համակիրները։

ԳՈՐԳԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՐՄԻՆ

ուր պիտի գտնէք արեւելեան լաւագոյն գորգերը, մատչելի գիներով

ARMINE

les plus beaux Tapis d'Orient

importation directe, prix, choix, qualité

acheter un tapis chez Armine. est un placement sur et agréable

ARMINE
ANTIQUITÉS - TAPIS
73, RUE LA FAYETTE, 75009 PARIS
tél. 878 80 13 métro Cadet

Fonds A.R.A.M

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
9
MERCREDI
9 JANVIER
1980

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 2 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.553 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 55e ANNÉE — No 14.553

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՐԱՆ

ՄԵԾ ՑՈՅՑԵՐ ԹԱՒՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՕՏԱՐ ԼՐԱԳՐՈՂՆԵՐԸ ԱՐՏԱՔՍՈՒԵՑԱՆ

Խռովութիւնները չեն դադրած Իրանի մէջ եւ Երկուշաբթի օր, կրկին հսկայ ցոյցեր եղած են Թաւրիզ, ուրկէ արտաքսուած են օտար լրագրողները, մէջն ըլլալով Ֆրանս – Էնթէրի թղթակիցը: Միւս կողմէ հաղորդուեցաւ թէ Խոմէյնի յոգնած է եւ շուրջ 15 օր բացարձակ հանգիստ պիտի ընէ: Շարաթմատարիի արեւելեան ըլլալով հաղորդեցին, աւելի նամակներ։ Շարաթմատարեցին աւելի ... [As printed:] Շարաթմաւերիի աւելի – նալի մէջնադէպերու հաշուեկշիռն ալ կը տարբերի ըստ աղբիւրներու: Փարս մամուլի գործակալութիւնը 40 մեռեալ եւ 160 վիրաւորի մասին կը խօսի մինչ այլ աղբիւրներ կ'ըսեն թէ 56 մեռեալ կայ:

Քաղաքացիական այս կռիւներէն զատ, կը շարունակուին նաեւ պատիժները ըստ իսլամական օրէնքին: Կին մը, որ ամբաստանուած էր ամուսնութենէ դուրս յարաբերութիւններու համար երկու անգամ գնդակահարուած է: Առաջինէն ետք երբ վճիռը գործադրողները անդրադարձած են թէ չէ մեռած, հրահանգ ստացած են «վերջացնելու»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ Խորհուրդին մէջ, ինչպէս կ'ակնկալուէր, Խորհ. Միութիւնը վեթոյի իր իրաւունքը գործածած է երբ Աֆղանիստանի օտար զօրքերուն հեռացումը պահանջող բանաձեւը քուէի դրուած է: Շահեկան էր թէեւ նկատել թէ ի՛նչ նրբամիտ դիւանագիտութեամբ օրակարգի վրայ դրուած հարցը ցաւ կը յայտնէր «Աֆղանիստան կատարուած վերջին զինեալ միջամտութեան» առթիւ, առանց ճշդելու՝ խորհրդայինը (ինչպէս ՄԱԿի մարդկային իրաւանց յանձնախումբի տեղեկագրին նշանաւոր 30րդ յօդուածը կ'ակնարկէր Հայերու ցեղասպանութեան, առանց ճշդելու թէ ո՞վ էր ընողը եւ սակայն այդ իսկ շատ տեսնուեցաւ...): Այնուհանդերձ եւ հակառակ հարիւր հազար զինուորներուն զօրահաւաքուած է (ըստ արեւմտեան աղբիւրներու) կը թուի թէ Խորհ. Միութիւն լուրջ դժուարութիւններ ունի եւ պիտի ունենայ Աֆղանիստանի մէջ, ուր դիմադրութիւնը բաւական զօրաւոր է: Այս տպաւորութիւնը կը բացատրէ նաեւ ֆրանսական կառավարութեան դիրքը, որ ընդհանրապէս կը քննադատուի (քանի որ Արտաքին նախարարը յայտնեց թէ Ֆրանսա փոխադարձ միջոցներու պիտի չդիմէ), բայց կ'արդարացուի նաեւ հիմնուելով այն տեսակէտին վրայ, թէ ըստ Ֆրանսայի Խորհ. Միութիւն զինուորական լուրջ ձախողութիւններ պիտի կրէ եւ երթալով պիտի մխրճուի փորձանքի մը մէջ, նման՝ Վիէթնամի Միացեալ Նահանգներուն համար:

ԻՆՏԻՐԱ ԿԱՆՏԻԻ ընտրական յաղթանակը շատ աւելի փայլուն է քան ինչ որ կ'ակնկալուէր: Այլեւս ապահով է, որ կրկին կառավարութեան գլուխ պիտի գայ:

ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՆՈՐ ԳՐԳՌՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԹՈՒՐՔ ԼՐԱԳՐՈՂՈՒՀԻԻ ՄԸ
ԲԱՐԲԱՋԱՆՔՆԵՐԸ
ՖՐԱՆՍԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Ա. ՊԷՅԼԷՐԵԱՆ
(Պատմ. Գիտ. Տոքթէօր)

Ծանօթ է թէ «Հայաստանի Ազատագրման Գաղտնի Բանակը», «Հայկական Նոր Դիմադրական Կոմիտէն» եւ «Հայկական Ցեղասպանութեան Արդարադատները» (*Լէ ժիւսթիսիէ տիւ ժէնոսիտ Արմէնիէն*) միջոցէ մը ի վեր յանուն արդարութեան ճանաչման մութ պայքար մը կը մղեն թուրք Պետութեան դէմ... Անոնք չվարանեցան յաջորդաբար սպանելու Թուրքիոյ դիւանագէտներն ու ներկայացուցիչները: Առաջին դէպքը տեղի ունեցաւ 1975ի Հոկտեմբերին Վիէննայի մէջ, իսկ վերջինը անցեալ Դեկտեմբեր ամսոյ 22ին Շան զ'Էլիզէի պողոտային վրայ ուր թուրք Թուրիզմի գրասենեակին խորհրդականը (1) Եըլմազ Զոլփան (31 տարու) երեք փամփուշտով, բազմաթիւ անցորդներու ներկայութեան, տեղն ի տեղօք սպաննուեցաւ: Արդարութեան ճանաչման ծարաւի հայկական (´´´) այս գաղտնի կազմակերպութիւնները նոյնիսկ յանդգնեցան Պաղին Թուրքիա այցելութեան նախօրեակին սպառնալիքներ ընել (2) ու զանազան խափանարարական եւ ահաբեկչական գործունէութիւններ ալ ցոյց տալ: Այս առթիւ, հայկական (´) գաղտնի կազմակերպութիւնները ուժանակով կամ քօքթէյլ մոլոթովով կարեւոր վնասներ պատճառեցին ոչ թէ միայն թրքական օդանաւային սպասարկութեան Փարիզի կեդրոնին, այլ նաեւ կարգ մը օտար ընկերութիւններ եւս (էռ–Ֆրանս, Ալիթալիա, Քա. էլ. էմ. եւ Լուֆթհանզա) թիրախ հանդիսացան ահաբեկչական ապարքներու (3): Աւելի հետաքրքրականը, հայկական (´) գաղտնի կազմակերպութիւնները նոյնիսկ Թուրքիոյ մէջ ալ ԿԸ ԳՈՐԾԵՆ... միշտ ըստ Ա. Ֆ. Բ.ի: Կը թուի թէ իրենց տան պէս կը մտնեն – կ'ելլեն Թուրքիա, ազատ եւ համարձակ, օր մը Անգարայի, օր մը Պոլսոյ օդակայանը օդը հանելու, օր մը Ղալաթիոյ կամուրջը քանդել կը փորձեն, եւ միշտ ըստ Ա. Ֆ. Բ.ի բնաւ ալ չեն ձերբակալուիր:

Այս առասպելական կազմակերպութիւններուն *կամ աւելի ճիշդ կազմակերպութեան գոյութեան*, գործունէութեան միջոցներուն, նպատակին ու այս բարդ խնդրին ներքին ծալքերուն մասին ուրիշ առիթով առանձինն պիտի անդրադառնանք եւ բազմաթիւ փաստերու լոյսին տակ մեր կարծիքն ու համոզումը պիտի յայտնենք:

Այսքան ծանրակշիռ հանգամանք կրող դէպքերու հանդէպ բնականաբար թուրք մամուլը չէր կրնար լուռ մնալ, նամանաւանդ երբ նկատի առնենք թէ միմիայն Գերմանիոյ մէջ աշխատող թուրք գործաւորներու թիւը ըստ պաշտօնական աղբիւրներու մէկ միլիոնէն աւելի է (4): Հետեւաբար հետաքրքրական է գիտնալ թէ ի՞նչպէս արեւմտեան Եւրոպա գտնուող հոծ թուրք գործաւոր դասակարգին կը ներկայացուի Ֆրանսահայութիւնը իր զանազան կազմակերպութիւններով:

Ուրեմն թարգմանաբար կը ներկայացնենք Ֆրանքֆուրթի *Միլլիյէթի* (1979 Դեկտ. 29) մէջ լոյս տեսած այս յօդուածը ջանալով *լրիւ* հաւատարիմ մնալ բնագրին: Յօդուածը ստորագրուած է Նիլիւֆէր Եալչըն անունով Թրքուհիի մը կողմէ: Բոլոր ծանօթագրութիւնները մեր կողմէ կատարուած են:

×

«ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ
ՀԱԿԱԹՈՒՐՔ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆՆԵՐ»

Ըստ վիճակագրութեան, ներկայիս Ֆրանսա ապրող 180.000ի մօտ Հայոց մեծամասնութիւնը Փարիզ, Մարսէյլ եւ Լիոնի նման քաղաքներու մէջ կը բնակի: Իբր Ֆրանսացի հայրենակից այս երկրին ամէն կարգուսարքին եւ կեանքին մասնակցելով հանդերձ, Հայերը «մինչեւ պատմական Նոյ նահապետին բարձրացած նաւուն սահմանը երկարող (5) մեծ երկրի մը բարբարոս Թուրքերու կողմէ բնաջնջումէն յետոյ, կը հաւատան որ իրենց երկրորդ հայրենիք ընտրած Ֆրանսան իրենց այդ պայքարին մէջ անպայման պէտք է զօրավիգ կանգնի»:

Կը տեսնուի թէ 60 տարեկանէ վեր տարիներ յետոյ Անատոլուէն գաղթող Հայերը, մանաւանդ 1915ի տարագրութեան 50ամեակէն ի վեր իրենց զարկ տուած շարժումներով — ոճիրներն ալ նկատի առնելով — ամէն տեսակ միջոցներու դիմելու պատրաստ են:

Ըստ տեղեկութեանց, այս նիւթին շուրջ Ֆրանսայի մէջ հայ ազգայնական գործունէութեան գլխաւոր կեդրոնները երեք են:

1. *Կեդրոնը Փարիզի Ժան Կուժոն փողոցը գտնուող հայ եկեղեցիի կրօնական վարչութիւնը* (6):

2. *Հայ պատմաբաններու եւ գրողներու հաւաքավայր՝ Մշակոյթի Կեդրոնը: Ասոնք 1964էն ի վեր* Ռըվիւ տէ զ'Էթիւտ Առմէնիէն *անունով հանդէս մը կը հրատարակեն որ Գալուստ Կիւլպէնկեանէն նիւթական օժանդակութիւն կը տեսնէ: Այս կազմակերպութեան կեդրոնը Փարիզ կը գտնուի* (7):

3. *Յովհաննէս Տէտէեան անունով Հայու մը կողմէ ղեկավարուող «Թրքահայաստանի Ազատագրման Կազմակերպութիւնը»: Տէտէեան, Ֆրանսայի նախկին վարչապետներէն Տըպրէի անձնական քարտուղարն է եւ այս պատճառաւ ալ հայ կազմակերպութեան կեդրոնը Տըպրէի քարտուղարութենէն ուղղութիւն կը ստանայ* (8):

Այս կազմակերպութիւններուն գլխաւոր օժանդակներէն մին Փարիզի մահմետական մզկիթի իսլամ գրականութեան, պատմութեան եւ փիլիսոփայութեան բաժնի մէջ աշխատող «Բիւրա Հանրապետականներու Միութիւնը», իսկ միւսն ալ «Կիպրոսի Հանրապետութեան Միութիւնն» է:

Ասոնցմէ զատ, հաստատուած է որ 1976 Յունուար 28ին ԱՅՕ *անունով հայկական նոր կազմակերպութիւն մըն ալ հիմնուած է որ իր հակաթուրք գործունէութեան մէջ Կիպրոսի յոյն հասարակութեան հետ կը գործակցի* (9):

×

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ — ԹԵՐԹԵՐ

Ա. ընդհանուր պատերազմին Օսմանեան կայսրութենէն գաղթող Հայերը, Ֆրանսայի մէջ իրենց կուսակցութիւններուն գործունէութիւնն ալ կը շարունակեն: Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը, Հնչակեան կուսակցութիւնը եւ Ռամկավար կուսակցութեան անդամները իրենց մամուլը ունին: Ասոնցմէ զատ, հայկական միութիւններու ֆրանսերէն լոյս տեսնող թերթը Արմենիա, *ընկ Մարաշէն Հայ մը եղող Հրանտ Սամուէլեանին լոյս ընծայած* Յառաջը, *Նոր Սերունդի պաշտօնաթերթ՝* Հայաստան, *Ֆրանսայի համայնավարներու օժանդակութեամբ եւ մասնակցութեամբ լոյս տեսնող* Թռէ տ'Ունիոն *թերթը, ոչ թէ միայն Ֆրանսայի այլ ամբողջ աշխարհի մէջ տեղի ունեցող հայկական շարժումներուն մասին ամէն օր լուրեր կը հաղորդեն (10):*

Ասոնցմէ զատ եթէ հայկական ահաբեկչութեան թեւ թիկունք հանդիսացող Հայ Պայքարն *ալ կարդաք, ակներեւօրէն կը տեսնէք թէ թուրք դիւանագէտներուն յարձակող աղբիւրներէն շատ հեռու չէք մնար: Կէս հայերէն, կէս ֆրանսերէն լոյս տեսնող* Հայ Պայքար *թերթին 1976 Յունուարի թիւ 8ին մէջ հետեւեալ լուրը տրուած է.*

«Նոր Հայ Դիմադրական Կազմակերպութեան Պրիւսէլի եւ Լոնտոնի մէջ կատարած զոյգ յարձակումները»: Այս լուրին քով, այդ թուականներուն Պրիւսէլի եւ Լոնտոնի մէջ Թուրք ներկայացուցիչներուն դէմ կատարուած ռումբով յարձակումներուն մասին գրող Թուրք լրագրողներուն կտրօնները շրջանակի մէջ տրուած են: Մարքսիստ ուղղութիւն ունեցող այդ թերթին 4րդ էջը ամբողջովին այս լուրին յատկացուած է: Ռումբերու դէպքերէն անմիջապէս յետոյ, թերթին խմբագրութեան մին Պրիւսէլէն, իսկ միւսը Լոնտոնէն երկու նամակ եկած է: Այս նամակներուն բովանդակութիւնը հրատարակուած է ուր կը յիշուի նաեւ թէ Նոր հայկական կազմակերպութիւն մը եղելութիւններուն տէր կը կանգնի: Այս ահաբեկչական մարմնին նախորդ յարձակումներուն մասին տեղեկութիւն տուող Հայ Պայքարի *լրագրողը կը նշէ. «Կազմակերպութիւնը կը հաւատայ թէ Թուրքիա մնացած մեր հողերը եւ մեր իրաւունքները միայն զէնքի միջոցաւ եւ յարատեւ ժողովրդական շարժումով մը կարելի է վերստանալ: Այս ընթացքը կ'ապացուցանէ որ կազմակերպութիւնը յեղափոխական ձգտում ունի: Այս պարագային մէջ, այլեւս ժամանակը եկած է որ հայ հասարակութիւնը այս յառաջդիմական կազմակերպութեան հետ միասին գործէ»:*

(Շար. – 1)

(1) Ո՛չ թէ տնօրէնը ինչպէս կարգ մը ֆրանսերէն թերթեր գրեցին:

(2) Տե՛ս «Յառաջ», 1979 Նոյ. 29, թիւ 14524:

(3) Տե՛ս «Յառաջ», 1979 Նոյ. 22, թիւ 14519:

(4) Ըստ Արեւելեան Գերմանիոյ պաշտօնական վիճակագրութեան, 1977 Սեպտեմբերին թուրք գործաւորներու թիւը 1.065.000ի կը հասնի:

(5) Անշուշտ Արարատ լերան կ'ակնարկէ:

(6) Սա մեզի համար յայտնութիւն մը եղաւ: Հաւանաբար Մէթր Բարսեղեանի *Լը Մոնտ*ի մէջ լոյս տեսած յօդուածին առթիւ այսպէս եզրակացուցած է Թրքուհին, տե՛ս *Լը Մոնտ*, 1979 Մայիս 26, թիւ 10.674:

(7) Սա եւս նորութիւն մըն է: Աստուած լուսաւորէ հոգին. եթէ *Ռըվիւ*ի քարտուղար Հայկ Պէրպէրեան (1887–1978) ողջ ըլլար վստահաբար ափ ի բերան պիտի մնար:

(8) Մեզ անծանօթ է այս լուրը:

(9) Ծանօթ է թէ *ԱՅՕ* պարբերաթերթը աւելի քան երկու տարիէ ի վեր լոյս չի տեսներ:

(10) Լրագրողուհին թրքերէն ասացուածքով «ամէն օր *չարշաֆ*ի պէս տեղեկութիւններ կը հաղորդեն» գրած է:

Fonds A.R.A.M

ԱՍՏ ՀԱՆԳՉԻ ՀԱՄԱՐԱԲԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Քաղեց՝ ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

Բ.

Համարաբական շարժումի նահանջը սկսաւ 1967ի «վեցօրեայ» պատերազմէն ետք: Իսկական Ուաթերլօ մը եղաւ այդ պատերազմը, որմէ ետք առեն մը ոչ մէկ ժողովրդականութիւն եւ օրինականութիւն ունեցող Պետութիւն կար Արաբ աշխարհին մէջ: Նոյնիսկ այն երկիրներուն մէջ որոնք չէին մասնակցած պատերազմին եւ որոնց վարչակարգը ուղղակի պատասխանատուութիւն չէր կրեր պարտութեան համար, — նոյնի՛սկ հոն՝ ժողովուրդը կ'ընդունէր Պետութեան հրահանգները, ըստ օրէնի, սակայն առանց վստահութեան կամ հաւատարմութեան զգացումի: Մանաւանդ Գահիրէի եւ Դամասկոսի մէջ՝ վարչակարգերը շրջուանակուեցան բոլորովին հիասթափ մթնոլորտի մը մէջ: Պարտութիւնը միանականութեան ժամանակաւոր ոգի մը ստեղծեց: Օրինակ՝ Եգիպտոս դրամի պէտք ունէր, նոյնիսկ սովորականէն աւելի՛ չեչտուած ձեւով, եւ Սաուտի Արաբիոյ պահպանողական վարչակարգը կրնար բաւական ճնշում բանեցնել Նասըրի վրայ, սակայն նախընտրեց չափաւորել նման ճնշում, որովհետեւ պատերազմի պարտութիւնը բոլոր Արաբ երկիրներու միասնական պարտութիւնը կը թուէր, — խոցելի էր ամէն Արաբ Պետութիւն, պահպանողական կամ ոչ, ձախ կամ աջ: Տասնեւչորս տարի տեւող Համարաբականութեան նուիրուած ներբողականներէ ետք, Արաբ աշխարհի քաղաքական դրոյթը բոլորովին վարկաբեկուած էր, յաչս զանազան արաբախօս ժողովուրդներու:

Նասըր (իր նկարագրով, իր անցեալով) դերին էր շարժուձեւի մը, զոր չէր կըրնար հիմնական կերպարափոխութեան ենթարկել: Կրցածը ըրաւ. փորձեց յարմարիլ յետ - պարտութեան դոյավիճակին, առանց լքելու իր անցեալը եւ իր «ծուխ»ը, — Համարաբականութեան ջատագովները, Պաղեստինցիներն ու անոնց աջակիցները: Յորդանանի մօտեցաւ, Սաուտի Արաբիոյ պահպանողական թագաւոր Ֆայսալին հետ բանակցեցաւ, ու երբեք կաթուածէ մեռաւ այն օրերուն, երբ քաղաքական ճնշումներու եւ զիջումներու յուզումները ցնցեցին զինք: Այսպէս, «բախտաւոր» մեռաւ Նասըր, իբրեւ «նահատակ»՝ յանուն Համարաբականութեան մղած իր պայքարին, պայքար մը՝ որ նահանջելու վրայ էր արդէն, եւ որուն նահանջը ան կրցած էր ծածուկ պահել, որքան ատեն որ կ'ապրէր:

Այն բանակցութիւնները, զորս կը վարէր Նասըր յանուն Համարաբարականութեան, 1967էն ետք սկսած էին միջ-պետութենական, ռէզոն տ'էթայական բնոյթ առնել: Մինչ հանրութեան համար խօսուած ճառերը ԱՐԱԲ առաջնորդներու կամ «եղբայր»ներու հանդիպումները կը չեչտէին, այդ հանդիպումները կը ստանային նոր բնոյթ, — կը դառնային հանդիպումներ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒ, որոնք թէեւ «զուտ» պետական շահեր չէին հետապնդեր (ինչպէս կ'ընէին 19րդ դարու մեծերը), յամենայն դէպս կ'ընդգծէին պետականը, ի գին արաբականին:

Անուար էլ Սատաթ 1970էն ետք այս պետական շահերու եւ արաբ Պետութիւններու քաղաքական սիսթեմի գլխաւոր ջատագովն էր, սակայն չէր համարձակեր իր հակումները բացայայտօրէն արտայայտել՝ 1973ի պատերազմէն առաջ: Պատմական իրոնի մըն է սա իրականութիւնը, որ Սատաթ՝ Եգիպտոսն ու Սուրիան 1973ի պատերազմին մղեց, օգտագործելով Համարաբականութեան կարգախօսները, ստեղծելու համար առիթ մը կամ դոյավիճակ մը՝ որ Եգիպտոսի պիտի արտօնէր լքել Համարաբական - Պաղեստինեան շարժումը, գոնէ անոր Նասըրական հասկացողութիւնը:

1973ի պատերազմը հոգեբանական ու քաղաքական դետիններու վրայ «յաղթանակ» մըն էր, զոր Եգիպտոս (ինչպէս նաեւ քարիւղ արտադրող Իսլամ Պետութիւններ) կրցան օգտագործել ոչ-համարաբական մօտեցումով: Սատաթի համար իր «յաղթանակ»ը ԱՆՁՆԱԿԱՆ բնոյթ ալ ունէր. կրցաւ իր նախորդի առասպելէն փրկուիլ, եւ գոնէ իր երկրին, Եգիպտոսի մէջ առաջնորդ դառնալ բառին բուն առումով: Միաժամանակ, Եգիպտական Պետութիւնը աւելի ընդունելի եղաւ արաբ պահպանողական Պետութիւններուն համար, քանի որ Սատաթն ուրիշ Պետութիւններու սահմանները, իրաւասութիւնները եւ գաղափարաբանական տարբերութիւնները կը յարգէր աւելի՛, քան Նասըր: Քարիւղով հարստացող Արաբ Պետութիւններ, մանաւանդ Սաուտի Արաբիա, Քուէյթ եւ Քաթար առատաձեռն օգնութիւն ըրին Եգիպտոսի, եւ իրոնիներով հարուստ Միջին Արեւելքի մեծ իրոնիներէն մէկն ալ, այսօր, սա է, — ներկայիս պահպանողական եւ քարիւղատէր Արաբ Պետութիւնները աւելի՛ լաւ պաշտպաններ են Պաղեստինեան շարժումին, քան Սատաթը ու Եգիպտական Պետութիւնը, որ անցեալին կը ձգտէր հարուստ Արաբ երկիրները, Պաղեստինցիներուն օգնութիւն զլանալուն համար: (ԾՆԹ.— «Համարաբականութիւն» եւ «Պաղեստինեան շարժում» նոյն բանը չեն անշուշտ: Աճամի չըսեր բացայայտօրէն ան՝ որ մենք կրնանք ըսել, — Արաբ Պետութիւն մը կրնայ Պաղեստինեան շարժումին աջակցիլ, առանց ընդունելու Համարաբականութեան բոլոր գաղափարները, մինչ անկարելի է համաձայնիլ Համարաբականութեան գաղափարաբանութեան ու չնուիրուիլ Պաղեստինի ազատագրումի պայքարին, որ (ըստ Համարաբականութեան տեսութեան) առաջին կարեւոր քայլերէն մէկն է, ընդհանուր համարաբական պայքարին մէջ: Խ. Թ.):

Անցեալին, Եգիպտոս կը սպառնար պահպանողական եւ քարիւղատէր Արաբ Պետութիւններու շահերուն, քանի որ ան ոչ միայն համարաբականութեան քարոզիչն էր (իր ազդեցիկ ձայնասփիւռով եւ «մունետիկ»ներով), այլ նաեւ որովհետեւ իր բնակչութիւնը, մշակութային ազդեցութիւնը, բանակի թիւը, Սուէզի ջրանցքը, — այս բոլորը մասնաւոր ուժ եւ վարկ կուտային Եգիպտոսի: Հիմա, պատմական ուրիշ իրոնի մը, — այդ նոյն կարեւոր ու ազդեցիկ Եգիպտոսը կը սպառնայ Արաբ Պետութիւններուն, որովհետեւ անոնցմէ աւելի բացայայտօրէն կը հետապնդէ իր զուտ պետական շահերը, ի գին Պաղեստինեան շահերու:

Հարցը բարդ է, որովհետեւ անկասկած Եգիպտական ներկայ Պետութիւնն ու վարչակարգը աւելի «մօտ» է իր ժողովուրդին, քան ուրիշ որեւէ Արաբ Պետութիւն: (ԾՆԹ.— Աճամի «մօտ է» չըսեր, այլ կ'ըսէ «ԼԷԺԻԹԻՄԸՍԻ» ունի: «Լէժիթիմըսի» մեր «օրինական» գիտութեանց մէջ, այս բառը չի նշանաբառը չէ միայն: Ամերիկեան քաղաքական գիտութեանց մէջ, այս բառը չի նշանակեր միայն որ Պետութիւնը ընդունուած է, պարտադրուած չէ, եւ որ վարչակարգը կը հասկնայ ժողովուրդի շահերն ու պահանջները, այլ նաեւ կը նշանակէ որ Պետութիւնը վարողները կը հասկնան ու կը բաժնեն ժողովուրդի աշխարհայեացքի մէկ կարեւոր մասը, եւ ուրեմն իրենց կարծիքները սովորաբար ժողովուրդին պարտադրելու պէտք չեն զգար: Աճամի ուրիշ յօդուածներու մէջ հակադրած է այս դոյավիճակը, ուրիշ Արաբ վարչակարգերու վիճակին հետ: Օրինակ, Իրաքի «Պաասիթ» վարչակարգը կը պայքարի Քիւրտ - Իրաքցիներու դէմ, կը ճնշէ իր Շիի - արաբ հպատակները, ու կախաղան կը հանէ համայնավար կամ ծայրայեղ Սիւննի հատուածներու ջատագովները: Նման վարչակարգ մը կըրնայ տասնամեակ մը պարտադրել ինքզինք, առանց «լէժիթիմըսի» (ֆրանսերէնով պիտի ըսուէր «լէժիթիմիթէ») ունենալու յաչս երկրի բնակչութեան 60 առ հարիւրին: Խ. Թ.):

Ուրեմն, Սատաթի վարչակարգի զգացած «լէժիթիմըսի»ն կ'արտօնէ իրեն վարել ռէզոն տ'էթայիսթ քաղաքականութիւն մը, ուր Եգիպտացի ժողովուրդը կ'անջատէ Արաբ ժողովուրդէն, եւ զայն կ'օժտէ Եգիպտոս երկիր - Պետութիւնով, եւ որ կ'անջատուի՝ իր կարգին, երազուած Արաբ գեր-Պետութենէն: Նման Պետութիւն մը կը վարէ ազդին, երբեմն նոյնիսկ ազգայնամոլ քաղաքականութիւն ոչ միայն Արեւմտեան աշխարհի դէմ յանդիման, այլ նաեւ «արաբ եղբայր» Պետութիւններու հետ: Արաբ պահպանողականները Եգիպտոսէն պահանջեցին համարաբականութիւն մը՝ որ պիտի յարգէր իւրաքանչիւր արաբ Պետութեան իրաւասութիւնները, առանց լքելու Պաղեստինեան պայքարը: Սատաթ պատասխանեց՝ ստեղծելով պետական սիսթեմ մը, որուն մէջ պետական դէմքեր իրենց Պետութիւններու շահերուն ինչ - ըլլալը բոլորովին տարբեր ձեւով կը մեկնաբանեն, անկախ՝ իրենց արաբ եղբայրներէն եւ համարաբականութեան տեսութենէն:

(Շար. 2)

ԹԵՀՐԱՆԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ ԴԷՊՔԷՆ ԵՏՔ

Դեկտ. 22ին, Թեհրանի Առաջնորդարանի մէջ, Արտակ Արք. հրաւիրելով բոլոր միութիւններու վարչութիւնները, դպրոցներու հոգաբարձուները, պատգամաւորական ժողովի ընտրական կեդր. յանձնախումբը, «Ալիք» եւ «Փիւնիկ» թերթերու ներկայացուցիչները եւ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ հայրերը, լուսաբանութիւններ տուած է Դեկտ 17ի դէպքի մասին:

Հանդիպումին բացումը կատարած է Թեմական Խորհուրդին նախագահ՝ Տոքթ. Վարդգէս Նահապետեան: Առաջնորդը անդրադարձած է Թեհրանի ազգային կեանքին մէջ յառաջացած պառակտումներուն եւ հայ ժողովուրդի ազգային շահը նկատած է ժողովուրդին միասնականութիւնը:

Խօսք առած են «Արմէն» միութեան ներկայացուցիչները եւ բազմաթիւ ուրիշներ:

Արտակ Արք. հանդիպումի վերջաւորութեան հետեւեալ կոչը ըրած է.

КՈՉ

1. Այսու կոչ ենք անում, որ դադարեցնեն ամէն տեսակի թռուցիկները, որոնք միտում ունեն ճեղք առաջացնել մեր ժողովրդի մէջ:

2. Յանձնարարում ենք միութիւններին, որ իրենց նպատը բերեն ազգային համերաշխութեան եւ միասնականութեան

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾԱՄՕՐ

ՀՐԱՆՏ ՄԱԹԵՒՈՍԵԱՆ

Ցետոյ Հայոց պետերը պարսից Վըռամին ասացին.— Ախպէր, մեզ թագաւոր պէտք չի, մենք թագաւոր չենք ուզում. թագաւոր է՝ էդ է դու թագաւոր ես, բան հարցնել է՝ կը գանք քեզ կը հարցնենք, համ էլ քաղաք կը տեսնենք, աղջիկ - մաղջիկ կը պատահի, թէ չէ՝ էն սարերի ծէրին... - Հայ նախարարները զզուել էին թագաւոր ունենալուց եւ, աստծու յաջողութեամբ, «Հայոց Արտաշէս թագաւորը սկսեց թաղուել անչափ անառակ ցանկութիւնների մէջ այն աստիճան, որ բոլոր նախարարները նրանից զզուեցին: Նրանք եկան Սահակ Մեծ քահանայապետի մօտ, դժգոհեցին եւ նրան նոյնպէս հրաւիրեցին իրենց օգնելու, որպէսզի Արտաշէսի վրայ չարախօսեն պարսից արքայի առջեւ, իրենց թագաւորին դէն գցեն եւ պարսիկ բերեն աշխարհին կառավարող: Իսկ Սահակ Մեծն ասաց...»

Իսկ Սահակ Մեծ քահանայապետն ասաց.

— Եւ ինչպէ՞ս կարելի է այդ իմ ախտաւոր ոչխարը փոխել առողջ գազանի հետ, որի հենց առողջութիւնը մեզ համար պատուհաս է:

Իսկ նախարարներն ասացին.

— Դու մեր քահանան չես: — Եւ Պարսից արքային ասացին.— Ախպէր, ինչ մի պարտադիր է, որ մեր թագաւորը Հայ լինի: Մեզ մի պարսիկ թագաւորէ է պէտք՝ որ վախենանք... մեր էս Արտաշը խմում է, ձի է քշում, մեր կանանց կողքը մըշտում է, թագաւորը բա էդպէ՞ս կը լինի:

— Բարի,— ասաց պարսից արքան: — Մեր Շապուհ որդին ձեր թագաւոր: Բարի: — Հայոց գործերն այսպէս կարգադրեց պարսից Վռամ արքան եւ դէմքը շուռ տուեց Բակտրիայի գործերին:

Եւ հենց որ շուռ եկաւ դէպի Բակտրիա, «քաջ եւ բարեբախտ Ներսէս Ճիճրականցին հաւաքեց Հայոց նախարարներին իրենց գնդերով, Պարսից զօրքի դէմ պատերազմ մղեցին, նրանց բանակը կոտորեցին եւ ապա, ցրուելով, ինքնապլուխ շրջում էին լեռներում եւ ամուր տեղերում՝ իրենց գլուխը պահելու համար»:

Դա եղաւ, ուրեմն, ՆԻԲ թուականին: Ապա մորթեցին ու մաշկեցին երկրի բոլոր առջարներն ու երինջները, ոչխարներն ու այծերը, եւ առհասարակ վայրի բոլոր երէները եւ, կաշիները թրծելով տաք մոխրի մէջ արեւի տակ, բլուր առ բլուր մագաղաթ արեցին. եւ այծի մազից պարան ոլորելով եւ ցից խրելով անգունդ կիրճի պռնկին, պարանով իջան վարից անմատոյց վերից անմատոյց քարայր՝ քննելու յունաց լեզուի քերականութիւնը, ճարտասանական առաւելութիւններըեւ առհասարակ՝ համեմատութեամբ գարգարացւոց կոկորդախօս աղխազուր խժական խեցբեկայոյն լեզուի, եւ թէ ինչքան սխալ է Հրէից կարծիքը մարդարնոյթ աստծու մասին, եւ թէ լուսինը լոյս չունի, այլ լոյս ունի միայն արեգակը, իսկ երկրից լուսին անդոյ տարածութիւնը հազար անգամ հազար բիւր կանգուն է, եւ թէ գետերն ու ծովերը, ինչպէս վկայում է յունաց մեծերից...

Բոյր ու լոյս աշխարհը մագաղաթի վըրայ խաղում էր Ծ տառի չափ մի տեղ, էն հարսը արահետով հաց ու սամիթ էր բերում, գետերն ու ծովերը լուսնի հետ կապուած են մակընթացութեամբ ու տեղատուութեամբ, եւ որովհետեւ մեր Հայքում չկան գետեր ու ծովեր՝ լուսնի հետ այդպէս կապուած են Ափրիկէի եւ Հռոմի գետերն ու ծովերը, ինչպէս նաեւ Պոնտականը՝ որ մեզնից հեռու չէ, բայց մեզ պէտք չէ, քանի որ երկրային յեղյեղուկ բաների հետ մենք գործ չունենք:

Ցուշ ու քրիստոս Տիրանը հողու պարզ յատակներում դտել էր աշխարհի մեղքերի իր բաժինը եւ ջոգ խաւարի մէջ բոբիկ ոտներով փնտռում էր Խորվիրապը՝ եւ նրա խանձուած ճակատին ձիերի դոփիւն դիպաւ. ուրեմն՝ դեռ ապրողներ կային, տեղից տեղ ձի էին վարում:

— Դու Տիրա՞նը չես,— ասացին:

— Տիրանն եմ:

— Այո,— ասացին նրանք:

— Ինչի՞ համար:

— Ոչինչ, մեզ համար լաւ տանուտեղ ես թողել՝ դրա համար:

— Դուք ո՞վ էք,— ասաց:

— Քո թոռները:

— Բա ո՞ւր էք, ձեն չէք հանում:

— Դժոխքում ենք: Կիլիկիա ենք, ուր ենք:

— Դէ, ինչ որ կարողացել եմ, այ որդիք, էն եմ արել:

— Ի՞նչ ես կարողացել:

— Դուք կարողացէք, ես ուզում եմ դուք կարողանաք:

— Կարողանալու տե՞ղ ես թողել, որ կարողանանք:

(Շար. - 9)

Fonds A.R.A.M

ոգու ամրապնդումի գործին:

3. Ցանձնարարում ենք ծնողքներին, որ հոգածու լինեն իրենց զաւակների ընտանեկան եւ հայեցի դաստիարակութեան եւ պարտականութիւն ենք տալիս ընտանիքներին, որ ազգային կեանքի համերաշխութեան, փոխադարձ յարգանքի եւ սիրոյ տարածիչները հանդիսանան:

4. Կոչ ենք անում մեր ժողովուրդին, որ իրենց մասնակցութիւնը բերեն յառաջիկայ պատգամաւորական ժողովի ընտրութեան եւ արժեցնեն իրենց քուէն:

5. Պարտականութիւն ենք տալիս յառաջիկայ պատգամաւորական ժողովին, որ անմիջապէս ձեռնարկի, հայ եկեղեցու ժողովրդավար ոգու համաձայն թեմիս կանոնագրի վերամշակումին, մասնակից դարձնելով նաեւ ժողովրդական լայն խաւերին:

6. Նորընտիր Պատգ. ժողովը պարտականութիւն ունի նաեւ լսելու Թեմական Խորհրդի երկամեայ գործունէութեան զեկոյցը եւ ընտրելու նոր Թեմական Խորհուրդ:

7. Այսու յայտնում ենք նաեւ որ կանոնագրի վերամշակումից եւ վարչական ընթացքով, վերջնական վաւերացումից յետոյ, նոր կանոնագրի հիմունքների համաձայն, ձեռնարկուի ընտրութիւնների:

8. Առ այդ, յառաջիկայ Պատգ. ժողովն ու նրանից ընտրուած Թեմական Խորհուրդը, ժամանակաւոր բնոյթ ունեն եւ պարտականութիւն ունեն ազգային համերաշխութեան եւ համագործակցութեան ենթահողը պատրաստելու:

———×———

ԶԱՆԳԵՐՈՒ ՂՕՂԱՆՋ

Թեհրանի հայկական եկեղեցիներու զանգերը, Դեկտ. 28ի առաւօտեան ժամը 9ին ղօղանջած են ի պատասխան Իրանի իսլամական յեղափոխութեան ղեկավար այաթոլահ Իմամ Խոմէյնիի պատգամին, իբրեւ համայն աշխարհի ճնշուած ժողովուրդներու արդարութեան եւ խաղաղութեան կոչ եւ իբրեւ խորհրդանշան իսլամ եւ քրիստոնեայ ժողովուրդներու եղբայրութեան եւ միասնականութեան:

Այդ առթիւ, թեմին առաջնորդը՝ Արտակ Արք. Մանուկեան, նախօրօք հետեւեալ հեռագիրը յղած է Խոմէյնիի՝ ի գիտութիւն:

Ցանուն Աստուծոյ
առ Այաթոլլահ օլ Օզմա Իմամ Խոմէյնի,
Իրանի իսլամ յեղափոխութեան
մեծ առաջնորդ

Հայոց եկեղեցիների զանգերը իրենց ղօղանջով ձայնակցում են ձեր արդարութեան եւ պայքարի կանչին:

Դա եկեղեցու եւ հայ ճնշուած ժողովրդի ձայնն է, որ որպէս արդարութեան ու իրաւունքի պահանջի եւ աշխարհի ճնշուած ժողովուրդների անիրաւութեանց վերացման ձայն՝ բարձրանում է զանգերից:

Աշխարհի բոլոր եկեղեցիները եւ կրօնները պէտք է միանան գաղութատիրութեան, բռնապետութեան եւ իմպերիալիզմի դէմ պայքարելու՝ ճնշուած ժողովուրդների ազատութեան եւ անկախութեան համար:

Հայ համայնքը եւ եկեղեցին միշտ, իրենց իսլամ եղբայրների կողքին են լինելու սիրելի Իրանի անկախութեան պահպանման պայքարում, որպէսզի գաղութատիրութիւնը վերջնապէս արմատախիլ արուի եւ ազատութիւնն ու արդարութիւնը հաստատուի ամբողջ աշխարհում:

Իրանի իսլամ – յեղափոխութեան մեծ առաջնորդի պատգամին որպէս պատասխան, եւ որպէս համայն աշխարհի ճնշուած ժողովուրդների արդարութեան եւ խաղաղութեան կոչ, եւ որպէս իսլամ ու քրիստոնեայ ժողովրդի եղբայրութիւն ու միասնութիւն՝ Ուրբաթ օրը, (58-10-7), առաւօտեան ժամը 9ին Հայոց եկեղեցիների զանգերը ղօղանջելու են ամբողջ Իրանում:

ԱՐՏԱԿ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

———×———

Դեկտ. 28ի առաւօտեան, Թեհրանի Ս. Սարգիս եկեղեցին գացած են իսլամ եւ հայ հոծ բազմութիւն մը: Ժամը 9.30ին առաջնորդը եկեղեցի իջնելով նախագահած է ժամերգութեան եւ յետ արարողութեան խօսք առած է անդրադառնալով եկեղեցիներու զանգերու ղօղանջին: Արտակ Արք. լսած է ի մէջ այլոց. «Մեր եկեղեցու զանգերի ղօղանջը միացնում ենք Իրանի իսլամ հոգեւորականների եւ ճնշուած ժողովրդի ձայնին եւ ցանկանում որ ճնշուած ժողովուրդների հաւաքական ճիգերով վերանան ամէն տեսակի զրկանքներ: Ճնշուածը, իրաւազրկուածը, ընչազուրկը չի նշանակում միայն խոնարհ դասակարգը, որ սեփական տուն չունի եւ կամ կենցաղային դժուարութիւններ ունի, ճնշուած եւ իրաւազրկուած ասելով հասկանում ենք նաեւ այն ժողովրդին որ իրաւունք եւ արդարութիւն է պահանջում: Ու մենք՝ Հայերս, ամէնից աւելի հասկանում ենք թէ ի՞նչ է նշանակում զրկուած լինել եւ պահանջել իրաւունք եւ արդարութիւն: Տարիներից ի վեր իրաւունք ենք պահանջում մեր բիւրաւոր նահատակների եռացող արեան դիմաց: Հատուցում եւ արդարութիւն ենք պահանջում մեր բռնագրաւեալ հողերի համար: Ու մեր ձայնը լսելի չի դառնում»:

Եկեղեցւոյ մէջ կատարուած արարողութեան ընթացքին Իրանի հեռատեսիլը նկարներ առած է: Մինչեւ կէսօր ղօղանջած են եկեղեցիներու զանգերը: Տեղական մամուլը արձագանգած է այս դէպքին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԻՔԱՅԷԼ ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 150ԱՄԵԱԿԸ ԼԵՆԻՆԳՐԱԴԻ ՄԷՋ

Լենինգրադի գրողներու տան մէջ տեղի ունեցած է Միքայէլ Նալբանդեանի նուիրուած երեկոյթ մը, որուն ներկայ եղած է Հայաստանէն գացած պատուիրակութիւն մը: Բացումը կատարած է Լենինգրադի Գրողներու Միութեան Ա. քարտուղարը բանաստեղծ Անատոլի Չեպուրով: Խօսք առած է Հայաստանի Գրողներու Միութեան վարչութեան քարտուղարը՝ Արամ Գրիգորեան: Նալբանդեանի երեքամեայ բանտարկութեան մասին խօսած է Ի. Սիլանտեւա, իսկ բանաստեղծ Միխայիլ Դուդին, պատմաբաններ Եուրի Պետրոսեան եւ Կարէն Իւզբաշեան, երմիտաժի տնօրէն Ակադ. Բորիս Պիոտրովսկի ներկայացուցած են Նալբանդեան բանաստեղծը, հրապարակագիրը, արձակագիրը, լեզուաբանը, փիլիսոփան: Հայկական պատուիրակութեան նախագահը՝ Ռեմա Սվետլովա, խօսք առած է եւ Լենինգրադի Գրողներու Միութեան նուիրած Նալբանդեանի նկարը: Երեկոյթին մասնակցողները դիտած են Միքայէլ Նալբանդեանի ծննդեան 150ամեակին նուիրուած ցուցահանդէսը, ուր ներկայացուած են, ի մէջ այլոց, Լենինգրադի պետական պատմական դիւանատան մէջ յայտնաբերուած գաղտնի փաստաթուղթեր, որոնք առնուած են Պետրոպաւլովեան ամրոցի ֆոնտէն: Երեկոյթը վերջ գտած է համերգով մը, մասնակցութեամբ Երեւանի եւ Լենինգրադի արուեստագէտներուն:

×

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ԵՐԿԵՐՈՒ ՀԱՒԱՔԱԾՈՅԻՆ 5ՐԴ ՀԱՏՈՐԸ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ Է

«Սովետական գրող» հրատարակչականը լոյս ընծայած է Կոմիտասի երկերու հաւաքածոյին 5րդ հատորը, զոր պատրաստած է Հայաստանի Ակադեմիայի Արուեստի Հիմնարկը: Գիրքը կը բովանդակէ հարիւր երգեր, որոնցմէ 72ը առաջին անգամ ըլլալով սեփականութիւնը կը դառնայ հանրութեան: Հատորը կազմած եւ խմբագրած է Փրոֆ. Ռոբեր Աթայեան, որ երկար ուսումնասիրութիւն կատարած է Կոմիտասի եւ այլ հայ երաժիշտներու ձեռագրային դիւաններու մէջ: Գիրքին մէջ տեղ գտած խմբերգներու շարքին կը գտնուին հայկական ժողովրդական երգերու այն մշակումները, զորս Կոմիտաս կատարած է յատկապէս Գէորգեան ճեմարանի երգչախումբին համար: Ասոնք այն երգերն են, զորս ֆրանսացի երաժիշտ Պ. Օպրի էջմիածնի մէջ լսելով, յետագային Փարիզի մէջ այդ մասին գրած է. «Մենք անվերապահօրէն ծափահարեցինք Կոմիտասը... Մեր լսածներուն մէջ մենք զգացինք հայկական ոգին, անոր ըմբոստ ճիչերը, սիրոյ յոյզերը, ազատութեան տենչը»: Այդ երգերը 1905ին հնչած են ճեմարանի երգչախումբին Թիֆլիսի մէջ տուած համերգներու ընթացքին, արժանանալով Յովհ. Թումանեանի եւ այլ մըշակներու բարձր գնահատանքին:

Մեներգներու շարքին կան գեղջկական երգերու ցայժմ չմեկնաբանուած եւ անծանօթ մնացած մշակումներ՝ ձայնի եւ դաշնակի համար, որոնք կարեւոր լրացումն են Կոմիտասի այդ սեռի գործերու եւ կրնան դասուիլ հեղինակի սիրային – քնարական լաւագոյն ստեղծագործութիւններու կարգին: Յատուկ հետաքրքրութիւն կը ներկայացնեն նաեւ այն մեներգները, որ սեռի առումով նորութիւն են Կոմիտասի երկերուն մէջ: Անոնց մէջ են՝ Թումանեանի «Մութն էր երկինքը», Յովհ. Յովհաննիսեանի «Ճեմում էի բուրաստանում» (անաւարտ) եւ Միխայիլ Լերմոնտովի բանաստեղծութիւններով գրուած ռոմանսները, Շէյքսփիրի «Վենետիկի վաճառականը» կատակերգութեան համար գրուած երաժշտութենէն «Սիրոյ ծագումը ուրկից է» երգ-մենախօսութիւնը, աշուղական երգերու մշակումները, Խաչատուր Աբովեանի «Վայ էն ազգին»ի բառերով հայրենասիրական զուգերգը, մանկական երգեր եւայլն: Հատորը ունի յառաջաբան մը եւ ծանօթագրութիւններ:

×

ԿԱՐԼԷՆ ԴԱԼԼԱՔԵԱՆԻ ՅՕԴՈՒԱԾԸ Մ. ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ՝ «ՊՐԱՒԴԱ»Ի ՄԷՋ

Միքայէլ Նալբանդեանի ծննդեան 150-ամեակին առթիւ «Պրաւդա» թերթը լոյս ընծայած է Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի քարտուղար Կարլէն Դալլաքեանի յօդուածը՝ «Պանծալի համաստեղծութիւնից» վերնագրով: Մեր հայրենիքի մշակոյթի, հանրային մտքի եւ ազատագրական շարժման պատմութեան մէջ, ըսած է յօդուածագիրը, աչքի զարնող տեղ կը գրաւէ հայ ժողովուրդի մեծ զաւակ, յեղափոխական, գրող, հրապարակագիր եւ մտածող Միքայէլ Նալբանդեան: Ան կը պատկանի անցեալ դարու 60ական թուականներու յեղափոխականներու պանծալի համաստեղութեան, որոնք իրենք զիրենք ամբողջովին նուիրաբերեցին ինքնակալութեան եւ ճորտատիրութեան դէմ մղուող պայքարին, ժողովուրդի լուսաւորութեան, ընկերային եւ ազգային ճնշումէն անոր ազատագրման գործին: Յօդուածագիրը անդրադարձած է Նալբանդեանի ուսման, ռուս մտաւորականներու հետ շփման, «Հիւսիսափայլ» հանդէսին աշխատակցութեան եւ իր գաղափարական աշխարհին:

ՍՊԱՍՄԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

(Վ Է Պ)

= ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ =

Ժ.

Առաջին մտածումը եղաւ բնականաբար Սիբիոն փողոցը երթալ. երբ Էվայի տունէն ներս մտաւ դռնապանուհին կեցած լօժին առաջքը՝ ձեռքերը մէջքին իրեն կը նայէր. Սատարոֆ կարծեց թէ այդ հեգնող եւ չար նայուածքին մէջ դէչ լուր մը կար արդէն եւ հակառակ որ խորունկ հակակրութիւն մը կը զգար այդ կնոջ դէմ եւ միշտ կը զգուշանար հետը խօսելու՝ այս անգամ հարցուց.

– Արդեօք Տիկին Էվան սենեա՞կն է:

– Ես ի՞նչ գիտնամ թէ ուր է Տիկին Էվան:

–Ըսել է զինքը դեռ չտեսաք:

– Ուրիշ աւելի կարեւոր գործեր ունիմ Պարոն, Տիկին Էվային ելնելը մտնելը չեմ կրնար լրտեսել:

Սատարոֆ անհամբերութենէն կ'եռար:

– Բայց Տիկին, ձեզի եղած հարցումներուն պարտական էք պատասխանել:

Դռնապանուհին սկսաւ խնդալ իր բոլոր ակռաները մէկանց ցուցնելով, այնպէս որ կարծես թէ բերնին անկիւնները հետըզհետէ ձգտուելովը ականջներուն պիտի հասնէին, եւ Սատարոֆ այդ բացուած գարշելի բերնին ի տես բոլորովին գայրացած՝ հազիւ թէ կրցաւ ինքզինքը բռնել ու սանդուխներէն ելլել կարելի եղածին չափ հանդարտ երեւոյթ մը ցոյց տալով, մինչ կը լսէր որ վարը դռնապանուհին լրբութեամբ կը խօսէր եւ կը խնդար:

– Ի՞նչ կը կարծեն արդեօք այս անկուտի օտարականները. թերեւս կը խորհին որ պարտական ենք ծառայել իրենց աղուոր աչքերուն համար. ա՛հ, չէ՛, թող ելլեն իրենց տեղերը երթան եթէ գոհ չեն մեզմէ: Վերջապէս ինչ տարօրինակ է այս տեսակ անարժէք մարդիկներուն՝ իրենց կմախքը անպատճառ Փարիզի մէջ ձգելու փափաքը:

Քանի անգամներ Սատարոֆ իր աղքատ ուսանողի կեանքին մէջ ապտակուած էր այս կարգի արհամարհական խօսքերէ: Իրաւ որ ա՛լ քալելը դժնդակ էր իրեն համար եւ երբ նայեցաւ իր առջեւ բարձրացող ցից աստիճաններուն ուր պիտի ելլէր դեռ, իր ուժերը սպառեցան. վեցերորդ յարկերը տառապող եւ աքնող ուսանողներու բոլոր յոգնութիւնները եւ ցաւերը մէկանց կարծես կը ծանրանային իր վրայ այս պահուս. անկա մարտիրոսութիւն մըն էր գրեթէ եւ իրեն թուեցաւ որ իր ոտքերուն ներքեւ սահեցնող եւ մաշած աստիճանները հեաքերը կը կրէին իրեններուն պէս ջլատուած ոտքերու. վարէն խնդալու եւ խօսելու աղմուկը կը բարձրանար դէպի վեր մինչեւ իրեն, բայց ա՛լ խօսքերը չկրցաւ որոշել եւ տաժանելիօրէն բարձրացաւ նորէն չորրորդ, հինգերորդ մինչեւ վեցերորդ յարկը:

Հոն՝ նորէն ջախջախիչ յուսախաբութիւն մը. Էվայի սենեակը լուռ էր բոլորովին եւ դուռը չբացուեցաւ. քիչ մը կեցաւ մութ նրբանցքին մէջ. տղու ճիչեր կու գային հեռաւոր սենեակէ մը. ապահովաբար մինակ ձգուած տղու մը ձայնն էր, բակին վրայ բացուող պատուհանի մը գնաց քիչ մը օդ առնելու. բայց անմիջապէս ետ քաշուեցաւ, դէչ պատռտուած կերակուրներու գարշահոտ արտաշնչումը նողկանք տուաւ իրեն, մըրոտած պատերուն վրայէն խոնաւութիւնը կը կաթկթէր երկար գիծեր շինելով եւ չորրորդ յարկէն տժգոյն եւ պառաւ կին մը յամառութեամբ կը թօթվէր գորգի մը կտորը, այնքան մաշուած որ կարծես իւրաքանչիւր ցնցումին փոշիներուն հետ իր մանիկներն ալ կը թօթափէր:

Սատարոֆ վերջապէս իջաւ սանդուխներէն, Պուլըվառ Սէն – Մարսէլին վրայ կեցաւ պահ մը. ո՞ւր կրնար երթալ հիմա. ինչպէ՞ս Էվան գտնել այս ժամուն. արդեօք Մաթէրնիթէ՞ գացած էր իրեն սպասելէ եռքը, կարծելով թէ պիտի չգայ. այսպէսով քայլերը ուղղեց դէպի հիւանդանոցը. մտքին մէջ շարունակ կը կրկնէր.

– Ի՛նչչափ դժուարութիւն, Աստուածս,

(40 – Շար.)

Fonds A.R.A.M

ԿՐԸՆՈՊԼԸ. — Պ. Ղեւոնդ Թորոսեան եւ զաւակները՝ Աստղիկ, Հայկուհի, Տէր եւ Տիկին Հանց–Հանրի Պոման (Ցիւրիխ), Տէր եւ Տիկ. Պօւսէլ, եւ թոռները՝ Աննիկ եւ Ֆիլիփ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ կնոջ, մօր եւ մեծ մօր՝

ԼԻԽՍԻ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 3ին յետ երկարատեւ հիւանդութեան: Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Երեքշաբթի Յունուար 8ին հիւանդանոցի եկեղեցին:

ՅԱՌԱՋ. — Մեր ցաւակցութիւնները Պ. Ղեւոնդ Թորոսեանի եւ զաւակներուն:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Գրիգոր Կուրպէթեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Յունուար 13, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՏԻԿԻՆ ՏԻՐՈՒՀԻ ԿՈՒՐՊԷԹԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ:

Նոյնպէս Կուրպէթեան, Պարտիզպանեան եւ Պօյաճեան ընտանիքներու ննջեցելոց յիշատակին:

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

Այս տխուր առթիւ Պ. Կուրպէթեան եւ զաւակները կը նուիրեն 500 Ֆր. Կապ. Խաչի Պաննէօ – Բաշանի մասնաճիւղին եւ 200 Ֆր. «Յառաջ»ին: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Նոյն տխուր առթիւ Տիկին Պարպարօ 300 Ֆր. կը նուիրէ Դպրոցասէրին Տիկին Տիրուհի Կուրպէթեանի յիշատակին, (Ստանալ «Յառաջ»էն):

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Սրբուհի Տէրտէրեան (Վիլէօրպան – Լիոն) 100 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի իր ամուսնոյն Աւետիս Տէրտէրեանի մահուան 21րդ տարելիցին ի յիշատակ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Արարատ Կղերումեի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Գալուստ Մանուկեան 50 Ֆր. կը նուիրեն Կապոյտ Խաչին, 50 Ֆ. Կարմիր Խաչին (ստանալ «Յառաջ»էն), եւ 50 Ֆր. «Յառաջ»ին:

OFFRE D'EMPLOI

Maison de Confection (Gare de l'Est) recherche mécaniciens (iennes) qualifiés pour robes, jupes etc. pour travail en atelier.

Tél. : 239-37-10

ՓԱՐԻԶ
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

Կիրակի, Յունուար 13, Ը. օր Ծննդեան: Տօն անուանակոչութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի: Պատարագէ ետքն՝ Առաջնորդարանին տնօրինէ̈ք կը կատարուի:

Այսօր, եկեղեցւոյս անուան տօնին առիթով, մասնաւոր հոգեհանգիստ կը կատարուի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ եկեղեցաշէն բարերար՝

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆԻ համար:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Հերմինէ Մերանկիւլեան, Տէր եւ Տիկին Ֆրէյմիս եւ զաւակները եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խորին շնորհակալութիւններ կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, անձամբ, գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, մօրեղբօր եւ ազգականին՝

ԵՂԻՇԷ ՄԵՐԱՆԿԻՒԼԵԱՆԻ

դառնակսկիծ մահուան առթիւ:

ԱՐՏԵՄԻՍ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

եւ

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՓՈՒՇՈՒՃԵԱՆ

Ամուսնացած

Հալէպ, 1980, Յունուար 3

PARIS-PARIS

CABARET GREC

Direction HOVANESSIAN

30, AVENUE GEORGE V TEL. 720 27 33 720 28 60

ambiance grecque

UN NOUVEAU CABARET DE GRANDE CLASSE

ESCAPADE SUR L'ARARAT

Premier 33T instrumental de

Bernard Dededjian

en vente : région parisienne
TELE CONDORCET
175, Av. Jean Jaurès, CLAMART
VIDEO-SON
49 rue Victor Hugo
ALFORTVILLE
LIBRAIRIE PALOUYAN :
9, rue de Trévise — Paris (9e)
Rest. ANOUCH :
12, rue Cadet — Paris (9e)
LYON : Bahadourian
20, Rue Villeroy

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը իր Փարիզեան ութ մասնաճիւղերով, կը տօնէ Մանուկներու Օրը Կիրակի, Յունուար 13, ժամը 14·30ին, Սեւրի Ս. Մուրատեան վարժարանի Մ. Պէշիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ թատերասրահը, 26 Ռիւ Թրուայոն, Սեւր:

Երգ, արտասանութիւն եւ պար, մանուկներու կողմէ եւ անակնկալներ:

Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքները իրենց զաւակներով:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԷՆ օթօքարը կը մեկնի ժամը 13·30ին Փլաս Քարնոյէն:

ԿՐԸՆՕԲԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղին, մանուկներու օրը կը տօնուի մեծ պատրաստութեամբ Յունուար 13, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15·30ին Սէն Մարթէն տ'Էռի Սալ տէ Ֆէթին մէջ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին դպրոցի աշակերտութեան կողմէ:

Հայկ. Կաղանդ պապան իրեն հետ բերած նուէրներով կ'ուրախացնէ սրահին մէջ գտնուող բոլոր մանուկները:

Միջնարարին ճոխ պիւֆէ, խաչուհիներու կողմէ պատրաստուած:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Յունուար 13, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Լիոնի Ազգ. Տան սրահին մէջ, 295 Ռիւ Պուալօ, կազմակերպութեամբ Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին. փոքրիկներու կողմէ երգեր, արտասանութիւններ, գեղջկական պարեր, հաճելի անակնկալներ:

Կաղանդ պապան զանազան նուէրներ եւ համադամ ուտելիքներ կը բաժնէ ներկայ բոլոր մանուկներուն:

Nouveau Disco
NORAIR

33 Tours

En vente :
TELE CONDORCET
175, Av. Jean Jaurès, CLAMART
VIDEO-SON
49 rue Victor Hugo
ALFORTVILLE
LIBRAIRIE PALOUYAN :
9, rue de Trévise — Paris (9e)
Restaurant NORAIR :
24, rue Rodier — 75009 PARIS

ԿԵՍԱՐԱՑԻՆԵՐՈՒ

ԱՄԱՆՈՐԻ ՏՕՆ
ԵՒ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

Նախագահութեամբ Օննիկ Պայրամեանի

Կիրակի, Յունուար 13, ժամը 16ին Հ. Բ. Ը. Մ. «Ալեք Մանուկեան» մեծ սրահին մէջ՝

118, rue de Courcelles, Paris 17e

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ՝ Անահիտ Սվաճեանի, Վիրժինիա Բաթիի, Կապրիէլ Սարաֆեանի

Բացման երգ՝ Միհրան Էլմայեան

Լուսարձակով ցուցադրութիւն հին եւ նոր Կեսարիոյ տեսարաններով, Տոքթ. Ժորժ Մոստիչեանի կողմէ:

Մաս մը ֆիլմ Նոր Կեսարիոյ ուխտագնացութեան:

Նախընթրիք եւ օշարակ

Ծախքերու մասնակցութիւն

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով՝

887·99·06

Կը հրաւիրուին հայրենակիցները եւ համակիրները:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԻԱՓՈԶԻԹԻՎՆԵՐ

Հարստացնելու համար հայկական միութիւններու եւ անհատական «Տիափոզարանները» հայկ. «քոլէքսիոն»ներով հրապարակի վրայ են՝

Ա) Պատմական Հայաստանի

Բ) Ներկայ Հայաստանի

Գ) 1915ի ջարդերու եղեռնավայրերու

Դ) Լիբանահայ ողբերգութեան

Ե) Տեսարժան վայրերու, — հայկական վանքեր, եկեղեցիներ, բերդեր, քաղաքներ — գունաւոր եւ օրիժինալ տիափոներ:

Ունենալու համար դիմեցէք հետեւեալ հասցէին՝

ՏԱՐՕՆ Ծ. ՎՐԴ. ՃԷՐԷՃԵԱՆ
183, Պուլվ. տը լա Մատլէն, 06000 Նիս
Հեռաձայն՝ (16–93) 87·54·09

Մանրամասնութիւնները տեղեկանալ հեռաձայնով:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ
ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ ՓՈՐՁԵՐ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը ներկայիս կը հաղորդէ թէ ամէն Զորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 8·30ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս–Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ պատարագի բազմաձայն երգեցողութեան փորձեր կը կատարուին: Ամէն անոնք որ կը փափաքին մաս կազմել երգչախումբին, կրնան գալ եւ արձանագրուիլ:

Կապ. Խաչի Սէն – Ժեռմի մասնաճիւղին տարեկան ճաշը Յունուար 27ին:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հետեւելով Հայրապետական Պատուիրակ եւ Փարիզի Հայոց Առաջնորդ Սեպուհ Արք. Մանուկեանի, Ֆրանսահայ մամուլի եւ ապրանքներ հայրենակիցներու օրինակին, Լիոնի հոգեւոր հովիւ Դաւիթ Եպիսկ. Սահակեանի եւ շրջանիս գերագոյն մարմնին, Ազգային Միութեան նախագահ Պր. Սեպուհ Սարեանի հովանաւորութեամբ պիտի կատարուի Պէյրութի «Արարատ» օրաթերթի վերականգնումին ի նպաստ հանգանակութիւն մը, Լիոնի եւ շրջաններու դրամական նուէրները կեդրոնացնել Ազգային Միութեան դրասենեակը.—

Union Nationale Arménienne
(Eglise Arménienne)
295, Rue Boileau, 69003 Lyon

Տէսինի մէջ պիտի կազմուի, տեղւոյն եկեղեցւոյ վարչութեան ատենադպիր Պր. Մեսրոպ Պայընտրեանի գլխաւորութեամբ Հանգանակիչ Յանձնախումբ մը, եւ արդիւնքը պիտի կեդրոնացուի շրջանիս գերագոյն մարմին՝ Ազգ. Միութեան մօտ, յանձնուելու համար Փարիզի մէջ կազմուած Մասնաւոր Մարմնին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա – Քոլոմպի մասնաճիւղին ընդհ. անդամական ժողովը այս Զորեքշաբթի, Յունուար 9, ժամը 20·30ին Անիէռի Ռոպեռ Լավերնեը կեդրոնը, Ռիւ Ռոպեռ Լավերնեը: Կարեւոր օրակարգ:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ժողովը Շաբաթ, Յունուար 12, ժամը 4ին սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ. պատգամաւորական ժողովի պատգամաւորի ընտրութիւն, Մշակոյթի Տունը, 17 Ռիւ Պլէօ:

ՆՈՐ ՏԱՐՒՈՅ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴԻ ՃԱՇ – ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, Յունուար 12, Շաբաթ երեկոյ ժամը 19էն սկսեալ, Փարիզի Մշակոյթի Տան մէջ՝ 17 Ռիւ Պլէօ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի Խնամակալութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները վարժարանին հարիւրամեակին առթիւ.—

Տիկ. Ա. Փասըրմաճեան 500 Ֆր., Տէր եւ Տիկ. Ն. Սերոբեան 350, Տէր եւ Տիկ. Պ. Բամպուքճեան 100, Պերճ Գլըճեանի մահուան առթիւ Տիկ. Պ. Կիմիշեան 100, Տիկ. Ս. Մեստճեան 200, նոր տարուան առթիւ: «Հ. Գարակէօզեան Հոմ»ի Նախկին Սանուց Միութիւն 400, Հմայեակ Աշճեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի: Տիկ. Զ. Մեծպահքեան 500 Ֆ., հարիւրամեակին

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

Fonds A.R.A.M

ՇԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
10
JEUDI
10 JANVIER
1980

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

LE NUMERO 2 F.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.554 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE — No 14.554

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆ

Անունը՝ Միջամտութիւն չէ եղեր, այլ՝ Զինուորական Գործակցութիւն...

—o—

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԶՕՐՔԸ ԿԸ ՏԵՂԱՒՈՐՈՒԻ ԵՒ ԿԸ ՏԱՐԱԾՈՒԻ

Ֆրանսա, որ « խոհեմ » յայտարարութիւններով կը թուէր թէ կը խնայէ Խորհ. Միութեան, (այնքան որ Իւմանիթէ « կը գնահատէր ժիսքար տ'էսթէնի խոհեմութիւնը » այդ առընչութեամբ), բացէ ի բաց դատապարտեց խորհրդային միջամտութիւնը, գայն անընդունելի որակելով, ՄԱԿի իր մնայուն պատուիրակին բերնով: Ի՞նչ պիտի կարենայ ընել սակայն ՄԱԿը, որուն անզօրութիւնը այլեւս փաստուելու պէտք չունի: Արդարեւ Խորհ. Միութիւնը վեթոյի իր իրաւունքը գործածելով Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ, այս վերջինը կրնայ Ազգայնոգովին դիմել բայց ձեւակերպութիւնները բաւական բարդ են: Կարենալ դիմելու համար հարկ է օգտագործել « միացած խաղաղութեան համար » բանաձեւը, որ Քորէայի պատերազմէն մնացած է: 1950ին Խորհ. Միութիւն չէր կրցած օգտագործել վեթոյի իր իրաւունքը ընդդիմանալու համար ամերիկեան (ՄԱԿի պիտակին տակ) զօրքի առաքման Հարաւային Քորէա, սա պարզ պատճառով որ պոյքոթի ենթարկած էր Ապահովութեան Խորհուրդը որ կը մերժէր ընդունիլ ... Չինաստանի վարչակարգը: Յետագային վերադրաւեցին իրենց տեղը եւ անկէ ի վեր 113 անգամ գործածած են վեթօն (Ամերիկա՝ 21, Մեծն Բրիտանիա՝ 15, Ֆրանսա՝ 11, Չինաստան անդամակցութենէն ի վեր, 1971ին, 2): Ուրեմն երբ Ապահովութեան Խորհուրդը անկարողութեան կը մատնուի մեծի մը վեթոյին հետեւանքով, Ուխտը կը նախատեսէ այդ ելքը իբրեւ պատճառաբանութիւն առնելով թէ « խաղաղութիւնը սպառնալիքի տակ է »:

Տեղւոյն վրայ կացութիւնը « հանդարտ » կը թուի, հաւանաբար « շնորհիւ » խորհրդային զինուորական օժանդակութեան: « Քապուլ Նիւ Թայմզ »ի (կառավարական թերթ) խմբագրականը ըսած է արեւմտեան թղթակիցներուն. « Մի՛ խօսիք խորհրդային միջամտութեան մը մասին, այլ նախընտրաբար, վասնզի ճշմարտութիւն է, զինուորական գործակցութեան աֆղան կառավարութեան հետ: Խորհրդային զօրքերը միջամտութեան դեր չեն խաղցած այլ՝ ազատագրումի եւ այդ ըրած են օրինաւոր հիմերու վրայ աֆղան կառավարութեան խնդրանքով »:

Դժբախտութիւնն այն է որ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ լաւ չեն ըմբռներ, ոչ ալ՝ գզար գրաւման եւ ազատագրման տարբերութեան նրբութիւնը, ոչ Հունգարները հասկցան, ոչ ալ՝ Չեխերը եւ դեռ չասեր, ինչպէս այսօր Աֆղանները: Թղթակիցներ կը վկայեն թէ հակախորհրդային տրամադրութիւնը այնքան զօրաւոր է, մանաւանդ երիտասարդութեան մէջ, որ վերածուած է հակա–օտար տրամադրութեան եւ այնքան կը չփոթուին բոլոր օտարները, որ ոմանք ինչպէս Ամերիկացիք ինքնութեան չքանշան մը ունին կուրծքին վրայ սրպէսզի... Ռուսի տեղ չառնուին: « Ամբողջ երկիրը բանտի մէջ է » կ'ըսէ Աֆղան մը լրագրողի մը մինչ կը թուի թէ դիմադրութիւնը կը ծաւալի եւ պաշտօնատարներ, « քաղքենի »ներ լեռ կը բարձրանան ըմբոստներու կողքին կռուելու համար:

Ի՞նչ կ'ընեն սակայն անոնք որոնք կը բողոքեն դուրսը: Չին – ամերիկեան սերտակցութիւնը կ'ամրապնդուի եւ Ուաշինկթըն ալ ցորենը չի ծախեր Խորհ. Միութեան:

Մոսկուայի մէջ ալ ջերմութեամբ եւ փառաւոր ժպիտով մըն է (երեւի՝ երախտագիտութիւն արտայայտող), որ Բրեժնեւ ընդունած է Մառշէն եւ խորհրդային հեռատեսիլն ալ լայն տեղ շնորհած է այս ժամանումին:

—×—

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՈՃԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ԴԱԴՐԻՐ

Պուրճ Համուտի կամուրջին մօտերը, Յունուար 2ին գտնուած է Գրիգոր Սահակեանի դիակը, որուն վրայ տեսնուած են փամփուշտի հետքեր: 30ամեայ հայ երիտասարդին դէմ կատարուած ոճիրին դրդապատճառները անծանօթ են ցայժմ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԿԱԴԵՄԻԱՆԵՐԸ սկսած են կիներ ընդունիլ եւ Գիտութեանց Ակադեմիան, որ ատենին մերժած էր Մարի Քիւրին եւ աղջիկն ալ՝ Տիկին Իռէն Ժոլիօ–Քիւրին, ընդունեցաւ Տիկին Շոքէ–Պրիւհան, 57 տարեկան, դասախօս Քիւրի համալսարանը, բնագէտ: Աւելի ուշ ալ 40 անմահները պիտի « ընտրեն » (շատոնց որոշուած է արդէն...) Մարկրիթ Եուրսընաըը, որ վերապտաւ իր Ֆրանսահպատակութիւնը դժուարութիւն չատեղծելու համար...:

ՍԱՄՍՈՆԻ շրջանն է այս անգամ, որ երկու Թուրք ուսուցիչ սպաննուած են և երկու ուրիշներ ալ վիրաւորուած, առջի օր: Արեւմտեան Պերլինի մէջ ալ Թուրք ուսուցիչ մը սպաննուած է: Ձախ, անգամ Թուրք աշխատաւորներու Դեմոկրատ Ընկերութեան, ենթական Թռուցիկներ կը բաժնէր մզկիթի մը դուռը երբ ծայրայեղ–ազ Միլլի Սելամէթի անդամներ զինուած հետապնդած են ուսուցիչը եւ սպաննած: Գերմանական ոստիկանութիւնը շատ զօրացուցած է հսկողութիւնը եւ աւելի խիստ է Թուրքերուն հանդէպ:

ՄԻԼԱՆՈՅԻ մէջ երեք ոստիկան սպաննուած են « Կարմիր Ջոկատ »ներուն կողմէ: 24 ժամ առաջ ալ Սիկիլիոյ մէջ կը սպաննուէր տեղւոյն Դեմօ–Քրիսթիանի նախագահը՝ Մաթթարելլա: Մթնոլորտը աւելի քան երբեք լարուած է:

ԻՆՏԻՐԱ ԿԱՆՏԻ շատ հանդիսաւ մեծամասնութիւն մը ձեռք ձգած էր արդէն, վերջնական արդիւնքները չյայտնուած իսկ: 415 աթոռի (ընդհանուր թիւը 544 է) վրայ իր կուսակցութիւնը շահած էր 305 աթոռ ինչ որ բացարձակ մեծամասնութիւն մը կ'ապահովէ Խորհրդարանին մէջ: Տիկին Կանտի 62 տարեկան է:

ԹԱՀԻԹԻի մէջ մեռած է էմիլ Կոկէն, 80 տարեկանին, որ մեծ նկարիչին ազօբինի զաւակը կը նկատուէր:

ՊԵԿԻՆ – ՍԱՏԱԹ հանդիպումը Ասուանի մէջ, որ Երկուշաբթի սկսած էր նախատեսուածէն աւելի երկար կը տեւէր: Յայտարարած են թէ իրենց տեսակէտները շատ մօտ են ինչ կը վերաբերի Իրանի եւ Աֆղանիստանի: Սատաթ բաժակ պարպած է Եգիպտոսի եւ Իսրայէլի ժողովուրդներու « բարեկամութեան »:

ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՆՈՐ ԳՐԳՌՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԹՈՒՐՔ ԼՐԱԳՐՈՂՈՒՀԻԻ ՄԸ ԲԱՐԲԱՆՋԱՆՔՆԵՐԸ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Ա. ՊԷՅԼԷՐԵԱՆ
(Պատմ. Գիտ. Տոքթէօր)

Բ.

ՔԻՒՐՏԵՐՈՒՆ ԵՒ ԱՐԱԲՆԵՐՈՒՆ ՁԵՌՔ ԿԸ ԿԱՐԿԱՌԵՆ (1)

Հաստատուած է որ, մասնաւորաբար Քիւրտերու ազատագրման համար Հայերը վերջին երեք տարիներու ընթացքին Թուրքիոյ Քիւրտերուն մօտ մեծ փրոփականտի ձեռնարկած են:

« Հայաստան » պարբերաթերթի 1977 տարւոյ Յունուար Փետրուար թիւին մէջ Արալապանեան (2) անուն Հայ մը Թուրքիոյ Քիւրտերուն պատմութեան մասին երկար յօդուած մը ստորագրած է: Այստեղ կը յիշուի թէ 1915էն յետոյ եւ ներքին կռիւներու ժամանակ Հայոց դէմ յարձակում գործողներու մէջ Քիւրտեր ալ կը գտնուէին: Բայց յօդուածագիրը կը ջանայ զանոնք արդարացնել ու անմիջապէս յետոյ, սաօրէն կարգաւ կը թուէ թէ Քիւրտերը եւս Թուրքերու հալածանքին ենթակայ են, Հայոց նման կ'աքսորուին, կամ խմբովին ոճիրներու զոհ կ'երթան: Քիւրտերու հետ գործակցութիւնը մշակութային անուան տակ տեղի կ'ունենայ եւ երբ ցոյցերը սկսին քիւրտ հաւաքականութիւններէ աջակցութիւն կ'ուզուի: Այս ձեռք կարկառումի հարցին շուրջ ուրիշ օրինակ մը տանք: Տարի 1976, Մարտ 21: Փարիզի Իւլամ մզկիթին գրականութեան, պատմութեան եւ փիլիսոփայութեան սէմինարի սրահին մէջ բանախօսութիւն մը տեղի կ'ունենայ: Նիւթն է. Արեւելեան Անատոլուի ժողովուրդները եւ իրենց յարաբերութիւնները Թուրքերու հետ:

Բանախօսութեան կազմակերպիչն է Փարիզի Իւլամ մզկիթին գլխաւոր իմամ Սիհանզա Պուպագըր: Համալսարանի մէջ մահմետական կրօնի դասախօս եղող այս Ալժերացին միաժամանակ Ֆրանսայի նախկին երեսփոխան մըն է:

Բանախօսն է Յովհաննէս Ահօրանասեան: Բանախօսութեան վայրն է նոյն տեղը, այսինքն մզկիթին գրականութեան, պատմութեան եւ փիլիսոփայութեան սէմինարի սրահը: Հոս միմիայն մահմետական ազգերու եւ ժողովուրդներու մասին վիճաբանութիւններ տեղի կ'ունենան: Բայց հիմա նիւթը տարբեր է. Թուրքիա:

Ո՞վ է բանախօսը: Յովհաննէս էֆէնտի՝ Հայոց ազատագրման պայքարի պարագլուխներէն նշանաւոր Պօղոս Նուպար փաշայի թոռը: Ինք ներկայիս սովետական հպատակ է եւ Սովետ. Հայաստանի մայրաքաղաք Երեւանի մէջ կը բնակի ու Խորհ. Միութեան Տեղեկատուութեան Գրասենեակի ներկայացուցիչն է: Բայց երբ հրաւիրուած է այդ կարեւոր բանախօսութեան համար, անմիջապէս Փարիզ եկած է: Երկուքուկէս ժամ տեւող բանախօսութեան միայն առաջին տասը վայրկեանը հայկական արուեստին եւ Անիի փլատակներուն մասին խօսելէ յետոյ հայ գիտունը յարած է. « Հայաստան 9րդ – 11րդ դարերու ընթացքին գանազան արշաւանքներու ենթարկայ ըլլալով արուեստի կոթողները քանդուած են »: Յետոյ 1915ի հայկական եղեռնին մասին անդրադարձած է: Անկէ յետոյ յայտնի է արդէն: Բանախօսին համաձայն փոխուող թիւեր, իր վառ երեւակայութենէն կախում ունեցող պատմութիւններ:

Հայ գիտունը ասոնք մի առ մի պատմած է եւ բանախօսութիւնը շատ հետաքրքրական վերջաբանով մը վերջացուցած է.—

«Մահմետականութիւնը Քրիստոս ալ, Մարիամ Աստուածածինն ալ սուրբ կ'ընդունի: Այս նիւթին շուրջ Հայոց եւ Արաբներուն միջեւ գրեթէ ոչ մէկ տարբերութիւն կայ: Կարեւորը այն է որ մեր արաբ, քիւրտ եւ հայ եղբայրները, յանուն քաղաքակրթութեան ու մարդկութեան, այս հարցին շուրջ միանան »:

Որքան ալ որ Ֆրանսական իշխանութիւնները մերժեն, շատ յստակ է թէ իրենց քաղաքագէտները, թէ քաղաքական եւ թէ զգացական տեսանկիւնէ, Հայոց գործունէութիւնները կը քաջալերեն:

1976 տարւոյ Ապրիլ 24ի ոգեկոչման հանդիսութեան Մարսէյլի մէջ գլխաւոր բանախօսը, նախորդ Արտաքին Գործոց նախարար Ժոպէրն է որ Թուրքերը հայկական ցեղասպանութեան պատասխանատու նկատեց:

Սա պահուս առջեւս հրաւէրի նամակ մը կայ: Ֆրանսական Ազգային Ժողովի պաշտօնական թուղթին վրայ գրուած հրաւէրին հեղինակը Փարիզի երեսփոխաններէն Ժորժ Մէսմէնն է: 1978 Յունուար 10ի նամակին համաձայն, մեծայարգ երեսփոխանը, 1978 Յունուար 27ին ժամը 19.45ին Ազգային Ժողովի ճաշարանին մէջ հետաքրքրական հաւաքոյթ մը կազմակերպած է: Նիւթն է « Արեւելեան Միջերկրական, Հայկական Հարցը եւ յոյն Կիպրոսի հարցը »: Հրապարակային այս հաւաքոյթը պիտի ներկայացնէ Կիպրոսի Յոյներուն Փարիզի մեծ դեսպան Փոլիս Մոտինոս: Խօսողներէն մին՝ Կիպրոս – Ֆրանսա Բարեկամական Միութեան անդամ, Ասլանեան, իսկ միւսը՝ նախագահի օգնականներէն Մազարաքիս: Օրուան հաւաքոյթը կը վարէ, նոյն Միութեան ընդհ. նախագահ Սթէֆանէսքօ: Ով որ 55 ֆրանք կը վճարէ, այս հաւաքոյթին կրնայ ներկայ ըլլալ:

Փարիզի 16րդ թաղամասէն եկող այս երեսփոխանին եւ Հայոց միջեւ սա յարաբերութիւնը կայ եղեր: Իր ընտրական շրջանին մէջ 450 Հայերու քուէ կայ եղեր եւ այդ պատճառաւ Հայոց կ'օգնէ եղեր: Լա՛ւ, բայց մեծայարգ քաղաքագէտ, Կիպրոսի Յոյներուն եւս քուէն կա՞յ: Ոչ, բնականաբար: Միայն հայ կազմակերպութիւնները այնպէս ներդաշնակ կը գործեն որ ֆրանսացի քաղաքագէտ մը կարող չէ մէկուն թեւ–թիկունք կանգնիլ եւ միւսը անտեսել: Եւ այս հաւաքոյթները մերթ ընդ մերթ ֆրանսական ռատիօկայանի մէջ պաշտօնավարող Հայոց միջոցաւ ֆրանսական հանրային կարծիքին կը հրամցուին:

(Մնացեալը Յաջորդով)

(1) Յօդուածագիրը չէնկէլ աթմա գըրած է:

(2) Պէտք է ըլլայ՝ Արա Պապեան:

Fonds A.R.A.M

ԱՍՏ ՀԱՆԳՉԻ ՀԱՄԱՐԱԲԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Քաղեց՝ ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

Գ.

Հակառակ Սատաթի կատարած կարեւոր դերին, սխալ է մտածել, որ ան էր միակ կամ առաջին պատասխանատուն՝ համարաբական շարժումի տկարացման հարցին մէջ: 1967ի սեւ օրերուն, Պաղեստինցիներն էին Նասըրեան հակացողութեամբ համարաբական շարժումէն առաջին հրաժարողները, թէեւ անշուշտ հասկնալի պատճառներով: Զինուորական ու քաղաքական փլուզումը այնքա՜ն ակնյայտ էր արաբ աշխարհին ու մանաւանդ Պաղեստինցիներուն, որ անոնք սկսան նոր կարգախօսներու եւ գաղափարախօսութիւններու փնտռտուք մը. փնտռտուք՝ որ Եասէր Արաֆաթը առաջնորդեց Պաղեստինեան ազգայնական հակացողութեան, իսկ Ճորճ Հապաշի շարժումը մղեց հաւաքուելու ընկերային յեղափոխութեան դրօշին շուրջ: Անշուշտ համարաբական շարժումը « ազգ »ի գաղափարին անծանօթ չէր, բայց հոն՝ ազգը արաբ ազգ կոչուածն էր, ո՛չ « Պաղեստինեան »: Եւ անշուշտ 1967էն առաջ ալ կարելի էր նշմարել Համարաբականութեան մէջ տարտամ հակում մը դէպի « ձախ », բայց այդ Թուականէն առաջ չկար արաբ բոլոր ժողովուրդները ընդգրկող ընկերվարական յեղափոխութեան մը լուրջ գաղափարը, նման անոր՝ որ բիւրեղացաւ Հապաշի վարած Պաղեստինեան « Ճակատ »ին շուրջ:

1968էն մինչեւ Նասըրի մահը, 1970ին, կէս–թաքուն պայքար մը կար Պաղեստինցիներու եւ Նասըրի միջեւ, պայքար՝ որուն գլխաւոր վէճն էր զատորոշ Պաղեստինեան ազգի մը եւ անոր « իրաւունքներուն » հարցը: Եւ այդ պայքարը շահողը Արաֆաթը եղաւ, կրկնակ ձեւով, — նախ՝ յաղթեց Նասըրականներուն եւ Հապաշի հետեւորդներուն. Պաղեստինցիներու մեծամասնութիւնը կը հետեւի իր նախընտրած ազգային շարժումին, որ կիսանկախ կամ անկախ Պաղեստինի մը յոյսերը կը սնուցանէ ներկայիս: Յետոյ՝ Արաֆաթ « յաղթեց » սա իմաստով ալ, — կրցաւ Սաուտի Արաբիոյ աջակցութիւնը ապահովել, թէ՛ տնտեսական, թէ՛ ալ դիւանագիտական դետիններու վրայ, հասկնալի պատճառներով: Սաուտի Արաբիա ինքզինք աւելի ապահով կը զգայ Արաֆաթի ռէզոն տ'էթ-այական բնոյթ ունեցող գաղափարներուն հետ, կը նախընտրէ Պաղեստինեան ազգ մը ու Պետութիւն մը, ապագայ « Արաբ » ազգէ մը ու Պետութենէ մը՝ որ անկասկած պիտի փորձէր կլանել Սաուտի Արաբիան ալ, ինչպէս անցեալին կը փափաքէր Նասըր:

Անշուշտ Սաուտի Արաբիոյ համար կարելի էր քաջալերել նոր ազգի մը, նոյնիսկ նոր Պետութեան մը գաղափարը, քանի որ իր հողին վրայ պիտի չգոյանար մէկը կամ միւսը: Յորդանան եւ Լիբանան բոլորովին տարբեր դիրք գրաւեցին. փոքր հող, բաղդատաբար փոքրաթիւ բնակչութիւն ունեցող այս փոքր Պետութիւնները ունէին Պաղեստինցիներու հոծ բազմութիւններ՝ իրենց տարածքին: Երբ համարաբական գաղափարաբանութիւնը սկսաւ տեղի տալ Պաղեստինեան ազգայնականութեան, վտանգը ակներեւ էր: Չէին կրնար ընդունիլ Պաղեստինեան « զատ » ազգ ու Պետութիւն, իրենց հողին վրայ: Արդիւնքը՝ երկու քաղաքացիական պատերազմ:

×

Համարաբականութեան անկումի մէկ ուրիշ կարեւոր ազդակն է « Պա'աս » կամ « Պաաս » կոչուող կուսակցութեան (ց) անկումը, Սուրիոյ եւ Իրաքի մէջ: Անշուշտ մեռած խղունջի պարապ պատեանին պէս տակաւին « Պաաս » կոչուող պաշտօնական կառոյց մը կայ, բայց Հաֆէզ ալ–Ասատ, Սուրիոյ նախագահը, անոր մարդը չէ:

Նախ՝ երբ Սուրիոյ Ալաուի փոքրամասնութեան անդամ, երբեք չէ եղած համարաբականութեան դիւրաւ հաւատացող. ունի սկեպտիկի բնաւորութիւն եւ մօտեցում, քաղաքական ամէն հարցի: Ժամանակակից Սուրիական պատմութեան առաջին իրատեսն է, որ հասկցած է թէ Սուրիա չի կրնար իր ունեցած հողով, դիրքով, բնակչութեամբ ու սահմանափակ կարողութիւններով « մեծ Պետութեան » դեր խաղալ: 1970էն ի վեր, Ասատ կը տիրապետէ Սուրիոյ վարչակարգին, ու այդ 9 տարուան ընթացքին ան կրցաւ զսպել Սուրիոյ ծայրայեղապաշտ քաղաքական ռոմանթիզմը, առանց կորսնցնելու Սուրիոյ քաղաքական վարկը: Ասատ կրցաւ փոխել Սուրիոյ պատմութեան ուղղութիւնը. անցեալ մը մէկդի դնելով Յորդանանի Հիւսէյնին հետ սերտ կապեր ստեղծեց, եւ լքեց Պաասի ամէնէն երախայական երազը, որն էր՝ Եգիպտոսը միացնել Սուրիոյ եւ դեռ ուրիշ արաբ Պետութիւններու, այն յոյսով որ ան իր աւելի փոքր « դաշնակից »ներուն փափաքածն ու չկրցածը կ'իրագործէր, վասնզի անոնց չահերուն: 1976ին Ասատ իր բանակը օգտագործեց Լիբանանի մէջ, եւ նորէն՝ 1978ին, փաստելով որ իրատեսական քաղաքականութիւն վարելու կարող ու պատրաստ է:

×

Անշուշտ Լիբանանի վիճակն ալ լուրջ սպառնալիք մըն է՝ անկումի մէջ եղող համարաբական շարժումին: Անցեալին, թէեւ համարաբական տեսութիւնը կը նախատեսէր քրիստոնեայ Լիբանանի ընդգրկումը՝ արաբ ազգի եւ Պետութեան մէջ, ծրագրին իրագործումը այնքա՜ն հեռու էր, որ « վտանգը » լուրջ չէր թուեր Քրիստոնեայ Լիբանանի: Ուրեմն ան կ'ընդունէր որ « արաբ ընտանիքին » անդամ է, միջնորդութիւն կ'ընէր, հանգստաւէտ աքսորի տեղ կը հայթայթէր ուրիշ արաբ երկիրներու մէջ քաղաքական խաղեր կորսնցուցած դէմքերու՝ որոնք Լիբանան կուգային կամ իրենց յուշերը գրելու, կամ ալ նոր դաւեր պատրաստելու համար: Սաուտի Արաբիոյ եւ Քուէյթի կլիման ու նեղմտութիւնը չհանդուրժողներուն խաղատեղն էր, հարուստ Սուրիացիներու ապաւէնը՝ երբ անոնք կը փախչէին իրենց ղեկավարներու տնտեսական ու զինուորական անպատասխանատուութենէն: Լիբանանցիները իրե՛նք ալ սկսած էին հաւատալ, որ հացին երկու կողմը կարագ քսել կարելի էր, — խղճի խայթը հանդիստ պահել իբր « արաբ » ազգ, ու միաժամանակ ըսել որ « արեւմտեան » քաղաքակրթութեան երկիրներէն է Լիբանանը, վաճառականութեան, հրապարակագրութեան, մաքսանենգութեան ու պանքերու դըրախտ:

1970էն ետք, երբ Պաղեստինցիները ստիպուեցան լքել Յորդանանը ու կեդրոնանալ Լիբանանի մէջ, այս վերջինին թեթեւսոլիկ ու մակերեսային մօտեցումը չէր կրնար երկար տեւել: Քրիստոնեայ Լիբանանցիներուն մէջ մեծ էր թիւը անոնց, որոնց համար «Համարաբականութիւնը» Իսլամութիւն կը նշանակէր, եւ որոնք կը հաւատային որ իրենց մշակոյթը շատ աւելի բարձր պէտք է գնահատել, քան որեւէ « Իսլամական » միւսորի մշակոյթն ու կեանքը: Մարոնիները կը նախանձէին հարուստ մուսլիմներուն, կը վախնային աղքատ մուսլիմներէն, կը վախնային Պաղեստինեան ազգէն՝ որ այժմ կը համախմբուէր իրենց տիրապետած Պետութեան սահմաններուն մէջ, եւ վերջապէս գիտէին որ հինցած մարդահամարի մը վրայ հիմնուած վարչակարգ մը չէր կրնար տեւել յաւիտեանս: Կարծելով որ կրնան օգտագործել Սուրիան, ժամանակաւորապէս դաշնակցեցան: Երբ չկրցան իրագործել իրենց նըպատակը, այսինքն՝ կասեցնել Պաղեստինեան ազգի կազմաւորումը, Լիբանանեան հողի վրայ, այն ատեն Լիբանանի Մարոնի – Քրիստոնեայ « Արաբները» ըրին ա՛յն, որ չէր պատահած արդի արաբ պատմութեան մէջ, — բացայայտօրէն լքեցին համարաբականութեան գաղափարը, բացայայտօրէն դաշնակցեցան Իսրայէլի, եւ բացայայտօրէն սկսան պատրաստուիլ բազմազգեան ռէզոն տ'էթ-այի տեսութեան, հիմնելու նոր Պետութիւն մը՝ Հիւսիսային Լիբանանի մէջ: (ԾՆԹ.— Աճամի Հայերու մասին ոչինչ կ'ըսէ հոս, սակայն ակնյայտ է որ ինչ կը նշանակէ նման ծրագրուող եւ ազգայնամոլ նոր Պետութեան մը համար՝ իր տարածքին վրայ ունենան հին ազգ մը, որպիսին ենք մենք: Խ. Թ.):

Անշուշտ պատասխանատուութիւնը միայն Լիբանանի Քրիստոնեաներու ուսին կարելի չէ զետեղել: Արաբ Պետութիւնները համարաբականութեան տեսութեան ոգիով չշարժեցան երբեք, մերժեցին ընդունիլ Պաղեստինեան գործօն հրոսակներ (եւ ուրեմն՝ Իսրայէլեան անխուսափելի հակահարուածը) իրենց հողերուն վրայ, եւ ուրեմն « արտածեցին » Իսրայէլ – Պաղեստին պատերազմը դէպի ա՛յն արաբ երկիրը, որ ամէնէն փոքր, տկար ու անպատրաստն էր, — Լիբանան: Անխուսափելի էր հոն պատահածը, 1970ի Յորդանանեան կռիւներէն ետք: Քրիստոնեայ Լիբանանցիներէն կարելի չէր ակնկալել՝ որ անոնք կրէին համարաբականութեան մերժած բեռը, մանաւանդ երբ անոնք իրենք զիրենք կը զգային արեւմտեան մշակոյթի ոլորտին մէջ, որքան ալ սահմանափակ ըլլայ այդ մասնակցութիւնը, որքա՜ն ալ մեծ ըլլայ Քրիստոնեայ Լիբանանցիին ինքնախաբէութիւնը՝ հանդէպ իր բաւական մակերեսային « արեւմտեան » մշակոյթին:

(Շար. – 3)

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՄՈՒԼԸ

ԱՆԴՐԱԴԱՐՁ ՀԱՅՑԵԱՑՔ

Այս խորագիրին տակ է, որ Ակադ. Ծ. Աղայեան Երեւանի « Գրական թերթ » շաբաթաթերթին մէջ, Նոյ. 30, պարզած է այն գլխաւոր նիւթերը, որոնք քննութեան առնուած են Օգոստոսին, Անգարա, պալքանեան հարցերու մասնագէտներուն կողմէ, միջազգային համաժողովի մը ընթացքին: Մասնակցած են 700է աւելի գիտնականներ այլ եւ այլ երկիրներէ՝ Խորհ. Միութիւն, Հունգարիա, Չեխոսլովաքիա, Ֆրանսա, Մ. Նահանգներ, Անգլիա եւայլն:

Ակադեմականը գոհունակութեամբ արձանագրած է, թէ Փոքր Ասիոյ նախապատմութեան ժամանակի հարցերուն արծարծումին ընթացքին, զանազան կէտերու մէջ հերքուած են թրքական պատ-

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾԱՄՕՐ

ՀՐԱՆՏ ՄԱԹԵՒՈՍԵԱՆ

Կիլիկեցի գործարար խելօքները ճանապարհ էին ընկել գտնելու դեղին դեւի արեւելքը, անապատը, Ղառագորումը. Մեծ Մանգու Խանին՝ մուգ – շագանակի պուտպուտուրիկ ձի նուիրելու, շարժելու Մեծ Խանի ծիծաղը իրենց կլոր աչքերի ու արեւախանձ մօրուքների վրայ, պատմելու սեւ Աֆրիկէի եւ զարմանալի մայմունների մասին, Մեծ Մանգու Խանին ցոյց տալու, թէ ինչպէս են պար գալիս Աֆրիկէի մայմուններըեւ այդպիսով Մեծ Մանգու Խանից պարգեւ ընդունելու իրենց Կիլիկեան, իրենց կանանց ծոցում քնելու իրաւունքը, իրենց արտերի ցորենը, իրենց ապրելու ժամանակը: Յետոյ նրանք դաշտի անկրակ գիշերը լցրին վերադարձի յոգնած ձայներով. նրանք դաշտ իջան Աշտարակի սարերի ուսով, ծամելով իրենց սպասողների ուրախութիւնը, պարգեւի լեղի դառնութիւնը եւ մահուան ազատարար իմաստը: Մթան մէջ նրանք միմեանց ցոյց տուին Օշական գիւղը եւ ալարեցին թեքել ձիերի գլուխը դէպի Մաշտոցի գերեզման:Հիմա էլ հարկաւոր էր հարաւ Եգիպտոս գնալ՝ Մեծ Մամլուքին պուտպուտուրիկ նժոյգ տալու, պատմելու թէ հիւսիսում մի տեսակ սպիտակ արջեր կան, որ պար են... բայց կ'արժէ՞ր գնալ: Կեանքն այդ ինչպէս թանկացաւ այնքան, որ պիտի մուրացուի հացի պէս:

Բոյր ու լոյս աշխարհը մաղաղաթին խամրում էր Ծ տառի չափ մի տեղ, էն հարսը չեկաւ ու չեկաւ, խամրեց ու հանգաւ նաեւ հացի յուշը, նա աշխարհը քննելով հասել էր Կիկերոն ճարտասանին եւ քննում էր նրա ճարտասանութեան թերութիւնները, իսկ դուրսը, Արարատի տակ, Նախճաւան, մի յարդանոց էր վառւում, յարդանոցում՝ Հայ իշխանները, յարդանոցի կողքին ծալապատիկ նստել էր արաբ վաշտապետը, եւ զարմանում էր թէ մարդու միսն ինչու էր խոտի պէս վառուելու,– Մարդը երեւի խոտակեր է՝ դրանից,– ուզում էր վճռել արաբ վաշտապետը: Շինականը պոկուել էր սատծու անիծած այս երկրից ու, փշատի կորիզներով, հին գըրքերով, պապով – թոռով, շնով – այծով, սայլո՛վ ճամբայ էր բռնել դէպի Լեհաստան: Արարատեան հովտի հին արեւի մէջ հիմա ձմեռուկ էր ուռչում, նամալի դանդաղ գնացքով ձիավարում էր թուրքերի խումբը եւ Հաֆըզ էվլիա Չէլէպի աշխարհագէտը իր թուրք թոռների համար տեսնում ու նկարագրում էր երկիրը.

«Մի քանի պատմագիրների ասելով Նեւշիրվան – Ադիլն է կառուցել Երզենի Ռում քաղաքը (ոմանք սխալ կերպով ասում են Արծն քաղաք). սակայն ճիշտն այն է, որ կառուցել է Ակչա – կոյունլու փադիշահներից Էրզէն Բայ բին–Սօքթար –բին Կիւնդիւզ Բայը: Սրա պապերը եկել են Մահանի երկրից եւ Վանայ ծովի եզերքին կառուցել են Ախլաթի բերդը: Այս Վանայ ծովի ամբողջ շրջագիծը 11 կոնաք է: Արեւելքից արեւմուտք երկարութիւնը 68 մղոն է: Ծովեզերքին 9 բերդով երկու մեծ կղզի կայ, որոնցից մէկը կոչւում է Ահդմ – վար եւ ունի պնդակուռ բերդ ու հին վանք: Ծովի կենտրոնում խորութիւնը հասնում է 70 կուլաջի: Բայց դառնանք Էրզէնի Ռում քաղաքին, որը կառուցել է Էրզէն Բայ բին–Սօքթար –բին Կիւնդիւզ Բայը. օդի եւ ջրի շնորհիւ այս քաղաքի տասից մինչեւ քսան տարեկան պատանիներ նուրբ են ու բարեձեւ, ուստի եւ մարդու հիացմունք են պատճառում: Դրանից յետոյ շուտով մօրուսաւորւում ու շատ մազոտ են լինում: Ադրի – դուզի Ուչքիլիսէ վանքի (էջմիածին) կեղր. մասը կառուցուել է Նեւշիրւան – Ադիլի կողմից: Երեւանից դուրս եկանք 700 հարիւր մարդուց կազմուած կարաւանով եւ մէկ ժամ յետոյ հասանք Արդալլար գիւղը՝ որ հարիւր տնով աքեմի գիւղ է: Այդտեղից չորս ժամ դէպի հիւսիս գնացինք եւ հասանք Աբարան գիւղը: Յետոյ մեր կարաւանը միացաւ Մեծ Սերդարի բանակին եւ շարժուեցինք Մեղրելխանի վրայ: Այս յաղթական արշաւանքի ժամանակ մի կովը կէս ղուրուշով, մի ոչխարը հինգ ակչէով վաճառուեց: Աչըկ – Բաշի բէյը Սերդարին հինգ սորուկ եւ հինգ սորկուհի նուէր ուղարկեց, նուաստս էլ մի սորուկ, մի սորկուհի նուիրեց: Աւարը տարանք Տըրապիզոնդ եւ օգուտով վաճառեցինք»:

(Շար. – 10)

Fonds A.R.A.M

մագրութեան շարք մը «տեսութիւններ»։ Այսպէս, հանգամանօրէն հերքուած է այն չինծու վարկածը, թէ իբրեւ թէ Օսմանցիներուն նախնիքները Փոքր Ասիոյ բնիկներն եղած են, ժառանգորդները շրջանի հնագոյն բնակչութեան, յետնորդները Հիթիթներուն։

Խորհ. Միութեան եւ այլ երկիրներուն ներկայացուցիչներուն փաստացի տուեալները, նոր աղբիւրներուն յիշատակումները հարկադրած են, որ Թուրքերը «աւելի զգուշաւոր մօտեցում» ցուցաբերեն իրենց ցեղագրական ծագումին հանդէպ։ Ասոր համոզումը գոյացուցած են համաժողովին մասնակիցները, երբ այցելած են Անգարայի մշակոյթի թանգարանը։ — Ցուցանմոյշները ցոյց տուողները, դիտել տուած է ակադեմականը, այլեւս չեն համարձակիր, ինչպէս անկէ տասը տարի առաջ, իրենց նախորդներուն վերագրել Հիթիթներու մայրաքաղաքին՝ Հատուշաշի, այսինքն՝ Պոգազգէօյի քան հազար սալիկներէն բաղկացած գրադարանը, ոչ ալ Ալաճհոյուկի անապակլինձէ դարուն նիւթերը, Հիթիթներու անկումէն ետք Փինիկեցիներուն եւ Ուրարտացիներուն ստեղծած մշակութային հարստութիւնները։

Բուռն վիճաբանութիւններ եղած են եւ Խորհ. Միութեան, Պուլկարիոյ, Չեխոսլովաքիոյ, Յունաստանի, Եուկոսլավիոյ, ինչպէս նաեւ Ռումանիոյ մասնագէտները չեն ընդունած Թուրք պատմագիրներուն յօրինած այն առասպելը, թէ Օսմանեան կայսրութեան ժամանակաշրջանին, գիւղացիութիւնը եղած է ազատ թէ՛ իրաւական, թէ՛ ընկերային գետնի վրայ։ Ցոյց տուած են այն սարսուռ վիճակը, որ ճակատագիրը կազմած է յատկապէս ոչ-Թուրք ժողովուրդներուն։ Ասոնք ենթակայ դարձած են ընկերային եւ ազգային ճնշումներու, կամայական տեղահանութիւններու, բռնադատեալ ձուլումներու եւ ֆիզիքական բնաջնջումներու։ Պատմագէտները հաստատած են, թէ ԺԴ. – ԺԷ. դարերու սուլթանական բիրտ իշխանութիւնը դաժան քաղաքականութիւն մը վարած է եւ ենթակայ ժողովուրդները հարկադրաբար դիմած են ըմբոստութեան ԺԹ. – Ի. դարերուն։

Հայ ակադեմականը յիշատակած է Թուրք պատմաբան Փրոֆ. Եուսէֆի պարագան։ Այս վերջինը ամէն ձեւով փորձած է «ծուռ հայելու մէջ ներկայացնել պատմական պրոցեսը, մեղադրանքներ յարուցել ճնշուած ժողովուրդներին, որոնք, ըստ նրա, իրենց ազատագրական պայքարով պառակտում ու ճգնաժամ են առաջացրել Թուրքիայի պետական կառուցուածքում, առիթ տուել բռնութիւնների։ Նրա կարծիքով, Սուլթանի «հովանաւոր իշխանութիւնը» փորձել է կանխել ազգամիջեան կռիւները եւ ապահովել ընդհանուր զարգացման պրոցեսը, իսկ Սուլթանի վարած ձուլման քաղաքականութիւնը կրել է պարզապէս... «ինտերնացիոնալիստական» բնոյթ»։

Ակադ. Ծ. Աղայեան Թրքերէն զեկուցում մը կատարած է։ Նիւթն է եղած՝ Հայաստանի պատմական կապերը հարաւ – արեւելեան երկիրներուն հետ։ Ակադեմականը, պատմական աղբիւրներու հիման վրայ՝ Խորենացի, Սեբէոս, Բիւզանդացի պատմագիրներ, Քոմնէք եւ Անսբերթ, ներկայացուցած է Հայերուն կատարած դերը Պալքաններու մէջ, յատկապէս Պաւլիկեան շարժումին ազդեցութիւնը Պուլկարիոյ վրայ։ Ընդգծած է ԺԹ. դարուն կէսին Օսմանեան կայսրութեան կողմէ ի գործ դրուած հալածանքներուն հետեւանքով ճնշումի ենթակայ ժողովուրդներուն պայքարի արտայայտութիւններուն իրողութիւնը. Տիգրանակերտ, Էրզրում եւ այլուր աքսորուած պուլկար յեղափոխականները կապեր հաստատած են Հայերու հետ. ապահոված են լայն աջակցութիւններ. մատնանշած է Անդրանիկի գլխաւորած ջոկատին ընծայած օժանդակութիւնը 1912ի Թուրք – պուլկար պատերազմին։

Համաժողովի ընթացքին Թուրք պատմաբանները ճիգ ու ջանք թափած են ուրանալու համար հայկական ցեղասպանութիւնը։ Պնդած են, թէ պարզապէս բախումներ տեղի ունեցած են, այն ալ՝ Թուրքիոյ «Թշնամի Պետութիւնը» պաշտպանող Հայերուն մեղքով։ Այս առումով անհրաժեշտ եղած է վերստին արտայայտուիլ փաստելու համար, որ ոչ-Թուրք ժողովուրդները, մասնաւորաբար Հայերը հալածանքներու ենթարկուած են սկիզբէն ի վեր։ Ասիկա պետական քաղաքականութիւն մը եղած է, «որը Աբդուլ Համիդի եւ Էնվեր փաշայի օրօք հասաւ արտակարգ լարուածութեան։ Աբդուլ Համիդեան եւ Երիտթուրքերի հայաջինջ քաղաքականութեան հետեւանքով, մեր ժողովրդի արեւմտեան հատուածը զանգուածաբար ոչնչացաւ եւ նրա միայն մի չնչին մասը փրկուեց փախուստով ու ապաստան գտաւ օտար ափերում»։

Ակադ. Ծ. Աղայեան «Գրական Թեր»ին մէջ լոյս ընծայած իր գրութիւնը եզրակացուցած է հետեւեալ տողերով.

«Կոնգրէսի աշխատանքը, որի ընթացքում քննարկուեցին նաեւ լեզուաբանութեան, գրականութեան, փոլքլորի, ազգագրութեան եւ արուեստի բազմաթիւ պրոբլեմներ, կրկին ու կրկին հաստատեց, որ անհրաժեշտ է այսուհետեւ եւս գիտական սեւեռուն ուշադրութեան կենտրոնում պահել թէ՛ Բալկանեան երկրների, եւ թէ Փոքր Ասիայի ժողովուրդների պատմութեան լուսաբանման հարցերը, թոյլ չտալ, որ պատմութեան կեղծարարները կամայականօրէն աղաւաղեն իրականութիւնը»։

ԲԱՂՀԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԲԱԶՄԱՎԷՊ

Հայագիտական – բանասիրական – գրական հանդէս, Թիւ 3–4, 1978, Հրատարակութիւն Մխիթարեան Միաբանութեան, Ս. Ղազար, Վենետիկ։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՖՐԷԶՆՈՅԻ «Սիվիք Սէնթըր»ի սրահին մէջ, Նոյ. 18ին, տեղի ունեցած է Սան Ֆրանսիսքոյի «Բիւզանդիոն» հայկական երգչախումբին համերգը, ղեկավարութեամբ Եդուարդ Կոտոչեանի։ 61 անդամներէ բաղկացած խումբը մեկնաբանած է հայկական ժողովրդական եւ հայրենասիրական երգեր։ Համերգի կազմակերպիչ՝ Տիկնանց Օժանդակ Մարմնի կողմէ Տիկին Անոյշ Շամլեան խօսք առնելով անդրադարձած է Ֆրէզնոյի համայնական ամէնօրեայ հայկ. վարժարանի երեք տարուան արձանագրած նուաճումներուն՝ աշակերտներու յաւելում, գնուած սեփական դպրոցի շէնք, եւայլն։

ՓԼՈՎՏԻՒԻ մէջ նշուած է պուլկար բանաստեղծ Նիքոլա Վապցարովի ծննդեան 70ամեակը, կազմակերպութեամբ «Երեւան» կազմակերպութեան։ Դոկտ. Սրբուհի Երամեան ներկայացուցած է պուլկար բանաստեղծին կեանքն ու գործը, որմէ ետք արտասանուած են Վապցարովի քերթուածները։

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Հայ Կեդրոնի լրացուցիչ շինութեանց բացման հանդիսութիւնը տեղի ունեցած է Դեկտ. 15ին, նախագահութեամբ Միացեալ Նահանգներու Արեւելեան Թեմի առաջնորդ Մեսրոպ Եպիսկ. Աշճեանի։ Ներկայ եղած են Քէպէքի փոխ վարչապետը եւ Կրթական նախարար Ժաք Իվան Մորէն, հայ յարանուանութեանց հոգեւոր պետերը եւ բազմաթիւ պետական դէմքեր եւ երեսփոխաններ։ Դեկտ. 16ին, Ս. Յակոբայ տօնին առթիւ Մեսրոպ Եպիսկ. պատարագած եւ քարոզած է։ Յաւարտ պատարագի տեղի ունեցած է ճաշ։ Կատարուած հանգանակութենէն գոյացած է 320 հազար տոլար։

ՆԻՒ ՃԸՐԶԻՒ Սրբոց Վարդանանց եկեղեցւոյ սրահին մէջ, Դեկտ. 1ին, նշուած է Հ. Յ. Դ. «Վարդգէս» կոմիտէի հիմնադրութեան 75ամեակը, ճաշ – պարահանդէսով մը։ Հանդիսութիւնը վարած է ընկ. Պապ Տէրեան, որ տուած է նաեւ կոմիտէութեան պատմականը։ Խօսք առած է կոմիտէի ատենապետը՝ ընկ. Եդուարդ Մելիքեան։ Բանախօսած է ընկ. Արթըր Կիրակոսեան։

ՍԱՆ ՖՐԱՆՍԻՍՔՈՅԻ «Սքաթիշ Րայթ Օտիթորիում»ի սրահին մէջ, Դեկտ. 9ին, տեղի ունեցած է Արամ Խաչատուրեանի յիշատակին նուիրուած հանդիսութիւն մը։ Օշին Քէշիշեան տուած է (հայերէն եւ անգլերէն) Խաչատուրեանի կենսագրականը։ Գեղարուեստական յայտագրին մասնակցած են հայ արուեստագէտներ՝ դաշնակահարներ Ալեքս Ճինկերեան, Կլօրիա Միքայէլեան, պարիթոն Ջաւէն Թաշճեան, սոփրանօ Էլիզ Թաշճեան, քանոնահար Արա Սեւանեան, սրնգահար Տանիա Կրուզեան։

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ «Գալուստ Կիւլպէնկեան» Մշակ. Կեդրոնին մէջ, Դեկտ. 1ին, տեղի ունեցած է Ամերիկահայ Գրողներու Միութեան առաջին ընդհ. ժողովը, որու ընթացքին կարդացուած է վարչութեան միամեայ գործունէութեան տեղեկագիրը։ Յօդուած առ յօդուած քննարկուած է Միութեան Ծրագիր – Կանոնագիրը եւ վաւերացուած։ Ժողովը երկու տարուան շրջանի մը համար վերընտրած է վարչութիւնը։

ԿԼԷՆՏԷՅԼԻ (Լոս Անճելըս) «Աբգարեան» սրահին մէջ, Դեկտ. 7ին, տեղի ունեցած է Իրանահայ Տիկնանց Օժանդակ Մարմնի ճաշ – հանդէսը։ Խօսք առնելով Մարմնի ատենապետուհին՝ Տիկին Մանուշ Գէորգեան, գրուատած է միամեայ գործունէութիւնը։ Իրանահայ Միութեան (այժմ Լոս Անճելըսի Հայկական Ընկերակցութիւն) ատենապետ Վարուժ Լալայեան քաջալերական խօսքեր արտասանած է Տիկնանց Մարմնի մասին, որ կեանքի կոչուած էր տարի մը առաջ եօթը անդամուհիներով, եւ որոնց թիւը ներկայիս հասած է հարիւրի։

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԸ

ՕՃԱՌԻ ՏԵՂ... ՓՐՓՈՒՐ

Եգիպտական երգիծաթերթ մը, որուն անունը հայերէնով Բարի Լոյս կը նշանակէ, երգիծական նկար մը զետեղած է իր էջերուն մէջ։ Մերկ մարդ մը, որ բաղնիքի անձեռոցով փողոց ելած է եւ բարեկամի մը հետեւեալ բացատրութիւնը տուած է.— Նախազգուշական միջոց մըն է, թերեւս կտոր մը օճառ կը գտնեմ մօտակայ քօ – օփի վաճառատան մէջ։

Օճառի տագնապը եօթը ամիս առաջ ծայր տուած է Եգիպտոս եւ դեռ կը շարունակուի։ Մարդիկ սկսած են ջղայնանալ, մանաւանդ, տաք օդերուն, քրտինքներուն ընթացքին։ Ահմէտ Մոհամէտ, պարզ անցորդ մը բացատրած է երգիծաթերթի թղթակիցին, թէ օրուան մէջ կը հրմշտկուի հանրակառքերուն մէջ, կը քրտնի տաք օդին, արեւին հետեւանքով, եւ երբ տուն կ'երթայ, կինը օճառը պահարանի մը մէջ կը պահէ, քանի դժուար գտնելի ապրանք դարձած է։ Կառավարութիւնը կարեւոր արտադրութիւններու շարքին դասած է օճառը՝ բրինձի, թէյի, իւղի եւ շաքարի կողքին։ Ասոնց ներածումը թոյլատրուած է։

Մինչ այդ Եգիպտացին, որ մաքրութեան... վարժ ու բծախնդիր է, պէտք է գոհանայ իր չունեցածովը։ Ո՞վ գիտէ, թերեւս գոհ ալ է, որ չլուացուելու պատրուակ մը գտած է ներկայիս...

ՍՊԱՍՄԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

(ՎԷՊ)

= ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ =

Ժ.

Պուլվառ Փոր – Ռուայալի վրայ ինքզինքը գտաւ եւ աւելի կորովի զգաց, պէտք էր դիմադրաւել դեռ շատ մը տագնապներու։ Ո՞վ գիտէ արդէն ինչե՛ր կը սպասէին իրեն. արեւի ճառագայթ մը շէնքի կը վարդագունէր մթնոլորտը եւ հեռուէն մշուշը կ'անօսրանար կը բարձրանար գետնէն. սրնթաց երկայն կառք մը, կարմիր խաչով մը նշանակուած ուշադրութիւնը իրեն դարձուց. անիկա ալ դէպի Մաթէրնիթէ կը շտապէր, եւ տեսաւ որ մուտքին առջեւ կեցաւ. Սատարօֆ աւելի արագ քալելով հասաւ անոր. կիսարաց վարագոյրէն դայեակ մը կ'երեւէր ճերմակ կտաւէ համազգեստին մէջ որ անհամբերութեամբ կը նայէր դուրս. խղճուկ ձայներ կառքին խորէն զինքը կը կանչէին անշուշտ, քանի որ դայեակը կը ստիպուէր վարագոյրը ձգելու եւ ետին դառնալու. նոյն միջոցին իսկ դռնապանը ներքին դուռները բացաւ եւ կառքը այլեւս յամրաբար յառաջացաւ մուտքին մէջէն սէպի պարտէզը։

Սատարօֆ հետեւեցաւ կառքին եւ հոն անմիջապէս լսեց.

– Ա՜հ, Պարոն Սատարօֆ, ի՞նչ հանդիպում, շտապեցէք, եկէք ինծի հետ...

– Բայց Պարոն Բրաց...

– Կը խնդրեմ, ժամանակ չկայ կորսնցնելու, շուտո՛վ։

Սատարօֆ չէր գիտեր ինչ պատասխանէ. ստիպուեցաւ հետեւելու Բրացին որ այս միջոցին հրահանգներ կու տար հիւանդապահուհիի մը...

– Մա՛րթ, շուտով, նշդրակ մը, քոմփրէսներ. յետոյ գաւաթ մը տաք թէյ, ռոմով, մի սպասցներ մեզի։

Երբ Մարթ աներեւոյթ եղաւ հիւանդանոցի շէնքերէն մէկուն մէջ, Բրաց դարձաւ Սատարօֆին. այս միջոցին բոլորովին իր գործին տենդին մէջն էր, թեւերը հանդրիճած, դիւրաշարժ բայց կէս մը շուարած։

– Իրաւ որ Պարոն Սատարօֆ, մեզի տարօրինակ տագնապէ մը կ'ազատէք զարմանալի պարագայ մը, կին մը որ դայեակի մը տունը դրկուած էր տղան ծնելու համար. դիւրաւ կը ծնի, ոեւէ դժուար պարագայ չի ներկայանար, եւ յանկարծ հիմա, անըմբռնելի անհոգութեան մը հետեւանքով ծանրապէս հիւանդ է...

– Բայց, Պարոն Բրաց գիտէք թէ ինչո՞ւ եկայ հոս։

– Բարեկամս, վերջը կը խօսինք ատոր վրայ. հիմա եկէք, ձեզի անհրաժեշտ պէտք ունիմ, կարծեմ թէ Ռուս կամ Բոլոնացի է եւ ինքզինքը չի կրնար կոր բացատրել... գոնէ մեզի թարգմանի պաշտօնը կը կատարէք։

Սատարօֆ հեռուէն կը գրաւուէր Բրացի խօսքերէն, մանաւանդ որ անոր հապճեպը եւ փութկոտութիւնը սկսաւ փոխանցուիլ իրեն, եւ արդէն տկարութեամբ էր որ մրմնջեց.

– Պարոն Բրաց, շատ քիչ ժամանակ ունիմ, իրաւ որ պիտի չկրնամ։

Բրաց իբր պատասխան թեւէն բռնեց եւ զինքը դէպի քօնսիւլթասիոնի սրահը տարաւ։

(41 – Շար.)

Fonds A.R.A.M

Տէր եւ Տիկին Նշան Սամուէլեան եւ զաւակները, Օր. Անահիտ Նիկողոսեան խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր եւ մեծ հօր՝

ՅԱԿՈԲ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 8ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ուրբաթ, Յունուար 11ին, ժամը 13·45ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի (ժամը 15·30ին) Պուա – Քոլոմպի գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Այրի Տիկին Նունիկ Ուստուլիկեան, այրի Տիկին Ալիս Շախոֆ եւ զաւակները՝ Էրիք եւ Ստեփան, Օր. Սեդա Ուստուլիկեան եւ ընտանեկան պարագաները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան նորոգ հանգուցեալ՝

ՓԱՆՈՍ ՈՒՍՏՈՒԼԻԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, այս Կիրակի, Յունուար 13, Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Պ. Գրիգոր Կուրպէթեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Յունուար 13, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՏԻԿԻՆ ՏԻՐՈՒՀԻ ԿՈՒՐՊԷԹԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ:

Նոյնպէս Կուրպէթեան, Պարտիզպանեան եւ Պօյաճեան ընտանիքներու ննջեցելոց յիշատակին:

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

ԿԵՍԱՐԱՑԻՆԵՐՈՒ

ԱՄԱՆՈՐԻ ՏՕՆ ԵՒ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

Նախագահութեամբ Օննիկ Պայրամեանի

Կիրակի, Յունուար 13, ժամը 16ին Հ. Բ. Ը. Մ. «Ալեք Մանուկեան» մեծ սրահին մէջ՝

118, rue de Courcelles, Paris 17e

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ՝ Անահիտ Սվաճեանի, Վիրժինիա Բաթիի, Կապրիէլ Սարաֆեանի

Բացման երգ՝ Միհրան Էլմայեան

Լուսարձակով ցուցադրութիւն հին եւ նոր Կեսարիոյ տեսարաններով, Տոքթ. Ժորժ Մոստիչեանի կողմէ:

Մաս մը ֆիլմ Նոր Կեսարիոյ ուխտագնացութեան:

Նախընթրիք եւ օշարակ

Ծախքերու մասնակցութիւն

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով՝

887·99·06

Կը հրաւիրուին հայրենակիցները եւ համակիրները:

Imprimé sur les Presses
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935
du Journal « Haratch »

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ «ՅԱՌԱՋ» կը նուիրեն

Տէր եւ Տիկին Նորայր Երամեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրեն իրենց մօր՝ Տիկին Քէյիճեանի:

×

Տէր եւ Տիկին Աւետիսեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրեն իրենց ծնողքին՝ Տէր եւ Տիկին Աւետիսեանի:

ՀԱՅԵՐԷՆԸ ԱՌԱՆՑ ՈՒՍՈՒՑԻՉԻ

pour apprendre reviser, conserver la langue Arménienne

Dans le cadre de ses activités, la Bibliothèque publique d'information du Centre Georges Pompidou vous propose une nouvelle production:

L'ARMENIEN SANS MAITRE

une méthode d'auto-enseigement en trois niveaux, comprenant : un manuel et douze cassettes.

Vous pouvez bénéficier d'un prix préférentiel pour un tirage limité à 100 exemplaires.

Pour toute information relative à l'utilisation et au programme pédagogique de cette méthode de langue, vous pouvez vous adresser :

BPI, Médiathèque de langues
Tél : 277-12-33, poste 44-92

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ժողովը Շաբաթ, Յունուար 12, ժամը 4ին սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ պատգամաւորական ժողովի պատգամաւորի ընտրութիւն, Մշակոյթի Տունը, 17 Ռիւ Պլէօ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապ. Խաչի Պանեօ – Քաշանի մասնաճիւղին մշակութային ձեռնարկը մասնակցութեամբ ԱՆԻ երգչախումբին եւ Ալֆորվիլի Թատերախումբին Փետր. 3ին:

«ՅԱՌԱՋ»ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՓԱՐԻԶ.— Ոմն, ի գնահատութիւն «Յառաջ Միտք եւ Արուեստ»ի՝ 1000 Ֆր. կը նուիրէ:

×

ՊՐՈՆ.— Պ. Զարեհ Բեհլիվանեան 60 Ֆր. կը նուիրէ:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Լիոնէն, այրի Տիկ. Յուլիանէ Միհալիճեան, ծննդեան առթիւ իր մօր՝ Տիկին Ազաւնի Փափազեանի եւ իր ծնողաց յիշատակին 300 Ֆր. կը նուիրէ Լիոնի Կապ. Խաչի մասնաճիւղին, նաեւ իր ողբացեալ քեռայրին՝ Մուշեղ Կարապետեանի, սիրած «Յառաջ»ին 200 Ֆր. (ստանալ «Յառաջ»էն):

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը իր Փարիզեան ութ մասնաճիւղերով, կը տօնէ Մանուկներու Օրը Կիրակի, Յունուար 13, ժամը 14·30ին, Սեւրի Ս. Մուրատեան վարժարանի Մ. Պէշիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ Թատերասրահը, 26 Ռիւ Թրուայոն, Սեւր:

Երգ, արտասանութիւն եւ պար, մանուկներու կողմէ եւ անակնկալներ:

Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքները իրենց զաւակներով:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԷՆ օթօքարը կը մեկնի ժամը 13·30ին Փլաս Քարնոյէն:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղին, մանուկներու օրը կը տօնուի մեծ պատրաստութեամբ Յունուար 13, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15·30ին Սէն Մարթէն տ'էռի Սալ տէ Ֆէթին մէջ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին դպրոցի աշակերտութեան կողմէ:

Հայկ. Կաղանդ պապան իրեն հետ բերած նուէրներով կ'ուրախացնէ սրահին մէջ գտնուող բոլոր մանուկները:

Միջնարարին ճոխ պիւֆէ, խաչուհիներու կողմէ պատրաստուած:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Յունուար 13, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Լիոնի Ազգ. Տան սրահին մէջ, 295 Ռիւ Պուալօ, կազմակերպութեամբ Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին. փոքրիկներու կողմէ երգեր, արտասանութիւններ, դեղջկական պարեր, հաճելի անակնկալներ:

Կաղանդ պապան զանազան նուէրներ եւ համադամ ուտելիքներ կը բաժնէ ներկայ բոլոր մանուկներուն:

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

1980 ԱՊՐԻԼ 4 – 10

Կազմակերպութեամբ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐԱՆԻՆ

Խումբը, որ պաշտօնական տեսակցութիւններ պիտի ունենայ, առաջնորդուած է Վալանսի Երեսփոխան-Քաղաքապետէն եւ 7 խորհրդատուներէ:

Գինը 3400 Ֆր. է, բոլոր ծախքերով եւ Վալանս – Մարսէյլ – Վալանս երթեւեկով:

Այս ճամբորդութեան մասնակցիլ փափաքողները կը դիմեն Յունուար 15էն առաջ, Վալանսի Քաղաքապետարանը:

participez au voyage en ARMENIE

Organisé par la Municipalité de Valence, du Vendredi 4 au Jeudi 10 Avril

Le groupe, conduit par le Député-Maire de Valence accompagné de plusieurs conseillers municipaux, aura des entrevues officielles, notamment avec S. S. VASKEN 1er

Prix du voyage : 3400 F., tous frais compris, dont l'aller-retour en car à Marignane.

Les personnes intéressées doivent s'inscrire avant le 15 Janvier, à l'Hôtel de Ville de Valence.

Tél. : 43-93-00 Poste 26

ՆՈՐ ՏԱՐՒՈՅ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴԻ ՃԱՇ – ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, Յունուար 12, Շաբաթ երեկոյ ժամը 19էն սկսեալ, Փարիզի Մշակոյթի Տան մէջ՝ 17 Ռիւ Պլէօ:

Odyssée d'un Enfant Arménien

par Khoren Margossian
Ed. La Pensée Universelle
Prix 26 F. 50
En vente dans toutes les librairies
Ainsi qu'à la Librairie Samuelian,
51, rue M. le Prince, 75006 Paris
H. Palouyan, 9 rue de Trévise
75009 Pris.

ՓԱՐԻԶ Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

Կիրակի, Յունուար 13, Ը. օր Ծննդեան: Տօն անուանակոչութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի: Պատարագէն ետքը՝ Առաջնորդարանին տնօրինէջքը կը կատարուի:

Այսօր, եկեղեցւոյս անուան տօնին առիթով, մասնաւոր հոգեհանգիստ կը կատարուի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ եկեղեցաշէն բարերար՝

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆԻ համար:

MARANE - ՄԱՌԱՆ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

ճոխ եւ ընտիր տեսակներ

ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

կ'արժէ այցելել

MARANE épicerie orientale

1 bis, rue de l'Arbalète, 75005 Paris tél. 535 - 85 - 26

métro Censier-Daubenton, sur la rue Mouffetard

restaurant EREVAN ՃԱՇԱՐԱՆ ԵՐԵՒԱՆ

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՔՈՒՐ ԽՈՀԱՆՈՑ – ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՉԻԹԱՊՈՒՐ, ՄԱՆԹԸ
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՊԱՏՈՒԷՐԻ ՎՐԱՅ՝ ԼԱՀՄԱՃՈՒՆ ու ՉԻ – ՔԷՕՖԹԷ
ՈՒՐԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՍՈՒ - ՊԷՕՐԷԿ

ԵՒ ԱՄԷՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ՝ ՊԱՏՈՒԷՐԻ ՎՐԱՅ՝ ԽԱՇ

FERME LE MARDI ՓԱԿ Է ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

ՃԱՇ ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹՈՒԻ ՆԱԵՒ ՏՈՒՆԵՐԸ, ԱՊՍՊՐԱՆՔԻ ՎՐԱՅ:

Fonds A.R.A.M

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
11
VENDREDI
11 JANVIER
1980

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 2 F.

HARATCH
LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.555
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
55e ANNÉE — No 14.555

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԳԱՐԱ

Պաշտպանութեան քաղաքական Սերտ Գործակցութիւն

ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳԻՐԸ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԵՑԱՒ

Ամերիկացի եւ Թուրք բանակցողները «յաջող» ելքի յանգած են, ինչպէս կը գրէր Ինքերնէշընըլ Հէրըլտ Թրիպիւն Հինգշաբթի առաւօտ, իբրեւ աղբիւր տալով Թուրքիոյ Արտաքին նախարարութեան բանբերը:

Առ այժմ համաձայնագիրը ստորագրուած է երկու երկիրներու ներկայացուցիչներուն կողմէ եւ իր վերջնական բնոյթը կը ստանայ կառավարութիւններու վաւերացումով քանի մը օրէն: Համաձայնագրին բովանդակութիւնը անմիջապէս հրապարակուած չէր բայց այն տպաւորութիւնը կայ, որ Անգարա յաջողած է իր ուզածը ձեռք ձգել, ինչպէս 500 միլիոն տոլարի զինամթերք տարեկան (հինգ տարուան վրայ) եւ նոյնքան ալ տնտեսական օժանդակութիւն: Լաւատեղեակ աղբիւրներու համաձայն, այդ օգնութիւնը կրնայ այս տարի մէկ միլիառ տոլարի հասնիլ, Իրանի եւ Աֆղանիստանի «շնորհիւ»: Մինչ այդ Թըրքական կառավարութիւնը 45 օրուան երկարաձգման առժամեայ կարգադրութիւն մը ըրաւ ամերիկեան զինուորական կայաններուն համար:

Այն հաստատ համոզումը կայ թէ նոր համաձայնագիրը այդ կայաններուն համար շատ աւելի երկար ժամանակի վրայ կարգադրութիւններ կը նախատեսէ:

×

ԻՐԱՆ

ՆՈՐ ԶՈՀԵՐ ԹԱՒՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շիի սուգի ոգեկոչման առթիւ, Չորեքշաբթի կրկին ծանր բախումներ տեղի ունեցան եւ ըստ առաջին հաշուեկշիռի մը արդէն տասը մեռեալ եւ հարիւր վիրաւոր կայ, առանց կարգին, ֆրանսացի թղթակից մը որ սրունքէն վիրաւորուած է: Կռիւները տեղի ունեցած են Խոմէյնիի եւ Շարիաթմատարիի կողմնակիցներուն միջեւ: Բախումները շատ սուր բնոյթ առած են: Այաթոլլաները Ղոմի իրենց մենաստաններէն հանդարտութեան կոչեր ըրած են:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈՐՍԻՔԱՅԻ մէջ մթնոլորտը աւելի քան երբեք լարուած էր Հինգշաբթի առտու արիւնալի դէպքեր պատահած ըլլալով գիշերը: Ծանօթ է որ «ինքնավար»ներ Պասթելիքայի գիւղէն, ուր ոստիկանական ուժեր միջամտած էին, յաջողած էին անցնիլ Այաչիօ եւ գրաւել Ֆէսք պանդոկը, ակամայ պատանդի վերածելով յաճախորդները տասնէն քսան հոգի: Այս ինքնավարները նախապէս պատանդ կը պահէին երեք հոգի, զորս կ'ամբաստանէին իբրեւ «պառպուզ», այլ խօսքով ֆրանսական իշխանութիւնները «զուգահեռ ոստիկանութիւն» կը պահեն կղզիին մէջ: Կը կարծուի որ Ֆեսք պանդոկը գրաւողները իրենց հետ չեն տարած այդ երեք պատանդները, զորս մաքի փոխադրած են: Այս ծայրայեղները կ'ուզեն մամուլի ասուլիսով մը պարզել իրենց տեսակէտները մինչ այդ սակայն ցուցարարներ եկած են գիշերը պանդոկին շուրջ եւ բուռն հրացանաձգութիւն մը ծայր առած է: Երեք մեռեալ կար (մէկը՝ Սէ. Էռ. Էս.) եւ վեց վիրաւոր որոնց չորսը՝ ծանր: Նահանգապետը կոչ մը ըրած է, բայց շատ յոյս չկայ որ լուրը ըլլայ մանաւանդ գիշերուան դէպքերէն ետք: Զոհերուն մէջ կան երիտասարդ երկու կիներ, մէկը սպաննուած, միւսը վիրաւորուած ոստիկաններու կողմէ, որոնք կրակ բացած են երբ կառքով կ'անցնէին:

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԷՆ արեւմտեան լրագրողները ազատ չեն իրենց ուզած հեռագիրները ղրկել, մանաւանդ արգիլուած է ռուս կամ խորհրդային ածականը գործածել միջամտող բանակին համար: Երբ թղթակցութիւնները գրաքննութեան գըրասենեակը կը ներկայացուին, այդ բառը կ'աւրուի: Միւս կողմէ Արեւմուտքը աւելի յստակ դիրք բռնած է եւ բոհեմ ըլլալով հանդերձ կը դատապարտէ փորհրդային միջամտութիւնը: Շմիտ Փարիզ եկաւ եւ ֆրանքեւգերման համախոհութիւնը սերտացաւ: Հարկ է ոչ բոլորովին հրաժարիլ որոշ «Օսթ փոլիթիք»է մը Ամերիկայի գիրկն իյնալով, ոչ ալ շատ բարեացակամ մնալ Մոսկուայի նկատմամբ: Վճռական եւ յստակ տեսակէտի տէր դարձաւ Ֆրանսա, փոքր յապաղումով մը: Արդարեւ շատ «խոհեմ» նկատուած յայտարարութիւններէ ետք, Նախարարաց Խորհուրդը հրապարակային զեկոյցով մը դատապարտեց խորհրդային միջամտութիւնը:

ՃԵՏՏԱՅԻ մօտ գնդակահարուեցան 63 Արաբներ, եօթը զանազան երկիրներէ եկած: Ասոնք յանցաւոր նկատուած են Մեքքէի մեծ մզկիթին գրաւման համար, Նոյեմբերին: Գործողութիւնը կատարուած է բազմութեան առջեւ, որպէսզի «դաս մը ըլլայ ժողովուրդին»: Այդ առթիւ ձերբակալուած էին 170 հոգի, բայց միւսները յանցաւոր չեն նկատուած: Մզկիթին գրաւման առեն ալ 26 հոգի, մաս մը՝ ուխտաւոր սպաննուած էին:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ժամանակացոյցի շուրջ գործատիրութիւն — սենտիքա բանակցութիւնները (11 նիստ) արդիւնք չտուին:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ
(Արմէնփրէս, Դեկտ. 21 – Յունուար 7)

ԱՐՈՎԵԱՆ ՔԱՂԱՔԻ ՆՈՐ ԿԱՌՈՒՑՈՒՄՆԵՐԸ

Հայ ճարտարապետները աւարտած են Աբովեան քաղաքի կեդրոնի գլխաւոր յատակագիծը: «Հայպետնախագիծ» հիմնարկի մասնագէտները ամէն բան նախատեսած են քաղաքին բնակչութեան ժամանցի, մշակութային կարիքներու գոհացման համար: Պիտի կառուցուին մշակոյթի, մարզանքի եւ պիոներներու նոր պալատներ, հանրախանութ, արդիական պանդոկ, թղթատարի կեդրոն, վարչական շէնքեր:

×

Յ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հայաստանի ժողովրդական Արուեստի Թանգարանին մէջ բացուած է նկարիչ Յովհաննէս Համբարձումեանի ցուցահանդէսը, ուր ներկայացուած աւելի քան 90 աշխատանքները կ'արտացոլացնեն հայկական գիւղի կեանքը իր աւանդութիւններով, տօներով եւ առօրեայ զբաղումներով:

×

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւանի «Արամ Խաչատրեան» սրահին մէջ տեղի ունեցած են երկու երեկոյթներ, որոնց ընթացքին Արա Պարթեւեան (Փարիզէն) ղեկավարած է իր գործերէն կազմուած համերգները, արժանանալով ջերմ գնահատանքի: Հայաստանի պետական սենֆոնիք նուագախումբը, ակադեմական երգչախումբը եւ մեներգիչները մեկնաբանած են Ա. Պարթեւեանի գործերը, որոնց կարգին նաեւ «Օրաթորիօ»ն: Երաժշտագէտ Ցիցիլիա Բրուտեան խօսած է Պարթեւեանի գործերուն մասին: Շնորհակալութեան խօսք արտասանած է Փարիզի հայ երաժիշտը՝ իրեն հանդէպ ցոյց տրուած ջերմ ընդունելութեան համար:

ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՆՈՐ ԳՐԳՌՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԹՈՒՐՔ ԼՐԱԳՐՈՂՈՒՀԻԻ ՄԸ ԲԱՐԲԱՆՋԱՆՔՆԵՐԸ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Ա. ՊԷՅԼԷՐԵԱՆ
(Պատմ. Գիտ. Տոքթէօր)

(Գ. և Վերջին Մաս)

ՊԷՏՔ Է ՈՐ ԹՈՒՐՔԻԱ ՈՐՈՇՈՒՄ ՄԸ ՏԱՅ

Արեւմտեան երկիրներու մամլոյ եւ խօսքի ազատութիւնը հայ, յոյն եւ քիւրտ տարրերուն առիթ կուտայ որպէսզի բացայայտ կերպով ուրիշ երկրի մը դէմ գործունէութիւն ցոյց տան: Եւ նոյնիսկ Հայերը յարձակում եւ ոճիրներ գործողներու դէմ խատիւ կը բողոքեն ու զանոնք կը դատապարտեն: Այս խնդրին մէջ յստակ է թէ կարդ մը քաղաքագէտներէ ալ աջակցութիւն կը ստանան:

Ուրեմն աւելի շատ Թուրք սպանութեան առաջքը առնելու համար, Թուրք կառավարութեան չի մնար ուրիշ միջոց եթէ ոչ միջոցներ ձեռք առնել այդ երկիրներու հետ իր յարաբերութիւններուն մէջ: Անկասկած, ասոնց համար տեսակ-տեսակ միջոցներ կան եւ «Իհգագը հագ» (արդարութեան իրաւունքը) փորձուելիք ամենավերջին միջոցն է (1):

Թուրքիա իր ներքին վէճերուն պատճառաւ որքան տկարանայ, արտաքին թշնամիներու հետ գլուխ ելլելու իր կարողութիւնն ալ այնքան կը դժուարանայ: Միմիայն Միջին Արեւելքի մէջ վերջերս զարգացող դէպքերու հանդէպ Թուրքիոյ բռնելիք «ուշիմ եւ հեռատես» քաղաքականութեան մը շնորհիւ շատ բան կրնայ փոխուիլ»:

×

Ինչպէս կը տեսնուի այս երկար յօդուածով, Թուրք լրագրուհին ոչ թէ միայն դէպքերը այլ դէմքերը եւս վառ երեւակայութենէ մը մղուած, շրջուած կը ներկայացնէ Թուրք հանրային կարծիքին, յատկապէս Գերմանիա ապրող Թուրք գործաւոր դասակարգին: Երբ այսօր ցեղասպանութեան 65ամեակի նախօրեակին կը գտնուինք, սպասելի էր արդէն Թուրք մամուլին այս ելոյթը: Վստահաբար նորանոր հրատարակութիւններ ալ լոյս պիտի տեսնեն եւ կամ հիներ ալ պիտի արտատպուին (2) ու բաշխուին ձրի զանազան գրադարաններու ու անհատներու, ինչպէս նախորդ տարիները, 1915ի եղեռնի մասին Թուրք եւ մանաւանդ հայ եւ օտար հանրային կարծիքը լուսաբանելու... մտահոգութեամբ:

Ընթերցողը կը տեսնէ թէ Թուրք լրագրողուհին ամբողջովին Հայոց վրայ կը բեռցնէ Թուրք դիւանագէտներու սպանութեան ոճիրը: Մենք անձնապէս բազմաթիւ պատճառներ ունինք չհաւատալու այս իրողութեան եւ ինչպէս այս յօդուածի մեր նախաբանին մէջ ալ գրեցինք ուրիշ առիթով ալ պիտի անդրադառնանք այս հարցին շուրջ եւ երկարօրէն: Միայն թէ կ'ուզենք հոս կարճօրէն յիշեցնել թէ այլ տեղեր պէտք է փնտռել այդ ոճրագործներուն ինքնութիւնը երեւան հանելու համար: Միայն թէ ինչպէս ուրիշ առիթով ալ արդէն անդրադարձած ենք, այս եղելութիւններու յաճախակի կրկնութիւնները կրնան քաջալերել կարգ մը ծայրայեղ եւ անհեռատես ազգային զգացումներէ տարուող հայ երիտասարդներ բռնի ուժի մղելու: Արդիւնքը այն կ'ըլլայ որ իսկական չարագործները լարած ծուղակին մէջ կ'իյնան եւ իրենց չըրած ոճիրներն ու դէպքերն ալ իրենց վրայ կը բեռցուին երբ օր մը ձերբակալուին, որուն այնքան յստակ կերպով ցանկացող են արդէն Փարիզի կարգ մը հայասէր ֆրանսերէն օրաթերթեր:

Միայն որոշ է թէ այս «ոճիրները» առաւել եւս մեր ժամանակի օտար հանրային կարծիքին ուշադրութեան յանձնեցին հայկական ցեղասպանութեան անպատիժ արարքը եւ աւելի ծանօթացուցին եղեռնի բնոյթը քան թէ մեր ամէն տարի կատարած Ապրիլ 24ի ոգահանդէսները (3):

(1) Որքան որ հասկցանք, կը թելադրէ ուժով պարտադրել «արդարութեան իրաւունքը»: Այսինքն ոճրագործները օտար երկիրներու մէջ գտնել ու զանոնք պատժել Թուրքիոյ կ'իյնայ եթէ այդ երկիրները չեն կրնար կամ չեն փափաքիր զանոնք գտնել ու պատժել:

(2) Անցեալ տարի երկու հատ լոյս տեսան այս գրքոյկներէն, առջի տարի եւս երկու հատ, տե՛ս *Յառաջ*, 1979 Ապրիլ 27, թիւ 14369 եւ *Յառաջ* 1979 Ապրիլ 28 – 29, թիւ 14370:

(3) Կ'արժէ կարդալ Փարիզի ամէնէն կարեւոր օրաթերթերին չափաւոր եւ տրամաբանական խմբագրականը, տե՛ս *Լը Մոնտ*, 1979 Դեկտ. 25, թիւ 10856 եւ «Յառաջ» Դեկտ. 27:

ՃՇԳՐՈՒՄ.— Այս յօդուածին Ա. մասին («Յառաջ» Յունուար 9) 4րդ ծանօթութիւնը պէտք է ըլլայ՝ *Արեւմտեան* Գերմանիոյ (եւ ոչ անշուշտ՝ Արեւելեան, ինչպէս մեր ընթերցողները ճշդած պէտք է ըլլան ինքնաբերաբար):

Fonds A.R.A.M

ԱՍՏ ՀԱՆԳՉԻ ՀԱՄԱՐԱԲԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Քաղեց՝ ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

Դ.

Հետաքրքրական է Լիպիայի մէջ պարզուող երեւոյթը: 1967ի պատերազմէն ի վեր համարաբականութեան գաղափարը կը նահանջէ ամենուրեք՝ բացի Լիպիայէն: Քատտաֆի եւ իր սպայակոյտը աւելի՛ պապական են, քան «պապը», աւելի՛ հաւատարիմ երիտասարդ Ապտիւլ Նասըրի գաղափարաբանութեան՝ քան Նասըրը ինքն էր, իր վերջին տարիներուն: Լիպիա այնքա՜ն կղզիացած ու նախնական երկիր մըն էր մինչեւ 1969ի Քատտաֆիական պետական հարուածը, որ երիտասարդ սպաները ու իրենց առաջնորդ Քատտաֆի սերտ կապեր չունէին Եգիպտական եւ Սուրիական (Պա՛ասական) ձախողած «յեղափոխութիւններուն» հետ: Չունենալով անձնական կապեր ու մասնակիցի փորձառութիւն, ունենալով միայն հաղորդակցութեան միջոցներու հայթայթած «կապերն» ու տեղեկութիւնները, Քատտաֆիական շարժումի անդամները միայն հռետորական ճշմարտութիւններ սորված էին Եգիպտոսէն եւ Սուրիայէն: Ըսուած է որ պատմութեան դասերը չսորվողները դատապարտուած են պատմութիւնը կրկնելու, եւ որոշ չափով այս պատահեցաւ Լիպիոյ մէջ, 1969էն ի վեր:

Անշուշտ անկարելի է անտեսել որոշ տարբերութիւններ. պէտք է յիշել որ համարաբականութիւնը միշտ տնտեսական դրդապատճառներ ալ ունէր, Սուրիոյ եւ մանաւանդ Եգիպտոսի համար: Զուտ գաղափարաբանական շատ քիչ բան կայ: Երբ Նասըրական Եգիպտոսը համարաբականութիւն եւ արաբ գերպետութիւն կը քարոզէր, շատ լաւ գիտէր որ նման գերպետութեան մը մէջ Եգիպտոսի բնակչութեան թիւը, մտաւորութիւն ու բանակը տիրապետող դիրք կրնային ապահովել Եգիպտոսի, որմէ կը հետեւէր տնտեսական շահ,— այսինքն քարիւղով հարուստ բայց նօսր բնակչութեամբ օժտուած Սաուտի Արաբիոյ, Քուէյթի, Քաթարի կամ Իրաքի դրամը անխուսափելիօրէն պիտի հոսէր դէպի Եգիպտոս: (Անկասկած Սուրիական Պա՛ասն ալ նըման շահ մը կ'ակնկալէր, մանաւանդ Իրաք – Սուրիա միութենէն, թէեւ Սուրիա բաղդատաբար բարեկեցիկ երկիր մըն էր, որ նոյնքան պէտք չունէր տնտեսական օժանդակութեան, որքան Եգիպտոս):

Կրկնենք: Մինչեւ 1967, համարաբականութեան ջատագով արաբախօս պետութիւնները (Եգիպտոս եւ Սուրիա) իրաւունք ունէին տնտեսական շահեր ակնկալելու՝ իրենց գաղափարաբանութեան իրագործումէն (թէեւ անշուշտ այս չի նշանակեր որ շարժումի դրդապատճառները միայն տնտեսական բնոյթ ունէին): Եւ արդէն Լիպիոյ մօտեցումը համարաբականութեան հարցին՝ փաստ մըն է որ տնտեսականը միակ ուժը չէ, միակ դրդապատճառը չէ պատմութեան մէջ, քանի որ Լիպիա, 1969էն ետք քարիւղով հարուստ, տնտեսական ոչ մէկ շահ կրնար ակնկալել այս շարժումէն, բայց եւ այնպէս կը յամառի զայն հետապնդել: Ա՛յս է Լիպիոյ կարեւորութիւնը,— առաջին հարուստ, քարիւղատէր պետութիւնն է, որ ջատագով է համարաբականութեան:

Տարօրինակ եղաւ Քատտաֆիի քաղաքական շարժումը: Համարաբական գերպետութիւնը փնտռեց ամէն տեղ: Նոյնիսկ Թունուզի Հապիպ Պուրկիպան փորձեց համոզել,— անձ մը՝ որ այդ շարժումի տեւական հակառակորդներու առաջնորդը կարելի է համարել: Երբ ձախողեցաւ Թունուզ – Լիպիա ապարդիւն մերձեցումը, Քատտաֆի սկսաւ հետապնդել Լիպիա – Եգիպտոս միացեալ պետութեան երազը: Անշուշտ տարբերութիւններ կան,— 1969էն 1970, Քատտաֆի Լիպիան «հրամցուց» Նասըրին. 1970էն ետք, կը փորձէ Եգիպտոսը յափշտակել՝ Սատաթէն:

Քատտաֆի «մուսլիմ ռազմիկ» մըն է կամ կ'ուզէ ըլլալ, բառին հին իմաստով: Իրեն համար, Պուրկիպա եւ Սատաթ անարժան էին արաբ պետութիւններու առաջնորդ ըլլալու: Պէտք է հասկնալ Քատտաֆիական տեսանկիւնը, որմէ դիտուած՝ Պուրկիպա Ֆրանքոֆիլ մըն էր,— Արեւմուտքի փտած վարուելակերպերը կապկող մը, մինչ Սատաթ (գոնէ 1973ի պատերազմէն առաջ) կը թուէր Նասըրի յաջորդը ըլլալու անկարող ու ապիկար անձ մը: Նասըրի մահէն ետք, երբ Լիպիոյ «տէր» Քատտաֆի սկսաւ Եգիպտոսը դարպասել, եւ երբ դեռ Սատաթ լէժիթիմիթէ չունէր, յաչս Եգիպտացի ժողովուրդին, համարաբականութեան յուսահատ ջատագովները սկսան փառաբանել Քատտաֆին, իբր նոր փրկիչ մը, մասամբ անոր համար՝ որ Արեւմուտքը կը սիրէ յարձակիլ իր վրայ, եւ ուրեմն իր վարկը կը բարձրանայ:

Սակայն պէտք չէ շփոթել Քատտաֆիի ժամանակաւորապէս շահած վարկը, իսկական ուժի հետ: «Ալ ուալատ ալ մաճնուն» («խենթ տղան») կոչումը ստացող Քատտաֆին արդէն մարող աստղ մըն է, հակառակ քարիւղին: 1970էն 1973, ան կրցաւ հրապուրել արաբ զանգուածները, ոչ իր իսկական արժանիքներով, այլ որովհետեւ մինչեւ 1973ի Հրջադարձային պատերազմը Սատաթ անկարող միջակութիւն մը կը թուէր ըլլալ: Կրակոտ կիրքը չի կրնար, առանց ուրիշ գործօններու, պատմութեան հոլովոյթը փոխել,— Քատտաֆիի կիրքը, նոյնիսկ քարիւղի միլիառներու շարժակին հետ զուգորդուած, կրնայ դէպքեր ստեղծել, սակայն չի կրնար կասեցնել համարաբականութեան անկումը:

Քատտաֆի եւ իր սպայակոյտը սկսած են տեսնել, որ աշխարհակալութեան ստեղծած սահմանները՝ որոնք «չինծու» էին եւ միայն արուեստական բաժանումներ կը թուէին ստեղծած ըլլալ, եղբայր արաբ ժողովուրդներու միջեւ, այսօր այլեւս «չինծու» եւ ժամանակաւոր կարելի չէ նկատել: Այդ սահմաններու մէջ պարփակուած պետութիւնները, բոլորն ալ արաբախօս ըլլալով հանդերձ, պատրաստ չեն ենթարկուելու համարաբականութեան տեսութիւններու եւ անոնց թելադրած շարժումներուն: Լիպիա ինքնին կը փաստէ այս,— հսկայ եւ հարուստ այս երկիրը, որ հազիւ երկու միլիոն բնակիչ ունի, չափազանց խստապահանջ եւ նեղմիտ դիրք կը բռնէ, հանդէպ ուրիշ արաբներու «ներգաղթին»: Արաբի մը համար շատ աւելի դժուար է Լիպիա հաստատուիլ քան (օրինակ) Քուէյթ: Համարաբականութիւնը պիտի թելադրէր աւելի՛ ազատամիտ մօտեցում՝ արաբ եղբայրներու գաղթին հանդէպ:

Համարաբականութիւնը կը շարունակէ ճառել Քատտաֆի, եւ իր դրամով վարձատրուած խօսնակները, Պէյրութի եւ Գահիրէի մէջ, կը շարունակեն գրել ու խօսիլ իր ուզածը: Բայց Քատտաֆի եւ Լիպիոյ «փորձը», որքան ալ հետաքրքրական են իբրեւ քաղաքական երեւոյթ, աւելի համարաբականութեան աղմուկը պահպանողներ են, քան՝ անոր թափը:

(Շար.– 4)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
«ՅԱՌԱՋ»ը
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

ԹԵՀՐԱՆԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԻՆ ՄԱՄՈՒԼԻ ԱՍՈՒԼԻՍԸ

ԴԵԿՏ. 17Ի ԴԷՊՔԻՆ ԱՌԹԻՒ

Թեհրանի Հայոց Ազգ. Առաջնորդարանին մէջ, Դեկտ. 29ին, տեղի ունեցած է մամլոյ ասուլիս մը՝ Թեմական Խորհուրդի հրաւէրով: Ներկայ եղած են պարսկական մամուլի՝ «Պամտատ», «Քէյհան», «Էթթէլաաթ», «Ճոմհուրիէ Իսլամի», «Մարտոմ», «Ալիք» օրաթերթերի ներկայացուցիչները, ինչպէս նաեւ «Փարս» տեղեկատու գործակալութեան եւ ձայն – հեռատեսիլի թղթակիցներ:

Թեմական Խորհուրդի նախագահ՝ Տոքթ. Վարդգէս Նահապետեան, բացատրած է ասուլիսին նպատակը, այն է՝ լուսաբանութիւններ տալ Դեկտ. 17ի դէպքին շուրջ: Ապա, Թեմակալ առաջնորդը՝ Արտակ Արք. Մանուկեան, խօսք առնելով անդրադարձած է վերջերս մամուլի մէջ տրուած տեղեկութիւններուն Հայերու մասին, նշելով որ այդ տեղեկութեանց մէկ մասը կը վերաբերի կրօնական հանդիսութիւններու կամ որեւէ պաշտօնական հաղորդագրութեան, ինչպէս նաեւ երբեմն Հայերու մասին հակասական գրութիւններ են: Մեր նպատակն է, ըսած է առաջնորդը, նշել որ թէեւ մամուլը բաց է ամէնուն համար, բայց այն գրութիւնները որ կը վերաբերին Հայերուն, պէտք է ճիշդ տեղեկութիւններ պարունակեն, որպէսզի պառակտում չյառաջանայ: Ու աւելցուցած է. «Շատ բնական է, որ յեղափոխութիւնից յետոյ, բոլոր Իրանցիների հետ միասին, նաեւ Հայերը օգտուելով խօսքի եւ լեզուի ազատութիւններից՝ իւրաքանչիւրն իր ազատ մտածումն պիտի յայտնէր եւ մենք աշխատում ենք մեր ներքին խնդիրները մեր մէջ կարգադրել, մանաւանդ որ երկիրը իր խնդիրները ունի, հետեւաբար մենք պիտի չուզէինք մեր ներքին խնդիրներով զբաղեցնել երկրի պաշտօնական եւ պատասխանատու մարմիններին: Իրանի հայ համայնքը, որ թուով 250 հազար է եւ ցրուած է երկրի տարբեր մասերու, մեծամասնութիւնը կենտրոնացած է Թեհրանում (110 հազար)»:

Այնուհետեւ Արտակ Արք. խօսած է Իրանահայութեան պատմական տուեալներու, մշակութային գործունէութեան, ճարտարապետական կոթողներու մասին եւ անդրադարձած հայ եւ պարսիկ փոխյարաբերութիւններուն: Իր խօսքի վերջաւորութեան Արտակ Արք. ներկայացուցած է Դեկտ. 17ին Առաջնորդարանին մէջ պատահած դէպքը: Օտար թղթակիցներ ուղղած են հարցումներ, որոնց առաջնորդը պատասխանած է բացատրութիւններ տալով եւ լուսաբանելով: Պատասխանելով թղթակիցի մը այն հար-

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾԱՄՕՐ

ՀՐԱՆՏ ՄԱԹԵՒՈՍԵԱՆ

Քասախի առափնեայ քարայրում նա յիշեց, որ Մովսէսի ժողովուրդը փարաւոնից փախչելիս ճաշակել է երկնից մանանայ եւ դրանով կշտացաւ, եւ դրեց թէ տկարմիտ են այն գլուխները, որ կարծում են երկիրը լեռներից է շինած. լեռներից միայն Հայքն է շինած, իսկ մեր ապրած մեծ Երկիրը արեգակի ներքոյ մի մեծ տափարակ է եւ այդ տափարակը վերջանում է մի մեծ ծովով, եւ ծովն անվերջ է ու յունաց մեծերի բանաձեւը՝ անքննելի: Եւ տափարակի վրայ արեգակի ներքոյ արածում են կարմիր նախիրները, գնդեր են շարժում զօրավարները, շւում են երամ... Բայց ինչպէ՞ս է պատահում որ արեգակը մի գիշերուայ մէջ անցնում է ծովի անվերջութիւնը եւ երեկուայ տեղից կրկին բարձրանում երկրիս վրայ: Ծովն ուրեմն մեծ է, բայց անվերջ չէ, որովհետեւ ուրեմն արեգակը պիտի գնար ու այլեւս չգար եւ գիշերը պիտի լինէր անվերջ եւ գիշերուայ սառը շնչից պիտի մեռնէին գետերի ձկները, երկնքի թռչունները, այգիների պտուղները և արիւնը մարդկանց մարմիների մէջ: Ծովը մի գիշերուայ սահման ունի եւ սահմանը է մեր տափարակը արեւելքից: Լճի պէս, գետի պէս, ափսէի ջրի պէս՝ ծովը անտակ անդունդ չէ. եթէ ծովի ջուրը մեր տկար մտքով ու մեր շնչին բռով դատարկէինք՝ տակը կը մնար մեր տափարակի շարունակութիւնը. ուրեմն մեր տափարակը գնում է դէպի արեւմուտք և արեւելքից գալիս–միանում է մեր ոտքի տակ մեր տափարակին.կլո՛ր է մեր տափարակը, ինչպէս վկայում է յոյն մեծերից... Ինչպէս վկայում եմ ե՛ս: Երկիրն անվերջ է ինչպէս խնձորը: Եւ արեգակը պտըտում է մեր կլոր հողագնդի շուրջը: Բայց՝ մենք արեգակի համար կանք–չկանք, իսկ արեգակը մեզ համար՝ շատ կարեւոր է որ լինի գիշեր – ցերեկի միջոցներով, որպէսզի չտաքանանք այրուենք եւ չմրսենք սառչենք.արեգակը հզօր է ,մենք մենք ենք արեգակի շնորհիւ, ուրեմն պիտի որ մենք պտըտուելիս լինենք նրա շուրջը: Բայց այդ դէպքում հողագնդի կէսը կը լինէր յաւերժ ցերեկուայ մէջ,կէսը՝ անվերջ գիշերուայ տակ: Ե՛ւ որպէսզի՛ մի կիսով ցերեկուայ մէջ խարկուած եւ միւս կիսով գիշերուայ տակ սառած հողագունդն անկեանք չպտըտուէր իրենից հզօր արեգակի շուրջը՝ արեգակն է պտըտւում հողագնդի շուրջը, քանի որ տիեզերքի խորհուրդը բարի է՝ ե՛ւ բարին կարգադրել է ա՛յդպէս:

Քարայրի խոր լռութեան մէջ բոբիկ ոտները մերկ գետնին՝ նա զգում էր Երկրի անդիմադրելի գնացքը եւ որ այդ ընթացքը մի թեթեւ ճօճք ունի: Նա ուզում էր ունկնդրել արեգակի, երկրի, լուսնի ու աստղակալերի լուռ հաւասարակշռութեանը եւ լսում էր իր թանձր արեան կպչուն սահքը ցուցամատից քունք եւ արեան բացակայութիւնը ծնկներն ի վար: Իր թափանցիկ մաշկի տակ նա հետեւեց արեան պտոյտին եւ գնաց մտաւ ինքն իր սիրտը, եւ սիրտն անքննելի էր, որովհետեւ նրա շարժման պատճառը բարին էր:

Պրոկղպիոս Ամասեցու յունաց լեզուի քերականութեան քննութիւնը նա վերջացրեց ՌՈՂԵ թուականին, կցեց յիշատակարանը՝ թէ ինքն այլեւս այլ է մի հիւանդ, ձեռն այլեւս հաստատ չէ, չի զօրում նաեւ աչքը եւ որ շատ անգամ ինքը կերակրուել է հացի յուշով եւ ձէթի փոխարէն ծախսել է յաճախ աչքի լոյսը մթի մէջ, եւ հառաչանքով ուզեց մէջքը շտկել,– Վա՛խ, նանէ, վախ,– բայց մէջքը չուղղուեց: Երկրի գունդը մատներին պահած, նա քարայրից ելաւ, եւ գետի մրմունջը լցուեց նրա ականջների դատարկութիւն եւ ականջները խլացան, արարատեան լոյսը ծեփուեց նրա ցաւոտ աչքերին եւ աշխարհը պատուեց սպիտակ կուրութեամբ: Լոյսի մէջ հալհլելով՝ չոբանը նստել էր բլրին եւ ոտների արանքում, քարաքոսին, դանակի ծայրով գըրում էր անունը: Ձիաւոր խումբ էր մօտենում: Է՜ն երբ էր՝ քաջ եւ բարեբախտ Ներսէս Ճիճրականցին հաւաքեց Հայոց իշխաններին՝ գնդերով պարսից զօրքի դէմ կռիւ մղեցին, նրանց բոլորին առհասարակ կոտորեցին…

(11 – Շար.)

Fonds A.R.A.M

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ մէջ, Դեկտ. 9ին մեռած է ընկ. Յովհաննէս Մուրատեան, որ ծանօթ դէմք մըն էր գաղութին մէջ ծառայութեան իր ոգիով եւ Հ. Յ. Դ.ի շարքերուն մէջ տարած անսակարկ իր աշխատանքներով: Անդամ էր Հ. Մ. Ը. Մ.ի: Թաղումը կատարուած է Դեկտ. 10ին: Գերեզմանատան մէջ դամբանական խօսած է իր վաղեմի ուսուցիչը՝ Յովհաննէս Երէցեան:

×

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ « Գերմանիկ » սրահին մէջ, Դեկտ. 30ին, տեղի ունեցած է տօնածառի հանդէս, կազմակերպութեամբ Լիբանանի Թեմի Կրօնական Դաստիարակութեան Խորհուրդին: Ներկայ եղած են մօտ 1500 աշակերտներ: Նախագահած է առաջնորդական տեղապահ Արամ Վրդ. Քէշիշեան: Շնորհաւորութեան խօսք արտասանած է Արշակ Գալէնտէրեան: Գեղարուեստական յայտագրի կործադրութենէն ետք Արամ Վրդ. մաղթանքներ ըրած է Լիբանանի խաղաղութեան եւ արդարութեան հաստատման համար: Ապա ժամանած են երկու կաղանդ պապաներ, որոնք խանդավառ մըթնոլորտ մը ստեղծած եւ նուէրներ բաշխած են ամբողջ աշակերտութեան:

×

ՄՈՆՐԷԱԼԻ « Պոնավանթիւր » կեդրոնի սրահին մէջ տեղի ունեցած է Գիրքերու Բ. Միջազգային Ցուցահանդէսը, որուն մասնակցած են 21 երկիրներու 300 հրատարակչական տուները: Համազգայինն ալ ցուցադրած է հայերէն, ֆրանսերէն եւ անգլերէն հրատարակուած գիրքեր՝ գրական, պատմական, քաղաքական, ընկերային եւ ուսումնասիրական նիւթերու շուրջ:

ցումին, թէ՝ երբ Պապը դատապարտած է ամերիկեան դեսպանատան մէջ պատանդ առնող ուսանողներու արարքը, ի՞նչ է հայ եկեղեցւոյ պաշտօնական դիրքորոշումը այդ մասին, Արտակ Արք. ըսած է.— « Պապը մեր եկեղեցու մէջ համապատասխանում է մեր Կաթողիկոսին եւ մեր եկեղեցու խօսքը Կաթողիկոսինն է: Եւ քանի որ մենք փոքր եկեղեցի ենք, եւ պարփակուած ենք հայ համայնքով միայն, յաճախ կաթողիկոսները նման հարցերով չեն զբաղւում. քանի որ հարցը կապ ունի Իրանում եղած եկեղեցու եւ Իրանի մեր ժողովուրդին, երբ որեւէ մէկ երկրի ժողովրդի նկատմամբ ճնշում կայ, այդ ժողովուրդը ինքն իրեն պաշտպանելու համար ամէն միջոցի կը դիմի »:

×

Պարսկական մամուլի թղթակիցները լայնօրէն անդրադարձած են մամլոյ ասուլիսին:

ԼՈՆՏՈՆԻ Հայ Տունի սրահներուն մէջ տեղի ունեցած է ամերիկահայ նկարիչ Լեւոն Ժամկոչեանի ցուցահանդէսը, կազմակերպութեամբ Հ. Բ. Ը. Մ.ի տեղական մասնաճիւղին: Խօսք առնելով Կարպիս Եսայեան ներկայացուցած է Լեւոն Ժամկոչեանի արուեստին յատկանիշները:

×

Ցուցահանդէսի օրերուն, Լեւոն Ժամկոչեան Հայ Տունի մէջ դասախօսութիւն մը տուած է « Արուեստի գործ մը ինչպէս վերլուծել, դատել եւ գնահատել » նիւթին շուրջ:

×

Հայ Տունի մէջ, Դեկտ. 9ին, դասախօսութիւն մը տուած է Փրոֆ. Եդուարդ Ջուղարեան, Երեւանի համալսարանի բնագիտութեան դասախօս: Կարպիս Եսայեան ներկայացուցած է դասախօսը եւ անդրադարձած Երեւանի համալսարանի արժէքին: Փրոֆ. Ջուղարեան խօսած է Երեւանի համալսարանի 60ամեայ զարգացումին, յառաջդիմութեան եւ նուաճումներուն մասին, ինչպէս նաեւ անոր վայելած համամիութենական վարկին եւ գիտա – հետազօտական մարզին մէջ ունեցած առանձնաշնորհումին: Հաւաքոյթի աւարտին Հ. Բ. Ը. Մ.ի Լոնտոնի մասնաճիւղին կողմէ Տիկ. Անահիտ Կորկոտեան երեք հաշուիչ մեքենաներ նուիրած է Երեւանի համալսարանի բնագիտական բաժնին:

×

ԿԷՏԻԿՓԱՇԱՅԻ (Պոլիս) Ս. Յովհաննէս եկեղեցւոյ մէջ, Դեկտ. 23ին պատարագած եւ քարոզած է Շահան Եպիսկ. Սըվաճեան: Յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է եւ մատաղի ու գինիի օրհնութիւն: Կրօնական արարողութիւններէն ետք եկեղեցւոյ յարակից սրահին մէջ տեղի ունեցած է աշխարհիկ հանդիսութիւն մը, նախագահութեամբ Շնորհք Պատրիարքի: Բացումը կատարած է Միհրան Ա. Սրկ. Կիւլեան: Հանդէսը վարած է Յակոբ Սվասլըեան: Թաղական Խորհուրդին կողմէ ատենապետը՝ Հրաչ Գույումճու, կարդացած է տեղեկագիրը, որմէ պարզուած է որ Խորհուրդը ունի մէկ միլիոնի բաց մը: Ստեղծուած խանդավառ մըթնոլորտին մէջ եղած են սրտաբուխ նուէրներ, որոնց մասնակցած է Շնորհք Պատրիարք 50 հազար ոսկիով: Պատրիարքին փակման խօսքով վերջ գտած է հանդիսութիւնը:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը հայկական ձեռնարկներու ի նպաստ 1979 տարեշրջանին կատարած է հետեւեալ յատկացումներն ու օժանդակութիւնները.

1. Մեսրոպեան վարժարանին, Լոս Անճելըս, Քալիֆորնիա, վարժարանի շէնքին ընդարձակման համար 26.000 տոլար,

2. Հայ Գաղութային Կեդրոնին, Սան Ֆրանսիսքօ, կառուցուելիք Մշակութային Կեդրոնին մէջ հանդիսասրահի բեմի շինութեան ծախքը 10.000 տոլար:

3. Մխիթարեան Միաբանութեան, Վիէննա, հրդեհի պարագային ահազանգի սարքաւորման զետեղում 7400 տոլար:

4. « Սուրբ Փրկիչ » Ազգ. Հիւանդանոցին, Իսթանպուլ, բժշկական արդիական սարքաւորումներ եւ գործիքներ 40.000 տոլար:

5. Ռոզ եւ Ալեքս Փիլիպոս վարժարանին, Լոս Անճելըս, Քալիֆորնիա, վարժարանի շէնքին ընդարձակման համար 30.000 տոլար:

6. Միացեալ Ազգերու Գաղթականաց Բարձր Գոմիսէրութեան, Յունաստանի մէջ հայ տարեցներու բժշկական խնամք մատակարարող ծրագրի մը ի նպաստ՝ 5.000 տոլար:

7. Հայոց Պատրիարքութեան, Երուսաղէմ, Պատրիարքարանի տպարանին համար արդիական սարքաւորումներ՝ 24.240 տոլար:

8. Համալսարանական կրթաթոշակներ, գոյութիւն ունեցող վարկին վրայ կատարուած նոր յաւելում՝ 1979 – 1980 տարեշրջանին տրամադրուելիք կրթաթոշակներու հաշւոյն՝ 400.000 տոլար:

9. Հ. Բ. Ը. Միութեան, Պաղտատ, Միութեան նորակառոյց Կեդրոնի թատերասրահին եւ դասախօսութեան սրահին յատուկ լոյսի եւ ելեկտրականութեան սարքաւորումներ՝ 10.000 տոլար:

10. Գալֆայեան Որբանոցին, Իսթանպուլ, որբանոցի Սկիւտարի փլատակ շէնքին վերակառուցման ի նպաստ 25.000 տոլար:

11. Հայկական դպրեվանքերու, 1980 – 1981 եւ 1981 – 82 ուսումնական տարեշրջաններուն Հայկ. դպրեվանքերու մէջ որոշ թիւով ուսանողներու տրամադրուելիք կրթաթոշակ՝ 42.000 տոլար:

12. Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքութեան, Իսթանպուլ, բացառիկ յատկացում Սկիւտարի Ս. Խաչ դպրեվանքին ի նպաստ, հաւասարապէս բաժնուած 1979–80 եւ 1980–81 տարիներուն վրայ՝ 30.000 տոլար:

13. Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ վարչութեան, Մոնրէալ, նոր կառուցուելիք մշակութային եւ կրթական կեդրոնին մէջ դասարանի մը շինութեան ծախքը՝ 20.000 տոլար:

14. Սփիւռքի հայկական վարժարաններուն, վարժարաններու կահաւորման համար արդէն իսկ գոյութիւն ունեցող վարկին վրայ կատարուած յաւելում՝ 35.000 տոլար:

15. Սփիւռքի հայկական ամբողջօրեայ վարժարաններուն, իւրաքանչիւր հաստատութեան մէջ որոշ թիւով ուսանողներու տարեկան կրթաթոշակը հոգալու համար հաստատուած վարկին հաշւոյն կատարուած նոր յատկացում՝ ծրագրին շարունակութիւնը ապահովելու համար նաեւ 1980–81 ուսումնական տարեշրջանին՝ 475.000 տոլար:

16. Թէքէեան Մշակութային Միութեան, Լոս Անճելըս, Քալիֆորնիա, նոր վարժարանի շէնքի մը ընդհանուր ծրագրին մէջ Մանկապարտէզի բաժնին կառուցման ծախքը՝ 70.000 տոլար:

17. Համալսարանական կրթաթոշակներ, գոյութիւն ունեցող վարկին վրայ կատարուած յաւելուածական նոր յատկացում 1979–80 ուսումնական տարեշրջանին համար՝ 50.000 տոլար:

18. Հայկ. Մշակութային եւ Մարմնամարզական Ակումբերու, ակումբի շէնքի նորոգութեան եւ կահաւորման համար գոյութիւն ունեցող վարկին վրայ կատարուած յաւելում՝ 25.000 տոլար:

19. Հին ձեռագիրներու մանրանկարահանում: Կարեւոր հայկ. հին գրչագիրներու մանրանկարահանման ծրագրին յատուկ վարկին հաշւոյն եղած նոր յատկացում՝ 10.500 տոլար:

20. Հայաստանի գիտական եւ ակադեմական հաստատութիւններուն: Արտասահմանէն գիտական եւ արդիական սարքաւորումներու եւ զանազան հրատարակութիւններու ձեռք բերման համար՝ 300.000 տոլար:

21. Հ. Բ. Ը. Միութեան, Պէյրութ: Միութեան Անթիլիասի նոր դարմանատան համար բժշկական գործիքներ՝ 5000 տոլար:

22. Հրատարակչական: Հրատարակչական նոր ծրագիրներու իրագործման համար կատարուած նոր յատկացում՝ 59.860 տոլար:

Գումար 1.700.000 տոլար:

ԱՄՓՈՓՈՒՄ՝ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ ՑԱՐԴ ԿԱՏԱՐՈՒԱԾ ՅԱՏԿԱՑՈՒՄՆԵՐՈՒ

Գումար՝ մինչեւ 1978 Դեկտ. 31 կատարուած յատկացումներու 26.531.283,82 տոլար

Գումար՝ 1 Յունուար 1979էն մինչեւ 1979 Դեկտ. 31 կատարուած յատկացումներու՝ 1.700.000,00 տոլար

Ընդհ. գումար՝ Հիմնարկութեան կողմէ մինչեւ 1979 Դեկտ. 31 կատարուած յատկացումներու 28.231.283,82 տոլար

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Լիզպոն, 31 Դեկտ, 1979

ՍՊԱՍՄԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

(ՎԷՊ)

= ԶԸՊԷԼ ԽՄԱՅԵԱՆ =

ԺԱ.

Անմիջապէս՝ Սատարոֆ քօնսիւլթասիոնի սրահին մէջ տկարութիւն մը զգաց եւ ծունկերը կթոտեցան. հականեխականներու ուժգին եւ թափանցող հոտը աչքերը մթնցուց եւ միեւնոյն ատեն յուզմունքով մտիկ ըրաւ թեթեւ, հազիւ լըսելի հեծմունք մը: Ասիկա երկվայրկեան մը տեւեց եւ Բրաց ժամանակ իսկ չունեցաւ նշմարելու Սատարոֆի գունաթափ դէմքը եւ սեւ ծիրով մը շրջանկուած աչքերը եւ արագ արագ սկսաւ զայն տեղեկացնել իրողութեան:

– Այս կինը մեր դայեակներէն մէկուն, Տիկին Մոնթենեիի տունը դրկուած էր. օտարական է եւ յայտնի է թէ հոն դըժուարութիւններու հանդիպած է բայց խնդիր է գիտնալ թէ ի՛նչ կարգէ էին այդ դժուարութիւնները:

– Ու եթէ գիտնաք ալ, Պարոն Բրաց, ինչ օգուտ այլեւս, քանի որ արդէն այդ կինը հիւանդ է:

Ձեռքերը տաբատին գրպանին մէջ Բըրաց պահ մը անշարժ մնաց եւ յետոյ աւելցուց.

– Վերջապէս իրաւունք ունիք, բայց կ'ուզէի գիտնալ թէ այդ դայեակին տունը նմանօրինակ դէպքեր յաճախ կը պատահի՞ն...ւ յետոյ հիւանդները առ հասարակ այնքան տգէտ են որ կարելի չէ որոշ եւ ճշդիւ բան մը իմանալ:

Սատարոֆ չպատասխանեց եւ Բրաց կարծես մտովի եղած հարցումի մը պատասխանելով շարունակեց.

– Իրաւ է որ ցաւը այնքա՛ն երկչոտ եւ վատ կը դարձնէ հիւանդները:

Հծծիւններ եւ օտար լեզուով արտասանուած բառեր զիրենք իրականութեան դարձուցին ւ երկուքը մէկանց հիւանդին քով եկան: Ասիկա երիտասարդ կին մըն էր երկայն սեւ աչքերով եւ տափակ քունքերով. չափազանց սեւ մազեր՝ ողորկ եւ խիտ՝ ճակատին վրայէն կը բաժնուէին երկուքի. առանձին զայն դիտողի մը համար գեղեցիկ չէր եւ վայրենի բան մը ունէր դրեթէ, մանաւանդ երկայն եւ դէպի քունքերը ճեղքուած աչքերը կ'աւեցնէին ատիկա որոնք կարծես բնաւ չէին բացուեր բոլորովին եւ սեւ բիբերուն խիստ շողիւնը հազիւ թէ կը մեղմանար իրաւու մօտիկցած թարթիչներուն մէջէն անցնելով: Բայց այդ միջոցին՝ յուսահատութիւնը եւ ցաւը անանկ արտայայտութիւն մը կու տային իր դէմքին որ անօրինակ եւ դառն գեղեցկութիւն մը կը ստանար: Իր շատ ուժգոյն դէմքին վրայ շրթունքները միայն տենդային կարմրութիւն մը ունէին երբեմն այն աստիճան ուժգին որ արիւնոտ վէրքի մը տպաւորութիւնը կ'ընէին:

– Շատ կը տանջուիս կոր այնպէս չէ՞ Տիկին:

— Օ՛հ այո՛:

Բառերը սեղմուած ակռաներուն մէջէն կը սուլէին եւ երկու ձեռքերը կուրծքերուն կը տանէր պանտաժներով սեղմուած կուրծքեր, որոնք կը ցցուէին հագուստին տակէն, ուռած՝ մինչեւ բազուկներուն տակը:

— Սարսուռներ, սարսուռնե՛ր:

Բրաց դէպի անոր հակեցաւ:

– Հիմակ, Տիկին, ձեզի պէտք խնամենք, շատ ցաւ պատճառող բան մըն է ձեր ունեցածը բայց վտանգաւոր չէ, ապահով եղէք:

Կինը օդին մէջ տարտամ շարժում մը ըրաւ:

– Ինչ փո՞յթ Պարոն. շուտով ըրէք ինչ որ պէտք ընէք. ամէն բանի պատրաստ եմ եթէ ապահով ըլլամ որ կաթս պիտի չկորսնցնեմ:

Զօր եւ կտրուկ բան մը ունէր ձայնին մէջ եւ Բրաց զգալի կերպով յուզուած՝ դէմքը դարձուց. անհամբեր Մարթին կը սպասէր եւ վայրկեանները կ'անցնէին կարծես դժուարութեամբ: Այլեւս Սատարոֆ բան մը չէր ըսեր եւ պիշ պիշ կը նայէր ուրիշ անկողնի մը վրայ երկնցած կնոջ մը որ դայեակին կը սպասէր իր կարգին: Բրաց հիւանդը զբաղեցնելու համար հարցումներ կ'ընէր որոնց կը պատասխանէր դժուարութեամբ եւ շատ անգամ ընդհատուելով, հարկ եղած բառերը չգտնալուն համար:

(42 – Շար.)

Fonds A.R.A.M

Պ. Երուանդ Պօղոսեան, Տէր եւ Տիկին Ժան Պօղոսեան, Տէր եւ Տիկին Փափազեան, Պ. Ալեքսանդր Պօղոսեան, Օր. Վերոնիք Պօղոսեան, Տէր եւ Տիկին Հրաչ Պօղոսեան եւ զաւակները՝ Պետրոս եւ Երուանդ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր եւ մեծ մօր՝

ՏԻԿԻՆ ԵՐՈՒԱՆԴ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ
(ծնեալ Սիմա Հայկազեան)

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 8ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ուրբաթ, Յունուար 11, ժամը 10·30ին, Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին, 6 Ավընիւ Պուրկէն ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Քլամարի գերեզմանատունը (ժամը 11·45ին)։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԻԷՆ.— Տիկին Անժէլ Գալիկեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իր ամուսնոյն՝

ՊԱՂՏԻԿ ԳԱԼԻԿԵԱՆԻ

մահուան Բ. տարելիցին առթիւ, տեղւոյն Սէն-Փօլ մատրան մէջ, այս Կիրակի, Յունուար 13, ժամը 10ին, ինչպէս նաեւ իր ընտանիքին համայն ննջեցելոց (Վիէն եւ Սոֆիա) յիշատակին։

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն։

×

Պ. Գրիգոր Կուրպէթեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Յունուար 13, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՏԻԿԻՆ ՏԻՐՈՒՀԻ ԿՈՒՐՊԷԹԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ։

Նոյնպէս Կուրպէթեան, Պարտիզպանեան եւ Փորփաճեան ընտանիքներու ննջեցելոց յիշատակին։

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն։

ESCAPADE SUR L'ARARAT

Premier 33T instrumental de

Bernard Dedejian

en vente : région parisienne
TELE CONDORCET
175, Av. Jean Jaurès, CLAMART
VIDEO-SON
49 rue Victor Hugo
ALFORTVILLE
LIBRAIRIE PALOUYAN :
9, rue de Trévise — Paris (9e)
Rest. ANOUCH :
12, rue Cadet — Paris (9e)
LYON : Bahadourian
20, Rue Villeroy

ՓԱՐԻԶ
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

Ի ՆՊԱՍՏ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ

Գ. ՑԱՆԿ

Տէր եւ Տիկ. Յարութիւն Միւթէվէլեան 10·000 ֆր., Պր. Միհրան Էգնայեան 10·000, Տէր եւ Տիկ. Համազասպ Մոմճեան 2500, Տէր եւ Տիկ. Էմիլ Ասլանեան 2000, Պր. Արմենակ Աճէմեան 1000, Տէր եւ Տիկ. Ստեփան Տամլամեան 1000, Տիկ. Մութաֆեան (Գալիֆորնիա) 800, Պր. Գասպար Մանխեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկ. Գեղամ Թորոսեան 500ական, Տէր եւ Տիկ. Մկրտիչ Զէլվէեան 1000, Տէր եւ Տիկ. Արարատ Մելտոնեան 300, Տիկ. Երանուհի Գրալեան 250, Տէր եւ Տիկ. Արա եւ Էմմա Տումանեան (Ինտիանա), Տիկ. Հերմին Պօղոսեան 200ական, Պ. Յակոբ Նայլեան 150; Պ. Սեբովբէ եւ Արա Սերոբեան եղբարք, ոմն (Տիկ. Լ. Թ. Գ.), Տիկ. Անահիտ Գույումճեան, Տիկ. Քնարիկ Արզունեան, Տիկ. Վարդենի Գումրույեան 2րդ անգամ), Տէր եւ Տիկ. Ժաք Մուրատեան, Տէր եւ Տիկ. Սեբովբէ Գալֆայեան, Տիկին Մարսէլ Պուրրիյէ 100ական Տիկ. Ա. Տէրտէրեան 60, Տէր եւ Տիկ. Արամ Պետրոսեան 50, Տէր եւ Տիկ. Ա. Պարտիզպանեան 40։ Գումար 31·350 ֆրք.

Նախորդ երկու ցանկերու գումարներ՝ 13·650 ընդհ. գումար 145·000 ֆր.։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՓԱՐԻԶ.— Տէր եւ Տիկին Հայկ Պահչէճեան 240 ֆր. կը նուիրեն Ամանորի առթիւ։

×

Տիկին Աղաւնի Թորոսեան 140 ֆր. կը նուիրէ։

YORGANTZ

NOUVEAU !
MAXI 45 t. INTERNATIONAL
est paru

DISCOTCHARI REGGAE

Cappadoce Productions 3750530

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապ. Խաչի Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղին մշակութային ձեռնարկը մասնակցութեամբ ԱՆԻ երգչախումբին եւ Ալֆորվիլի թատերախումբին Փետր. 3ին։

ԳՈՐԳԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՐՄԻՆ

ուր պիտի գտնէք արեւելեան լաւագոյն գորգերը, մատչելի գիներով

ARMINE

les plus beaux Tapis d'Orient
importation directe, prix, choix, qualité

acheter un tapis chez Armine. est un placement sur et agréable

ARMINE
ANTIQUITÉS - TAPIS
73, RUE LA FAYETTE, 75009 PARIS
tél. 878 80 13 métro Cadet

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկ. Ճավուլեանի եւ զաւակներուն, Տէր և Տիկ. Գասպալեանի և զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Ն. Գալվաճեանի ինչպէս նաեւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց հօր, մեծ հօր, եղբօր եւ ազգականին՝ Յարութիւն Աբգարեանի մահուան առթիւ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հիմնական նորոգութեան համար եղած նուիրատուութեանց

Գ. ՑԱՆԿ

Նախկին գումար 25·900

Տէր եւ Տիկ. Գէորգ Պագրճեան 5000, Տիկ. Աղաւնի Պասմաճեան 1500, Տէր եւ Տիկ. Ժիրայր Նիկողոսեան, Գեղամ Զօրայեան 1000ական, Տէր եւ Տիկ. Հայրապետեան, Տէր եւ Տիկ. Քլօտ Ճամճեան, Տիկ. Վերժին Նազարէթեան, Տէր եւ Տիկ. Վարուժան Սանոյեան 500ական, Տէր եւ Տիկ. Օննիկ Թուֆանեան, Տէր եւ Տիկ. Արա Դանիէլեան, Տէր եւ Տիկ. Ֆրետերիք Նիկողոսեան, Տէր եւ Տիկ. Հայկ Հինազօղլու, Պր. Յակոբ Գարապօղոսեան 200ական, Տիկ. Ալիս Տիլանեան 150, Տիկ. Ազատուհի Տիլանեան, Տէր եւ Տիկ. Բենիամին Մովսէսեան, Տիկին Հերիքնազ Ստեփանեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Տիլանեան, Տէր եւ Տիկ. Սամուէլ Տէր-Ազարեան, Պր. Շմաւոն Գոնեալեան, Պր. Ժորժ Քուրունիս, Օր. Մատլէն Եաղմուրեան, Տիկ. Սիրան Սալաքեան, Տիկ. Նիկողոսեան 100ական։

(Շար.)

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը իր Փարիզեան ութ մասնաճիւղերով, կը տօնէ Մանուկներու Օրը Կիրակի, Յունուար 13, ժամը 14·30ին, Սեւրի Ս. Մուրատեան վարժարանի Մ. Պէշիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ թատերասրահը, 26 Ռիւ Թրուայոն, Սեւր։

Երգ, արտասանութիւն եւ պար, մանուկներու կողմէ եւ անակնկալներ։

Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքները իրենց զաւակներով։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԷՆ օթոքարը կը մեկնի ժամը 13·30ին Փլաս Քարնոյէն։

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղին, մանուկներու օրը կը տօնուի մեծ պատրաստութեամբ Յունուար 13, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15·30ին Սէն Մարթէն տ'Հէռի Սալ տէ Ֆէթին մէջ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին դպրոցի աշակերտութեան կողմէ։

Հայկ. Կաղանդ պապան իրեն հետ բերած նուէրներով կ'ուրախացնէ սրահին մէջ գտնուող բոլոր մանուկները։

Միջնարարին ճոխ պիւֆէ, խաչուհիներու կողմէ պատրաստուած։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Յունուար 13, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Լիոնի Ազգ. Տան սրահին մէջ, 295 Ռիւ Պուալօ, կազմակերպութեամբ Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին. փոքրիկներու կողմէ երգեր, արտասանութիւններ, դեղջկական պարեր, հաճելի անակնկալներ։

Կաղանդ պապան զանազան նուէրներ եւ համադամ ուտելիքներ կը բաժնէ ներկայ բոլոր մանուկներուն։

ՆՈՐ ՏԱՐՒՈՅ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴԻ ՃԱՇ – ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, Յունուար 12, Շաբաթ երեկոյ ժամը 19էն սկսեալ, Փարիզի Մշակոյթի Տան մէջ՝ 17 Ռիւ Պլէօ։

UGAB - JEUNES

Organise le Samedi 12 Janvier à partir de 22 heures

SOIREE DISCO

à minuit

TIRAGE DES ROIS

Centre Culturel Alex Manoogian
118, Rue de Courcelles, Paris 17e
(Tél. : 227-12-26)
Tenue correcte exigée

ԿԵՍԱՐԱՑԻՆԵՐՈՒ

ԱՄԱՆՈՐԻ ՏՕՆ ԵՒ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

Նախագահութեամբ Օննիկ Պայրամեանի

Կիրակի, Յունուար 13, ժամը 16ին Հ. Բ. Ը. Մ. «Ալեք Մանուկեան» մեծ սրահին մէջ՝

118, rue de Courcelles, Paris 17e

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ՝ Անահիտ Սվաճեանի, Վիրժինիա Բաթիի, Կապրիէլ Սարաֆեանի

Բացման երգ՝ Միհրան Էլմայեան

Լուսարձակով ցուցադրութիւն հին եւ նոր Կեսարիոյ տեսարաններով, Տոքթ. Ժորժ Մոստիչեանի կողմէ։

Մաս մը ֆիլմ Նոր Կեսարիոյ ուխտագնացութեան։

Նախըճթրիք եւ օշարակ

Ծախքերու մասնակցութիւն

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով՝

887·99·06

Կը հրաւիրուին հայրենակիցները եւ համակիրները։

ՇԱՎԻԼ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Շավիլի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 300 ֆր. այրի Տիկին Նուարդ Տօնէլեանէ եւ զաւակներէն (Պորտօ) իրենց սիրելի զաւկին եւ եղբօր՝ Սարգիս Տօնէլեանի մահուան Բ. տարելիցին ի յիշատակ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հայ ուսանողաց Օգն. Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկ. Մ. Մարտիկեանէ եւ Պր. Միսաք Երանեանէ 100ական ֆր, խսաեան Բարեկամականի աւանդական տօնածառին առթիւ, նաեւ 1979–80 տարեշրջանին համար հետեւեալ նուէրները.— Տիկ. Գոհար Ժոֆրուա (Լիոն) 300 ֆր., Տիկ. Գէորգեան, Տէր եւ Տիկ. Ժ. Ժ. Տամլամեան, Պր. Յակոբ Թէրզեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկ. Պ. Քիւրքճեան 100ական ֆր. Պր. Բ. Շիրվանեան (Քանատա) 30 տոլար։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ժողովը Շաբաթ, Յունուար 12, ժամը 4ին սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ պատգամաւորական ժողովի պատգամաւորի ընտրութիւն, Մշակոյթի Տունը, 17 Ռիւ Պլէօ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Լուի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Յակոբ Քիւրէճեանի մահուան առթիւ Տիկ. Պայծառ Քիւրէճեան եւ զաւակները 400 ֆր., Պր. Նշան Քիւրէճեան եւ զաւակները (Կրընոպլ) 300, Տէր եւ Տիկ. Ժանօ Յովհաննէսեան, Տիկ. Եղիսաբէթ Գէորգեան, Պր. Գէորգ Գէորգեան, Պր. Յովսէփ Օհանեան, Օր. Թագուհի Գույումճեան, Տէր եւ Տիկ. Հայկազ Զուքուրեան 50ական, Պր. Աստուր Պաղտասարեան 40, Միքիքեան եւ Քիփէլեան ընտանիքներ 30, Լեւոն Շուշանեան, Նարդուհի Պապուչեան, Սերոբ Գինոսեան, Գուրգէն Զուքուրեան, Խաչատուր Աստուրեան 20ական, Պալէ Մակարեան, Յարութիւն Ալեքսանեան, Մարօ Հորոյեան, Գէորգ Խըտըրլեան 10ական,

Այս առիթով նոյնպէս եղած է 50ական ֆր. նուէր «Արարատ» թերթին Մկրտիչ Թարայեանի եւ Յովսէփ Օհանեանի կողմէ։ Արամ Ժամկոչեանի հոգեհանգստեան առթիւ՝ Տիկ. Մարի Ժամկոչեան եւ զաւակները 250 ֆր., Տէր եւ Տիկ. Մարտիրոսեան եւ Յակոբ Գորաճեան 50ական։

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

Fonds A.R.A.M

ՇԱԲԱԹ–ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
12-13
SAMEDI-DIMANCHE
12-13 JANVIER
1980

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 2 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման՝ Տար. 300 Ֆ. - Հատը՝ 2 Ֆ.
Ֆրանսա՝ Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ՝ 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.556 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE — No 14.556

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ԶՈՒԼՖԱՆԻ ՄԱՀԱՓՈՐՁԷՆ ԵՏՔ

«...ՄԵՆՔ ԱԼ ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ ՀԱՅ ՋԱՐԴԵՐ ԵՆՔ, ՃԱՆԸՄ...»

ԸՍԵՐ Է ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՓԱՐԻԶԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ ԸՍՏ «ԿԻՒՆԱՅՏԸՆ»Ի

ԽՄԲ.— Թուրք մամուլը թէրթօններ կը նուիրէ այս միջոցին Հայերուն, ուր մեծ դեր կը խաղայ երեւակայութիւնը, ինչպէս տեսանք *Միլլիէթի* յօդուածին առթիւ («Յառաջ» Յունուար 9, 10 11): Դեռ ուրիշ շատ յօդուածներ կան, որոնց արձագանգ կը հանդիսանանք յաջորդաբար: Այս անգամ Ճան Փուլաքն է որ «հաստատումներ» կ'ընէ Զուլֆանի սպանութեան առթիւ, *Կիւնայտընի* Դեկտ. 30ի թիւին մէջ: Մարդը շատ դառնացած է, ոչ այնքան Հայերէն, որքան Փարիզի իր թուրք հայրենակիցներէն: Ահա թէ ի՛նչ շահեկան վկայութիւններ կը բերէ «սրտանմլիկ» ներածականէ մը ետք, ոչ միայն թուրք ուսանողներու այլեւ «թուրք Պետութիւնը ներկայացնող» պաշտօնական անձնաւորութեան մասին, որ բաց կ'ըլլայ՝ «Մենք ալ մէկ միլիոն Հայ ջարդեր ենք, ճանը՛մ...»: Հաւատա՞լ:

×

«Թուրքիոյ արժէքաւոր զաւակներէն մին եւս արցունքներու մէջ հողին յանձնեցինք: Մեծ է մեր կրած կորուստը, ցաւը՝ անսահման: Հայ չարքայիններու կողմէ Փարիզի մէջ վատաբար սպան – նուեցաւ մեր Զբօսաշրջական Տնօրէնը Եըլմազ Զուլֆան, որ տիպար հայրենասէր մըն էր՝ սիրտը հայրենիքի եւ ազգի սիրով լեցուն: Պատուաբեր կերպով եւ հեղինակաւորապէս կը ներկայացնէր մեր երկիրը, օժտուած ու փառ–փայլուն պաշտօնեայ մըն էր: Այլեւս շատ դժուար է անոր նման պաշտօնեաներ պատրաստել, այդ մակարդակին հասցնել: Եւ արդէն այդ պատճառաւ է որ կ'ըսեմ թէ մեծ է մեր կրած կորուստը եւ զգացած ցաւը՝ անսահման:

Իբրեւ մարդ, շատ ազնիւ յատկութիւններով օժտուած մէկն էր լուսահոգին: Մարդկութեան հանդէպ ահաւոր սէր մը կը կրէր ան իր սրտին մէջ: Ո՛վ որ ալ ըլլար ենթական, ան միշտ գիտէր անկեղծ սիրով մը կրծքին սեղմել իր դէմինը: Ո՛չ զանոնք իրենց գանկային կազմուածքին համաձայն կ'արժեւորէր եւ ոչ ալ որեւէ ձեւով խտրութիւն կը դնէր մարդոց միջեւ, այլ՝ հաւասարապէս եղբայր կը նկատէր բոլորն ալ, իբրեւ այդ կ'ընդունէր զանոնք: Ամէն առիթով ալ ցոյց տուած էր իր այդ զգացումները, որոնք անշեղ եւ անհրաժարելի գաղա – փարներն էին: Թէ՛ երկրին մէջ եւ թէ արտասահման, իր մօտը գտնուողներուն բոլորը կենդանի վկաներն են անոր այս ընկերասիրութեան եւ մարդասիրու – թեան:

Մինչեւ այսօր չեմ կրնար հաւատալ, որ մրջիւնն անգամ անհանգիստ ընելէ զգուշացող այս մեծ ու պատուական մարդը ի՛նչպէս կ'ըլլար որ դաւաճան գնդակով մը սպաննուելով գետին կը փռուէր Փարիզի ամէնէն բանուկ պողո – տաներէն մէկուն վրայ, օր ցերեկով: Ո՞վ ինչ ուզեց իրմէ: Եըլմազ Զուլֆան, մարդոց համար միայն բարիք կը կամենար, այս կորիճ զբօսաշրջական ներկայացուցիչին սրտին մէջ միայն ազնուութիւն կար: Այսպիսի մէկը սպաննեցին ու ի՞նչ հասկցան, ատկէ ո՞վ ինչ շահեցաւ: Եթէ Թուրք ազգին ազնուականութիւնը չըլլար, ատոր վրէժը ահաւոր կ'ըլլար: Եւ ահա իրականութեան մէջ այն ատեն էր միայն, որ ամբողջ աշխարհ ականատես կ'ըլլար հայկական ցեղասպանու – թեան: Սակայն ատիկա Թրքութեան չի վայելեր բնաւ: Եւ այդ պատճառաւ է, որ մեր երկրին մէջ ապրող Հայերը մեզմէ տարբեր վերաբերում մը չեն տեսներ, մեր հաւաքական ամբողջութեան մաս կը կազմեն: Այդ պատճառաւ է որ փոքրամասնութիւններու հանդէպ գութով թով լեցուն են մեր սրտերը բոլոր:

×

ՓԱՐԻԶԻ ԹՈՒՐՔ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԸ

Շատ մեծ ցաւ զգացի Եըլմազ Զուլֆանի սպանութեան լուրը առնելով: Զիս կործանեց ուղղակի մահը այդ պատուական ու տիպար մարդուն: Սակայն, սիրելի ընթերցողներս, մեզ ազգովին յուզելիք աւելի ցաւալի դէպքեր ու զարգացումներ ալ պատահեր են Փարիզի մէջ: Երբ իմացայ զանոնք, պահ մը ականջներուս իսկ չկրցայ հաւատալ:— «Անկարելի է, այդպէս բան չի կրնար ըլլալ» գոչեցի, եւ սակայն՝ պատահեր էր, դժբախտաբար:

Ողբացեալին կինը՝ Իւլքիւ Զուլֆան, գործուած ոճրին դէմ բողոքելու համար՝ իր ամուսնին սպաննուած տեղը ուզեր է սեւ ծաղկեպսակ մը դնել եւ յարգանքի արտայայտութիւն մը ունենալ անոր հանդէպ: Այդ նպատակաւ ալ դիմեր է Փարիզի Թուրք Ուսանողական Միութեան:

— Եկէք այս ծաղկեպսակը միասին զետեղենք, ըսեր է: Ստորնաբար գործուած այս ահաբեկումին դէմ ամբողջ աշխարհի առջեւ մեր նզովքի արտայայտութիւնը միասնաբար ցոյց տանք: Այս սեւ օրին՝ իբրեւ Թուրք առանձին չթողունք զիրար, իրարու մօտենանք:

Յարգանքի արժանի այս փափաքին առջեւ, գիտէ՞ք թէ ինչ պատասխաներ են Փարիզի մեր ուսանողները:

— Գահրամանմարաշի դէպքերուն ո՞ւր էիք, ինչո՞ւ չմասնակցեցաք նզովքի հանդիսութեան: Մենք չենք կրնար զօրավիգ կանգնիլ մարդոց, որոնք այդպիսի օրերուն մեզ առանձին ձգեցին:

Փարիզի մէջ ուսանող Թուրք աշակերտները, այո, Պետութեան տուիգովը արտասահմանի մէջ կարդացող այդ մեր աշակերտները ըսեր են այդ խօսքերը: Իւլքիւ Զուլֆան, որ ամուսնին մահովը փըճացած ու կքած էր արդէն, այդ պատասխանին ի լուր՝ ա՛լ աւելի փուլ եկեր է երիտասարդ կինը, սպառեր, հալեր, փճացեր:

×

ՀԻՄԱ ԱԼ ՄԵՐ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆ ՏԵՍԷՔ

Մեր նահատակին դեռատի աղջիկը Այթաճ, բարեբախտաբար օգնութեան հասեր է մօրը եւ ըսեր.

— Մի՛ յուզուիր սիրելի մայրիկս, ես իմ դասընկերներս կը բերեմ, բոլորս միասին կ'երթանք ու ծաղկեպսակը կը զետեղենք:

Ըսածին պէս ալ ըրեր է Այթաճ, իր ֆրանսացի ընկերները բերել է հօրը նահատակուած վայրը եւ բոլորը յարգանքի արտայայտութիւնը ունեցեր են հոն, մեծ երկիւղածութեամբ: Եւ այդ սեւ ծաղկեպսակին ետին լուռ կեցեր են ոչ թէ Փարիզի մէջ կարդացող Թուրք ուսանողները, այլ՝ դեռատի խումբ մը Ֆրանսացի ուսանողուհիներ:

Բայց կեցէք, տակաւին այդքանով ալ չվերջացաւ խնդիրը: Ձեզի ուրիշ պատմելիքներ ալ ունիմ: Փարիզի Թուրք ուսանողները անտարբեր մնացեր են դէպքին հանդէպ, բայց տեսնենք Ֆրանսական մայրաքաղաքին մէջ պաշտօնավարող Թուրք պետական պաշտօնատարները ի՞նչ ըրեր են արդեօք այդ առթիւ: Անոնցմէ միայն մէկուն, եւ թէ ի՞ր Թրքութիւնը մոռցող մէկուն խօսքերը պիտի հաղորդեմ ձեզի: Ահա թէ ի՛նչ պատասխաներ է Իւլքիւ Զուլֆանի՝ այն պաշտօնական անձնաւորութիւնը, որ Թուրք Պետու – թիւնը կը ներկայացնէ Փարիզի մէջ.

— Դուք այս ծաղկեպսակ զետեղելու ձեր փափաքին մէջ իրաւացի՞ էք թէ ոչ՝ չեմ գիտեր, բայց մենք ալ մէկ միլիոն Հա՛յ ջարդեր ենք, ճա՛նըմ...:

Ասիկա ըսողը Թուրք մըն է, այո՛, Թուրք մը: Զենք գիտեր, թէ տակաւին մեր թշնամին ինչո՞ւ ելեր մեզմէ դուրս կը փնտռենք: Թշնամին մեր մէ՛ջն է այլեւս, մե՛ր մէջը: Ես սորվեցայ, թէ ո՞վ է այս խօսքերը ըսող պաշտօնեան: Կը մաղթեմ որ Պետութիւնը կառավարող – ներն ալ սորվին եւ անմիջապէս իր արժանի եղած դասը տան անոր:

Եըլմազ Զուլֆանին համար Աստուծոյ ողորմութիւնը կը հայցեմ, իր վշտահար կնոջ ու զաւակներուն ալ՝ համբերու – թիւն: Իսկ ձեզի՝ Թրքութիւնը արատաւորող ծախուած դաւաճաններու դէմ անցաւոր հանդուրժողութիւն սիրելի ընթերցողներ: Անցաւոր կ'ըսեմ, որովհետեւ այլեւս շատը գնաց, քիչը մնաց այս դաւաճանութեան »:

ԵՐԵՒԱՆ ⟷ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ
(Արմէնփրէս, Դեկտ. 21 – Յունուար 7)

ՀԱՅ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ՓԻՆԿ – ՓՈՆԿԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒՆ

Երեւանի մէջ տեղի ունեցած են փինկ-փոնկի համամիութենական մրցումներ, նուիրուած Խորհ. Միութեան ախոյեան Յարութիւն Յակոբեանի յիշատակին: Յաղթական հանդիսացած է Էլմիրա Անտոնեան (կանանց մէջ) անհատական, զոյգ (իր քրոջ՝ Նարինէ Անտոնեանի հետ) եւ խառն զոյգ (Եդուարդ Զաքարեանի հետ) խաղերուն մէջ: Այրերու կարգին առաջին տեղը գրաւած է լվովցի Անատոլի Ստրոկատով, որ յաղթական հանդիսացած է նաեւ զոյգ (Բագրատ Բուռնազեանի հետ) խաղերուն մէջ:

×

ԱՐԺԱՆԹԻՆԱՀԱՅ ՆԿԱՐԻՉԻՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւանի Լրագրողներու Տան մէջ տեղի ունեցած է արժանթինահայ նկարիչ Սարգիս Աշճեանի ցուցահանդէսը: Բացման օրը ողջոյնի խօսք արտասանած են Յակոբ Յակոբեան, Շահէն Խաչատրեան եւ այլ նկարիչներ:

×

«ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ»Ի ԹՂԹԱԿԻՑԸ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄՐՑՈՒՄԻ ԴԱՓՆԵԿԻՐ

Խորհ. Միութեան Ժողովուրդներու 7րդ սպարտակիադին մամուլի եւ ձայն – հեռատեսիլի միջոցով արձագանգ տուող լրագրողներու միջեւ տեղի ունեցող մըրցումին արդիւնքները հրապարակուած են: Մրցումին մասնակցած են 44 հրա – տարակութիւններ եւ լրագրողներ: Պարգեւատրուողներու կարգին կը գտնուի նաեւ «Արմէնփրէս»ի թղթակից Ալեոշա Խաչատրեան:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈՐՍԻՔԱՅԻ պատանդներու հարցը անակնկալօրէն լաւ վախճանի մը յանգեցաւ Ուրբաթ առտուան ժամը 2ին երբ ինքնավարները ազատ արձակեցին Այաչիոյի պանդոկին յաճախորդ – պատանդները եւ իրենք ալ յանձնուեցան ոստիկանութեան: Մեծ յոյս չկար որ այսքան արագ եւ յաջող կարգադրութիւն մը ըլլար այդքան լարուած մթնոլորտի մը մէջ: Ոստիկանը, որ կրակ բացած էր երկու կիներու կառքին վրայ մէկը մեռցնելով, միւսն ալ ծանրօրէն վիրաւորելով, «կամաւոր մարդասպանութեամբ» ամբաստանուեցաւ բայց ազատ ձգուե – ցաւ:

ՄԱՌՇԷԻ Մոսկուա այցելութեան առթիւ միացեալ զեկոյց մը հրապարակուեցաւ ուր կ'ըսուի թէ «լայն եւ արդիւնաւոր մտքերու փոխանակութիւն մը տեղի ունեցած է միջազգային կացութեան մեծ հարցերուն շուրջ»: Խօսք չկայ Աֆղանիստանի մասին բայց կը շեշտուի «երկիրներու ներքին գործերու ոչ–միջամտութեան, գերիշխանութեան սկզբ – բունքներու յարգանքին եւ անկախութեան անհրաժեշտութիւնը »...:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ խզեց մշակու – թային իր յարաբերութիւնները Միացեալ Նահանգներուն հետ ի պատասխան Գարթըրի ձեռք առած միջոցներուն Մոս – կուայի դէմ Աֆղանիստանի հարցին առթիւ: Նախ եւ առաջ ջնջեց Կրասնոյարսկի պարախումբին շրջապտոյտը ամերիկեան 54 քաղաքներ:

ԻՆՏԻՐԱ ԿԱՆՏԻ գործի անցած է եւ կառավարութիւնը կը կազմէ: Ընդունելով հանդերձ թէ «Խորհ. Միութիւնը նախապատուութիւն վայելող բարեկամ երկիր մըն է», կը պատճառաբանէ թէ ատիկա հետեւանք է Միացեալ Նահանգներու օգնութեան մերժումին, երբ Հնդկաստան դիմում ըրած էր որ, օրինակ, պողպատի գործատուներ հաստատուին: Այն ատեն դիմումը փոխանցուած էր Մոսկուայի, որ չէր մերժած: Բայց եւ այնպէս կ'ըսէ Տիկին Կանտի, Հնդկաս – տան հաւասարակշռութիւն կ'ուզէ պահել իր գնումներուն մէջ, մանաւանդ պաշտպանութեան մարզին մէջ:

ԹԱՒՐԻԶԻ մէջ մթնոլորտը միշտ լար – ուած կը մնայ: Միւս կողմէ դեսպանատան պատանդները պահող ուսանողներէն պատուիրակութիւն մը Ղոմ գացած է Խոմէյնիի հետ տեսնուելու համար: Փարիզի մէջ ալ «Ֆրանսական Ուսումներու Միջազգային Ինսթիթիւն» որոշեց պարսիկ ոչ մէկ ուսանող ընդունիլ ցորչափ ամերիկեան դեսպանատան պատանդները ազատ արձակուած չեն: Հիմնադիրներէն մէկը կ'ըսէ թէ այս որոշումը պարտադիր դարձած էր այն ապտակէն ետք, որ տրուեցաւ Վալտհայմի: Այս հաստատու – թիւնը հիմնուած է 1950ին եւ ցայսօր 64 հազար ուսանող ընդունած է 78 տարբեր ազգութիւն ունեցող (մէջն ըլլալով Ղոթ–պըզատեհն... »:

ԱՖԻՈՆԻ (Թուրքիա) մօտ հանրակառք մը եւ կառախումբ մը բախում ունեցած են առջի օր, տասը մեռեալ եւ 22 վիրաւոր կայ:

Fonds A.R.A.M

ՍԱԼՎԱՏՕՐ ՏԱԼԻԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Գրեց՝ ԶԱՐԵՀ ՄՈՒԹԱՖԵԱՆ

Տալի, ժորժ Փոմփիտու մշակութային կեդրոնին մէջ (Պօպուր) Փարիզի հետաքրքրութիւնը կ'արթնցնէ իր բազմերես արուեստին ապշեցնող երեւոյթներով: Հազարաւոր այցելուներ կը դիմեն հոն, տեսնելու համար նկարչութեան մը համայնապատկերը, որ չի նմանիր ուրիշ նկարչութեան մը համայնապատկերին: Եւրոպական երկրորդ յետահայեաց ցուցահանդէսն է Ռոթերտամէն յետոյ, որուն կ'արժանանայ մեծ «խենթուկը», ծնած՝ 1904ին, Սպանիոյ Ֆիկուէրաս քաղաքին մէջ:

Տասը տարեկանին կը յայտնէ կանխահաս ընդունակութիւն մը: Քանի մը ուսուցիչներ փոխելէ յետոյ կը մտնէ Գեղարուեստից վարժարան ու հոն գլխէն անցածը կ'ընէ, փոխանակ ուսուցիչին թելադրածն ընելու: Դասընկերները կը սկսին իր օրինակին հետեւիլ: Տնօրէնը, կանխելու համար վնասակար գործունէութեան հաւանականութիւնը յեղափոխականի խառնուածքին, կը վտարէ վարժարանէն:

Ամէն բան տեսնելու եւ ուսումնասիրելու ծարաւը կը նետէ զինք Փարիզ: Արուեստի մայրաքաղաքին մէջ կը ծանօթանայ օրուան յառաջապահ նկարիչներու գործերուն, ու անոնց ազդեցութեան տակ կը թարմացնէ իր տեսողութիւնը: Պահ մը ակնախաբէական (թրոմփ-լ'էօյլ) փորձեր կ'ընէ, յետոյ արտասովոր ձեւազերծումներու կը նուիրուի: Անդադար եռացող խառնուածք մը՝ որ իր սեփական լեզուն կ'որոնէ: Պիտի գտնէ զայն յղացումներու տարօրինակութեան մէջ, որոնք պիտի տան նկարչութեան եզակի դէմք մը՝ Տալի:

Արուեստագէտը, երբ գերզգայուն է, բնութեան սովորական բաներուն կուտայ բանաստեղծական երեւոյթ: Ներքին ապրումները կը վերածէ քնարական պատկերներու: Անբացատրելիին կարելիութիւնները կը բացատրէ ստեղծագործ զգայնութեամբ: Գիտակիցն ու անգիտակիցը կը միացնէ, երբ երազ մը թանձրացնել ուզէ: Տալի, նկարիչներու ամէնէն զանազանեալը, զանազանեալներուն ամէնէն ապշեցուցիչը իր ազգակից Փիքասոյէն յետոյ, այս բոլորին մէջ է: Հիացում եւ զարմանք պիտի պատճառէ իր յղացումներուն արտակարգ պէսպիսութեամբ: Տալի, չի' գոհանար անոնց տարօրինակութիւններուն վրայ խօսեցնել տալով, ամէն բան կ'ընէ որ խօսուի նաեւ իր անձին տարօրինակութիւններուն վրայ: Երկինք թռչող պեխերը, իր գեղազարդ գաւազանին հետ կը բաւեն որ զինք տեսնողը քարնավալի մը չքերթին առջեւ կարծէ ինքզինքը: Ո'չ կը մտածէ, ո'չ կ'ապրի ուրիշի մը պէս: Փարանոյաք մը ըլլալու գիտակցութիւնով կերտած է իր անձին արտասովոր երեւոյթը: Երբեմն միսթիք, երբեմն ենթագիտակցութեան մէջ նաւարկող այս արուեստագէտին յղացումները մօտ են իրականին, նաեւ հեռու՝ իրականէն: Կը տատանի իրականին ու երազայինին միջեւ: Երբ ինքզինքը նետէ բնազանցական գերիրապաշտութեան մէջ (մէթաֆիզիքօ – սիւրէալիսթ), կը հասնի գեղագիտական անտիպ երեւոյթներու գեղեցկութեան:

Մոլի ընթերցող մըն է, կը յափշտակուի Ֆրէօյտի ենթագիտակցութեան տեսութիւնով, անոր մէջ կը տեսնէ իր խառնուածքին համապատասխանող նիւթեր: Կը սկսի նկարել անիրականը իրականին տարրերով: Կը սիրէ կարգաւորուած քմայքին դատողութիւնը դնել անսովորին մէջ: Հնարամիտ յղացումներով կը ստեղծագործէ նոր աշխարհ մը, տափական աշխարհ, ու կը հասնի անծանօթ հրապոյրներու համոզումին:

Բեղուն միտք մը, բեղուն գործունէութեան սպասարկող: Չէ ձգած ճիւղ մը արուեստին մէջ, որուն հետեւած չըլլայ: Պահ մը կը նուիրուի շարժանկարի սեռին, այդ մարզին մէջ եւս տարածելու համար իր գաղափարներուն այլազանութիւնը: Կը մասնակցի «Անտալու շուն մը» ֆիլմին պատրաստութեան: Պրիւնէլի հետ կը շարադրէ «Ոսկեդար» ֆիլմը: Երկուքն ալ կ'արգիլուին, յառաջապահ գաղափարներ տարածելու մեղադրանքով: Տալի կը գայրանայ. «Բեմադիրները ծաղրանկարի վերածած են գաղափարներս» կ'ըսէ ու կը հեռանայ գերիրապաշտութենէն, ստեղծելէ յետոյ փարանոյաք – քրիթիքով նոր տեսողութիւն մը, ուր բնութիւնը կը ստանայ հետաքրքրական երեւոյթ, առանց յուզականին հասնելու:

Գրող է Տալի, նաեւ բանաստեղծ՝ իր ըմբռնած ձեւով: Ինչ տարօրինակութիւն որ արտայայտէ վրձինը կտաւներու վրայ, նոյնը կ'արտայայտէ գրիչը թուղթերու վրայ: Գրիչ եւ վրձին կը չափազանցեն յորդող երեւակայութեան յղացումները, զարմանալի տեղափոխութիւններ կատարելով բնութեան իմաստուն դատողութեան մէջ, ու կը հասնին ապշեցնելով հետաքրքրելու նպատակին:

Քիչ արուեստագէտներ յարուցած են այնքան կրքոտ հակադրութիւններ գնահատութեան եւ քննադատութեան, որքան Տալի, ոմանց համար հանճարեղ՝ ուրիշներու համար խեղկատակ: Կեանքի մէջ խեղկատակ՝ այո', բնութիւնը իր ըմբռնած ձեւով վերաշարադրողը, հնարիչ կ'ըլլայ ընդունելի կամ մերժելի, երբե'ք խեղկատակ:

Վրձին մը ջերմ եւ կրքոտ, կը ստեղծագործէ զարմանազան նկարներ համաձայն իր արուեստին քերականութեան: Նկար մը ստեղծելը դժուար չէ, որքան անոր մէջ անհատ մը դնելը: Տալի կը դնէ իր անհատը յղացումներու զանազանութեան մէջ: Դասականը կը հաշտեցնէ նորարարութեան հետ ու կը հասնի վսեմին սրբազան նկարներու մէջ, երբ ներշնչումով յափշտակուի:

Տալի, բնական երեւոյթները կը նկարէ ինչպէս որ կը զգայ, ոչ թէ ինչպէս որ կը տեսնէ: Կ'ուզէ, որ բնութեան տարրերը հետեւին իրեն, ինչպէս կենդանիները կը հետեւէին Օրփէին: Հակառակ իր գործերուն այլազանութեան, տեսողութեան միութիւն մը կայ անոնց մէջ, ուր գոյնը հմայք չունի, տեսողական մտածումին ներդաշնակութիւնները խանգարող տարր մըն է, այդ իսկ պատճառով կը գործածէ զայն խնայողական միջոցներով:

Մեր օրերու Նարկիսը, յաւակնոտ է եւ յոխորտացող: «Ռաֆայէլ նախ յետոյ Տալի»: «Երկնային (տիվէն) Տալի» խօսքերով կը յայտնէ ինքնամեծարանքի սէր: Ինք է իր արուեստին տեսաբանը, իր խնկարկուն: Առիթը չի կորսնցներ ինքզինք «հանճար» անուանելու: Հակադրութիւնը Փիքասոյի, «քսաներորդ դարուն մեծագոյն քանդողը եւ մեծագոյն կերտողը» (Մալռօ) համեստօրէն կ'ըսէր. «ես ժողովուրդը զուարճացնող մըն եմ»:

Տալի կը հիանայ Ռաֆայէլի վրայ. կը հիանայ նաեւ Մեսոնիէի վրայ: Մէկը հանճար՝ միւսը բանջար: Մտածումի յորձանք մը կայ իր «յուշագրութիւն»ին մէջ, ուր մարգարիտն ու քարը միասին կ'երեւին: Պատեհապաշտ Տալի կը հպարտանայ, որ Ֆրանքօ շնորհած է իրեն Սպանիոյ բարձրագոյն պատուանշանը: Ինք, որ յառաջապահ գաղափարներու դրօշակիրը եղած է միշտ, պէտք էր ծածկէր այդ պատիւը, ծածկելու համար իր անհաւասարութիւնը:

Տալի անգամ մը եւս կը վերադառնայ Միացեալ Նահանգներ, որ իր երկրորդ հայրենիքը եղած էր այլեւս: «Փառք եւ յաղթանակ կը սպասէին ինծի հասած օրս իսկ»: «Ձեռնոց նետեցի ինքնագոհացումով յղփացած Ամերիկային ու ինքզինքս պարտադրեցի իրեն»: Որքա՜ն երախտայական յոխորտանք: Պրըթոն կը սաստէ ինքզինք տէմիիւրժ մը կարծող ինքնամոլը: «Կը բաւէ', անտանելի մեծամոլութիւնդ կը ձանձրացնէ մեզ, ծիծաղելի կը դարձնէ քեզ», կ'ըսէ ու կ'ընէ կարգ մը քննադատութիւններ, որոնք 1935էն առաջ գոյութիւն ունեցող տալիականութեան կը վերաբերին: Անկէ ի վեր ուղղափառ հաւատացեալը եղած է արուեստի կրօնքին, վերածնունդի իտէալին մէջ տեսնելով իր նոր շրջանին իմաստութիւնը: Տալի, այս խօսքերով բնութեան հանդէպ ունեցած յարգանքը կը յայտնէ, նաեւ դատապարտութիւնը քմահաճ ձեւազերծումներուն՝ որոնց նուիրուած էր ինք, ժամանակ մը:

Տալի կը ձաղկէ գեղագիտական ան –

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳԱՐԻՊԵԱՆ

Նոր տարուան նամականիով, կը տեղեկանամ նկարիչ Արտաշէս Գարիպեանի մօտալուտ ցուցահանդէսին, որ՝ տեղի կ'ունենայ Միլանոյի Հայ Տան սրահին մէջ: Բացումը՝ Յունուար 19ին:

Գրել՝ Պրերայի շրջանաւարտ արուեստագէտի մը մասին, յիշել է նոյն ժամանակ՝ Իտալիոյ բարձրագոյն նկարչական դպրոցներէն մին: Որքան դպրոցական ուսումը աշակերտին՝ իր դասական շնորհքը կուտայ, նոյնքան՝ անձնական արուեստի մղումը կը բերէ ինքնուրոյն յատկութիւններու դեղածնունդը: Այսպէս՝ նկարիչ Գարիպեան, անշէջ կորովով, տարիներ շարունակ փարած իր արուեստին, զոհողութեան պահանջին տակ, կեանքն է անցուցած, մտայլ ելեւէջներու զրկանքին, տարակուսանքի, յուսահատութեան նշդեհ անձկութեան մէջ: Յամառ՝ միշտ հաստատ իր արուեստի լայն տարածքին, ինչպէս քուրմ՝ մակընթացութեան, հովերու դէմ, կքած, պայքարած է իր ճիւղի մանրակրկիտ հետազօտութեան արշալոյսը գտնելու:

Այսօր՝ նկարիչ Գարիպեան հասած է իւրայատուկ հասունութեան մը: Հասունութիւն՝ որ հոգեկան թռիչքները, գոյներու եղանակաւորումը, վրձինի գրաւիչ հպումները պաստառին կուտան խոր բանաստեղծական թափանցում: Նկարչի ապրումները, շաղախուած դիմակներու կիրքերուն ցայտուն դիմումը կուտան մարդկային կատակերգութեան: Երբեմն՝ գոյները նոյն թափով տարուած կը ճըչեն: Վառ արտայայտութիւն, կը կորսնցնէ իր պերճութիւնը, կրկին գտնելու իր համաչափ միութեան երանգը: Գոյներու աշխատութիւնը վերջացնելէ առաջ, պաստառին վրայ՝ նկարչի յատկանշական մղումը կը հետազօտէ, տալու՝ ըղձանքը անոնց արտայայտութեան ու կրկին նկարի ենթական, աւելի որոշ կ'ենթարկուի իր կերպարանափոխումին մէջ: Նկարչի վրձինի հարուածները ուրուականներու հետ կը խաղան կար-կրապլխութիւնը ժողովուրդին, որ չի կրնար իր նկարներուն վրայ հիանալ: Համոզուած է, թէ ժամանակը չի ժանգոտեր իր միտքը, չի ծերացներ իր զգայնութիւնը: Իբր ապացոյց կը յիշէ գերիրապաշտ ըմբռնումի անանկութեան յաջորդող իր ակադեմիզմը դասական յըստակ ձեւակերպերու վրայ հիմնուած, որով կը ստեղծագործէ սրբազան նկարներ: Անոնց մէջ ամէնէն շատ գնահատուածը եւ ամէնէն աւելի ժողովրդականութիւն ունեցողը պիտի մնայ օդին մէջ եւ ջուրերուն վրայ առկախ «Խաչելութիւնը»: Այս հմայիչ նկարին առջեւ հիացումը կը միանայ յղացումի յուզիչ ինքնատպութեան հետ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾԱՄՕՐ

ՀՐԱՆՏ ՄԱԹԵՒՈՍԵԱՆ

— Սախլասոն,— ասաց ձիավարողների խումբը:

Դա պարսից լեզուն չէր: Ղպտաց լեզուն չէր: Յունաց լեզուն չէր: Վրաց լեզուն չէր, Աղուանից խօսուածքը չէր: Քերականը մոլորուեց ու նայեց՝ չէնը չկար, արահետը չկար, աշխարհի հողը երկիրը կլպելով գալիս էր: Դաշտի մշուշների վրայ քերականը փնտռեց Արարատի գագաթները, Արագածի գագաթները, նրա հայեացքի հետ լեռները փնտռեց ձիաւոր խումբն էլ՝ Սզրի-դաղի գլուխները չէին երեւում, Ալանդէօզը ղուման էր կապել. շոգ էր, մի հա՜տ սառը ձմերուկ լինէր…

— Սան եազըջըսա՞ն,— ասաց ձիաւոր խումբը, ըստ երեւոյթին՝ հարցրեց, որովհետեւ դա ոչ ղպտաց լեզուն էր, ոչ յունարէն: — Աֆարի՛մ,— ըստ երեւոյթին՝ գովեց, սակայն ոչ՝ պարթեւերէն, ոչ՝ ասորերէն: Պոնտացի Միհրդատը քսան լեզու գիտէր, քերական չէր, բայց գիտէր քսան լեզու: — Բու, Բույուք Իսկանդարըն թարըխը դը՞ր եօքսա Շահ-Իսմայլինին:

— Մարդ,— ասացին,— թուրքի լեզու չե՞ս հասկանում:

— Թո՞ւրք,— ասաց:

— Թուրք,— ասացին,— թուրք:

— Թո՞ւրք:— Քերականը տարուբերեց գլուխը:

— Էդ ձեռինդ էդ ի՞նչ է:

— Երկիրը,— ասաց քերականը: — Երկիրը կլոր է:

— Ի՞նչ երկիր,— ասացին: — Մեր երկիրը կլոր չի:

— Առհասարակ,— ասաց քերականը:

— Ա՛ռհասարակ,— ասացին,— առհասարակ, ի հարկէ կլոր է. ձին եթէ արեւի հետ քշենք արեւմուտք՝ կը գնա՞նք, դուրս կը գանք արեւի հետ դարձեալ արեւելքի անապատ: Ուրի՞շ:

— Արիւնը մեր մէջ կանգնած չի, պըտըտւում է:

— Դու արիւն չունես, ո՞ւմ արիւնը,— ասացին:

— Առհասարակ:

— Արիւնը ինչո՞ւ է պտըտւում:

— Սիրտը պտըտեցնում է:

— Որտեղի՞ց գիտես,— ասացին:

— Քննել եմ,— ասաց:

— Դու մա՞րդ ես մորթել,— ծիծաղեց խումբը:

— Մտքի լոյսով քննել եմ:

—Աֆարիմ, աֆարիմ,— ասացին:— Երկա՞ր ես քննել:

— Հազար հինգ հարիւր տարի:

Խումբն ասաց.— Եթէ նետը, նիզակը, սուրը, գնդակը սրտին ենք տալիս՝ մարդը տեղնուտեղը մեռնում է. եթէ պարանոցի կէսը կտրում ենք, բայց լրիւ չենք մորթում՝ մարդը դարձեալ մեռնում է, որովհետեւ սիրտը վիրաւոր տեղից դուրս է մղում ամբողջ արիւնը: Արփ-Ասլան հարիւրապետը հազար մարդու վրայ փորձ է արել ու տեսել է, որ մարդու մէջ կայ հինգ լիտր արիւն: Արփ-Ասլանը այդ հաշուել է մի ժամում, դու մտածել ես հազար հինգ հարիւր տարի: Այդպէս: Արփ-Ասլանի արածն էլ մի բան չի: Սաղոլ, չոխ սաղոլ,— ասացին: Գտնելու ուրիշ բան էլ կը լինի, քննիր ու գտիր: Այդպէս:

Տանջուած քերականը ողողուեց երանութեամբ: Նրա թափանցիկ մաշկի տակ երեւում էր սիրտը, երեւում էր հանդչող թոքը, նա ներսից լուսաւորուած էր իմաստութեան խաղաղ լոյսով: Նա երանութիւնից հալուեց ու հատաւ Նոյի ըոպիտակ դաշտում՝ մեզ համար թողնելով ոչ թէ գետերի ու լճերի, հովիտների ու լեռների վերիվարումներով մի քիչ տարածութիւն, այլ Երկրի ամբողջ կլորութիւնը գրքի մէջ:

Խումբը մորակեց նժոյգները եւ գնաց կռուելու, այլածիններից մաքրելու, գեղեցկացնելու եւ հզօրացնելու իր երկիրը, դարձնելու հայրենիք իր որդիների եւ որդոց որդիների համար:

(12 – Շար.)

Fonds A.R.A.M

ԱՍՏ ՀԱՆԳՉԻ ՀԱՄԱՐԱԲԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Քաղեց՝ ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

Ե.

Քուէյթի պետական համալսարանին մէջ ընկերաբանութեան փրոֆեսէօր Թաուֆիք Ֆարահ հարցախոյզով մը շատ յատկանշական երեւոյթ մը գտած է: Արաբ զանազան երկիրներէ Քուէյթի համալսարանը յաճախող 500 աշակերտներու ուղղած է հարցումներու շարք մը, ընտանիքի, կրօնքի, ազգի եւ համարաբականութեան մասին: Իր եզրակացութիւնները կը թուի վստահելի ըլլալ, եւ տեղականէն աւելի՛ նշանակալից հանգամանք ունենալ:

Ֆարահ այսպէս կը մեկնաբանէ իր հարցազրոյցի արդիւնքները.— Իսլամական զգացումները կը զօրանան երիտասարդ սերունդին մէջ, որ դժգոհ է 35էն 55 տարեկան սերունդի (իր ծնողքներու սերունդի) արեւմտապաշտ եւ քաղքենի այն մօտեցումէն, որ կրօնքի հանդէպ մերժողական կամ չէզոք դիրք կը թելադրէ: Համարաբականութիւնը, իբրեւ գաղափար, շատ փոքր արժէք մը կը ներկայացնէ այս երիտասարդ սերունդին համար: Անոր անկումով ստեղծուած պարապը (վաքիւում) կը լեցնեն երկու նոր « հաւատարմութիւններ », — իսլամ կրօնք եւ ազգային Պետութիւն (ո՛չ-համարաբական գեր-Պետութիւն):

Սաուտի Արաբիոյ Պետութիւնը կը ներկայացնէ նման նոր-զարգացող հաւատքներու խտէալը: Պետութիւն մըն է, որ իր սահմաններուն « արուեստական » կամ « շինծու » ըլլալը լաւ գիտէ. Պետութիւն մը՝ որ հիմնուեցաւ ռազմիկի մը սուրով: Շնորհիւ Ուահապի ծայրայեղապաշտ Իսլամ « աղանդի » շաղախին, կը շարունակէ դիմանալ: (Ծ Ն.— Անշուշտ Ֆուատ Աճամի իր տողերը գրի առած է Մէքքէի վերջին դէպքերէն առաջ Խ. Թ.): Նման Պետութիւն մը ունի երկու խտալ, — Իսլամ կրօնք եւ պետական իրաւասութեանց պաշտպանում:

Սաուտի Արաբիոյ վարչակարգը աւելի կը վախնայ Համարաբականութեան գաղափարէն, քան՝ Համիսլամական գաղափարէն: Այս վարչակարգին համար « 48 մուսլիմ Պետութիւն, 700 միլիոն մուսլիմ հաւատացեալներ» կարգախօսքը ապահով խտալի մը կարգախօսքն է, որ չի սպառնար իր պետական - վարչական անձեռնմխելիութեան: Մէկը չկայ մէջտեղ՝ որ կ'ուզէ իսլամ Պանկլատէշը Սաուտի Արաբիոյ միացնել, կամ իսլամ Ինտոնեզիան՝ արաբ Քաթարի: Անկասկած համիսլամական շարժումը Սաուտի Արաբիոյ եւ միւս իսլամ երկիրներու տիրապետող ընտրանիին համար բոլորովին անվտանգ չէ, քանի որ կրնայ փոթորիկ ստեղծել, կրնայ ոգեւորել ճնշուած զանգուածները, ինչպէս Շիական Իսլամ եւ Խոմէյնին փաստեցին, Իրանի մէջ: Սակայն այդ վտանգը աւելի փոքր է, քան համարաբականը, որովհետեւ երկրորդը, յանուն արաբ գեր-Պետութեան՝ կը մերժէ Պետութեան իրաւական դիրքն իսկ, մինչ միւսը կը պահանջէ իսլամ Պետութիւն: Ցարդ, համիսլամական գեր-Պետութեան ջատագով չկայ: Վերջին Խալիֆան Օսմանեան կայսրութեան հետ անհետացաւ, եւ ան ալ չէր կրնար ազգերու (օրինակ՝ Արաբներու) տիրապետել, յանուն Խալիֆայութեան:

Ուրեմն, կրօնական սպառնալիք մը, որ միայն Պետութեան սահմաններուն մէջ վտանգաւոր կը թուի, որպիսին է Իսլամ շարժումը, աւելի՛ ընդունելի է, քան ազգային - քաղաքական բնոյթ ունեցող համարաբական շարժումը:

×

Մօտ վեց տասնամեակ տեւեցին արաբ Պետութիւններու ներկայ սահմանները: Անոնց մէջ տիրող վարչակարգերն ու Պետութիւնները այլեւս չեն վարանիր հաստատել իրենց իրաւունքներն ու պահանջները, նոյնիսկ երբ համարաբականութեան շահերուն դէմ են անոնք:

Երկար ատեն ըստ-տեսութեան միատարր թուող Արաբները այսօր սկսան ընդունիլ իրենց զանազանութիւնը, իրենց տարբերութիւնները, — բաներ՝ զորս անգիտանալ փորձեցին մի քանի տասնամեակ: Այդ անգիտանալու պահանջքը շատ վնասեց համարաբական շարժումին, քանի որ յանուն այդ մակերեսային «տիեզերականութեան»եւ « եղբայրութեան », որոշ արաբ խմբաւորումներէ պահանջուեցաւ կռուիլ, արիւնիլ, մեռնիլ, եւ ուրիշներէ՝ դրամ վճարել, մինչ երրորդ խմբաւորումներ պատսպարուեցան ու ճառ խօսեցան: Եգիպտոս, Յորդանան, Լիբանան, Սուրիա եւ մանաւանդ Պաղեստինցի ժողովուրդը վճարեցին արիւն, Սաուտի Արաբիա եւ Թերակղզիի միւս քարիւղով հարուստ երկիրները՝ դրամ, մինչ Իրաք եւ Լիբիա, Մարոք, Ալժերիա կամ Եմէն պատգամախօսներ մնացին:

1980ական տասնամեակին Արաբ Պետութիւններու բնականոն դրոյթ - սիսթեմի մը զարգացումը անխուսափելի է: « Անխուսափելի » բառը բացարձակ իմաստ մը ունի, եւ ընկերային գիտութիւններու մէջ բացարձակը վտանգաւոր խտալ մը կը ներկայացնէ. ուրեմն՝ կ'արժէ թուել այն վեց գործօններու հոլովոյթը՝ որոնք « անխուսափելի » որակել կուտան ռէզոնը տ'էթայական եւ պետութենապաշտ արաբ սիսթեմի մը ստեղծումը:

Ա) Օսմանեան կայսրութիւնը բացարձակապաշտ գաղափարաբանութիւն մը ունէր. ան պատճառ եղաւ որ անոր հպատակ (բայց հակառակորդ) Արաբներն ալ բացարձակապաշտ գաղափարներ ընդունելու հակամէտ ըլլան: Եթէ Օսմանը Խալիֆան կը յաւակնէր « տիեզերական » կամ գէթ համ-իսլամական դիրքի տէր ըլլալ, եւ այդ դիրքով քօղարկել համաթրքական կամ թուրանական շարժումի ազգայնամոլութիւնը, անխուսափելի կը դառնար համ-արաբական ազգայնապաշտութիւն մը՝ որ կը յուսար « արաբ ազգի » մը հիման վրայ զետեղել « արաբ գեր-Պետութիւն » մը, Առաջին Աշխարհամարտէն ետք, 1918ին:

Բ) Արաբ ազգային շարժումը մտաւորականներու ստեղծած մէկ շարժումն էր, գիրի վրայ հիմնուած: Աքսորուած կամ արտասահման ապրող մտաւորականներու գիրքերն ու թերթերը հիմնական դեր խաղացին համարաբականութեան գաղափարի ստեղծման եւ տարածումի պատմութեան մէջ: Օտար երկիրներու մէջ ապրող մտաւորականներուն համար համարաբականութեան վերացական միատարրութիւնը աւելի՛ « իրական » կը թուէր, քան արաբախօս ժողովուրդներու տեղայնական մտահոգութիւնները եւ անոնց առօրեայի նեղ հորիզոնները: Այդ մտաւորականները հետաքրքրողը երկու ազգ - քաղաքակրթութիւններու բախումն էր (« արաբ » եւ « արեւմտեան » կոչեցեալ), եւ ուրեմն անոնք յամառօրէն փորձեցին անգիտանալ Արաբները իրարմէ զանազանող տարբերութիւնները:

Այսօր, արաբ աշխարհի մէջ ամենուրեք մտաւորականին դէմ մերժողական դիրք կը բռնուի: Հաֆէզ ալ-Ասատի պէս քաղաքագէտ - զինուորական մը չի կրնար ապրիլ ու շարժիլ Միշէլ Աֆլաքի նման ուսուցիչ - մտաւորականի մը սկզբունքներու համեմատ: Քաղաքական ընտրանին տեղական պայքարներու հնոցին մէջ թրծուած է, տեղական դիւանակալութիւններու մէջ ճանկռտած եւ ճանկռտուած, եւ տուեալ վարչակարգի մը կամ Պետութեան մը սահմաններուն մէջ տիրած է իր դիրքին: Աւելի համապարփակ, « համարաբական » գաղափարաբանութիւն մը կրնայ զէնք վանել կամ հրապուրել, կրնայ երբեմն օգտակար կամ վնասակար ըլլալ իրեն, սակայն չի կրնար իր սկզբունքը ըլլալ:

Նմանապէս, քաղաքական - զինուորականէն անդին կայ թեքնիք ընտրանին, անոնք որոնք իբր Փինանսական մասնագէտ կամ երկրաչափ կամ ճարտարագէտ պատասխանատու են երկրի մը զարգացման հարցերուն: Սուրիոյ երկրագործութիւնը կամ Ալժերիոյ ճարտարարուեստը կրնայ երբեմն օգտուիլ համարաբական ոգիէ (օրինակ եթէ ան դրամագլուխ բերէ՝ ջրամբարներ շինելու համար), սակայն ինչպէս ամենուրեք, արաբ երկիրներու մէջ ալ թեքնիք զարգացումը հակա-գաղափարական բնոյթ ունի: Կը զօրացնէ, մէկ կողմէն, տեղային մտածելակերպը եւ, միւս կողմէն, համակրանքը դէպի համաշխարհային թեքնոլոժի, ըլլա՛յ Արեւմտեան կամ համայնավար երկիրներէ ներածուած:

Գ) Եւրոպական աշխարհակալութիւնը հիմնական ազդակ մըն էր Համարաբականութեան զարգացման համար, ինչպէս որ անոր օգնութեամբ ստեղծուած Իսրայէլը մօտ երեսուն տարի մնաց կենսական գործօն՝ այդ ոգիի եւ շարժման պահպանումին:

(Շար. - 5)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

« ՊԱՏԱՆԵԿՈՒԹԻՒՆ » ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԱԾ

Երեւանի մշակոյթի տուներէն մէկուն՝ « Պատանեկութիւն » թատերախումբը, ժողովրդական թատրոնի կոչումին արժանացած է: Սիրողներու խումբը ծանօթ է Խորհ. Միութեան մէջ: Անցեալ տարի էր, որ Մոսկուայի մէջ տեղի ունեցած ժողովրդական թատրոններու համամիութենական մրցումին խումբը քանի մը մետալներու արժանացաւ:

ծեւ՝ պատիժ, կամ, մաքի պայքարին եբեւակայական թափահարումը: Այդ «մի-ջոց»ը ներշնչման ամէնէն ազդու ուղերձը ըլլալէ վերջը, երբ նախազիտելիք արուեստագէտի երեւոյթին կուտայ իր յատկանշական դրոշմը:

Գարիպեան՝ նկարչական արուեստը կատարելագործելէ զատ, առանց անդրադառնալու, սէրով ուռճացած է իր գոյներու դասաւորումը. կարծես՝ պեղում, հետեւելով հին հնդկական որմնանկարներու երանգներու տուեալներուն ուր՝ կաւագոյնը իր վրձինի յատկութիւններէն, ընդունած է մաքի նոր արտայայտութեան գեղօն մը: Հետաքրքիր է այդ աշխատութեան ներդաշնակութիւնը:

Այս ցուցահանդէսով՝ կը շնորհաւորեմ Գարիպեանը իր մեկուսացած արուեստի քօղը բանալուն: Իր նկարչութիւնը ծանօթացնել, դժուարահաճ խաւալացի եւ հայ համայնքին կը նշանակէ, չափանիշը իր բացառիկ եռանդին:

Կը մաղթեմ նոյն ոգեւորութեամբ, ուղղէ իր քայլերը փարիզեան նկարահանդէսի մը սրահը: Այն ժամանակ՝ գեղասէրներու վայելքը ու յաջողութեան առաջին ժպիտը պիտի ըլլայ գնահատանքը իր գործին, ու այնքա՜ն տարիներու աշխատութեան վարձատրութիւնը:

ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ

ՍՊԱՍՄԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

(ՎԷՊ)

= ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ =

ԺԱ.

– Մասնաւոր տե՞ղ մըն է որ ցաւ կը զգաք կոր:

— Ո՛չ պարոն, ամէն կողմ կարծես ասեղի հրուածներ են կուրծքերուս վրայ ու յետոյ ընդհանուր այրուցք մը. օ՜հ այո՛, եւ սարսուռներ, միշտ սարսուռներ:

– Քանի՞ օր է որ դադրեցաք կաթ տալէ:

Ատելութեան եւ դառնութեան շողին մը փայլատակեց հիւանդին աչքերուն մէջ եւ թարթիչները աւելի մօտիկցուց, գրեթէ փակեց. ամբողջ դէմքը րոպէ մը անշարժ մնաց եւ նոյնիսկ շրթունքները ամփոփուեցան. մինակ իր հոգւոյն գերագոյն զայրոյթը կը մատնուէր յօնքերուն վրայէն ճակատին մկանունքներուն ձըգտուելով եւ աննշմարելի դող մը որ յօնքերը կծկել տուաւ վերջապէս:

Բրաց չահագրգռուած՝ աւելի մօտիկ - ցաւ: Այդ գրեթէ փակ աչքերուն առաջք իր սովորական վստահութիւնը կը կորսնցնէր եւ ի զուր իր ոսկեգոյն աչքերուն հմայքը կը փորձէր. անիկա սրտմտած եւ անթափանցելի բան մը ունէր, խռովիչ և այնքան տարբեր սովորական հիւանդներէն: Բայց նորէն չյուսահատեցաւ եւ շարունակեց հարցումներ ուղղել.

– Դուք ո՞ր երկրէն էք, Տիկին:

– Ես հարաւային Ռուսիայէն եմ:

– Եթէ դժուարութիւն կը զգաք ինք - զինքնիդ բացատրելու, կրնաք ռուսերէն խօսիլ Տիկին, այս Պարոնը ձեզի պիտի հասկնայ:

Առաջին անգամ ըլլալով հիւանդը նըշմարեց Սատարոֆը եւ դժուարաւ փոխանակուած բառերէ ետքը սկսան ընտանեբար խօսակցիլ: Բրաց ուշադրութեամբ եւ զարմանքով կը դիտէր երկուքին ալ դէմքերը եւ կը տեսնէր թէ ինչպէ՛ս Սատարոֆ կը յուզուէր եւ կը բարկանար հետզհետէ, վերջապէս մէկէն Բրացի դարձաւ եւ ըսաւ.

– Ահռելի բան մըն է ինծի պատմուածը, Պարոն Բրաց, գրեթէ անհաւատալի. այս կինը, անբացատրելի, ոճրագործ անհոգութեան մը զոհն է պարզապէս, ինչպէ՞ս կրնաք նման արարքներու հանդուրժել:

Բրաց բառ մը չէր գտներ ըսելիք:

– Բայց այդ Տիկին Մոնթէնեին հրէշ մըն է:

– Ինչպէ՞ս:

– Ինչպէ՞ս. այս կինը հիւանդանոցէն կ'առաջնորդուի իր տունը. անմիջապէս որ հիւանդապահուհին կը մեկնի, դայեակը զինքը կը տանի ցուրտ սենեակ մը եւ կը հրամայէ որ հանուի. դեռ անկողինը չպատրաստուած, կիսամերկ եւ բոպիկ ոտքերով կը ստիպուի սպասել հոն.. այդ միջոցին ցաւերը աւելի ստիպողական կը դառնան. առաջին բողոքին՝ հայհոյութիւններով կը պատասխանեն իրեն:

Հիւանդը գլխովը հաստատական նըշաններ կ'ընէր եւ երբեմն կը մրմնջէր.

– Օ՜հ, բոլորովին իրաւ է, իրաւ է:

Բրաց մէկէն հիւանդին դարձաւ.

– Բայց ինչո՞ւ չվերադարձաք անմիջապէս, ինչո՞ւ չեկաք հոս գանգատելու:

Տարօրինակ խնդուք մը լսուեցաւ, ջըղային եւ ձգտուած խնդուք մը որ անախորժ տպաւորութիւն մը ձգեց երկուքին ալ վրայ:

– Վերադառնայի՞. ինչպէ՞ս, Պարոն, երբ երկունքի ցաւերէս ամբողջ մարմնովս կը գալարուէի, ոտքի վրայ, իրաւ է, բոպիկ ոտքերով եւ շապիկով մը սառած սենեակի մը մէջ իբրեւ քաջալերութիւն լսելով դայեակին հայհոյութիւնները, սպառնալով զիս փողոցը նետել եթէ ձայնըս բարձրացնէի:

– «Գիտէ՞ք հոս հիւանդանոց չէ, դրացիներ կան որ չեն ուզեր պոռալու ձայն լսել... ոռնալը բանի մը չի ծառայեր, ժամանակը գալու է որ ծնիք»:

(43 – Շար.)

Fonds A.R.A.M

Տիկին Մանուկեան Քասխ ցաւով կը ծանուցանէ իր մօր՝
ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՆՆԻԿ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
մահը, որ պատահեցաւ Քասխ, Յունուար մէկին:

ՌՈԱՆ.— Այրի Տիկին Աօրինէ Մինասեան, Տէր եւ Տիկին Էտուար եւ Ֆրանսուազ Մինասեան, Տէր եւ Տիկին Ռեմոն եւ Քաթրին Մինասեան, Տէր եւ Տիկին Միշէլ եւ Ժընըվիէվ Սանճեան (Վիլֆրանշ), Քարոլ, Օտրէ, Փիէր, Ժաք, Նիքոլա, Սոֆի, այրի Տիկին Էլիզ Քիլիճեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Նուարդ Թորոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Սանճեան, Տէր եւ Տիկին Պարէտ Բամպուքճեան, Տէր եւ Տիկին Թիաօ, այրի Տիկին Մամուրեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Երանուհի Վարժապետեան եւ զաւակները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր, քրոջ զաւկին, խնամիին եւ ազգականին՝

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ իր բնակարանը, 67 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շաբաթ, Յունուար 12, ժամը 10ին, Ռոանի ֆրանսական եկեղեցին, հայկական ծէսով:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
Մարսէյլ քաղաքի
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Բարեկենդանի առթիւ, Շաբաթ Փետր. 23ին, Ալհամպրայի սրահը,
Պուլվար Շավ
Ցետադային մանրամասնութիւններ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE DE MARSEILLE
12 - 14, Rue St. Bazile

DEBAT PUBLIC

Thème : *La connaissance de la langue est-elle indispensable pour défendre la Cause Arménienne ?*
Vendredi 18 Janvier à 21 heures
Participent :
Dr. GEORGES KEPENEGHIAN et
ARA KRIKORIAN
Débat dirigé par
ARAM CHEGHIKIAN

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ
Նիւթ՝ Լեզուն անհրաժե՞շտ է Հայ Դատ պաշտպանելու համար:
Մուտքը ազատ է —
Entré libre

JACQUES CHELELEKIAN
vous propose

du 29 mars au 8 avril

RAMEAUX et PAQUES

à CORFOU avec circuit vers DELPHES

prix : 3 620 F.F.
prix établi le 1. 1. 80 - TOUT COMPRIS

renseignements et inscriptions

Jacques CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87 la Canebière 13001 MARSEILLE
tél. (91) 95 90 12

Org. Lic. A 568

VOYAGES ARMÉNIE 80

calendrier à votre disposition sur demande

Org. Lic. A 97

Odyssée d'un Enfant Arménien

par Khoren Margossian
Ed. La Pensée Universelle
Prix 26 F. 50
En vente dans toutes les librairies
Ainsi qu'à la Librairie Samuelian, 51, rue M. le Prince, 75006 Paris
H. Palouyan, 9 rue de Trévise 75009 Pris.

ՆՈՒԷՐ

Մալաքոֆէն Տէր եւ Տիկին Տէր-Սահակեան Նոր տարուան եւ Ծնունդի առթիւ 50 ֆր. կը նուիրեն Կարմիր Խաչին (տանալ «Յառաջ»էն) եւ 50 ֆր. «Յառաջ»ին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Յակոբ Նիկողոսեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, Տէր եւ Տիկին Զարեհ Առաքելեան 150 ֆր. եւ Տէր եւ Տիկին Ալպէր Կարապետեան 150 ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը իր Փարիզեան ութ մասնաճիւղերով, կը տօնէ Մանուկներու Օրը Կիրակի, Յունուար 13, ժամը 14.30ին, Սեւրի Ս. Մուրատեան վարժարանի Մ. Պէշիկթաշլեան - Գ. Մ. Ալէմշահ թատերասրահը, 26 Ռիւ Թրուայոն, Սեւր:

Երգ, արտասանութիւն եւ պար, մանուկներու կողմէ եւ անակնկալներ:
Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքները իրենց զաւակներով:
ԱԼՖՈՐՎԻԼԷՆ օթօքառը կը մեկնի ժամը 13.30ին Փլաս Քարնոյէն:

U. G. A. B.

UNION GENERALE ARMENIENNE DE BIENFAISANCE
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles, Paris 17e

Consert Exceptionnel

Dimanche 20 Janvier à 15 h. précises par l'Ensemble Instrumental de Romans, sous la direction de
ALEXANDRE SIRANOSSIAN
soliste :
ASDGHIG DEDEYAN (soprano)
Au programme :
Symphonie de Haroutiounian
Concerto pour trompette et orchestre à cordes de Telemann, soliste Henri-Paul Beaujard.
Danses et chants populaires de Komitas
Symphonie de Mirzoyan
Participation aux frais — Réservation à l'UGAB, Tél. 520-03-18

UGAB - JEUNES

Organise le Samedi 12 Janvier à partir de 22 heures

SOIREE DISCO

à minuit
TIRAGE DES ROIS
Centre Culturel Alex Manoogian
118, Rue de Courcelles, Paris 17e
(Tél. : 227-12-26)
Tenue correcte exigée

Nouveau Disco
NORAIR

33 Tours
En vente :
TELE CONDORCET
175, Av. Jean Jaurès, CLAMART
VIDEO-SON
49 rue Victor Hugo
ALFORTVILLE
LIBRAIRIE PALOUYAN :
9, rue de Trévise — Paris (9e)
Restaurant NORAIR :
24, rue Rodier — 75009 PARIS

OFFRE D'EMPLOI

Maison de Confection (Gare de l'Est) recherche mécaniciens (iennes) qualifiés pour robes, jupes etc. pour travail en atelier.
99, Rue du Fbg. St. Martin
fond de la cour à droite
75010 Paris
Tél. : 239-37-10

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

MARANE - ՄԱՌԱՆ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

Ձուկ եւ ընտիր տեսակներ
ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
Կ'արժէ այցելել

MARANE épicerie orientale
1 bis, rue de l'Arbalète, 75005 Paris tél. 535 - 85 - 26
métro Censier-Daubenton, sur la rue Mouffetard

LA CAPPADOCE

spécial !

27 janvier soirée tzigane
avec
LES IVANOVITCH

du 7 au 31 janvier
la chanteuse noire américaine
NIVO

Réservations : 375-05-30 — 67 bis, Quai Blanqui — Alfortville 94

Fonds A.R.A.M

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
15
MARDI
15 JANVIER
1980

LE NUMERO 2 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH
LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատր : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.557
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
55e ANNÉE — No 14.557

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Մառշէի ելոյթէն ետք Ընկերվարականներու Ժողովը կամ՝ Ո՞ւր Կ'երթայ Ձախը

Մառշէի զգայացունց ելոյթը, Ուրբաթ օր, ուղղակի Մոսկուայէն մինչեւ Երկուշաբթի կը գրաւէր թերթերը Փարիզէն դուրս եւ առիթ կուտար Իւմանիթէի, որ Երկուշաբթի առտու խորագրէ «Հակահամայնավար հիսթերիք շղթայազերծում»:

Դէպքը ծանօթ է, Մառշէ Մոսկուայէն պատասխանելով Ֆրանսական Հեռատեսիլի Ա. կայանի լրագրողներուն, ջղային ելոյթով մը 100էն 100 կը պաշտպանէր խորհրդային միջամտութիւնը Աֆղանիստան: Համայնավար պարագլուխը այնքան ջղագրգիռ էր որքան կ'ըլլայ մէկը որ կը փորձէ պաշտպանել չպաշտպանուելիք դատ մը եւ չի գիտեր թէ ի՞նչպէս պիտի կարենայ ուրիշները համոզել վասնզի նախ ինք համոզուած չէ: Ի հարկէ «նախնական հակահամայնավարութեան» ջատագովներուն համար, Մառշէ կը նպաստէ հակահամայնավար քարոզչութեան իր «հոպիտի» չափազանցութիւններով: Վրդէք մըն է, այլեւս: Բայց ինչպէս գիտել կուտայ Թեսոն (Քոթիտիէն Յունուար 12) ի՞նչպէս կարելի է միայն ուրախանալ երբ խորհինք թէ ի՞նչ կրնայ ըլլալ այս ապականած ցուցադրութեան ետին եւ անկէ անդին: Ինչո՞վ կը բացատրուի եւ ի՞նչ կը պատրաստէ: Անշուշտ առաջին առթիւ, պարզ է որ կը ծառայէ մեծամասնութեան, ինչպէս 78ին երբ Մառշէի շնորհիւ ձախը կորսնցուց քանի որ այդպէս կ'ուզէր Մոսկուա եւ լուրեր կան թէ Մառշէ, միշտ հաւատարիմ Կրեմլինի փափաքներուն, այս ձեւով Ժիսքարի վերընտրութիւնը կը պատրաստէ 1981ին:

Մառշէ նաեւ նախատեց ընկերվարականները, մանաւանդ Փիէր Ժոքսը, զոր «ամբարտաւան, պարապ մարդ» եւն. որակեց, ինքզինքէն ելած ձեւով: Ֆօվէ «Վերադարձը» խորագրին տակ երկար կը վերլուծէ Մառշէի ելոյթին դրդապատճառները եւ կը շեշտէ թէ որքան մխրճուած է Մառշէ իր հակասութիւններուն մէջ: Ի՞նչպէս, արդարեւ, պաշտպանել այն տեսակէտը թէ Խորհ. Միութիւնը պատասխանած էր Քապուլի նախագահին օգնութեան դիմումին, քանի որ գացած - չգացած խորհրդային ուժերը նախ այդ նախագահը մաքրեցին: Ամէն պարագայի մէջ, տխուր բան մը կայ այս ամբողջին մէջ:

Շաբաթ եւ Կիրակի Ալֆորվիլի մէջ, ընկերվարականներու ժողովը կը ջանար նախ քօղարկել իր ներքին պառակտումը միասնականութեան ընդհանուր դիմագիծի մը տակ եւ նաեւ դեռ ձեռք երկարել համայնավարներուն յանուն Ձախի մը... ժողովի վերջաւորութեան, արդարեւ, ձայներու 96 առ հարիւրով քուէարկուեցաւ «Ընկերվարական Ծրագիրը»: Միայն 198 ձայն կար՝ դէմ, 623 ձեռնպահ եւ 154 քուէարկութեան մերժում: Տասը հոգինոց յանձնախումբ մը լայն տարածումի սահմանուած մանիֆեստ մը պիտի պատրաստէ, որ ծրագրին ամփոփումը պիտի ըլլայ:

Նախագահութեան թեկնածուի հարցը ձգուեցաւ աշնան, Միթերան քանիցս կը կրկնէր արդէն թէ կանխահաս է եւ ուրիշ աւելի կարեւոր մտահոգութիւններ կան: Շատ կը շեշտուի կուսակցութեան միասնականութիւնը: Ռոքար կ'ըսէ. «Անոնք որոնք իրենց յոյսերը կը դնեն եղբայրասպան մեծ պայքարի մը մէջ, կը սխալին»:

Միթերան քանի մը յատկանշական բանաձեւումներ ունի «Համայնավար կուսակցութիւնը օգտուեցաւ Աֆղանիստանէն համայնավարութեան երեց աղջիկն ըլլալու համար» (Ֆրանսայի համար կ'ըսուի թէ Եկեղեցւոյ երէց աղջիկն է), ու կ'աւելցնէ «Էր երբեմն երբ Նափոլէոն Մոսկուայի մէջ կը ստորագրէր Քոմէտի-Ֆրանսէզի ստեղծման հրովարտակը: Չհասկցայ թէ ի՞նչ բռնեց Մառշէի որ մտը տնկէ հրթիռի մը պէս աս ու ան դատապարտելու համար: Իմաստուն չէ հարց մը վճռել օտար մայրաքաղաքէ մը»: Ընդհանուր ձեւով Մէսի համագումարին սկզբունքները կը հաստատուին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԻՈՅ Համայնավար կուսակցութիւնը դիմում կ'ընէ Եւրոպայի Խորհրդարանին, որպէսզի դատապարտուի խորհրդային միջամտութիւնը Աֆղանիստան: Տեղւոյն վրայ հակախորհրդային դիմադրութիւնը կը զօրանայ: Ըստ կարգ մը աղբիւրներու առաջին օրերն իսկ կռիւներու ընթացքին Մոսկուա հազար զոհ տուած է եւ հաւանական կը նկատուի որ Աֆղանիստանը Խորհ. Միութեան Վիէթնամը ըլլայ: Քապուլի մէջ, քաղաքական բանտարկեալներու ազատ արձակումը առիթ տուած է բախումներու տրուած ըլլալով որ փոքր թիւ մը միայն կ'արձակուէր ինչ որ «Անկցին սովետները» լոզունգներու դուռ բացած է:

ԻՐԱՆԻ մէջ միշտ նոյն լարուած կացութիւնն է: 11 հակախոմէյնիստ գնդակահարուած է մինչ Թաւրիզի մուտքը կ'արգիլուէր բոլոր օտար լրագրողներուն:

ԹԻԹՕ գործողութիւն եղած է սրունքէն թրոմպոզի մը հետեւանքով: Կ'ըսուի թէ գործողութիւնը յաջող անցած է բայց հին «մեծերու» վերջինը՝ 87 տարեկան է:

Փարիզի Եղեռնափորձը

Երկուշաբթի առտու կանուխ «Յառաջ»ի խմբագրութեան հեռաձայնով, «Հայկական Ցեղասպանութեան Արդարադատութեան Մարտիկներ»ու կողմէ, անանուն բանբեր մը տէր կ'ըլլար Կիրակի օրուան Փարիզի եղեռնափորձին Օֆիսներու դէմ: Կը յայտնէր թէ անգլերէն զեկոյց մը հրապարակուած է այս առթիւ, ղրկուած Ռոյթըրի եւ զանազան թերթերու, ուր կը շեշտուի իրենց պայքարը Ֆաշիզմի եւ աշխարհակալութեան դէմ ու կ'եզրակացուի. «Կեցցէ՛ սոցիալ-դեմոկրատ ազատ Հայաստանը»:

Նոյն օրը, փարիզեան քանի մը օրաթերթեր եւ ձայնասփիւռը կը հաղորդէին թէ Կիրակի երկու եղեռնափորձ մը կատարուած է Ռիւ տը լա Փէ, Թրանսփոր էռ Թուրիզմի դէմ, զոհ չկայ բայց վնասուած է նաեւ մերձաւոր պելժիական Սապենա ընկերութեան գրասենեակը եւ թէ ոչ ոք տէր եղած է եղեռնափորձին:

×

Առանց ծանրանալու այս արարքներուն վրայ, որոնց հայկ. բնոյթը այնքան բացայայտ չէ մեզի համար, ըսենք սակայն թէ զանազան եղեռնափորձերու կամ մահափորձերու «տէր ըլլալու» մրցակցութիւն մըն ալ ծագած է վերջերս, որու հաւանական միտ բանին է շփոթութիւն ստեղծել, մղուած մեզի անծանօթ նպատակներէ: Ամէն պարագայի մէջ, ինչ որ յստակ է՝ այն է որ պղտոր բան մը կայ այս ամբողջին մէջ...:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ
Հեռատիպ (Դեկտ. 27 – Յունուար 9)

ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐԷՆ ՀԱՏՈՐ ՄԸ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ Է ԵՐԵՒԱՆ

Եղեռնէն հրաշքով ազատած մեծ գրագէտներու՝ Վահան Թէքէեանի, Երուանդ Օտեանի, Յակոբ Սիրունիի, Կոստան Զարեանի շարքին մաս կը կազմէր նաեւ Յակոբ Քիֆէճեան, որ 1920էն սկսեալ հանդէս եկաւ Յակոբ Օշական ստորագրութեամբ: Ստեղծագործութեան անսպառ ուժով լեցուն մեծատաղանդ գրագէտը իր գրական եւ մանկավարժական բազմաբեղուն գործունէութեամբ, գեղարուեստական ըմբռնումներու ինքնատիպութեամբ եւ խորաթափանց միտքով իր մահէն երեք տասնամեակ ետքն ալ տակաւին իր հմայքին տակ կը պահէ սփիւռքի գրական շրջանակը: Օշականի գեղարուեստական մտածողութեան ուրոյն համակարգը, անոր անողոք, կրքոտ գրական քննադատութիւնը մեծ ազդեցութիւն գործեցին սփիւռքի գրական կեանքին վրայ:

Արեւմտահայ գրականութեան այդ բացառիկ դէմքին անունն ու գրական մանկավարժական բեղուն վաստակը տակաւին անծանօթ էին Հայաստանի ընթերցող լայն հասարակութեան: «Սովետական գրող» հրատարակչականը 20 հազար տպաքանակով լոյս ընծայած է Յակոբ Օշականի գործերէն հատոր մը, որուն մէջ տեղ գտած են արեւմտահայ գիւղի կեանքին, աշխատաւորի յոյզերուն եւ ապրումներուն նուիրուած պատմուածքներ եւ «Համապատկեր արեւմտահայ գրականութեան» գործէն առանձին հատուածներ («Մուտք», «Ներսէս Շնորհալի», «Պետրոս Դուրեան», «Դանիէլ Վարուժան»): Հատորը կազմած եւ Յ. Օշականի կենսագրութիւնը ներկայացուցած է Ստեփան Կուրտիկեան:

×

ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ԲԵՄԱԴԻՐ ՎԱՐՈՒԺԱՆ ԽՏԸՇԵԱՆ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւանի տռամաթիք թատրոնին մէջ ներկայացուած է Նիլ Սայմընի «Ջրօսայգիի մէջ՝ բոպիկ» թատերախաղը, Վարուժան Խտըշեանի (Պէյրութէն) բեմադրութեամբ: Ներկայ եղած են Սփիւռքահայութեան հետ մշակութային կապի կոմիտէի նախագահ Վարդգէս Համազասպեան, Հայաստանի ձայն-հեռատեսիլի պետական կոմիտէի նախագահի տեղակալ Շահէ Տատուրեան, թատերագէտ Ալեքսանդր Արաքսմանեան եւ այլ արուեստագէտ մասնագէտներ, որոնք ջերմ գնահատանքով արտայայտուած են սփիւռքի հայ բեմադիրի մասին: Այդ առթիւ խօսք առնելով Հայաստանի Արուեստի Հիմնարկի տնօրէնը՝ Ռուբէն Զարեան, ի մէջ այլոց ըսած է. «Լիբանանահայ բեմադիր Վարուժան Խտըշեան հանդէս բերեց բեմադրական կարողութիւն թէ ըստ խորքի, թէ ըստ լայնքի, դրամատիկական գործի սուր զգացողութիւն, բնաւորութիւններու յարաբերութիւններու նուրբ ըմբռնում, կատակերգականն ու լուրջը համատեղելու հմուտ կարողութիւն, բարձր ճաշակ եւ չափի զգացում: Շատ ուրախալի է, որ մեր բեմում առաջին անգամ քննութիւն է յանձնում սփիւռքահայ բեմադիրը: Ցանկանում եմ, որ սա Խտըշեանի միակ աշխատանքը չլինի այստեղ, որ նա եւ սփիւռքի միւս արուեստագէտները առաջիկայում եւս մեր բեմում հանդէս գան ուշագրաւ բեմադրութիւններով»: Շնորհակալութեան խօսք արտասանած է Վարուժան Խտըշեան յիշեցնելով նաեւ անունները դերասաններ Վիոլետա Գէորգեանի, Գուժ Մանուկեանի, Էմմա Վարդանեանի, Իշխան Ղարիբեանի, Ռուբէն Կարապետեանի, որոնք մեծ դեր ունեցած են թատերախաղի յաջող ներկայացման մէջ:

×

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ «ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ»ՈՒ ՌՈՒՍԵՐԷՆ ՆՈՐ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ

«Սովետական գրող» հրատարակչականը 20 հազար տպաքանակով լոյս ընծայած է Լեւոն Շանթի «Հին աստուածներ» թատերախաղի ռուսերէն նոր թարգմանութիւնը, զոր կատարած է Ալլա Տէր-Յակոբեան: Հատորին ձեւաւորումը իրականացուցած է նկարիչ Հենրիկ Մամեան: Լեւոն Հախվերդեան գրած է վերջաբան մը: Լեւոն Շանթի այս գործը առաջին անգամ հրատարակուած է 1912ին՝ Պոլիս: Տարի մը ետք բեմադրուած է Թիֆլիս եւ Պաքու: «Հին աստուածներ»ու գլխաւոր դերերը մարմնաւորած են անուանի շատ մը դերասաններ՝ Սիրանոյշ, Յովհ. Աբելեան, Յովհ. Զարիֆեան, Վահրամ Փափազեան, Սաթենիկ Ադամեան եւայլն: Կարճ ժամանակ ետք թատերախաղը թարգմանուած է ռուսերէնի եւ ներկայացուած Թիֆլիս, ապա Դոնի Ռոստով: Ատենին մամուլը բարձր գնահատանքով արտայայտուած է Լեւոն Շանթի այս երկին մասին: 1916ին Մաքսիմ Կորքիի խմբագրութեամբ լոյս տեսած «Հայ գրականութեան ծաղկաքաղ» գիրքի յառաջաբանին մէջ Պօղոս Մակինցեան գրած է. «Այս ստեղծագործութեամբ Լեւոն Շանթ դուրս ելաւ համամարդկային արուեստի ուղին»:

×

ՔԱՋԱՐԱՆԻ ՆՈՐ ՄԱՐԶԱԴԱՇՏԸ

Զանգեզուրի պղնձի արդիւնահանման գործատան պատուէրով կառուցուած Քաջարանի 1500 տեղնոց նոր մարզադաշտը սկսած է գործածուիլ: Մարզադաշտին կողքին կը բանի նաեւ զանազան մարզանքներու համար նախատեսուած համադրոյթը: Գործատունը Բարաբաթ աւանին մէջ բացած է նոր մսուր-մանկապարտէզ մը, ուր կը յաճախեն լեռնագործներու 90 երախաներ:

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՆԵՐՈՒ 10-ՐԴ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Հայաստանի ճարտարապետներու Միութեան 10րդ Համագումարը՝ Գիտութիւններու Ակադեմիայի սրահին մէջ, տեղի ունեցած է Դեկտ. 14ին: Նախորդը գումարուած էր 1974 Սեպտեմբերին:

Զեկուցաբերն է եղած Միութեան վարչութեան նախագահը՝ Ա. Գրիգորեան: Ներածական բաժինով մը նախ հաստատած է վերջին հինգ տարիներուն արձանագրուած յաջողութիւնները: Հայ ճարտարապետներէն շատեր, որոնց անուններու յիշատակումը կատարած է ան, արժանացած են յատուկ մրցանակներու: Կարեւոր շինութիւններու շարքին դասուած է Ռոսիա շարժանկարին շէնքը, Սենեկային Երաժշտութեան Տունը, Բիւրականի հայելիով հեռադիտակին աշտարակը, Գառնի մեհեանին վերաշինութիւնը, Սարդարապատի ազգագրութեան թանգարանը, «որը ճարտարապետական մտքի յստակութեամբ ու պարզութեամբ, հայ ճարտարապետութեան լեզուի արդիական հնչեղութեամբ կարելի է դասել մեր ժամանակի ճարտարապետութեան նուաճումների շարքին»:

Յաջողութիւնները միայն աչքի զարնող շինութիւններուն հետ կապ չեն ունեցած: Մօտաւոր անցեալին բաղդատմամբ աւելի որակաւոր բնոյթ ձեռք ձգած են բնակելի թաղամասերուն կառուցումը Երեւան, Կիրովական, Ղափան: Յատուկ ուշադրութեան արժանի դարձած է բնակավայրերու խմբական համակարգին նախագիծը, որուն պատրաստութեան լծուած է 1975էն ասդին գիտա-հետազօտական հիմնարկութեան քաղաքաշինութեան ճիւղը: Առաջին փորձը ծայր առած է 1978ին, Աւան-Առինջ բնակելի գօտին հաստատումով՝ սահմանուած 31 հազար բնակիչ ընդունելու:

Զեկուցաբերը ապա անդրադարձած է կարեւոր հարցի մը, որ թէ ճարտարապետներու Միութեան նախկին Համագումարին եւ թէ կուսակցութեան 26րդ Համագումարին բաւական խիստ շեշտով արծարծուած էր: «Քաղաքների գոյութիւն ունեցող գլխաւոր յատակագծերը յաճախ չեն արտացոլում ժամանակի պահանջները»: Այս ուղղութեամբ նկատի ունենալու է, որ Միութեան վարչութիւնը միացեալ նիստեր գումարած էր Լենինականի, Կիրովականի, Ղափանի, Աշտարակ եւ այլ քաղաքներու մէջ, վերջին տարիներուն: Դրական հաստատումներուն կողքին միշտ ընդգծուած էր, թէ յատակագիծերը անտեսած են տեղական առանձնայատկութիւնները եւ պարտադիր պայմանները: Հետեւաբար «այն կարծիքն էր յայտնւում, որ անհրաժեշտ է ձեռնամուխ լինել այդ քաղաքների նոր գլխաւոր յատակագծերի ստեղծմանը, որովհետեւ կեանքը փոխել է դրանց հիմքում ընկած բազմաթիւ դրոյթներ»:

Շէնքերու, թաղերու միօրինակութեան հարցն ալ հրապարակ դրած է զեկուցաբերը դիտել տալով, թէ «մենք յատակագծման ու կառուցապատման աշխատանքում երբեք չենք կարողանում շաբլոնից ու միօրինակութիւնից խուսափել, եթէ կիրառենք այնպիսի տիպային նախագծեր, որոնք մշակուել եւ նախատեսուել են կոնկրետ կերպով այս կամ այն քաղաքի, շրջանի համար»:

Այս երեւոյթին գլխաւոր պատճառներէն մէկն ալ այն է, որ յատակագիծերը կը մշակուին ընդհանրապէս Երեւանի մէջ, ընդհանուր պատկերացումով մը: Չկան տեղական մարմիններ, որպէսզի իրենց շրջաններուն առանձնայատկութիւնները նկատի առնեն, ուրկէ նաեւ քաղաքներուն, աւաններուն մեծ մասին պարզած միատեսակ դիմագիծը:

Արծուին Գրիգորեան երկու տարի առաջ Գարուն ամսաթերթին մէջ խօսելով այս հարցին մասին հարց տուած էր, թէ արդեօք կարելի՞ է պատկերացնել, որ Վենետիկի նախագիծը պատրաստուած ըլլայ Հռոմ: Կամ՝ Վենետիկցիներ պատրաստած ըլլան Նիւ Եորքի երկնաքերերը: Ինչո՞ւ այս օրինակները. պարզ անոր համար, որ այսօր ամէն աշխատանք կեդրոնացած է Երեւանի մէջ: Եւ արդիւնքը հրապարակի վրայ է: Ո՞վ իրաւունք տուած է մեզի Հայաստանի հողը ծածկելու միօրինակ, անհրապոյր, ցած որակի կառոյցներով: Հարցումը ճարտարապետինն էր:

Զեկուցաբերը այս անգամ եւս անհրաժեշտ նկատած է «ռեգիոնալ կոմպլեքսային ճարտարապետական արուեստանոցների կամ մասնաճիւղերի ստեղծումը, որոնք ընդունակ լինեն տեղում օպերատիվօրէն լուծելու նախագծման ու հեղինակային հսկողութեան բոլոր հարցերը»: Այլ խօսքով պէտք է կեանքի կոչել տեղական հիմնարկութիւններ, որպէսզի իւրաքանչիւրը իր շրջանին համապատասխան յատակագիծեր մշակէ:

Վերջին տարիներուն օրինակելի մշակումի ենթարկուած են առողջապահական եւ զբօսաշրջիկներու սահմանուած գօտիներուն ընդհանուր յատակագիծերը: Գոհունակութեամբ դիտել տուած է, թէ Ջերմուկի, Արզնիի, Դիլիջանի, Հանքաւանի նման հանքային ջուրերու առողջարանները այսօր ունին իրենց արդիական, ժամանակակից յատակագիծերը, որոնց իրագործումով մեծ ու կարեւոր քայլ մը կ'առնուի այս մարզէն ներս:

Նկատելի յաջողութիւններ ձեռք ձգուած են գիւղական շինարարութեան բնագաւառին մէջ, մանաւանդ պետական մասնագիտացած նախարարութիւններու եւ նախագիծերու կազմակերպութիւններու ստեղծումէն ետք: Այս այսպէս ըլլալով հանդերձ, զեկուցաբերը յիշեցուցած է Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի 1978 Յուլիսին արձանագրած մտահոգութիւնները՝ թերութիւններուն մասին: Այս ուղղութեամբ յիշեցնենք, որ Հայաստանի ճարտարապետներու Միութեան վարչութիւնը, նախանցեալ տարի հաստատած էր, թէ սովխոզային աւաններուն մօտ մէկ երրորդը եւ կոլտնտեսային բնակավայրերուն 80 տոկոսը զուրկ են գլխաւոր յատակագիծերէ, եղածներն ալ ժամանակավրէպ դարձած են: «Չափազանց դանդաղ են կազմւում շրջանային յատակագծման նախագծերը, աղքատ է բնակելի եւ հասարակական շէնքերի տիպային նախագծերի ցանկը»:

Կարեւոր հարց մըն է նաեւ համագործակցութեան հաստատումն ու պահպանումը ճարտարապետներուն յղացումներուն եւ շինարարներուն աշխատանքներուն միջեւ: Կ. Դեմիրճեան Կեդր. Կոմիտէի զեկուցումին ընթացքին, կուսակցութեան 26րդ Համագումարին, յայտարարած էր.— «Շինարարական կազմակերպութիւնները իրենց աշխատանքը թեթեւացնելու նպատակով նախագծերը համաձայնեցնելիս յաճախ նուազագոյնի են հասցնում ճարտարապետների ստեղծագործական մտայղացումները»: Ա. Գրիգորեան նոյն կէտին անդրադառնալով, իր կարգին, յայտարարած է, թէ «մեզ մենքս ի՞նչ թաքցնենք, հէնց այդ բանն է, որ Հայաստանում մեզ դեռ չի յաջողուել բարձրացնել ժամանակի պահանջների մակարդակին»:

Ամենին արձագանգ եղած էինք, թէ Հայաստանի ճարտարապետներու Միութեան վարչութիւնը, իր 17րդ լիակատար նիստին, անցեալ Յունիսին, գոհունակութեամբ հաստատած էր, թէ պատկան մարմիններուն որոշումներն ու կարգադրութիւնները անցեալի ճարտարապետական ժառանգութեան պահպանումին նկատմամբ, իրենց դրական արդիւնքները տուած են: Զեկուցաբերը, իր կարգին, այս իրողութեան վկայութիւնը բերած է յիշեցնելով, թէ իրենց բարձր մակարդակով աչքի կը զարնեն Էջմիածինի Մայր Տաճարին, Գնդեվանքի, Գառնիի եւ պատմական այլ վայրերուն մէջ կատարուած նորոգութեանց աշխատանքները: Հիմնուած է Էրեբունիի, Մեծամօրի եւ Սարդարապատի եզակի թանգարանները: Աշխատանքներ կատարուած են շարք մը պատմական յուշարձաններուն շրջապատը բարեկարգելու ուղղութեամբ: Միաժամանակ հաստատած է ցաւոտ իրողութիւնը.— «Բայց եթէ մեզ մօտ ճարտարապետական յուշարձանների վերականգնման հարցերում կան յաջողութիւններ, ապա գործը շատ աւելի վատ է դրանց պահպանութեան եւ ժամանակակից քաղաքաշինութեան մէջ դրանց օգտագործման բնագաւառում»:

Զեկուցաբերէն ետք ժողովականներէն շատեր խօսք առած են: Հայաստանի վարչապետին տեղակալը՝ Հ. Հայրապետեան քանի մը կէտեր մատնացոյց ըրած է, մասնաւորաբար Երեւանի կապակցութեամբ:

Մօտակայ տարիներուն անհրաժեշտ է լուրջ ուշադրութիւն դարձնել Երեւանի կեդրոնական մասին վերանորոգութեան վրայ: Ցայսօր դեռ մշակուած համապատասխան յատակագիծեր չկան եւ ոչ ալ հետաքրքրական միտքեր հրապարակ դրուած են, «իսկ առանց դրանց Երեւանը կարող է կորցնել իր դէմքը, որը, ինչպէս արդարացիօրէն նշուեց, պահպանում է հիմնականում մինչեւ 1950 թուականը կառուցուած շէնքերի ու կառուցուածքների ճարտարապետութեան հաշուին»:

Երկրորդ թերութիւնը, որ ընդհանուր դարձած է քաղաքներուն համար, այսպէս կոչուած «խտացումն է»: Թաղամասերուն բարեկարգութեան ժամանակ տրամադրելի բաց տարածութիւնները՝ խաղադաշտեր, մարզարաններ, կանաչ հողեր, պուրակներ կ'օգտագործուին բարձրայարկ շէնքեր շինելու համար: Ահա թէ ինչու, ըսած է ան, պէտք է ողջունել Լենինականի մէջ հին պատմական ամբողջ շրջան մը պահպանելու եւ իր անցեալի դիմագիծը հաստատելու ձգտող ծրագիրը (Յառաջ, Նոյ. 28),

Ժողովին աւարտին Հայաստանի ճարտարապետներու Միութեան վարչութեան նախագահ վերընտրուած է Ա. Գրիգորեան:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԴԱՆԻՈՅ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԱՅՑԵԼԱԾ Է

Երեք օր Հայաստանի հիւրը եղած է Դանիոյ Համայնավար կուսակցութեան պատուիրակութիւնը, որ Խորհ. Միութիւն կը գտնուէր կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի հրաւէրով: Հիւրերը ծանօթացած են Հայաստանի աշխատաւորներու մշակութային կեանքին, հանդիպում մը ունեցած են Երեւանի համալսարանին մէջ, ուր տնօրէնը՝ Ակադ. Սերգէյ Համբարձումեան, խօսած է բարձրագոյն ուսումնական հաստատութեան պատմութեան մասին: Դանիացի հիւրերը այցելած են Երեւանի Մատենադարանը եւ Ակադեմիան: Ընդունուած են Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի քարտուղար Կարլէն Դալլաքեանի կողմէ, որ խօսած է Հայաստանի տնտեսական եւ մշակութային վերելքի մասին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾԱՄՕՐ

ՀՐԱՆՏ ՄԱԹԵՒՈՍԵԱՆ

Ազնիւ Օքսիփերիձէն (հօրենական ազգանունամբ՝ խաչթովմասեանը) փնտռում է Համազասպ հօրը, Արուսեակ մօրը, 1895 – 1914 թուականներին Արեւմտեան Հայաստանի Բիթլիս քաղաքում ծնուած իր Անդրանիկ, Պօղոս, Անուշաւան, Մանուկ, Յարութիւն, Համբարձում, Գառնուկ եղբայրներին (Ազնիւ Օքսիփերիձէն Գառնուկի իսկական անունը լաւ չի յիշում, նա մէկուկէս տարեկան էր, ընտանիքի երեխաները նրան Գառնուկ էին ասում), Մարիամ, Արփենիկ, Շուշան խաչթովմասեան քոյրերին. հօրեղբայրներին՝ Արշակ, Սարգիս, նրանց զաւակներին՝ Աշոտ, Արտաշէս, Յակոբ, Գալուստ, միւս Շուշան, Գուրգէն, Սուրէն, Աղաւնի, Ոսկի, Թուխմանուկ խաչթովմասեաններին, ծնուած նոյն Բիթլիս քաղաքում: Անհետ կորել են 1915ին, Ազնիւն այս յիսուն տարի է փնտռում է՝ ձէն չեն հանում: Լուրեր կան թէ իթթիհատ թուրքերն այնքան էլ բարբարոս չէին, եւ Ազնիւի հարազատները կենդանի են ու ապրում են այս մեծ աշխարհում որեւէ մի տեղ՝ Արգէնտինա, Աւստրալիա թէ Ռուսաստան: Ազնուենց տունը վանքի ետեւն էր, տան ու վանքի արանքում այգին էր, այգում ջրհոր կար:

— Խօսում է Երեւանը: Լսեցէք Խորհ. Միութեան հեռագրական գործակալութեան հաղորդագրութիւնը: Այն կապակցութեամբ, որ առաջին իսկ բարեյաջող թռիչքով Լուսաստղ մոլորակ է իջեցուել Խորհ. Միութեան գերբը պատկերող յուշագրոշ, արտասահմանի բուրժուական մամուլն անհանգստութեան նշաններ է ցոյց տալիս՝ թէ, արդեօք, դրանով Խորհ. Միութիւնը չի՞ ցանկանում ասած լինել, որ, իբր, Լուսաստղ մոլորակը պատկանում է միայն իրեն, այսինքն Խորհ. Միութեանը: Խորհ. Միութեան հեռագրական գործակալութիւնը լիազօրուած է յայտարարելու, թէ Տիեզերքի ուսումնասիրութեան ուղղուած խորհրդային գիտնականների ու ժողովուրդների ջանքերը զերծ են շահագիտական ամէն տեսակի նպատակներից, թէ Տիեզերքը պատկանում է բոլոր ժողովուրդներին՝ լինեն նրանք տեխնիկապէս լաւ թէ թոյլ զարգացած, եւ որ, մասնաւորապէս, Խորհ. Միութիւնը չի ասում, թէ Լուսաստղ մոլորակը պատկանում է միայն Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետութիւնների Միութեանը:

...Լուսաստղ մոլորակը:

Լուսաստղ մոլորակը, Քաջարանի մոլիբդէնը աստղագնաց հրթիռի գլահի մէջ: Ռուբինի ոսկին, Մարտիրոս Սարեանը: Սարեանի ծաղիկները, Թոնդրակեան համաշխարհային շարժումը: Սասմա խելառ քաջերի վէպը (Դաւիթը թուրը վրայ երեք որ քաշեց՝ քեռի Թորոսն առաջ եկաւ. «Կաց, Դաւիթ, եթէ Մելիքին հաւասար չկտրեցիր՝ էլ քու քեռին չեմ»: Դաւիթն իջեցրեց զարկը, մի կողմ կանգնեց — քեռի Թորոսն եկաւ տեսնի հաւասա՞ր է կտրել: Հաւասար չէր, մի կէսը մի կէսից տասը մղը պակաս էր: Քեռին ասաց. «Ես քու քեռին չեմ», բայց նայեցին տեսան Մելիքը թայթաշըրջ է, ջուխտաշըրջ չէ): Այնտեղ՝ ճորտական Գեղարդը, այնտեղ՝ ոսկի խաչքարերը: Զարենցը, երկաթագրերի դժուար կարելը, մատեանները, երգերը, առեւտուրը, ուրիշների պալատներում յաջողութիւնը, մեր բանաստեղծութիւնը, մեր Կոմիտասը, մեր Շէքսպիրը, մեր Կոչոյեանը — հե՛րն անիծած, յիսուն տարուայ մեռել Թալէաթն ով է, որ այնտեղից այստեղ Թումանեանի իմ կենաց բաժակը: Հերն անիծած, այս ժողովուրդն իր ծանըր մշակոյթն այնպէս է քաշում, ինչպէս կրում է մրջիւնը լիքը հասկի պէս, ինչպէս ճարճատում է սայլը խաչքարի տակ: Հերն անիծած, ունես կանգնելու տեղ, այս հազարամեայ կաւոտ այգիներից պոկիր մի ողկոյզ չէկ խաղողի, մատներիդ մէջ պահիր մի բաժակ կոնեակ արեւի դէմ, կանգնիր լաւաշհաց փռած հովտում Նոյի լեռան կողքին եւ ասա. ես ե՛ս եմ:

(Շար. – 13)

Fonds A.R.A.M

ԱՍՏ ՀԱՆԳՉԻ ՀԱՄԱՐԱԲԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Քաղեց՝ ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

(Զ. ու վերջ)

Այսօր, սակայն, Բրիտանական Կայսրութեան մայրաքաղաքի գլխաւոր մտահոգութիւններէն մէկը սա է, որ արաբ մեծահարուստներ գնած են ամբողջ թաղեր: Անգլիացի նախկին «տէրերը» իրենց նախկին արաբ «ծառաներէն» դրամագլուխ կը մուրան: Միջոցին, 1962էն ի վեր Շառլ տը Կօլի ստեղծած Ֆրանսան, որ Ալժերիան ձգեց, կը նկատուի Արաբներուն բարեկամ եւ արաբ Պետութիւններուն զէնք ծախելու պատրաստ Պետութիւն մը: Այլ խօսքով, հին կայսրութիւնները չկան, եւ ուրեմն չի զգացուիր անոնց «միացուցիչ» ճնշումը, որ կը ստիպէր Արաբներուն միանալ, գոնէ գաղափարաբանական ճակատի վրայ: Անշուշտ 1948էն 1973 Իսրայէլ կը խաղար աշխարհակալութեան դերը, սակայն 1973ի մասնակիօրէն յաջող պատերազմը եւ քարիւղի գիներու բարձրացումը մասամբ նուազեցուց նոյնիսկ Իսրայէլի ունեցած ազդեցութիւնը, իբր շարժակ Համարաբականութեան:

Դ) 1918էն մինչեւ 1945 շարժուն, թափառական ընտրանի մը կար արաբ երկիրներու մէջ, որ համարաբականութեան ոգին ու գաղափարութիւնը կը կրէր իրեն հետ, երկրէ երկիր: Այս ընտրանին մասամբ Հաշէմական բնոյթ ունէր, կազմուած էր Մէքքէի մէջ, ու կարճ կամ երկար ատեն տիրած Անդրյորդանանի, Սուրիոյ եւ Պաղտատի, ապա ճնշուած՝ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի աշխարհակալապաշտ ուժով:

1922ին «տեղական» բնոյթ ունեցող Սաուտական շարժումը յաղթեց համարաբական բնոյթ ունեցող Հաշէմական շարժումին, նոյնի՛նքն Մէքքէի մէջ: Շարիֆ Հուսայն, Ֆայսալի հայրը, համարաբական վարկ կը վայելէր. անապատի կատաղի ռազմիկները տապալեցին անոր վարչակարգերը եւ հաստատեցին Սաուտի ընտանիքի Պետութիւնը, որուն մտահոգութիւնները եղան եւ կը մնան տեղական: Այսօր, անոնց հարուստ Պետութիւնը կը «ներածէ» ճարտարագէտներ, ուսուցիչներ ու ծանր աշխատանք կատարելու պատրաստ աշխատաւորներ, արաբ եւ իսլամ աշխարհներէն, սակայն հակառակ «միջազգային» բնոյթ ունեցող այս ներածումին, իր մտահոգութիւնները կը մնան շրջանային, տեղական, պետութենական եւ ոչ համարաբական: Հին, շարժուն թափառական ընտրանին, որ կը բաղկանար Հաշէմական պաշտօնեաներէ եւ ազգայնապաշտ ուսուցիչներէ, այսօր կը տարբաղադրուի: Առաջին խմբակը ծերացաւ, երկրորդը կամ տեղայնականութեան ենթարկուեցաւ եւ կամ, երբ կը փորձէ վառ պահել համարաբականութեան ոգին, կ'ենթարկուի ճնշումի, դրեթէ ամենուրեք:

Ե) Սատաթի «մօտեցումը» Իսրայէլի փաստն է իրականութեան մը, որուն մասին ոչ ոք կ'ուզէր խօսիլ, մինչեւ 1977: Արաբները համակերպած են, կամ գոնէ Արաբ Պետութիւններու ծանր մեծամասնութիւնը ընդունած է որ Իսրայէլ այլեւս գոյավիճակ մըն է, զոր կարելի չէ բոլորովին փոխել: Երբ թշնամին տապալելու, ճզմելու հարցին տեղ անոր սահմանները ճշդելու հարցը մէջտեղ կ'ելլէ, համարաբականութիւնը կը զիջի պետութենական մօտեցումին:

Զ) 1956էն 1967, Նասըրի «լաւ» օրերուն, համարաբական շարժումը առաջնորդ – հմայիչ դէմքերու շարժում մըն էր: Նասըր կրնար ձայնասփռուած ճառով մը ցնցեր ստեղծել Պէյրութէն՝ Ամման, Դամասկոսէն՝ Պաղտատ: Չկայ Նասըր. ո՛չ Քատտաֆի, ոչ ալ ուրիշ պետական դէմք գրաւեց իր տեղը, թէեւ պէտք է ըսել որ ռեւէ անձ չի կրնար, իր առաքինութիւններուն շնորհիւ, փոխել պատմութեան հոլովոյթը, եթէ ուրիշ ազդակներ չկան:

Արդէն Նասըր մինակը չգնաց: Գացինանհետացան Նեհրու, Սուքարնօ, Նքրումա, — երազողներ ու ճառախօսներ, որոնք Պետութիւնը կ'ուզէին օգտագործել իբր ծառայ ու միջոց, աւելի համապարփակ, համա–ընկերական կամ համամշակութային երազներու իրագործման համար: Այս բոլոր առաջնորդներու երկիրներուն մէջ աշխարհակալութեան եւ գաղութակալութեան տեղատուութիւնը վերջացած է, ազգ մը կամ Պետութիւն մը հաստատուած է, եւ ուրեմն տնտեսական առօրեան պետական մտահոգութիւններու մէջ առաջնահերթն է:

×

Ինչպէ՞ս տեսնել ապագան:

«Արաբ Պետութիւնները «միացնող» ազդակներ կը մնան անցեալէն, եւ անկարեւոր չեն,– լեզու, պատմութիւն, իսլամ կրօնք կամ գոնէ իսլամ գեր–պետութեան մը յիշատակը, արաբ ոսկեդար, Օսմանեան տիրապետութեան յիշատակը, անկախութեան համար մղուած պայքարներու յիշատակը, մասնակցութիւն՝ Արեւմուտքի հիմնած համաշխարհային քաղաքական եւ տնտեսական դրոյթնե – րու, ի վնաս Արաբներուն, եւ Պաղեստինեան – Իսրայէլեան հարցը: (Ծնթ. Նշմարել Հայութեան վիճակին հետ գոյութիւն ունեցող զուգահեռներ, հոս՝ ինչպէս ամենուրեք, Անամիի յօդուածին մէջ: Տեղայնացումով մտահոգ Սփիւռ – քահայ մտաւորականը չի կրնար չնշմարել թէ նոյն հազիւ–թաւուն վտանգները կը սպառնան Սփիւռքի տկար դրոյթին, որուն արդէն կը տապալեն համարաբա – կան շարժումը, ըստ Անամիի):

Սակայն այս ընդհանուր, անցեալի ժառանգին դէմ կայ բաժնող, զանազանող տեղայնացումը՝ որ արդիւնքն է տեղական բնոյթ ունեցող մտահոգութիւննե – րու:

Եգիպտոսի պայքարը, ամէն բանէ առաջ տնտեսական բնոյթ ունի: Մինչ Լիբիացի, Քուէյթցի կամ «քարիւղերկրացի» ոեւէ Արաբի մը համար մօտաւոր ապագան զարգացում եւ յառաջդիմութիւն կ'ենթադրէ, եգիպտացի երիտասարդը կ'ապրի ճնշիչ խճողումի մը մէջ, ան – գործութեան մղձաւանջով: Ան չի կրնար Պաղեստինի ազատագրման մասին մտածել: Եւ ուրեմն Սատաթի գլխաւոր մտահոգութիւնը չի կրնար Իսրայէլը մնալ, այլ՝ սպառնացող ներքին պայթումը, որ տնտեսական պատճառներ պիտի ունենայ:

Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Իրաքի մէջ ալ անշուշտ գոյութիւն ունին տնտեսական ազդակներ, սակայն կարելի է ըսել որ Լիբանանեան պայթումի եւ միւս ակընկալելի պայթումներու գլխաւոր պատ – ճառը տնտեսականը չէ, այլ քաղաքականը: Իւրաքանչիւր երկրի մէջ տիրող հին վարչակարգը լէժիթիմիթէ չունէր կամ չունի,– Լիբանանի Շամունը եւ Ճէմայէլը, Սուրիոյ Ալ–Ասատը եւ Ալաուիները, Իրաքի այսպէս կոչուած Պաասիթ, Սիւննի ընտրանին նախ փոք – րամասնութիւն մըն է որ ինքզինքը պարտադրած է մեծամասնութեան, եւ երկ – րորդ՝ չի բաժներ հպատակներու աշխարհայեացքն ու աշխարհիմացութիւնը: Կը մնայ անխուսափելի պայթումներու շըրջան:

Պաղեստինցի «ազգ» մը կայ, որ արդէն ընդունած է որ իր պայքարը պետութիւն մը ունենալու պայքար է այլեւս, ոչ Իսրայէլը բնաջնջելու պայքար: Սաուտի Արաբիան եւ միւս արաբ պե – տութիւնները կը քաջալերեն այս հակումը, քանի որ իրենց պետութիւնները կը զօրանան, եթէ նախապէս համարաբական բնոյթ ունեցող շարժումը կարելի ըլլայ պարփակել՝ նեղ եւ հաւանաբար տնտեսական օգնութեան պէտք ունեցող պե – տութեան մը սահմաններուն մէջ:

«Քարիւղաշխարհը» ստիպուած է պահել իր «պահպանողական» կոչուող պետութենական մօտեցումը: Կերտել աւելի հաստատ հիմքերու վրայ հիմնուած պետութիւն մը, կաշառել եւ ամէն կերպով սիրաշահիլ թէ՛ հպատակ բնակչութիւնը, թէ՛ շրջապատի արաբ բնակչութիւններն ու երկիրները, առանց տեղի տալու պետական իրաւասութեան հարցին մէջ,– սանք են «քարիւղաշխարհի», մանաւանդ Սաուտի Արաբիոյ մտահոգութիւնները: Եւ այս ընդհանուր գոյավիճակին մէջ չի կրնար յարատեւել համարաբական շարժումը, իբրեւ մեծ քաղաքական ուժ:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՍԵԼԱՆԻԿԻ «Մալաքեան – Գասպարեան» սրահին մէջ, Դեկտ. 19ին, նշուած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան 89րդ տարեդարձը: Բացման խօսքը արտասանած է ընկ. Կարապետ Գալֆայեան: Երիտասարդաց Միութեան «Սողոմոն Թեհլիրեան» խումբին կողմէ ընկ. Սեպուհ Գասպարեան ուղերձ մը կարդացած է: Հանդէսը շարունակուած է խրախճանական մթնոլորտի մը մէջ:

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ մէջ, Դեկտ. 22ին, նշուած է Կիպրոսի ձայնասփիւռի հայկական հաղորդումներու 25ամեակը: Այդ առթիւ Պէյրութ գացած են Կիպրոսի ձայն – հեռատեսիլի ընդհ. տնօրէնը՝ Իոսիֆ Հաճիոսիֆ, ձայնասփիւռի եւ զբօսաշրջիկութեան պատասխանատու անձնաւորութիւններ, երեսփոխան Տոքթ. Անդրանիկ Աշճեան եւ «Հայկական ժամ»ի գլխաւոր խօսնակ Սեպուհ Աբգարեան: Ժամը 16–18 ընդունելութիւն մը տեղի ունեցած է «Աշճեան Ծանուցումի Գրասենեակ»ին մէջ (նորակերտ), որուն բացումը կատարուած է այս առթիւ: Ներկայ եղած են կազմակերպութեանց, կուսակցութեանց, բարեսիրական եւ մարզական միութիւններու եւ մամուլի ներկայացուցիչներ: Երեկոյեան «Մեսրոպեան» վարժարանի սրահին մէջ այս առթիւ ճաշ մը տեղի ունեցած է 200 հոգիի մասնակցութեամբ: Բացման խօսքը արտասանած է հանդիսութեանց կազմակերպիչը Յովսէփ Աշճեան: Ուղերձ մը կարդացած է (անգլերէն) Գեղանի Էթիեմէզեան, Լիբանանի Ուսուցչական Միութեան կողմէ: Խօսք առած է Կիպրոսի ձայն – հեռատեսիլի ընդհ. տնօրէնը եւ յայտնած որ «Հայկական ժամ»ը, որ ցայժմ շաբաթը չորս անգամ կը ձայնասփռուէր, այս տարի կը վերածուի ամէնօրեայի: Խօսք առած են նաեւ երեսփոխան Տոքթ. Ա. Աշճեան, Սեպուհ Աբգարեան, Կարօ Թիւթիւնճեան շեշտելով Կիպրոսի ձայնասփիւռի «Հայկական ժամ»ին դերն ու նշանակութիւնը Միջին Արեւելքի հայկ. գաղութներու կեանքին մէջ, վերջին 25ամեակին:

ԹՈՐՈՆԹՈՅԻ մէջ Մոնրէալի «Պետրոս Ադամեան» թատերախումբը ներկայացուցած է Մ. Քոչարեանի «Հարազատ մարդիկ»ը, նախաձեռնութեամբ Օնթարիօ նահանգի Բազմամշակութային նախարարութեան եւ կազմակերպութեամբ տեղւոյն Համազգայինին: Ներկայացումէն ետք Հայ Կեդրոնին մէջ տեղի ունեցած է հիւրասիրութիւն մը:

ՍՊԱՍՄԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

(ՎԷՊ)

= ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ =

ԺԱ.

– Ու բոլոր ջանքս կեդրոնացուցի չպոռալու, ահ, իրաւ է որ կոկորդս կը սեղմուէր եւ խղդուելու փափաք կը զգայի ու յետոյ ցուրտը, սարսափելի ցուրտը որ կարծես մինչեւ ոսկորներուս մէջը անցած էր. այդ միջոցին կամաց կամաց դայեակը անկողինը կը շտկէր, թուղթեր, քաուչուներ, անվերջանալիօրէն թուղթեր կը տեղաւորցնէր որպէսզի անկողինը չվնասուի, ու այդ բոլոր միջոցին, ոտքի վրայ, հպարտութենէս եւ անկարողութենէս կատղած ամէնէն ահաւոր բաներուն կը մտածէի:

– Ի՞նչ տղայ, Աստուածս, բոլոր այդ բաներուն տեղ կրնայիք պահանջել, կըրնայիք պոռալ, որ կը մնիք կոր, որ պառկելու պէտք ունիք:

– Այո՛ տղայութիւն էր այդպէս ընելը բայց այդ րոպէին ինքզինքս այնքան տկար եւ անկարող կը զգայի,... յետոյ վերջապէս հազիւ պառկած՝ տղան ծնաւ: Դեռ անդամներս տաքցած չէին անկողնին մէջ եւ դայեակը կէս մը զարմացած իր գործը դիւրանալուն, միւս կողմէ աճապարելու ստիպուած իբրեւ շնորհաւորութիւն երեսիս պոռաց.– «Կրնայիք քիչ մըն ալ լակոտը ներսը պահել հէ՞... դեռ սէրվիէթ մը անգամ չունիմ պատրաստ»: Ու տեսայ որ տղուն թեւերէն բռնած ցուրտ ափարթըմանին մէջէն, բոլորովին մերկ ուրիշ սրահ մը տարաւ. սենեակը այնքան պաղ էր որ տղուն ամբողջ մարմնէն շոգի կը բարձրանար նոր մորթուած նապաստակի մը պէս... ա՛հ...:

Սուր ճիչ մը արձակեց եւ նորէն ձեռքերը կուրծքին տարաւ ու ցաւին սաստկութենէն ստորին շրթունքը կը խածնէր բարակ եւ ճերմակ ակռաներով: Ծայրայեղ յուզմունքը լեզուն կը բանար եւ առանց դժուարութեան կը խօսէր, միայն իր օտար շեշտը աւելի զգալի վայրագ բան մը կու տար խօսքերուն մանաւանդ երբ բառերը կորսնցնելով կը սկսէր խնդալ, միշտ նոյն ջղային խնդուածքովը:

– Աչքերս վարագուրուած էին դրեթէ բայց տեսայ եւ անդրադարձայ դայեակին ըրածին. գաղափարը որ տղաս կրնար մեռնիլ, ինծի ուժ տուաւ եւ ուզեցի ելլել անմիջապէս ետեւէն երթալ: Հազիւ թէ գլուխս բարձրացուցի նորէն՝ կապարի պէս ծանր՝ ինկայ բարձին վրայ եւ հասկցայ իրաւամբ թէ որքա՛ն այդ չար կնոջ ձեռքին մէջն էի: Ու սկսայ լալ տղու պէս, բարձր ձայնով, հեծկլտանքներով: Երբ անիկա վերադարձաւ ինքզինքէս ելած գոչեցի.

– Բեր, հո՛ս բեր տղաս, իմ քովս, իմ անկողնիս մէջ. բեր որ տաքցնեմ իր խեղճ, պզտիկ մարմինը. ու տեսնելով որ բնաւ մտիկ չըներ կոր ինծի, սկսայ աղաչել.

–Ի՞նչ կ'ըլլայ, անգամ մը միայն, վայրկեան մը բեր տղաս, գոնէ ըսէ աղջի՞կ է, մա՞նչ է...

Մէկէն ինծի դարձաւ զայրացած:

– Վերջացա՞ր. ես խենթի հետ խօսք չունիմ, հանգիստ պառկէ, ապա թէ ոչ գործդ պէշ է:

Ասով ալ չյուսահատեցայ ու նորէն աղաղակեցի.

– Շատ բան մը չէ ուզածս, տիկին, ի՞նչ կ'ըլլայ, եթէ բառով մը ինծի իմացընէք տղուս ինչ սեռէ ըլլալը:

Սենեակին մէջ պզտիկ բաներով զբաղած՝ ուշադրութիւն անգամ չէր ըներ ըսածիս. այն ատեն զայրացած մէկ թափով նստեցայ անկողնիս մէջ եւ մէկ սրունքս արդէն դուրս՝ սպառնացայ.

– Պիտի բերէ՛ք տղաս, ապա թէ ոչ պիտի մեկնիմ անմիջապէս, անմիջապէս:

– Ա՛հ... հանգիստ չես կենար հէ՞ աղէկա մ՛ի կարծեր որ գործդ պիտի յառաջացնէ, օտարականի կտոր, պիտի տեսնես դուն:

Բռնի ինծի պառկեցուց. այնքան տկար էի որ դժուար բան մը չէր այդ, եւ երբ վերմակիս տակ մտայ բոլոր մարմնովս, կը ցնցուէի, աչքերս արցունքներէս կուրցած էին եւ կ'այրէին, յամառութեամբ կը մրմնջէի մինչ ականջներուս մէջ բըզզիւն մը իմ ձայնս ինծի անլսելի կը դարձնէր:

– Մանչի՞կս, անգամ մը միայն, անգամ մը համբուրեմ:

(44 – Շար.)

Fonds A.R.A.M

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Արշալոյս Ա. Խանտանեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի, Յունուար 20, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իր սիրեցեալ ամուսնոյն՝

ԱՂԱՍԻ ԽԱՆՏԱՆԵԱՆԻ

մահուան Ա. տարելիցին ինչպէս նաեւ ԽԱՆՏԱՆԵԱՆ ընտանիքի համայն ննջեցելոց յիշատակին:

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Այրի Տիկին Վարդուհի Ուշագլեան, իր երիտասարդ զաւակին՝ Հրայրի մահուան երրորդ տարելիցին եւ նորոգ հանգուցեալ ամուսնոյն Արտաշէս Ուշագլեանի յիշատակին 250 Փր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

×

Հրայր Ուշագլեանի մահուան Գ. տարելիցին ի յիշատակ ոմն 200 Փր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

TEXFRA

FOURNITURES TEXTILES

Avenue du Maréchal Leclerc
92360 MEUDON-LA-FORET

Centre Commercial du Moulin
tél. 631 10 44

fils à coudre invisible et de surfilage

sacs plastique pour tricots

vous souhaite une heureuse année

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

12 – 14, ՌԻՒ ՍԷՆ ՊԱԶԻԼ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ-ՏՕՆԱԾԱՌ

Մշակ. Տան միօրեայ դպրոցին, Յունուար 20, Կիրակի, ժամը 15ին:

Գեղարուեստական բաժին աշակերտութեան կողմէ.— Արտասանութիւն, խմբերգ, հայկ. պար, թատերական ներկայացում:

YORGANTZ

NOUVEAU !
MAXI 45 t. INTERNATIONAL
est paru

DISCOTCHARI
REGGAE

Cappadoce Productions 3750530

U. G. A. B.

UNION GENERALE ARMENIENNE DE BIENFAISANCE

au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles, Paris 17e

Concert Exceptionnel

Dimanche 20 Janvier à 15 h. précises par l'Ensemble Instrumental de Romans, sous la direction de ALEXANDRE SIRANOSSIAN

soliste :
ASDGHIG DEDEYAN (soprano)

Au programme :

Symphonie de Haroutiounian

Concerto pour trompette et orchestre à cordes de Telemann, soliste Henri-Paul Beaujard.

Danses et chants populaires de Komitas

Symphonie de Mirzoyan

Participation aux frais — Réservation à l'UGAB, Tél. 520-03-18

ARMENIE 80

Nous vous proposons deux voyages importants.

— Pâques à Echmiadzine (du 4 au 12 avril)

— Commémoration du 24 Avril et manifestations du 1er Mai (du 21 avril au 6 mai)

La plupart de nos groupes seront logés à l'hôtel Olympique COSMOS à Moscou

Renseignements et inscriptions :

A PARIS
saberatours
BAGHDASSARIAN Levon
3, rue de l'Arrivée
Imm. CIT 7e étage
75015 PARIS
Tél. 538 67 47

A LYON
sevan voyages
SARKISSIAN Varoujan
50, cours de la Liberté
69003 LYON
Tél. (78) 60 13 66

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE MARSEILLE
12 - 14, Rue St. Bazile

DEBAT PUBLIC

Thème : *La connaissance de la langue est-elle indispensable pour défendre la Cause Arménienne ?*

Vendredi 18 Janvier à 21 heures

Participent :
Dr. GEORGES KEPENEGHIAN et ARA KRIKORIAN

Débat dirigé par
ARAM CHEGHIKIAN

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Նիւթ՝ Լեզուն անհրաժե՞շտ է Հայ Դատ պաշտպանելու համար:

Մուտքը ազատ է — Entré libre

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Լաւեան – Բարեկամական Միութեան Բաժակի օրը Փետր.10, Ալեք Մանուկեան սրահը:

×

Կապ. Խաչի Պանեէօ – Քաշանի մաս – նաճիւղին մշակութային ձեռնարկը մասնակցութեամբ ԱՆԻ երգչախումբին եւ Ալֆորվիլի Թատերախումբին Փետր. 3ին:

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի Բարեկենդանի խրախճանքին, Կիրակի Փետրուար 10, ժամը 13.30ին:

HOTEL ARCADE
2, Rue Cambronne, Paris 15e

Մուտք եւ ճաշագին 100 փր.

Ի ՆՊԱՍՏ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Փառանձեմ Պօլիքեանի յիշատակին՝ Կարապետ Պօլիքեան 100 Փր., Զապէլ Յովհաննէսեանի յիշատակին՝ Շալճեան ընտանիք 50: Ազնիւ Մարկոսեանի յիշատակին՝ Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Փիլիկեան 50 Փր.: Գրիգոր Փանոսեանի յիշատակին՝ Տիկ. Հ. եւ Օր. Մ. Տօրումեան 100: Արամ Տէրտէրեանի յիշատակին՝ Տիկին Ազնիւ Տէրտէրեան 50: Ուխտի մը առիթով՝ Տիկ. Անոյշ Գորգոյեան 50: Արաքսի Քիւփէլեանի եւ Անայիս Ընտրիկեանի յիշատակին՝ Տիկ. Մարի Կարապետեան (Տէսին) 100 Փր.:

ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ Բ. ՏԱՐԵԴԱՐՁ ՍԱՀԱԿ – ՄԵՍՐՈՊ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Կիրակի, Յունուար 20ին, Ս. Սահակ-Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենան ՍԱՀԱԿ – ՄԵՍՐՈՊ երգչախումբի հիմնադրութեան Բ. տարեդարձի հանդիսութիւնները եպիսկոպոսական պատարագով, զոր կը մատուցանէ

ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Պատարագը կ'երգէ Սահակ – Մեսրոպ երգչախումբը Եկմալեան եղանակով եւ իր ամբողջական կազմով, ղեկավարութեամբ խմբավար ԽԱՉԻԿ ԵՐԼՄԱԶԵԱՆի:

Պատարագէն ետք եկեղեցւոյ Արծրունի Զրբաշեան սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ սիրոյ սեղան ի պատիւ հիւրերու եւ երգչախումբի անդամներու:

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8, պատարագ ժամը 9.30:

Յ. Գ.— Ճաշի մասնակցիլ փափաքողները պէտք է նախօրօք ապահովեն իրենց տեղերը Վ. Պօզաճեանէ (91) 90.53.91, կամ եկեղեցւոյ քարտուղարութեան մօտ (91) 77.84.70

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Առնուվիլի վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հիմնական նորոգութեան համար եղած նուիրատուութեանց

Գ. ՑԱՆԿ

Տէր եւ Տիկ. Յարութիւն Տէր-Նիկողոսեան, Տէր եւ Տիկ. Ժիրայր Մանուկեան, Տէր եւ Տիկ. Արմենակ Թօրունեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Եաղուպեան, Տիկ. Եսթեր Սիքարճեան, Տիկ. Մարի Փիլաւեան, Տիկ. Մարի Խաչատուրեան, Տիկ. Սիրուն Յակոբեան, Տէր եւ Տիկ. Պետրոս Շահինեան, Տէր եւ Տիկ. Կարապետ Սարաֆեան, Տէր եւ Տիկ. Օննիկ Երկանեան, Տէր եւ Տիկ. Յարութիւն Երկանեան, ոմն, Պր. Յարութիւն Տիրանեան, Տէր եւ Տիկ. Յարութիւն Յովակիմեան, Տէր եւ Տիկ. Մովսէսեան, Տէր եւ Տիկ. Տիգրան Պասիմ, Տէր եւ Տիկ. Յարութիւն Պէքարեան, Տէր եւ Տիկ. Եդուարդ Մարգարեան, Տէր եւ Տիկ. Էրօլ Մոմճեան, Տէր եւ Տիկ. Սիմոն Ոսկիեան, Տէր եւ Տիկ. Ալեքսան Տէօքիմ, Տէր եւ Տիկ. Արման Գարաճեան, Տէր եւ Տիկ. Գաբրիէլ Մէօնէք 100ական, Տէր եւ Տիկ. Կարապետ Շահպազեան, Տէր եւ Տիկ. Սեդրաք Բօյրազ, Տէր եւ Տիկ. Պետրոս Գայա, Տէր եւ Տիկ. Խաչիկ Սէհիկեան, Տէր եւ Տիկ. Կիրակոսեան 50ական Փր.:

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 200 Փր. Պ. Արշաւիր Բարսեղեանէ, Մոնմորանսիի Հանգստեան Տունը այցելութեան առթիւ:

×

Մարսէյլի Կապ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Գոհար Նալպանտեանի թաղման առթիւ Տիկ. Իշխանեանէ 100 Փր., Տէր եւ Տիկ. Ազատի Դաւիթեանէ 50 Փր.:

×

Պլ. Օտոյի Թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, ի յիշատակ հանգուցեալ Արաքսի Սարգիսեանի մահուան քառասունքին առթիւ.— Պր. Հայկազ Սարգիսեան 200 Փր., Պր. Արիստակէս Պետրոսեան եւ Տէր եւ Տիկ. Յարութիւն Արապեան 100ական, Մկրտիչեան 100, Տիկին Անթառամ Փափազեան, Տէր եւ Տիկ. Արշակ Միրոյեան, Տէրտէրեան ընտանիք 50ական, Տէր եւ Տիկ. Սիմոն Փափազեան 30, Պր. Տէրոյեան, Տէր եւ Տիկ. Սնտրեան 20ական, Պր. Թադւոր Ադամեան 10 եւ դպրոցին 10 Փր.:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
GEORGE V
AUTEUIL ET VENDOME

սրահներուն մէջ Փետր. 17ին

×

Կապ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղին տարեկան մեծ պարահանդէսը Փետր. 23ին, Ալբ Օթէլի մէջ:

×

Հայ Արիներու Միութեան 49րդ տարեկան ցերեկոյթը Կիրակի, Մարտ 2ին, կէսօրէ վերջ ժամը 14.30ին Շիմիի սրահին մէջ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ ՓՈՐՁԵՐ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը ներկայիս կը հաղորդէ թէ ամէն Չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ պատարագի բազմաձայն երգեցողութեան փորձեր կը կատարուին: Ամէն անոնք որ կը փափաքին մաս կազմել երգչախումբին, կրնան գալ եւ արձանագրուիլ:

Imprimé sur les Presses
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935
du Journal « Haratch »

Fonds A.R.A.M

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
16
MERCREDI
16 JANVIER
1980

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 2 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.558 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE — No 14.558

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՐԱՆ

ԽՈՄԷՅՆԻ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

———o———

106 ԹԵԿՆԱԾՈՒ՝ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՆ

Խոմէյնի մինչեւ իսկ նախատական գըտած է խորհրդային օժանդակութեան առաջարկը, չեշտելով՝ «Հարկ է որ ոճրագործ Ամերիկան եւ Խորհ. Միութիւնը գիտնան որ մեր բոլոր ուժերով կը դիմադրենք մեր երկրին ամբողջականութեան դէմ գործուած որեւէ բռնութեան»: Արտաքին նախարարն ալ՝ Ղոթպզատէհ չէ ծածկած որ «Խորհրդային միջամտութիւնը Աֆղանիստան վտանգ մը կը ստեղծէ Պալուչիստանի համար»: Մնաց որ Թաս Մէ. Ի. Ա.ի սուտ մը կ'որակէ խորհրդային օժանդակութեան այս առաջարկը, զոր Մեքսիքոյի մէջ ըրած էր խորհրդային գործավարը:

Թաւրիզէն լուրերը հաստատելով կը հանեն քանի օտար թղթակիցներու մուտքը արգիլուած է: Ինչ կը վերաբերի այն 11 «հակախոմէյնիստ»ներուն, որոնք գնդակահարուեցան առջի օր, ըստ Փարս գործակալութեան, անոնք դատապարտուած են «խռովարարներ» ըլլալ. «դաւաճանած են Իսլամին, Ս. Գուրանին, Մարգարէին եւ Աստուծոյ դէմ»: Շարիաթմատարիի կողմնակիցները սակայն կ'ըսեն թէ «վրէժը պիտի լուծեն 11 գնդակահարուածներուն եւ թէ Խոմէյնի Հիթլերէն ալ գէշ է...»:

×

Ամերիկացի բոլոր լրագրողները արտաքսուեցան երկրէն, աւելին՝ Յեղափոխութեան Խորհուրդը որոշեց նաեւ փակել Քրիսչըն Սայընս Մոնիթըր, Նիւզուիք եւ Նիւ Յորք Թայմզի գրասենեակները:

×

Նախագահական մերձաւոր ընտրութեան համար, թեկնածուներու թիւը հասած է 106ի: Իւրաքանչիւր քուէարկող ինք պիտի գրէ ընտրած թեկնածուին անունը, ինչ որ բաւական բարդ հարց մըն է երկրի մը մէջ, ուր այնքան անգրագէտ կայ:

× Ապահովութեան Խորհուրդը տասը ձայնով համաձայն գտնուեցաւ տնտեսական պոյքոթին զոր առաջարկած էր Ուաշինկթըն, Իրանի դէմ, բայց կար անշուշտ խորհրդային վեթօն: Ամերիկայի ի նպաստ քուէարկեցին իրեն հետ՝ Մեծն Բրիտանիա, Ֆրանսա, Նորվեկիա, Փորթուկալ, Թունուզ, Նիժէր, Ճամայիքա, Ֆիլիպպեանները, Զամպիա: Դէմ քուէարկեցին՝ Խորհ. Միութիւն եւ Արեւելեան Գերմանիա, ձեռնպահ մնացին Պէնկլատէշ եւ Մեքսիքա, քուէարկութեան չմասնակցեցաւ Չինաստան:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս Յունուար 4–11)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏԱՍԸ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐԸ

Հայաստանի մարզական լրագրողները ընտրած են անցեալ տարուան տասը լաւագոյն մարզիկները, որոնց մէջ առաջին տեղը տրուած է ծանրաբարձ Եուրի Վարդանեանի (Լենինականէն): Երիտասարդ մարզիկը անցեալ տարի 3րդ անգամ ըլլալով դարձած է աշխարհի ախոյեան եւ Խորհ. Միութեան ժողովուրդներու սպարտակիադին մէկ օրուան մէջ հաստատած է համաշխարհային հինգ մրցանիշ: Մինչ առաջին տեղը Վարդանեանին տալուն լրագրողները միաձայն եղած են, դասաւորման միւս բաժանումներու առեն անոնք դժուար կացութեան մէջ գտնուած են, նկատի առնելով որ անցեալ տարի Հայաստանի մարզիկները աշխարհի ախոյենական մրցումներուն շահած են 5 ոսկիէ, 2 արծաթէ եւ 3 պրոնզէ մետալներ, Եւրոպայի ախոյենութեան՝ 9 ոսկի, մէկ արծաթ, երկու պրոնզ, իսկ Խորհ. Միութեան ժողովուրդներու սպարտակիադին՝ եօթը ոսկիէ, ինը արծաթէ եւ ինը պրոնզէ մետալներ: Դըժուար ընտրութենէ մը ետք որոշուած են հետեւեալները.

— Եդուարդ Ազարեան, մարմնամարզիկ, որ սպարտակիադին ախոյեան հանդիսացած է Լենինգրադի Ալեքսանդր Դիտեատինի հետ:

— Ալբեր Նիկոլեան, կռփամարտի Եւրոպայի ախոյեան, որ արծաթէ մետալներ շահած է խորհրդային ախոյենութեան եւ սպարտակիադի ընթացքին. ան Բ. մրցանակակիրն է նաեւ 1979ի աշխարհի բաժակի խաղերուն:

— Վլադիմիր Լէոնտեւ, առագաստատանուորդ. առաջին հանդիսացած է սպարտակիադին, միջազգային եւ համամիութենական բազմաթիւ մրցումներուն:

— Խորէն Ինճէեան, կռփամարտիկ, որ ախոյեանի ոսկէ մետալներ շահած է խորհրդային ախոյենութեան եւ սպարտակիադին, դարձած է Եւրոպայի ախոյենութեան Գ. մրցանակակիր եւ աշխարհի բաժակի խաղերուն Բ. մրցանակի դափնեկիր:

— Իսրայէլ Յակոբքէօխվեան, կռփամարտիկ, որ անցեալ տարի յաղթական հանդիսացած է այն բոլոր մրցումներուն որոնց մասնակցած է՝ խորհրդային ախոյենութիւն, սպարտակիադ եւ աշխարհի երիտասարդական ախոյենութիւն:

— Արշակ Սանոյեան, ըմբիշ, Եւրոպայի ախոյեան:

— Սամսոն Խաչատրեան, կռփամարտիկ, Խորհ. Միութեան եւ սպարտակիադի ոսկէ մետալակիր:

— Արթուր Յակոբեան, մարմնամարզիկ, աշխարհի ախոյենութեան ոսկէ մետալակիր, խմբական դասաւորման մէջ:

— Եակով Կլիվէր, առագաստանաւորդ, Եւրոպայի ախոյեան:

×

ՃԱՏՐԱԿԻ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 47ՐԴ ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԳԱՐԻԿ ԳԱՍՊԱՐՈՎԻ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Մինսկի մէջ տեղի ունեցած ճատրակի խորհրդային 47րդ ախոյենութեան խաղերը վերջ գտած են Էֆիմ Գելլէրի յաղթանակով: Մոսկուացի ախոյեանը 17 հնարաւորէն շահած է 11,5 միաւոր: Արթուր Եուսուպով 10,5 միաւորով արժանացած է արծաթէ մետալի, իսկ 10ական միաւորով 3րդ եւ 4րդ տեղերը գրաւած են Եուրի Բալաշով եւ մասնակցողներու ամէնէն երիտասարդը՝ 16ամեայ Գարիկ Գասպարով, արժանանալով պրոնզէ մետալներու: Հայ մարզիկը (Պաքուէն) առաջին անգամն էր որ կը մասնակցէր նման մեծ մրցաշարքի մը եւ արդէն դարձած է մետալակիր: Շատ լաւ սկսած է խաղերը, առաջին երեք հրջաններուն երեք յաղթանակ արձանագրած է, ապա տկար խաղարկութիւն մը ցուցաբերելէ ետք դարձեալ կրցած է կեդրոնանալ եւ քանի մը յաջորդական յաղթանակներ տանիլ:

Գարիկ Գասպարով ճատրակի մասնագէտները զարմացուցած է երբ տակաւին 10 – 11 տարեկան էր: Տասը տարեկանին մասնակցելով Պաքուի մէջ տեղի ունեցած մրցումներու, ան շահած է բաժակը, պարտութեան մատնելով ճատրակի աշխարհին մէջ ծանօթ եւ փորձառու մեծ վարպետները: 1976ին եւ 1977ին նուաճած է Խորհ. Միութեան պատանեկան ախոյենութիւնը: 1978ին «մարզանքի վարպետ»ի կոչում ստանալէ ետք, Լատվիոյ Դաուգավպիլս քաղաքին մէջ տեղի ունեցած համամիութենական ընտրական մրցաշարքին մասնակցելով առաջին հանդիսացած է 15ամեայ ախոյեանը, իր ետին թողլով 63 մասնակցողները՝ որոնք ճատրակի վարպետներ էին: Այդ յաջողութենէն ետք Գասպարով իրաւունք ըստացած է հանդէս գալու Թիֆլիսի մէջ տեղի ունենալիք Խորհ. Միութեան բարձրագոյն խումբի այրերու ախոյենութեան մրցումներուն: Հոն եւս պատանին հիացում պատճառած է բոլորին գրաւելով 9րդ տեղը, դէմ ըլլալով աշխարհի ախոյենութեան թեկնածուներուն:

×

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒ ԴԱՓՆԵԿԻՐ ԽՈՒՄԲԵՐԸ

Հայաստանի Թատերական Ընկերութեան եւ Մշակոյթի նախարարութեան կազմակերպած մրցումը՝ տարուան լաւագոյն մանկական ներկայացման համար, վերջ գտած է եւ արդիւնքները հրապարակուած: Մանուկի միջազգային տարուան առթիւ կազմակերպուած մըրցումին, որուն նպատակն էր հարստացնել թատրոններու խաղացանկը, մասնակցած են Հայաստանի զանազան քաղաքներու եւ հրջաններու թատերախումբերը: Տռամաթիք թատրոններու համար սահմանուած Ա. մրցանակ չէ տրուած: Դատական կազմը Բ. մրցանակը շնորհած է Երեւանի Ռուսական տառամաթիք թատրոնին՝ Պ. Ֆիննի եւ Վ. Լագովոյի «Մաշան եւ Վիտեան ընդդէմ վայրի կէթառների» թատերախաղին համար: Գ. մրցանակներու արժանացած են Լենինականի Մռավեան, Ղափանի Շիրվանզադէ եւ Կամոյի Լ. Քալանթար թատրոնները՝ հետեւեալ կարգով՝ Ալ. Արաքսմանեանի «Երբ տանն աչքեր չկան», Զօրայր Խալափեանի «Դպրոցական կատակերգութիւն» եւ Անտերսընի «Ոսկոց, ադամանդից թանկ» թատերախաղերու համար:

Մանկա – պատանեկան թատրոններու գծով եւս տեղի ունեցած մրցումներուն առաջին հանդիսացած է Երեւանի Յովհ. Թումանեան խամաճիկի թատրոնը՝ «Անյաղթ աքլորը» ներկայացման համար: Բ. եւ Գ. մրցանակները տրուած են Երեւանի Պատանի Հանդիսատեսի Թատրոնին եւ Լենինականի Տիկնիկային Թատրոնին:

×

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ ՏՈՒՆ – ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Կարէն Խաչատրեան, որդին Արամ Խաչատրեանի, Երեւան գտնուող իր հօր տուն – թանգարանին նուիրած է աւելի քան 300 իրեր: Տուն – թանգարանը հիմնուած է Արամ Խաչատրեանի կենդանութեան: Անձնական իրերուն մէջ կը գտնուին երաժիշտին ակնոցը, ժամացոյցը, ագդերը, նկարներ, նուագահանդէսներու առեն հագած զգեստը, կօշիկները, ամարանոցին մէջ գործածած դաշնակը, եւն.: Մօտ առենէն տուն – թանգարանը կը սկսի ընդունիլ այցելուներ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԸ 18ի դէմ 106 ձայնով բանաձեւ մը քուէարկեց պահանջելով որ խորհրդային զօրքը քաշուի Աֆղանիստանէն, ինչ որ նոր աւելորդ բանաձեւ մըն է որ կրնայ մնալ միւս բոլոր չգործադրուած բանաձեւներուն կողքին: Ուաշինկթըն կ'ուզէ նաեւ այլ միջոցներու դիմել, ինչպէս Ողիմպիականներու պոյքոթը Մոսկուա եւայլն, բայց շատ կողմնակից չունի:

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ գործադուլը, մանաւանդ արուարձաններու գիծերուն վրայ մեծ դժուարութիւններ կը ստեղծէ աշխատող ժողովուրդին համար: Սկզբունքով վերջ պիտի գտնէ Չորեքշաբթի: Պահանջները կը վերաբերին աշխատավարձքի յաւելման եւ աշխատանքի պայմաններուն:

ԹԻԹՕ այնքան լաւ չէ եւ հաւանական կը նկատուի որ նոր գործողութիւն մըն ալ կատարուի եւ այս անգամ անդահատում մըն է, քանի որ ոտքը պիտի կտրեն: Մտահոգութիւնը մեծ է երկրին մէջ: Բանակը կազմ ու պատրաստ է, առաջքն առնելու համար որեւէ վտանգի (կրնայ Մոսկուայի ախորժակը բացուիլ...): Չին – ճմեռով հազարաւոր Եուկոսլաւներ գիւղերէն քալելով մերձաւոր քաղաքները կ'երթան լուրեր առնելու համար, քանի իրենք ոչ հեռատեսիլ եւ ոչ ալ ձայնասփիւռ ունին:

ՓԱՐԻԶԻ վարձակառքերը (թաքսի) 10 առ հարիւր յաւելում կատարելու իրաւունք ստացան բայց իրենք 15 առ հարիւր կ'ուզէին եւ այդ պատճառով ցոյց մը ըրին Երեքշաբթի օր:

ՏԷՄԻՐԷԼ երեք ժամ տեսակցութիւն մը ունեցած է ընդդիմադիր եւ նախկին վարչապետ՝ Էճէվիտի հետ: Գլխաւոր նիւթերը՝ փողոցներու մահափորձերը եւ շարման վիճակը: Տեսակցութենէն ետք նոր վարչապետը յայտարարած.— «Համաձայնեցանք գործակցութեան մը շուրջ երկրին մեծ խնդիրներուն վերաբերող»: Չեն համաձայնած սակայն Պետութեան Ապահովութեան դատարաններու ստեղծման մասին: Էճէվիտի համար, տեսակցութիւնը կրնայ «զրոյցի սկիզբ մը նկատուիլ»:

Fonds A.R.A.M

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՐՋԻՆ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԸ

ՅԱՒԵԼՈՒԱԾԱԿԱՆ ՏՈՒԵԱԼՆԵՐ

Խորհ. Միութեան վերջին մարդահամարը, ինչպէս զանազան առիթներով հաղորդուած էր, տեղի ունեցած էր 1979 Յունուար 17ին: Ի տարբերութիւն նախորդին՝ 1970 Յունուար 15, որուն մանրամասն տուեալները հրապարակուած էին նոյն տարուան Ապրիլին իսկ, այս մէկունը մասնակի ձեւով եւ պարբերաբար կը հրապարակուին Կեդրոնական Վիճակագրական Վարչութեան կողմէ: Վերջինը լոյս տեսած է համառօտ գիծերով Դեկտեմբեր 28ին («Սով. Հայաստան» օրաթերթ): Համաձայն վարչութեան՝ «Համամիութենական մարդահամարի նիւթերի մշակումը շարունակւում է»: Ուրեմն պէտք է սպասել:

Նոր տուեալներուն մէկ մասը, ինչպէս բնակչութեան ընդհանուր թիւը, քաղաքաբնակներու եւ գիւղաբնակներու ներկայացուցած տոկոսները եւայլն, արդէն լոյս տեսած էին նախապէս, անցեալ տարի Ապրիլ 22ին, նախնական տուեալներ ենթախորագիրին տակ (տես Յառաջ, Մայիս 12–13):

Իբրեւ վերյիշում արձանագրենք, որ Խորհ. Միութեան բնակչութիւնը՝ մարդահամարին թուականին, ներկայացուցած էր 262.436.000 հոգի: Այլ խօսքով 20.700.000ի կամ 9 տոկոսի յաւելում մը արձանագրելով նախորդին վրայ:

Ներկայ վիճակագրութիւնը անգամ մը եւս կը հաստատէ, թէ բնակչութեան աճին տարեկան հաշուեկշիռը 1959էն 1970ի 1,34 տոկոսէն իջած է 0,92 տոկոսի: Արդարեւ, վիճակագրութիւնը առանց մատնաչելու նախկին աճին աստիճանը, ներկային համար արձանագրած է, թէ «աճը տեղի է ունեցել կայուն տեմպով՝ միջին հաշուով տարեկան 0,92 կոտոսով»:

Միւս կողմէ պէտք է նկատի ունենալ, թէ աճին համեմատութիւնը Խորհ. Միութեան այսպէս նկատուած եւրոպական մասին մէջ, բացի Մոլդավիայէն, ընդհանուր միջինէն նուազ պատկեր մը ցոյց կուտայ: Միայն Լիթուանիան է, որ ընդհանուր միջինին, այսինքն՝ ինը տոկոսին կը հաւասարի: Ցատկապէս սլաւ երկիրները՝ Ռուսիա, Ուկրանիա եւ Բելոռուսիա միջինէն երեք տոկոս նուազ աճով ամէնէն ցած աստիճանին վրայ կը գտնուին: Անդին մահմետական դրոշմով Հանրապետութիւններուն աճը շատ բարձր համեմատութիւններու կը հասնի՝ 13էն մինչեւ 31 տոկոս ներկայացնելով:

Հայաստան իր 22 տոկոսով 4րդ տեղը կը գրաւէ խորհրդային Հանրապետութիւններուն մէջ:

Երկրորդ նկատելի կէտն այն է, որ քաղաքաբնակներուն թիւը յաւելում արձանագրած է՝ գիւղական վայրերու հաշւոյն: Այսպէս, քաղաքաբնակներուն թիւը 1970ի 136 միլիոնէն բարձրացած է 164 միլիոնի եւ կազմած է երկրին բնակչութեան 62 տոկոսը: Նախապէս՝ 56: Անդին գիւղական բնակչութեան թիւը պակսած է 6.900.000ի հաշուով, ներկայացնելով 38 տոկոսը երկրին բնակչութեան:

Ներկայ վիճակագրութեան նոր տուեալները կը վերաբերին կրթական մակարդակին, լեզուին, այս մէկը ոչ մանրամասն, ընտանիքներու թիւին եւ ասոնց կազմին:

Բարձրագոյն եւ միջնակարգ՝ ամբողջական թէ կիսատ կրթութիւն ձեռք ձգած քաղաքացիներուն թիւը 139 միլիոնէն քիչ մը աւելի եղած է՝ նախորդին վրայ արձանագրելով 46 տոկոսի յաւելում: Համաձայն վիճակագրութեան՝ մերձեցումը քաղաքաբնակ եւ գիւղաբնակ մարդոց կրթական մակարդակին՝ զգալի դարձած է: Այսպէս, 1979ին քաղաքները բնակող աշխատողներուն 863ը, հազար հոգիի հաշուով, բարձրագոյն կամ միջնակարգ կրթութիւն ապահոված է: Գիւղերուն մէջ, միշտ նոյն համեմատութեամբ այդ թիւը եղած է 693: Նախավերջին մարդահամարին համեմատութիւններն էին համապատասխան կարգով 748 եւ 499:

ԼԵԶՈՒ.— Տուեալները ցոյց են տալիս, որ երկրի բնակչութեան 93,1 տոկոսը իր մայրենի լեզուն համարում է իր ազգութեան լեզուն, իսկ 6,9 տոկոսը՝ ՍՍՀՄի այլ ժողովուրդների լեզուներ: Բոլոր սովետական ժողովուրդների մերձեցման, նրանց եղբայրական բարեկամութեան ու համագործակցութեան ամրապնդման տեղի ունեցող պրոցեսի մէջ կարեւոր դեր է խաղում ռուսաց լեզուն: 1970 թուականի մարդահամարի ժամանակ ռուսաց լեզուն որպէս ազատօրէն տիրապետած երկրորդ լեզու նշել էր ՍՍՀՄի տարբեր ազգութիւնների պատկանող 41.900.000 մարդ: 1979 թուականին նրանց թիւը հասել է 61.300.000ի»: Ուրեմն՝ աւելի մօտ 19,5 միլիոն:

Վերջին մարդահամարին ընտանիքներուն թիւն է եղած 66.300.000: Ասոնց 29,7 տոկոսը բաղկացած է երկու հոգիէ, 28,9 տոկոսը երեք հոգիէ, 23ը՝ չորս եւ 18,4 տոկոսն ալ հինգ կամ աւելի անդամներէ:

Ընտանիքին միջին չափը, այսինքն՝ նոյն յարկէն ներս ապրողներուն միջինը 3,5 անդամ եղած է: Ասոր համեմատութիւնը 3,3 տոկոս պարզած է քաղաքներուն մէջ, իսկ 3,8 տոկոս գիւղական վայրերուն մէջ:

Ամուսնացած զոյգերուն թիւը 122 միլիոն 600.000 ներկայացուցած է 15 միլիոն 400.000ի յաւելում մը արձանագրելով նախավերջին մարդահամարին բաղդատմամբ,

Յաւելեալ տուեալներուն համար պէտք է սպասել նոր հրապարակումներու:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ԴԱՐՈՆ
ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հարկ չկայ արքայէն աւելի արքայական ըլլալու, ինչպէս կ'ըսէ Ֆրանսացին եւ ընդունելով հանդերձ ներկայ ժամանակներու պոյավիճակը, կ'ուզենք անդրադառնալ հայկական մեր կեանքի պատկերին, մասնաւորաբար չեչտել լինի համատարած թմրութիւնը, որ տարուէ տարի աւելի կը ծանրանայ:

Յաճախ կը լսենք կամ կը կարդանք դառնութեամբ լեցուն յօդուածներ, ուր ափսոսանքով կը փառաբանուին երբեմնի հայկական չէնչող օրերը, երբ մարդիկ վիրար կը հրմշտկէին ազգային որեւէ ձեռնարկի առեն: Այն ժամանակները օտարական էինք մեզ հիւրընկալող ժողովուրդներուն համար, բայց մեր տուներուն մէջ տակաւին անաղարտ պահած էինք Հայու մեր ուրոյն դիմագիծն ու ոգին: Ֆրանսերէն չէին խօսեր մեր ծնողքները եւ հակառակ բազում դժուարութիւններու՝ ամուր կառչած մնացին իրենց սրբութիւններուն եւ բարքերուն: Անոնցմէ մեզի ի՞նչ մնաց, ո՞րքանով յարգեցինք հայերէնախօսութեան անոնց պատգամը: Դժուար է ըսել թէ մենք հաւատարիմ մնացինք մեզ յատկանշող աւանդութիւններուն: Աւանդութիւն՝ որ սկսած է մաշիլ ու անհետանալ:

Ճիշդ է որ մենք այսօր ունինք աշխոյժ ու գաղափարական երիտասարդութիւն մը, որ պարտաճանաչ կը շարունակէ ջահակիրը ըլլալ իր հայրերու սրբազան աւանդին՝ արդի պայմաններով եւ ըմբռնումով, սակայն, դժբախտաբար, ան կը գործէ օտարահնչիւն բարբառով, հետեւաբար զուրկ՝ հայկական ինքնատիպ դրոշմէ: Որքան ալ նուիրական, անձնազոհ ըլլայ իր առաքելութիւնը, կարեւորը, էականը կը պակսի, այն է՝ հայ լեզուն, գիրը, որով կարելի է յատկանշել մեր ինքնութիւնը:

Զենք կրնար համաձայնիլ այն համոզումին, թէ սփիւռքի մէջ Հայութիւնը պիտի շարունակէ գոյատեւել դեռ երկար ու դատապարտուած չէ բնաւ Լեհաստանի կամ այլ երկիրներու պատմական գաղութներու ճակատագրին ենթարկուելու: Ի՞նչպէս կ'արելի է երաշխաւորել այս ճշմարտութիւնը, երբ օրէ օր մեր աչքերուն առջեւ կը ցցուի ապազգայնացման ուրուականը, որ մնայուն ներկայութիւն մը կը դառնայ համապաղորեայ մեր կեանքին մէջ:

Այսօր մենք անզօր կը դիտենք անձկացման այս տխուր զարգացումը եւ ոչինչ կ'ընենք զայն կասեցնելու համար: Շքեղ պարահանդէսներ կը սարքենք, ուր հաւատէպօրէն քոչարիներ կը պարենք մեր ինքնութիւնը յայտնելու համար: Դաշտահանդէսներ կը կազմակերպենք, ուր յորդահոս բաժակներ կը բարձրացնենք հայ ազգին կենացը, առանց մտածելու այդ ազգին գոյատեւումը ապահովելու մասին: Թատերական քանի՞ խումբեր ունինք Ֆրանսայի մէջ, որ կարենան մեզի ներկայացնել հայկական դասական գործեր. քանի՞ երգչախումբեր ունինք, որ պանծացնեն մեր երաժշտութիւնը: Տարուան մէջ մշակութային քանի՞ ձեռնարկներ, դասախօսութիւններ, գրական հանդիպումներ կը կազմակերպուին: Շատ քիչ: Հազուադէպ պարագաներուն ալ պէտք է պտըտիլ օր ցերեկով լապտերով, եւ դանէ դուռ, որպէսզի «կոկիկ» բազմութիւն մը հաւաքուի ազգային սրահի մը նեղ շրջանակին մէջ:

Այս բոլորը կը պակսի այսօր, որովհետեւ հայ տան տոհմիկ կերպարանքը թառամած է խպառ, շատ քիչ բացառութեամբ:

Մենք խոր հաւատք կ'ընծայէինք նորահաս սերունդին, որուն փոխանցած էինք մեզի յանձնուած ջահը: Աւա՜ղ, այսօր այդ սերունդը, տարբեր ըմբռնումով համակուած, կը վարէ հայկական գործերը... Ֆրանսերէն լեզուով, ինչ որ ներհակ է մեզի պէս հայերէնի քանի մը «խենթ»երու ըմբռնումին: Անոնք կ'առարկեն թէ տկար են իրենց մայրենի լեզուին մէջ ու կը նախընտրեն աւելի սահուն կերպով Ֆրանսերէն արտայայտուիլ ժողովներու ընթացքին, ինչպէս նաեւ ատենագրութիւնները շարադրելու ատեն:

Արդէն ժամանակէ մը ի վեր գրեթէ բոլորովին վանած ենք հայ գիրը մեր ծանուցումներուն եւ յայտարարութիւններուն մէջ: Ծիծաղելի ըլլալէ աւելի ցաւ կը պատճառէ մեզի Ֆրանսերէն գրուած թռուցիկներու բաշխումը եկեղեցւոյ բակը քանի մը մամիկներու, որոնք հետաքրքրութեամբ կը դարձնեն զանոնք իրենց ձեռքերուն մէջ բան մը հասկնալու փափաքով ու կը հեռանան յամրաքայլ թախիծն ի սրտին:

Այս երեւոյթը մտածել կուտայ հայ մարդուն, թէ ինչպէս հայկական միութեան անդամները ամէնէն դոյզն ճիգն իսկ չեն թափեր գէթ իրենց թերխաչ հայերէնը զարգացնելու եւ հայկական միութեան մը անունը արդարացնելու համար: Մեզի զարմանք կը պատճառեն հոյլ մը աշխատունակ երիտասարդներ, մեծ մասամբ համալսարանականներ եւ բարձր արժանիքներու տէր, որոնք քիչ մը ջանք թափելով, վստահաբար, աւելի հեշտութեամբ կրնան զարգացնել ու կատարելագործել իրենց մայրենի լեզուն, քան նախկին սերունդի այն բոլոր պատուա-

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾԱՄՕՐ

ՀՐԱՆՏ ՄԱԹԵՒՈՍԵԱՆ

Բայց... լաւը... Լաւը, բայց, այս աշխարհում, այնուամենայնիւ, չատտանո՞ւմ է թէ քչանում: Մարդկութիւնը, իր գոյութեան ամբողջ ընթացքում առաջին անգամ՝ մի կուշտ փորով հաց է ուտում: Արեգակի տակ այս չոր երկիրը լցուել է առողջ աղջիկներով եւ նրանց ողորկ թեւերին ծաղկապատուաստի առողջ հետքերով քաղաքակրթութիւնը դրել է իր յաղթանակի զոյգ կնիքը: Բոլոր տներում հիմա տանտիրուհիները իրենց խառատ ու վարորդ ամուսինների համար մանրամասնօրէն չերտաւորում են մի թխուածք, որ դուրբէ էր եկել Նապոլէոն կայսեր նրբացած քիմքին: Ինքնաթիռները, մրգերը, կինոները, նկարները, տաղանդները, կօնեակները, կանխատեսումները տրորելով առաջ անցնող իրականութիւնը, պիտակների ոսկին,— ստորուած, մինչեւ երեկ մարդկային կեանքը ինչո՞ւ էր այդպէս սողէսող գալիս սովի ու ժանտախտի տակերով: Վատիկանը բարեյաջող վերադարձ է մաղթում տիեզերագնացներին: Լաւը շատանում է, վատը քչանում: Ինչու մենք չհասանք այս օրերին:

Համաշխարհային մեծ խառնակութիւնը պարզուել էր, ովկիանոսները հին խաղաղ չեչտով ծեծում էին իրենց ափերը, Գերմանիան գոց աչքերով մարսում էր պարտութիւնը, ռուսական սոցիալիզմի դոյութիւնը հանդարտ ներծծւում էր աշխարհի գիտակցութեանը, նոր սահմանների մազութած սիւները խամրում էին ու բուրում անսկիզբ մշտականութեան պատրանք. հաշմանդամներ արեւի ու յուշերի երանութեան մէջ զրուցում էին թէ ինչքան գեղեցիկ կերպով եկաւ ռումբը, ինչպէս տարաւ իրենց ոտքը, իրենք ինչպէս... — Մուստաֆա Քէմալի մեծ աղջիկը Խորքի դահլիճներում մի տեղ Շոպէն էր նուագում, խաւոտ վարագոյրները զով էին պահում արձակ սենեակները, երկու ըմպանակ սուրճը հանգչում էր փոքրիկ սեղանին, Քեմալի աղջիկը կրթուել էր Եւրոպայում, Քէմալը լուռ մտքերի միջից եկաւ, ասաց Մեծ Հարեւանի յարգելի դեսպան Արալովին. «Այո՜... մենք Հայերի հետ ամարդի վարուեցինք»: Խորքի դահլիճներում Շոպէն էին նուագում, բազկաթոռի մէջ Արալովը լուռ էր, Երկիրն ու Սփինքսը մի քիչ էլ ծերացան, Քէմալը թարթեց աչքերը եւ ասաց, եւ երեւաց որ մտածում էր նոյն մտքի վրայ. «Այո՜... բայց մենք ուրիշ ելք չունէինք»: Վէրքն ուրիշի էր, դատելով տեսքից՝ խոր վէրք էր, բայց եղածն արդէն եղած էր: — Այո... — ասաց Արալովը:

Այս ժողովրդի եղեռնը ինչու էր լինելու 1915ին՝ երեկ. մորթելու, վառելու, մոխիրը ծովերին տալու, տեղը բանջարանոց անելու ժամանա՞կ չգտաք 1315ին: 815ին, 15ին: Ձեռքս, ախար, մեկնում եմ՝ հասնում է այդ երկու միլիոն ուխտաւորին, որ Փրկութեան լեռն էին ելնում: Աշխարհում ցանուած տիֆերի ու թաքնուած դարանների միջով անցնես, անցնես, հասնես ու յօշոտուես քո տան դռանը: Վարպետն իրաւունք չունի քանդելու իր կապած կամուրջը, հայրն իրաւունք չունի մեռցնելու իր ծնած զաւակին, մարդն իրաւունք չունի սպանելու ինքն իրեն, քանի որ իրեն ինքը չի ստեղծել,— դուք ինչպէ՞ս կարողացաք մեր ճակատին նոր դէր գրել:

— Սարդարապատի ժամանակ մեր հրեստանին այստեղ էր կանգնել, եղեւնուտից մի քիչ դէպը: Հրամանատարը կանգնած էր այստեղ, իմ կանգնած տեղը: Ինքըս հրեստանաւոր էի, բայց ինձ լաւ չեմ յիշում: Հրամանատարը կանգնած էր այստեղ, իմ կանգնած տեղը: Ջարդ տուեցինք, ինչպէս լաւ ջարդեցինք, որ Թուրքի փաշան մեզ գովել էր:

Մեր հրեստանին կանգնել էր այս Մեծամօր բլրի տակ, Նրան չէին օգնում ոչ հին մագաղաթները, ոչ հիքսոսները, ոչ էլ Երկիրը գնդած գիտնականները, եւ տոնոցով աղերսում էր գէթ Արարատեան Հանրապետութիւն, հովտի դոնէ կէսը: Երկու միլիոն մեռելի վրայ խնդալու իրաւունքը ձեզ, երկու միլիոն դարբինների ու բանաստեղծների ափսոսալու կամ ամենեւին չափսոսալու իրաւունքը ձեզ, երեք միլիոն թափառականի կարօտը ծաղրելն էլ ձեզ, այս մի երկու մարդուս թոյլ տուէք կուչ գալ մեր հին մեծ տան մի անկիւնում, խոստանում ենք լաց չլինել, խոստանում ենք չյիշեցնել... Ամբողջ օրը մեր հրեստանին քանդուքարափ էր անում մեր Սարդարապատը, ապա տղերքը լծուեցին եւ, եղան պէս առանց ձայնի լաց լինելով, թնդանօթները թիզ առ թիզ քաշեցին Արագածն ի վեր Ապարան, որովհետեւ թշնամին ազնիւ ճակատամարտ, ազնիւ յաղթանակ կամ պարտութիւն չէր ուզում, քանի որ թշնամի չէր, այլ բոռենի, եւ բոռենին մեր ողկոյզը չէր ուզում, այլ մեր լէշը: Ցեռոյ թշնամին գովել էր թէ այդ Հայերը, ոչինչ, կարծես թէ տղամարդ են, կռւում են, — եւ հիմա մի փափկամորթ մարմին է փաթաթւում վզիս, եւ ես չան մազի համ եմ առնում:

(Շար. — 14)

Fonds A.R.A.M

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՀՈՂԱՐՏԻՔ
ԳԵՂԱՄ ՔԵՐՈՎԲԵԱՆ (ԻՇՔՕԼ)

Գեղամ Քերովբեանը (Իշքօլ) կորսնցուցինք վերջերս։ Պոլսոյ հայ մտաւորականները իր մահով կորսնցուցին իրենց պայծառ ներկայացուցիչներէն մէկը։

Գեղամ Քերովբեան ծնած էր 1924ին Պոլիս։ Կեդրոնականը աւարտելէ ետք յաճախեց Պոլսոյ համալսարանը, հետեւելով փիլիսոփայութեան, հոգեբանութեան եւ ընկերաբանութեան դասընթացքներուն։ Դասաւանդեց Կեդրոնականի, Դպրեվանքի, Ընծայարանի, Պէզճեան մայր վարժարանի եւ Ֆերիգիւղի մէջ եւ շնորհիւ իր լայն կարողութիւններուն իր դրոշմը դրաւ ամբողջ սերունդի մը վրայ, յատկապէս Կեդրոնականի, Դպրեվանքի եւ Ընծայարանի մէջ։ Ուսուցչութեան զուգընթաց, որ աւելի կոչում մըն էր իրեն համար, աշխատակցեցաւ Պոլսոյ հայ մամուլին՝ մեր պաշտօնակից « Ժամանակ »ին եւ « Դար » հանդէսին։

Իր մօտ մանաւորապէս չեշտուած էր գիտական պրպտումի հեշտանքը։ Կը հետաքրքրուէր լեզուական եւ գիտաբանական հարցերով։ Իր այս որոնումներուն հունձքը եղան « Հայերէն բառգիրք աշխարհաբար լեզուի — 1962 » եւ « Հայոց աւանդական պատմութիւն — 1968 » հատորները՝ երկուքն ալ լոյս տեսած Պոլսոյ մէջ։ 1969ին տեղափոխուելով Արեւմտեան Գերմանիա 1970էն սկսեալ մաս կազմեց Պօխումի Բուհր համալսարանի անձնակազմին։ Դասաւանդեց գրաբար եւ կարելիութիւնը ունեցաւ իր բուն կոչումին՝ լեզուաբանական եւ գիտաբանական հարցերու վրայ ծանրանալու։ Մասնակցեցաւ ծրագրուած « Հնդեւրոպական լեզուներու բառարանի » մը աշխատանքներուն, համագործակցեցաւ բիւզանդագէտներու հետ, հրատարակելով կարգ մը մասնագիտական յօդուածներ, որոնք բիւզանդագիտութեան կարգ մը ցարդ մութ մնացած հարցերուն լոյս կը սփռէին՝ հայ ձեռագիրներու օգնութեամբ։ Իր մասնակցութիւնը բերաւ Հ. Վ. Հաուսիկի հրատարակած « Դիցաբանութեան բառարան »ին եւ գրեց « Նախաքրիստոնէական Հայերու դիցաբանութիւնը » մենագրութիւնը, որ իր խստապահանջ սկզբունքներուն բերելով մէկ կոթողն էր։ Մինչեւ վերջերս կ՚աշխատէր Հարրասովից հրատարակչութեան (Վիսպատըն) իր խնդրած « Հայ քերականութիւն » հատորին վրայ։ Հիւանդութիւնը պատճառ եղաւ որ անաւարտ մնայ իր այս գործը եւ նոյնիսկ մերժէ « Համէական աշխարհի վերելքը եւ անկումը » բազմահատոր աշխատութեան հայկական բաժինը ստանձնելու պատուաբեր կոչումը։

Գեղամ Քերովբեան մեռաւ Յունուար 5ին Պօխումի մէջ։ Թաղումը կատարուեցաւ Յունուար 8ին։

Յանձին Գեղամ Քերովբեանի կորսնցուցինք տաղանդաւոր եւ հմուտ գիտնական – ուսուցիչ մը, տիպար հայ մտաւորական մը։

ՏՈՔԹ. ՌԱՖՖԻ ՔԷՊԱՊՃԵԱՆ

կան յօդուածագիրները, որոնք հայերէնը հեգելով սորվեցան անապատներու մէջ կամ հայերէն թերթեր կարդալով։ Այս արդիւնքին հասնելու համար պէտք է մեր այսօրուան երիտասարդները գոնէ ... հայերէն թերթ կարդան։

Երէկուան օտարականի սրտին մէջ կար խանդավառութիւն. այսօր թմրած են հայկական հարազատ հոգին անաղարտ պահելու կոչուած եւ ազգային աւանդութեանց պահապանները։ Այս անխմանալի զգացումն է որ արթնցաւ սրտիս մէջ, երբ փողոցը հանդիպեցայ սրտցաւ հայրենակիցի մը, որ ցոյց տուաւ մեքենագրուած ֆրանսերէն նամակ մը, զոր չէր կրնար կարդալ ու հասկնալ անոր բովանդակութիւնը։

Երբ յայտնեցի թէ Ազգ. Միութենէն ուղղուած բացառիկ ժողովի մը հրաւէր է, մարդը հիասթափ, մռայլ նայուածքով մը ձեռքերս սեղմեց ու գլուխը ճօճելով հեռացաւ։

Պ. ԳԱՊԱԳՃԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄՈՆՐԷԱԼԻ «Ա. Ահարոնեան» կեդրոնին մէջ տեղի ունեցած է Համազգայինի տեղական մասնաճիւղին ժողովը, որուն աւարտին Վիգէն Թիւֆէնքճեան դասախօսութիւն մը տուած է իբրեւ նիւթ ունենալով Պետրոս Դուրեանի եւ Վահան Տէրեանի կեանքն ու գործը։ Մարլէն Գարլոզեան ընթերցումներ կատարած է զոյգ բանաստեղծներու գործերէն։

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ Ս. Քառասուն Մանկանց վարժարանին մէջ, Դեկտ. 29ին, տօնուած է Կաղանդը։ Հարիւրաւոր աշակերտներ ընդունած են այցելութիւնը Կաղանդ պապային, որ նուէրներ բաշխած է մանուկներուն եւ ուսուցիչներուն։ Կէսօրին Կաղանդ պապան սեղանակից եղած է Հոգաբարձութեան եւ Թաղական Խորհուրդի անդամներուն, տնօրէնին, ուսուցիչներուն, քահանաներուն եւ պաշտօնէութեան։

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ նախագահ Ալեք Մանուկեան վերջերս Միութեան նուիրած է 2 միլիոն 113 հազար տոլար, որուն մէկ միլիոն 470 հազարը բաշխուած է Մշակութային Հիմնադրամին վրայ, իսկ 643 հազարը տրամադրուած է Ամերիկայի Կեդր. Յանձնախումբին՝ կրթական եւ մշակութային գործերու համար։

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ կազմուած է յոբելենական յանձնախումբ մը Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի գահակալութեան 25ամեակին առթիւ։ Հոկտ. 2ին Էջմիածնի մէջ տեղի կ՚ունենան հանդիսութիւններ։ Այդ առթիւ, Լոնտոնի յանձնախումբը, շօշափելի գումար մը Էջմիածնի տրամադրութեան տակ դնելու նպատակով, որոշած է արծաթէ եւ ոսկիէ մետալներ պատրաստել։ Արքայական Փողերանոցը յանձն առած է իր կնիքը դնել մետալներու վրայ, որոնք կ՚ունենան 38 մ.մ. տրամագիծ եւ կը կշռեն 23,08 կրամ, իսկ ոսկի մետալները (22 գարա)՝ 40 կրամ։ Արծաթի գինն է 25 փաունտ, իսկ ոսկիինը՝ 450։

ՖԵՐԻԳԻՒՂԻ (Պոլիս) Ս. Վարդանանց եկեղեցւոյ մէջ, Դեկտ. 29ին, Տարօն Նորոծ Քհնյ. Սիրականեան մատուցանած է իր անդրանիկ պատարագը։ Արարողութեանց նախագահած է Շնորհք Պատրիարք, որ քարոզով մը անդրադառնալէ ետք օրուան տօնին՝ Սրբոց Որդւոյն Որոտման, խօսքը ուղղած է Տարօն քահանայի եւ խրատական մը ըրած։ Յաւարտ պատարագի « Ալաճաճեան » սրահին մէջ տրուած է ճաշ, որու ընթացքին Տարօն Քհնյ. խօսած է քահանայական նուիրումի մասին։ Խօսք առած է Պետրոս Վրդ. Գավուքեան եւ Կաթողիկէ համայնքին շնորհաւորութիւնները փոխանցած նորօծ քահանային։ Հուսկ բանքը արտասանած է Շնորհք Պատրիարք։

ՔԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ Զէյթունի Հայրենակցական Միութեան վարչութեան կազմակերպութեամբ, Դեկտ. 16ին, Հոլիվուտի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է ի յիշատակ Զէյթունի նահատակներուն։ Վաչէ Քհնյ. Նազգաշեան քարոզով մը պանծացուցած է 1862ի Օգոստոսին եւ 1895ին տեղի ունեցած Զէյթունի հերոսամարտերը։ Յաւարտ պատարագի « Կարապետեան » սրահին մէջ տեղի ունեցած է յիշատակի հանդէս մը, ուր խօսք առած են Օր. Զրախեան, Կարապետ Խաչիկեան, Պօղոս Մելքոնեան եւ Եփրեմ Զաքտարեան։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԼՐԱՏՈՒ

Կրընոպլի Հայերու ակումբը, Կիրակի, Յունուար 20ին կազմակերպած է դահուկի (ski-de-fond) Ռոն – Ալփ երկրորդ ախոյեանութիւնը Հայերու համար, Քորանսոն – ան – Վեռքոռ։ Մրցումը բաց է բոլորին։ Կը սկսի ժամը 11ին փոքրերով եւ կը շարունակուի չափահասներով, այր եւ կին։

Կէսօրէ վերջ ժամը 16ին արդիւնքներու հաղորդում եւ հայկական միջավայրի մէջ հաւաքոյթ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԱՀ ԷԴԻԿ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ

Երեւանի մէջ մեռած է Հայաստանի բնակարանային տնտեսութեան նախարարի տեղակալը՝ Էդիկ Ջավադի Մինասեան, 42 տարեկանին։ Ծնած էր Թիֆլիս, 1959ին աւարտած է Երեւանի շինարարական ուսումնարանը, իսկ 1973ին՝ Ռոստովի երկաթուղիի երթեւեկի հիմնարկի շինարարական ճիւղը։ 1962էն մինչեւ իր մահը աշխատած է Հայաստանի բնակարանային տնտեսութեան նախարարութեան մէջ։ 1977էն ի վեր նախարարի տեղակալն էր։

×

ԿՈՂԲԸ ԵՐԿԱՐԱԿԵԱՑՆԵՐՈՒ ԳԻՒՂ

Կողբ գիւղի բնակիչ Վանօ Աբովեան բոլորած է իր 100ամեակը։ Հակառակ իր յառաջացեալ տարիքին ան կը զբաղի տակաւին տնային տնտեսութեամբ, այն համոզումով որ միայն ֆիզիքական աշխատանքի շնորհիւ է որ ինք մնացած է առոյգ։ Լաւ յիշողութիւն եւ տեսողութիւն ունի։ Ոչ մէկ անգամ դիմած է բժիշկի։ Վանօ Աբովեան 70 տարի աշխատած է։ Գրաճանաչ դարձած է 40 տարեկանին։ Ներկայիս իր թոռները՝ Անուշաւան Թերզեան եւ Աշոտ Աբովեան, կը դասախօսեն Երեւանի գիւղատնտեսական եւ անասնաբուծական հիմնարկներուն մէջ։ Նոյեմբերեանի շրջանի Կողբ լեռնային գիւղին մէջ շատ երկարակեացներ կան։ Հարիւր տարեկանը անցած են Սարգիս Խոջայեան, Նարգիս Աբովեան եւ ուրիշներ։

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒՄԸ

Հայաստանի բնակչութիւնը փոխադրութեան բոլոր տեսակներէն կը նախընտրէ օդանաւը։ Ներկայիս փոխադրութեանց մօտ մէկ երրորդը կը կատարէ օդանաւը։ Այս տարի աւելի քան մէկ միլիոն հոգի Երեւանէն օդանաւ առած է Մոսկուայի ուղղութեամբ։ Երեւան 40 օդային կամուրջներով կապուած է Խորհ. Միութեան զանազան քաղաքներու եւ շրջաններու հետ։ Ընթացիկ հնգամեակին օդակայաններ կառուցուած են Լենինական, Ղափան, Գորիս, Ջերմուկ։ Մեղրին, Վարդենիսը, Բերդը, Ստեփանաւանը կը պատրաստուին ընդունելու « Եակ–40 »ը օդանաւերը։ Օդանաւային ճամբորդութեանց սպասարկումը կը բարելաւուի։ Հնգամեակի վերջերը, երբ աւարտի Երեւանի արեւմտեան օդակայարանի նոր շէնքին շինութիւնը։

ՍՊԱՍՄԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ
(ՎԷՊ)

= ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ =

ԺԱ.

Դայեակը հեռացաւ սենեակէն եւ այն ատեն ահռելի գաղափար մը մտքիս մէջ ծնաւ. «Թերեւս հրէշ մըն է տղաս, պակասաւոր արարած մը. անոր համար չուզեց ինծի ցուցնել»։

Գիշերը միայն երեւցաւ նորէն դայեակը եւ մեծ զարմացումով զինքը ժպտուն տեսայ. ձեռքը ճակտիս դրաւ եւ մեղմ ձայնով մը ըսաւ ինծի.

– Ալ տենդ չունիս, հիմա կրնանք խօսիլ այնպէս չէ՞. ի՞նչ պիտի ընես տղադ։

– Ի՞նչ պիտի ընեմ...

– Այո՛, պէտք որ ինծի ըսես թէ կ՚ուզես զայն պահե՞լ թէ լքել...

– Բայց անտարակոյս, պահել կ՚ուզեմ իմ տղաս, գոչեցի մէկէն, ամբողջ մարմնովս դղրդուելով. ա՛հ արդէն ինչ ծայրայեղ փափաք մը կը զգայի այդ պզտիկ էակը կուրծքիս վրայ սեղմելու, ու թեւիս վրայ զգալու անոր սիրելի գլխուն ծանրութիւնը։

Սրտնեղ շարժումով մը շապիկս բացաւ եւ գրեթէ ցաւցնելով ստինքս քննեց։

— Պիտի չկրնաս, ըսաւ չոր ձայնով մը, ու անմիջապէս աւելի ճկունութեամբ եւ անուշութեամբ աւելցուց.

– Ես ստնտու մը կը ճանչնամ, սքանչելի կին է, դիւրամատչելի պայմաններով, վաղն իսկ կը ղրկենք տղեկը եւ դուն ալ հանգիստ կ՚ըլլաս։

«Պիտի չկրնա՛ս». մինակ այս բառերը լախտի հարուածի մը պէս ինկան իմ գըլխուս եւ նորէն սկսայ լալ յուսաբեկ մայրութեան մը բոլոր դառնութեամբը. բայց մէկէն կորով ստացած, աւելցուցի.

– Ամէն բան պիտի փորձեմ ,Տիկին, թերեւս վերջապէս յաջողիմ։

Առանց պատասխանի հեռացաւ քովէս. ամբողջ գիշերը անցուցի կէս մը տենդի մէջ, հարուածուած արդէն դայեակին խօսքերէն եւ տղուս կարօտովը տանջըւած, որուն դեռ աղջիկ կամ մանչ ըլլալը չէի գիտեր։ Այն գիշեր իսկ աստիճանաբար զգացի կուրծքիս բարձրանալը, լեցուիլը առատ կաթով, մինչեւ առաւօտ, այնպէս որ առաջին լոյսին շապիկս բացի եւ հրճուանքով տեսայ որ թեթեւ ճընշումի մը ճերմակ եւ մաքուր կաթը կը ցայտէր արդէն արագօրէն։

Քիչ մը ետքը տեսայ նաեւ մանչուկս, պզտիկ եւ նիհար տղեկ մը, գրեթէ ճըղճիմ, բայց արդէն յոյսով լեցուն էի եւ սկսայ դիեցնելու տաժանագին սկսնակութեան ու չյաջողեցայ. մինակս, անփորձ՝ ի՞նչ կրնայի ընել. անգամ մը իսկ դայեակը չեկաւ ինծի օգնելու, կաթը հետզհետէ լեցուելով կը կարծրացնէր ծիծերս եւ ցաւեր կը զգայի. պտուկներուն վրայ վէրքեր գոյացան եւ եղաւ ատեն մը որ ամէն անգամ կաթ տալուս կաթին հետ արիւն կը հոսէր... վերջապէս տենդը վրայ եկաւ ու բժիշկը առաջին այցելութեան իսկ արգիլեց ինծի կաթ տալու. տղաս հեռացուցին քովէս եւ անմիջապէս մեկնեցայ. քանի մը օր տունը անցուցի մինակս, թաղին բժիշկին իրենամքովը դոհանալու, բայց հիմա այլեւս, պարոն բժիշկ քաջութիւն չունիմ մինակս տունը մնալու. ու ինծի ըսին մանաւանդ թէ դուք կրնաք խնամել զիս եւ կաթս վերադարձնել։

Բրաց եւ Սատարօֆ անխօս մտիկ ըրին մինչեւ որ հիւանդը խօսքը վերջացուց. բայց անիկա իրենց կը նայէր կարծես առ յաւէտ կորսնցուցած յոյսը որսալու համար անոնց նայուածքէն։ Վերջապէս Բրաց բարի ձայնով մը ըսաւ անոր.

– Տիկին, ամէն ջանք պիտի ընենք ապահով եղէք թերեւս կարենաք նորէն դիեցնել ձեր տղան, ամէն պարագայի մէջ այսօրուընէ իսկ ձեր մանկիկը ձեր քովը պիտի ունենաք։

– Ա՛հ...։

Այս ըսելով յառաջացաւ դէպի դուռը. Մարթ կը հասնէր պէտք եղած նիւթերով։

Հիւանդը կողմնակի նայուածք մը ուղղեց նշդրակներուն՝ ապակեայ անօթի մը մէջ պահուած, մէկը ուղիղ եւ միւսը կարճ ու կեռ. բայց Բրաց մէկէն զինքը ապահովցուց.

– Թմրեցուցիչ դեղով մը անզգայացնեմ վէրքը, ու բնաւ ցաւ պիտի չզգաք։

Հիւանդը կանգնեցաւ՝ կորովի։

– Նոյնիսկ ցաւը փոյթս չէ, պարոն, կը բաւէ որ շուտ ըլլայ։

(45 – Շար.)

Fonds A.R.A.M

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Արտաշէս Փուշուճեան, իրենց ամուսնութեան առթիւ, 100 ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման, 100 ֆր. Մարսէյլի Մշակոյթի Տան եւ 100 ֆր. Սեւրանի Կապ. Խաչի Հայկ. վարժարանի ֆոնտին (ստանալ Յառաջէն)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ՝

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7ԻՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի Բարեկենդանի խրախճանքին, Կիրակի Փետրուար 10, ժամը 13.30ին:

HOTEL ARCADE
2, Rue Cambronne, Paris 15e
Մուտք եւ ճաշագին 100 ֆր.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Թեհրանէն Արշաւիր Մարգարեան կը փնտռէ իր հօրեղբօրորդին՝ Մուշեղ Մարգարեան, ծնած՝ 1910ին, Երեւանի մօտ գտնուող Շոլբուլաղ գիւղը, հօր անունը Եղիա, մօրը՝ Աննա, կնոջ անունը Ասիա, զաւակներունը՝ Ֆելիքս եւ Էլիանորա: Կը փնտռէ նաեւ Պետրոս եւ Ազուան Մելիքեան, ծնած՝ նոյն գիւղը, ծնողքները՝ Անոյշ եւ Խաչատուր, իսկ քոյրը՝ Հռիփսիմէ: Վերոյիշեալ անձերը անհետացած են Բ. Աշխարհամարտին: Տեղեակ եղողներէն կը խնդրուի գրել՝ հետեւեալ հասցէին՝

Արշաւիր Մարգարեան
Մոպարէզան պողոտայ (Ռուզվելթ)
Նախիտ փողոց, թիւ 18
Թեհրան — Իրան

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Սէն Մորիսի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է նոր տարուան առթիւ ի նպաստ դպրոցին հետեւեալ նուէրները.— Պր. Ալեքս Մանուկեան (Տէսին) 1000 ֆր., ոմն 100 ֆ.:

LA CAPPADOCE

spécial !

27 janvier soirée tzigane

avec

LES IVANOVITCH

du 7 au 31 janvier

la chanteuse noire américaine

NIVO

Réservations : 375-05-30 — 67 bis, Quai Blanqui — Alfortville 94

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE DE MARSEILLE
12 - 14, Rue St. Bazile

DEBAT PUBLIC

Thème : *La connaissance de la langue est-elle indispensable pour défendre la Cause Arménienne ?*
Vendredi 18 Janvier à 21 heures
Participent :
Dr. GEORGES KEPENEGHIAN et
ARA KRIKORIAN
Débat dirigé par
ARAM CHEGHIKIAN
ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ
Նիւթ՝ Լեզուն անհրաժե՞շտ է Հայ Դատ պաշտպանելու համար:
Մուտքը ազատ է —
Entré libre

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

12 – 14, ՌԻՒ ՍԷՆ ՊԱԶԻԼ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ-ՏՕՆԱԾԱՌ

Մշակ. Տան միօրեայ դպրոցին, Յունուար 20, Կիրակի, ժամը 15ին:

Գեղարուեստական բաժին աշակերտութեան կողմէ.— Արտասանութիւն, խմբերգ, հայկ. պար, թատերական ներկայացում:

GORGI VAČAṘASTUN

ԳՈՐԳԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՐՄԻՆ

ուր պիտի գտնէք արեւելեան լաւագոյն գորգերը, մատչելի գիներով

ARMINE

les plus beaux Tapis d'Orient
importation directe, prix, choix, qualité

acheter un tapis chez Armine.
est un placement sur et agréable

ARMINE

ANTIQUITÉS - TAPIS
73, RUE LA FAYETTE, 75009 PARIS
tél. 878 80 13 métro Cadet

ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ Բ. ՏԱՐԵԴԱՐՁ ՍԱՀԱԿ – ՄԵՍՐՈՊ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Կիրակի, Յունուար 20ին, Ս. Սահակ-Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենան ՍԱՀԱԿ – ՄԵՍՐՈՊ երգչախումբի հիմնադրութեան Բ. տարեդարձի հանդիսութիւնները եպիսկոպոսական պատարագով, զոր կը մատուցանէ

ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Պատարագը կ'երգէ Սահակ – Մեսրոպ երգչախումբը Եկմալեան եղանակով եւ իր ամբողջական կազմով, ղեկավարութեամբ խմբավար ԽԱՉԻԿ ԵԸԼՄԱԶԵԱՆԻ:

Պատարագէն ետք եկեղեցւոյ Արծրունի Չրքաշեան սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ սիրոյ սեղան ի պատիւ հիւրերու եւ երգչախումբի անդամներու:

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8, պատարագ ժամը 9.30:

Յ. Գ.— Ճաշի մասնակցիլ փափաքողները պէտք է նախօրօք ապահովեն իրենց տեղերը Վ. Պօզաճեանէ (91) 90.53.91, կամ եկեղեցւոյ քարտուղարութեան մօտ՝ (91) 77.84.70

UNIVERSITE PARIS III
DAUPHINE
Institut national des langues orientales vivantes

LITTERATURE ARMENIENNE DE LA DIASPORA

Programme des cours 1979-80
Lundi 21 Janvier
Diaspora et Critique (II)
Lundi 4 Février
Première larme, H. Ochagan (III)
Lundi 18 Février
La revue MENK
Histoire et idéologie
Lundi 3 Mars
Ch. Chahnour (I)
La Retraite sans Musique
Lundi 17 Mars
La Retraite sans Musique
Ch. Chahnour (II)
Lundi 31 Mars
Le Bois de Vincennes
N. Sarafian (I)
Lundi 14 Avril
Le Bois de Vincennes
N. Sarafian (II)
Lundi 28 Avril
Un jour comme les autres
Z. Vorpouni (I)
Lundi 12 Mai
Un jour comme les autres
Z. Vorpouni (II)
Les cours ont lieu tous les 15 jours de 17 à 19 heures au centre Dauphine, Salle B-111.

Ի նպաստ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Ոմն 200 ֆր., Վահան Վարդանեանի յիշատակին՝ Վարդանեան ընտ., Մշակոյթի Տան Տիկնանց Միութիւն 200ական, Տէր եւ Տիկ. Ջաւէն Միլտոնեան, Շալճեան ընտ., Մշակոյթի Տան Անիմասիոնի Յանձ., Պօղոսեան ընտ. 100ական, Կարապետեան ընտ., այրի Տիկ. Եկոյեան, Արսէն Տէր-Զաքարեան, Մանուկեան ընտ., Տէր եւ Տիկ. Վահրամ Ճառայեան, Տէր եւ Տիկ. Կարօ Յովսէփեան 50ական: Արաքսի Սարգիսեանի յիշատակին՝ Պօղոսեան ընտ. 100, Տէր եւ Տիկ. Գըլըճեան 10 ֆր.:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հիմնական նորոգութեան համար եղած նուիրատուութեանց
Գ. ՑԱՆԿ

Տէր եւ Տիկ. Արշակ Քիւչիւքեան, Օր. Զուարթ Էօմիւրպէք, Տիկ. Ազնիւ Նիկողոսեան, Պ. Գրիգոր Սարաֆեան, Տիկ. Բարիզ Մարտիրոսեան, Տէր եւ Տիկ. Արմենակ Կէօնճիւգլիւեան, Տէր եւ Տիկ. Գէորգ Պարսամեան, Տէր եւ Տիկ. Պերճ Դանիէլեան, Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Սոլաքօղլու, Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Պալօղլու, Տէր եւ Տիկ. Սահակ Եուլաֆճը, Տէր եւ Տիկ. Վահէ Յակոբեան, Տէր եւ Տիկ. Մանուկ Մանուկեան, Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Պուտագօղլու, Պ. Արման Զարֆճեան, Տէր եւ Տիկ. Եանկընեան 50ական, Պ. Էտմոն Զալեան, Տիկ. Ժանէթ Թուղլաճեան 40ական, Պ. Յարութիւն Տէմիրճի, Պ. Գրիգոր Մարգարեան, Պ. Նուպար Դանիէլեան, ոմն 30ական, Պ. Եդուարդ Վրթանէսեան, Արմենակ Թօփուզօղլու, Կիրակոս Սոլաքօղլու, Յարութիւն Սոլաքօղլու 20ական ֆր.:

Ընդհ. գումար 42.280 ֆ.

ՀԱՅԵՐԷՆԸ ԱՌԱՆՑ ՈՒՍՈՒՑԻՉԻ

pour apprendre
reviser,
conserver
la langue
Arménienne

Dans le cadre de ses activités, la Bibliothèque publique d'information du Centre Georges Pompidou vous propose une nouvelle production :
L'ARMENIEN SANS MAITRE
une méthode d'auto-enseigement en trois niveaux, comprenant : un manuel et douze cassettes.
Vous pouvez bénéficier d'un prix préférentiel pour un tirage limité à 100 exemplaires.
Pour toute information relative à l'utilisation et au programme pédagogique de cette méthode de langue, vous pouvez vous adresser :
BPI, Médiathèque de langues
Tél : 277-12-33, poste 44-92

U. G. A. B.

UNION GENERALE
ARMENIENNE
DE BIENFAISANCE
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles, Paris 17e

Concert Exceptionnel

Dimanche 20 Janvier à 15 h. précises par l'Ensemble Instrumental de Romans, sous la direction de
ALEXANDRE SIRANOSSIAN
soliste :
ASDGHIG DEDEYAN (soprano)
Au programme :
Symphonie de Haroutiounian
Concerto pour trompette et orchestre à cordes de Telemann, soliste Henri-Paul Beaujard.
Danses et chants populaires de Komitas
Symphonie de Mirzoyan
Participation aux frais — Réservation à l'UGAB, Tél. 520-03-18

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Լըսեան – Բարեկամական Միութեան Բաժակի օրը Փետր. 10, Ալեք Մանուկեան սրահը:

×

Կապ. Խաչի Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղին մշակութային ձեռնարկը մասնակցութեամբ ԱՆԻ երգչախումբին եւ Ալֆորվիլի Թատերախումբին Փետր. 3ին:

Imprimé sur les Presses
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935
du Journal « Haratch »

Fonds A.R.A.M

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
17
JEUDI
17 JANVIER
1980

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 2 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.559 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE — No 14.559

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԻՒ ԵՈՐՔԷՆ ՊՐԻՒՍԷԼ

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԻ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Ազգաժողովը, Նիւ Եորքի մէջ 18ի դէմ 104 ձայնով (եւ 18 ձեռնպահ) դատապարտեց խորհրդային միջամտութիւնը Աֆղանիստան եւ յատուկ բանաձեւով մը պահանջեց « օտար ուժերու անմիջական, առանց պայմանի եւ ամբողջական քաշուիլը, թոյլ տալու համար աֆղան ժողովուրդին որ ինք վճռէ իր կառավարութեան տեսակը եւ ընտրէ տնտեսական, քաղաքական եւ ընկերային դրութիւնը առանց արտաքին ճնշումի կամ պարտադրանքի »: Ձեռնպահներու մէջ յատկանշական կը նկատուի Ռումանիոյ ներկայութիւնը որ Վարշաւայի Ուխտի անդամ մըն է: Ձեռնպահ մնացած են նաեւ Մոսկուայի « աւանդական » բարեկամներ ինչպէս Ալժերիա, Պենին, Կինէա – Պիսաու, Մատակասքար, Նիքարակուա եւ Սուրիա: Դիւանագիտական ճակատի վրայ մեծ պարտութիւն մըն է Խորհ. Միութեան համար: Մոսկուա բուռն հակազդեցութիւն մը ունեցաւ անշուշտ այս քուէարկութեան առթիւ եւ Թաս « բացայայտ միջամտութիւն Միացեալ Ազգերու գերիշխան Պետութեան մը՝ (Աֆղանիստան) գործերուն » որակեց Ազգաժողովին որոշումը:

Նիւ Եորքէն ետք, Պրիւսէլի մէջ էր որ Եւրոպայի Արտաքին Ինը նախարարները միաձայնութեամբ կը դատապարտէին խորհրդային ներխուժումը եւ կը յայտնէին իրենց խոր մտահոգութիւնը շեշտելով « անընդունելի բնոյթը » Խորհ. Միութեան տուած բացատրութիւններուն արդարացնելու համար իր միջամտութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԻԹՈՅԻ վիճակը ծանր է եւ հակառակ անոր որ ինք դէմ է իր ոտքին անդամահատման, բժիշկները որոշած են ընել հակառակ իր կամքին, փտախտի պատճառով: Չորեքշաբթի առտու լուրերը մտահոգիչ էին եւ Պելկրատի մէջ ալ յուռետեսութիւն կը տիրէր:

ԻՐԱՆ, Չորեքշաբթի օր կը տօնէր Շահին մեկնումին առաջին տարեդարձը, մեծ ոգեւորութեան մէջ:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ զօրաբաժին մը համախմբած է պարսկական սահմանագլուխը ինչ որ կը մտահոգէ Արեւմուտքը եւ Ծոցի Պետութիւնները թէեւ Թաս հերքած է....:

ՓԱՐԻԶԻ վարձակառքերու (թաքսի) սակերը 15 առ հարիւրի « վայրագ » յաւելում մը կ'ընեն մինչ իրենց միայն 10 առ հարիւր արտօնուած էր անմիջականին համար եւ մնացեալ 5ն ալ Յուլիսին:

ԺԻԼՊԷՐ ՏԱԼԿԱԼԵԱՆ փոխ – նախագահ երկլեզուեան դաստիարակութեան տեղեկատուութեան համաշխարհային կեդրոնին, շահեկան յօդուած մը ստորագրած էր Երեքշաբթի իրիկուան (Յունուար 16) Մոնտին մէջ, նիւթ ունենալով « Հասարակաց լեզուական քաղաքականութեան մը համար » թեման:

ԵՐԵՒԱՆ ◄=► ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս Յունուար 4–11)

ՄՈԼԴԱՎԻՈՅ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԸ

Ճարտարապետ Արշաւիր Թորամանեան տարիներ ուսումնասիրած է Մոլդավիա ապրած Հայերու մշակութային կեանքի պատմութիւնը: Իր հետազօտութեան արդիւնքներու մասին փրոֆեսէօրը հետեւեալ տեղեկութիւնները տուած է « Արմէնփրէս »ի թղթակիցին: Մոլդավիան ամենէն շատ հայ բնակչութիւն ունեցող գաղութներէն մէկը եղած է հարաւ – արեւելեան Եւրոպայի այլ գաղութներու շարքին: Անոր մասին ամենէն հին յիշատակութիւնը ունինք Դնեստրի Բելգորոդ քաղաքի հայկական եկեղեցւոյ 967ի մակագրութենէն: Հնագէտներու կարծիքով, այդ քարակերտ փաստը փոխադրուած է Խրիմէն իբրեւ մասունք, մօտաւորապէս ԺԳ. դարու վերջերը, երբ Խրիմի հայկական գաղութը հեղհեղէ անկումի մէջ եղած է: Մոլդավիոյ հողամասին վրայ Հայերու ներկայութեան մասին աւելի հաւաստի տեղեկութիւնները կը պատկանին ԺԴ. դարուն (1319), երբ Հայաստանի հին մայրաքաղաք Անիի զօրաւոր երկրաշարժէն ետք բազմաթիւ Հայեր հեռացան քաղաքէն եւ շրջակայքէն, ապաստան գտան հայրենիքէն հեռու վայրերու մէջ:

Հիւրընկալ Մոլդավիոյ հողամասին վրայ աշխուժացաւ հայկական կեանքը, շատ մը քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ ստեղծուեցան հայ համայնքներ, որոնք գործօն մասնակցութիւն ունեցան Մոլդավիոյ տնտեսական, քաղաքական եւ մշակութային կեանքին մէջ: ԺԴ. դարէն մինչեւ Ի. դարու սկիզբները Հայերը տարբեր ժամանակներուն կառուցանած են բնակավայրեր, արտադրական եւ առեւտրական ձեռնարկութիւններ, մշակութային կեդրոններ, դպրոցներ, ճարտարապետական յուշարձաններ, եւայլն:

Բելգորոդի հայ բնակչութեան թիւը ԺԴ. դարուն եղած է մօտ հինգ հազար: Քաղաքին հայկական եկեղեցւոյ մէջ, ուր պահպանուած են մարմարէ արձանագրուած տապանաքարեր, նախ քան Հայոց կաթողիկոս ընտրուիլը տարիներ ծառայած է Ներսէս Աշտարակեցի:

Հայ եւ մոլդավ ժողովուրդներու բարեկամութեան բազմաթիւ վկայութիւններ կան Քիշնեւի մէջ: Քաղաքը Հայերուն ծանօթ եղած է ԺԷ. դարուն. այդ մասին յիշատակած է ԺԸ. դարու սկիզբները մոլդավ ծանօթ կառավարիչ եւ պատմաբան Դմիտրի Կանտեմիր: ԺԹ. դարու սկիզբը հոն հաստատուած է Նախիջեւանի – Բեսարաբիոյ թեմի առաջին առաջնորդը՝ Գրիգոր Արք. Զաքարեան, որ ծնած էր Դնեստրի Բելգորոդ քաղաքը: Քիշնեւի մէջ Հայոց մշակոյթի կարեւոր յուշարձան մըն է Աստուածամօր եկեղեցին, որ կառուցուած է ԺԸ. դարուն եւ բազմաթիւ անգամներ վերակառուցուած ու վերանորոգուած է: Ճարտ. Ա. Թորամանեան պարզած է, որ այդ շինարարական աշխատանքները կատարուած են ԺԸ. դարու վերջերը եւ ԺԹ. դարու սկիզբները ծանօթ ճարտարապետ Աղեքսանդր Բեռնարդացիի (հայ) նախագիծով: Ներկայիս եկեղեցին կը վերակառուցուի քիշնեւցի ճարտարապետ Ա. Համբարձումեանի նախագիծով:

Քաղաքի նախկին հայկական գերեզմանատունը կայ փոքր եկեղեցի մը, որ կը յիշեցնէ Հայաստանի խաչաձեւ նման շատ մը յուշարձաններ: Կառուցուած է Ի. դարու սկիզբը եւ, իբրեւ տոհմական եկեղեցի, ունի նաեւ դամբարան: Գերեզմանատունը կան քանի մը տասնեակ տապանաքարեր, որոնցմէ ամենէն հինները կը պատկանին անցեալ դարու առաջին կէսին: Անոնց մակագրութիւններէ կը պարզուի, որ Մոլդավիա ապրած Հայերու մէջ եղած են անձեր՝ որոնք կարեւոր դեր խաղացած են քաղաքական եւ տնտեսական կեանքին մէջ:

Օրգէեւ քաղաքին մէջ բաւական լաւ վիճակով կը պահպանուի հայկական մատուռը: Նկատի առնելով անոր ճարտարապետական բարձր յատկանիշները, փրոֆ. Ա. Թորամանեան կ'ենթադրէ, որ այդ կառոյցին ալ հեղինակը ճարտ. Աղեքսանդր Բեռնարդացին է: Իր նախագիծով է, որ Գանչեշտ քաղաքին մէջ (ներկայիս Կոտովսկ) կառուցուած են Հայերուն պատկանած եկեղեցի մը, պալատ, որսորդական տուն, եւայլն: Պահպանուած է Օրգէեւի շրջանի Իվանչէ գիւղի կեդրոնական մասին մէջ ուրիշ պալատ մը եւս: Մոլդավիոյ հայկական գաղութի կեանքին մէջ կարեւոր տեղ կը գրաւէ նաեւ Գրիգորիոպոլիս քաղաքը, զոր Հայերը հիմնադրած են 1792ին: Զանազան ժամանակներուն քաղաքի կառուցապատման հետեւանքով հին շինութիւններէն քիչ բան պահպանուած է, փոխարէնը գաղութին պատմութիւնը կ'ամբողջացնեն այլ կարգի վկայութիւններ, յատկապէս քաղաքի բլուրներէն մէկուն վրայ գտնուող հայկական գերեզմանատունը, ուր կան յարդարուած տասնեակ մը մարմարէ տապանաքարեր, որոնց մէկ մասը աւելի հին է քան քաղաքը: Ասիկա կը նշանակէ, թէ ուրիշ վայրերէ եկած Հայերը իրենց հետ բերած են հարազատներու եւ ազգականներու տապանաքարերը: Կարդալով մակագրութիւնները, առանց դժուարութեան կարելի է եզրակացնել, որ ԺԷ. – ԺԹ. դարերուն Գրիգորիոպոլիս եւ Մոլդավիոյ այլ վայրեր եկած Հայերը ծագումով եղած են Արեւելեան եւ Արեւմտեան Հայաստանէն, Փոքր Ասիայէն, մասնաւորաբար Տրապիզոնէն, Զմիւռնիայէն եւ այլ քաղաքներէ ու գիւղերէ:

×

ՅՈՎՀ. ԱՅՎԱԶՈՎՍԿԻԻ ԿՏԱՒՆԵՐՈՒՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ ԵՐԵՒԱՆ

Երեւանի « Մարտիրոս Սարեան » թանգարանին մէջ կը ցուցադրուին Յովհաննէս Այվազովսկիի այն կտաւները, որոնց թեման ան ընտրած է կովկասեան, ինչպէս նաեւ իր պապերու երկրի միջավայրէն: Այդ գործերը բերուած են Մոսկուայի, Լենինգրադի, Թէոդոսիայի, Թիֆլիսի, Ստաւրոպոլի, Մախաչկալայի, Դոնի Ռոստովի եւ այլ քաղաքներու ցուցասրահներէն եւ յատուկ հաւաքածոներէն: Ցուցահանդէսի բացման օրը խօսք առած են Մ. Սարեան թանգարանին տնօրէնը՝ Շահէն Խաչատրեան եւ պետական պատկերասրահի տնօրէն Եդուարդ Իսաբէկեան:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՆՈՐ ՆԱԽԱՐԱՐԸ՝

ԳՈՒՐԳԷՆ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

« Սովետական Հայաստան » օրաթերթի Յունուար 11ի թիւէն կ'իմանանք թէ Հայկական ՍՍՀ Գերագոյն Սովետի Նախագահութեան Յունուար 10ի հրամանագրով Գուրգէն Աշոտի Առաքելեան Հայաստանի « Կուլտուրայի Մինիստր » նշանակուած է:

Նոր նախարարը ծնած է Երեւան 1925ին: Արձակագիր, լրագրող, շարժանկարի սցենարոյի՝ հեղինակ: Աշխատած է Պիոներ կանչ եւ Աւանգարդ թերթերու խմբագրութեան մէջ, եղած է « Երեկոյեան Երեւան »ի խմբագիր եւ 1959էն 74 Պրաւդայի Հայաստանի թղթակից: Հեղինակ է բազմաթիւ հատորներու, որոնց մէջ՝ Տափաստանի մարդիկ (1955), Անյայտ հերոսը (1960), Հունգարական պատկերներ (1968), Գրականութիւն ծնուած պարբերական մամուլում (1971): եւայլն:

ԹԵՀՐԱՆ

Երբ «ՆԱՀԱՊԵՏ»ը կը խանգարէ Թուրքերը

« Ալիք »ի Յունուար 12ի թիւէն կ'իմանանք, որ նախորդ օրուընէ դադրած է « Նահապետ » ֆիլմի ցուցադրութիւնը Թեհրանի մէջ: Ի՞նչ է պատահած.—

Թեհրանի մէջ որոշուեր է ցուցադրել « Նահապետ » շարժանկարը՝ « Հայերի ջարդը » անուան տակ, Յունուար մէկէն սկսեալ: Բարձրագոյն կրթութեան հիմնարկը, որ շարժանկարներու ցուցադրութեան արտօնութիւնը կուտայ, թրքական դեսպանատան միջամտութեան հետեւանքով կը մերժէ այդ արտօնութիւնը, թրքական դեսպանատան Ա. քարտուղարը մտահոգութիւն յայտնած ըլլալով որ շարժանկարին ցուցադրութիւնը բախումներու առիթ կրնայ տալ Թուրքերու եւ Հայերու միջեւ: Այն ատեն, Թեհրանի Հայոց առաջնորդը՝ Արտակ Արք., կը միջամտէ հարցին եւ կ'առաջարկէ Հիմնարկին՝ արտօնել ժապաւէնին ցուցադրութիւնը իր իսկ անուան տակ, այսինքն « Նահապետ »ը: Արտօնութիւնը ձեռք կը ձգուի եւ ֆիլմը ցուցադրուիլ կը սկսի Յունուար 10ին: Սակայն շարժանկարի սրահին տնօրէնը յաջորդ օրն իսկ, ժամը 16ին, կ'ընդհատէ ցուցադրութիւնը առարկելով որ շարժանկարը տեսնել փափաքողներու թիւը անբաւարար է, այլ խօսքով՝ իրեն համար շահաբեր չէ: Սակայն « Ալիք » դիտել կուտայ, թէ մէկուկէս օրուան ընթացքին շուրջ 2000 հոգի տեսած է շարժանկարը:

Ներկայիս ջանք կը թափուի դարձեալ կարենալ ցուցադրելու համար ժապաւէնը:

Fonds A.R.A.M

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրեցինք, թուրք թերթերը կը շարունակեն թերթօններ հրատարակել, թուրք դիւանագէտին մահափորձին առթիւ, զարկ տալով նաեւ իրենց վա՛ռ երեւակայութեան: Ստորեւ՝ Պէտիի Ֆայիքի «խորհրդածութիւնները» *Հիւրրիյէթի* Դեկտ. 30ի թիւին մէջ, *Կիրակնօրեայ զրոյց* սիւնակին տակ, «Հայկ. Հարց» խորագրով: Ցատկա–նշական գրութիւն մը որու հեղինակը մտայնութիւն մը կը ցուցաբերէ, որ նորութիւն չէ: Կը գանգատի նոյնիսկ Թուրքիոյ Հայերուն «լռութենէն» գիտակցաբար անգիտանալով որ Շնորհք Պատրիարք երբեք չէ խուսափած *անհրաժեշտն* ընելէ այդ ուղղութեամբ թէ՛ յայտարարութիւններով եւ թէ մինչեւ իսկ հեռագիր գրկելով ժընեւի ժողովին, որպէսզի վերցուի 30րդ յօդուածը (եւ մեր այնքան յարգելի Պատրիարքը չարժանացաւ իսկ Սփիւռքի հայ մամուլին *խմաստուն լռութեան* այդ առթիւ, այլ ի՜նչ ի՜նչ մեղադրանքներ եղան իր հասցէին եւ դեռ *Հայութեան* ի՜նչ ի՜նչ դասեր ալ տրուեցան իրեն՝ արտասահման նստած եւ հանգիստ – հանգիստ օրը իրիկուն ընող իր «քաղաքագէտ» հայրենակիցներուն կողմէ): Դեռ Յունուար 5ին, Պատրիարքը իր խօսքը ուղղած է թուրք ժողովուրդին: Այդ յայտարարութենէն մասեր լոյս տեսած են թուրք մամուլին մէջ եւ սփռուած հեռատեսիլէն: Բայց նայինք թէ ի՞նչ կը պատմէ Պէտիի Ֆայիք.—

×

«Հայկական ահաբեկչութիւնը, Թուրքերու դէմ շարունակուող իր գործունէութիւնը յառաջ կը տանի՝ արիւնոտ ձեռքերը մարդկութեան աչքերուն մէջ խօթելով ու հանելով, առանց քաշուելու:

Մեր ժամանակներուն՝ ո՛չ մէկ բռնութեան դէպք, ո՛չ մէկ ահաբեկչութիւն, այս հայկական վատութեան չափ հանդիստ, ազատ, բացարձակ եւ անամօթ կերպով չէ կատարուած, չի կատարուիր եւ մեղադրանքէ զերծ չէ մնացած ու չի մնար:

Արեւմուտքին ամէնէն լուրջ տեղեկատուութեան ու հաղորդակցութեան միջոցները, այսքան սարսռազդեցիկ կերպով չեն օգտագործուած Թուրքերուն դէմ եւ այսքան ստորնօրէն չեն յայանուիր ձեր դէմ: Եւ Արեւելքին իրրեւ թէ մահմետական նկատուած տեղեկատուութեան քանի – քանի սպասարկութիւններուն մէջ չէք կրնար հանդիպիլ ցաւի, ափսոսանքի, մեղադրանքի կամ պարսաւանքի դոյզն իսկ հետքին կամ ակնարկութեան:

Հայկական հեթանոսութիւնը՝ Թուրքին շրջապատող վատութեան աշխարհագրութիւնը այս անգամ լաւ նշմարած է եւ իր այդ կիրքով է որ, իր յանդգնութիւնն ու ամբարտաւանութիւնը աւելի յառաջ կը տանի օրէ օր եւ չղթայազերծած է կատաղի, անվերջանալի պայքար մը այդ ուղղութեամբ:

Երկրորդ Աշխարհամարտէն անմիջապէս վերջ, հայկական կազմակերպութիւնները նկատեցին որ Թրքական հողամասերու վրայ իրենց պահանջները մէջտեղ դնելու համար ամէնէն յարմար առիթը ներկայացած է եւ Միացեալ Նահանգներու մէջ սկսան շարունակ կազմակերպել զանազան հաւաքոյթներ, որոնց բոլորին ալ նպատակը նոյնն էր: Եւ սակայն, ոչ մէկ Պետութիւն երեսս տուաւ իրենց եւ նոյնիսկ ոչ մէկ թերթ տեղ կանգնեցաւ իրենց դատին ու չղթայազերծած պայքարին: Նոյնպէս՝ ոչ մէկ ձայնասփիւռի կամ հեռատեսիլի կայան խրախուսեց անոնց պայքարը ու մնացին մէջտեղը, առանց օգնականի եւ քաջալերողի: Նոյնիսկ Խորհրդային Միութիւնը եւ Սթալինի նման մոլեռանդ մը, որ Կարսն ու Արտահանը պահանջելու չափ հեռացած էին ողջմտութեան ճամբէն, երբեք լուրջ եւ տրամաբանական չէին տեսած հայկական պահանջները, որոնք մէջտեղ նետուած էին մինչեւ մը ի վեր:

Եւ սակայն, այսօր թէեւ Պետութիւններու մակարդակին չէ հասած, բայց գէթ Արեւմուտքի կարգ մը շրջանակներուն մէջ հանրային կարծիքին վրայ իր որոշ եւ լուրջ դերն ու ազդեցութիւնը ունեցած է հայկական ջարդերու պնդումը, որ մեծ թիւով պաշտպաններ ու կողմնակիցներ կ՚ապահովէ իրեն անհաւատալի կերպով եւ անոնք ալ իրենց այդ ստորին արարքներուն մէջ քիչ մը եւս կը կատղին օրէ օր ու փոխանակ նուազելու, հետզհետէ կ՚ընդարձակուին, կը ծաւալին այդ ոճիրները:

Մօտաւոր անցեալին, երբ հիւանդութեան մը պատճառաւ Անգլիա կը գտնուէի, անոնց այս նողկալի ընթացքին ի տես՝ դժուար զսպեցի զարմանքս եւ քիչ մնաց որ փախչէի...:

Պի. Պի. Սի. գործակալութեան նշանաւոր խօսնակուհիին՝ Անճելա Ռիփընի բերնէն լսեցի թէ Թուրք օդային սպասարկութեան Լոնտոնի գրասենեակը ռումբ մը դրուած է եւ դէպքը կը ներկայացուէր Հայերու մէկ արարքն ըլլալով: Սակայն, նոյն խօսնակուհին լուրին անմիջապէս եւեւէն կ՚աւելցնէր, թէ խափանարարութիւնը կատարուած էր անոր համար, որ Թուրքերը անցեալին միլիոնաւոր Հայեր ջարդած էին: Իսկ հեռատեսիլէն միւս քանալէն ալ ուրիշ խօսնակուհի մը՝ Աննա Ֆորտ, իր կարգին կը հաղորդէր Թուրք օդանաւային սպասարկութեան Ամսթերտամի գրասենեակին դէմ կատարուած խափանարարութիւնը եւ Փարիզի Թուրք դեսպանատան Մամլոյ կցորդին սպանութիւնը, բայց այս լուրերը հաղորդելու ատեն անոր այդ գեղեցիկ ու համբուրելի շրթները կը վերածուէին կարծէք նշանաւոր արիւնարբու Տրակուլայի շրթներուն, այնքան որ տարուած էր ան իր նախապաշարումներով: Սակայն խնդրոյ առարկան պատմութեան մէջ մնացած պարագայ մըն էր եւ ոչ ոքի կողմէ կարելի էր ցոյց տալ իբրեւ առանց պատճառի կատարուած ձեռնարկ մը, այլ պարզ ու բնական հակազդեցութիւնը, բոլորին կողմէ ընդունուած անուրանալի իրողութեան մը: Մինչդեռ, Արեւմուտքի գրեթէ բոլոր տեղեկատուութեան սպասարկութիւնները, այսօրուան հայկական բռնութիւնները յամառօրէն ու պնդումով կ՚ուզեն ցոյց տալ իբրեւ արդարանալի արարք մը եւ աւելին, անցեալին պատահած վերոյիշեալ դէպքերն ալ կը պատմենք այնպիսի ձեւով մը, որ կարծէք թէ երէկ պատահած ըլլային: Այսպէս, յիշեալ լուրերը կը հաղորդեն կամ կը ցուցադրեն այնպիսի ձեւով մը, որ Թուրքիոյ դէմ ատելութիւն եւ ընդվզում կը յառաջացնեն եւ Հայերու գործած այս արարքներն ալ անշուշտ կը նկատուին իրաւացի եւ արդարանալի: Անոնք այնքան կը տարուին այդ հրատարակութիւններէն, որ երբեմն նոյնիսկ քիչ անգամ կը դնեն Հայերու արարքները՝ միլիոնաւոր ցեղակիցներու համար կատարուած փոխվրէժ որպէս: Եւ ամէն անգամ որ Հայերը ոճիր մը կը գործեն կամ խափանարարութիւն մը կ՚ընեն, այդ դէպքին առընչութեամբ կատարուած մեկնաբանութիւններուն ի լուր կամ ցուցադրութիւններուն ի տես, ունկնդիրները կամ հանդիսատեսները անգիտակցաբար կը մրմռան.— Վա՜յ անպիտան Թուրքեր...

Բարեկամ մը, որ Փարիզէն Լոնտոն եկած էր, նողկանքով պատմեց ինծի ֆրանսական մայրաքաղաքին մթնոլորտն ալ, որ զգուելի էր նոյն ձեւով: Մեր դարուն մէջ աներեւակայելի է այսպիսի ուրիշ պարագայ մըն ալ, ուր այնքան անարդարանալի եւ ծանրակշիռ արարքի մը համար այսքան արդարացուցիչ պատճառներ ու չքմեղացուցիչ պարագաներ ստեղծուին, յարմարցուին:

Նոյնիսկ անոնք որոնք Հրեայի աչքով չեն դիտեր Պաղեստինցի ահաբեկիչներու պարբերաբար ի գործ դրած բռնութեան արարքները, զանոնք պատմելու ատեն կը մեղադրեն անոնց հեղինակները եւ ոչ մէկ դէպք կը փորձուին արդարացնել անով, որ Պաղեստինցիները անցեալին բռնութեամբ հեռացուած են իրենց երկրէն եւ անոնք հիմա իրենց յափշտակուած հայրենիքին սիրոյն է որ ի գործ կը դնեն այդ արարքները: Եւ սակայն, երբ կարգը Հայերու գործած արարքներուն գայ, անմիջապէս այդ լուրերուն եւեւէն կը կցեն միլիոնաւոր Հայերու սպանութիւնը Թուրքերու կողմէ եւ թէ այնպէս մը, որ կարծէք թէ տակաւին նոր սպաննած ըլլայինք զանոնք, այդպիսի փութկոտութեամբ մըն է ահա որ կ՚աւելցնեն խսկայն իրենց այդ սուտերը:

Դարձեալ, Հրեաներու փոխադարձութիւնն ալ Արաբներու տեսանկիւնէն չդիտողները այդ արարքներուն կը նային մեղադրանքով եւ ոչ մէկ արդարացում ու չքմեղանք կ՚ուզեն ընդունիլ: Բայց երբ կարգը կուգայ Թուրքերու դէմ ի գործ դրուած հայկական ոճիրներուն ու խափանարարութեան, այդ վատութիւններուն դիմաց յանկարծ կ՚անբանանան, եւ անցեալի պատահարները այսօրուան պէս ցոյց տալով՝ արդարացում գտնելու ստորնութեան մէջ կ՚իյնան:

Կայ պարագայ մը, որու մասին հինէն ի վեր կը խօսէինք եւ այսօր ալ կ՚ուզենք յիշեցնել իբրեւ անուրանալի այժմէութիւն: Եւ սակայն, այս անգամ իր ամբողջութեամբը ի զօրու չէ ան, այլ՝ մասամբ միայն: Մենք միշտ եւ ամէն առթիւ կ՚ըսէինք, թէ մեր արտաքին ներկայացուցիչները, դեսպանատան եւ հիւպատոսարանի պաշտօնեաները բաւարար ու գոհացուցիչ աշխատանք չեն կատարեր: Կը դանդատինք ըսելով, որ անոնք լաւ յարաբերութիւններ չեն հաստատեր իրենց գտնուած միջավայրին հետ: Եւ սակայն, կը հաճի՞ք մեզի ըսել, թէ Լոնտոնի, Փարիզի կամ Ամերիկայի ներկայացուցիչները կրնայի՞ն միթէ Վեհափառ Պապէն աւելի ազդեցիկ ըլլալ Արեւմտեան շրջանակներու վրայ: Մինչդեռ, քրիստոնեայ աշխարհին այս ամէնէն ազդեցիկ ու պատկառելի անձը, վերջին անգամ երբ Թուրքիա եկաւ եւ իրեն ընկերացող աւելի քան 300 օտար մամուլի ու հեռատեսիլի թղթակիցներուն աչքերուն առջեւ ընդունեցաւ հոս ապրող փոքրամասնութեանց ներկայացուցիչները, անոնց ըսաւ բառ առ բառ.— «Ցարգը պէտք այս երկրին՝ ուր կ՚ապրիք այսօր, որովհետեւ աշխարհի ոչ մէկ երկրին մէջ կրնաք գտնել այն հանդիստը եւ հաւասարութիւնը, ինչ որ կը վայելէք այսօր Թուրքիոյ մէջ»: Եւ սակայն, հակառակ այս իրողութեան, այդ թղթակիցներէն եւ ոչ մէկը Պապին այդ խօսքերը փոխանցած է իր պատկանած թերթին կամ գործակալութեան: Նոյնիսկ, ատոր ճիշդ հակառակն ըլլալով, Բահանայապետին Թուրքիոյ այցելութեան առթիւ ի նշան բարիդրացութեան արձակուած թղդանօթի հարուածները՝ անգլիական հեռատեսիլը կոչեց «անիշխանականներու յարուցած աղմուկը, ի նշան բողոքի՝ այդ այցելութեան դէմ»: Կարգ մը թերթեր ալ գրեր էին, առանց քաշուելու «Պապին մեկուսացուած ըլլալուն» մասին:

(Շար. - 1)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾԱՄՕՐ

ՀՐԱՆՏ ՄԱԹԵՒՈՍԵԱՆ

Կըռ կըռ կըռկառն, Կռունկները հաթառն, Կռունկների թեւի տակ Եղաւ գարուն մեր դառն. երկու անգամ մէկ՝ երկու, երկու անգամ երկու՝ չորս, երկու անգամ երեք՝ վեց... Ցովհաննէս Թումանեանը երեխաների սիրելի բարեկամն է,– չապիկը մաքուր, եզունգները կըտրած, պայուսակի մէջ չորս հատ գիրք, Թանաքամանի փակ բերանը՝ բուռ մատի տակ, վիզը բարակ մեծ գլուխն ուսերին ճօճելով երեխան գնում էր դպրոց, մայիսեան առաւօտը զնգում էր նրա մաքուր էութեամբ մէկ, եւ շունը ցանկապատից թռաւ նրա երեսին: Նրա լորձունքը քսուեց երեխայի աչքերին, երեխան մի պահ փաթթուեց շան կեղտոտ մորթով ու մազ ծամեց, ապա նրա փխրուն ձեռքերը ետ հրեցին շան վիզը, նրա ոտքերը դէն նետեցին շան սայթաքուն ծանրութիւնը: Ձեռքը կոշտ մի բան դտաւ ու բախուեց շան դանդին: Հիմա շունը կանգնել էր շատ մօտիկ ու լորձունքոտ հաչոցը շպրտում էր նրա աչքերին: Նա այդ շնից չէր վախենում, նա զզւում էր այդ շան կեղտոտ հաչոցից եւ, տեսնելով իր երեսին յառուած այդ հայեացքի պարապութիւնը, ջղայնութիւնից ուշաղնաց էր լինում: Թու, ծամածռւում էր նա ու լաց էր լինում այն բանի համար, որ այդ շնչինը, այդ անասունը, այդ թրիքն իրեն արժանի էր համարում լինելու այդ մարդու հաւասար հակառակորդը: Այնի՜նչ՝ զզուելի է նրա մազը իմ բերանում:

Գիտե՞ս ինչ, կեանք է՝ եւ մի ակնկալիր անփոթորիկ ծով. եւ եթէ խորտակւում ես՝ մեղքը քոնն է եւ ոչ թէ փոթորկինը, քանի որ փոթորիկը ծով է: Ո՞ւր է խարխուղ: Խարի՜սխդ...

Կաղ, կուզ, գեղեցիկ, ճաղատ, ծիծաղելի, մռայլ, սուտ անկոտրում, սուտ հանդիսաւոր, դժգո՜հ, անվերջ դժգոհ, ուրա՜խ, անմտութեան չափ ուրախ բանաստեղծների քո տոհմը, ծաղրածուների այդ մեծ ընտանիքը, հիմա ամբողջ աշխարհով մէկ արեւ է փռում, արեւի մէջ սամիթի բոյր է փռում, ծիրանի ծառ է տնկում, լուսին է օծում, հմայիլի աղօթքով փափկեցնումէ մարդու ժանիքները, իմաստաւորելով մահը՝ լռին գերեզմանատներ է դնում արեւի տակ, իմաստաւորելով ծնունդը՝ ուրախութեան բաժակներ է փշրում, ազանիներ ու ստոդաթիւններ է շպրտում երկինք, յաւերժելու տարտամ ցանկութիւնը դարձնում է հայրենիքի կարօտ, փառաբանում է հացի լինելը եւ փառաբանում է հացի չլինելը, տղամարդ – աւազակներից չինում է հայր – աւանակներ եւ արեւային երկիրը լցնումէ մոլոր արահետներով ու բարի աւանակներով, բանաստեղծների այդ տոհմն ահա ազուտ հարթավայրը դարձրել է Արարատեան դաշտ,– եւ մարդիկ խմբաւորւում են ըստ արհեստների եւ չկայ խմբաւորման մի այլ կերպ. եւ թող սուրբ լինի բանաստեղծների քո ընտանիքը, որի յոգնած նահապետի ճանապարհն այստեղ, այս բլրի տակ իր տան դռանը փակեցին զինուորական գործի մարդիկ ու պահանջեցին. «Անցաթուղթ: Բանաստեղծ – մանաստեղծ չեմ հասկանում, անցաթուղթ»: Նա նահապետ էր, բայց բանաստեղծների քո նահապետն էր եւ միայն քոնը: Բանաստեղծների քո տոհմն ահա կախաղանների տակից խեղկատակօրէն աչքով է անում, սխալմամբ բանտ է նստել եւ քմծիծաղով սպասում է թէ հիմա թիւրիմացութեան համար ներողութիւն են խնդրելու, տարճանակ բռնել չգիտէ եւ գնում է մենամարտի, Հիտլերի ականջին վեր մրջիւնի ձայնով գոռում է՝ թէ ինքը համաձա՜յն չէ նրա կարծիքին եւ ունի բոլորովին այլ տեսակէտ, կապում է կործանուած կամուրջները եւ չի նըկատում, որ իր ետեւից քանդելով գալիս են նոյն կործանողները, կախաղանի տակից չփոթ ժպիտով նայում է քեզ՝ թէ հիմա կը հասկանան իրենց սխալը եւ սխալն էլ մարդկային է, ոչինչ: Ցաղթած բանակների գեներալները պարտուած բանակների գեներալներին չեն կախում, այլ նստում են նրանց հետ հացի եւ որովհետեւ բանակային օրապահիկը չի բաւականացնի խնջոյքին՝ յաղթած բանակի գեներալները շանսատակ են անում իրենց բանակի բանաստեղծներին: Հեռաւոր ուղերթի վարորդները իրարու ողջունում են գուարթ շչոցով ու ձախ ձեռքի գուսպ բարձրացմամբ՝ յայտնելով միմեանց ողջ տեսնելու ուրախութեան եւ նոյն սիրոյ մասին առ իրենց արհեստը: Թշնամական ամբակիրները հանդիպակաց սլացքով գնում են քարուքանդ անելու թըշնամական քաղաքները եւ նոյն երկնքի մէջ չեն բախւում մէկմէկու: Այդպէս:

(Շար. - 15)

Fonds A.R.A.M

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՄԲ.— Այս յօդուածաշարքին մէջ, լիբանահայ երիտասարդ մը կը վերլուծէ Միջին Արեւելքի եւ ի մասնաւորի՝ Լիբանանի եւ Լիբանանահայութեան քաղաքականութիւնը: Յարգելով արտայայտութեան ազատութեան մեր աւանդական սկզբունքը, տեղ կուտանք իր տեսակէտներուն:

×

ՆԵՐԱԾԱԿԱՆ

1975ի Ապրիլ 13ին Փաղանգաւորները կ'արձակէին առաջին փամփուշտը՝ Պաղեստինեան դիմադրութեան եւ Լիբանանի յառաջդիմական կուսակցութիւններուն դէմ: Իսկութեան մէջ ասիկա ինքնագլուխ քայլի մը կամ վարկածի մը արդիւնք չէր, այլ հետեւանքն էր Սիոնիզմի եւ իրեն մեղսակից միջազգային աշխարհակալութեան կողմէ նախածրագրուած երկար տարիներու պատրաստութեան, որ այդ թուականէն սկսեալ երկիրը կը մտնէր քաղաքացիական պատերազմական վիճակին ու կը տանէր դէպի քայքայում:

Մարոնի համայնքը մեծ մասով զոհը եղած է Փաղանգաւոր կուսակցութեան որ իր կարգին գործիք մը ըլլալով աշխարհակալութեան ձեռքին մէջ, կը փորձէր անգամ մը եւս արգելք հանդիսանալ Լիբանանի եւ ընդհանուր առմամբ Միջին Արեւելքի պատմա – քաղաքական զարգացումին:

Վերջերս Հայերու դէմ գործուած ոճրային յարձակումները Փաղանգաւորներու կողմէ՝ խնդրոյ առարկայ դարձնելով Հայերու որդեգրած դրական չէզոքութեան քաղաքականութիւնը՝ կուգան առաւել չափով ապացուցանելու եւ բօղազերծելու ծրագրուած քաղաքականութեան մը ընդերքը, որ է՝ իրենց գօտիին մէջ գտնուող հայահոծ Պուրճ Համուտը ոչնչացնել արմատապէս, ստեղծելու համար ցեղապաշտ անջատողական Պետութիւն մը՝ օրինակ ունենալով Իսրայէլը:

Հետեւաբար, առանց այս յօդուածին սահմաններէն դուրս ելլելու, կ'արժէ պատմական հակիրճ ակնարկ մը նետել Լիբանանի տնտեսա – քաղաքական զարգացման վրայ, սկսելով վերջին դարէն, ծանօթանալու համար այս երկրին կարեւոր դերին շրջանին մէջ, կարեւոր՝ մանաւանդ գաղթատիրական Պետութիւններու համար: Լիբանանի այս դերը դուրս պիտի բանար յետագայ քաղաքացիական պատերազմներուն:

×

ԳԱՂՈՒԹԱՐԱՐ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՄՐՑԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

16րդ դարուն Եւրոպայի Փոքր Ասիայէն ներս թափանցումը պայմանաւորեց կարգ մը վաճառականական համաձայնութիւններ՝ Օսմանեան հիւանդ կայսրութեան հետ, որոնք այդ շրջաններուն մէջ կ'ապահովէին արեւմտեան վաճառականութեան մենաշնորհը եւ եւրոպական Պետութիւններուն կը յանձնէին իրենց հետեւորդներու պաշտպանութիւնը՝ հիւպատոսներու միջոցաւ:

18րդ դարուն այս պաշտպանութեան հետ չպայմանաւորուեցաւ միայն իրենց հետեւորդներով՝ այլեւ տարածուեցաւ, եւ իւրաքանչիւր Պետութիւն իրեն վերապահեց համայնքի մը պաշտպանութիւնը. այսպէս՝ Ֆրանսացիները սաանձնեցին Մարոնիները, ցարական Ռուսիան, յոյն Օրթոտոքսները եւ Անգլիան՝ Տիւրզիները: Անկէ ետք այս պաշտպանութեան իրաւասութիւնը զէնք մը դարձաւ Արեւմուտքի ձեռքը միջամտելու համար Միջին Արեւելքէն ներս, անհրաժեշտ պարագաներու:

Տուեալ բաժանումները սակայն եկան խեղաթիւրելու ներքին դասակարգային պայքարները: Արտաքին ուժերը դիւրութեամբ գանոնք վերածեցին կրօնական կռիւներու: 1858ի մարոնի գիւղացիութեան ըմբոստութիւնը ընդդէմ իր աւատապետներուն իր կողքին ունեցաւ տիւրզի գիւղացիներու օժանդակութիւնը: Սակայն 1860 – 1861ին այս դասակարգային պայքարը, արտաքին ուժերու միջամըտութեամբ կը վերածուէր կրօնական բուռն պատերազմի՝ այս երկու համայնքներուն միջեւ: Ասոր տուն տուող իսկական պատճառները ուրիշ բան չէին եթէ ոչ այն մրցակցութիւնը՝ որ գոյութիւն ունէր Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ՝ տիրանալու համար մեծ պատառին:

Սակայն առաջին համաշխարհային պատերազմի աւարտին այս մրցակցութեան կը յաջորդէր համաձայնութիւն մը՝ երկու մեծ տէրութիւններուն միջեւ: Ֆրանսա իր տիրապետութեան տակ կ'առնէր Լիբանանը եւ Սուրիան, որոնք մինչ այդ միասնաբար կը ճանչցուէին որպէս Մեծն Սուրիա: Միայն 1926ին էր որ Մարոնիները Ֆրանսացիներու աջակցութեամբ յաջողեցան «անկախ» Մեծն Լիբանան մը ստեղծել՝ Լեռնալիբանանի կցելով կարեւոր հողամասեր: Նման ծրագրի մը իրագործումը պիտի ծառայէր նաեւ ֆրանսական գաղթատիրութեան շահերուն (որոնց կ'անդրադառնանք աւելի ետք):

Մեծն Բրիտանիոյ բաժին կ'իյնային Յորդանանը, Իրաքը եւ Պաղեստինը, ուր Եւրոպայի սիոնիստներուն կը խոստանար ստեղծել «Հրէական օճախ» (1) մը, որուն նպատակը պիտի ըլլար Արեւմուտքի գաղութարարութեան շահերը պաշտպանող կարեւոր կայան մը դառնալ Միջին Արեւելքէն ներս ապահովելու համար քարիւղի շահագործումը, որ սկսած էր անհրաժեշտ ուժ մը հանդիսանալ մասնաւորաբար ճարտարարուեստականացած աշխարհին, ի շահ Արեւմուտքին:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՄՐՑԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԴԵՐԸ

Այս քաղաքական բախումներու տուն տուող հիմնական դրդապատճառները անտարակոյս կուգան գոյութիւն ունեցող տնտեսական շահախնդիր մրցակցութիւններէն: Մանաւանդ որ Եւրոպայի ճարտարարուեստի զարգացման ընթացքին ծագած սուր տագնապներուն լուծումը կը գտնէին նոր շուկաներու փնտռտուքին մէջ: Միջին Արեւելքը կը համապատասխանէր իրենց նպատակներուն:

Նախ քան այս ուժերու թափանցումը շրջանէն ներս, Լիբանանի տնտեսութիւնը գլխաւորաբար կը հիմնուէր հողագործութեան եւ մանր ձեռային աշխատանքներու վրայ. սակայն 19րդ դարու երկրորդ կէսին Արեւմուտքի գաղթատէր երկիրներու ժան ապրանքներու արտածումը դէպի Միջին Արեւելք կը կասեցնէր տեղւոյն ծլող արտադրողական ընթացքը:

1918ին, Լիբանանի վրայ Ֆրանսական «հոգատարութիւնը» կուգար աւելի եւս դանդաղեցնելու այդ ընթացքը, որ միաժամանակ կը նպաստէր եւրոպական դրամատիրութեան հաստատման: Լիբանան ստացաւ տնտեսական միջնորդի դեր մը Միջին Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ (այս ձեւով Միջին Արեւելքի արաբական երկիրներ արտածուող Արեւմտեքէն եկած արտադրութիւնները կ'անցնէին Լիբանանէն): Ասոր կողքին Լիբանանի աշխարհագրական դիրքն ու արաբական աշխարհի պատկանելիութիւնը առաւել չափով կը հետաքրքրէին գաղթատէր Պետութիւնները, (մասնաւորաբար Ֆրանսան), որոնք չուշացան աւելցնելու իրենց դրամագլուխները այս երկրէն ներս:

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ «ՔՈՄՓՐԱՏՈՐ ՊՈՒՐԺՈՒԱԶԻԱՅԻ» ԾՆՈՒՆԴԸ

1918էն 1943 երկարող տարիներուն, մինչեւ Լիբանանի անկախութիւնը, մայրաքաղաքը Պէյրութ ունեցաւ զարգացումի կարեւոր հանգրուան մը: Հակառակ անոր որ երկրին մէջ դեռ հողագործութիւնը կը պահէր իր նախնական նկարագիրը: Միջնորդի իր դերը լաւ կատարելու համար բացուեցան ճամբաներ ու երկաթուղիներ, ընդլայնուեցան կարգ մը նաւահանգիստներ: Հետեւաբար տուեալ ենթակառուցային զարգացում մը՝ ծընունդ կուտար իրեն համապատասխանող «քոմփրատոր պուրժուազիայի» մը՝ որ գլխաւորաբար կ'ընդգրկէր մարոնի համայնքի եւ Հայերու ունեւոր դասակարգերը: «Քոմփրատոր պուրժուազիային» ծնունդը բնականաբար կը հակադրուէր աւատապետներու շահերուն, որոնք կուգային առաւելաբար մահմետական համայնքներէն: Այս վերջինները ոչ միայն դէմ էին այդ պուրժուազիային, այլեւ՝ կը մերժէին անոնց պաշտպաններուն (Ֆրանսայի) ներկայութիւնը Լիբանան: Սակայն շնորհիւ երկար պայքարներու, 1943ին Լիբանանցիք ձեռք կը ձգէին երկրին անկախութիւնը. Ֆրանսացիներու հովանաւորութեամբ կը վաւերացուէր անգիր օրէնսդրութեամբ Սահմանադրութիւն, որ բաւական նմանութիւն ունէր Ֆրանսայի Գ. Հանրապետութեան Սահմանադրութեան հետ (Խորհրդարանը կը կազմուէր համայնքներու դրութեամբ):

Այսպէսով Ֆրանսա խորքին մէջ մեծ բան չէր կորսնցներ, մանաւանդ որ երկրին նախագահութիւնն ու բանակի հրամանատարութիւնը կը վիճակուէր Մարոնիներուն: Իսկ միւս համայնքները իրաւունք կ'ունենային մասնակցելու իշխանութեան վարչական մեքենային՝ համաձայն իրեն թիւին: Պարագան նոյնն էր նաեւ Հայերուն համար, որոնք կը կազմէին երկրին բնակչութեան մօտ տասը առ հարիւրը ու իրաւունք կ'ունենային՝ մէկ նախարարական եւ հինգ երեսփոխանական աթոռներու (2):

ԱՐՄԷՆ Խ.

(Շար. 1)

(1) 1917ին անգլիացի նախարար Պալփուրի յայտարարութիւնը:

(2) Լիբանանահայութեան վիճակուած այս բացառիկ դիրքը պատճառ մըն էր, որ ան առաջատար դեր մը խաղար սփիւռքի տարածքին:

ՊՈՒՏ ՄԸ ԾԻԾԱՂ

Վիտողի ափին, Լեհաստան, հետեւեալ պատմութիւնը կը պատմեն:

Մեծն Աղեքսանդր, Յուլիոս Կեսար եւ Նափոլէոն, երեք ալ մեծ փափաք ունին Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան տարեձի տողանցքին ներկայ ըլլալ: Արտօնութիւն առնելէ ետք Ս. Պետրոսէն, երկինքէն կ'իջնեն եւ պատուոյ ամբիոնը կը տեղաւորուին: Վերջաւորութեան խանդավառ են.— «Հոյակապ, կ'ըսէ Մեծն Աղեքսանդր, նման զինուորներով մինչեւ Չինաստան գացած կ'ըլլայի:

— Փառաւոր, կ'աւելցնէ Յուլիոս Կեսար, նման հրթիռներով, աշխարհի տէրն էի:

— Իսկ ես, կը հառաչէ Նափոլէոն, եթէ Պրաւդայի պէս թերթ մը ունեցած ըլլայի, ցայսօր չէր իսկ գիտցուեր թէ Ուաթերլոյի ճակատամարտը կորսնցուցած էի:

ՍՊԱՍՄԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

(ՎԷՊ)

= ՋՈՊԷԼ ԽՄԱՅԵԱՆ =

ԺԱ.

Սատարոֆի օգնութեամբ փանարմաններ քակեցին, հետզհետէ սարսուռը կը շատնար եւ երբեմն բոլոր մարմնովը կը ցնցուէր. կարծր մուալինէ ժապաւէնը օվակ օվակ գետին ինկաւ. բնազդական շարժումով մը կինը ձեռքը դրաւ բամպակէ խաւին վրայ ուր ամբողջ կուրծքը կը ծածկէր. բայց քաջութեամբ ձեռքը քաշեց եւ կուրծքը երեւան եկաւ կարմըրած եւ փայլուն, հրէշային վէրքը մը պէս տեղ տեղ ցցուած այնպէս որ իրենց բնական կորութիւնը բոլորովին կորսուած էր այլեւս: Կարմրութիւնը մինչեւ ուսերը կը տարածուէր եւ պտուկները կ'արտէնէր նեխութեանց պզտիկ կաթիլներ դուրս տալով:

Թեթեւ մատներովը Բրաց քննեց վէրքերը, մէկէ աւելի պալարներ գոյացած էին, եւ իր իւրաքանչիւր հպումին հիւանդը աղաղակներ կ'արձակէր, սարսափի եւ ցաւի աղաղակներ՝ շուտով զսպուած դերագոյն յոյսով մը.

– Ա՛հ շուտով, շուտով...

Նորէն իր կարմիր շրթունքը անդունեցան եւ աչքերը փակեց թարթիչներուն ներքեւ. նոյն միջոցին իսկ Բրաց նշդրակի արագ շարժումով մը ապսէն բացաւ: Սուր աղաղակ մը, յետոյ հեծկլտանքներ, կուրծքէն վար առատօրէն նեխութիւնը կը հոսէր եւ հակառակ ամէն ջանքերու կ'ապականէր հիւանդին հագուստները. երբ նեխութիւնը դադրեցաւ, վէրքին արիւնոտ շրթունքներուն մէջէն ճերմակ եւ մաքուր կաթը սկսաւ հոսիլ, ի զուր, գետինը... դոյլ մը մօտիկցուցին իրեն եւ հիւանդը աթոռին վրայ նստած ծռեցաւ դէպի հոն, աչքերովը հետեւելով մաքուր եւ առատ կաթին որ երկար ատենէ ի վեր զսպուած՝ կը ցայտէր դէպի դուրս եւ կը սրսկուէր ամէն տեղ, մինչեւ բժըշկին վրայ:

Սատարոֆ տխրութեամբ կը դիտէր ինքն ալ ու երկու բժիշկները այնքան տըժգոյն էին որքան հիւանդը, որ այս միջոցին կը սարսռար նորէն եւ կզակը կը կափկափէր:

Բրաց Մարթին դարձաւ եւ ձեռքէն առնելով տաք թէյը, որուն մէջ շատ քանակութեամբ ռոմ աւելցուցած էին, հիւանդին տուաւ եւ ետին դառնալով աւելցուց.

– Մա՛րթ, մեզի համար ալ պատրաստէ:

ԺԲ.

– Ըսէ՛ք, Պարոն Բրաց, ո՞ւր կրնամ տեսնել զինքը, ո՞ւր կրնամ գտնել այս ժամուն:

Կրակին ազդեցութեան ներքեւ Սատարոֆ թեթեւ մը զինովցած՝ ծայրայեղութիւններու կը մղուէր. աչքերը կը փայլէին անսովոր կերպով եւ քանի՛ կը խորհէր էվային որ թերեւս հիմա իրեն կը սպասէր, վազելու, անմիջապէս մեկնելու փափաքներ կը զգար:

– Ահաւասիկ, կարծեցի զինքը հոս գտնել, որովհետեւ տունը չէր այս առաւօտ, եւ հոս ակամայ ժամանակս կորսընցուցի:

Քօնսիւլթասիոնի սրահը պարապ էր այն միջոցին եւ երկու երիտասարդները ոտքի վրայ կը խօսակցէին հապճեպով, Բրաց հետզհետէ ստացաւ իր հանդարտ եւ անայլայլ երեւոյթը մինչ Սատարոֆ՝ անգործութեան դատապարտուած՝ հիւանդագին փութկոտութիւն մը ունէր շարժումներուն եւ բառերուն մէջ:

Անդին սպասման սրահէն անորոշ աղմուկ մը կը հասնէր իրենց երբեմն. Լէօնթինի ձայնը սուր շեշտով մը կը բարձրանար եւ լսելի կ'ըլլար յստակօրէն

– Շո՛ւտ, աճապարեցէ՛ք Տիկիններ...

– Լաւագոյն միջոց, եզրակացուց Բրաց շրջան մը ընել է քրէշին մէջ. եթէ Տիկին էվա Մաթէրնիթէ է անպատճառ, հոն կը գտնենք զինքը... ապա թէ ոչ, բարեկամս, պէտք է ուրիշ տեղ մը փնտռել զայն:

(46 – Շար.)

Fonds A.R.A.M

Պ. Զատիկ Խաչիկեան, Տէր եւ Տիկին Պաթրիք Խաչիկեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Իվ Վըյէն եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Խաչիկեան եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Խաչիկեան եւ աղջիկները, այրի Տիկին Պետրոս Աստուածատուրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Փաքալ Հիւսնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Թիպէր Հիւսնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Շապուհ Զրաքեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Նարիկ Տիւրկէրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Համբարձում Մուրատեան եւ զաւակները եւ ընտանեկան համայն պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ԱՐՈՒՍԵԱԿ ԽԱՉԻԿԵԱՆԻ
(ծնեալ Կիւրիւնլեան)

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 14ին, 84 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ, Յունուար 18 ժամը 15·45ին Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը:

Ո՛չ ծաղիկ, ո՛չ ծաղկեպսակ (նախընտրաբար փոխան ծաղիկի նուէրներ բարեսիրական ձեռնարկներու):

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Հերմինէ Մերանկիւլեան, Տէր եւ Տիկին Ֆրէյվիւս եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարօ Սարեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի, Յունուար 20, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն, մօրեղբօր եւ ազգականին՝

ԵՂԻՇԷ ՄԵՐԱՆԿԻՒԼԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Այս տխուր առթիւ Եղիշէ Մերանկիւլեանի մահուան քառասունքին յիշատակ, «Յառաջ»ի բարգաւաճման կը նուիրեն՝ այրի Տիկին Հ. Մերանկիւլեան 100 ֆր., Տրապիզոնի Հայր. Միութեան 100:

×

Այրի Տիկին Արշալոյս Ա. Խանտանեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի, Յունուար 20, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իր սիրեցեալ ամուսնոյն՝

ԱՂԱՍԻ ԽԱՆՏԱՆԵԱՆԻ

մահուան Ա. տարելիցին ինչպէս նաեւ ԽԱՆՏԱՆԵԱՆ ընտանիքի համայն ննջեցելոց յիշատակին:

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
12 – 14, Ռիւ Սէն Պազիլ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ-ՏՕՆԱԾԱՌ

Մշակ. Տան միօրեայ դպրոցին, Յունուար 20, Կիրակի, ժամը 15ին:

Գեղարուեստական բաժին աշակերտութեան կողմէ.— Արտասանութիւն, խմբերգ, հայկ. պար, թատերական ներկայացում:

U. G. A. B.

UNION GENERALE ARMENIENNE DE BIENFAISANCE

au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles, Paris 17e

Concert Exceptionnel

Dimanche 20 Janvier à 15 h. précises par l'Ensemble Instrumental de Romans, sous la direction de ALEXANDRE SIRANOSSIAN

soliste : ASDGHIG DEDEYAN (soprano)

Au programme :

Symphonie de Haroutiounian

Concerto pour trompette et orchestre à cordes de Telemann, soliste Henri-Paul Beaujard.

Danses et chants populaires de Komitas

Symphonie de Mirzoyan

Participation aux frais — Réservation à l'UGAB, Tél. 520-03-18

restaurant EREVAN — ՃԱՇԱՐԱՆ ԵՐԵՒԱՆ

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՔՈՒՐ ԽՈՀԱՆՈՑ – ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՔԻԹԱՊՈՒՐ, ՄԱՆԹԸ
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՊԱՏՈՒԷՐԻ ՎՐԱՅ՝ ԼԱՀՄԱՃՈՒՆ ու ՉԻ – ՔԷՕՖԹԷ
ՈՒՐԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՍՈՒ - ՊէՕՐԷԿ
ԵՒ ԱՄԷՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ՝ ՊԱՏՈՒԷՐԻ ՎՐԱՅ՝ Խ Ա Շ

FERME LE MARDI ՓԱԿ Է ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

ՃԱՇ ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹՈՒԻ ՆԱԵՒ ՏՈՒՆԵՐԸ, ԱՊՍՊՐԱՆՔԻ ՎՐԱՅ:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Կրընօպլէն Տիկին Պ. Մամուրեան կը նուիրէ 100 ֆր. «Յառաջ»ին, իր ամուսնոյն՝ Յակոբ Մամուրեանի մահուան 5րդ տարելիցին առթիւ:

×

Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Նիկողոսեան՝ Շիքակոյէն, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Արաքսի Քիւփէլեանի մահուան տխուր առթիւ 80 ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ին:

ՀԱՅԿ. ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆՑ
ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Շրջանէ մը ի վեր, Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցութիւնը դիմումներ կը ստանայ օտարահպատակ ազգակիցներէ, որոնք գործ կը փնտռեն:

Արդ, գործ հայթայթելու ի վիճակի եղող կամ գործաւորներու պէտք ունեցող հայկական հաստատութիւններէ եւ հայ ընտանիքներէ կը խնդրենք այս նպատակով կապ հաստատել Ընկերակցութեան գրասենեակին հետ:

Հեռ. 878·02·99 եւ 281·17·80

JACQUES CHELELEKIAN
vous propose

du 29 mars au 8 avril

RAMEAUX et PAQUES

à CORFOU avec circuit vers DELPHES

prix : 3 620 F.F.
prix établi le 1. 1. 80 , TOUT COMPRIS

renseignements et inscriptions

Jacques CHELELEKIAN — VOYAGES WASTEELS
87 la Canebière 13001 MARSEILLE
tél. (91) 95 90 12

Org. Lic. A 568

VOYAGES ARMÉNIE 80

calendrier à votre disposition sur demande

Org. Lic. A 97

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հայ Ուսանողաց Օգն. Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Փոխան ծաղկեպսակի, Օր. Էլմոնէ Ճիվէլէկեան 100 ֆր. ողբ. Սիմա Պօղոսեանի մահուան առթիւ: Տիկ. Էլիզ Այվազեան 200 ֆր., Պոլիս վախճանած իր սիրելի Ա. Պէրպէրեանի ցաւալի մահուան ի յիշատակ, Տիկ. Մառի Մարտիկեան 100ական ֆր. Դպրոցասէրի նախկին տնօրէն Պօղոս Գէորգեանի եւ իր սիրելի բարեկամուհի Տիկ. Քնար Թէրզեանի թոռան՝ Միշէլ Խաչատուրեանի կսկծալի մահուան առթիւ: Եւ նաեւ 1979 – 80 տարեշրջանի համար Տիկին Տ. Սէրէնկիւլեանէ 150 ֆր. Տիկ. Վ. Հաճեանէ (Տրակինեան) 100 ֆր.:

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ

Երգչախումբի համերգը նուիրուած ԿՈՄԻՏԱՍԻ 110ամեակին Շաբաթ, Փետր. 16 ժամը 20·45ին

Eglise St. Louis en l'Ile
19, rue St. Louis en l'Ile, Paris 4e

մասնակցութեամբ
Օր. ՍՈՆԻԱ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ (մեծծօ)
եւ Պր. ՌԸՆԷ ՄԱՍԻՍԻ (պարիթոն)
ղեկավարութեամբ
Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
Մանրամասնութիւնները յետագային

FOOT-BALL
VOTRE RENDEZ-VOUS
Dimanche 20 Janvier

ALFORTVILLE

STADE MUNICIPAL
Quai Blanqui

Championnat de Paris
Match-aller :
ALFORTVILLE UJA - MONTGERON
à 15 heures

Match Réserve à 13 h. 30
Buvette

CHARLY - PARIS

Diffusion France - Etranger
boutiques style-jeune

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկ. Սիմա Պօղոսեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, Տէր եւ Տիկ. Գ. Պագըրճեան 500ական ֆր. կը նուիրեն Դպրոցասէր եւ Սեւրի Ս. Մուրատեան վարժարաններուն: (Ստանալ «Յառաջէն»):

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի Բարեկենդանի խրախճանքին, Կիրակի Փետրուար 10, ժամը 13·30ին:

HOTEL ARCADE
2, Rue Cambronne, Paris 15e
Մուտք եւ ճաշագին 100 ֆր.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE MARSEILLE
12 - 14, Rue St. Bazile

DEBAT PUBLIC

Thème : *La connaissance de la langue est-elle indispensable pour défendre la Cause Arménienne?*

Vendredi 18 Janvier à 21 heures

Participent :
Dr. GEORGES KEPENEGHIAN et ARA KRIKORIAN

Débat dirigé par
ARAM CHEGHIKIAN

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Նիւթ՝ Լեզուն անհրաժե՞շտ է Հայ Դատ պաշտպանելու համար:

Մուտքը ազատ է — Entré libre

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Կրընօպլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկ. Ասատեանէ 100 ֆր. իր դպրոցին համար:

ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ Բ. ՏԱՐԵԴԱՐՁ ՍԱՀԱԿ – ՄԵՍՐՈՊ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Կիրակի, Յունուար 20ին, Ս. Սահակ-Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենան ՍԱՀԱԿ – ՄԵՍՐՈՊ երգչախումբի հիմնադրութեան Բ. տարեդարձի հանդիսութիւնները եպիսկոպոսական պատարագով, զոր կը մատուցանէ

ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Պատարագը կ'երգէ Սահակ – Մեսրոպ երգչախումբը Եկմալեան եղանակով եւ իր ամբողջական կազմով, ղեկավարութեամբ խմբավար ԽԱՉԻԿ ԵԸԼՄԱԶԵԱՆԻ:

Պատարագէն ետք եկեղեցւոյ Արծրունի Զրբաշեան սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ սիրոյ սեղան ի պատիւ հիւրերու եւ երգչախումբի անդամներու:

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8, պատարագ ժամը 9·30:

Յ. Գ.— Ճաշի մասնակցիլ փափաքողները պէտք է նախօրօք ապահովեն իրենց տեղերը Վ. Պոզաճեանէ (91) 90·53·91, կամ եկեղեցւոյ քարտուղարութեան մօտ (91) 77·84·70

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

Fonds A.R.A.M

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
18
VENDREDI
18 JANVIER
1980

LE NUMERO 2 F.

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH
LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.560 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 55e ANNÉE — No 14.560

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ աջակողմեան կառավարութիւնը իշխանութեան գլուխը անցնելէն ի վեր խորհրդարանական առաջին պարտութիւնը կրեց առջի օր երբ Ազգ. ժողովը մերժեց այն օրինագիծը որ կը նախատեսէր խուզարկութիւնները կատարել առանց լիազօրագրի:

ԹԵՀՐԱՆԷՆ հասած լուրերը կը հաստատեն թէ նախկին Շահին մեկնումին Ա. տարեդարձը արտակարգ ցոյցերու եւ տողանցքերու առիթ չէ տուած հակառակ Խոմէյնիի կոչին: Ի վերջոյ սնանկացած տնտեսութիւն մը եւ խորհրդային զօրքը սահմանին վրայ մասնաւոր ցնծութիւն մը չեն պատճառեր: Մոնտի Թղթակիցն ալ կը հաղորդէ որ ընդհանուր յոռետեսութիւն կը տիրէ եւ ոստիկանութեան բարձր պաշտօնատար մը յայտնած է « անիշխանութիւնը կը մատակարարենք »:

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ մէջ խորհրդային զօրքերը կը տեղաւորուին եւ կը տարածուին մինչ Արեւմտեան աշխարհը միշտ կը շարունակէ սպառնալիքը պօյքոթի ենթարկելու Ողիմպիական խաղերը: Ուաշինկթըն կ'ուզէ նոյնիսկ թէ Մոսկուա տեղի չունենան անոնք բայց շատ հաւանական չէ որ նման գաղափար մը գաղափարի մը սահմանները անցնի: Ամէն պարագայի մէջ, տխուր է նկատել թէ, ոչ միայն հիմա այլ երկար տարիներէ ի վեր Ողիմպիականները կորսնցուցած են իրենց մարզական նկարագիրը եւ ոգին ու դարձած տնտեսական եւ քաղաքական շահերու մրցակցութիւն մը: Էր երբեմն ուր այս խաղերը դադարի, «ոչ»ի պահ մըն էին կռիւներու եւ պատերազմներու, այսօր պատերազմի մը ուրիշ մէկ ձեւը դարձած են պարզապէս...:

ՔՈՄԷՏԻ ՖՐԱՆՍԷԶԸ 1980ին կը բոլորէ իր երեքհարիւրամեակը: 1680ին է, Մոլիէրի մահէն եօթը տարի յետոյ, որ Արեւ-Արքան ծնունդ կու տայ Թատրոնին եւ մինչ այդ հոս-հոն թափառող թատերախումբերը կ'ունենան իրենց տունը:

ՕՌՈՌ օրաթերթի, որ այլեւս միայն « շավլ »ի տարբերութիւն մը ունի Ֆիկառոյի հետ, այսինքն առաջին եւ վերջին էջերը, պաշտօնազրկուած 45 լրագրողները ցոյց մը ըրին Փարիզ այդ առթիւ: Օռոռի շառէքը կը տողանցէր փողոց փողոց, « պատմական » կեդրոնավայրէն (Ռիւ տը Ռիշըլիէօ) Ռիւ տիւ Լուվր ուր է հիմա Ֆիկառոի եւ Օռոռի խմբագրութեան դեռ աշխատող խմբակը: Առջեւէն չէփորախումբ մը որ կը նուագէր Մահերգը եւ տէ Փրոֆունտիսը մինչ պաստառներու վրայ կը կարդացուէր՝ « Օռոռ, Լազիւրեք հիմնադիր, Հերսան՝ թաղող »:

ՓԱՐԻԶ ժամանեց Օթելօ տէ Քարվալօ, ան որ Փորթուկալի 1974 Ապրիլի յեղափոխութեան գլխաւոր « ուղեղը » կը նկատուէր, Կրամշի հիմնարկի հրաւէրով: Նոր հիմնուած, կը կրէ Իտալացի մեծ մտածողին անունը (հիմնադիր Իտալիոյ Համայնավար կուսակցութեան) եւ կը համախմբէ ընկերվարական եւ համայնավար համալսարանականներ: Քարվալօ չի վարանիր իր ինքնաքննադատութիւնը ընելու, միշտ կ'ուզէ Ձախի միութիւնը գլուխ հանել եւ շահիլ աշնան ընտրութիւնները: « Երազկոտ եւ միամիտ եղանք, կը խոստովանի, չտեսանք քաղաքագէտներու ծուղակներն ու խաղերը »:

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

«Հայկական ահաբեկչութեան ետին Կիփրիանուն կայ» կ'ըսէ Տէնքթաշ

«ՀԻՒՐՐԻՅԷԹ»ԱԼ ՈՒՐԻՇ ԲԱՆԵՐ Կ'ԸՍԷ

Մոսկուայի մէջ է, որ Կիպրոսի Թըրքական « Պետութեան » նախագահը՝ Տէնքթաշ կարգ մը յայտարարութիւններ ըրած է Թուրք դիւանագէտներու մահափորձերուն մասին: Պնդած է որ « արժէքաւոր Թուրք դիւանագէտները սպաննող Հայերուն ետին Կիփրիանուին մասն ու դրամը կայ »:

Տէնքթաշ ըսած է որ ամբողջ աշխարհ կարծես միացած է Թուրքիան բաժան-բաժան ընելու համար եւ հայ ահաբեկիչներուն ալ ետին ուրիշը չկայ եթէ ոչ Կիփրիանուն: Բոլոր այս ոճիրներուն ետին Կիփրիանուի դրամը, մարդիկը ու զէնքերը կան: Մենք գիտենք այս ճշմարտութիւնը: Թուրքիա կը դրուի տագնապներու առջեւ եւ մեր անգիտակից երիտասարդները, ծախուած մարդոց ազդեցութեան տակ մնալով, եւ անոնցմէ առնուած զէնքերով, զիրար կը կոտորեն:

Նոյն աղբիւրները Կիպրոսի Թուրքերուն միջեւ ալ պառակտում սերմանել, հոս ալ աջի-ձախի խնդիր ստեղծել սկսած են: Մեր մէջ կան մարդիկ որոնք կը թելադրեն որ Յոյներուն հետ միանալով սենտիքաներ հիմնենք, որոնք կը պնդեն որ Յոյներուն հետ եղբայր ենք, կը պնդեն տակաւին որ Թուրք բանակը գործ չունի Կիպրոսի մէջ »:

Տէնքթաշ իր խօսքերը վերջացուցած է երիտասարդները զգուշութեան հրաւիրելով, քանի որ օտարներու դրամով շարժող ձեռքերը սկսած են լուալ մեր երիտասարդներուն ուղեղները:

×

Անկէ առաջ ալ Հիւրրիյէթ, ուրիշ « յայտնութիւններ » կ'ընէր աղբիւր ունենալով Փարիզի իր թղթակիցը.—

« Էնթերփոլ ձեռք անցուց ապացոյցներ ցոյց տուող որ վերջին շաբաթներու Թուրք օդային ճամբաներու Հռոմի, Փարիզի, Քոփընհակի, Ցիւրիխի, Պրիւսէլի եւ Լոնտոնի գրասենեակները զետեղուած ռումբերը ոչ թէ « Հայկական Ազատագրման Կազմակերպութեան » այլ այս կազմակերպութեան ետեւ թաքնուած « Կիպրոսի համայնավար յունական կազմակերպութեան » կողմէ զետեղուած են: Միջազգային ոստիկանական կազմակերպութեան բարձր մէկ իրաւասուն յայտնեց որ Եւրոպայի որոշ քաղաքներուն մէջ կիպրացի Յոյները եւ Հայերը սերտիւ կը գործակցին, Հայերը մեծ դրամներ կու տան կիպրացի Յոյներուն Թուրքերուն դէմ յարձակումներ գործելու համար: Հայերը նմանապէս Եւրոպայի քրտական գաղտնի կազմակերպութեանց ալ դրամներ կու տան Թուրքիոյ դէմ քանդիչ գործունէութիւններ ունենալու համար: Էնթերփոլ 26 վաւերական Հայերու լուսանկարներն ու մատի հետքերը ղրկելով Եւրոպայի մայրաքաղաքները հրահանգ տուաւ զանոնք իսկոյն ձերբակալել: Փընտռուող Հայերուն մեծ մասը սուրիական եւ լիբանանեան անցագիր կը կրեն »:

×

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս Յունուար 4-11)

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԼԻԹՈՒԱՆԱԿԱՆ ԹԵՐԹԻՆ ՄԷՋ

Լիթուանիոյ Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի, Նախագահութեան եւ Նախարարաց Խորհուրդի պաշտօնաթերթը՝ « Տիեսա », իր հերթական թիւերէն մէկուն մէջ ամբողջ էջ մը նուիրած է Հայաստանի գրականութեան եւ մշակոյթին: Յօդուած մը ստորագրած է Հայաստանի Գրողներու Միութեան քարտուղար Արամ Գրիգորեան, (« Ամրապնդւում են գրական կապերը »), Ֆելիքս Բախչինեանի հետ հարցազրոյց մը ունեցած է լրագրող Լէոն Բրազիւլիս, « Սովետական Հայաստան » թերթի խմբագիր Լորիս Կրոյեան յօդուածով մը ներկայացուցած է Մատենադարանը: Տպագրուած են նաեւ Պարոյր Սեւակի « Բարեւ », Վահագն Դաւթեանի « Հայաստան » քերթուածներու թարգմանութիւնները, ինչպէս նաեւ Վարդգէս Պետրոսեանի « Իմ վերջին խաղալիքը » պատմուածքը:

×

« ԲԱՌԳԻՐՔ ՀԱՅՈՑ » ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆԸ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻՆ

Եղէգնաձորի շրջանէն Համբարձում Կարապետեան Երեւանի Մատենադարանին նուիրած է 460 էջերէ բաղկացած « Բառգիրք Հայոց » աշխատութիւնը, որ իբրեւ յիշատակ մնացած էր իր պապերէն: ԺԷ. դարուն պատկանող Երեմիա Մեղրեցի վանահօր խմբագրած այդ բացատրական բառարանով կարելի կ'ըլլայ ուսումնասիրել Հայոց բառագրութեան պատմութիւնը: Ի գնահատութիւն հայագիտութեան հանդէպ ցուցաբերած նըպաստին, Մատենադարանը « Մեսրոպ Մաշտոց » մետալով պարգեւատրած է անասնաբոյժ Համբարձում Կարապետեանը:

×

ՄՈՑԱՐԹԻ « ՏՈՆ ԺՈՒԱՆ »Ը ԵՐԵՒԱՆԻ ԲԵՄԻՆ ՎՐԱՅ ԵՒ ՆՈՐ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ

Ալ. Սպենդիարեան օփերայի արուեստագէտները առաջին անգամ ըլլալով ներկայացուցած են Մոցարթի « Տոն Ժուան »ը: Օփերային տնօրէնուհին՝ Սիլվա Մեքինեան ըսած է, թէ ներկայիս մեծ ուշադրութիւն կը դարձուի հայկական չորս օփերաներու՝ Ալմաստ, Դաւիթ Բէկ, Անոյշ եւ Արշակ Բ., ստերէոֆոնիք ձայնագրութիւններուն վրայ: Մոցարթի օփերայի մեկնաբանութեան մասնակցած են Հենրիկ Ալավերդեան, Բորիս Գրեկով եւ երիտասարդ արուեստագէտներ: Ներկայիս պատրաստութեան մէջ են Ռավէլի « Դաֆնիս եւ Քլոյէ » բեմապարը, եւ Վ. Աճէմեանի « Կիկոսի մահը » օփերան: Մօտ ատենէն բեմապարի խումբը շրջապտոյտի կ'երթայ Հիւսիսային Ափրիկէ:

×

ԵՐՈՒԱՆԴ ՏԷՐ-ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 100ԱՄԵԱԿԸ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Երեւանի Մատենադարանին մէջ տեղի ունեցած է գիտական նստաշրջան մը, նուիրուած բանասէր Երուանդ Տէր-Մինասեանի ծննդեան հարիւրամեակին: Բացումը կատարած է Ակադ. Գէորգ Ջահուկեան: Բանասէրին կեանքն ու գործը ներկայացուցած է Ահարոն Գրիգորեան, իսկ Գէորգ Աբգարեան խօսած է բանասէր-բնագրագէտի մասին: Զեկուցումներ կարդացուած են նաեւ Երուանդ Տէր-Մինասեան բառարանագիրի, հայ-սուրական կապերը ուսումնասիրողի մասին: Ե. Տէր-Մինասեան կարեւոր վաստակ մը ունի հայագիտութեան մէջ: Աւելի քան 75 տարի նուիրուած է հայ մշակոյթին, հայագիտութեան զանազան երեսները հարստացնելով գիտական արժէքաւոր ուսումնասիրութիւններով:

ԹՈՒՐՔԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԴԷՄ ԿԸ ԽՕՍԻ ԵՂԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻԱ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ...

Ահա թէ ինչե՛ր կը պատմէ Թէրճիւմանի Գերմանիոյ Թղթակիցը.—

Վերջերս Գերմանիոյ մէջ բազմանալ սկսած է թիւը բոլոր այն Թուրք բանուորներուն, որոնք դիմում կը կատարեն գերման իշխանութիւններուն եւ այդ երկրին մէջ մնալու արտօնութիւն կը խնդրեն: Միայն թէ ցաւալին այն է որ այս բանուորները, մնալու արտօնութիւն ձեռք բերելու համար կը չարախօսեն իրենց հայրենիքին հասցէին, պնդելով որ Թուրքիոյ մէջ չունին խղճի եւ հաւատքի ազատութիւն, ճնշումներ կը բանեցուին իրենց վրայ եւայլն, եւայլն:

Այս նիւթին շուրջ Պավարիոյ նահանգապետը բացատրութիւններ տուած է եւ ճշդած է որ միայն իր նահանգին մէջ մինչեւ 1979 Յունիս 12.600 Թուրքեր դիմած են մնալու արտօնութիւն խնդրելու համար: Ասոնցմէ 125ին մնալու արտօնութիւն տրուած է մինչեւ որ վերջանայ իրենց պնդումներուն մասին կատարուելիք քննութիւնը: 264 հոգիի ալ պնդումները քննութեան արժանի նկատուած են: Մնացեալ մօտ 10.000 բանուորներուն դիմումը անընդունելի նկատուած է եւ անոնք դուրս հանուած են սահմանէն:

Միայն թէ նահանգապետը այն համոզումը ունի որ այս դիմումներուն թիւը պիտի չնուազի, ընդհակառակն օրէ օր պիտի բազմանայ: Ըսած է թէ կանուխէն Գերմանիա եկած բանուորներուն մեծ մասը լեզու սորված է եւ յարմարած է գերման բնակչութեան կեանքի պայմաններուն: Թուրքերու կողմէ գործուած յանցանքներու թիւն ալ նուազիլ սկսած է: Միայն թէ կը վախցուի որ ապաստանելու համար նոր Թուրքեր պիտի ժամանեն Գերմանիա, եւ անոնք, լեզու չգիտնալով, նաեւ չկարենալ յարմարելով գերման բնակչութեան կեանքի պայմաններուն, պիտի բռնեն զարտուղի ճամբաներ եւ այս կերպով կրկին պիտի բազմանայ Թուրք բանուորներու կողմէ գործուած յանցանքներուն թիւը, ինչ որ անհանգըստութիւն պիտի պատճառէ թէ՛ հին Թուրք բանուորներուն եւ թէ տեղացի գերման ժողովուրդին:

Fonds A.R.A.M

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ՄԱՀԱՓՈՐՁԵՐԸ, «ՀԻՒՐՐԻՅԷԹ» ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

(Բ. և վերջ)

Ուրեմն, մեզ շրջապատող այս անիրաւութեան ու վատութեան դիմաց, մեր արտաքին պաշտօնատարներն ու ներկայացուցիչները պիտի նստին ձեռնածալ եւ լուռ պիտի դիտեն եղածները պարզապէս: Բայց անմիջապէս պէտք է աւելցնել, որ երբ մէկ կողմէ մեր արտաքին ներկայացուցիչներուն կ՚ուզենք նոր ուժականութիւն մը տալ եւ զանոնք շարժման դնել, միւս կողմէ մեզի կը վիճակի պարտականութիւն մը, զոր պէտք է այլեւս լաւ ըմբռնենք բոլորս ալ:

Այժմ կ՚ուզեմ ձեր աչքերուն առջեւ պարզել տեսարան մը, որ կը ներկայանայ հետեւեալ ձեւով.—

Լոնտոնի մեր արտաքին ներկայացուցչութենէն երկու հոգի, անգլիական հանրային կարծիքին վրայ մեծ ազդեցութիւն ունեցող խումբ մը համբաւաւոր դէմքեր կը հրաւիրեն: Հիւրասիրութիւնը անթերի կ՚ըլլայ, զրոյցներ՝ հաճելի, դեղեցիկ եւ որակաւոր: Եւ Հայկական Հարցը այդ օտարականներուն կը բացատրուի այս մտերմիկ հարցազրոյցին ընթացքին: Սակայն, ճիշդ այդ խօսակցութեան ամէնէն տաք մէկ պահուն, հրաւիրեալներէն մէկը կը յիշեցնէ թէ լուրերու հաղորդումի ժամը եկած է եւ փափաք կը յայտնէ, որ հեռատեսիլը բացուի: Եւ իբրեւ առաջին լուր՝ ի՞նչ կը հաղորդուի դիտե՞ք: Իսթանպուլի մէջ չափահաս չորս Ամերիկացիներու սպանութիւնը՝ ահաբեկումի նպատակաւ պարզապէս:

Կը ներէք, բայց մարդ եթէ նոյնիսկ իմաստութեան հրեշտակը եղած ըլլայ, այսպիսի անակնկալի մը առջեւ լեզուն կը բռնուի, բառ մը իսկ չի կրնար արտասանել այլեւս: Եւ Թուրքին խժդուժ ազգ մը ըլլալու խոստովանութիւնը անոր բերնէն առանց կակազելու կորզելու համար ալ, գերմարդկային ուժ պէտք է:

Մեր արտաքին ներկայացուցիչները ո՞րու եւ ի՞նչ բանի վստահելով է որ պիտի կարենան խօսիլ: Մեզի եւ մեր երկրի՞ն: Ի՞նչ ենք մենք եւ ո՞ւր է մեր երկիրը: Ձիրար ուտող եւ անիշխանութեան արիւնոտ կաթսային մէջ եռեւեփող գոյութիւններու կոթնած, ոչ Արեւմուտքին առջեւ կրնանք բանալ մեր բերանը եւ ոչ ալ Արեւելքին դէմ՝ մեր գիրկը:

ԻՌԱ, Իրլանտայի անկախութեան համար պայքար կը մղէ եւ այդ նպատակաւ Անգլիոյ տակը վրան կը բերէ: Բայց հիմա Հայերը կը ծանուցանեն, թէ ահաբեկչական այդ կազմակերպութեան հետ գործակցութեան մէջ են ու միասնաբար կ՚աշխատին Թուրքիոյ դէմ: Իսան ո՞ւր, Հայութիւնը՝ ուր: Եւ սակայն, ահա անոնք անգամ միացումի նպատակ մը եւ ձեւ մը կը գտնեն, իսկ մենք տակաւին չենք կրնար միաբանիլ ու հաւաքական ճակատ յարդարել Թրքութեան հանդէպ նիւթուած այս թշնամական խաղերուն ու դաւերուն դէմ: Եւ Յոյներն ու Հայերը, որոնք ամբողջ պատմութեան ընթացքին երբեք չեն կրցած իրարու հետ համաձայնիլ, հիմա կատարեալ գործակցութեան մէջ են ու մենք տակաւին հեռու ենք իրարմէ:

Անգլիացի մը, որ քանի մը անգամ Թուրքիա եկած ու գացած է, Լոնտոնի մէջ հարցուց ինծի եւ մէկ ընկերոջս.

— Թուրքիոյ մէջ քանի՞ Հայ կ՚ապրի:

— Մենք, ըսի, մեր մէջ ապրող փոքրամասնութիւնները օտար չենք նկատեր: Միայն գիտենք թէ ինչ է Թուրքիոյ բնակչութեան թիւը, անոնք ալ այդ բնակչութեան մաս կը կազմեն:

Մարդը, քիչ մը մտածելէ վերջ, գիտե՞ք թէ ի՛նչ պատասխանեց:

— Ասիկա շատ գեղեցիկ հասկացողութիւն մըն է: Եւ սակայն, ամբողջ աշխարհ այդ խօսքերը ոչ թէ ձեր բերնէն, այլ՝ ուղղակի ձեր մէջ ապրող Հայերէն պէտք է որ լսէ, որովհետեւ արտասահմանի Հայերը առոր ճիշդ հակառակը տարածելու համար ոչ մէկ առիթ կը փախցնեն:

Կարելի՞ էր հակառակը պնդել: Իրաւունք տուինք մարդուն ու լռեցինք: Եւ սակայն, հիմա տեղն ու ժամանակը եկած է կարծենք ձայն բարձրացնելու եւ գոչելու.

— Թուրքիոյ մէջ ապրող մեր հայ հայրենակիցները ինչո՞ւ լուռ ու անխօս կը մնան: Անոնց ընա՞ւ պարտականութիւն չի՛յնար արդեօք, երբ իրենց ցեղակիցները խնդրոյ առարկայ դարձնելով, այսպիսի խժդուժ արարքներ ի գործ կը դնեն Թուրքիոյ եւ Թուրքերուն դէմ:

Եկեղեցիներ ունին, կազմակերպութիւններ ունին, անշուշտ նաեւ արտաքին կապեր, յարաբերութիւններ ունին: Բոլոր այդ գոյութիւնները ի՞նչպէս կրնան անշարժ եւ անտարբեր մնալ, երբ Արեւմտեան մայրաքաղաքներու մայթերուն վրայ Թուրքի զաւակներուն անմեղ արիւնն է որ կը հոսի: Անհասկնալի բան մըն է ասիկա ուղղակի: Այսպիսի խղճի մը եւ գութի մը համար ոչ մէկ չքմեղանք ընդունելի է:

Զօրավար Տը Կօլ երբ Գանատա կ՚այցելէր, Քէպէքի մէջ, որու բնակչութեան յիսնուն առ հարիւրը Ֆրանսացիներ էին, գոչեց.

— Կեցցէ՛ ազատ Քէպէքը:

Բայց մեծ սխալ մը գործած էր իր այդ խօսքերով եւ ատոր անդրադարձաւ այն ատեն միայն երբ յաջորդ օր բովանդակ Քէպէքի ժողովուրդը փողոցները լեցուելով բողոքի հսկայ գնացք մը կատարեց տերեւաւոր Գանատական դրօշներ պարզած ու պոռալով միաբերան.

— Մենք Գանատացի ենք. դուրսը խմբուող անկախութեան դատ մը չենք ուզեր:

Եւ սակայն, Թուրքիոյ մէջ, երբ դուրսը Թուրքի զաւակներ վատաբար կը սպաննուին իրենց ցեղակիցներուն կողմէ, այդ կացութեան առջեւ ոչ իսկ Հայու մը կոկորդէն բողոքի ձայն կը բարձրանայ:

Ա՜խ, խե՛ղճ Թրքութիւն, ա՜խ...:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

Բ.

1948

Սիոնիստները իրենց նեցուկ ունենալով գաղթատէր Անգլիան, 1948ին կը ստեղծէին Իսրայէլի Պետութիւնը՝ ջնջելով Պաղեստինը: Ասիկա պատմական նոր կայութեան մը առջեւ կը դնէր ամբողջ Միջին Արեւելքը: Այս թուականէն սկսեալ այս շրջանը, մէջն ըլլալով Լիբանանը, մտան պայքարի նոր ուղիի մը մէջ: 1952ի Եգիպտոսի յեղափոխութիւնը իր անդրադարձը ունեցաւ ասոր վրայ. Նասըրական շարժումը որ կը պարփակէր համարաբական Ընկերվարութեան գաղափարախօսութիւնը՝ կուգար սատարելու շրջանի յառաջդիմական շարժումներու զօրացման: Բայց հակառակ անոր որ Պէյրութ ասկէ առաջ աւելի ազդեցիկ դեր պիտի խաղար Հայֆայի նաւահանգստի փակումէն ետք, Լիբանան կը մտնուէր նոր տնտեսական տագնապներու: Արդէն նախապէս գոյութիւն ունեցող տնտեսական տագնապներուն վրայ նոր կ՚աւել– նային շուրջ երկու հարիւր հազար Պաղեստինցի գաղթականներ կ՚ապաստանէին երկրէն ներս, իսկ միւս կողմէ Սուրիոյ տնտեսական եւ մաքսային յարաբերութիւններու խզումը Լիբանանի հետ, որպէս հետեւանք սուրիական վարչակարգի յեղաշրջումին, ջուր կը բերէր ջրաղացին: Տնտեսական տագնապներու սաստկացումը եւ ասոր համընթաց սենտիքայական եւ յառաջդիմական ուժերու զօրացումը, որոնք զերծ չէին երկու մեծ աէրութիւններու միջեւ ստեղծուած պաղ պատերազմի դրութենէն, գլխաւոր դերդապատճառները կը հանդիսանային Լիբանանը բերելու քաղաքացիական պատերազմի սեմին (ծանօթ է, դէթ Սփիւռքահայութեան, 1958ի քաղաքացիական պատերազմը, որուն մասնակից եղան նաեւ հայ կուսակցութիւնները): Արդ, ինչպէս նախապէս տեսանք, դասակարգային խորք ունեցող պատերազմին ընթացքին, այս անգամ ալ իշխող դասակարգը օգտուելով համայնական դրութենէն անգամ մը եւս այս քաղաքացիական պատերազմին ալ դիւրութեամբ կուտար կրօնական երանգաւորում՝ հարկ եղած ատեն նոյնիսկ դիմելով Միացեալ Նահանգներու զինուորական միջամտութեան: Այս ձեւով յառաջդիմական ուժերու չէզոքացումը կը դիւրանար եւ «անդորրութիւն» կը վերահաստատուէր երկրէն ներս:

1958էն 1966 երկարող տարիներուն սակայն, դրամագլուխի սանձարձակ ազատ գործածութիւնը երկիրը կը մտնէր տնտեսական անհաւասարակշռութեան. 1966ին, ամէնէն մեծ կեդրոնական դրամատան, Պանք-Ինդրայի սնանկութիւնը երկիրը կը հասցնէր տեւական եւ հետզհետէ սաստկացող տագնապներու անցքին վրայ. ասոր որպէս հետեւանք տեղի կ՚ունենար դրամագլուխներու փախուստը դէպի Արեւմուտք: 1967ի արաբ – իսրայէլեան պատերազմը նոր հարուած մը կուտար Լիբանանի զբօսաշրջիկութեան, որ մինչ այդ կը ներկայացնէր երկրին ընդհանուր պիւտճէին քսան առ հարիւրը: Սակայն տուեալ ժխտական բոլոր երեւոյթները իրենց դրական անդրադարձը կ՚ունենային տեղւոյն յառաջդիմական ուժերուն եւ Պաղեստինեան դիմադրութեան վրայ, որ պաշտօնապէս մուտք կը գործէր Միջին Արեւելքի հարցէն ներս երբ 1965 Յունուարին իր առաջին փամփուշտը կ՚արձակէր Իսրայէլի դէմ: Պաղեստինեան յեղափոխութիւնը կը ծնէր արաբական երկիրներուն մէջ գտնուող պաղեստինցի ժողովուրդի ծոցէն՝ գլխաւորաբար Սուրիա, Լիբանան, Յորդանան, Եգիպտոս, Քուէյթ եւայլն:

1969ին տեղի կ՚ունենային առաջին բախումները պաղեստինեան դիմադրութեան եւ լիբանանեան բանակին միջեւ. առաջին անգամ էր որ արաբական Պետութիւն մը նման յարձակում կը գործէր: Այս բախումը շուտով վերջ կը գտնէր առանց որեւէ կողմի զինուորական յաղթանակի: Սակայն ասոր որպէս հետեւանք տեղի կ՚ունենար Գահիրէի ժողովը, ուր դաշինքի մը ստորագրու-

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾԱՄՕՐ,

ՀՐԱՆՏ ՄԱԹԵՒՈՍԵԱՆ

Արարատի մօտ ահա արեւ ու անձրեւ է թափում եւ կանաչ – կարմիր է կապել ծիածանը. այդ նշանակում է, որ արեւ – անձրեւից դէնը կայ մի գիւղ, երեխաները, խմբով, չարչարում են մի աւանակի, խմբով՝ բալի մի ծառ են պոկել ու տարել պետափ ուտելու եւ լողալու, հարիւր հոգով քչփչում են թէ ցամաք ձորում մի կին մոռացել է ՝իր ներքնաշորը եւ ամբողջ գիւղով մէկ ծըղըրտում են, թէ Ահմադը ցամաք ձորում Գիւլի շորերը հանե՛լ է, – իսկ աթարի դէզի մօտ գետնին գամուել է վիզը բարակ մի տղայ, խոշոր աչքերով շոյում է ծիածանը եւ լացը գալիս, որովհետեւ ծիածանը ծնւում է անմկատ եւ մեռնում է անշշուկ: Իսկ իր ճակատին ծիածանի ցոլքի դէմ գրած է անջնջելի գըրով, թէ նրա ճանապարհը փակելու են կախաղանը, խելագարութիւնը եւ ինքնասպանութիւնը, եւ դա անխուսափելի է, քանի որ բանաստեղծի նրա հիւանդութիւնը տոհմական է:

Ինչպէս գեներալները չեն սպանում գեներալներին եւ հեռաւոր ուղերթի վարորդները ողջունում են միմեանց, մեռնող ծիածանի տակով այդպէս շշնջա քո տոհմի այդ երեխային՝ Թող սուրբ լինի քո սրտի դողը եւ ընդունելի լինի մատաղի գառան քո վիզը: Եւ իմացած եղիր, որ ամենահզօրը քո աստուածութիւնն է, որովհետեւ խոստովանանքի բառը հնչում է միայն քո աստուածութեան տաճարներում:

«Մեծ ուրախութեամբ ես դարձեալ կը գայի Խորհ. Միութիւն, բայց անելիք շատ ունեմ: Մեր վիպասանները Ֆրանսացի հրատարակիչների համար ինտըրուած հեղինակներ են: Պէտք է վերջացնեմ ձեռքիս գործը,— հրաժեշտ տալով ասաց Թուրք առաջադէմ գրողը, – եւ ըսկսեմ աշխատանքը վաղուց մտածուած մի գրքի վրայ, որ լինելու է քսանական թուականներին իմ ժողովրդի վարած ազգային – ազատագրական պատերազմի մասին»:

Կուշտ քնից յետոյ նա կը նստի գրելու: Արարատից Բոսֆոր ու Պոնտական ավի ջրերից Հարաւային անապատ Թուրքիայի քաղցր-կծու ուժը կը լցուի նրա թոքերը, եւ հրճուանքի ծղրտոցով նա փառք կու տայ ոչլոտ այն չորանին, որ մէն մի մահակով փշրեց Հայ – Յոյն ասպետի գրահը եւ ծեծելով քշեց նրան ոչխարին հետ՝ իր սերնդի համար աստծուց նախանըշուած հայրենիքից: Նա կ՚օրհներգի իր նախնու յաղթանակը արաբների դէմ: Եւ քրդերի դէմ: Եւ Հայերի դէմ: Եւ կ՚օրհներգի Յոյներին՝ պարտուելու համար, եւ առանձին՝ արաբների պարտութիւնը, եւ յատուկ՝ Հայերի պարտութիւնը, Խըլըրտացող սրտով նա կը պաշտի այն բռունցը, որ պղնձից չէր գառուել եւ զըրահի փշրուելու շնորհ դարձաւ: Նա կ՚երկրպագի Հայերից մաքրուած տարածութիւնների ամայի հզօրութիւնը և առնական կորով կը ցանկանայ Թուրք իւրաքանչիւր տղամարդու մէջքի՝ այդ ամայութիւնը լցնելու Թուրք մանչուկներով: Եւ նոր միայն... եւ նոր միայն իր հայրենիքի դիւանագէտներին նա կը յուշի խօսք բացել Հայերին պատճառուած վնասի մասին եւ վեհանձնաբար յանձն առնել վնասի հատուցումը՝ մի երկու կամ մի երկու հազար ոսկի, թող գնան ձէնները կտրեն: Միայն թէ... Թուրքիան ո՞ւմ է հատուցելու վնասը՝ դաշնակցականներին, ռամկավարների՞ն, հնչակեաններին, ընդհանուր բարեգործականի՞ն, էջմիածնի կաթողիկոսարանի՞ն, Անթիլիասի՞ կաթողիկոսարանին, հայմայնավարների՞ն, թէ միաւորուած ազգերի կազմակերպութեանը: Թող Հայերն իրենց մէջ վճռեն այդ խնդիրը՝ Թուրքիան պատրաստ է վեհանձնաբար հատուցելու իր պատճառած վնասը, որ այնքան էլ ինքը չէր պատճառել, այլ դըժբախտ հանգամանքները, եւ հանգամանքների դժբախտացմանը նպաստել էր իրենց Հայերի վարքը:

Եւ այդ ժամանակ միլիոնատիրոջ որդու եւ հզօր երկրի զաւակի նրա կարգուկանոնաւոր էութեան մէջ խուլ կը տնքայ բանաստեղծի նեարդը՝ խելացի դիւանագիտութեան շերտերի տակ, եւ նա վար կը դնի գրիչը եւ կը նայի ինքը իր ներսը. եւ տխուր կ՚ասի ինքն իրեն. բայց չէ՞ որ երբ մենք մորթում էինք նրանց՝ նրանք բաց աչքերով նայում էին մեր աչքերին եւ չէին հաւատում, որ մորթում ենք:

(16 – Շար.)

Fonds A.R.A.M

թեամբ բոլոր արաբական Պետութիւններու, տեղի կ'ունենային կարեւոր նուաճումներ: Պաշտօնապէս կ'ընդունուէր պաղեստինեան 17 գաղթակայաններու գոյութիւնը եւ անոնց ազատ գործունէութիւնը (*) Լիբանանէն ներս: Այս ձեւի համաձայնութիւն մը ոչ միայն պիտի նպաստէր պաղեստինեան դիմադրութեան ուժեղացման թէ' ժողովրդային եւ թէ զինուորական գետնի վրայ՝ այլեւ Լիբանանի յառաջդիմական ուժերուն պիտի ներշնչէր փոխադարձ ապահովութիւն եւ ժողովրդային պաշտպանութիւն:

Սակայն Պաղեստինցիներուն դէմ Յորդանանի յետադիմութեան կողմէ կազմակերպուած ջարդին, (1970 Սեպտեմբերին որուն զոհ կ'երթային աւելի քան 20 հազար Պաղեստինցիներ) հետեւանքով, պաղեստինեան դիմադրութիւնը կը կեդրոնացնէր իր ուժերը Լիբանանի մէջ: Յորդանանի դաւադրութիւնը ծանր փորձառութիւն մը կ'ըլլար դիմադրութեան, իսկ շրջանի բոլոր յեղափոխական շարժումներուն համար կը պարզուէր թէ յեղափոխութիւն մը իր սնունդը հիմնովին կ'առնէ ժողովուրդէն. այս ձեւով Լիբանանի յառաջդիմական կուսակցութիւններուն եւ պաղեստինեան դիմադրութեան համագործակցութիւնը կենսական պայման մը կը դառնար. բան մը, որ կը նպաստէր երկու կողմերու շահերուն՝ զօրաւոր կերպով դիմադրելու համար սարքուելիք դաւադրութիւններուն:

×

ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

1973ի արաբ – իսրայելեան սահմանափակուած պատերազմը, հովանաւորուած Միացեալ Նահանգներու կողմէ, իսկոյն մատնեց հեռաւոր նպատակի մը գոյութիւնը: Այստեղ կ'արժէ անդրադառնալ յետ – պատերազմեան քանի մը տուեալներու, պարզացնելու համար վերի հաստատումները.—

Ա) Արաբներու ի նպաստ ընթացող պատերազմէն Եգիպտոսի հրաժարիլը, պատերազմի դաշտին վրայ մինակ ձգելով Սուրիան եւ պաղեստինեան դիմադրութիւնը:

Բ) Խորհրդային զինուորականներուն արտաքսումը Եգիպտոսէն, ապա երկու երկիրներու յարաբերութեանց խզումը:

Գ) Հարուածել եւ չէզոքացնել տեղւոյն յառաջդիմական շարժումները եւ կարգ մը յառաջդիմական անձնաւորութիւնները:

Դ) Համաձայնութեան նախաձեռնութիւն տալ Իսրայէլի՝ « լուծելու » համար Միջին Արեւելքի տագնապը:

Այս չորս տուեալները արդէն մեզի ցոյց կուտան նախագահ Սատաթի կողմէ պատերազմէն « յաղթական » դուրս ելլելու վիճակին օգտագործումը եգիպտացի ժողովուրդը մատնելու թմբիրի մը, որպէսզի ազատօրէն լուծարքի ենթարկէ արաբ ժողովուրդին արդար դատը: Առայժ այս բոլորը բաւարար են մեզ համոզելու եւ նշմարել տալու Միջին Արեւելքի վրայ ծրագրուած վտանգը ու անոր տարողութիւնը, որուն քաւութեան նոխազը պիտի հանդիսանար Լիբանան:

Սատաթի այս պարտուողական քաղաքականութեան գործադրումը ի հարկէն լռելեայն պիտի չանցնէր Լիբանանի յառաջդիմական կազմակերպութիւններու եւ պաղեստինեան դիմադրութեան կողմէ: Անմիջապէս բարձրացան ընդվզումի եւ ըմբոստութեան ձայներ, յատկապէս ՊԱԿէն: Շնորհիւ իր զինուորական եւ քաղաքական զօրութեան, ան կրցաւ դէմ դնել նման դաւադրութեան մը իրականացման՝ մեկուսացնելով դաւաճանները, որոնք կը փորձէին պաղեստինցի ժողովուրդին անունով հարուածել դիմադրութիւնը:

Յետ այսօրիկ պաղեստինեան դիմադրութիւնը զգալի վտանգ կը դառնար շրջանի եւ թէ օտար յետադիմութեան, եւ խոչընդոտ մը անոնց թիրախին հասնելու ճանապարհին վրայ: Ուստի առանց կը մնար վերցնել այս արգելքը, այսինքն՝ չէզոքացնել դիմադրութիւնը, որուն հիմնական զօրաւորագոյն կեդրոնը կը գտնուէր Լիբանան:

Քիչ առաջ արդէն անդրադարձած էինք պաղեստինեան դիմադրութեան կեդրոնացումին Լիբանան եւ տեղական յառաջդիմական ուժերուն զօրացման ու այս երկուքի միջեւ գոյութիւն ունեցող սերտ գործակցութեան, որ հետզհետէ կը սատանար ժողովրդային հսկայ ծաւալ: Ասով միատեղ Լիբանանի պատշաճ դիրքը արաբական աշխարհէն ներս կը սատարէր որ Լիբանան յառաջապահ դեր մը խաղար շրջանէն ներս, ինչ որ արդէն իսկ կայծ մը դարձած էր արաբ ժողովուրդներու յեղափոխական զարթնումը հրահրող: Այստեղ պարզ օրինակ մը բաւարար է յստակացնելու համար ըսուածները, միաժամանակ ցոյց տալով բոլոր այն շահախնդիր ձեռքերը, որոնք միջամուխ եղան 1975էն սկսեալ ծագած Լիբանանի քաղաքացիական պատերազմին:

Սիոնիստներու եւ աշխարհակալ Պետութիւններու կողմէ ծրագրուած դաւադրութեան գործադրումը կը զուգադիպէր նաեւ արաբ յետադիմական իշխանութիւններու շահերու: Պարզապէս անոր համար որ նախ դաշնակիցներն էին. ապա չէին կրնար ձեռնպահ մնալ իրենց իսկ գերեզմանը փորողներուն նկատմամբ: Այսինքն, Լիբանանի մէջ իսկական առումով հայրենասէր Պետութեան մը հաստատումը, սպառնալիք մըն էր շրջանի իշխող ղեկավարութեան գոյատեւման, նոյնիսկ անոնց, որոնք իրենք զիրենք յառաջդիմական իշխանութիւններ կը համարէին: Ասոր լաւագոյն ապացոյցը Սուրիոյ խաղացած դերն է Լիբանանէն ներս: Իսկ Սաուտական Արաբիա, Ծոցի երկիրները եւ Յորդանան զանազան առիթներով չվարանեցան զինուորապէս, անտեսապէս եւ քաղաքականապէս իրենց օժանդակութիւնը բերելու Փաղանգաւորներուն: Ինչ կը վերաբերի Իրաքի եւ Լիբիոյ, որոնք « մերժումի ճակատի » հիմնական Պետութիւններն են, անձնական շահերու բերմամբ կողմնակի եւ սահմանափակ մասնակցութիւն ցոյց տուին պատերազմին, սակայն մակերեսային կերպով: Զարգացող դէպքերը բաւարար չափով կը հաստատեն ըսուածները:

ԱՐՄԷՆ Խ.

(Շար. 2)

(*) Զինուորական անկախութիւն պաղեստինեան գաղթակայաններէն ներս, որոնց վրայ իսրայելեան որեւէ յարձակման պիտի պատասխանէր Պաղեստինեան դիմադրութիւնը, այն պատճառաւ որ, Լիբանանի բանակը յանձն չէր առներ պաշտպանելու գաղթակայանները Իսրայէլի յարձակումներուն դէմ:

ԾՆՈՒՆԴԸ ՄԻԼԱՆՈՅԻ ՄԷՋ

Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան տօնը լաւագոյն առիթ է ոչ միայն Միլանոյէն այլ նաեւ Իտալիոյ տարբեր քաղաքներէն ու շրջաններէն հայ ժողովուրդի զաւակները ի մի բերելու Ս. Քառասուն Մանկունք Հայց. Եկեղեցւոյ սրբազան կամարներուն ներքոյ եւ լիովին ըմբոշխնելու հայ քրիստոնէական ոգեկանութեան գեղեցկութիւնները կրօնաբոյր մթնոլորտի մը մէջ:

Կիրակի, Յունուար 6ին, եկեղեցին լեցուն էր հաւատացեալներու խուռներամ բազմութեամբ, որ եկած էր Միլանոյէն ու մերձակայ աւաններէն ինչպէս նաեւ Գոմոյէն, Վարէզէէն, Վենետիկէն եւ իտալական Զուիցերիոյ Լուկանօ քաղաքէն ու Լամոնէ գիւղէն: Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցանէր Իտալիոյ Հայոց հոգեւոր հովիւ Սարգիս Քհնյ. Սարգիսեան: Դպրաց դասի ներդաշնակ երգեցողութիւնը կը ղեկավարէր Պ. Հրանդ Բամպակեան, երգեհոնի ընկերակցութեամբ Պ. Ժան Անսըրլեանի:

Հոգեւոր հովիւին հրաւէրով պատարագին ներկայ էին Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ Արքեպիսկոպոսարանէն Գերպ. Էրմինիօ Պարտէլլան եւ Միլանոյի Ռումէն Օրթոտոքս Եկեղեցւոյ հովիւ Հ. Թրայեան Վալտման:

« Հայր Մեր »էն առաջ պատարագիչ Տէր Հայրը իր քարոզին մէջ ներշնչումով խօսեցաւ Քրիստոսի մարդեղութեան եւ սիրոյ ու խաղաղութեան մշտանորոգ պատգամներուն մասին: Ապա կարդացուեցաւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա. Հայրապետի նոր տարուան եւ Ծնունդի օրհնութեան գիրն ու պատգամը ուղղուած հոգեւոր հովիւին, համայնքի վարչական մարմիններուն եւ Իտալիոյ հայ հաւատացեալ ժողովուրդին, որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս:

Պատարագի աւարտին աւելի քան 100 հոգի Ս. հաղորդութիւն ստացաւ:

Այս տարի «Ջրօրհնէքի արարողութեան խաչի կնքահայրն էր Տէր եւ Տիկին Միչէլ եւ Լիզիա Մինասեաններու զաւակը՝ փոքրիկն Աբէկ Մինասեան:

Նոյն օրը երեկոյեան ժամը 5ին Հայ Տունի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ հայ դպրոցի նոր տարուան եւ Ծնունդի հանդէսը, կազմակերպութեամբ հոգեւոր հովիւ Սարգիս Քհնյ. Սարգիսեանի եւ գործօն մասնակցութեամբ աշակերտներու, ծնողաց եւ եկեղեցասէր տիկիններու: Հանդէսի ընթացքին Միլանոյի եւ շրջակայքի հայ դպրոցի աշակերտ – աշակերտուհիները կատարեցին նոր տարուան եւ Ծնունդի յատուկ արտասանութիւններ, ընթերցումներ ու երգեր, որոնք ներկաներուն կողմէ ընդունուեցան խանդավառ ու ջերմ ծափերով: Հանդէսի վերջաւորութեան շուրջ քառասուն փոքրիկներ Կաղանդ պապայէն ստացան իրենց կաղանդչէքները: Ջրի վիճակահանութեան դրուեցաւ նաեւ ձայնագրող մեքենայ մը, զոր շահեցաւ Տոքթ. Օննիկ Մանուկեանի 18 թոռնիկներէն՝ Գայեանէ Գազնաթի:

Ինչպէս անցեալ տարի, այս տարի եւս նոր տարուան կաղանդչէքները հոգեւոր հովիւին կարգադրութեամբ հոգացուեցան Հ. Բ. Ը. Միութեան Սիրան Տիլսիզեան հիմնադրամէն:

Ներկաները տուն վերադարձան գոհ եւ զուարթ տրամադրութիւններով:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՊՈՒՏ ՄԸ ԽԻՏԱՂ

Մոսկուայի օդակայանը, Շերեմետիեվօ, ծերունի մը նստած է, բարձրաձայն կ'աղօթէ: Կուսակցութեան անդամ մը կ'անցնի ու հարց կուտայ.

— Ի՞նչ կ'ընես, հայրիկ:

= Կ'աղօթեմ:

— Որո՞ւ համար:

= Բրեժնեւին, կը խոստովանի ծերուկը:

— Ծիմար բան, հայրիկ, ծիծաղելի նախապաշարում, քիչ մը խելք գործածէ, երախտագիտութեանդ որո՞ւ համար աղօթեցիր:

— Մեր պապիկին՝ ցարին:

= Էհ, տեսա՞ր, աղօթքներդ բանի մը չծառայեցին, ցարը սպաննուեցաւ:

— Ճիշդ ատոր համար է, տղաս, կ'ըսէ ծերուկը գլուխը շարժելով, ճիշդ ատոր համար է:

×

Արեւելեան Պերլին երեք ձերբակալուած բանուոր նոյն խցիկին մէջ դրուած են.:

— Խափանարարութեամբ ամբաստանուած եմ, կը բացատրէ առաջինը, որովհետեւ ժամացոյցս ետ կ'երթար եւ հինգ վայրկեան ուշացայ գործատունը:

= Ես, կ'ըսէ երկրորդը, լրտեսութեամբ ամբաստանուած եմ, որովհետեւ ժամացոյցս հինգ վայրկեան առաջ կ'երթար, կանուխ հասայ գործատունը:

Ու երրորդը կը տրտնջայ.— Զիս ձերբակալեցին, որովհետեւ ժամացոյցս ճիշդ է: Ամբաստանուած եմ, որ արեւմուտք գնած եմ:

ՍՊԱՍՄԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

(ՎԷՊ)

= ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ =

ԺԲ.

Սատարոֆ մասնաւոր ձեւով մը նայեցաւ Բրացին. այդ նայուածքին մէջ զարմացում եւ յանդիմանութիւն կար միանգամայն. շատ մը մտածումներ մէկէն կը խուժէին իր յոգնած ուղեղին մէջ. արդեօք սխալա՞ծ էր իր ըրած ենթադրութիւններուն մէջ, բայց այնքան սովորական եւ առօրեայ բան մըն էր գրեթէ բժիշկին եւ հիւանդներուն միջեւ գոյացած տեսակ մը համակրութիւնը, որ բնաւ զարմանալի չէր, այլ գրեթէ տրամաբանական ինչ որ կը կարծէր թէ պատահած ըլլար Բրացի եւ Էվայի միջեւ: Բայց այն ատենը ինչպէ՞ս բացատրել Բրացի հանդարտ գրեթէ անտարբեր երեւոյթը եւ նոյնիսկ բացարձակ անփութութիւնը ունէ ծառայութիւն մատուցանելու Էվային իր այսօրուայ ճգնաժամին մէջ: Անտէի վրայ Բրացէն իմացած մանրամասնութիւնները սիրտը բոլորովին սեղմեցին, անիկա անդարմանելի կերպով հիւանդ էր, դատապարտուած մը այլեւս. ու բոլոր այս մտածումները կը հարուածէին գլուխը այնպէս որ երբեմն ջղային շարժումով մը մատներուն մէջ կը սեղմէր ճակատը եւ Բրացին կը դառնար՝ շատ մը բաներ ըսելու, բայց մէկէն լռելու ստիպուած անոր պայծառ ու ջինջ նայուածքին ներքեւ. այլ սակայն ինքն անհունօրէն տխուր էր, անմեկնելի եւ անսահման տխրութեամբ մը. ու բոլոր իր դիմագծերը կը թուլնային կը նուաղէին միսթիք բան մը տալով իր երեւոյթին, այնպէս որ այս պահուս գերազանցապէս առած էր բիւզանդական կրօնական պատկերներու արտայայտութիւնը:

Առանց խօսելու երկուքն ալ անցան պարտէզէն եւ ֆրէշը պիտի մտնէին երբ հիւանդապահուհի մը շնչասպառ զիրենք կեցուց.

– Պարոն Բրա՛ց, ձեր այս առաւօտեան հիւանդը նուաղեցաւ... ի՞նչ պէտք է ընել...

– Ի՞նչ կ'ըսէք, մասնաւոր պատճառ մը կա՞յ:

– Բնա՛ւ, հազիւ թէ տեղաւորուած էր անկողնին մէջ եւ երեւոյթով բոլորովին հանդարտ կը թուէր:

Բրաց վարանեցաւ րոպէ մը՝ դռանը կրթնած. Սատարոֆ կարծես թէ բառ մը չէր հասկցած խօսակցութենէն եւ պարտէզը կը նայէր անշարժ. Բրացի ձայնը զինքը սթափեցուց:

– Դժբախտաբար ստիպուած եմ ձեզ թողուլ, Պարոն Սատարոֆ:

– Ա՛հ...

– Ինչպէս լսեցիք արդէն այս առաւօտուան հիւանդը ինծի պէտք ունի... բայց դուք կրնաք ֆրէշին մէջէն անցնիլ եւ տեղեկանալ թէ Տիկին Էվան եկա՞ծ է արդէն իր պզտիկը տեսնելու:

Առանց պատասխանի սպասելու Բրաց թեթեւ շարժումով մը հեռացաւ հետեւելով միշտ հիւանդապահուհիին եւ արդէն քանի մը քայլ առած էր պարտէզին մէջ երբ ետին դարձաւ եւ պոռաց.

– Ցտեսութիւն Պարոն Սատարոֆ:

Ամէն հոգ եւ տխրութիւն անհետացած էր այլեւս այդ ձայնին մէջ. անիկա նոյնիսկ զուարթ հնչիւն մը ունէր ցուրտ օդին մէջէն որ հեղնութեան մը պէս Սատարոֆը վիրաւորեց:

– Այլեւս իր նոր հիւանդովը կը շահագրգռուի, խորհեցաւ միտքէն եւ սակայն ինքնին այնքա՛ն բան մէկէն կը բացատրէր իրեն, որ նոյն պահուն իսկ դէմքը իր սովորական խստութիւնը ստացաւ, այտերուն քովէն ձեւացնելով երկու ակօսուած խորշումներ որ սեւ մօրուքին մէջ կ'անհետանային. միեւնոյն ատեն մտքին մէջ կը պատկերացնէր հիւանդը՝ դէպի քունքերը երկնցած աչքերով եւ չափազանց կարմիր շրթունքներով որոնք կարծես պիտի արիւնէին:

(47 – Շար.)

Fonds A.R.A.M

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԻՎՐԻԷՆ՝ համակիր մը 300 ֆր. կը նուիրէ Ամանորի առթիւ:

×

ԿՐԸՆՈՊԼԷՆ՝ Պ. Մանուկեան 40 ֆր. կը նուիրէ:

×

ՔԱՌԻԼՌԷՆ՝ Ս. Ջենոզեան 50 ֆր. կը նուիրէ:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Ընկ. Յովհաննէս Շահինեանի (Պէյ-րութ) կսկծալի մահուան առթիւ ընկ. Յարութիւն Շիրվանեան 100 ֆր. կը նուիրէ Հայ Արիներու Միութեան (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 100 ֆր. «Յառաջ»ին:

ESCAPADE SUR L'ARARAT

Premier 33T instrumental de

Bernard Dededjian

en vente : région parisienne
TELE CONDORCET
175, Av. Jean Jaurès, CLAMART
VIDEO-SON
49 rue Victor Hugo
ALFORTVILLE
LIBRAIRIE PALOUYAN :
9, rue de Trévise — Paris (9e)
Rest. ANOUCH :
12, rue Cadet — Paris (9e)
LYON : Bahadourian
20, Rue Villeroy

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի Բարեկենդանի խրախճանքին, Կիրակի Փետրուար 10, ժամը 13.30ին:

HOTEL ARCADE
2, Rue Cambronne, Paris 15e
Մուտք եւ ճաշագին 100 ֆր.

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
Մարսէյլ քաղաքի
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Բարեկենդանի առթիւ, Շաբաթ Փետր. 23ին, Ալհամպրայի սրահը,
Պուլվար Շավ
Յետագային մանրամասնութիւններ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 5000 ֆր. Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղէն ինչպէս նաեւ 1000 ֆր. ՈՄՆէ Տան տօնածառի ցերեկոյթին առթիւ:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Մարսէյլի Առաջնորդարանին (Դեկտ. 9ի հացկերոյթին).— Այրի Տիկ. Աւետիս Մելքոնեան, Տէր եւ Տիկ. Ժանօ Յովհաննէսեան 500ական, Տէր և Տիկ. Կարապետ Ճանիկեան 400, Շալճեան ընտ., Տէր եւ Տիկ. Սեպուհ Ճանիկեան, Տէր եւ Տիկ. Հրանդ Ճանիկեան 300ական, Տէր եւ Տիկ. Ժիրայր Մարգարեան 250, Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Թաղականութիւն, Պլ. Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղ. Թաղակ., Սէն Լուի Ս. Գէորգ եկեղ. Թաղակ., Տէր եւ Տիկ. Արթաքի Յակոբեան, քոմիսէր Գր. Գրիգորեան, Տէր եւ Տիկ. Երուանդ Տօրումեան, Տէր եւ Տիկ. Գէյ Փիրանեան, Զարեհ Պզտիկեան, Սահակ Գաբրիէլեան 200ական, Տէր եւ Տիկ. Կարապետ Տէրտէրեան, Մուշեղեան ընտ., Պօմոնի Կապ. Խաչ, քաղաքի Կապ. Խաչ, Պլ. Օտտոյի Կապ. Խաչ 150ական, Վասպուրականի Հայր. Միութիւն, Տէր եւ Տիկ. Սահակեան, Տէր եւ Տիկ. Թաղթալեան, Սէն Ժեռոմի Կապ. Խաչ, Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Էսկիճեան, Տէր եւ Տիկ. Վահրամ Ճառայեան, Տէր եւ Տիկ. Յովհ. Յովսէփեան, Տէր եւ Տիկ. Ջաւէն Միլտոնեան, Կարապետ Պօլիկեան, Տէր եւ Տիկ. Շաւարշ Փիրանեան, Տէր եւ Տիկ. Աստուր Քէօսէեան, Յարութիւն Տէրոյեան, Հայկազ Մարտիրոսեան, Տէր եւ Տիկ. Փեհլիվանեան, Տէր եւ Տիկ. Կարօ Յովսէփեան 100ական, Անահիտ Արզումանեան (յետ մահու իր եղբօր կողմէ) 50 ֆր.:

ԳՈՐԳԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՐՄԻՆ

ուր պիտի գտնէք արեւելեան լաւագոյն գորգերը, մատչելի գիներով

ARMINE

les plus beaux Tapis d'Orient

importation directe, prix, choix, qualité

acheter un tapis chez Armine.
est un placement sur et agréable

ARMINE
ANTIQUITÉS - TAPIS
73, RUE LA FAYETTE, 75009 PARIS
tél. 878 80 13 métro Cadet

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պ. Զատիկ Խաչիկեան իր կնոջ՝ Արուսեակ Խաչիկեանի յիշատակին կը նուիրէ 300 ֆր. Կարմիր Խաչին, 200 ֆր. Կապ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղին, 200 ֆր. Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցիին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 100 ֆր. «Յառաջ»ին:

×

Այրի Տիկին Արեւալոյս Պօյաճեան եւ զաւակները 150 ֆր. կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի կայանին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 50 ֆր. «Յառաջ»ին փոխան ծաղկեպսակի իրենց քեռայրին Հրանդ Հալաճեանի մահուան առթիւ եւ Յակոբ Յարութիւնեանի յիշատակին:

ՀԱՅԿ. ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆՑ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Շրջանէ մը ի վեր, Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցութիւնը դիմումներ կը ստանայ օտարահպատակ ազգակիցներէ, որոնք գործ կը փնտռեն:

Արդ, գործ հայթայթելու ի վիճակի եղող կամ գործաւորներու պէտք ունեցող հայկական հաստատութիւններէ եւ հայ ընտանիքներէ կը խնդրենք այս նպատակով կապ հաստատել Ընկերակցութեան գրասենեակին հետ:

Հեռ. 878.02.99 եւ 281.17.80

Imprimé sur les presses du Journal «Ha ratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ» *ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ»*

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
«ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ» (1958)
(Գին 50 Ֆ.)

ԵՒՐՈՊԱՑԻ
«ԲՈՒՌ ՄԸ ՏՈՄՍ»
(25 Ֆ.)

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ
«ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ» (1971)
«ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ» (1973)
(Հատորը՝ 50 Ֆ.)

«ՅԱՌԱՋ 50» (1976)
ԾԱՂԿԱՔԱՂ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱՅ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆԵՐԷՆ
420 ԷՋ ԸՆՏԻՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԿՈՂՔ՝ **ԳԱՌԶՈՒ**
100 Ֆ.

ԵՆՈՎՔ ԼԱԶԻՆԵԱՆ
«ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ» (1979)
(Գին 50 Ֆ.)

Թղտատարի ծախքերուն համար 10 Ֆ. աւելցնել նշանակուած գիներուն վրայ:

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»ի

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին, Կիրակի, Յունուար 27, կէսօրէ ետք ժամը 3ին Գ. Իփէկեան սրահը:

Հայերէն երգ, պար, արտասանութիւն դպրոցի աշակերտութեան կողմէ:

Կաղանդ պապան նուէրներ պիտի բաժնէ սրահը եղող բոլոր մանուկներուն:

CENTRE CULTUREL
N. FRINGHIAN
6, Ave. Bourgain,
ISSY LES MOULINEAUX
Samedi, 26 Janvier à 20 h. 30

Conférence et Projections

sur la SCULPTURE MEDIEVALE ARMENIENNE
par PATRICK DONABEDIAN

LA CAPPADOCE

spécial !

27 janvier soirée tzigane
avec
LES IVANOVITCH

du 7 au 31 janvier
la chanteuse noire américaine
NIVO

Réservations : 375-05-30 — 67 bis, Quai Blanqui — Alfortville 94

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆրանսահայ Գրողներու Ընկերակցութեան աւանդական ճաշը եւ Հարենց մրցանակ, Կիրակի Փետր. 24ին, Սալոն Ժան Կուժոն — Լէ Սանթրոյի մէջ:

Odyssée d'un Enfant Arménien

par Khoren Margossian
Ed. La Pensée Universelle
Prix 26 F. 50
En vente dans toutes les librairies
Ainsi qu'à la Librairie Samuelian,
51, rue M. le Prince, 75006 Paris
H. Palouyan, 9 rue de Trévise
75009 Pris.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Գարնանային պարահանդէսը, կազմակերպուած՝ երէց Արենոյշներու «Կայծ» խումբին կողմէ: Մարտ 22ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 22էն մինչեւ լոյս, Ալհամպրա սրահին մէջ:

×

Մարսէյլի Հայ Արենոյշներու նախաձեռնութեամբ «Վարդանանք»ի տօնակատարութիւնը տեղի պիտի ունենայ Մարտ 2ին, Կիրակի օր ժամը 16ին, Հայ Մշակոյթի Տան Վասպուրական սրահին մէջ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի Խնամակալութիւնը շնորհակալութեամբ կը ծանուցանէ հետեւեալ նուէրները.—

Եւրոպայի Հայոց Կաթ. Պատուիրակ Սերովբէ Արք. Մանուկեանէ իբր կտակատար ողբ. Տիկին Նարդուհի Տէմիրճեանի կտակին 15.000 ֆ., Դպրոցասէր Տիկ. վրժ.ի Մարսէյլի Սան. Միութիւն 10.000 ֆր., Տիկ. Միւթէվէլեան տօնածառի առթիւ 1000, Տիկ. Ս. Եաիքար-տաշեան Տիկ. Ե. Իչգալացեանի մահուան առթիւ (յապաղումով ստացուած) 200, Ա. Բ. (Լիոն) [illegible] 500 ֆ.:

Fonds A.R.A.M

ՇԱԲԱԹ–ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
19-20
SAMEDI-DIMANCHE
19-20 JANVIER
1980

LE NUMERO 2 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.561 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE — No 14.561

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԱԹ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԿԸ ՀԻՄՆԷ

Մայր Աթոռէն ստացանք Յունուար 2 թուակիր հետեւեալ կոնդակը.—

ՎԱԶԳԷՆ ԾԱՌԱՅ ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՈՂՈՐՄՈՒԹԵԱՄԲՆ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԵՒ ԿԱՄՕՔՆ ԱԶԳԻ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՊԵՏ ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՆԱԽԱՄԵԾԱՐ ԱԹՈՌՈՅ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՍՐԲՈՅ ԷՋՄԻԱԾՆԻ

ՔՐԻՍՏՈՍԱՒԱՆԴ ՍԻՐՈՅ ՈՂՋՈ՜ՅՆ ԵՒ ՕՐՀՆՈՒԹԻ՜ՒՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ Տ. Տ. ԽՈՐԷՆԱՅ ԱՌԱՋՆՈՅ, ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՀԱՅՈՑ ՍՐԲՈՅ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Տ. ԵՂԻՇԷԻ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ, ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՀԱՅՈՑ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍՈՅ Տ. ՇՆՈՐՀՔԱՅ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ ՀԱՄՕՐԷՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՑ, ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՑ, ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՑ, ՔԱՀԱՆԱՅԻՑ ԵՒ ՍԱՐԿԱՒԱԳԱՑ, ԹԵՄԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՑ, ԹԵՄԱԿԱՆ ԵՒ ԾԽԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴՈՑ ԵՒ ՊԱՇՏՕՆԷԻՑ ԵՒ ՍԻՐԵՑԵԱԼ ՀԱՄԱՅՆ ԺՈՂՈՎՐԴԵԱՆ ՀԱՅՈՑ

Բարին Աստուած մեր հայրերի եր սրբարար հովանին միշտ տարածեալ է պահում մեր Մայր Եկեղեցու վրայ ի Հայաստան եւ ի Սփիւռս աշխարհի, ի հոգեւոր շինութիւն համայն հայ հաւատացեալ ժողովրդի կեանքի:

Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին ի սկզբանէ եղել ու մնացել է մինչեւ մեր օրերը միակ համազգային հարազատ Եկեղեցին Ամենայն Հայոց, խարսխուած Ս. Թադէոս և Ս. Բարթողիմէոս առաքեալների քարոզութեան ու աստուածակառոյց Ս. Էջմիածնի վէմի վրայ, եկեղեցի, որ դարերի հոլովոյթով հետզհետէ աւելի ու աւելի նոյնացել է մեր հինաւուրց ազգի կեանքի ու հոգեւոր մշակոյթի, նրա ապրումների, երազանքների ու մարտնչումների հետ:

Այսօր էլ նոյն մեր Մայր Եկեղեցին է, որ ամուր կանգնած իր պատմական առաքելութեան բարձունքի վրայ, շարունակում է լուսաւորել ճանապարհը մեր ժողովուրդի ազգային կեանքի, հոգեւոր մխիթարութիւն եւ ներշնչանք բաշխելով նաեւ նոր սերունդների:

Զի «եթէ սկիզբն սուրբ է եւ զանգուածն, եւ եթէ արմատն՝ ապա եւ ոստքն» (*Հռոմ ԺԱ. 16*):

Մենք, իբրեւ առաջին սպասաւոր մեր սուրբ Եկեղեցու, մեր սեպուհ պարտքն ենք համարում միշտ եւ ամէնքին վերյիշեցնել այս ճշմարտութիւնները եւ հրաւէր կարդալ մեր ազգի բոլոր զաւակներին՝ անայլայլ հաւատարիմ մնալ մեր նախնեաց Մայր Եկեղեցուն ու ապրել համախումբ նրա ապահով հովանու ներքոյ:

Այս հրաւէրը փափաքում ենք ուղղել այսօր մանաւանդ կենտրոնական Եւրոպայի երկրներում բնակութիւն հաստատած մեր հաւատացեալ զաւակներին եւ նրանց եկեղեցական համայնքներին, որոնք մեր 10 Մարտ 1971 Թուակիր Հմր. 701 Հայրապետական կոնդակով յանձնուեր էին հոգեւոր խնամքին Արեւմտեան Եւրոպայի Հայրապետական Պատուիրակութեան: Այժմ սակայն, ի նկատի ունենալով որ այդ աշխարհագրական երկրամասերում մեր եկեղեցու զաւակների թիւը հետզհետէ աճել է վերջին տարիների ընթացքում, իբրեւ հետեւանք Մերձաւոր Արեւելքից դէպի այդ երկիրները գաղթող Հայերի, մենք անհրաժեշտ ենք համարում եւ որոշում Հայաստանեայց Եկեղեցու առաքելութեան մի նոր շրջան կեանքի կոչել 1980 Յունուար ամսից սկսեալ՝ «Կենտրոնական Եւրոպայի Հայրապետական Պատուիրակութիւն» *անուամբ, Աւստրիոյ մայրաքաղաք՝ Վիէննան ունենալով որպէս կենտրոն, որը պէտք է իր մէջ ընդգրկի Աւստրիոյ, Արեւմտեան Գերմանիոյ, Արեւելեան Գերմանիոյ եւ Շուէտիոյ տարբեր քաղաքների համայն հայ հաւատացեալ ժողովուրդը եւ եկեղեցական համայնքները, դրանք կազմակերպելու ու հովուելու առաքելութեամբ, համաձայն Հայաստանեայց Եկեղեցու կանոնների ու հաստատուած կարգի, վերին իշխանութեան ներքոյ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի Ամենայն Հայոց Ընդհանրական Հայրապետութեան:*

Այսպիսով, Արեւմտեան Եւրոպայի Հայրապետական Պատուիրակութեան իրաւասութեան ներքոյ մնում են Ֆրանսայի հիւսիսային, կենտրոնական եւ հարաւային շրջանների հայ եկեղեցական համայնքներն ու Իտալիոյ, Զուիցերիոյ, Հոլանտիոյ եւ Պելժիայի հայ եկեղեցական համայնքները, բոլորը իբրեւ կենտրոնք ունենալով Փարիզ մայրաքաղաքը, ուր հաստատուած է Հայրապետական մեր պատուիրակը եւ առաջնորդը Փարիզի, իր աթոռանիստ եւ պաշտօնին յատուկ բոլոր կանոնական լիազօրութիւններով:

Սոյն մեր կոնդակով, կենտրոնական Եւրոպայի Հայրապետական Պատուիրակ ենք նշանակում Աւստրիոյ հոգեւոր տեսուչ՝ Հոգշ. Տ. Մեսրոպ Ծ. Վարդապետ Գրիգորեանին, որ իր եկեղեցագիտական պատրաստութեամբ, իր երկարամեայ հովուական ու վարչակազմակերպչական փորձառութեամբ եւ նուիրեալ ծառայութեամբ, վստահ ենք, թէ արժանաւորապէս պիտի ստանձնի կազմակերպումը եւ ղեկավարութիւնը իրեն վստահուած շրջանի հայ եկեղեցական համայնքների, ի հոգեւոր մխիթարութիւն հաւատացեալ ժողովուրդին:

Վերեւ յիշուած չորս երկիրների հայ հաւատացեալ մեր զաւակներին, համայնքային վարչութիւնների եւ հայրենակցական, մշակութային հայկական միութիւններին, սրտագին կոչ ենք ուղղում, որ սիրով ողջունեն Հայրապետական Պատուիրակ Տ. Մեսրոպ Հայր Սուրբին, թեւ – թիկունք կանգնեն նրան եւ օգնեն բոլոր հնարաւոր միջոցներով, որպէսզի նրա առաքելութիւնը լիակատար յաջողութեամբ պսակուի:

Վստահ ենք նաեւ, թէ յիշեալ չորս երկրների պետական ու քաղաքային իշխանութիւնները, եւ մեր քոյր եկեղեցիները, բարի կամեցողութեամբ եւ եղբայրական զգացումներով տոգորուած, պիտի ողջունեն Տ. Մեսրոպ Ծ. Վարդապետի նոր պաշտօնը, օժանդակելով նրա առաքելութեան կենսագործմանը: Սուրբ Էջմիածնից ուղղում ենք մեր կանխայայտ շնորհակալութիւնը եւ Աստուծոյ օրհնութիւնը պետական – քաղաքային բարձր իշխանութիւնների եւ քոյր եկեղեցիների մեր հոգեւոր եղբայրներին:

Թող Տէրը և Փրկիչը մեր, Յիսուս Քրիստոս միշտ պահապան եւ օգնական մնայ կենտրոնական Եւրոպայի համայն հայ ժողովուրդին, Հայոց կրօնական համայնքներին ու հայկական բոլոր կազմակերպութիւններին անխտիր, որոնք կոչուած են եղբայրական համերաշխ համագործակցութեամբ բարձր պահելու Հայոց Մայր Եկեղեցու քրիստոնէական բարոյական ու մշակութային առաքելութիւնը:

«Թագաւոր երկնաւոր, զեկեղեցի քո անշարժ պահեա եւ զերկրպագուս անուանդ քում սրբոյ պահեա ի խաղաղութեան». *ամէն*:

ՎԱԶԳԷՆ Ա.
Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց

Տուաւ կոնդակս ի 2 Յունուարի
1980 *Փրկչական ամի,*
եւ ի թուականիս Հայոց ՌՆԻԹ
ի մայրավանս սրբոյ Էջմիածնի
ՀՄՐ. 994

ԻՐԱՆ

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐԸ ԿԸ ՄԱՐԶՈՒԻՆ

Թեհրանի մեր պաշտօնակիցը «Ալիք» Յունուար 14ի իր թիւով հետեւեալ լուրը կը հաղորդէ.—

ՀԱՅԵՐԻ ԶԻՆԱՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆԸ ԱՅՍՕՐ ՍԿՍՈՒԵՑ

«Հայ երիտասարդութեան առաջարկով եւ յեղափոխութեան պահակազօրի ընդառաջումով, Հայերի զինական ուսուցումը այսօրուանից սկսուելու է Թեհրանի Սասուն Թաղամասի «Նայիրի» դպրոցի սրահում: Դասարանները տեղի են ունենալու 22 հոգիանոց խմբակներով, ուր դասաւանդուելու են զինական գործողութիւններ նախնական օգնութիւններ եւ մարտական այլ վարժութիւններ:

«Այս խմբակները իրենց աշխատանքները շարունակելու են Հայկական Հարցերի Գրասենեակի հսկողութեան տակ:

«Դասարաններին մասնակցել ցանկացողները կարող են դիմել վերոյիշեալ գրասենեակին, հաստատուած Թեհրանի Հայոց Առաջնորդարանում:

«Նշելի է որ Թեհրանի Թեմական Խորհուրդն է երիտասարդութեան պահանջը փոխանցել եւ դիմել Իրանի Յեղափոխութեան Պահակազօրին»:

ՏԽՐՈՒՆԻ.—

ՏԻԿԻՆ ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ

Ցաւով իմացանք, Մոնրէալի «Հորիզոն» շաբաթաթերթի Յունուար 14ի թիւէն, որ Դեկտ. 27ին Քալիֆորնիոյ մէջ, իր մահկանացուն կնքած է ազգային հերոս Սողոմոն Թէհլիրեանի այրին՝ Անահիտ Թէհլիրեան:

Երկու տարի առաջ Տիկին Թէհլիրեան, հակառակ առողջական վատթար վիճակին, ճամբորդութեան ելած էր Եւրոպա եւ Փարիզ կատարած իր շատ կարճ այցելութեան առեն, այցելած էր «Յառաջ» եւ Մշակոյթի Տունը, ուր կը փափաքէր տեսնել իր ամուսնոյն անունը կրող սրահն ու մեծադիր իւղաներկ նկարը:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Դեկտ. 30ին Սան Ֆրանսիսքօ եւ մարմինը փոխադրուած է Ֆրեզնոյի ազգ. գերեզմանատունը Դեկտ. 31ին:

Մեր ցաւակցութիւնները իր երկու զաւակներուն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԷՆ ալ (Իրանէն ետք) արտաքսուեցան ամերիկացի լրագրողները մինչ միւսներուն ալ կը թելադրուի շատ ասդին – անդին չպտըտիլ եւ գոհանալ Քոնթինանթալ պանդոկին տեսարժան վայրերով: Այս կարգադրութեան գլխաւոր պատճառը կը նկատուի Քապուլի շատ խառնակ վիճակը: Արդարեւ, կ'ըսուի թէ կռիւներ ծագած են մայրաքաղաքին արուարձանները ուր խորհրդային բանակը մտած է եւ բախումներ ունի աֆղան բանակին հետ ինչ որ բոլորովին նոր դիմագիծ մը կուտայ, խորհրդային «եղբայրական օժանդակութեան»: 200 արեւմտեան լրագրողներու, նկարահաններու եւ ձայն – հեռատեսիլի թղթակիցներու 50էն 60ը Ամերիկացի են: Բրեժնեւ նամակով մը ժխտած է «բացատրութիւններ» տուած է խորհրդային միջամտութեան մասին, բայց կը թուի թէ իր պատասխանին մէջ Ֆրանսայի Նախագահը հարցումներ ըրած է, որոնք կը փաստեն թէ շատ համոզուած չէ: Աֆղան կեռիլլաներու շրջանակները կը պնդեն որ վերջին 48 ժամուան ընթացքին, 300 խորհրդային զինուոր մեռցուցած են: Եւրոպայի մէջ ալ Տիկին Թաչըր կողմնակից է որ Ողիմպիականները Մոսկուայէն այլ քաղաք մը փոխադրուին եւ կը ցաւի որ վճռական մարդու շատ չի հանդիպիր շուրջը... եւ հաւանաբար ըսուի թէ «Եւրոպա մէկ էրիկ մարդ ունի, ան ալ կին է...»:

×

ԹԻԹՕ Սթալինէն ետք, այս անգամ իր բժիշկներուն է որ ո՛չ կ'ըսէ եւ կը մերժէ իր սրունքին անդամահատումը: Ուրբաթ առաւօտ, այլեւս կը հաստատուէր թէ կեանքը օրերու խնդիր է եթէ ոչ ժամերու: Ցետ–Թիթօ շրջանը կը մտահոգէ բոլորը նախ եւ առաջ երկրին ժողովուրդը, որ կը վախնայ թէ ներքին փոքրամասնութիւններու պահանջներէն եւ թէ խորհրդային սպառնալիքներէ: 1945էն ի վեր է որ Թիթօ կը ղեկավարէ երկիրը եւ կը մնայ այն բացառիկ դէմքը համայնավար աշխարհին, որ կրցած է ըսել Ռուսին:

×

ԺՈՐԺ ՄԱՌՇԷ առեւանգուած է, աւելի իր մեղրամոմ կիսանդրին, որ բազմած էր Փարիզի Կռեվէն Թանգարանը, ուր «կը դիտէր» լուռ վիճաբանութիւնը զոր կը վարէր Ժիսքար Պառի եւ Միթերանի միջեւ: 20 երիտասարդներ, դէմքերը դիմակով ծածկուած եւ «Համայնավար մարդասպան» պոռալով երեք վայրկեանէն առած – տարած են Մառշէն: Հեռաձայնելով Ա. Էֆ. Փէ.ին ազգայնական շարժում մը տէր եղած է այս գործողութեան, որուն նպատակն է եղեր «Թանգարանը ազատել իր ամէնէն վատահամբաւ անձէն»: Հաւանական չի թուիր որ փրկագին ուզեն ետ տալու համար...:

ՀԱՅՐ ԿԻՒՐԵՂ ՎՐԴ. ՔԻՊԱՐԵԱՆԻ

ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հ. Կիւրեղ Վ. Քիպարեանի մահուան քառասունքին առթիւ, մեր յաջորդ թիւը՝ Յունուար 22, նուիրուած է Մխիթարեան վաստակաւոր մշակին յիշատակին:

Fonds A.R.A.M

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԸ

1980-ին կատարուելու է Երկուշաբթի օրը

Վարդանանց տօնը, որ անխախտ ձեւով միշտ տեղի էր ունենում Բարեկենդանի երկրորդ շաբաթուայ Հինգշաբթի օրը, այս տարի կատարուելու է նոյն շաբաթուայ Երկուշաբթի օրը, այսինքն Ղեւոնդեանց տօնից մէկ օր առաջ՝ Փետրուար 11ին:

Ջնայած այս մասին արդէն մի քանի տող գրել էինք « Րաֆֆի » օրացոյցի մէջ, բայց նկատի ունենալով շատերի հետաքրքրութիւնն ու բազմաթիւ հար-ցումները, ստորեւ տալիս ենք աւելի լայն տեղեկութիւններ:

Հայ եկեղեցական տօները, իւրաքանչիւր տարուայ համար կազմւում են ըստ եկեղեցական « Տօնացոյց »ի, առաջնորդուելով տարուան համապատասխանող տարեգրով (ըստ Այբուբենի տառերի վրայով եղած դասաւորումի), որը եւս ճշդուած է ըստ գարնան տօնից յետոյ եկող Լուսնի լրումի եւ Զատիկի Կիրակիի:

Եկեղեցական տօները սովորաբար բաժանւում են երեք կարգի, որոնք են՝ Տէրունական տօներ, եկեղեցական սուրբերի տօներ եւ ազգային – մշակութային տօներ:

Այս երեք տօների մէջ, օրերի առաջնութիւնը միշտ պատկանում է Տէրունական, այսինքն՝ Ցիսուսին (եւ Աստուածածնին) կապուող տօներին, որոնցից մի քանիսը անշարժ են, այսինքն Թուականը որոշ է, իսկ օրը, անորոշ, իսկ մի քանիսը շարժական են, այսինքն՝ օրն է որոշ, իսկ Թուականը անորոշ:

Արդ, եթէ այնպէս պատահի, որ Տէրունական Թուականը որոշ մի տօն օր, զուգադիպի այլ սուրբի կամ ազգային մի տօնի, ապա այդ տօնն իր տեղը պէտք է զիջի Տէրունական տօնին:

Այսպէս պատահեց նաեւ 1976 Թուին, երբ Տեառնընդառաջի տօնը, որի օրը անորոշ, բայց Թուականը որոշ է, եւ միշտ տօնւում է Փետրուարի 14ին, զուգադիպեց Ս. Սարգսի տօնին, որի պատճառով էլ այդ տօնը տօնուեց Երկուշաբթի օրը:

Այս տարի եւս, այսինքն 1980 Թուին, Վարդանանց տօնը զուգադիպել է Փետրուարի 14ին, որի պատճառով էլ Վարդանանց տօնը՝ փոխարէն Բարեկենդանի վերջին շաբաթուայ Հինգշաբթի օրուան, տօնուելու է նոյն շաբաթուայ Երկուշաբթի օրը, այսինքն՝ Ղեւոնդեանց տօնից մէկ օր առաջ՝ Փետրուարի 11ին:

Այսպէս զուգադիպութիւններ շատ քիչ են պատահում: Վերջին անգամ — հին տոմարով — պատահել է 1941 Թուին, որը մենք չենք տօնել, որովհետեւ 1924 Թուից սկսեալ, մենք տօները կատարում ենք նոր տոմարով: Դրանից առաջ պատահել է նաեւ 1919 եւ 1857 Թուականներին:

Ապագայում եւս, մինչեւ 2000 Թուականը, նոյն ձեւով զուգադիպութիւն է լինելու նաեւ 1985 եւ 1996 Թուականներին, երբ տարեգիրը լինելու է Զ եւ տօնուելու է Երկուշաբթի օրը:

Զատիկի տօնի առթիւ, որի պատճառով էլ տարուայ տօները միշտ ենթակայ են փոփոխութեան, անցեալում մի յօդուածով, որ տպագրուեց նաեւ Նոր Ջուղայի « Տեղեկատու »ի մէջ (1977 Օգոստոս 1, Թիւ 16), առաջարկել էինք միջ-կրօնական մի համաշխարհային ժողով գումարելով այդ տօնը դարձնել մնայուն եւ միշտ տօնել Ապրիլ ամսուայ երկրորդ Կիրակի օրը, որով թէեւ ամսաթիւը դարձեալ փոփոխութեան կ'ենթարկուի, բայց դա միայն մէկ շաբաթուայ չափով եւ ոչ թէ 35 օրուայ տարբերութեամբ, որը միշտ անկայուն է եւ ենթակայ մեծ փոփոխութեան:

Ցաւալի է որ ի վերջոյ թէ Ցիսուսի ծննդեան օրը, որ տօնւում է քրիստոնեաների կողմից Դեկտեմբեր 25ին եւ Յունուարի 6ին, իսկ Զատիկը հին եւ նոր տոմարներով կը տօնուեն միասին եւ մէկ որոշեալ Թուականով:

Նոր Ջուղա Լ. Գ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

(Գ. և Վերջին Մաս)

ՓԱՂԱՆԳԱՒՈՐՆԵՐԸ ԵՒ ԻՐԵՆՑ ԴԵՐԸ

Փաղանգաւոր կուսակցութիւնը, որ մարոնի համայնքին մեծամասնութեան համակրանքը կը վայելէր, պատմական զանազան առիթներով ցոյց տուած էր արդիւնաբեր գործունէութիւն մը ի նըպաստ աշխարհականութեան՝ բան մը որ կուգար անշուշտ իր քաղաքական գիծէն եւ գաղափարախօսութենէն: Այստեղ կ'արժէ անդրադառնալ քանի մը յատկանշական դէպքերու, լաւ ճանչնալու համար այս կուսակցութեան դիմագիծը:

Փիէր Ճեմայէլ, հիմնադիրը կուսակցութեան, անոր ղեկավարը մինչեւ այս օրերս, նախապէս ռոնագնդակի կազմի մը խմբապետն էր, որ Գերմանացիներու հրաւէրով 1936ին կը մասնակցէր ոլիմպիական խաղերու: Տոգորուած երբեմնի նացիական գաղափարախօսութենէն՝ Լիբանան վերադարձին իսկոյն կը հիմնէր երիտասարդաց միութիւն մը (փարամիլիթէռ): 1952ին այս միութիւնը կը դառնար Փաղանգաւոր կուսակցութիւնը՝ իրը ընելով երեք նշանաբաններ.— Աստուած, Ընտանիք, Հայրենիք: Նշանաբաններ՝ որոնք ոչ մէկ ձեւով կը տարբերին ֆաշիստական սկզբունքներէն, աւելին՝ կուսակցական կարեւոր անձնաւորութիւն մը, եւ պէյրութցի հռչակաւոր փաստաբան՝ Ժոզէֆ Մողայզէլ առիթով մը չէր վարաներ իր կուսակցութեան կառոյցը նըմանցնելու Սպանիոյ Փաղանգաւոր ֆաշիստական կուսակցութեան: Արդարեւ, տուեալ կառոյցով կուսակցութիւն մը շատ լաւ կը յարմարէր Սիոնիզմի եւ աշխարհակալութեան շահերուն, որոնք տարիներ շարունակ զօրացուցին՝ յարմար առիթներուն թէ՛ անտեսապէս եւ թէ զինուորապէս օգտագործելու համար:

Եւ այս առիթը կը պատահէր մօտաւորապէս հինգ տարի առաջ: Տակաւին անմիջական ոչ մէկ յոյսի նշոյլ կայ կասեցնելու համար մեր յուսահատութիւնը, որուն պատճառները կուգան այն իրողութենէն, թէ Լիբանանի հարցը խորքին մէջ կապուած է Միջին Արեւելքի հարցին եւ չի դադրիր օր ըստ օրէ բարդանալէ, մինչեւ իսկ հասնելով հայ գաղութին գոյութիւնը խնդրոյ առարկայ դարձնելու:

Այսօր Լիբանան գտնուող հայ ժողովուրդը կը գտնուի ճակատագրական հանգրուանի մը առջեւ: Անգամ մը եւս մեծ տէրութիւններու խաղին զոհ երթալու սպառնալիքը կը տագնապեցնէ մեր հայրենակիցներուն սրտերը, մղելով զիրենք հեռաւոր եւ ապահով ափեր գաղթելու: Հուսկ երկու տարիներու ընթացքին Փաղանգաւորներու և Ազատականներու (*) կողմէ յարատեւ ձեւով գործուած (եւ տակաւին գործուելիք) ոճրային յարձակումները հանգրուանային ձեւով կը սաստկանան եւ կը ստանան լուրջ ծրագրի մը դերը՝ մեզի ապացուցանելով հարցին ծանրակշիռ բնոյթը, որուն ետեւէն երեւան կուգան Թաքուն ճշմարտութիւններ: Սակայն ի տես այս բոլորին, տակաւին մեր ղեկավարներէն շատեր Փաղանգաւորներու եւ Շամունականներու այս յարձակումները կը վերագրեն պատահականութեան եւ կամ ալ անձնական դէպքերու: Մեր ժողովուրդը բաւականին ծանօթ է եւ փորձառու՝ հասկնալու համար թէ քաղաքականութեան մէջ չկան յարատեւ բարեկամներ. հետեւաբար եթէ այն հայկական կուսակցութիւնը, որ տարիներ շարունակ նեցուկ էր Փաղանգաւորներուն՝ նոյնիսկ զինուորապէս, պէտք չէ զարմանալ որ այսօր կարգ մը հայ ղեկավարներու այս դաշնակիցները հրացանները ուղղած են մեզի դէմ եւ կը ձգտին չէզոքացնել իրենց գօտիներուն մէջ գտնուող Լիբանահայութիւնը, պարզապէս անոր համար որ Հայերու ընտրած դրական չէզոքութիւնը արգելք կը հանդիսանայ իրենց անջատողական քաղաքականութեան՝ ստեղծելու համար ցեղապաշտ « մաքուր » Պետութեան մը՝ նման Իսրայէլի: Այս ձեւով Փաղանգաւորներու միջոցաւ աշխարհակալութիւնը իր կամայականութիւնը կը յաւակնէր պարտադրել շրջանին վրայ՝ դիւրութեամբ իր հակակշռին տակ առնելու համար արաբ ժողովուրդներու ազգային հարստութիւնը՝ քարիւղը:

Տակաւին, ասկէ աւելին, կարգ մը դէպքեր մեզի մտածել կուտան թէ Փաղանգաւորներու վարած հակահայ քաղաքականութիւնը ոչ միայն նպաստաւոր է աշխարհակալներու Միջին Արեւելքի քաղաքականութեան, այլեւ Հայկական Դատը լուծարքի ենթարկելու ջանքերուն, ամբողջացնելու համար Թուրք իշխանութիւններու կողմէ կիսաւարտ մնացած գործը: Տեղին է յիշել, ասկէ մօտ երկու տարի առաջ Ատլանտեան Ուխտի ընդհանուր քարտուղար Ճ. Լընսի դրած պահանջը այդ Ուխտի անդամ երկիրներու առջեւ, որ է « զսպել բոլոր ազգային փոքրամասնութիւններու՝ մասնաւորաբար Հելլէններու ու Հայերու գործունէութիւնները ընդդէմ Թուրք Պետութեան »: Արդէն իսկ աննշմար չմնաց այս որոշումը: Անմիջապէս ի գործ դըրուեցան ճնշումի միջոցներ՝ յատկապէս Ապրիլ 24ի առթիւ կատարուած ոգեկոչումներու առընչութեամբ; կարգ մը Պետութիւններ, գլխաւորաբար Ֆրանսա եւ Ամերիկա, բրտօրէն արգելք կը հանդիսանային նոյնիսկ խաղաղ ցոյցերուն:

Այս պահանջին գործադրումը ունի կրկնակ պատճառներ եւ կը ցուցաբերէ կարգ մը շահերու զուգադիպութիւններ: Գարսկաստանի վերջին իրադարձութիւնները մէկ կողմէն, եւ առոր կողքին Աթէնք – Ուաշինկթըն փոխ յարաբերութիւններու վատթարացումը ցոյց կուտան մեզի, թէ այլեւս Թուրքիան Միացեալ Նահանգներու նժարին մէջ շատ կարեւոր տեղ կը գրաւէ՝ թէկուզ Ա. Մ. Ն.ի կենսական վերջին զինուորական կայանը ըլլալուն համար շրջանէն ներս: Ահա կարեւոր պատճառ մը՝ որ առաւել չափով կը մղէ Միացեալ Նահանգները գոհացում տալու Թուրք իշխանութեանց նպատակներու իրագործման: Միւս կողմ սակայն ՕԹԱՆի, յատկապէս Միացեալ Նահանգներու շահերուն կը համապատասխանէ Լիբանահայերու չէզոքացման քաղաքականութիւնը, կը բաւէ մտածել Թուրքիոյ կողմէ հայկական գրաւեալ հողերու վրայ գտնուող ՕԹԱՆի խարիսխներուն, որպէսզի բացատրելի դառնայ այն իրողութիւնը թէ ինչո՞ւ Լիբանանի ամերիկացի հիւպատոսը Լիբանահայութեան գաղթի մասնաւոր դիւրութիւններ կ'ընծայէ՝ վերջնապէս հաստատուելու համար Միացեալ Նահանգներ: Այս մէկը վերջերս մտահոգած էր հայկական շատ մը շրջանակներ, մինչեւ իսկ Կիպրոսի ձայնասփիւռի հայկական բաժինը անդրադարձած էր վիզաներու հարցին:

Այսպէսով կը յստականան հարցերը եւ վար կ'առնուին դիմակները: Բոլորիս ծանօթ Լիբանանի հայահոծ եւ կենսունակ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾԱՄՕՐ

ՀՐԱՆՏ ՄԱԹԵՒՈՍԵԱՆ

Եւ այդ ժամանակ Նեֆզատ Ուստին, քարը ձեռքերին կանգնելու են քո գըլխավերեւը եւ լուրջ ժպիտով պահանջելու են. «Նեֆզատ Ուստին, բռնաբարիր, թէ չէ քեզ կը բռնաբարենք... եթէ հրեշտակ չես»: Աստուած այդ պահին քեզ ուժ տայ, պահպանելով քո մէջ բանաստեղծին, վախկոտի պէս ծնկաչոք աղերսելու քո կեանքը եւ խանգարուած իմաստունի պէս կրկնելու քո հաւատամքը. «Երբ մենք նրանց մորթում էինք՝ նրանք բաց աչքերով նայում էին մեր աչքերին եւ չէին հաւատում, որ մորթում ենք»:

Մեխաւոր կօշիկներ հագած Թուրք աղջիկը ամերիկացի մարգիկների հետ մագլցել է Արարատ եւ սառոյցների վրայ պորտապար է տուել: Որ Թուրք գեղեցկուհին ամերիկացի մարգիկների հետ Արարատի գլխին պորտապար է տուել՝ դրանից միայն խմ սիրտն է կանգ առնում – Լեռն իր համար կայ ինքնամփոփ, լուռ, անանդրադարձ: Մեծամօր բլուրը կանգնած է տօթի տակ: Արագիլը վերջին եղեգնուտից գորտ տարաւ դէպի բարդի: Թուխ, կոզակ, ղարաղած ուսերով տղաների խումբը Մեծամօր գետն ի վեր ձուկ բռնելով բարձրանում է: Ախպերիկների խումբը կանաչների միջից ձկներ է գտնում ու հագցնում ուռի ճիպոտին: Լճակի մէջ ուռիների ստուերները մտածում են՝ գտնա՞ն ձկներ թէ մի քիչ էլ քնեն: Հին ջրաղացը մտածում է՝ փլուի՞ թէ սպասի երբեւէ երգելու ցորենի ու հէքեաթի երգը: Արծաթագոյն օձն առաւ պինդկուռնկ տղաների արեւայրուք բոյրն ու գլուխն ազատելու տեղ փնտռեց ջրիմուռների տակ. գլուխը չի երեւում, իսկ մարմինը կեռիկ – մեռիկ փայլփլում է ծփանքի հետ: Գոմէշները շոգից պայթում են եւ ալարում են մտնել ջրի մէջ:

Հենց այդ պահում աշխարհի օրէնդիր Փարիզում կորուեց Թրքական տասըհազարամեայ արուեստի ցուցահանդէսի ժապաւէնը. ցուցահանդէսի ցորնաթուխ ջահել տնօրէնը գեղեցիկ տղամարդ էր, եւ եւրոպացի կանայք ու եւրոպացի տըղամարդիկ հաւատացին, որ այդ արուեստը Թրքական է եւ շատ հին է, եւ պանթըրքական քարտէսը մի քիչ էլ դարձաւ հեթեթ, ճշմարտանման, հեռաւոր պատեհութեան երկիր, եւ Երեւան քաղաքինքնավարութիւնը իր համար կուշտ ու ազատ ապրեց այդ երկրի կենտրոնում:

Այն պահին, երբ Փարիզում կորուեց Թրքական հին արուեստի ցուցահանդէսի ժապաւէնը, Մեծամօր բլրի մօտ, եղեգնուտից մի քիչ դէսը, ուր Սարդարապատի պարտերազմով կանգնել էր Հայերի հրետանին – Հայերի հրետանին – այդտեղ ահա մի երկար սփռոց բացուեց եւ շարուեցին բաժակները, մրգահոյթերը, կոնեակը, կանաչին, լաւաշը, պանիրը, աղը, Լուսընթագը, Երեւակը, Հայկի համաստեղութիւնը, Համբարձումեանի մոգամածութիւնները, մեր հիւրասէր լինելը սփռոցին շարեցին մի կին ու մի տղամարդ եւ չքացան: Ինքնիրեն վառուեց փայտի կոյտը, ինքնիրեն փլուեց ու չամփուրների շարքը վրան ըսպասեց ասուղագէտ հիւրերին: Լեռն ստըրծու հայեացքի տակ կայ ներհայեաց ու խուլ՝ յաւիտենական յոգ: (Եւ ապա գոցուեցին աղբիւրների պղտոր աչքերը ջրերի տակ եւ գոցուեցին երկնքի պատուհանները նոյնպէս. եւ ջրերը երկրի վրայ գնալով նուազում էին, եւ տապանը նստեց Արարատ լեռան վրայ. եւ Նոյ սպասեց դարձեալ եօթ օր եւ, լուսանալու հետ, իջաւ Արարատեան հովիտ): Հին յանգած ջրաղացում իրերին սպասում են դիւթուող հայեացքի՝ որ նրա դէմ մթի մէջ ետ գնան հազար տարով, երկու հազար տարուայ յատակներում չպատկանեն ոչ ոքի, կռուեն երրորդ ու չորրորդ հազարամեակների սահմանի վրայ եւ չնչին կորուստների խիտ շարքով գնա՛ն տանեն լուսաւոր մի բացատ խաւարի մէջ, Մեծամօր, ԴԽ Թուականից առաջ տասնիններորդ դար՝ դարբինները կրակի մօտութեամբ պողպատէ սուրն ազատում են քարի բանտից – զընգ–զընգ–զընգ–զընգ. Լեռը լողում է մշուշների վրայ, տղաները ջրում ձուկ են բռնում եւ չպրտում ափ, գոմէշները տնքում են լճերի մէջ, աստղագէտները հորերի մութից հետեւում են Տիեզերքի լարուած հաւասարակշռութեանը, արտաքաղից յետոյ հնձուորները տաճարի դռանը ցլիկ են մորթել իրենց երեխաների ու համկալների համար,– եւ նրանք բոլորն իրենց համարում են Հայ, երկիրը՝ ՀԱՅՔ:

(17 – Շար.)

Fonds A.R.A.M

գաղութը, որ շատ մը առիթներով մտահոգիչ դարձած էր անարդարութեան պաշտպան Պետութիւններու աչքին, այժմ կը գտնուէր կազմալուծուելու եւ ցըրուելու վտանգին տակ, երբ այս Պետութիւնները, յարմար առիթը գտնելով, փաղանգաւորները կը մղէին հարուածելու Լիբանանահայութիւնը: Ասիկա միա – ժամանակ դաշնահարումն էր ամբողջ Հայութեան:

ՀԱՅԵՐՈՒ ԴԻՐՔԸ...

Սփիւռքի կեանքին մէջ գնահատելի եւ բացառիկ երեւոյթ է հայ կուսակցութիւններու միասնականութիւնը: Ասոր դրական անդրադարձը անխուսափելի էր Լիբանանահայութիւնը հրահրելու միասնաբար կիրարկելու դրական չէզոքութեան քաղաքականութիւնը, քաղաքացիական պատերազմի առաջին օրերէն իսկ, որ կռիւներուն սատարկացումով հետզհետէ ամրապնդեց իր դիրքը եւ ասոր համընթաց Լիբանանահուեան աչքին առջեւ պարզեց իր իսկական բարեկամներն ու թշնամիները:

Լիբանանի յառաջդիմական կուսակցութիւններն ու պաղեստինեան դիմադրութիւնը անյապաղ գնահատեցին Հայերու այդ իմաստուն ու հայրենասէր դիրքորոշումը, և յաճախ, նեղ օրերուն, մեզի օգնութեան փութացին եւ բարեկամական վերաբերմունք ցուցաբերեցին: Հակառակ երբեմն Հայերու ցուցաբերած զարտուղի կողմնակցութեան՝ աջակողմեաններու նկատմամբ:

Իսկ Սփիւռքահայութիւնը եւ Հայաստան իրենց կարգին իրենք ալ գնահատեցին Հայերու բռնած այս խոհեմ դիրքորոշումը, իրենց պատրաստակամութիւնը ցոյց տուին օժանդակ ըլլալու Լիբանանահայութեան: Սակայն ճիշդ է նաեւ որ բոլոր կարելիութիւնները ի գործ չդրուեցան (յամենայն դէպս քիչ ետք պիտի անդրադառնանք այս մասին):

Մեր ըրած այս գնահատանքը արժեզրկած չենք ըլլար եթէ անցողակի ակնարկ մը նետենք Սփիւռքի եւ Լիբանանահայութեան վրայ, երբ քննադատական ակնոցով դիտենք կարգ մը իրողութիւններ: Փոքր ճշդում մը. բացասական կէտերը արծարծելը չի նշանակեր որ դրական ոչինչ գոյութիւն ունեցած է: Եթէ դրական կողմերուն չանդրադառնանք այստեղ, պարզապէս անոր համար է որ այդ մասին արդէն շատեր յաճախ կ'անդրադառնան:

Հակառակ գոյութիւն ունեցող քաղաքական տարակարծութիւններուն կուսակցութիւններու եւ սփիւռքահայ կարգ մը նորակազմ խմբակներու միջեւ, որու պատճառով յաճախ ճնշումի ենթարկուած այսօր այդ երիտասարդութիւնը իր առողջ եւ հայրենասէր կեցուածքով առանց նեղմտութեան գիտցաւ գնահատել եւ նոյնիսկ պատրաստակամութիւնը ցոյց տալ Լիբանան երթալու եւ պաշտպան կենալու հայ ժողովուրդին: Գիտնալով հանդերձ որ տակաւին երէկ այս նոյն ղեկավարութիւնը զիրենք կը հարուածէր, երբ այս խմբակները կը փորձէին իրենց տեսակէտը արտայայտել, պահանջելով որ Սփիւռքը դադրի բաժանուելէ ինքն իր մէջ եւ Հայաստանի միջեւ: Բաւ էր տասնամեակներէ ի վեր արիւնոտել Հայու մարմնին վրայ բացուած խոցը, հրահրելով միջ–կուսակցական շահախնդիր կռիւները, որուն մասնակից կը դառնար նոյնինքն ժողովուրդը, որ ապաքաղաքականացումի քաղաքականութեան պատճառով միամտաբար կը հետեւէր կուսակցութիւններուն ու կը լռէր հանդիսատես ըլլալով այն անարդարութեան՝ որուն ենթակայ կ'ըլլար ծլարձակող երիտասարդութիւնը: Սակայն ներկայիս պարագան նոյնը չէ: Այս խօսքերը ուրախութեամբ է որ կ'ըսենք, երբ մեր միտքերուն առջեւ կ'ունենանք վերջերս ամէն կողմէ բարձրացող նոր ձայները. ձայներ՝ որոնք լսելի կը դառնան եւ կը մերժեն խտրականութիւն դնել մեր ժողովուրդին հատուածներուն միջեւ, փոխարէնը միասնականութիւն պահանջելով, ժողովրդային իսկական միասնականութիւն մը՝ թաղելով այն բոլոր նախապաշարումները, որոնք արգիլած են մեր յառաջացումը:

Ճիշդ է որ յաճախ կը քննադատուի ներկայ անել վիճակը, սակայն առանց կարենալ անոր փոխարէն յստակ ծրագիր մը առաջարկելու: Տրամաբանական է այս մէկը. ի վերջոյ տասնեակ տարիներու կղզիացումն ու կեթոյացումը չէին որ պիտի տային քաղաքական պայքարի ճիշդ ուղի մը՝ հայ ժողովուրդը առաջնորդելու համար իր իրաւազրկուած արդար դատին իրականացման ուղղութեամբ: Անուրելիք առաջին քայլը այս քարացած վիճակէն ազատիլն է: Հետեւաբար ամէն Հայ որ կը գիտակցի այս բոլորին, կը գիտակցի նաեւ սատարելու այն բոլոր ճիգերուն, որոնք կը ձգտին գործնական միջոցներով դուրս ելլել այս անելէն, միջոցառումներ՝ որոնք աստիճանաբար կ'ընդլայնին ամբողջ սփիւռքի տարածքին եւ զանազան մարզերէն ներս, ըլլան անոնք քաղաքական, մտաւորական, թէ մշակութային:

Ներկայիս երբ Լիբանանահայութիւնը բոլոր ժամանակներէ աւելի պէտք ունի օտար ափերու վրայ գտնուող Հայերու եւ հայրենիքի օժանդակութեան, անհրաժեշտ է գործի դնել բոլոր միջոցները: Վերոյիշեալ խմբաւորումները որոնք արդէն իսկ գոյութիւն ունին, կրնան միասնաբար գործակցիլ, խուսափելով ամէն հատուածական գաղափարախօսութիւններէ, հասարակաց կէտերու շուրջ համագործակցաբար լաւագոյնս օգտուելով հակասութիւններու տիալեքթիքային: Անհրաժեշտ է նաեւ օգտուիլ Եւրոպայի աշխարհագրական դիրքէն եւ ազատ արտայայտուելու կարելիութիւններէն, որոնք կ'օգնեն աւելի լսելի դարձնելու ձայները՝ գործի լծելով լայնածիր քարոզչական միջոցներ (թերթեր, կազմակերպութիւններու հետ կապեր, ցոյցեր) մերկացնելով քօղարկուած թշնամիները եւ հանրային կարծիքը բերել ի շահ Հայերուն: Կատարել նաեւ տնտեսական օգնութիւններ, անհրաժեշտ պարագային նոյնիսկ կամաւորական խումբեր ղրկել: Սակայն այս բոլորը գործադրելու համար վերջին վայրկեանին չսպասել: Այս առընչութեամբ անյապաղ նախաձեռնութիւններ առնելու պահանջը հրամայական է. միաժամանակ փորձելով սերտացնել Սփիւռքի եւ Խորհ. Հայաստանի զանգուածներուն միջեւ գոյութիւն ունեցող յարաբերութիւնները, որպէսզի իր կարգին, ճնշումներով, եթէ հարկ ըլլայ, նաեւ միջամտութիւններով, կասեցնէ բոլոր փորձերը՝ որոնք կը ձգտին չէզոքացնել Լիբանանահայութիւնը:

Սփիւռքը առանձին չէ որ պիտի լուծէ Հայկական Դատը, վերջին հաշուով Սփիւռք եւ Հայաստան տարբեր ժողովուրդներ չեն. սակայն նկատի ունենալով Հայաստանի ժողովուրդին ներկայ դժպատեհ վիճակը՝ առաջնակարգ քայլը առնելը կը մնայ Սփիւռքին:

ԱՐՄԷՆ Խ.

(*) Փաղանգաւոր կուսակցութեան կողքին կան նաեւ այլ կազմակերպութիւններ, որոնք նոյնքանով մասնակից են հարցերուն: Ասոնցմէ ամէնէն աչքառուն Ազատական կուսակցութիւնն է, որուն ղեկավարն է, Լիբանանի նախկին նախագահ Քամիլ Շամուն:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՅ բոլոր եկեղեցիներուն մէջ, Յունուար 6ին, տօնուած է հայկ. Ծնունդը: Աթոռանիստ Մայր եկեղեցւոյ մէջ պատարագած եւ քարոզած է Շնորհք Պատրիարք: Ժամը 15ին Պատրիարքարանի մէջ համայնական ներկայացուցիչներ, յարանուանութեանց հոգեւոր հայրեր, Լատին եւ Ասորի Եկեղեցիներու ներկայացուցիչներ եւ Հրէից Րաբունապետը իրենց շնորհաւորութիւնները յայտնած են Շնորհք Պատրիարքին: Ժամը 16ին ժամանած է Յունաց Տիեզերական Պատրիարքը Տիմիթրիոս, որ ողջոյնի խօսքով բարեմաղթութիւններ ըրած է Շնորհք Պատրիարքին: Հիւրերու մեկնելէն ետք, Պատրիարքը իր խօսքը ուղղած է համայնական ներկայացուցիչներուն եւ ի մէջ այլոց ըսած. «Համեմատաբար խաղաղ տարի մը անցուցինք: Նոր դժուարութիւններ չունեցանք, ընդհակառակն որոշ դժուարութիւններ վերցուեցան մեր առջեւէն: Օրինակի համար 5 առ հարիւրի տուրքը, հոգ չէ թէ առ այժմ մէկ տարուան համար, վերցուեցաւ: Ջնջուեցաւ նաեւ վարժարաններու թաղային կամ շրջանային արգելքը: Կը նշանակէ թէ իշխանութիւնները սկսած են հասկացողութիւն ցոյց տալ մեր հարցերուն: Յուսանք որ միւս դժուարութիւններն ալ հարթուին շուտով»:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ ՊԵԼՃԻՈՅ ՄԷՋ

Պելճիոյ հայկ. գաղութը կ'ունենայ իր սեփական տունը, որ կը գտնուի Իքսէլի մէջ, 157 Ֆրանց Մերժէյ փողոց, Պրուքման պողոտային մօտ: Տունը, որ ամէն յարմարութիւններով օժտուելու կարելիութիւնը ունի, գնուած է աւելի քան հինգ միլիոն պելճիական ֆրանքի: Ցարդարման եւ բարեկարգութեան համար անհրաժեշտ է տակաւին մէկուկէս միլիոն պ. ֆ.: Առ այդ կազմուած է Տան Յանձնախումբ մը, որ արդէն իսկ լծուած է աշխատանքի: Առաջին ձեռնարկը տեղի կ'ունենայ Ապրիլին, նոյն ատեն նաեւ կը կատարուի Տան բացումը:

×

Պրիւսէլի մէջ, Դեկտ. 8ին, տեղի ունեցած է մեծարանքի ցերեկոյթ մը, նուիրուած՝ Կարդինալ Սուննենսի, որ կը թողու Պելճիոյ առաջնորդի իր պաշտօնը, յառաջացեալ տարիքի հետեւանքով: Առաւօտուն Պելճիոյ եպիսկոպոսաց կողմէ պաշտօնական ընդունելութիւն մը կազմակերպուած է, որուն ներկայ եղած են Արեւմտ. Եւրոպայի Հայոց Հայրապետական Պատուիրակ Սերովբէ Արք. Մանուկեան, Գիւտ Եպիսկ. Նագգաշեան և գաղութէն է. Էմիրզեան: Կէսօրէ ետք հրաժեշտի արարողութեան մասնակցած են աւելի քան երեք հազար հոգի, որոնց մէջ՝ Պելճիոյ Թագաւորն ու Թագուհին, վարչապետը եւ բազմաթիւ նախարարներ, դեսպաններ եւ բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ: Արարողութեան ընթացքին Կարդինալը խօսք առնելով շեշտը դրած է էքիւմենիզմին վրայ եւ կոչ ըրած բոլոր կաթողիկէներուն իրենց առաւելագոյն ճիգը գործադրել ի խնդիր՝ ամբողջական մօտեցումի մը քրիստոնեայ եկեղեցիներու հետ:

×

Դեկտ. 13ին եւ 14ին տեղի ունեցած են թատերական ներկայացումներ: Բեմադրուած է Տիգրան Վրոյրի «Գարեջուր մը հերոսուհիին համար» ֆրանսերէն թատերախաղը, մասնակցութեամբ հայ եւ օտար երիտասարդ ուժերու: Երկու ներկայացումներն ալ յաջող անցած են:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱԿԱՔԵՐԹՈՒԱԾ
Գրեց՝ ԳՐ. ՊԸԼՏԵԱՆ
(հայերէն եւ անգլերէնի թարգմանուած Րաֆֆի Սէքեանի կողմէ)
«Հայ Սփիւռք» մատենաշար, Թիւ 2,
Լոս Անճելըս 1979

ՍՊԱՍՄԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ
(ՎԷՊ)

= ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ =

ԺԲ.

Հետզհետէ աւելի մելամաղձոտ՝ մտաւ բրէշը. տխեղծ մանկիկներ, ապասերած կամ ժամանակէն առաջ ծնած կը հանգչէին ճերմակ անկողիններու մէջ իրենց ճակատագրային դժբախտութեան անգիտակից. ասդին անդին հրէշներ. իր հապճէպով անցքին մէջ Սատարոֆ նշմարեց տարապայման խոշորութեամբ գլուխ մը, ողորկ եւ փայլուն, որ բարձին վրայ անշարժ կը մնար. անիկա աւելի որեւէ առարկայի մը տպաւորութիւնը կ'ընէր քան թէ մարդկային գլուխի մը. երբ մօտիկցաւ միայն կրցաւ տեսնել պզտիկ աչքերը, անհանգիստ եւ յարաշարժ՝ ակնակապիճներուն մէջ եւ վտիտ թուշը, որուն գիծը կը փախչէր դէպի ներս, հազիւ թէ ուրուագծելով դէմքը որ իր ամբողջութեամբը կը կորսուէր այդ խոշոր գանկին վրայ:

– Քանի՞ ամսու է այս տղեկը հարցուց սոնտուին:

– Երկու ամսու Պարո՛ն. երկուորեակ մըն էին:

– Միւս զոյգը ո՞ւր է:

– Անիկա մայրը հետը տարաւ, որովհետեւ բոլորովին առողջ էր. բայց ասիկա ըլքուա՛ծ է:

– Այսինքն հիւանդանոցին յանձնուած է ըսել կ'ուզէք:

– Ոչ, Պարոն, ոչ. մայրը զայն թողած է բոլորովին, որովհետեւ հրէշ մըն է եւ երկու ամիսէ ի վեր անգամ մը իսկ չէ եկած տեսնելու զայն:

– Դո՞ւք կու տաք կաթը:

– Այո, Պարոն. իրաւ է թէ դժուար է եւ երբեմն, գիշերը մանաւանդ, գրեթէ կը սոսկամ իր աչքերէն, բայց խեղճ պզտիկը, իր յանցանքը չէ անշուշտ եթէ հրէշ ծնած է... մինչդեռ մայրը...

Սատարոֆ կը զգար որ յօնքերը կը պռստէին եւ իր ձայնը խօսած ատեն գըրեթէ խաղոտ էր այնքա՛ն զսպուած դառնութիւն եւ զայրոյթ կար իր մէջը: Հեռուէն՝ հսկող կին մը տեսնելով շտապեց քովը:

– Ա՛հ, ձեզի էր որ սպասած էր այս առաւօտ խեղճ կինը. հասկցայ, Թիւ 11ին մայրը. ի՜նչ սիրուն տղեկ մը, այնպէս չէ՞... կ'ուզէ՞ք տեսնել:

– Անշուշտ, օրիորդ, բայց շատ պիտի պարտաւորէիք ինծի եթէ կարենայիք ըսել թէ ուր կրնամ մայրը գտնել:

Պահ մը վարանոտ՝ հսկող կինը կեցաւ: Անիկա սիրուն եւ երիտասարդ խարտեաշ աղջիկ մըն էր. սեւ երկայն ժապաւէնները աւելի կ'արժեցնէին իր յարդի գոյն մազերը որոնք շնորհալիօրէն կը շրջանակէին թարմ ու զուարթ դէմքը: Սատարոֆ անդորրութեան եւ վստահութեան զգացումը ունեցաւ եւ մէկէն կարծես թեթեւցաւ իր վրայ ծանրացող յուսահատութենէն:

– Ապահովաբար, Պարոն, զինքը Փիթիէ հիւանդանոցը պիտի գտնէք. որովհետեւ զինքը կանչած էին ու անհամբեր էր ժամ մը առաջ հոն հասնելու... Բայց եկէք տղուն տեսէք մեկնելէ առաջ:

Սատարոֆ Թիւ 11ը եկաւ պզտիկ անկողնի մը քով. իրաւամբ շուրջի հրէշութիւններու մէջ անիկա կը ծաղկէր վարդի մը պէս. սեւ մազերը քիչ մը դարձած իրենց ծայրերէն՝ կը տարածուէին մետաքսի պէս կտաւէ բարձին վրայ եւ իր աչքերը կը ժպտէին. այս միջոցին ըրջութեամբ կը ծծէր թէթինը եւ երբեմն կը դառնար Սատարոֆին, բերնին անկիւնները ընդլայնելով ինչ որ ամբողջ դէմքին ժպտուն արտայայտութիւն մը կու տար:

Սատարոֆ հակառակ իրեն ուշացաւ այդ պզտիկ անկողնին քով, տղեկի դէմքին հակած, մինչեւ որ ինքն ալ սկսաւ ժպտիլ անոր... ինչ որ շատ շատ սովորական բան մը չէր իրեն համար:

(48 – շար.)

Fonds A.R.A.M

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Իր ամուսնոյն մահուան Բ. տարելիցին ի յիշատակ, Վիէնէն Տիկին Ա. Գալիկեա 200 ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

DINER - DEBAT

Vendredi 25 Janvier à 19 h. 30
101, Rue de l'Université, Paris
(7ème étage)

Thème : *Les Droits de l'homme* 30ème Paragraphe), avec la participation de Mgr. Pezeril, J. F. Revel (Directeur de l'Express)
Me E. Jakhian, Me Emile Aslanian, Me Miquel.
Animé par G. Stephanesco
Participation 90 F.
ou 35 F. pour les jeunes

Ի ՊԱՏԻՒ

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Հայկական Բարեգործական Միութիւնը եւ Փարիզահայ երգչախումբը Կիրակի, Յունուար 27, ժամը 16ին, Ալեք Մանուկեան սրահին մէջ կը կազմակերպեն ընդունելութիւն մը, որուն ընթացքին հեղինակը ունկնդրութիւն եւ մեկնաբանութիւն կուտայ իր Օրաթորիօին մասին, (զոր յատուկ հրաւէրով նաեւ Հայաստանի մէջ ղեկավարեց պետական երգչախումբի եւ նուագախումբի մասնակցութեամբ) ինչպէս նաեւ իր տպաւորութիւնները Հայաստանի երաժշտական կեանքէն:

Գեղարուեստական բաժին — քոքթէյլ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Centre Culturel Alex Manoogian
118, Rue de Courcelles, Paris 17e

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի Բարեկենդանի խրախճանքին, Կիրակի Փետրուար 10, ժամը 13·30ին:

HOTEL ARCADE
2, Rue Cambronne, Paris 15e
Մուտք եւ ճաշագին 100 ֆր.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆրանսահայ Գրողներու Ընկերակցութեան աւանդական ճաշը եւ Հարենց մրցանակ, Կիրակի Փետր. 24ին, Սալոն Ժան Կուժոն — Լէ Սանթրոյի մէջ:

UNIVERSITE PARIS III
DAUPHINE
Institut national des langues orientales vivantes

LITTERATURE ARMENIENNE DE LA DIASPORA

Programme des cours 1979-80
Lundi 21 Janvier
Diaspora et Critique (II)
Lundi 4 Février
Première larme, H. Ochagan (III)
Lundi 18 Février
La revue MENK
Histoire et idéologie
Lundi 3 Mars
Ch. Chahnour (I)
La Retraite sans Musique
Lundi 17 Mars
La Retraite sans Musique
Ch. Chahnour (II)
Lundi 31 Mars
Le Bois de Vincennes
N. Sarafian (I)
Lundi 14 Avril
Le Bois de Vincennes
N. Sarafian (II)
Lundi 28 Avril
Un jour comme les autres
Z. Vorpouni (I)
Lundi 12 Mai
Un jour comme les autres
Z. Vorpouni (II)
Les cours ont lieu tous les 15 jours de 17 à 19 heures au centre Dauphine, Salle B-111.

CENTRE CULTUREL
N. FRINGHIAN
6, Ave. Bourgain,
ISSY LES MOULINEAUX
Samedi, 26 Janvier à 20 h. 30

Conférence et Projections

sur la SCULPTURE MEDIEVALE ARMENIENNE
par PATRICK DONABEDIAN

1er FEVRIER :
Projection du film arménien
QUAND VIENT SEPTEMBRE
8 FEVRIER :
Projections de films du jeune -ci néaste arménien d'Iran :
E. BALAYAN

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին, Կիրակի, Յունուար 27, կէսօրէ ետք ժամը 3ին Գ. Իփէկեան սրահը:

Հայերէն երգ, պար, արտասանութիւն դպրոցի աշակերտութեան կողմէ:

Կաղանդ պապան նուէրներ պիտի բաժնէ սրահը եղող բոլոր մանուկներուն:

UGAB - JEUNE

THEATRE

URGENT : pour débuter le plus rapidement possible nos répétitions (qui auront lieu au Centre Culturel Alex Mannogian de l'UGAB les Samedi ou Dimanche après-midi) nous attendons vos candidatures.

La pièce choisie sera un œuvre arménienne comique.

Pour vous inscrire, adressez-vous

ՀԱՅԿ. ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆՑ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Շրջանէ մը ի վեր, Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցութիւնը դիմումներ կը ստանայ օտարահպատակ ազգակիցներէ, որոնք գործ կը փնտռեն:

Արդ, գործ հայթայթելու ի վիճակի եղող կամ գործատէրներու պէտք ունեցող հայկական հաստատութիւններէ եւ հայ ընտանիքներէ կը խնդրենք այս նպատակով կապ հաստատել Ընկերակցութեան գրասենեակին հետ:

Հեռ. 878·02·99 եւ 281·17·80

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վիէնի Ազգ. Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 300 ֆր. Տիկին Ա. Գալիկեանէ իր ամուսնոյն մահուան Բ. տարելիցին ի յիշատակ:

Նոյն տխուր առթիւ Կապ. Խաչի մասնաճիւղը 100 ֆր. շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Գալիկեանէ իր դպրոցին համար եւ Աբովեան սրահի վարչութիւնն ալ՝ 100 ֆր.:

×

Սէն Ժեռմի Ս. Սահակ - Մեսրոպ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի.— Պ. Փօլ Գասապեան 50 ֆր. եւ 50 դպրոցին, Սփորթինկ - Քլէօպ 100 ֆր., Տէր եւ Տիկ. Մուշեղեան, Ժանօ Մակարեան, Սարգիս Մելինէ Քէօսէեան 50ական, Մինասեան ըն., Մանկիեան ընտ., Պերճ Կարապետեան, Տէր եւ Տիկ. Ռոպէր 20ական, Հմայեակ Կարապետեան, Պօղոս Պարսամեան 10ական, Գրիգոր Թուլումճեան, Անթուան Գամպուրեան 50ական դպրոցին, Հայկ Վարժապետեան, Մկրտիչ Պէրպէրեան, Տէր եւ Տիկ. Վարդգէս Խողեան 20ական:

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

MARANE - ՄԱՌԱՆ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

Ճոխ եւ ընտիր տեսակներ
ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
Կ'արժէ այցելել

MARANE épicerie orientale
1 bis, rue de l'Arbalète, 75005 Paris tél. 535 - 85 - 26
métro Censier-Daubenton, sur la rue Mouffetard

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Կապ. Խաչի Սէն-Ժեռմի մասնաճիւղի ճաշը՝ ՓԵՏՐ. 17ԻՆ:

Nouveau Disco
NORAIR
33 Tours

En vente :
TELE CONDORCET
175, Av. Jean Jaurès, CLAMART
VIDEO-SON
49 rue Victor Hugo
ALFORTVILLE
LIBRAIRIE PALOUYAN :
9, rue de Trévise — Paris (9e)
Restaurant NORAIR :
24, rue Rodier — 75009 PARIS

ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

Լաւագոյն եւ ազգօգուտ նուէրն է՝ հայ գիրք, ձայնապնակ (տիսք) եւ ձայներիզներ (քասէթ) նուիրել ձեր հարազատներուն: Հասցէ.—

9, Rue de Trévise, 75009 Paris
Métro : Cadet ou Montmartre
Tél. 523-24-97

Գրատունը ճոխ է բազմատեսակ գրքերով: Արտասահմանեան եւ թէ Հայաստանեան հրատարակութիւններ, ամսաթերթեր, օրացոյցեր, քարտէսներ, բացիկներ եւայլն:

Գրատունը պատրաստ է ապսպրանքներ ընդունիլ ամէն վայրերէ:

Առաքման ծախքը գնողին վրայ է:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Քավիար Պետրոսեան 2500 ֆր., Օր. Օր. Լոռա եւ Լիտիա Իչքալացեան 2000 ֆր., ոմն 2000, Պ. Ն. Ֆրէնկեան 1000, Հայ Մարզիկներու Միութիւն 1000, Պ. Սանճեան 500, Տէր եւ Տիկ. Կարպիս Կարապետեան 500, Տէր եւ Տիկ. Շահան Վահանեան 300, Տիկ. Լիւսի Աչճեան 300, Պ. Պիւլիւքեան 250, Պ. Ֆրէնկեան, Տէր եւ Տիկ. Թորոսեան, Պ. Ազիքեան, Ժան Ներսէսեան, Գործունեան, Մալեան, Տօքթ. Ադամեան, Զաքըճեան 200ական, Պ. Պ. Էգնայեան, Տիկ. Ալի, Տէր եւ Տիկ. Քեաթիպեան, Պետրոսեան, Լէօ Պարկիրճեան, Օր. Գարագաշեան 150ական, Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւն, Էթեէմէզեան, Մխիրեան, Կրէկուար Ասլան, Գապատայեան, Պաթմանեան, Մինասեան, Հանչէրեան, Մոմճեան, Պիւլեօզեան, Ժան Ալէսեան 100ական, Օր. Խոսրովեան, Տիկ. Էսապալեան եւ Մարգարեան 100ական, Պ. Եդուարդ Մուրատեան, իր ծնողաց Արտաշէս եւ Ֆորթիւնէ Մուրատեանի եւ իր մեծ մօր Վիքթորիա Ստեփանեանի յիշատակին 250 ֆ.:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԻԱՓՈԶԻԹԻՎՆԵՐ

Հարստացնելու համար հայկական միութիւններու եւ անհատական «Տիափոզարանները» հայկ. «քոլէքսիոն»ներով հրապարակի վրայ են՝

Ա) Պատմական Հայաստանի
Բ) Ներկայ Հայաստանի
Գ) 1915ի Ջարդերու եղեռնավայրերու
Դ) Լիբանահայ ողբերգութեան
Ե) Տեսարժան վայրերու, — հայկական վանքեր, եկեղեցիներ, բերդեր, քաղաքներ — գունաւոր եւ օրիժինալ տիափոներ:

Ունենալու համար դիմեցէք հետեւեալ հասցէին՝

ՏԱՐՕՆ Ծ. ՎՐԴ. ՃԵՐԷՃԵԱՆ
183, Պուլվ. տը լա Մատլէն, 06000 Նիս
Հեռաձայն՝ (16-93) 87·54·09

Մանրամասնութիւնները տեղեկանալ հեռաձայնով:

UGAB - JEUNE

TENNIS DE TABLE

Le Comité des Jeunes de l'UGAB annonce la création de son Club de Tennis de Table ouvert à tous ses sympathisants.

Des cours seront organisés chaque Jeudi de 19 h. à 22 h. L'entraînement libre aura lieu chaque Samedi de 14 à 19 h. environ, au Centre Culturel Alex Manoogian : 118, rue de Courcelles, Paris 17e.

Le Club dispose d'un entraîneur, une jeune française d'origine arménienne appartenant à une sélection des meilleurs joueurs de France, ainsi que d'installation adéquates.

Les participants apporteront leurs raquettes.

Pour tout renseignement complémentaire, prendre contact avec Mlle Hermine BARGUIRDJIAN, le matin avant 10 h. Tél. 333-60-52.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մուրատ Ռափայէլեան նախկին Աշակերտաց Միութեան ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ, Շաբաթ Մարտ 1:

×

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
GEORGE V
AUTEUIL ET VENDOME
սրահներուն մէջ փետր. 17ին

×

Կապ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղին տարեկան մեծ պարահանդէսը փետր. 23ին, Ալբ Օթէլի մէջ:

×

Հայ Արիներու Միութեան 49րդ տարեկան ցերեկոյթը Կիրակի, Մարտ 2ին, կէսօրէ վերջ ժամը 14·30ին Շիմիի սրահին մէջ:

Fonds A.R.A.M

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
22
MARDI
22 JANVIER
1980

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 2 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.562 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE — No 14.562

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԳԷՊԻ ԱՂԲԻՒՐԸ ԼՈՅՍԻՆ

(Ի ՅՈՒՇ Հ. ԿԻՒՐԵՂ ՔԻՊԱՐԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ՔԱՌԱՍՈՒՆՔԻՆ)

———o———

Իր մահը եղաւ, նման իր կեանքին, անաղմուկ, գրեթէ անարձագանգ:

Հոն՝ Հայոց Կղզիին մէջ, վարդապետ մը պակսեցաւ ու գաղութէ գաղութ, քիչեր անդրադարձան թէ որքա՛ն մեծ է բացը, զոր կը ստեղծեն Հայր Կիւրեղները:

Խոնարհ վանականը սերունդ հասցուցած էր: Եղած էր մշակոյթի ու աղօթքի մարդ, լուռ ծառայ մը հայ դպրութեան: Քննական միտք, հեղինակ վերլուծական յօդուածներու եւ բազմահմուտ ուսումնասիրութիւններու, իր բծախնդրութիւնը եւ կատարելագործման ծայրայեղ ձըգտումը, պատճառ եղած էին որ չթողու հրատարակութիւնը Հայ Գրականութեան իր ընդարձակ պատմութեան, մինչեւ վերջը զայն կարենալ սրբագրելու եւ վերամշակելու համար:

Ժամանակաշրջանի մը մէջ, ուր քաղաքականացում, յեղափոխականացում եւ վերայեղափոխականացում հանապազօրեայ նշանախօսքերն են յոգնած Սփիւռքի մը, որ նորարար ճամբաներ կ'որոնէ իր նահանջը պարտկելու համար, Հայր Կիւրեղներու արժէքին գիտցիլ իսկ, ժամանակավրէպ, ռեթրօ տպաւորութիւն մը կրնայ թողուլ անոնց վրայ, որոնք չեն ըմբռնած թէ մշակոյթը քաղաքականութիւն է եւ թէ մշակոյթ կերտել ուրիշ բան չէ եթէ ոչ ժողովուրդի մը քաղաքական պատմութիւնը ապահովել, անոր տալով ինքնուրոյն դիմագիծ մը:

Ճշմարիտ արժէքներու թերագնահատումը, որ սկսած է աւեր գործել մեր դժբախտ իրականութեան մէջ, պատճառ է, որ միշտ շուքի մէջ մնան բոլոր Հայր Կիւրեղները, այսինքն բոլոր անոնք՝ որոնք ոչ հայրենասիրական տափակ ոտանաւոր մը յօրինած են, ոչ քաղաքական գործիչ եղած են, ոչ իսկ ամբոխավար ճառեր արտասանած են: Պարզապէս իրենց աչքին լոյսը քամած են հայ գիրին վրայ ու համբերութեամբ անոր ճանաչումն ու սէրը փոխանցած են հայ տղոց ու պատանիներու, որպէսզի անոնք իրենց կարգին գտնեն՝ աղբիւրը լոյսին:

Վանելով հանդերձ յոռետեսութեան մշուշը, որ սկսած է քօղարկել մեր աչքերը, դժուար է չզգալ թէ օրէ օր կը ծաւալի մեզ շրջապատող անապատը, մանաւանդ երբ հետզհետէ կը մարին այն փոքրիկ ճրագները, որոնք վառ պահած էին հայկական ոգին, արմատախիլ սերունդներու մտքին ու սրտին մէջ:

Այս իսկ պատճառով, աւելի քան երբեք հրամայական դարձած է անդրադառնալ, գիտակցիլ Հայր Կիւրեղներու նման դպիրներու անհրաժեշտութեան, եթէ կ'ուզենք որ չմարի Լուսաւորչի Կանթեղը: Վասնզի կարելի չէ ազգային ինքնութիւն պահպանել արհամարհելով լեզու եւ մշակոյթ, որոնք անբաժան մասերն են ժողովուրդի մը դատին:

Այդ դատին է որ ծառայեցին բոլոր Հայր Կիւրեղները եւ մեզ տարին դէպի աղբիւրը լոյսին:

«ՅԱՌԱՋ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՏՐԻՏԻ կեդրոնը, Շաբաթ իրիկուն երեք յաջորդական եղեռնափորձեր տեղի ունեցած են՝ Պրիթիշ Էռուէզ, Սուիսէռ եւ Սապենա օդանաւային ընկերութեանց գրասենեակներուն դէմ եւ բազմաթիւ անցորդներ վիրաւորուած են: Ըստ կարգ մը աղբիւրներու (Փարիզի Մաթէնը, Երկուշաբթի առտու, Յունուար 21 եւ իտալական Զուիցերիոյ հեռատեսիլը), այս եղեռնափորձերուն տէր եղած է «Հայկ. Ցեղասպանութեան Արդարադատութեան Քոմանտօ»: Կիրակի օր, իտալական Զուիցերիոյ հեռատեսիլը այս լուրին առթիւ ծանրացած է Հայերու ցեղասպանութեան վրայ, տպաւորիչ նկարներ ցուցադրելով: Ըսած է նաեւ թէ հայկական ցեղասպանութեան մարտիկները հերքած են այն տեղեկութիւնը ըստ որուն իրենք էին եղեռնափորձերուն պատասխանատուները: Այս առթիւ յիշենք, որ «Հայկ. Ցեղասպանութեան Արդարադատներու Քոմանտօ» անգլերէն զեկոյցով մը կը շեշտէ թէ «Թուրք կառավարութիւնը հաւատարիմ Օսմանցիներու անբարոյական աւանդութեանց, կը փորձէ բացէ ի բաց խաբել իր իսկ ժողովուրդը ինչպէս կարգ մը կառավարութիւններ, իր մաքիավելական նպատակներուն համար: Օրինակ մը, Թուրքիոյ այս խաղերէն, ռումբերու վերջին ալիքն է ոչ-թրքական օդանաւային գրասենեակներու դէմ՝ Փարիզ, Մատրիտ, Հռոմ եւ Ամսթերտամ: Այս եղեռնափորձերուն տէր եղան այսպէս կոչուած «հայկական» կազմակերպութիւններ: Ասիկա սուտ մըն է որ կը ծառայէ միայն Թրքական կառավարութեան»: Մամուլին ուղղուած այս հաղորդագրութեան մէջ, «Արդարադատներու Քոմանտօ» կը թուէ նաեւ Թուրքերու նպատակները:

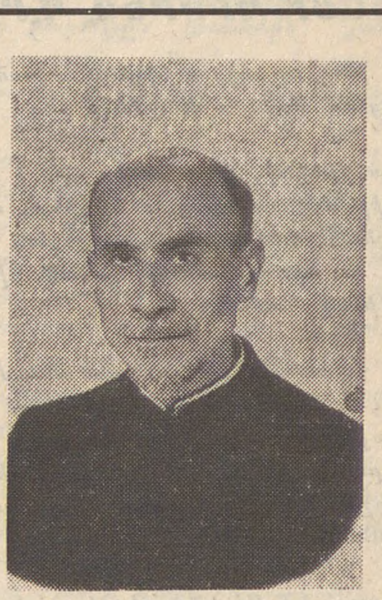
ՆԱԽԱԳԱՀ ԳԱՐԹԸՐ յայտարարեց թէ մինչեւ մէկ ամիս եթէ Խորհ. Միութիւնը չպարպէ Աֆղանիստանը, Ողիմպիականները ամերիկեան պօյքոթի պիտի են-թարկուին: Միացեալ Նահանգներու նախագահը, որ ընտրապայքարի այս օրերուն բաւական մտահոգուած է, կ'առաջարկէ՝ եթէ Մոսկուա մերժէ իր «վերջնագիրը», կամ ուրիշ տեղ փոխադրել խաղերը կամ մէկ տարի յետաձգել, կամ ջնջել: Իր բարեկամ երկիրներուն ալ կը թելադրէ իրեն միանալ:

ԹԻԹՕ դժուարութեամբ յօժարեցաւ որ ձախ սրունքը կտրեն ինչպէս կ'ուզէին բժիշկները: Գործողութիւնը կատարուեցաւ Կիրակի առաւօտ բայց երեք օր պէտք է որպէսզի հաստատ կարծիք մը յայտնուի: Կը թուի թէ Թիթօ համոզուած է ի վերջոյ, պարզապէս իր հայրենիքին սիրոյն:

ՍՈՒՐԻՈՅ մէջ հակախորհրդային մահափորձերը կը բազմանան: Երկու բարձրաստիճան սպաներ, սուրիական բանակի խորհրդատու սպաննուած են Համա:

ՓԱՐԻԶԻ եւ կարգ մը գաւառի քաղաքներու վարձակառքերը (թաքսի) ամբողջական գործադուլի մը ձեռնարկեցին Շաբաթ, Յունուար 19էն սկսեալ: Կը պնդեն որ յաւելումը 15 առ հարիւր ըլլայ եւ ոչ՝ 10ը: Անոնք որոնք կը փորձէին աշխատիլ, կը բախէին գործադուլի «հսկողութեան խմբակներուն» բուռն արգելքին:

ՄԵԾ ՈՒ ԽՈՆԱՐՀ ՎԱՐԴԱՊԵՏԸ

1891 – 1979

Հայր Կիւրեղ վարդապետի վախճանումով կը լրանայ շարքը այն յոյժ սիրելի դաստիարակներուս, Մխիթարեան հայրերուն՝ որոնց ազգանուէր նուիրումէն ես ալ իմ կարգիս լայն բաժին մը ստացած եմ եւ որոնց թանկագին յիշատակը քայլեր է մէջս ու հետս գրեթէ վեց տասնեակ տարիներէ ի վեր:

Երկար չեմ աշակերտած իրեն, տարի մը միայն, 1921–22 դպրոցական տարեշրջանին, երբ տակաւին երեսուննոց երիտասարդ վարդապետ էր եւ «Բազմավէպ»ի խմբագրութեան լծուած, իսկ մենք 14–15 տարեկան պատանիներ:

Շաբաթն անգամ մը Ս. Ղազարէն կուգար վարժարան, ժամ մը կամ երկու «իմաստասիրութիւն» դասախօսելու մեր դասարանին, (ե դաս, երբեմն կոչուած նաեւ խենթերու դաս, մէկ քանիներու անհանդարտ անառակութեան հռչակով):

Հ. Կիւրեղ Վրդ. անաղմուկ հպանցիկ քայլերով, կարծես սահէր, կը մտնէր դասարան, կը բարձրանար ամպիոն ժպիտը դէմքին, գլխու թեթեւ շարժում մը մեզ բարեւող, կը նստէր եւ կը սկսէր խօսիլ, վերլուծել իմաստասիրութեան տուեալները, ինչը եւ ինչուն:

Կը խօսէր մեղմ ձայնով մը, առանց ելեւէջի, գրեթէ միշտ նոյն դաշնակի վրայ աչքերը կիսախուփ, ձախին մատները աջ ափին մէջ սեղմելու սովորութեամբ եւ վերացած երեւոյթով: Իր դասախօսութեան պահերը իր էութիւնը ցոլացնող բնոյթ ունէին, համեստ ու խոնարհ, գրեթէ ամօթխածօրէն քաշուող ու երեւալ չուզող, բայց ակներեւօրէն հմուտ ինչպէս կ'ըլլան իրական մեծերը:

Մենք աշակերտներս ալ ազդուած իր յարգանք պարտադրող երեւոյթէն, լուռ ու մունջ եւ ակնապիշ, կ'ունկնդրէինք վարդապետին մենախօսութիւնը: Չեմ գիտեր թէ ամէնքս ալ լիովին կ'իւրացնէի՞նք դասախօսութիւնը եւ կը թափանցէի՞նք իմաստասիրական նրբութիւններուն: Կը տարակուսիմ, որովհետեւ ի վերջոյ դեռ պատանիներու համար, իմաստասիրութիւնը այնքան ալ խանդավառող նիւթ մը չէ: Բայց վստահ եմ որ Հ. Կիւրեղ վարդապետին դասաւանդութիւնները ամէնէն խաղաղ ու հանդարտ դասերն էին, այնքան հեռու Հ. Սահակ վարդապետին քթին տակէն ժպտելով կեղծ յանդիմանութիւններու, կամ Հ. Արսէն վարդապետին բարձրաղաղակ խնդուքներով կատակներուն դասաւանդութիւններէն:

Տարիներու ընթացքին մեծագոյն հաճոյքով քանիցս առիթն ունեցայ Ս. Ղազար տեսնելու նաեւ սիրելի Հ. Կիւրեղը եւ իր բարի ժպիտն ու անոյշ խօսքը ընդունելու: «Ատենօք բաւական չարաճճիի համբաւ ունէիր» ըսաւ անգամ մը, ինչ որ կը փաստէր թէ չի բաւեր շաբաթը ժամ մը կամ երկու խելօք կենալ անպաստ հռչակ մը կորսնցնելու համար:

«Յառաջ» թուեր էր մեծ Մխիթարեանին, խոնարհ վարդապետին վարած պաշտօններուն եւ խոր հմտութեամբ արտադրած գործերուն ցանկը:

Այդ ցանկը բնականաբար չոր ու ցամաք եւ փոքր տարածութեան մը մէջ սեղմուած տողերու շարք մըն է: Բայց առ նուազն վաթսունեւհինգ երկար տարիներու ընթացքին սրբազան նուիրումի, անձնաջան աշխատանքի եւ խոր հմտութեան արգասիքն է՝ որ կը բարդուի Հայութեան եւ Մխիթարի մեծանուն զաւակներուն ամբարած թանկագին մտքի եւ ոգիի գանձերուն վրայ, զինքն ալ դասելով անոնց կարգը, յաւերժացնելով խոնարհ վանականին գործը, անթառամ պահել իր քաղցր յիշատակը:

Օրհնեա՛լ ըլլայ բազում վաստակած սիրելի Հայր Կիւրեղ վարդապետ Քիպարեանի յիշատակը:

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷՋ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԱՀ ԳՐԻԳՈՐ ՔԷՇԻՇԵԱՆԻ

Երեւանի Հեռատիպը Յունուար 17 թուականով կը հաղորդէ ծանօթ արձակագիր՝ Գրիգոր Քէշիշեանի յանկարծական մահը, որ պատահած է 59 տարեկանին:

×

Ծնած էր 1921ին, Ատանա եւ աւարտած էր Պէյրութի Սահակեան վարժարանը 1935ին, եւ Կիպրոսի Մելքոնեան կրթական հաստատութիւնը՝ 1941ին: Հայաստան ներգաղթած է 1946ին եւ 51ին աւարտած է Երեւանի պետական համալսարանի բանասիրական ճիւղը: 1953 – 1957ին աշխատած է «Աւանգարդ» թերթի խմբագրութեան մէջ, 1958 – 1962 խմբագիր եղած է Հայպետրատ, 1962–64 արտասահմանի երկիրներու հետ բարեկամութեան եւ մշակութային կապի հայկական ճիւղի մամուլի բաժնի վարիչ, նոյն պաշտօնը վարած է, ապա, 1964էն 70, Սփիւռքահայութեան հետ կապի կոմիտէի մէջ:

Իր առաջին պատմուածքը «Ծառս ծիրանի» լոյս տեսած է 1940ին Նիկոսիոյ «Այգ» թերթի մէջ: Իր գլխաւոր գործերն են.— Մեծ ճանապարհի վրայ (1948), Պատմուածքներ (1954), Քեզնից հեռու (1962), Կղզի նման չիք մեր Կիպրիա (1970), Տնակը կրունկի վրայ (1975): Անգլերէնէ թարգմանած է Սարոյեան, Մարք Թուէն եւայլն:

— ՄՕՏ ՕՐԷՆ՝ ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ... —

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅՐ ԿԻՒՐԵՂ ՎՐԴ. ՔԻՊԱՐԵԱՆԻ ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՍԻՐԵԼԻ ՀԱՅՐ ԿԻՒՐԵՂ ՎՐԴ.,

Ու թող որ այս « սիրելի » բառին քով աւելցնեմ նաեւ « պաշտելի »ն :

Այս երեկոյ, ճիշդ ամիս մըն է որ թողուցիր մեզ ու սլացար երկինք, միանալու քու Աստուծոյդ, զոր այնքան սիրած էիր, եւ որուն համար զոհած էիր քու էութիւնդ համակ :

Կը հաւատամ որ քու բաժանումդ այս երկրէս՝ ուրախ թռիչք մը եղաւ դէպի արքայութիւն, կամ ինչպէս դուն սովոր էիր ըսել՝ արփաթեւում մը դէպի ծոցը Արարչին, ուր դարձար հարազատօրէն լուսահոգի :

Վստահ եմ թէ սիրալիր եղաւ նաեւ քու հանդիպումդ Աստուծոյ հետ, երբ լսեցիր հոգիիդ մեծ հրճուանքով « Ազնի՛ւ, ծառայ բարի եւ հաւատարիմ, մո՛ւտ յու - րախութիւն Տեառն քոյ » :

Արդարեւ քու ամբողջ կեանքդ փնտըռտուք մը եղաւ Աստուծոյ, սլացիկ փնտըռտուք մը՝ գեղեցիկին, բարիին, կատարեալին :

Նարեկացիի նման, վանականի համեստ ճգնարանիդ մէջ ամփոփուած, աղօթեցիր ու սիրեցիր խոկալ օրն ի բուն գաղտնիքներն աստուածային : Ապրեցար որպէս խոնարհ միանձն, անբասիր եւ առաքինազարդ կենցաղով, Սուրբ Հոգիին օծու - թենէն ըմպելով հոգեւոր կեանքի սրբաբար խորհուրդները :

Աւելի քան երեսուն տարի, իմ ձեռնադրութենէս ետք, բախտն ունեցայ ապրելու միասին, իբր կրօնաւորակից, աւելի մօտէն հետեւելով քու պայծառ օրինակիդ, ու տենչալով աւելի սերտօրէն ճանչնալ քու անբիծ հոգիդ, որ միշտ ալ ունէր գաղտնիք մը սեփական, հա - մեստութեան նուրբ շղարշով քօղար - կուած, որ կարծես խոյս կ'ուզէր տալ մեր ուշադրութենէն : Ու այդ երեսուն տարիներու ընթացքին ուրիշ բան չեմ նշմարած քու ապրելակերպիդ մէջ՝ բայց եթէ տեւական իրագործումը այն բոլոր քարոզներուն, խրատներուն եւ յորդոր - ներուն՝ զոր ուղղած էիր մեզի, ասկէ ճիշդ քառասուն տարի առաջ, երբ բախտն ունէինք, տասնեակ մը պատանիներս (որոնց մէջ ներկայ Աբբահայրը՝ Գեր. Պօղոս Վրդ. Անանեան, Հ. Եփրեմ Տէր-Ղազարեան, Հ. Կոմիտաս Մանուկեան, եւայլն...) քեզի աշակերտելու, ամբողջ եռամեայ շրջան մը (1937-1940) :

Ինծ կը թուի թէ այս իրիկուն դուն դարձեալ իջած ես մեր դասարանը, եւ քու նուրբ ու մեղմ ձայնիդ դաշներգու - թեամբ, վեհ հանդարտութեամբդ մեզի կը բացատրես վանական ու կրօնաւորական կեանքի խորհուրդները, հայեցողա - կան ապրումներուդ ցոլքերով օծուն, գծելով Մխիթար Աբբահօր մեծ տեսլա - կանը, անոր հոգին ու Մխիթարեանի նկարագրին հարազատ ծալքերը :

Ձեռքերուդ հանդարտիկ շարժումներն իսկ կ'երեւակայեմ այս պահուս, նոյնիսկ քու փնտռուած ու յստակ գրական բառամթերքդ կ'արձարծի մտքիս մէջ. կը յիշեմ մանաւանդ դէպի երկինք յառած խորաթափանց հայեացքդ, որ մեզի կարծել կուտար թէ հին օրերէն յայտնուած մարգարէ մը ըլլայիր դուն, Շնորհալի Հայրապետին քաղցրութեամբ ու հայրական շունչով տեսանող հոգի մը :

Ու զիտեմ, մեզմէ առաջ ու մեզմէ ետք՝ դուն սերունդներ դաստիարակեցիր, քառասնամեակ մը ամբողջ, զոհելով ինքզինքդ, մանաւանդ թէ՝ տալով ամբողջ ինքզինքդ ի սպաս հոգիներու : Ահա՛, Մխիթարեանութեանս անդամներուն մեծա - մասնութիւնը քու աշակերտներդ են եղած, դուն առաջնորդած ես մեզ դէպի ուխտերու ողջակիզումի սեղանը :

Նախախնամութիւնն օժտած էր քեզ ներհուն դաստիարակի ազնիւ ձիրքերով, հզօր իմացականութեամբ, զօրավիլեր սրտով, խորունկ յայտնատեսութեամբ, ու դուն դարձար Մխիթարի հոգեզաւակներուն իմաստուն ու խոհեմ առաջնորդը, որ հայրաբար ու համբերատար աշխատանքով ուղղեցիր հոգիները դէպի աղբիւրը լոյսի եւ սրբութեան : Զփնտռեցիր անուն, պատիւ ու փառք, փնտռեցիր միայն հոգիներ, եւ անոնց մէջ արպաւորել տենչացիր Քրիստոսի համրազատ պատկերը, Աստուածամօր կուսակրօն որդեգիրը, հայ ժողովուրդի հոգեւոր ու մշակութային լուսաւորու - թեան նուիրուող անձնուէր առաքեալը, Նարեկի հոգիէն թեւեր տալով անոր :

Շատեր կը կարծեն թէ ճգնողական միստիկ կեանքը՝ անցեալ վանականու - թեան մը եւ միջնադարու հնամենի մտայնութեան մը արձագանգն ըլլայ լոկ, եւ արդի դարու եռուն ու գործօն մտայնու - թեան բոլորովին հակոտնեայ, եւ նոյն - իսկ՝ խոտելի ըմբռնում մը կեանքի :

Բայց քու պայծառ օրինակդ, սիրելի եւ լուսահոգի վարդապետ, մեզ բացայայտօրէն կը համոզէ թէ տեւապէս այժմէական է Նարեկեան ճգնաւոր ու աղօթանուէր հոգին, եւ այն է որ իսկապէս կը բեղնաւորէ ու կ'աստուածացնէ առաքելական վաստակը՝ Սուրբ Եկեղեցւոյ եւ Ազգին ծառայութեան նուիրուած հոգիներուն :

Ու դուն գիտցար զործի վերածել քու աղօթքդ ու ճգնութիւնդ, մանաւանդ թէ աղօթքի խանկով օծեցիր քու բազմամեայ աշխատանքդ բոլոր, սեննակիդ մէջ եւ սեննակէդ դուրս :

Կը յիշեմ թէ ինչպիսի՛ նուիրումով կը կատարէիր լուսարարապետի պաշտօնդ, գուրգուրալով մեր ժամուն հնաբոյր ու թանկարժէք զարդեղէններուն եւ սրբա - զան անօթներուն վրայ, եւ ինչպիսի՛ ճշգրտութեամբ մեզի կը սորվեցնէիր վանական արարողութիւններուն բոլոր մանրամասնութիւնները : Ու չկրցար զսպել յորդ արցունքներդ՝ 1975ի հրդեհին զործած աւեր աւերներուն վրայ :

Երեսուն տարի դուն փնտռուած եւ յարգուած խորհրդականն էիր վանքիս կեդրոնական վարչութեան, տպարանի գործօնեայ վարիչը (1948-54), գիւղի կալուածներու ժիր գործակալը (1935-1964), եւ նոյնիսկ՝ ճգնաժամային պահերուն՝ Միաբանութեանս ընդհ. լիազօր մատակարարը (1933) :

Հուսկ՝ մեր հին գրականութեան պատմութեան մեծ մասնագէտն էիր դուն, որ տարիներ ու ժամեր բարդելով իրարու վրայ, մեզի ժառանգութիւն թողուցիր քու խորունկ տեսութիւններուդ հակայ ծրարները :

Ո՜հ, ի՛նչ խանդավառութեամբ կը սուզուէիր մանաւանդ գրական վերլու - ծումներուն մէջ : Դասարանը մեզի համար համալսարան կը թուէր : Երբեմն մեզ կը փոխադրէիր Վաղարշապատ Հայրապետանոցը, լսելու Սահակի եւ Եղնիկի ձայնը կամ հիացիկ համակուելու Կորիւնի ու Փաւստոսի հոգեյոյզ խանդով. երբեմն կարծես միասին կը թեւածէինք Վանայ լճակի ալիքներուն վրայէն, Նարեկի ողբերգութեան դիւցազներգակ ու հայաշունչ ոգին ըմպելու. կ'անցնէինք ապա Հռոմկլայ, ուր Շնորհալին Ներսէս կը թուէր մեզի յայտնուիլ ազաւնիի նման հեզաճկուն արփաթեւումով. Տարսոնի ծովափին մէջէն՝ Լամբրոնացիի Աստուածաբանութեան սրտոտ հեւքը կը լսէինք միասին : Ու հետզհետէ կ'անցնէինք Գրաձոր, կ'անցնէինք Տաթեւ, Հաղբատ ու Սանահին, ուր դուն, որպէս նոր « գետն Եփրատէս » կը բղխէիր յորդ ու սրտագեղ, Սարկաւագ Վարդապետի « Սարեակ »ին գեղգեղանքով :

Տարիներ վերջ, երբ դուն կը շարունակէիր քու հրաշալի դասախօսութիւն - ներդ՝ մեր նոր սերունդներուն, դասարանի դռնէն, դուռէն, մտիկ ըրած եմ երբեմն քու աննման դասերուդ. ո՜հ, ի՛նչ աքանչելի վերլուծումներ՝ Ալիշանի մասին. ու մտածած եմ յաճախ թէ աշակերտներն արդեօք կարո՞ղ էին ըմբռնել ու ճաշակել այդ գլուխ-գործոց դասախօսութիւնները... : Ու դեռ ի՛նչ վերլուծումներ նաեւ արդի հեղինակներու մասին, Դուրեանէն Վարուժան, Մեծարենցէն Տէրեան :

Լսած եմ նախկին աշակերտներէդ ալ Մուրատ - Ռափայէլեանի քու հոգեզաւակներէդ, թէ ի՛նչ յափշտակութեամբ կ'ունկնդրէին գրականութեան քու դասերուդ, եւ զգացած եմ թէ ի՛նչ խնկարոյր յիշատակ կը պահեն քեզմէ :

Մինչեւ վերջին տարիներուդ՝ յարատեւ կարդացող ու խոկացող էիր դուն. ճգնողական ու միստիկ գրականութեան կողքին, կը կարդայիր եւրոպացի հին ու նոր մեծ հեղինակներու գործերը, տեղեակ էիր՝ դասական գրականութիւններէն զատ՝ գրական բոլոր դպրոցներուն, մեր-

ՆԱՐԵԿԸ

ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ

Գրիգորի գլխաւոր գործը՝ որու հա - մար սպառեց իր բոլոր զօրութիւնները եւ երկար ատեն կրեց զայն իր մտքին մէջ, Նարեկ աղօթագիրքն է, կամ հեղինակին բառերով Մատեան Ողբերգութեան, ա - ւարտած՝ յիշատակարանէն հետեւցնե - լով՝ 1002ին, գործակցութեամբ, ինչպէս կ'ըսէ ինք, իր եղբօր Յովհաննէսի, որ նոյն ատեն վանքին վանահայրն էր : Թէ ինչ կը պարտինք եղբօրը այս գործակցու - թեան՝ որոշ չի գիտցուիր. շատեր միայն նիւթական գործակցութիւն մը կ'ուզեն ընդունիլ, այն է նկատել Յովհաննէսը պարզ ընդօրինակող մը. կան ալ որ Նարեկի մէկ քանի արուեստով տկար Դ, ԻԶ, ինչպէս նաեւ ՂԲ, ՂԳ, Հ, կէս թարգմանածոյ կէս անարուեստ գլուխնե - րը կը յօժարին ընծայել Յովհաննէսի :

Նարեկը կազմուած է 95 գլուխներէ, զոր Գրիգոր Բան կ'անուանէ եւ ամէն բան կը սկսի միշտ «Վերստին յաւելուած կըր - կին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սըր - տից խօսք ընդ Աստուծոյ» բառերով : Ա - մէն գլուխ ունի ստորաբաժանումներ, ո - րանց բոլորին գումարը 366 է. կարելի է որ դիտումով այդ բաժանումները տար - ւոյն օրերուն թուին համաձայն ըրած ըլ - լայ : Գլուխները միեւնոյն երկարութիւնը չունին, կան որ շատ կարճ են եւ ուրիշ - ներ ալ շատ երկար են. նոյնպէս գլ - լուխներու յօդուածները. կան որ հինգ տողէ կազմուած են, իսկ ուրիշներ էջեր կը կազմեն : Գրիգոր յօրինած է այս ա - ղօթագիրքը իր կրօնակիցներու խնդրան - քով, սակայն ասիկա գրքին յօրինման պարզ առիթ մը պէտք է նկատել : Գիրքը մասնաւոր ծրագիր մը չունի իր յօրին - ուածքին մէջ, կարծես արդիւնք է օրա - կան ներշնչումներու. գլուխները անջատ բան մը կը ներկայացնեն առանց մէկը կապ ունենալու միւսին հետ. սակայն գործը իր ամբողջութեանը մէջ ունի մի - ութիւն մը, Գրիգորի հզօր մտքին տի - րապետութիւնը կ'ընծայէ այդ միութիւ - նը. ապահովապէս բանաստեղծը ներ - շնչումի ծրագիր մը պէտք է ունեցած ըլլայ :

×

ՆԱՐԵԿԻ ՅՕՐԻՆՈՒԱԾՔԸ

Նարեկի պարունակութիւնը այն չէ ինչ որ աղօթքները սովորաբար ունին. ա - ղօթքի ձեւին ներքեւ կրօնաշունչ քեր - թուած մըն է՝ կէս մը աստուածաբանա - կան, բայց աւելի քնարերգակ նկարագիր ունեցող, որու մէջ Գրիգոր կ'երգէ Աս - տուծոյ մեծութիւնը ինքնիր եւ իր գոր - ծերուն մէջ, ինչպէս նաեւ իր անձին ա - նարգութիւնն ու ոչնչութիւնը : Երբ կը դնէ ինքզինքը Աստուծոյ դիմաց՝ կը նը - կատէ անմիջապէս իր անձին ոչինչ եւ մեղապարտ ըլլալը, մինչ իր Ստեղծողը անհուօրէն բարձր է ու անարատ. ինքը մեղքը եւ չարութիւնը կը ներկայացնէ, Աստուած՝ բարութիւնը եւ սրբութիւնը. այս համեմատութենէն իր մէջ կը ծնանի ահաւոր սարսափ և սպաննող տառապանք մը որով ճիչ, հեծեծանք, պաղատանք կը բարձրացնէ երկինք՝ Աստուծոյ գթու - թիւնը շարժելու համար : Նարեկի մէջ գլուխներ կան որ ամբողջապէս բանաս - տեղծին միայն այս հեծեծանքներով եւ պաղատանքներով կազմուած են : Այսպէս Գրիգոր իր մատեանին մէջ իր հոգւոյն այս վիճակը, իր կեանքին այս պատմու - թիւնն է որ կը ներկայացնէ, կեանք մը դեղուն պայքարներով եւ ցաւերով, վըր - դովումներով եւ խղճի խայթերով. կեանք մը սակայն, որ ունի նաեւ յոյսի լուսաւոր հեռանկարներ, ինչպէս նաեւ սլացքներ դէպի անհունն ու յաւիտե - ականութիւնը :

Եթէ խորը թափանցենք՝ պիտի տեսնենք որ այս կեանքի պատմութիւնը մի - այն Նարեկացիինը չէ, այլ ամբողջ մարդկութեան. Գրիգոր մարդկութիւնը կը ներկայացնէ. սակայն ինքը այնքան խորապէս ու այնքան ուժգին կ'արտա - յայտէ հոգիի այս ցաւատանջ վիճակը, որ կարծես առաջին անգամ ինքը զգա - ցած ըլլայ : Որով գիրքը կ'առնէ կա - տարեալ Ողբերգութեան մը կերպարան - քը. արդէն հեղինակն ալ այսպէս կոչած է իր գործը. այն ահաւոր պատերազմին մէջ՝ որ կը մղուի այս երկրիս վրայ հո - գիին եւ նիւթին մէջ, մարդուս ստորին բնազդներուն եւ եթերասլաց ձգտումնե - րուն մէջ, հոգին կը զգայ բուռն կերպով իր խղճի եւ սրտի չարչարանքները, մի - սի եւ արիւնի փոթորկումներուն պատ - ճառած աւերներն ու մխալը եւ լալագին ողբ մը կը բարձրացնէ երկինք :

Սակայն մինչ Գրիգոր կը տեսնէ մեղ - քին նեխութիւնը՝ որու մէջ գահավիժած է իր հոգին, միւս կողմէն ջանքեր կ'ընէ վերանալու եւ մերկացնելու իրմէ աղտը եւ նիւթը. կը տեսնէ իր ոչնչացումը եւ կ'երգէ զայն, բայց միաժամանակ կը փորձէ բարձրանալ, դիմել վեհ վիճակի մը, խոյանալ դէպի անհունը, եւ բա - նաստեղծը կ'երգէ հզօր եւ հրճուալից շեշտով հոգւոյն այս ձգտումն եւ սլացքները դէպի բարին, դէպի աստուածու - թիւնը. այդ էջերուն մէջ քերթուածը դիւցազներգութեան ձեւ կը ստանայ :

Հուսկ Նարեկը ինքնիր մէջ քնարերգութիւն մ'ալ է : Բանաստեղծը անոր մէջ ոչ միայն կ'ողբայ իր մեղապարտ անձը, այլ կ'երգէ նաեւ իր յոյսն եւ վստահութիւնը Աստուծոյ վրայ, իր սիրով հրդեհումը աստուածային փառքին համար, տիեզերքին գեղեցկութիւնը՝ իբր աստուածային զօրութեան հրաշապատումը՝ յետոյ կ'ուզէ մաքրել, գեղեցկացնել, հոգիացնել ամէն ինչ, որպէսզի փառաբանութեան քնար մ'ըլլայ՝ իր Ստեղծողին մեծվայելչութիւնն ու ողորմածութիւնը գովաբանելու. այն պատճառով բնու - թեան ամէն էակ ամէնէն ստորիններն ալ կը մասնակցին այս երգին. ճճիները (Բան ԿԸ) լուռ (ԿԹ) մարդս (ԽՋ) բնու - թեան տեսարանները (ԻԵ) : Այսպէս Նարեկը միայն մարդուս ձայնը չի պարունակեր, այլ բնութեան, բոլոր տիեզեր - քին՝ Աստուծոյ արժանաւոր նուագարան մ'ըլլալու համար : Բնութիւնը առաջին անգամ չէ որ կը մտնէ մեր գրականութեան մէջ, սակայն Նարեկացիով աւելի տիրող հանգամանք մը կ'առնէ բնու - թեան այս զգացումը եւ ...

Fonds A.R.A.M

օրեայ շարժումներուն եւ հոսանքներուն կը հետեւէիր արթուն, նոյնիսկ աստուածաբանական, սուրբ–գրային եւ կրօնական այժմեան ուղղութիւններուն: Ու մինչեւ իսկ զարմանք կ'ազդէիր մեզի, երբ 85 տարեկանիդ, այսպիսի հարցերու մասին անձնական կարծիքներ կը յայտնէիր· կ'ողբայիր միայն որ յիշողութիւնդ հետզհետէ կը տկարանար···:

Համեստութիւնդ վիրաւորուած զգացիր, երբ 1944ին, ձեռագիրներդ խլելով, եղբայրակիցներդ հատորի մը մէջ ամփոփեցին մեր հին գրականութեան պատմութեան մասին պատրաստած դասերդ. ու երբ հաճեցար, հատորն ամբողջացնելու համար, գրեթէ պարտադրաբար՝ մատենագիտական ցանկեր աւելցնել ու փոքրիկ յառաջաբան մը գրել, անպատճառ ուզեցիր որ ճակատին դրուէր «Լիկէոնական Կարգերու Համար» ենթախորագիրը: Բայց մենք գիտենք որ լիկէոնականներու աստիճանէն շատ աւելի բարձր հասունութիւն պահանջող բազում էջեր կան այնտեղ, եւ նոյնիսկ լաւագոյն վերլուծումներն ու անձնական դատումները՝ մեր հին գրականութեան պատմութեան նուիրուած բոլոր գրութիւններէն:

Այս իրիկուն դուն դարձեալ կարծես մեր դասարանն ես իջած ու լուսերէն ճակատովդ՝ մեր հոգիներուն մէջ դարձեալ կայծեր կ'արծարծես, կայծեր սրբութեան, կայծեր գիտութեան:

Մխիթարի եւ Ալիշանի հարազատ հետեւորդն ես դուն՝ մեզի համար, որ զոյգ թեւերովդ՝ սրբութեան եւ գիտութեան՝ առինքնեցիր հոգիներ, կերտեցիր սերունդներ, պատրաստեցիր առաքեալներ:

Մահուանդ անկողինին մէջէն իսկ մեզի աստուածախօսեցիր գաղտնիքներն անդենականին, որպէս մերօրեայ հոգիացեալ ու քրիստոնեայ Սոկրատ մը, կամ ճգնասուն Նարեկացի մը, ու թռար խաղաղ դէպի երկնային երանաւէտ Հայրենիքը, որուն ուղղուած էր կեանքիդ մէն մի վայրկեանն ու ամէն գործ:

Խնկաւէտ աղօթքներուդ մէջ յիշէ՛ մեզ, ո՛վ սիրելի ու պաշտելի լուսահոգի Հայր Կիւրեղ, ուսուցիչ ու դաստիարակ մեր:

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ՏԷՐ–ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

Վենետիկ, Ս. Ղազար
12 Յունուար, 1980

...ՀՈՆ ԿԸ ՆՆՋԷ ՄԵՐ ՍԻՐԵԼԻ ՀԱՅՐ ԿԻՒՐԵՂԸ

Գնաց նաեւ Հայր Կիւրեղը··· Մտքիս հեռախօսը՝ վայրկեան մը կ'ընդմիջէ իր փոխանցող զգայարանքի կապը· կարծես՝ խանգարուած թելերու խուրձ մը, անխնայ գիլերու խառնուրդ· ականջիս՝ անհաճոյ վզվզոցը կ'երկարէ···

Աչքերս խուզարկու՝ ապիկար սփոփանքի հետք մը կ'որոնէ· յառած «Յառաջ»ի սիւնակներուն· անհեթեթ՝ կրկին ու կրկին, Հայր Կիւրեղի կեանքին, հակիրճ մանրամասնութիւնները կը կարդայ:

Այո՛, հեռանկարիս պատկանող թուականները կը ճչղուին: Նոյն թափով՝ դէմքերը կը խառնուին: Վարդապետներու սքեմը, իրենց հաւասարակշռոյթին հասած· երիտասարդ կրօնաւորներու հայեցի « շունչը » պերճութեամբ կը սոնքայ:

Ահաւասիկ վարժարանը· նոր տարեշրջան, նոր դէմքեր, նոր ուսուցիչներ· կարծես՝ Մուրատ – Ռափայէլեանը ուրոյն ծիրի մը շրջանը կ'ապրի: Մեր ուսումնապետ Հայր Վրթանէսը՝ տեղափոխուած է: Փոխանորդը՝ ազգային վարդապետ, հիւանդ կերպարանք մը ունի: Տժգոյն դէմքին՝ բիւրեղեայ ժպիտը, կը վանէ մեր մտքէն, կասկածն ու վախը: Ընդհակառակն՝ երբ արտօնութիւն մը խնդրենք, ժպիտը՝ իր հոգեւոր անձի վերաբերող, անբացատրելի քաղցրութիւն մը կը հաղորդէ: Աչքերը՝ իր խորքին քննարկու, յառումը հեզահամբոյր, աշակերտներուն կը դրոշմեն ակնածանքի երեւոյթ: Ձայնը՝ դէմքին արտայայտութեան պէս ներդաշնակ· իր ելեւէջներուն մէջ, կը պահէ հաճելի նրբութիւն մը: Զօրեղ գաղափարական մը կ'ամբողջացնէ վարդապետին իմացականութիւնը: Հայր Կիւրեղի անձնաւորութեան լուրը, վայրկենական տարածուած է մեծերէն մինչեւ փոքրերու դասարանը: Փոքրերս՝ կ'ակնկալենք վարդապետին առաջին հայերէնի ու գրականութեան դասը· անշուշտ՝ ան մեր կարողութեան համաձայն պիտի ըլլայ· սակայն՝ առաջին շփումն է որ տարակուսանքի է մատնած մեր սրտերը ու տարրալուծած մեր մտային խոկումը: Աւելի շուտ, կ'ակնկալենք կմկմալու պարագան ու այդ վայրկեանի մորմոքը:

Հայր Կիւրեղ՝ կեցած է մեր առջեւ, դէմքը միշտ նոյն պարզութիւնը կ'արտացոլայ: Լռութեան մէջ, աչքերը կը հետեւին ամէն մէկ աշակերտի չափանիշը առնելու:

— Տղաք՝ այսօրուան մեր առաջին շփումը իրարու հետ ծանօթանալն է: Գիտնալու համար ձեր մտային պաշարը եւ հայերէնի կարողութիւնը, քսան տող շարադրութիւն մը կը պատրաստէք· նիւթը կը ձգեմ ձեր կամքին: Այժմ պիտի ուզէի ձեր ընթերցանութեան կարողութիւնն ալ գիտնալ, առէք Ալիշանի՝ Յուշիկք Հայրենեաց Հայոցի « Նախաբան առ Հայկակ »ի կտորը:

Այսպէս՝ երկու տարի շարունակ, Հայր Կիւրեղ գերմարդկային ուժով, սպառած էր իր սրտի ու մտքի ամենագեղեցիկ հոգածութիւնը, որպէսզի՝ մեր մտային սերմը ծաւալէ իր կորիզը արժանավայել ներշնչումով· ու՝ մեր կեանքի երկայնքին, զուգահեռ՝ ըմբոշխնենք իմաստը Հայկականութեան· ու՝ զգայնութեամբ մշակենք անոր խտէալը···

Քսան տարի առաջ՝ տօգորումով պատրաստած էի, առաջին ուխտագնացութիւնս դէպի Վենետիկ: Այնքա՜ն յիշատակներ, այնքա՜ն կարօտ, տեսնելու երիտասարդութեանս վայրերը, վարդապետներու դէմքը, լսելու անոնց խօսքը, յիշողութեան արտայայտութիւնները, ու վերջապէս, մեր ողջագուրումը: Օրերով մտքիս մէջ շաղած էի այդ կրկնութիւնները:

Սուրբ Ղազարը աննկուն՝ պահած էր իր գեղածիծաղ դիմագիծը: Հոն էին՝ ճանչցած վարդապետներէս շատերը: Հ. Սրապիոն՝ ուսումնապետս, Հ. Կիւրեղէն յետոյ, Միաբանութեան Աբբահայրն էր եղած: Հ. Վահանը, Հ. Մանուէլը, ուրիշ նոր դէմքեր ու վերջապէս, Հ. Կիւրեղը, միշտ քաշուած իր հոգեկան մըրմունջին մէջ: Տարիներու գալարումը ո՛չ մէկուն վրայ ծերութեան քօղն էր նետած· միայն՝ ասդին – անդին, քունքերուն կամ մօրուքին մէջ կորսուած, քանի մը ճերմակ մազեր իրենց պատկառանքն էին բերած: Շատերուն ժպիտի խորշը նրբութեամբ էր գծուած· սրտերը վերասլաց՝ պահած էին իրենց ազնուական հանդամանքը: Հայր Կիւրեղ չէր փոխուած· միշտ նոյնը՝ սակաւախօս, աչքերուն հուրը, նոյն աստիճանին, որքան տարածուն հոգեկան հայեացքը:

Անմոռանալի օր մը անցուցի վարդապետներուն հետ: Վերջին ժամուն՝ նըստած էինք Մխիթարի արձանի շուքին տակ, ուր մեր հոգեկան նուաճումները իրենց գորովի հմայքն էին սփռած: Նորեկ վարդապետներ՝ կը զարմանային Հ. Կիւրեղի մեզի հետ երկար ընկերակցելուն: Ուշ էր՝ Վենետիկ, կորսուած էր գոլորշիացած մառախուղի մը մէջ, հանդիստ ջուրերը կը ծփային կղզեակին շուրջ, կարծես խաղաղութեամբ պլլէին Ս. Ղազարը յաւերժութեան ծոցին մէջ: Անդին՝ արեւը մարը մտնելէ առաջ, իր վերջին ջերմութիւնը կը յամենար շէնքին, դէմքերուն ու մեր ապրումներու լիացման:

Շատոնց վերջին վափորեթթօն անցած էր:

Հ. Կիւրեղ՝ ուզած էր հետս ուղեկցիլ, մինչեւ Լիտօ անցնող կղզիին փոքր մակոյկի քարափը: Առանձին՝ յանկարծ, վարդապետին բերանը· հարցումներու տեղատարափ էր եղած: Կը հետաքրքըրուէր կեանքիս մասին, ի՞նչ էր մտային զբաղումս, ի՞նչ կը կարդայի, ի՞նչպէս կը հետեւէի հայկական կեանքին, արդեօ՞ք կը գրէի, ո՞վքեր կը կազմէին փարիզեան շրջանակս, դեռ ի՞նչի հետամուտ կ'ուզէի ըլլալ: Չեմ յիշեր ի՞նչ էին եղած պատասխաններս: Միայն՝ վերջալոյսին, Հայր Կիւրեղի դէմքին, հին օրերու ժպիտը, վերագտած էր իր անհուն քաղցրութիւնը···:

Անկէ ի վեր՝ քանի անգամներ այցելած եմ Ս. Ղազար, առանց բախտը ունենալու տեսնել Հ. Կիւրեղը: Այնքան՝ դէմքերը փոխուած էին, որ չէի համարձակած ծանօթ վարդապետներուն անունները տալ վախէս, որ մէջերնին անհետացած մէկը կ'ըլլայ: Տեսակ մը երկի՞ւղ կամ յարգա՞նք անոնց յիշատակին:

Վերջերս՝ Մայիսին, նորէն Վենետիկ էի հանդիպած, այս անգամն ալ, այն յոյսով որ Հ. Կիւրեղը կը տեսնեմ· անշուշտ կ'երեւակայէի, տարիները կքած էին ութսունըութամեայ վարդապետը: Սակայն, կորսուած զանազան զբօսաշրջիկներու խումբին մէջ, չուզեցի առաջնորդ վարդապետին, իր պաշտօնէն խանգարել: Միայն՝ ալեւոր ծերունոյն որպիսութիւնը հարցուցի:

Այսօր՝ ֆրանսական թերթերուն մէջ, կը տեսնեմ Վենետիկը կրկին ջրամոյն··· կրկին՝ սեւը կը պատէ քաղաքի բնակչութեան սիրտը··· Այս յիսուն տարիներու շրջանին որքան « Գեղունի »ն փոխած է իր դիմագիծը··· արդեօ՞ք մենք ենք ծերացած թէ կեանքի ընթացքը մեր աղօտած աչքերուն մրինչ է նետած···:

Ո՛չ հեռուն՝ կղզիի մը մէջ, ուր Մխիթար փարոս մըն է կերտած, յոգնած կայծ մը կը հանգչի··· առ յաւէտ հոն կը ննջէ մեր սիրելի Հայր Կիւրեղը···:

ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ

մինչեւ կատարեալ խրապաշտութեան հասնելով, երբ տակաւին Արեւմուտքի մէջ գրական գեղեցիկը կաշկանդուած էր իմացական եւ հոգեկան տուեալներով:

×

ՆԱՐԵԿԱՑԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏԸ

Թէեւ Նարեկը արդիւնք է բուռն զգացումի, բայց Գրիգոր գրած է որպէսզի իր անունը անմահանայ (Բան ՁԸ)· սոյն պատճառով դիտումով կ'աշխատի իր ոճին վրայ, կը հնարէ ըսելու նոր ձեւեր եւ կը ջանայ ստեղծել իր նկարագրին նըման քերթողական արուեստ մը, ուր ընականաբար գերակշիռ պիտի ըլլային քերթողին մէջ տիրող կարողութեանց՝ երեւակայութեան եւ զգացման պահանջած գիծերը: Յետոյ պիտի հաւնէր իր բանաստեղծութեան ձեւը ու գոյն իր խորութեամբ արտայայտելու պէտք պիտի ըլլար· իրապէս Գրիգորի մէջ բանաստեղծութիւն եւ արուեստ սերտօրէն իրարու շաղկապուած են: Այդ արուեստը բարդ է, ինչպէս է Գրիգորի հոգին, է վերլուծող եւ միաժամանակ համադրող արուեստ մը· վերլուծող՝ քերթողին մտքին մէջ կազմուած ատեն, համադրող՝ արտայայտութեան մէջ: Այս արուեստը կը խօսի գլխաւորապէս երկու զգայարանքներու՝ աչքին եւ ականջին: Նախ կը գտնենք նկարագրականի տիրապետող գիծ մը: Նարեկացի ունի շքեղ եւ զօրաւոր վրձին մը ունի· միտքը գոյներով եւ պատկերներով լեցուն է, ամէն բան երեւակայութեամբ ու զգայարանքներով կը նկատէ եւ պատկերներով արտայայտելու ձգտում մ'ունի, պատկերներ՝ մութ եւ թանձր գոյներով առանց պայծառութեան եւ փայլի, բայց մեծապէս ճոխ եւ ազդու են· յաճախ պատկերներու այս շարքերը պարբերութիւններ կը կազմեն: Հեղինակը ունի նաեւ անսպառ բեղունութիւն միեւնոյն գաղափարին համար այլազան բացատրութիւններ գտնելու մէջ: Ասկից կը զգացուի երկար տեւող կրկնութիւններ, սակայն ինքը այս կրկնութեանց մէջ կը դնէ բացատրութեան ուժ, ներքին յուզմունք, որով անոնք գեղեցկութիւն մը կ'առնեն: Ասկէ զատ ամէն բան իր բացարձակ նկարագիրով կը ներկայացնէ, որով աւելի ուժգնութիւն կը ստանան բացատրութիւնները: Նկարագրութիւնը նիւթական, կենդանի եւ մանրամասն է· դիտելու արտակարգ կարողութեամբ օժտուած՝ կ'աշխատի ամէն ինչ իր բոլոր կողմերով նկատել եւ հոն ալ յորդաբուխ առատութիւն մ'ունի մանրամասնութեանց:

Նարեկացի ունի նաեւ դիտումը ստեղծելու երաժշտութիւն մը իր քերթուածներուն մէջ· ինք տաղաչափեալ չի գրեր, բայց կ'աշխատի իր խօսքին եւ արտայայտութեան վրայ· անոնց կու տայ որոշ ձեւեր իրենց կազմին մէջ· կու տայ նաեւ վանկերու չափուած թիւ մը ինչպէս նաեւ ամանակ մը՝ որ կ'արձագանգէ մէկ նախադասութենէ միւս նախադասութիւն· այսպէս իր գրութիւնը կը մօտենայ թըւական ոտանաւորին: Երբեմն տեղ տեղ ձայնարկուներէ փոխ առնելով յանգաւոր ալ կը վերջացնէ իր չափուած նախադասութիւնները, ծնանելով երաժշտական շարժում եւ կշռոյթ մը, բայց շատ կանոնաւոր եւ միօրինակ՝ երբեմն տաղտկացնելու աստիճան· բարեբախտաբար պարզ արտաքին երաժշտութիւն մը չէ· բառերը Նարեկի մէջ միշտ գաղափարի մը պատկերոտ ներկայացումն են: Կան որ ուզած են տեսնել Նարեկի մէջ առանձին չափական արուեստ մը· լաւագոյն է ըսել թէ ամանակաւոր արձակ մըն է· կան սակայն մասեր որ մասնաւոր չափով յօրինուած են, ինչպէս ԺԲ–ի գ հատուածը· ԻԶ–ի բ, գ, դ, հատուածները· Ձ–ին գը եւլն·

Նարեկը անթերի չէ: Բանաստեղծը առատաձեռն եւ շռայլ է, բայց չափազանց կը գործածէ բառերու կուտակումը, միեւնոյն գաղափարին համանիշներով կըրկնութիւնը, բառերով պատկերներ կազմելը, չափազանցութիւնը, դարձուածներու միակերպութիւնը, տառակրկնութիւնը· մերթ ալ կը գործածէ շրջաբանութիւն· ունի ակնարկութեան մթութիւն, թուարկումի անտեղի երկարում· ասոնք պակաս կողմերը կը կազմեն այս գեղեցիկ գործին, եւ մեծ մասով արդիւնք կրնանք նկատել դարուն մտայնութեան եւ միջավայրին ազդեցութեան:

×

ԼԵԶՈՒՆ

Լեզուն զոր կը գործածէ Նարեկացի իր ստեղծածն է, որու համար կ'առնէ մաշտոցեան դպրոցի եւ յունաբան շրջանի լեզուական բոլոր տարրերն ու երեւցած նորութիւնները· բայց ամէ ինչ իրարու խառնելով եւ յարմարցնելով իր նկարագրին, կը ստեղծէ հայերէն մը որ իրենն է: Իր գաղափարները եւ զգայութիւնները թարգմանելու համար իրենց ուժով եւ ահագնութեամբ, իրեն բաւական չէ եղած հայերէն լեզուի մթերքը եւ դիմեր է նոր ածանցումներու, բառակերտութիւններու, բարդութիւններու, հնարելով լեզուական ամենազան ձեւեր, որոնք իր ոճը նկարչական հրապոյրներով կ'օժտեն· շատ անգամ իր ստեղծած բառերը պատկեր մը կամ բանաստեղծութիւն մը կըրնան բովանդակել, բայց լեզուական տեսակէտով այնքան վայելուչ չեն: Յետոյ աւելի գաղափարին ուշ դնելով եւ քերթողական ձեւին, կը գործածէ քերթողական ազատութիւններ, մերթ կը դիմէ անկանոնութեանց, երբեմն պարբերութիւնները անկապ կը թողու, երբեմն ալ չափազանց սեղմութիւն կը գործածէ՝ մթութիւն ստեղծելով: Այդ լեզուն կ'ազդէ աւելի իր նորութեամբ եւ երաժշտութեամբ՝ քան իր վայելչութեամբ եւ վեհութեամբ· հիւթեղ եւ զօրաւոր լեզու մըն է քան թէ ազնիւ եւ պերճօրէն պարզ· հեղինակը ամէն ձեւ եւ ամէն բան կը գործածէ իր բանաստեղծական նպատակին հասնելու համար· իսկ տաղերը աւելի ունին լեզուի ժողովրդական ասացուածքներ եւ տեսակ մը ձեւի նրբութիւններ, որ անոնց եզական նկարագիր մը կ'ընծայեն:

Նարեկ՝ գրուած վանքի առանձնութեան մէջ, թերաստուերներու եւ աղջամուղջերու խառնուրդով, հեռաւոր խորհրդական գաղափարի մը ձգտումով, անըմբռնելի ինքն իր մէջ՝ զարմանալիօրէն կրցած է ժողովրդականանալ: Դըժուարամուտ անտառ մըն է, որ սակայն առանձին լուսինի մը մոգական երեւոյթները ունի, այս պատճառով ժողովուրդը դիւթուած՝ փարած է անոր եւ պաշտած, առանց ըմբռնելու:

ՀԱՅՐ ԿԻՒՐԵՂ ՎՐԴ. ՔԻՓԱՐԵԱՆ

Fonds A.R.A.M

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— Մարսէյլէն, Յունուար 10ին, « Յառաջ »ի չէք-փոսթայի հաշւոյն 350 Փր. ղրկող Գ. Տօնապետեանէն կը խնդրուի ճշգրիտ հասցէն հաղորդել, նոյն անունով բազմաթիւ բաժանորդներ ըլլալով այդ շրջանը:

Շնորհակալութիւն:

DINER - DEBAT

Vendredi 25 Janvier à 19 h. 30
101, Rue de l'Université, Paris
(7ème étage)

Thème : *Les Droits de l'homme* 30ème Paragraphe), avec la participation de Mgr. Pezeril, J. F. Revel (Directeur de l'Express)
Me E. Jakhian, Me Emile Aslanian, Me Miquel.

Animé par G. Stephanesco
Participation 90 F.
ou 35 F. pour les jeunes

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին, Կիրակի, Յունուար 27, կէսօրէ ետք ժամը 3ին Գ. Իփէկեան սրահը:

Հայերէն երգ, պար, արտասանութիւն դպրոցի աշակերտութեան կողմէ:

Կաղանդ պապան նուէրներ պիտի բաժնէ սրահը եղող բոլոր մանուկներուն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.

Այրի Տիկ. Էլմաս Պօղոսեանի մահուան առթիւ իր զաւակներէն 2000 Փր., Վալանսէն Տիկ. Աւճեան 100: Մահուան քառասունքին առթիւ Պօղոսեան եղբարք 500 եւ Վալանսէն Տիկ. Աւճեան 100: Աշոտ Գէորգեանի մահուան առթիւ, Ալֆորվիլէն Տէր եւ Տիկ. Ս. Թիրեաքեան 250: Մելինէ Թօրիկեանի մահուան քառասունքին առթիւ Մ. Նահանգներէն Թաւշանճեան եւ Տէմիրճեան ընտանիքներ 60 տոլար, Լիոնէն Տիկ. Մ. Թաւշանճեան 100: Տիկ. Տ. Ծառուկեան իր զաւկին Ալէնի պսակի առթիւ 1000: Տէր եւ Տիկ. Փիէր Ժանկէ, ձեռամբ Պ. Ա. Օպոզեանի 2500: Այրի Տիկ. Ռ. Համամճեանի մահուան առթիւ փ. ծղկպս.ի, Տէր եւ Տիկ. Շաքարեան 300: Լիոնահայ Տիկ. Միութիւն 200, ԺԱՖ 200, Տէր եւ Տիկ. Կ. Շամլեան, Տէր եւ Տիկ. Տարագճեան, Տէր եւ Տիկ. Վ. Տէր-Սարգիսեան եւ Տէր եւ Տիկ. Ա. Պէնէգեան 100ական: Տէր եւ Տիկ. Օպոզեան եւ Տէր եւ Տիկ. Մ. Մալճեան 50ական: Պաղտասար Ալթունեանի մահուան առթիւ Լիոնի Կապ. Խաչ 150: Յովսէփ Գալուստեանի մահուան առթիւ Պր. Պ. Գօչգօչեան, Տիկ. Էժտահարեան, Տիկ. Թումիկեան եւ Պր. Ա. Էժտահարեան 50ական: Այրի Տիկ. Եաղուպեան իր ամուսնոյն յիշատակին 100ական եկեղեցիին, դպրոցին եւ Ազք.ին: Տէր եւ Տիկ. Շ. Ներկիզեան, Տիկ. Մ. Տէոէեանի մահուան առթիւ 500: Վիէնէն Տիկ. Գալյճեան 500, Պ. Ա. Թաթոյեան 100 եւ Տիկ. Վ. Խօքսիզեան 50: Պր. Հ. Տէյիրմէնճիօղլու 500, Պր. Պաք 150, Պր Խաչերեան, Պր. Պետրոսեան, Պր. Պալեան, Թէրզեան, Յ. Թօփալեան, Ղազարոսեան, Տիկիններ Նահապետեան, Գաբուճեան, Լ. Գարայեան, Մնայեան, Յ. Մանուկեան եւ երկու բարեպաշտուհիներ 100ական: Տիկիններ Սահաթէլեան, Հաբէլեան, Թագւորեան եւ Այտընեան 50ական: Պր. Աւճեան 30, Տիկ. Զաքոյեան 20: Տէր եւ Տիկ. Պահամեան 250 դպրոցին: Վ. Գիթապճեան 100 դպրոցին: Տիկ. Մ. Ագըլեան 100, եւ Պր. Թահան 50:

Ս. Յակոբայ տօնի մատաղօրհնութեան առթիւ՝ Տիկ. Եաղուպեան 200, Տիկիններ Սօմունեան, Ոսկերիչեան, Ս. Ագըլեան, Մ. Ագըլեան, Սահաթէլեան եւ ոմն 100ական: Տիկիններ Գրիգորօֆ, Աղապալեան, Թուֆայեան եւ Յովակիմեան 50ական: Տիկ. Բեթրաքեան 40, Տիկ. Յ. Գասպարեան 30, Տիկիններ Յովհաննէսեան եւ Ջալըգեան 20ական:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Լաուրա Գուրգէնի Կոմչոյեան (ծնեալ Մելիքեան) կը փնտռէ հայրը՝ Գուրգէն Սեդրակի Մելիքեան, ծնած 1911ին, հօրեղբայրը Գերասիմ Սեդրակի Մելիքեան (ծնած 1914ին) Հայաստանի Բասարգեչար գիւղը: Իրենց մօրը անունը՝ Խանում, չորս եղբայր եւ վեց քոյր եղած են: Գերասիմի աղջկան անունը Բելա, կնոջը՝ Սաթիկ: Իրենցմէ լուր չկայ հայրենական պատերազմէն ի վեր, բայց հաստատուած է թէ ողջ են: Լուր ունեցողներէն գրել՝

Komchouyan Laura
9, Rue St. Maximin
Bld Schweitzer Zup
13090 Aix-en-Provence

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Գանեօ – Քաշանի մասնաճիւղին կողմէ,
Կիրակի, Փետր. 3 ժամը ճիշդ 15ին
Կը մասնակցի Իսիի ԱՆԻ երգչախումբը ղեկավարութեամբ
ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆԻ
Թատերական ներկայացում Ալֆորվիլի Թատերախումբին կողմէ՝
ՀԻՒԱՆԴՏԵՍԸ

MATINEE CULTURELLE

Avec la participation de la chorale ANI et de la troupe théâtrale d'Alfortville
MAISON DES JEUNES DE CACHAN Ave. Louis Georgeon, Cachan

ԳՈՐԳԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՐՄԻՆ

ուր պիտի գտնէք արեւելեան լաւագոյն գորգերը,
մատչելի գիներով

ARMINE

les plus beaux Tapis d'Orient

importation directe, prix, choix, qualité

acheter un tapis chez Armine.
est un placement sur et agréable

ARMINE

ANTIQUITÉS - TAPIS

73, RUE LA FAYETTE, 75009 PARIS
tél. 878 80 13 métro Cadet

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ

Երգչախումբի համերգը
Նուիրուած ԿՈՄԻՏԱՍԻ 110ամեակին
Շաբաթ, Փետր. 16 ժամը 20.45ին
Eglise St. Louis en l'Ile
19, rue St. Louis en l'Ile, Paris 4e
մասնակցութեամբ
Օր. ՍՈՆԻԱ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ (մեցցօ)
եւ Պր. ՌԸՆԷ ՄԱՍԻՍԻ (պարիթօն)
ղեկավարութեամբ
Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
Մանրամասնութիւնները յետագային

Ի ՊԱՏԻՒ

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Լսանեան Բարեկամական Միութիւնը եւ Փարիզահայ երգչախումբը Կիրակի, Յունուար 27, ժամը 16ին, Ալեք Մանուկեան սրահին մէջ կը կազմակերպեն ընդունելութիւն մը, որու ընթացքին հեղինակը ունկնդրութիւն եւ մեկնաբանութիւն կուտայ իր Օրաթորիօին մասին, (զոր յատուկ հրաւէրով նաեւ Հայաստանի մէջ ղեկավարեց պետական երգչախումբի եւ նուագախումբի մասնակցութեամբ) ինչպէս նաեւ իր տպաւորութիւնները Հայաստանի երաժշտական կեանքէն:

Գեղարուեստական բաժին — քոքթէյլ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Centre Culturel Alex Manoogian
118, Rue de Courcelles, Paris 17e

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Հայկուհի Կիւլպոլեան (Կուսէվիլ) կը նուիրէ 200 Փր. ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի օդափոխութեան կայանին, փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին Լակարտի մահուան առթիւ: Տիկ. Վեհանոյշ Գարրիէլեան (Մարսէյլ) կը նուիրէ 100 Փր. նոյն նպատակին, փոխան ծաղկեպսակի, Տիկ. Սիրանոյշ Սարգիսեանի մահուան առթիւ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆ.— Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը, իր սրտագին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկերուհի Պերճուհի Մամուրեանի, զաւակներուն, Մինասեան, Վարժապետեան, Սանճեան ընտանիքներուն եւ բոլոր պարագաներուն, իրենց քեռայրին, ամուսնոյն եւ ազգականին՝ ողբացեալ Անդրանիկ Մինասեանի մահուան առթիւ, Ռոան:

LA CAPPADOCE

spécial !

27 janvier soirée tzigane
avec

LES IVANOVITCH

du 7 au 31 janvier
la chanteuse noire américaine

NIVO

Réservations : 375-05-30 — 67 bis, Quai Blanqui — Alfortville 94

CENTRE CULTUREL
N. FRINGHIAN
6, Ave. Bourgain,
ISSY LES MOULINEAUX
Samedi, 26 Janvier à 20 h. 30

Conférence
et Projections

sur la SCULPTURE MEDIEVALE ARMENIENNE
par PATRICK DONABEDIAN

1er FEVRIER :
Projection du film arménien
QUAND VIENT SEPTEMBRE
8 FEVRIER :
Projections de films du jeune cinéaste arménien d'Iran :
E. BALAYAN

ԱԼՖՈՐՎԻԼ
ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ ՓՈՐՁԵՐ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը ներկայիս կը հաղորդէ թէ ամէն Չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ պատարագի բազմաձայն երգեցողութեան փորձեր կը կատարուին: Ամէն անոնք որ կը փափաքին մաս կազմել երգչախումբին, կրնան գալ եւ արձանագրուիլ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Կապ. Խաչի Սէն-Ժեռոմի մասնաճիւղի ճաշը՝ ՓԵՏՐ. 17ԻՆ:

×

Ֆրանսահայ Գրողներու Ընկերակցութեան աւանդական ճաշը եւ Հարենց մրցանակ, Կիրակի Փետր. 24ին, Սալոն Ժան Կուժոն — Լէ Սանթրոյի մէջ:

×

Կապ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղին տարեկան մեծ պարահանդէսը Փետր. 23ին, Ալբ Օթէլի մէջ:

ՀԱՅԿ. ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆՑ
ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Շրջանէ մը ի վեր, Հայ Ազգատախնամ Ընկերակցութիւնը դիմումներ կը ստանայ օտարահպատակ ազգակիցներէ, որոնք գործ կը փնտռեն:

Արդ, գործ հայթայթելու ի վիճակի եղող կամ գործատէրներու պէտք ունեցող հայկական հաստատութիւններէ եւ հայ ընտանիքներէ կը խնդրենք այս նպատակով կապ հաստատել Ընկերակցութեան դրասենեակին հետ:

Հեռ. 878.02.99 եւ 281.17.80

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի Բարեկենդանի խրախճանքին, Կիրակի Փետրուար 10, ժամը 13.30ին:

HOTEL ARCADE
2, Rue Cambronne, Paris 15e
Մուտք եւ ճաշագին 100 փր.

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

Fonds A.R.A.M

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
23
MERCREDI
23 JANVIER
1980

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 2 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.563 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 55e ANNÉE — No 14.563

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԺՈՐԺ ՄԱՌՇԷ որ հեռատեսիլի Անթէն 2ի հիւրն էր, Միթերանէն չաբաթ մը ետք, յաջախուր չըրաւ բոլոր անոնք, որոնք հեռատեսիլի ամէնէն չահեկան վրուէքներէն մէկը կը նկատեն համայնավար պարագլուխը: Անկնկալուածը սըւաւ, երբեւ փաստաբանը Բրեժնեւի, լաւագոյնս գործադրելով համայնավար ընթացիկ մեթոտը, որ է՝ երբեք չպատասխանել եղած հարցումին եւ մխրճուիլ բոլորովին տարբեր նիւթերու մէջ: Էլքապաչ եւ Տիւհամէլ, առանց վհատելու կը կրկնէին հարցումը, բայց առանց արդիւնքի: Ի վերջոյ երբ շատ կրկնուեցաւ Պերլինկուէրի վերաբերեալ հարցումը (Իտալացին անձերելի որակած էր խոր հըրդային միջամտութիւնը Աֆղանիստան), Մառշէ թելադրեց որ Պերլինկուէրը հրաւիրուի եւ անոր հարցում մը տըրուի: Մառշէ չըշտեց թէ Խորհ. Միութիւնը չուզելով, երկար վարանումներէ ետք է միայն որ Աֆղանիստան մտած է «պաշտպանելու» համար: Բրեժնեւ լաւ բացատրեր է թէ՝ «եթէ միջամտած չըլլայինք, յարգած չէնք ըլլար 1978ի համաձայնագիրը»: Համայնավար կուսակցութիւնը խորապէս կառչած է՝ ժողովուրդներու ինքնորոշման ազատ իրաւունքին բայց երբ աշխարհակալութիւնը տեւականօրէն կը սպառնայ ատոր, Խորհ. Միութիւնը կուգայ «պաշտպանել»: Առանց իմուռի եղած այս յայտարարութիւններէն ետք, Մառշէ «հաշիւը մաքրեց Միթերան»ի: Անդրադառնալով նաեւ Գարթըրի դիրքին Ողիմպիականներու նկատմամբ, ըսաւ թէ «միջին դարուն կը կարծէ ինքզինքը եւ լուրջ մէկը չէ: Դարու սխալի մէջ է: Պէտք է ըսել իրեն՝ Պ. Գարթըրի մենք պիտի երթանք Ողիմպիականներուն, երկրորդ՝ ամբարտաւան մըն էք, Պ. Գարթըր, կ՚արգիլենք ձեզի այդ ձեւով խօսելու երկրի մը ինչպէս է Ֆրանսան, որ մեծ պայքարով ձեռք ձգած է իր ազատութիւնն ու անկախութիւնը»: Նորութիւն չըսաւ, անշուշտ, այլ քիչ մը աւելի հաստատեց իր կուսակցութեան հլու հնազանդ դիրքը Մոսկուայի նկատմամբ եւ բոլորովին թաղեց ձախի միութիւնը բուն թաղումը վերագրելով Միթերանի... Բացէ ի բաց չըսելով, հասկցուց թէ ինք թեկնածու է 1981ին եւ ի վերջոյ պարզուեցաւ թէ Համայնավար կուսակցութիւնը այս անգամ ալ 7 նոր տարիներու համար պիտի «յաջողցնէ» Ժիսքարի ընտրութիւնը:

ԹԻԹՕ լաւ կը տոկար դեռ Երեքշաբթի այն անդամահատման գործողութեան, որուն ենթարկուեցաւ Կիրակի:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ նոր ուժեր ղըրկած է Աֆղանիստան, ուր իր «պաշտպանութիւնը» բաւական ընդդիմութեան կը բախի: Կ՚ըսուի թէ ծանր կորուստներ կրած են Ռուսերը:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Ազգ. Ժողովի նախագահը Մոսկուա գացած է եւ առաջին առթիւ այցելած է Ողիմպիականներու վայրը: Մեկնելէն առաջ ալ յայտարարած էր թէ Գարթըրի նախաձեռնութիւնը ապուշութիւն մըն է ինչ որ գրել կուտայ Ֆիլիփ Թեսոնի «Շապանի նուէրը» խորագրին տակ, որ «Ֆրանսան, ըլլայ իշխանութեան, ըլլայ ընդդիմութեան, ամէնէն ապահովն է ապաստանի հողամասերէն զոր Խորհ. Միութիւնը կրնայ գտնել Արեւմուտքի մէջ, իր ոճիրներուն արդա–

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունուար 14–17)

«ԱՐԱՐԱՏ» ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԻ ՄԱՍՆԱԿՑԵԼՈՒ ԽՈՐՀ. ԲԱԺԱԿԻ ՄՐՑԱՇԱՐՔԻՆ

Երեւանի «Արաքս» մարզական պալատին մէջ սկսած են Արարատի նախապատրաստական փորձերը նոր խաղաշրջանի համար: Խումբի գլխաւոր մարզիչ Իոսիֆ Բեցայի բացակայութեան (Մոսկուայի մէջ կը հետեւի մարզիչներու յատուկ դասընթացքի), փորձերը ղեկավարած է Հրաչեայ Խաչմանուկեան: Խօսելով «Արարատ»ի ձեռք ձգած արդիւնքներու մասին անցեալ խաղաշրջանին՝ Հ. Խաչմանուկեան ըսած է, թէ «Արարատ»ի ադաքը լաւ արդիւնքներով դուրս եկած են մրցաշարքէն: Խորէն Յովհաննիսեան փայլուն խաղարկութիւն մը ցուցաբերած է եւ ոչ միայն կրցած է կազմակերպել խումբին գրոհները, այլեւ սահմանած է իր ակումբին նոր մրցանիշը՝ 17 կոլ նշանակելով մրցաշարքի ընթացքին: Յայտնութիւն մը եղած է կիսապաշտպան Սամուէլ Պօղոսեան. իսկ խումբին երիցագոյնը՝ 31ամեայ Սերգէյ Բոնդարենկօ, Արմէն Սարգսեանի բացակայութեան սքանչելի կերպով գլխաւորած է պաշտպանութեան գիծը:

Խումբի կազմին մէջ փոփոխութիւններ գրեթէ չեն կատարուած: Իր դիմումին ընդառաջելով «ազատուել է» Արամ Փարսադանեան: «Արարատ»ի կազմը կ՚ամբողջանայ Հայաստանի զանազան խումբերու երիտասարդ մարզիկներով:

Առաջին փորձերուն չեն մասնակցած քանի մը մարզիկներ, որոնց կարգին՝ Խորէն Յովհաննիսեան եւ Բարկէն Մելիքեան, որոնք կը մարզուին Խորհ. Միութեան Ողիմպիականի կազմին մէջ: Ի դէպ, Բարկէն Մելիքեան եւ Աշոտ Խաչատրեան Խորհ. Միութեան երիտասարդական ազգային խումբին հետ, Յունուարի վերջաւորութեան, կը մեկնին Արժանթին:

Փետրուար 27էն սկսեալ «Արարատ» կը մասնակցի խորհրդային բաժակի մըրցաշարքին:

բացումները պատսպարելու համար »:

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ նախկին վարչակարգի չորս զինուորականներ դնդակահարուած են «ժողովուրդ ջարդած ըլլալու» յանցանքով: Միւս կողմէ, ժողովուրդը կը պատրաստուի նախագահական ընտրութեան, որ տեղի կ՚ունենայ Ուրբաթ: Թեկնածուները շատ են բայց ներկայիս հաւանական ընտրուելիքներու թիւը շատ մեծ չէ: Տնտեսական նախարարը՝ Պանի Սատր եւ ծովակալ Մատանի լաւ դիրքի վրայ կը թուին ըլլալ: Առաջինին զօրավիգ են Ղոմի առեւտրականները եւ Թեհրանի պազարը, երկրորդին՝ մտաւորականները եւ կանանց կազմակերպութիւնը: Ամէն պարագայի մէջ, նոր նախագահին իրաւասութեան սահմանները մեծ չեն, Բ. անձնաւորութիւնն է իմամէն ետք, կը նշանակէ վարչապետը եւ պատասխանատու է գործադիրին այն հարցերուն, որոնք իմամին չեն յանձնուած:

«ՄՈՆՏ ՏԻՓԼՈՄԱԹԻՔ»Ը (Յունուարի թիւ) չորս էջ նուիրած է Թուրքիոյ «արինալի խաղեր ժողովրդավարութեան դէմ», առանձին գլուխներով ալ ծանրանալով զանազան հարցերու վրայ: Կ՚անդրադառնանք առանձին:

ՀԱՅ ԴԱՏԸ ԵՒ ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԸ

Վերջին շրջանին եւրոպական մաս–մետիաները բաւական տեղ կուտան Հայերուն եւ անոնց դատին: Այս առթիւ, ինչպէս նկատել տուինք իտալական Ֆամիլիա Քրիսթիանա կարեւոր պարբերականի մէկ աշխատակցին, որ խմբագրատուն եկած էր հարցազրոյցի համար, հակասական երեւոյթ մը կայ երբ՝ այս թերթերը մէկ կողմէ կը դատապարտեն բիրտ ուժի գործածութիւնը (եղեռնափորձ, մահափորձ) բայց միւս կողմէ, Հայութեան մասին կը բարեհաճին խօսիլ միայն բիրտ ուժի գործածութեան առիթով:

Այս կէտը չէշտած էր նաեւ մեր բարեկամը՝ Ժերար Շալեան Մոնտի ուղղած մէկ նամակին մէջ: Արդարեւ ոչ ոք կողմնակից է ահաբեկչութեան, բայց պարտինք հաստատել որ միայն ահաբեկչական արարքներու պարագային է որ, Հայը կ՚արժանանայ օտարներու ուշադրութեան: Վերջին փաստերէն մէկն էր՝ Մոնտի առաջին էջի քրոնիքը, Շան զ'Էլիզէի մահափորձի վաղորդայնին:

Ցարդ օրը օրին, արձագանգ հանդիսացած ենք, կարելիութեան սահմաններուն մէջ, Ֆրանսական, իտալական, թրքական մամուլի յօդուածներուն: Այս շարքին վրայ աւելցնենք նաեւ իտալական կիսամսեայ Քրիթիքա Սոչիալէ (Դեկտ. 28), որ տարօրինակ խորագրի մը տակ՝ «Հայաստան, Կովկասի Իրլանտան» երկարօրէն կ՚անդրադառնայ Հայերուն (Հռոմի եղեռնափորձերու եւ Պապին Թուրքիա ճամբորդութեան առթիւ) նախ պատմական ակնարկով մը: Յետոյ կը ծանրանայ երեք կուսակցութիւններու վրայ (բաւական սխալներով) հասնելով դարուս առաջին ցեղասպանութեան: Կը յիշէ նաեւ 1921 Փետրուար 18ի ապստամբութիւնը Դաշնակցութեան, որու բաղբեննի ածականը կը փակցնէ:

×

Պրիւսէլի Լը Սուառի մէջ (Յունուար 14), Մէթր Ժիւլ Վոլֆ կարգ մը ճշդումներ կը բերէ, նոյն թերթին նախապէս (Դեկտ. 25–26) հրատարակած գրութեան, որ խորագրուած է՝ «Հայկական վրէժ՝ Թուրք դիւանագէտ մը սպաննուած Փարիզ»: Լուրը տալէ յետոյ, յօդուածագիրը երկրորդ բաժնի մը մէջ, զոր կը խորագրէ՝ «Յուսահատութիւն» կ՚անդրադառնար Հայերու ցեղասպանութեան, Հայ Դատի առկախ բնոյթին եւ Լիբանահայութեան:

Մէթր Վոլֆ պատմական կարճ ակնարկով կը յիշէ անցեալը (Սեւր, Լօզան) եւ միջազգային քաղաքական բարոյականի անկումը եւ անհրաժեշտ կը նկատէ ամբողջացնել յօդուածագրին տեղեկութիւնները, շեշտելով նաեւ հարստութեանց կողոպուտը եւ մշակութային ցեղասպանութիւնը:

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ՝
Ընդառաջելով մեր ընթերցողներու փափաքին
Մեր յաջորդ թերթօնը՝
ՀԱՄԱՍՏԵՂԻ
«ՄՕՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ»

ՏԽՐՈՒՆԻ.—

ՕՆՆԻԿ ԶԱՔԱՐԵԱՆ

«Ազատ Օր»ի Յունուար 15ի թիւէն ցաւով կ՚իմանանք որ Յունուար 11ին, սրտի տագնապի մը զոհ գացած է վաստակաւոր դաստիարակ, հանրային գործիչ եւ «Ազատ Օր»ի արտօնատէր՝ ընկ. Օննիկ Զաքարեան:

Ծնած էր 1905ին, արեւելեան Թրակիոյ Զօրլու գիւղը եւ նախնական կրթութիւնը ստացած էր ծննդավայրը: Ապա, անցնելով Պոլիս յաճախած է նախ Մխիթարեաններու վարժարանը, յետոյ՝ Պէզազեան, ուրկէ շրջանաւարտ ելած է 1923ին: 1923ին ընտանիքին հետ հաստատուած է Գոմոթինի եւ կարճ ժամանակ մը աշխատելէ ետք իբրեւ ծխախոտի պաշտօնեայ եւ դեղարանի մէջ իբրեւ օգնական, նըւիրուած է ուսուցչական ասպարէզի: 1934ին անցած է Գօքինիա եւ մինչեւ պատերազմ պաշտօնավարած է Զաւարեան վարժարանը: 1940ին հելլէն – իտալական պատերազմին, յունական բանակի մէջ կռուած է ալպանական ճակատը: 1943ին նշանակուած է տնօրէն Քսանթիի Ազգ. վարժարանին, 1945ին խաղաղութեան վերահաստատումէն ետք ստանձնած է Գօքինիոյ Զաւարեան վարժարանի տնօրէնի պաշտօնը եւ նոյն պաշտօնը վարած է նաեւ Ֆիքսի Լեւոն – Սոֆիա Յակոբեան վարժարանը:

Բծախնդիր եւ խղճամիտ դաստիարակ, Օննիկ Զաքարեան իր աշակերտներուն ներշնչած է սէրը Մեծասքանչի եւ հայկ. արժէքներու: Կանուխէն մտած էր Հ. Յ. Դ. շարքերը, վարելով նաեւ պատասխանատու պաշտօններ:

×

Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Շաբաթ, Յունուար 12ին Գօքինիոյ Ս. Յակոբ եկեղեցին: Յաւարտ արարողութեան, դամբանականներ խօսած են առաջնորդը՝ Սահակ Արք. Այվազեան, Ազգ. Վարչութեան ատենապետ Ներսէս Յակոբեան եւ յանուն Հ. Յ. Դ. գաղափարի ընկերներուն՝ Միհրան Քիւրտօղլեան:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՇՆՈՐՀՔ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԿԸ ՏԵՍՆՈՒԻ ՏԷՄԻՐԷԼԻ ՀԵՏ

Պոլսոյ թերթերէն կը տեղեկանանք որ, Ուրբաթ, Յունուար 18ին, Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքը՝ Շնորհք Արք. Գալուստեան ընկերակցութեամբ Ազգ. Հիւանդանոցի նախկին Հոգաբարձութեան նախագահ՝ Պ. Նորայր Պէրպէրեանի, Գալֆայեանի Խնամակալութեան ատենապետ՝ Կարպիս Ուզունեանի, Ս. Փրկիչ Հիւանդանոցի Հոգաբարձութենէն՝ Պ. Միհրան Տէմիրի եւ գաւազանակիր Յովհան Քհնյ. Իսթանպուլեանի, Անգարա գացած է, ուր ընդունուած է վարչապետ Սիւլէյման Տէմիրէլի կողմէ:

Պատրիարքը տեղեակ պահած է վարչապետը այն առկախ խնդիրներէն, որոնք բարւոք լուծումի կը սպասեն եւ այս մասին գրաւոր դիմումնագիր մը յանձնած է:

Այս տեսակցութեան մասին, Պատրիարքը առանձին մանրամասն տեղեկագիր մը պատրաստած է, որու կ՚անդրադառնանք յետագային:

Fonds A.R.A.M

ԽՄԲ.— Հայ բեմի երախտաւորներէն Յովհ. Զարիֆեանի ծննդեան 100ամեակին առթիւ, ստորեւ կուտանք հիմնական մասերը (արեւմտահայերէն) Հայաստանի Արուեստի Հիմնարկի գիտական աշխատակից Լեւոն Հախվերդեանի «Հայ Թատրոնի Պատմութիւն, 1901 – 1920 թուականներ» անտիպ աշխատութեան այն գլուխին, որ կը վերաբերի Յովհ. Զարիֆեանի:

×

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԶԱՐԻՖԵԱՆ

Յովհաննէս Զարիֆեան ծնած է 1879ին Ալեքսանդրապոլ: Իր մօրաքրոջ որդւոյն՝ Աւետիք Իսահակեանի պէս, բախտը չէ ունեցած լաւ կրթութիւն ստանալու եւ անհոգ մանկութիւն մը ունենալու: Փոքր տարիքէն զրկուելով ծնողքներէն, մեծցած է հօրեղբօր խնամքին տակ: Հայրե–քանի մը ներկայացում տեսած 18ամեայ Զարիֆեան կ'երթայ Թիֆլիս՝ թատրոն ընդունուելու համար: Առաջին իսկ խաղերով (1897ի աշնան) կը գրաւէ թատերական շրջանակներու ուշադրութիւնը:

Պատանեկան նուիրումը եւ գրեթէ բնազդային ինքնաճանաչումը արդարացած է բնատուր տուեալներով եւ ինքնազարգացման տքնութեամբ, որու մասին յետագային, իր գործունէութեան 25ամեակին առիթով, Յ. Զարիֆեան գրած է. «... Ես ինձ զրկեցի բոլոր վայելքներից, գիշեր ու ցերեկ աշխատեցի, որ ձեռք բերեմ այն պակասը, ինչ որ անհրաժեշտ էր իմ ընտրած ասպարէզի համար: Եւ ես հարթեցի իմ ուղին շնորհիւ իմ զօրեղ կամքի եւ տոկուն աշխատանքի»:

Երիտասարդ Զարիֆեան բարեբախտութիւնը կ'ունենայ 1902 – 1903 տարեշրջանին ընդունուելու Պաքուի նորակազմ թատերախումբին մէջ եւ աշխատելու Արմէն Արմէնեանի հսկողութեան տակ: Հոն դերասանը մեծ դերեր ստանձնած է եւ այնքան յաջող, որ քննադատ Ս. Զարիֆեան չէ վարանած 24ամեայ դերասանին մասին գրելու. «Սխալուած չեմ լինի, եթէ ասեմ, որ լաւ ուսուցչի ղեկավարութեամբ այդ երիտասարդից մենք առաջնակարգ մի դերասան կ'ունենանք ապագայում»:

Կռահութիւնը կ'արդարանայ մօտ ատենէն:

Այն դերերը, որոնցմով հանդէս կու գար երիտասարդ Զարիֆեան, կը վկայէին թէ՛ արդէն կերպով շահած իր վստահութեան մասին թատերական միջավայրին մէջ եւ թէ ցոյց կուտային նախասիրած թեմայի շրջանակն ու ներքին մղումները: Կը մարմնաւորէր կերպարներ, որ կը հիացնէին ազնիւ ու շիտակ վարքագիծով, կը յարուցանէին կարեկցանք իրենց ազնիւ տառապանքով: Քննադատները մեծ գոհունակութեամբ արտայայտուած են դերասանին արուեստին մասին: Յատկապէս հրապուրած է Զարիֆեանի յուզական տարերքը, «ներքին բարոյական կորովը», տպաւորիչ խօսքը, խաղարկութեան հոգեբանական խորքը:

Այս բոլորը՝ մինչեւ 1908, այսինքն դերասան Զարիֆեանի բեմական գործունէութեան առաջին տասնամեակին:

Յաջորդ տասնամեակին Զարիֆեանի դերերու ցանկը եղած է ոչ միայն աւելի ընդարձակ, այլեւ աւելի խայտաբղէտ, ինչ որ վկայութիւնն էր իր տաղանդի ճկունութեան եւ կեդրոնաձիգ առանցքի բացակայութեան: Վերամարմնաւորման արտասովոր ունակութիւններու տէր դերասանը վստահօրէն կտրած է Հիւկոյի վիպապաշտական դերերէն մինչեւ Հաուփթմանի բնապաշտական դերերու միջեւ ինկած հսկայ տարածութիւնը, իր մէջ առնելով ազգային եւ բարոյական տարբեր գունաւորման բազմաթիւ ուրիշ դերեր:

Յովհաննէս Զարիֆեան 1911ին քանի մը ամիս Արեւմտեան Հայաստան շրջելէ եւ ամենուրեք, յատկապէս Վանի մէջ, գտած նիւթական ու բարոյական յաջողութենէն ետք գացած է Մոսկուա, ուր մնացած է ութ ամիս, շփումներ ունենալով թատրոններու հետ: Եղած է ազատ ունկնդիր Գեղարուեստական Թատրոնի: Դերասանին խոստովանութեամբ ասիկա «մեծ ազդեցութիւն» գործած է իր ապագայ գործունէութեան վրայ: Յատկապէս տպաւորուած է Վ ա ս ի լ ի Կաչալովի արուեստէն, անոր Համլէթէն եւ Պասթէն (Կ. Համսուն՝ «Կեանքի ճանկերում»): Անոր արտայայտութիւնն էր, որ ան խաղացած է Պասթի դերը, իսկ անոր Համլէթը, ժամանակակիցներու վկայութեամբ, «շատ գիծերով յիշեցուցած է Կաչալովի Համլէթը»:

Զարիֆեան Շիրվանզադէի թանձր նկարագիրներու դերասանը չէր, այլ նորագոյն թատերագիրներու, խորհրդապաշտական ողբերգութեան, Լ. Շանթի դերասանը: Անոր հերքումը չեն անոր գնահատուած խաղարկութիւնները Շիրվանզադէի հեղինակած դերերուն մէջ, ինչպէս Գիժ Դանիէլը եւ Լեւոնը («Աւերակների վրայ»), քանի որ զանոնք եւս դերասանը կը մարմնաւորէր իր էութեան յատուկ թեքնիքով:

Զարիֆեան Շէյքսփիրի ալ դերասանը չէր, թէեւ շէյքսփիրեան դերեր խաղացած է շատ տպաւորիչ կերպով, բայց վիպապաշտական գունաւորումով: Շէյքսփիրեան մեծ դերերուն Զարիֆեան մօտեցած է հեռուէն: Այսուհանդերձ «Ռոմէօ եւ Ժիւլիէթ»ի (Մերկուցիօ) եւ «Լիր արքայ»ի (Էտկար) մէջ ոչ միայն յաջող մարմնաւորած է դերերը, այլեւ մասնաւոր հմայք մը ստեղծած է իր շուրջը եւ խորապէս յուզած հասարակութիւնը խելագար Էտկարի ներկայացումով:

Քանի մը տարի ետք Զարիֆեան վստահութիւն կը գտնէ հանդէս գալու Համլէթի (1913) եւ Օթելլոյի (1915) դերերուն մէջ: Երկու խաղարկութիւններն ալ յաջողութիւն կը գտնեն, կը հրապուրեն ականատեսները իրենց ճկունութեամբ, ներքին ազատութեամբ, բայց չեն դառնար ինքնուրոյն եւ ինքնատիպ մեկնութիւններ, ինչպէս Աբելեանի Օթելլօն, Արքայ Լիրը կամ Սիրանոյշի Համլէթը: Իր զուսպ, վիպապաշտական ակնապարար անձնաւորումներուն պակսած է շէյքսփիրեան կիրքը, անհանդիստ եւ անհանդարտ ոգին: Նշան Պէշիկթաշլեան, որ բնութագրած է Զարիֆեանը իբրեւ «տաք ու տպաւորիչ» դերասան, շատ մը դերերու մէջ զինք համարած է անմրցելի եւ գրած է նաեւ, թէ ան իր խառնուածքով շէյքսփիրեան դերասան չէր: Վերջապէս, էականը այդ չէ (Վ. Կաչալով եւս շէյքսփիրեան դերասան չէր, թէեւ խաղացած էր Համլէթը), այլ արուեստագէտին ճշմարիտ էութեան ըմբռնումը:

Բոլոր անոնք որոնք գրած են Յովհաննէս Զարիֆեանի մասին, արուեստէն առաջ անոր մարդկային առաքինութիւնները գրուատած են. «Իբրեւ մարդ եւ իբրեւ դերասան՝ ամենասիրելին է գրեթէ ամէնուն», — գրած է Ն. Պէշիկթաշլեան: «Մեր բեմական ուժերէն ոչ ոք իրեն չափ ազնիւ էր հոգւով եւ միեւնոյն ատեն այնքան անկեղծ ու հաղորդական, ու այս բոլորին հետ նաեւ համեստ ամէնէն», — ըսած է Յ. Ճ. Սիրունի: Եւ տակաւին Գ. Ջանիբէկեան, Օ. Գուլազեան, Ս. Սուրաբեան եւ բազմաթիւ ուրիշներ արտայայտուած են Յովհաննէս Զարիֆեանի մասին, ներկայացնելով զինք իբրեւ կենսուրախ ու կատակասէր, անկաշառ ու վեհանձն մարդ, որ իր շուրջ սփռած է բարութիւն ու ջերմութիւն: Նման բարոյական բարձունքի հասած է գիմրեցի որմնադրի զաւակը եւ կօշկակարի աշկերտը՝ արուեստի մէջ հասնելով խորհրդապաշտական թատրոնի առաջնակարգ դերասանի մակարդակին:

Հազուագիւտ երեւոյթ մը թատերական, մանաւանդ հայկական թատերական կեանքի մէջ:

Առաջին Աշխարհամարտը կը քանդէ նաեւ Զարիֆեանի կեանքն ու արուեստը: Հայկական գաւառի, յատկապէս արեւմտահայ գաւառի սիրահար դերասանն ու դերասանապետը, որուն համար նուիրական էր աշխատաւոր մարդուն ծառայելը, ծրագրած էր ստեղծել բացառապէս ազգային գործերէ բաղկացած խաղացանկ մը եւ շրջիլ արեւելահայ եւ արեւմտահայ գաւառները (այդ նպատակով ալ ան նոյնիսկ կոչ մը հրապարակած էր հայ գրողներու ուղղուած): Սակայն Ա. Աշխարհամարտը անկարելի դարձուցած է այդ ծրագիրը և Զարիֆեան նուիրուած է հայրենասիրական խաղացանկ ստեղծելու գործին: Դերասանապետը մեծ տեղ տուած էր Րաֆֆիի վէպերուն («Խենթը», «Դաւիթ Բէկ», «Ջալալեդդին», «Խաչագողի յիշատակարանը»), հանդէս գալով իր բեմադրութիւններու գլխաւոր դերերով: Այդ եւ այլ դերերով Զարիֆեան շրջած է ամենուրեք (Երեւան, Ալեքսանդրապոլ, Կարս, Սարիղամիշ եւ այլուր), ջանալով հայրենասիրական ոգի ներշնչել իր ժողովուրդին, կատարել իր քաղաքացիական պարտականութիւնը այն տարիներուն, երբ ռուսական զօրքերը, անոնց հետ նաեւ հայկ. կամաւորական խումբերը, թափանցած էին Արեւմտեան Հայաստան: Ժամանակին հետ խօսող իր դերերու շարքով ան ամենուրեք գտած է մեծ ընդունելութիւն, բայց քիչ բան աւելցուցած է իր ստեղծագործական գիմանկարին: Նոյն քաղաքացիական պարտականութեան թելադրանքով բանակ մտած է իբրեւ կամաւոր, գերի ինկած է Թուրքերու ձեռքը, ապա, ազատելով, կնոջ՝ դերասանուհի Արաքս Զարիֆեանի հետ անցած է արտասահման:

Դերասան Արտեմ Բերոյեան իր յուշերուն մէջ գրած է, որ 1920ին Թրքական արշաւանքէն փախած Զարիֆեան զոյգը ապաստան գտած էր Թիֆլիսի մէջ, իր տունը: Երբ հրաման եղած է թէ Հայաստանէն եկած փախստականները պէտք է լքեն Վրաստանի սահմանները՝ անոնք մատնուած են մոլորուած վիճակի. կարելի չէր ետ դառնալ, գոց էր նաեւ Ռուսիոյ ճամբան: Հետեւաբար Պաթումի վրայով կը մեկնին Պոլիս, ուրկէ կ'անցնին Պալքաններ, ապա՝ Ամերիկա: Զարիֆեան բեմ բարձրացած է Հիւսիսային եւ Հարաւային Ամերիկայի հայկական գաղութներու մէջ:

Յովհաննէս Զարիֆեան մեռած է 1937ին, հայ գեղարուեստական մշակոյթի պատմութեան մէջ թողլով բարի ու պայծառ անուն մը:

ԼԵՒՈՆ ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾԱՄՕՐ

ՀՐԱՆՏ ՄԱԹԵՒՈՍԵԱՆ

Ողջ բլուրը, պեղածոնները, քարաքոսի կերած մեհենագրերը, աստեղային որմնադիր քարտէզը, տաճարների թէ բնակարանների հիմքերը, կաւէ բացայայտ բագինը, հնոցները, հալոցքի թափոնը, վառուած ոսկորը հնոցների պատերում, օգտագործուել չհասցուած ոսկորի պահեստը,– մեհենագիրը քարաքոսի տակ Հիքսոս կամ Հայքսոս կամ Հայ կամ սարդու կրակ վերծանելու համար ի՞նչ է պակասում: Պակասում է: Մենք ի՞նչ գիտենք հնագիտութեան թանգարանում: Հիւրասիրութիւն եւ քաղաքավարութիւն, այդպիսով՝ աստղագէտ հիւրերի կարծիքը:

Քուրդը նստել է բլրի գլխին, քրդի տակ, քարին: Մեծ արջի համաստեղութիւնն է, շրջշրջացնելով ինքն ասում է իրեն, թէ նստելու, ոչինչ, լաւ տեղ է գտել, կարող է կորած ձիու երեւալուն սպասելով մտածել կեանքի փուչութեան մասին՝ ձիու գնից սկսած մինչեւ առհասարակ մարդուս կեանքի արժէքը. է՛, մի հատ պապիրոս է պէտք:

– Դու քո՞ւրդ ես, բարի օր:
– Խի՞: Մի հատ ծխելիք տուէք:
– Ինչպէս հարցնում եմ:
– Ես Հայ քրիստոնեայ եմ:
– Ո՞նց ես հայ քրիստոնեայ, որ քուրդ ես:
– Է՛, իմ ի՞նչն է քուրդ, մի կորած ձի ունեմ ու տասնըմէկ երեխայ:
– Ոչխար՝ չունես:
– Տասնըմէկ երեխայ ունեմ:
– Բա ինչո՞ւ ես ձի պահում՝ որ ոչխար չունես:
– Ուր է թէ պահում եմ, էս է կորել է:
– Թող կորած էլ մնայ, ինչի՞դ է պէտք:
– Գնամ սարը, տեսնեմ ոչխարս ո՞նց է:
– Քանի՞ ոչխար ունես:
– Մի տասնըհինգ հատ կար, չորսը սատկեց, մնաց քառասունը:
– Բա ասում ես չունես:
–Էս գիշեր գելն ուտելու է՝ չեմ ունենալու:
– Գուցէ չուտի:
– Գուցէն տանեմ բազառ ծախեմ:
– Ուրեմն՝ վատ ես ապրում:
– Ինչո՞ւ եմ վատ ապրում:
– Տասնըմէկ երեխայ ունես, ասացիր:
– Երեխան ապրուստ է: Նրանց կերածը մի բան չի, բայց իրենք մեծ ապրուստ են:
– Քանի՞ տարեկան ես:
– Ինչքա՞ն կը լինեմ:
– Քառասուն – քառասունհինգ:
– Քառասուն:
– Կի՞նդ քանիս է:
– Իրա համար կնիկ է, տարեկանը նրա ինչի՞ն է պէտք:

Եկաւ, Մեծամօր բլրի գլխով վայրէջքի գնաց գերհզօր ինքնաթիռը, եւ գոմէշների թախիծը եւ գոմէշներն իրենց կոր պարանոցներով գեղեցիկ էին:

– Սրանց տէրը գիտե՞ս թէ ով է,– բացատրեց թէ սպառնաց գոմշապահը,– սրանց տէրը անասնաբուծական ինստիտուտի մի դասախօս է: Դիսերտացիա է գրում: Գիւղատնտեսութեան մինիստրութիւնում, երեւում է, ուժեղ պաշտպան ունի՝ քանի որ կարողանում են մեր ղեկավարութիւնը ստիպել, որ էս գոմէշները պահենք դիսերտացիայի համար: Հիմա սրանց բախտը նրա դիսերտացիայից է կախուած, դիսերտացիան ուշ վերջացրեց՝ սրանք ուշ կը վերջանան, թէ չէ շուտ վերջացրեց՝ հենց վաղն էլ սրանց արմատը կը կտրենք:
– Հապա եթէ ապացուցեց, որ գոմէշ պահելը տնտեսապէս շահաւէտ է:
– Ո՞վ, դասախօսը՞:
– Դասախօսը:
– Հայ քո տունը շինուի: Նա՞ պիտի ասի, որ տնտեսապէս օգտակար է:
– Հապա՞:
– Օգտակարը՝ օգտակար է, էդ ուրիշ բան, որ դասախօս լինելն աւելի օգտակար է: Դուք էլ, պատահաբար, հո դասախօս չէ՞ք: Բայց ամօթի հարցն էլ կայ. գալիս են հին աստղադիտարան տեսնելու՝ գոմէշ են տեսնում: Ես, օրինակ, պատմագէտ չեմ, բայց ամօթ է: Ծրագիրն էնպէս է, որ գիւղի տակից սկսած, հին գերեզմանոցներն էլ հետը, էս բլուրն առնուի բարձր պատերի մէջ, հին հնութիւնների ինստիտուտինն է: Եւ էդ դէպքում գոմէշների հարցը ինքնիրեն վերջանում է: Որովհետեւ լճերը մտնում է թանգարան:
–Էդ ո՞ւմ ծրագիրն է:
– Ես եմ մտածել, բայց լսեցի, որ իրենք էլ են մտածել:
– Իսկ եթէ գիւղն իր հողերը չտայ սրանց:
– Էդ էլ է մտածուած. Թանգարանը յանձնում են մի ուժեղ հիմնարկի, Վիկտոր Համբարձումեանի հիմնարկին, էդ հիմնարկը գիւղմինիստրութիւնից էս տարածութիւնը պահանջում է, գիւղմինիստրութիւնն ո՞վ է՝ որ կարողանայ մերժել:

(18 – Շար.)

Fonds A.R.A.M

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Հաւատարիմ իր աւանդութեան, Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը, մասնակցութեամբ փարիզեան շրջանի իր մասնաճիւղերուն, Կիրակի, Յունուար 13, կը տօնէր «Մանուկներու Օր»ը, Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի Մ. Պէշիկթաշլեան – Գուրգէն Մ. Ալէմշահ սրահին մէջ։ Հարիւրէ աւելի մանուկեր՝ հաւաքուած Փարիզի զանազան շրջաններէն, ժամը 14էն սկսեալ կը ճրուղէին սրահին մէջ, անհամբեր սպասելով իրենց տարեկից աշակերտներու բեմ բարձրանալուն։

Ժամը 15ին կը բացուէր բեմին վարագոյրը եւ Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի հայերէն միօրեայ դասընթացքի աշակերտուհիներէն բաղկացած կիթառահարներու խումբը, ղեկավարութեամբ իրենց ուսուցչին՝ Նորայր Ազըլեանի, կը հնչեցնէր հայկական ժողովրդական նուագներ, որոնց առընթեր կը մեկնաբանուէին քանի մը երգեր։ Յաջող էր եւ գնահատելի՝ ուսուցիչին աշխատանքը։

Ապա խօսք առնելով Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութեան փոխ – ատենապետուհին՝ Տիկին Տ. Յովսէփեան, վեր կ՚առնէր կանացի այս մեծ կազմակերպութեան ազգօգուտ գործունէութիւնը, տարիներէ ի վեր։ Ապա շեշտը կը դնէր Ֆրանսայի հայաշատ բոլոր շրջաններու մէջ Կապոյտ Խաչի հովանաւորած միօրեայ դասընթացքներու կարեւորութեան վրայ, մասնաւորաբար կանգ առնելով կայանի առաքելութեան վրայ։ Անցեալ տարի 300 հայ մանուկներ օգտուած են կայանի բարիքներէն։

Օրուան յայտագիրը բաղկացած էր երգերէ, արտասանութիւններէ, պարերէ, որոնք ընկերական եւ հայկական մթնոլորտ մը կը ստեղծէին սրահին մէջ, մանուկներուն եւ ծնողքներուն համար։ Հետաքրքրական էր եւ լուրջ աշխատանքի արդիւնք՝ Սօսի Ճինպաշեանի եւ Նիքոլ Պուլտուքեանի պատրաստած խամաճիկներու ներկայացումը, հայերէնով։ Մանուկները զուարճացնելու համար բեմ կը բարձրանար նաեւ աճպարար մը, որ անակնկալներով եւ ճարտարութեամբ հաճոյք կը պատճառէր նաեւ մեծերուն։ Մանուկներուն նախընթրիք բաժնելու պարտականութիւնը յանձնուած էր Կաղանդ պապային, որ ծափերու տակ մուտք կը գործէր սրահէն ներս եւ կը գոհացնէր բոլոր երախաները։

Բառին իսկական առումով մանուկներու տօն մը, լի՝ աղմուկով ու խնդութեամբ, ծնողքներու ուրախութեամբ եւ խաչուհիներու համար ալ յաջող հանդիսութիւն մը կազմակերպած ըլլալու հոգեկան գոհունակութեամբ։

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ («Յառաջ»).— Կիրակի, Յունուար 13, կէսօրէ ետք Ազգային Տան սրահին մէջ տեղի ունեցաւ «Մանուկներու Օր»ը, կազմակերպութեամբ Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին։

Բացման խօսքը արտասանեց Տիկին Մարիձա Հարբլեան, շեշտը դնելով կանացի այս կազմակերպութեան աւելի քան յիսուն տարիներու տարած աշխատանքներուն վրայ եւ աւելցուց. «Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը տասնեակ տարիներէ ի վեր կը կազմակերպէ «Մանուկներու Օր»ը, որպէսզի հայ մանուկի հոգւոյն մէջ արմատանայ հայկականութեան վառ ոգին»։ Ապա մասնաւոր շնորհակալութիւն յայտնեց «Հայկազեան» վարժարանի ժրաջան ուսուցչուհի Տիկին Փեզանոյշ Գայթանճեանի եւ իր օգնականներուն, որոնք բծախնդիր եւ լուրջ աշխատանքով պատրաստած էին հանդէսի գեղարուեստական բաժինը։

Այնուհետեւ աւելի քան 50 մանուկներ բեմին վրայ մեկնաբանեցին հայերէն խմբերգներ, արտասանութիւններ, սրահին մէջ ստեղծելով խանդավառութեան եւ ուրախութեան պահեր։

Յայտագրի երկրորդ բաժնին, Լիոնի երաժշտական դասընթացքներուն հետեւող մանուկներ՝ Արտաշէս Վարդանեան, Միքայէլ եւ Սոնիա Տօնապետեան մեկնաբանեցին գեղեցիկ նուագներ, արժանանալով ներկաներու գնահատանքին։

Խօսք տրուեցաւ հոգեւոր հովիւ Դաւիթ Եպիսկ. Սահակեանի, որ անդրադառնալէ ետք Սփիւռքի հայ կեանքին մէջ գոյութիւն ունեցող բազմաթիւ միութիւններու, որոնց կարգին նաեւ ՀՕՄի, որ Ֆրանսայի մէջ կը գործէ Կապոյտ Խաչ անունին տակ, ըսաւ. «Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչը ամէն տեղ ունի հայերէնի դասընթացքներ եւ ամառնային օդափոխութեան կայան մը։ Տեղւոյս մասնաճիւղը իր սիրայօժար մասնակցութիւնը բերած է ազգօգուտ որեւէ ձեռնարկի եւ միշտ քաջալերած է մեր գաղութին մէջ տեղի ունեցող ամէն նախաձեռնութիւն։ Մեր բոլորին պարտականութիւնն է քաջալերել Կապոյտ Խաչը եւ զօրավիգ կենալ անոր իր առաքելութեան իրականացման համար՝ նիւթապէս եւ բարոյապէս»։

Ստեղծուած զուարթ մթնոլորտին մէջ, ներկայ բոլոր մանուկներուն բաշխուեցան զանազան խաղալիքներ և նուէրներ, եղան սրտաբուխ նուէրներ, որոնցմէ գոյացաւ 4380 ֆրանքի գումար մը, ի նպաստ Նըւիրեալ խաչուհիներու ազգօգուտ աշխատանքներու արդիւնաւորման։

Կ. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՎԻՄԱԿԱՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՍՏՈՒԳԱԲԱՆԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ

Պատմական Հայաստանի տարածութեան մէջ պահպանուած զանազան դարերու հազարաւոր մեծ ու փոքր վիմական արձանագրութիւնները մեզի հասած են ժամանակի, տարերքի, մարդու գործած աւերներէն մեծ մասամբ եղծուած, խաթարուած վիճակով, որու հետեւանքով անոնց հաւաստի վերծանումը եւ բնագրերու ամբողջական վերահաստատումը կարեւոր է եւ անհրաժեշտ։ Այդ դժուար աշխատանքին ձեռնարկած է բանասէր Սուրէն Աւագեան, որ ուսումնասիրած է շուրջ 200 եզրեր, անձնանուններ եւ տեղանուններ, տալով անոնց բացատրութիւնն ու ստուգաբանութիւնը։ Աշխատութիւնը լոյս ընծայած է Երեւանի համալսարանի հրատարակչականը։

Բառի քննութիւններու լեզուական ատաղձը քաղուած է արձանագրութիւններու գլխաւոր վաւերական հաւաքածոներէն, ինչպէս՝ Նիկողայոս Մառի, Յովսէփ Օրբելիի հնագոյն շինարարական արձանագրութիւններու վերծանումները, Կարօ Ղափադարեանի հրատարակած Յովհաննավանքի, Սանահինի, Հաղբատի, Երեւանի վիմագրական հաւաքածոները, Յովսէփ Օրբելիի եւ Սեդրակ Բարխուդարեանի կազմած «Դիւան հայ վիմագրութեան» մատենաշարի պրակները։ Հեղինակը օգտագործած է նաեւ մասնագէտներու՝ անտիպ հաւաքածոներու նիւթերը եւ յատկապէս իր սեփական հաւաքածոն, զոր կազմած է Հայաստանի Հնագիտութեան եւ Ազգագրութեան Հիմնարկի գիտական հետազօտութիւններու ընթացքին, Հայաստանի եւ Ատրպէյճանի հայկական յուշարձանները այցելութեան առթիւ։

Աշխատութեան մէջ վիմագրական վկայութիւնները տրուած են ըստ կարելւոյն կարճ, բայց ամփոփ կապակցութիւններու մէջ նշելով այն յուշարձանը, որմէ առնուած է քաղուածքը, փորագրութեան ժամանակը՝ հայկական մեր թուականով (եթէ պահպանուած է), կամ ցոյց տալով թուական չունեցողներու դարը։ Ժ.-ԺԴ. դարերու վիմական արձանագրութիւններուն մէջ յիշուած հարկային-պարհակային ու վարչական – քաղաքական կարգ մը եզրեր հայագիտութեան ծանօթ կը դառնան այս աշխատութեան հեղինակին վերծանութեամբ։

Այդ բառերէն յիշենք օրինակ, բախավարը։ Այս բառը յիշուած է Աւանի տաճարի 1219ի արտօնագիր – կալուածագրի մէջ։ Գրեթէ անաղարտ պահպանուած այդ արձանագրութեան առաջին հրատարակիչ Մխիթար Տէր-Մկրտչեան յիշեալ բառը բացատրած է իբրեւ հանրային եզր, նշելով թէ ան կը նշանակէ բահով վարող։ Սուրէն Աւագեան բահավար բառը կը բացատրէ իբրեւ հողակտոր մը, զոր կարելի է վարել, հերկել, մշակել ոչ թէ վեցկիով կամ նախագութանով, այլ բահով, փորելու միջոցով, ինչպէս՝ այգիները, բանջարանոցները եւ տան մօտակայ միւս հողի կտորները։

Հետաքրքրական է ծայր բաղադրիչով անձնանուններու վերծանումը, ինչպէս՝ Քոյրածայր, Յովհաննիսածայր, Տիրածայր, Շահծայր, Վահրամածայր, Պապածայր։ Յիշեալ անուններու ծայր բաղադրիչին նշանակութիւնը առաջին անգամ փորձած է պարզել հայ վիմագրութեան հմուտ վերծանող Գարեգին կաթողիկոս Յովսէփեան, զայն հասկնալով իբրեւ ծեր, ծերունի, զառամեալ, որ իր կարծիքով բառին հնագոյն ձեւն է։ Այս մեկնութեան համաձայն եղած է Սեդրակ Բարխուդարեան։ Նոր աշխատութեան հեղինակը վիմական բնագրերուն մէջ պահպանուած վկայութիւններու բառագիտական ու հնչիւնաբանական քննութեամբ ցոյց տուած է, որ վերոյիշեալ անուններուն մէջ «ծայր» բաղադրիչը ի յայտ կուգայ այդ արմատի «նորածաղ արեւի առաջին ճառագայթ, մի որեւէ բանի լաւագոյն, ազնուագոյն մասը» իմաստով, ինչպէս օրինակ ծայրագոյն, ծայրագիտակ, ծայրափայլ եւ այլ կաղմութիւններու մէջ, ուր ամենուրեք կ՚արտայայտուին բարձրագոյն, գերագոյն, գերազանց, կատարեալ իմաստները։ Հետեւաբար, կ՚եզրակացնէ աշխատութեան հեղինակը, վերոյիշեալ բաղադրեալ անուններու մէջ այրը ի յայտ կուգայ իբրեւ տուեալ գերդաստանի ազնուագոյն, լաւագոյն, բարձրագոյն կամ վերջին զաւակը, ըստ որուն բարդութեան առաջին բաղադրիչը կրնար արտայայտել կամ գերդաստանի նահապետը, աւագը, հայրը կամ ընտանիքի մայրը, իգական այլ անդամը։

Սուրէն Աւագեանի «Վիմական արձանագրութիւններու բառաքննութիւն» աշխատութիւնը կրնայ օգտակար ըլլալ հայ ժողովուրդի եւ հայ լեզուի պատմութեամբ, հայկական վիմագրական յուշարձաններու ուսումնասիրութեամբ հետաքրքրուողներու համար։

ԴՈՂՁԻԹԷ ԴՈՂՁԻԹ

ԼՈՆՏՈՆԻ «Ռոյըլ Ֆեսթիվըլ Հոլ»ի մէջ, վերջերս նուագահանդէս մը տուած է դաշնակահարուհի Լըենա Գիւտեան։ Նուագացանկը բաղկացած է սոնաթներու փունջէ մը՝ Հայտըն, Վեպէր և Շուպերթ։ Իր ապրումին հարազատութեամբ, զգայուն մեկնաբանութեամբ եւ փորձառու արուեստագիտուհիի թեքնիքով դաշնակահարուհին արժանացած է ներկաներու ջերմ գնահատանքին։

ՍՊԱՍՄԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

(ՎԷՊ)

= ՋՕՊԸԼ ԽՄԱՅԵԱՆ =

ԺԲ.

Մէկ հիւանդանոցէն միւսը հազիւ 10 վայրկեան տեւեց եւ երբ Փիթիէ հասաւ այդ հին եւ անվերջանալի պատերուն տեսքը անախորժ կերպով գինքը յուզեց ծխաններէն ոմանք կը մխային եւ այդ շէնքերու խումբին վրայ կը տարածէին սեւ ստուեր մը որ խոնաւութիւնը կ՚իւրացնէր եւ կը հոսեցնէր պատերն ի վար։ Դռնապանը իր հարցաքննող աչքերով զինքը կեցուց.

— Ո՞ւր կ՚երթաք։

— Բժշկութեան ուսանող եմ։

— Լա՛ւ։

Ու իր կռնակին դարձաւ, բնաւ փոյթը չընելով հաստատելու ըսուածին ճշդութիւնը։

Սատարօֆ քանի մը քայլ հազիւ առած, ցած ու հին դրան մը վրայ կարդաց. «Սպասման Սրահը» եւ անմիջապէս ներս մտաւ։

Հակառակ որ կանուխէն սկսուած էին քռնիլթաժառնները այդ ժամուն դեռ մեծ բազմութիւն մը կար հոն, փայտէ դերաններու վրայ ցած առաստաղը կը կոթնէր եւ տեղ տեղ նոյնիսկ փլչելու կը սպառնար։ Գործածութենէն սեւցած նստարաններու վրայ իրարու քով սեղմուած հիւանդներ կը սպասէին անթափանցիկ պատուհաններէն ամոյն լոյս մը հազիւ թէ կը լուսաւորէր այդ չարաշուք ամբոխը եւ հականեխականներու հոտը այնքան ուժով էր որ բաց օդէն ներս մտնողի մը խեղդուելու զգայնութիւնը կուտար կոկորդը սեղմելով ջղաձգօրէն։ Երբեմն հիւանդապահ մը դուռը կը բանար եւ թիւ մը կ՚արտասանէր. դեղեւող ստուեր մը կէս լոյսին մէջ կը յառաջար դէպի ներս եւ նորէն ծանր լռութիւն մը կը տիրէր. մասնաւոր կերպով վրդովիչ այդ ցաւագին մարդոց մէջ։ Սատարօֆ ծանր ծանր կը յառաջանար ամչնալով իր քայլերուն աղմուկէն որ կ՚արձագանգուէր մինչեւ սրահին խորերը. ամէնքը կը դիտէին գրեթէ կասկածով, ու իր վրայ ծանրացած հիւանդ եւ տենդագին աչքերուն հալածանքէն ազատելու համար Սատարօֆ կը փնտռէր կինը...

Հոն անկիւն մը նշմարեց զանոնք. նախ ճերմակ գտակ մը եւ պառաւի գլուխ մը ու անոր քով Էվան...

— Տիկին, առաւօտէն ի վեր ձեզ կը փնտռեմ։

Երկու ձեռքերով կը բռնէր անոր նիհար ձեռքը՝ թեթեւ մը քրտնած այս պահուն. Սատարօֆ իր հոգիին անշահախնդիր անձկութեան մէջ ՛չէր գտներ ինչպէս ինքզինքը բացատրէ դժբախտ կնոջ. մինչ տարտամօրէն կը հասկնար թէ անիկա որչափ պէտք ունէր իր բարեկամութեան, բոլորովին մինակ, անօք եւ կորսուած քաղաքին մէջ։

— Տեսա՞ք Անտռէն։

— Դեռ ոչ։

Էվա իր քովը տեղ տուաւ Սատարօֆին նեղ նստարանին վրայ որ իր սովորական նստարանը դարձած էր այլեւս քանի մը օրէ ի վեր. այդ միջոցին մինակ Սատարօֆ նշմարեց որ միւս պառաւը լռիկ մընջիկ կ՚արտասուէր. արցունքները հանդարտօրէն կ՚իջնէին իր աչքերէն որոնց գոյնը անորոշ գորշագոյնի մը մէջ աւրուած էին ու խորշումներուն վրայէն կ՚անցնէին երբեմն դանդաղնալով բերնին անկիւններուն մէջ։ Քիչ մը անդին երիտասարդ աղջիկ մը գլուխը դերանի մը կռթնցուցած կը նայէր դիմացը ինքնամոռացման մէջ։

— Ի՞նչ ունի այս կինը։

— Տղան մեռեր է։

Էվա առօրեայ չփումին պատճառաւ այս դժբախտութեան եւ յուսահատութեան միջավայրին մէջ, գրեթէ տեսակ մը զգայումներու բթացման ենթակուած էր. անոր համար էր որ չոր կտրուկ ձեւով մը պատասխանեց Սատարօֆին՝ մինչ անիկա զարմացումով կը դիտէր Էվային դէմքը բոլորովին այլափոխած քանի օրէ ի վեր։

(49 – Շար.)

Fonds A.R.A.M

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Սէն–Ժեռոմի եկեղեցւոյ Թաղականու – թիւնը Աժանորի առթիւ 150 ֆր· կը նուիրէ :

ESCAPADE SUR L'ARARAT

Premier 33T instrumental
de

Bernard Dededjian

en vente : région parisienne
TELE CONDORCET
175, Av. Jean Jaurès, CLAMART
VIDEO-SON
49 rue Victor Hugo
ALFORTVILLE
LIBRAIRIE PALOUYAN :
9, rue de Trévise — Paris (9e)
Rest. ANOUCH :
12, rue Cadet — Paris (9e)
LYON : Bahadourian
20, Rue Villeroy

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ· Խաչի Վիէ–նի մասնաճիւղին, Կիրակի, Յունուար 27, կէսօրէ ետք ժամը 3էն Գ· Իփէկեան սրահը :

Հայերէն երգ, պար, արտասանութիւն դպրոցի աշակերտութեան կողմէ :

Կաղանդ պապան նուէրներ պիտի բաժ–նէ սրահը եղող բոլոր մանուկներուն :

Ի ՊԱՏԻՒ

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Լսաեան Բարեկամական Միութիւնը եւ Փարիզահայ երգչախումբը Կիրակի, Յունուար 27, ժամը 16էն, Ալեք Մանուկ–եան սրահին մէջ կը կազմակերպեն ըն–դունելութիւն մը, որու ընթացքին հեղի–նակը ունկնդրութիւն եւ մեկնաբանու – թիւն կուտայ իր Օրաթորիօին մասին, (զոր յատուկ հրաւէրով նաեւ Հայաստա–նի մէջ ղեկավարեց պետական երգչա – խումբի եւ նուագախումբի մասնակցու–թեամբ) ինչպէս նաեւ իր տպաւորութիւն–ները Հայաստանի երաժշտական կեան – քէն :

Գեղարուեստական բաժին — քոքթէյլ :
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է

Centre Culturel Alex Manoogian
118, Rue de Courcelles, Paris 17e

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ս· Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորհա – կալութեամբ ստացած է.—

Գառնիկ Թորլաքեանի թաղման առ – թիւ՝ Տէր եւ Տիկ· Գ· Դանիէլեան 200, Տէր եւ Տիկ· Վ· Ապրոյեան 100, Տէր եւ Տիկ· Թ· Դանիէլեան, Տէր եւ Տիկ· Կ· Դանիէլեան 50ական, Տէր եւ Տիկ· Յ· Աւետիքեան 30 ե· պ· : Հայկանոյշ Տէր–Յակոբեանի թաղման առթիւ՝ Տէր եւ Տիկ· Դանիէլեան, Տիկ· Բարթամեան 100ական, Տիկ· Ովսաննա Գալուստեան 50 ֆր· : Թագւոր Տիրատուրեանի թաղ – ման առթիւ՝ Տէր եւ Տիկ· Հ· Քէօլէեան 150, Տէր եւ Տիկ· Ժ· Նազարեան 100 եւ դպրոցին 70, Տէր եւ Տիկ· Թէշարութ – եան, Խաչիկեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկ· Բ· Բէյլթէքեան 100ական, Տէր եւ Տիկ· Մ· Նազարեան 100 եւ 50 դպրոցին, Տիկ· Ա· Տիրատուրեան դպրոցին 50, Տէր եւ Տիկ· Թ· Քէօլէեան, Տէր եւ Տիկ· Մ· Քէօլէեան, Օ· Աղայեան, Ս· Համասեան 50ական ֆր· : Լեւոն Քէլէշեանի մահուան քառասունքի հոգեհանգստեան՝ Զէք – չէքեան, Սէմիզեան, Թամասիոյ ընտա–նիքները Մայր եկեղեցւոյ Տիկնանց Մի–ութիւնը 200ական, Տէր եւ Տիկ· Կ· Սէմիզեան 500, Թորոսեան, Պէրանժէ ընտանիք 100, Պ· Լ· Ազնաւուրեան 50, Տէր եւ Տիկ Աւետիքեան 30 ֆր· : Ղազար Մէրճեանի թաղման առթիւ՝ Մ· Շապահ–եան 200, Պ· Օ· Ճիարեան, Պ· Ս· Մըր–մըեան 100ական, Ն· Ա· Մարաշլեաններ 50ական ֆր· :

(Շար·)

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Ճ ա շ

պատգ. ժողովի առթիւ

Կապ· Խաչի պատգամաւորական ժողո–վին փակման առթիւ, այս Կիրակի, (Յունուար 27) երեկոյեան ճաշ մը տեղի կ'ունենայ Փարիզի Մշակոյթի Տան մէջ (17, Ռիւ Պլէօ)

Ներկայ կ'ըլլան ՀՕՄի Կեդր· Վարչու–թեան նախագահուհի ընկերուհի Ա· ԽԱ–ԼԻԿԵԱՆ եւ ընկերուհի Ա· ՉԱՐԽՈՒՏԵԱՆ

Փափաքողներ կրնան մասնակցիլ :

FETE ARMENIENNE

A ALFORTVILLE

Organisée par la section de Libération Arménienne, Vendredi 25 Janvier à partir de 19 h. 30, Salle de la Municipalité, 4, Rue de Toulon

ՆՈՒԷՐ

Յովսէփ Օհանեան իր թոռնիկին՝ Պ· Սուքիասեանի ամուսնութեան առթիւ, Օրիորդ Ճառայեանի հետ 50 ֆր· կը նուիրէ «Յառաջ»ին :

ARMENIE 80

Nous vous proposons deux voyages importants.

— Pâques à Echmiadzine (du 4 au 12 avril)

— Commémoration du 24 Avril et manifestations du 1er Mai (du 21 avril au 6 mai)

La plupart de nos groupes seront logés à l'hôtel Olympique COSMOS à Moscou

Renseignements et inscriptions :

A PARIS	A LYON
saberatours	**sevan voyages**
BAGHDASSARIAN Levon	SARKISSIAN Varoujan
3, rue de l'Arrivée	50, cours de la Liberté
Imm. CIT 7e étage	69003 LYON
75015 PARIS	Tél. (78) 60 13 66
Tél. 538 67 47	

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Լսաեան – Բարեկամական Միութեան Բաժակի օրը Փետր·10, Ալեք Մանուկեան սրահը :

ՀԱՅԵՐԷՆԸ ԱՌԱՆՑ ՈՒՍՈՒՑԻՉԻ

pour apprendre reviser, conserver la langue Arménienne

Dans le cadre de ses activités, la Bibliothèque publique d'information du Centre Georges Pompidou vous propose une nouvelle production :

L'ARMENIEN SANS MAITRE

une méthode d'auto-enseigement en trois niveaux, comprenant : un manuel et douze cassettes.

Vous pouvez bénéficier d'un prix préférentiel pour un tirage limité à 100 exemplaires.

Pour toute information relative à l'utilisation et au programme pédagogique de cette méthode de langue, vous pouvez vous adresser :

BPI, Médiathèque de langues
Tél : 277-12-33, poste 44-92

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Կապ· Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի Բարե–կենդանի խրախճանքին, Կիրակի Փետր–ուար 10, ժամը 13·30էն :

HOTEL ARCADE
2, Rue Cambronne, Paris 15e
Մուտք եւ ճաշագին 100 ֆր·

UNIVERSITE PARIS III
DAUPHINE
Institut national des langues orientales vivantes

LITTERATURE ARMENIENNE DE LA DIASPORA

Programme des cours 1979-80

Lundi 4 Février
Première larme, H. Ochagan (III)
Lundi 18 Février
La revue MENK
Histoire et idéologie
Lundi 3 Mars
Ch. Chahnour (I)
La Retraite sans Musique
Lundi 17 Mars
La Retraite sans Musique
Ch. Chahnour (II)
Lundi 31 Mars
Le Bois de Vincennes
N. Sarafian (I)
Lundi 14 Avril
Le Bois de Vincennes
N. Sarafian (II)
Lundi 28 Avril
Un jour comme les autres
Z. Vorpouni (I)
Lundi 12 Mai
Un jour comme les autres
Z. Vorpouni (II)

Les cours ont lieu tous les 15 jours de 17 à 19 heures au centre Dauphine, Salle B-111.

LIBERATION ARMENIENNE

PRESENTE
« LE TRIANGLE »
en langue arménienne, version originale sous-titrée en français

Une exposition importante traitra principalement de l'extermination arménienne, du problème arménien et de la dissidence.

SEANCES

LYON : Dimanche, 27 Janvier à 15 h. Mairie du 6ème arrondissement, Rue de Sèze.

PONT DE CHERUY : 3 Février à 15 h. Salle Communautaire Arm. Rue Neuve.

ST ETIENNE : La date sera précisée ultérieurement.

ՀԱՅԿ· ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ
կը ներկայացնէ՝
ԵՌԱՆԿԻՒՆԸ
Հայերէն փիլ մը,
ֆրանսերէն ենթագրուած

ԼԻՈՆ.— Կիրակի, Յունուար 27, ժամը 15ին, 6րդ թաղամասի Քաղաքապետա – րանը, Ռիւ տը Սէզ :

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻ.— Փետր· 3, ժամը 15ին Հայկ· սրահը, Ռիւ Նէօվ :

ՍԷՆԹ'ԷԹԻԷՆԻ թուականը՝ յետագա – յին :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ· Խաչի Տէսինի վարչութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերու–հի Սոնա Պալապանեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց կեսրոջ՝ Սիմա – կիւլ Պալապանեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղիկի 100 ֆր· նուիրած է Տէ–սինի Մշ· Տան շինութեան ֆոնտին :

CENTRE CULTUREL
N. FRINGHIAN
6, Ave. Bourgain,
ISSY LES MOULINEAUX
Samedi, 26 Janvier à 20 h. 30

Conférence et Projections

sur la SCULPTURE MEDIEVALE ARMENIENNE
par PATRICK DONABEDIAN

1er FEVRIER :
Projection du film arménien
QUAND VIENT SEPTEMBRE
8 FEVRIER :
Projections de films du jeune cinéaste arménien d'Iran :
E. BALAYAN

ՀԱՅԿ. ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆՑ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Շրջանէ մը ի վեր, Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցութիւնը դիմումներ կը ստա – նայ օտարահպատակ ազգակիցներէ, ո–րոնք գործ կը փնտռեն :

Արդ, գործ հայթայթելու ի վիճակի եղող կամ գործատէրներու պէտք ունե – ցող հայկական հաստատութիւններէ եւ հայ ընտանիքներէ կը խնդրենք այս նպա–տակով կապ հաստատել Ընկերակցու – թեան գրասենեակին հետ :

Հեռ· 878·02·99 եւ 281·17·80

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Կապ· Խաչի Լիոնի մասնա – ճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները նոր տարուան առ–թիւ.— Պր· Մաքսուտ Մանիկեան 500 ֆր·, Տէր եւ Տիկ· Ճ· Պահատուրեան 200, Տէր եւ Տիկ· Գ· Չէօմլէքճեան (Վիլ – ֆրանշ) 100 ֆր·, Տիկ· Ա· Չէօմլէքճեան 25, Տիկ· Էլագեան 25 ֆր· :

Ստացած է նաեւ ողբացեալ Միշէլ Խա–չատուրեանի կսկծալի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի Տիկ· Ի· Փափազ–եանէ եւ Տէր եւ Տիկ· Ս· Տիւյմէճեանէ 100ական ֆր· :

×

Կապոյտ Խաչի Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստա – ցած է Պր· Տէր–Գրիգորեանէ 100 ֆր·, փոխան ծաղկեպսակի Պր· Թօփալեանի մահուան առթիւ եւ Տէր եւ Տիկ· Վար – դանեանէ 150 ֆր·, փոխան ծաղկեպսա – կի Յակոբ Նիկողոսեանի մահուան առ – թիւ :

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

Fonds A.R.A.M

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
24
JEUDI
24 JANVIER
1980

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 2 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.564 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 55e ANNÉE — No 14.564

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԱԽԱՐՈՎ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ ԵՒ ՀՍԿՈՂՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ ԱՌՆՈՒԱԾ

ՇԱՊԱՆ ԻՐ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԿԱՐՃ ԿԸ ԿԱՊԷ

Զլամարտը օրէ օր աւելի սուր բնոյթ կը ստանայ եւ կը պարզուի որ Կրեմլին մասնաւոր մտահոգութիւն մը չունի հակախորհրդային լարուած մթնոլորտը մեղմացնելու:

Աֆղանիստանի պարագան դեռ չէր բաւեր երեւի, քանի Երեքշաբթի օր, Մոսկուայի իր բնակարանին մէջ կը ձերբակալուէր հիւլէական խորհրդային ռումբի «հայրը» նկատուած, Խաղաղութեան Նոպէլի մրցանակ՝ Անդրէյ Սախարով: Համաշխարհային համբաւի տէր գիտնականը եւ մարդկային իրաւանց քաջարի պաշտպանը ընտանիքով կը փոխադրուէր Մոսկուայէն 400 քիլոմեթր հեռու Գորկի գիւղը, ուր հսկողութեան տակ առնուած է այն բնակարանը, ուր գինք տեղաւորած են:

Պարզ է որ Աֆղանիստան, յաւելեալ Սախարով, շատ եկաւ Ազգ. Ժողովի նախագահ՝ Շապան Տելմասի համար, որ Չորեքշաբթի օր կ'որոշէր կարճ կապել իր այցելութիւնը եւ Փարիզ վերադառնալ նոյն իրիկունը: Այս պաշտօնական այցելութիւնը տասը օր պէտք է տեւէր:

Սախարով խորհրդանիշ մըն էր դարձած, որու վիճակուած ճակատագիրը յանկարծ կը քողարկէ Աֆղանիստանի հարցը: Ցիշենք դատապարտողներու միաձայն երգչախումբին մէջ՝ Իւմանիթէ, որ չէր վարաներ Չորեքշաբթի առտու, տալէ ետք լուրը շեշտելու թէ՝ նման միջոցներ կրնան միայն մեր անհաւանութիւնը յառաջ բերել»:

Կասկած չկայ որ Սախարովի դէմ ձեռք առնուած այս միջոցը պատասխանն է Կրեմլինի Գարթըրի թելադրած պօյքոթին Ողիմպիականներու նկատմամբ եւ Մոսկուա ըսել կ'ուզէ թէ որեւէ ձեւով չազդուիր Ուաշինկթընի սպառնալիքներէն եւ քիչ մը աւելի կը սաստկացնէ «մաղձումը» եւ որեւէ կարեւորութիւն չի տար համաշխարհային կարծիքի (գէշ նուէր մըն է նաեւ Մառշէի, իր այնքան «փայլուն» պաշտպանողականէն 24 ժամ ետք...):

Ողիմպիականներու հարցը զոր մէջտեղ դրաւ Գարթըր բաւական ձախաւեր հակազդեցութիւն մըն էր եւ եթէ Ֆրանսական որոշ մամուլ մը (աջ) կը բողոքէ որ Ողիմպիականի Ֆրանսական կոմիտէն ընդունած ըլլայ պաշտօնապէս Մոսկուայի հրաւէրը, ամէնէն լուրջ եւ անաչառ տեսակէտը կը յայտնէ Էքիփ (Յունուար 22) երբ կ'առաջարկէ որ Ողիմպիականներէն ջնջուին ազգային դրօշակները եւ ազգային փառերգները, ու խաղերը վերստանան իրենց զուտ մարզական բնոյթը եւ փառաւորուի միայն՝ ողիմպիական մարզիկը եւ ոչ աս կամ ան Պետութիւնը:

×

Սախարով, որ 59 տարեկան է, կը զրկուի նաեւ իր բոլոր տիտղոսներէն եւ շքանշաններէն: Կը զրկուի նոյնիսկ «Աշխատանքի Խորհրդային Հերոս»ի տիտղոսէն, զոր իրեն շնորհած էր Գերագոյն Խորհուրդը: Իզվեստիա «կը բացատրէ» որ այլեւս կարելի չէր հանդուրժել գիտնականին քանդիչ գործունէութիւններուն:

×

Երկու մեծերը կը շարունակեն ուրեմն իրարու ասպարէզ կարդալ, մէկը՝ գըլխաւորաբար մտահոգուած իր ընտրապայքարով, իսկ միւսը: Պատերա՞զմ կ'ուզէ թէ ոչ պարզապէս շարունակել օգտուիլ Արեւմուտքի ապիկար քաղաքականութենէն, որու շնորհիւ տասնեակ տարիներէ ի վեր կը տարածէ իր կայսրութիւնը:

ԹԵՀՐԱՆ

ԱԶԳԱՅՆԱՑՈՒՄ Հայկական մարզական ակումբներու

Ալիք Յունուար 16ի իր թիւին մէջ, մտահոգիչ լուրեր կուտայ ինչ կը վերաբերի Հայկ. մարզական ակումբներու ազգայնացման: Կը պարզուի որ Իրանի Յեղափոխութեան Խորհուրդը հրապարակած է օրէնք մը, երկրի մարզական ակումբներու ազգայնացման մասին, որու ենթակայ են նաեւ հայկական միութիւնները, ինչ որ կը հակասէ երկրի Սահմանադրութեան 13րդ եւ 26րդ յօդուածներուն: 26րդ յօդուածին համաձայն բոլոր կրօնական փոքրամասնութիւնները կրնան ունենալ կուսակցութիւններ, հաւաքականութիւններ եւ միութիւններ: Արդէն իսկ Թեհրանի «Արարատ» եւ «Սիփան» միութիւնները ստացած են Իրանի Մարզական Կազմակերպութենէն շրջաբերականներ, որոնց կցուած է Յեղափոխութեան Խորհուրդի կողմէ վաւերացուած ակումբներու ազգայնացման նոր օրէնքը:

Ըստ նոր օրէնքի երրորդ կէտին, բոլոր միութիւններու շէնքերը, ամբողջ գոյքերը պիտի դառնան Մարզական Կազմակերպութեան սեփականութիւնը: Համաձայն 7րդ կէտի, միութիւններու ըզգեստներու գոյները, դրօշակը եւ խորհըրդանշանը պէտք է վաւերացուին Կազմակերպութեան կողմէ: Ի դէպ, նախկին վարչակարգն ալ նման ծրագիր մը մշակած էր, սակայն հանդիպած էր հայկական միութիւններու բուռն բողոքներուն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԵՀՐԱՆԻ Յեղափոխութեան Խորհուրդը հաստատեց Պազերկանի կառավարութեան տուած որոշումը եւ ջնջեց 1921ի դաշնագիրը Խորհ. Միութեան հետ, որ «այլեւս այժմէական ոչ մէկ շահեկանութիւն կը ներկայացնէ»: Մաշատ-Թեհրան օդանաւը, որ ճզմուած է առջի օր Թեհրանի մօտ լերան վրայ, իր 124 ճամբորդներով, կրնայ արկածի զոհ գացած ըլլալ այլ՝ եղեռնափորձի: Ֆիկարօի աշխատակիցը՝ Թիէրի Տէժարտէն չէր կրցած հասնիլ Մաշատ օդանաւը առնելու, պարսիկ ոստիկան մը զինքը երկար «ձերբակալած» ըլլալով քննութեան համար:

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՔ հրապարակէն վերցուցին Ֆրանսական արտադրութիւն եղող դեղ մը՝ տիֆլիւրէքս (միզեցնող) եւ տրուած երբեմն արեան գերճնշումի պարագաներու, որովհետեւ լեարդի ծանր հիւանդութիւններ կը պատճառէ (52 պարագայ նկատուած է Ամերիկա, 5ը՝ մահացու):

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԼՐԱՏՈՒ

ԽՈՐԷՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՈՏՆԱԳՆԴԱԿԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԽՈՒՄԲԻՆ ՄԱՍ ԿԸ ԿԱԶՄԷ

Մոսկուայի ԲԿՍԱի մարզաւանին մէջ սկսած են Խորհրդային Միութեան ոտնագնդակի խումբին փորձերը եւ պատրաստութիւնները յառաջիկայ մըրցումներու համար: Խումբին մաս կը կազմեն Խորհ. Միութեան զանազան ակումբներու լաւագոյն մարզիկները, որոնց կարգին նաեւ Խորէն Յովհաննիսեան, Երեւանի «Արարատ»էն: Խումբը Փետրուարին բարեկամական մրցումներ կ'ունենայ Իտալիա, որմէ ետք՝ մինչեւ Մոսկուայի Ողիմպիական խաղերը, հանդիպումներ կ'ունենայ Պուլկարիոյ, Շուէտի, Ֆրանսայի, Դանիոյ եւ այլ երկիրներու խումբերուն հետ:

×

ՀԱՅ ԸՄԲԻՇՆԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ալմա Աթայի մէջ տեղի ունեցած դասական ոճի ըմբշամարտի միջազգային երիտասարդական մրցաշարքին, երեւանցի Սեդրակ Կոյունջեան ախոյեան հանդիսացած է 90 քիլօ ծանրութեան դասակարգին մէջ: Երկրորդ հանդիսացած է Լենինականէն Մանուէլ Ապիկեան (68 քիլօ):

Մինսկի «Բուրեվեստնիկ» մարզական ընկերութեան կեդրոնական խորհուրդի ախոյենութեան մրցումներուն, երեւանցի ըմբիշ Խաչատուր Յովհաննիսեան իր ծանրութեան (48 քիլօ) դասակարգին մէջ առաջնութիւնը շահած է:

×

ԿՌՓԱՄԱՐՏԻԿ ԱՏՈՄ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱԽՈՅԵՆՈՒԹՅԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒՆ

Երեւանի մէջ տեղի ունեցած կռփամարտի խորհրդային ախոյենութեան մրցումներուն յաղթական հանդիսացած է 19ամեայ լենինգրադցի ուսանող Վեաչեսլաւ Եակովլեւ: Այսուհանդերձ, մըրցաշարքին յայտնութիւնը եղած է երեւանցի Ատոմ Պօղոսեան, որ փոխարինած է Խորէն Ինճէյեանը: Ատոմ Պօղոսեան զօրաւոր հարուածով մը նոք աութ ըրած է Եւրոպայի կրկնակ եւ Խորհ. Միութեան ախոյեան (չորս անգամ) Եւգենի Գորստկովը, որ մինչ այդ բնաւ նման պարտութիւն չէր կրած: Հայ կռփամարտիկը ապա խաղացած է Եակովլեւի դէմ: Խաղը տեղի ունեցած է լարուած եւ անվիջող պայքարի մթնոլորտի մը մէջ եւ դժուար եղած է ճշդել յաղթականը: Վերջապէս իրաւարարներու յանձնախումբը նախապատուութիւնը տուած է Եակովլեւի: Ատոմ Պօղոսեան ապագայ խոստացող կռփամարտիկ մը կը նկատուի Հայաստանի մէջ:

ՇԱԲԱԹ՝
ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ՝
Ընդառաջելով մեր ընթերցողներու փափաքին
ՀԱՄԱՍՏԵՂԻ
«ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ»

ԻՐԻԿՈՒԱՆ ՏՈՄՍԵՐ

ՄԵՆՔ ՀՈՍ ԵՆՔ, ՀԱՊԱ ԴՈ՞ՒՔ

Անծանօթ տիկին մըն է հեռաձայնին միւս կողմը: Յայտնած է որ գանգատ մը ունի եւ թերթէն պատասխանատու մը կը փնտռէ: Մեզ կը կանչեն ու ընկալուչը կը վերցնենք: Անծանօթ տիկինը մեր ինքնութիւնը կը հարցնէ ու մենք կուտանք մեր անունը:

— Դուք թերթին հրատարակութեան բաժնէ՞ն էք, կը հարցնէ:

— Այո, կը պատասխանենք:

Այն ատեն տիկինը կը սկսի պարզել իր դիմումին պատճառը: Գանգատ մը ունի մեր վարժարաններէն մէկուն մէջ պատահած դէպքի մը մասին: Զգայուն ոճով մը կը պատմէ դէպքին մանրամասնութիւնները, կը պատմէ թէ ինչպէս ինք ալ միջամտած է որպէս ծնողք, կը պատմէ թէ ինչպէս սաստած է պատասխանատուն, վերջապէս այս բոլորին մասին բողոք կը ներկայացնէ ու կը խնդրէ որ գրայինք այս հարցով, հրատարակութիւն ընենք այդ մասին:

— Այո, դէպքէն լուր ունինք եւ անհոգ եղէք, կ'ըսենք անծանօթ տիկինին:

Հետզհետէ կը հանդարտի ու իր պարտականութիւնը կատարած մէկու մը հանգստութեամբ շնորհակալութիւն կը յայտնէ, ընկալուչը տեղը կը դնէ:

×

Մենք ալ տեղը կը դնենք ընկալուչը եւ ամէն ինչ շատ լաւ է...

Լաւ է որ ծնողքները կը գրայեն, կ'ընդվզին, կը միջամտեն, կը բողոքեն, թերթին հետ կապ կը հաստատեն:

Այո, ամէն ինչ լաւ է, բացի մէկ կէտէ...

Անծանօթ մեր խօսակիցին առաջին հարցումէն արդէն յայտնի եղած է որ ան ընթերցողը չէ մեր թերթին, մեր մամուլին:

Ան մէկն է այն շատերէն որոնք հայ մամուլը կը յիշեն այն ատեն միայն, երբ դատ մը ունին հայ մամուլի յղելու...— Մե՛ղք, շատ մեղք: Ինչո՞ւ այսպէս ըլլար, ինչո՞ւ մեր մամուլը յիշէին քառասուն տարին անգամ մը, այդ ալ՝ անկէ բան մը ուզելու առիթով: Ինչո՞ւ մեր ժողովուրդին կարեւոր մէկ հատուածին համար անծանօթներ ըլլային բոլոր անոնք որոնք իրենց կեանքը նուիրեր են այդ ժողովուրդին ծառայելու:

Այո, մեր մամուլը հոս է մեր հաւաքականութեան ծառայելու համար: Հոս ենք նաեւ մենք, միշտ պատրաստ՝ հեռաձայնին այս կողմը: Զանգահարեցէք, ու պիտի պատասխանենք անպայման: Բայց միւս կողմը՞: Պատասխանող պիտի գտնուի՞ արդեօք եթէ մենք ալ մեր կարգին զանգահարենք իրենց:

Մենք հոս ենք ամէն տեսակ ծառայութեան համար: Բայց աւա՜ղ, գիտենք, եթէ պատահի որ օր մըն ալ մենք փընտռել սկսինք, թիւերէն շատերը նոյն պատասխանը պիտի տան մեզի. մարդ չկայ hnu (*):

«Մարմարա» Ռ. Հ.

(*) «ՅԱՌԱՋ». — Ֆրանսայի մէջ, յաջող բառախաղով մը՝ պիտի ըսուէր՝ «Il n'y a pas *d'abonné* au numéro que vous demandez».

Fonds A.R.A.M

ՕՐԵՐԷՍ ՄԷԿԸ

Ա.

Գրեց՝ ԶԱՐԵՀ Մ. ՈՐԲՈՒՆԻ

Ինչո՞ւ համար այս գիրքը ինկաւ ձեռքըս երբ կ'ուզէի Մաքսիմէն գիրք մը կարդալ: Ծիշդ ու ճիշդ Խենթութեան իմաստութիւնը: Ճշմարիտ ըլլալու համար պիտի աւելցնեմ անմիջապէս որ ամէն անգամ երբ Մաքսիմին այս գիրքը թղթատելու համար յատուկէն վարժուած եմ, վերը յիշուած անունը չէ որ միտքս կու գայ, այլ Էրասմի «Գովասանք Խենթութեան»ը որ գլորելով նենգ անհամբերութեան մը կու գայ կը կանգնի մտքիս մէջտեղը: Այս խաղը ի հարկէ երկուքին ալ անունին մէջ խենթութիւն բառին ներկայութենէն կը բխի, բայց գիտցուածին չափ ալ պարզ չէ: Երբեք երկու առանց երեքի, կ'ըսէ ժողովրդական առածը: Արդարեւ, երկրորդ խենթութիւն մը պահուած է իշուն պոչին տակը կամ իմ խելապատակիս մէջ:

Երբ Մաքսիմ հաւատափոխ ըլլալու մըտադրութիւնը յայտնեց ինծի, ըրածդ «խենթութիւն է» ըսի: Եթէ խենթութիւնը դէշ բան ըլլար Էրասմ անոր գովասանքը չէր ըներ, պատասխանեց խընդալով: Ահա ուրկէ կուգայ թէ երբ Մաքսիմ Ալեքսանդրին այս գիրքին կը մեկնի ձեռքս անմիջապէս մտքիս մէջ տեղի կ'ունենայ այդ շփոթութիւնը: Մաքսիմին գիրքը խենթութեան գովասանքն է՞ր, թէ անոր իմաստութիւնը: Գլոտէ՞լ թէ Էրասմ: Այս շփոթութիւնը մինչեւ հիմա կը տեւէ մէջս. երբ օրինակի համար գրադարանիս բանաստեղծութեան դարակին առջեւ ըլլամ յանկարծ պրպտումի մէջ կ'ըլլամ, ի՞նչ էր Մաքսիմի իր հաւատափոխութեան վրայ գրած գիրքին անունը, գովասանքը՞ թէ իմաստութիւնը եւ կշիռին նժարը մեքենաբար գովասանքին վրայ կ'երթար: Մաքսիմը բանաստեղծ ըլլալուն՝ աւելի Էրասմին բառը կրնար իրեն յարմարիլ, երբ բանաստեղծական խանդավառութենէ մղուած ձեռքս կ'երկարեմ ու գիրքը կը վերցնեմ տեղէն: Մաքսիմին բառն էր իմաստութիւնը: Այսօր նորէն պատահեցաւ խըճճուած վիճակը ուղեղիս մէջ, ո՞րն է, ինչո՞ւ համար մէկ անգամէն եւ ընդմիշտ մտքիս մէջ չտեղաւորել իւրաքանչիւրը իր տեղը, որպէսզի ամէն անգամ այս նեղացուցիչ կացութեան չմատնուիմ: Այդ մտածումներուս վրայ էի երբ ձեռքս երկարեցի որպէսզի անմիջապէս հաստատեմ ըսածս, բայց ոչ ժամանակաւորապէս, այլ, այս անգամ մնայուն կերպով, բայց ձեռքս ետ բերի հետը եկած էր ուրիշ գիրք մը, Ֆրանսայի Խաղաղականի կղզիներէն երիտասարդ աղջկան մը բանաստեղծութիւններու գիրքը: Մօրիս կղզիէն է, Մակտա Մամէն, որ ահա հաշուեսեղանին միւս կողմը կեցեր է, այն միւս ընկերուհիին հետ, որ ան ճեփճերմակ է, Մակտային կաթով սուրճի գոյն դէմքին վրայ բացուած է քիչ հաստ շրթունքներով բերանը բաց ու թուխ թաթիկին մէջ բռնած քօքթէյլ «Արարատ»ը բերանը տանելու վրայ է: Պահ մը կը կենայ գաւաթը օդին մէջ բռնած, այսինքն օդին մէջ բարձրացուցած, մատներուն ծայրը, եւ խմելու, միեւնոյնն է՝ համբուրելու պատրաստ շրթունքներուն բան ըսելու ձեւով «ուրեմն դուք բանաստեղծութիւնը կը սիրէք: Ինչպէ՞ս թէ չըսիրենք, քանի որ, օրիորդ, հոս Սորպոնի շուքին մէջ կ'ապրինք, ուզենք չուզենք մենք ալ բանաստեղծ կ'ըլլանք: Գիտէ՞ք թէ շուքը սարսափելի բան մըն է, ան մեր մորթին ծակոտիկներէն ներս կը թափանցէ դանդաղ, անզգալաբար, օրերու ամիսներու ընթացքին եւ ներսէն կը գըրաւէ, մեզի ուրիշ մէկը կ'ընէ, ինքզինքը, մեր չուզածը: Մեր ուզածը շատ դրամ վաստկիլ է եւ մենք ահա, ինչպէ՞ս ըսեմ, ձեր ըրածին պէս բանաստեղծ կ'ըլլանք, բառը բառին վրայ շարելով, ինչպէս որմնադիրը՝ քարը քարին վրայ, բառերու որմնադիր կ'ըլլանք:

Մեր «ՊԱՌ ԱՐԱՐԱՏ»ը Սորպոնի քովն էր, անկէ եկած հովը իրմէ բան կը բերէր մեզի, բան մը որ Մակտային ըսածին նայելով կրնար միայն բանաստեղծութիւնը ըլլալ, թէեւ դրամ ալ կը բերէր, մեր «Պառ Արարատ»ին քօքթէյլի համէն ու հոտէն կամ պառին գեղեցկութենէն, լոյսերուն երազայնութենէն ու պառին պերճանքէն Լիլիին վրձինէն անոնց վրայ հոսած գոյներէն, հիւայն մեզի այցելող փրոֆէսէօրներուն յաճախանքովը: Քովի աղջիկը անդադար կը խնդայ, կարծես մէկը անոր անութին տակը կը խըտղտացնէր: Նկատի առի մէկէն, Մակտայէն աւելի կարճահասակ, մկնիկի սիրուն դէմքով մը, իր խնդուքին շնորհիւ սիրուն, շատ սիրուն դէմք մը նոյնիսկ: Դուք ի՞նչ կը գրէք հարցուցի անոր մէկէն: Եւ ան դադրեցաւ խնդալէ: Աւա՛ղ, ալ չխնդաց: Նոյնիսկ հեռացաւ առանց հեռանալու, հեռաւորութիւն եղաւ առանց տեղէն շարժելու: Եղաւ հեռաւորութիւն մը զոր չեմ կրնար բացատրել: Չեմ կրնար ըսել որ դուռը առաւ եւ փախաւ: Մինչ իր տեղն էր, բացարձակապէս նոյն տեղը, գիրք չէր փոխած, ինքը իր վրայ չէր օրօրուեր, գիրք չէր փախած, կ'ըսէիր դուն ինքզինքիդ՝ ո՞ւր գընաց: Կարծես մէկը զինքը գամած էր, այո գամուած էր, անշարժութիւնը իրեն տուած էր հեռաւորութիւնը, չէ, հոս է, եթէ ձեռքս երկարեմ, ձեռքս իր երեսին պիտի դպի: Ինչ զարմանալի է: Երանի թէ չըսէի ըսածս եւ ան օգտուէր իր չարաճճի խնդուքը ճաշակելով, այդպէս սիրուն էր ու համով, փոքրիկ մուկի մը դունչով, առնես ու գրպանդ դնես: Իսկ դուք ի՞նչ կը գրէք ըսած էի, կարծես անսպասելիօրէն եւ այդ չսպասուածն էր եւ չսպասուած խնդուքը կոկորդին մէջ խեղդուեր: Այդ էր պատճառը որ ձերբակալուած մէկու մը պէս եղաւ, շունչ մը քաշեց եւ ըսաւ, օ՜հ ոչ, ես բան մը չեմ գրեր: Կարծես գրելը մեղաւոր արարք մըն էր, այնպէս որ բանաստեղծութիւն գրող Մակտան հաշուեսեղանին առջեւ չըլլալ անկէ քիչ մը հեռացաւ: Ահա, ահա, հիմա գտայ, հորիզոնական հեռացում մը, ուղղահայեաց էր, բայց փոխանակ վեր, դէպի երկինք բարձրանալու, դէպի վար կը հեռանար, ուրիշ խօսքով ինքն իր մէջ ինկաւ եւ դուռը գոցեց: Միայն բերանը բացաւ պատասխանելու համար հարցումիս թէ՝ ձեր ընկերուհիին անունը Մակտա է, Մակտա Մամէ, քանի որ բարակ գրքին վրայ է, իսկ ձեր անունը ի՞նչ է, ըսի հարցաքննիչ ոստիկանի մը պէս, յանկարծօրէն: Երկար առենէն ի վեր հարցումին սպասողի մը պէս մէջ նետուեցաւ, իմ անունս Ֆըրանսուազ է, Ֆրանսուազ Սական: Միտքըս պտըտցուցի գիրքերու վրայ գըրուած ցուցափեղկերու վրայ եւ նման անուն մը չգտայ: Իրաւ է որ Մակտային անունն ալ չկայ եւ թերեւս երբեք պիտի չըլլայ, ան կոկոն եղած ծաղիկ մըն է որ իր բոյրը չէ տուած, ինքը կայ, իր հոտը առնող չկայ:

Ֆրանսուազին հետ զբաղած առենս Մակտային դէմքին վրայ թեթեւ, օդային ժպիտ մը կար, որ կ'ուզէր խօսք ըլլալ, անպայման, կ'ուզէր խօսք ըլլալ, բայց այդ խօսքը մտիկ ընելու ատակ մարդ չկար իր շուրջը: Բեմը պարապ էր այդ պահուն: Այդ բեմը իր անձկալին, անհանդարտ սպասում մըն էր, որ կը թրթռար յանկարծ զարմանալիօրէն նըրբացած կամ անէացած դէմքին վրայ, անոր մորթին, որ արեւայինէն յանկարծ վարդագոյնի դարձած էր, կարծես իր մէջ ինքնորոշման ուժ մը յայտնաբերուած էր: Անմիջապէս որ Ֆրանսուազ լռեց անունը տալէն վերջ, Մակտա հրապարակ եկաւ, բեմ եկաւ ըսել կ'ուզեմ, որովհետեւ ինքնութիւնը փոխուած ըլլալ կը թուէր իրեն, նոյնը չէր զգար ինքզինքը, որովհետեւ միայն դերասանները այդպէս անմիջականօրէն ծպտուիլ գիտեն ըստ իրենց շարունակ ապրող անձնաւորութիւններու: Բեմ եկաւ, մօտեցայ:

Դէմքը գրքի էջի մը պէս բացուեցաւ եւ ձայնը զուսպ, բայց օձապտոյտ ճամբայ մը առնելով՝ հասաւ ականջներուն: Ձեր կինն է, ըսաւ Մակտային ձայնը եւ կզակը վերցուց դէպի հաշուեսեղանին ծայրը բազմած հաշուեմեքենային կողմը: Ես ալ մեքենաբար գլուխս այն կողմը դարձուցի Մակտային մէկէն ի մէկ եղած խորհրդաւոր գլխու շարժումէն վարակուած: Զարմանալի բան մը չէր բանաստեղծուհիին ըրածը: Միշտ ալ կին մը մէկու մը կնոջ մասին խօսած առենը այս ձայնը կ'առնէ, ուր կայ հետաքրքրութիւն եւ հեգնանք, քիչ մըն ալ զարմանք, վարակիչ ու նախանձոտ երանգաւորումով մը, երբ այդ կինը գոնէ այդ պահուն, եթէ ոչ գեղեցիկ, գոնէ անսովոր հմայքով մը կը փայլի խօսակիցին համար: Լիլին աւելի քան զարմանալի լռութիւն մը ունի, լռութիւն մը, որ ինքզինքը ապուշ ընելու կամ ձեւացնելու ձգտում մը ունի: Ապուշ ըլլալու, պէտք էր ըսել ուրիշները իրմէ հեռացնելու համար ոչ թէ մարմնապէս, այլ՝ մտքով, որովհետեւ ձեւականութիւնը նանրութիւն էր:

Դէմքին բոլոր գիծերը ամփոփուած էին աչքերուն վրայ եղած յօնքերուն տակ եւ նստած էին աչքերուն շուրջբոլորտիքը տեսակ մը մունջ զրոյցի համար ինքն իր հետ, ներսէն, տեսողութենէն հեռու: Գըլուխը ծռած էր ձեռքի աշխատանքին վրայ: Յաճախորդի չգոյութեան պահերուն ձեռքի աշխատանք մը կու տար ինքզինքին, որ ինքնին ամէնէն շատ մըտամփոփող բանն էր եւ Լիլին կը թուէր նոյնիսկ ինքզինքէն դուրս, ինքզինքէն հեռացած եւ ինչքան հեռացած էր ինքզինքէն այնքան հրաժարած, ինքզինքը լըքած, ինչ նկարագրի բացակայութիւն պիտի թուէր, իրականութեան մէջ արտասովոր մտամփոփում մըն էր, որ ամէն ինչ, ամէն մէկ բառ, ամէն մէկ ձայն կ'արձանագրուէր ինքնաբերաբար: Խոշոր պատուհանին որուն առջեւն էր, նստած, անոր կաթնաթոյր վարագոյրէն գարնանային խարտեաշ արեւը առատ լոյսով կը լեցնէր պառին այդ մասը, միմիայն այդ մասը, որովհետեւ երկինքին արեւմուտքի սահմանները հասած եւ մեկնումի ճամբան մտած արեւը քաղաքին շէնքերուն վրայէն, անդին մեր փողոցը մտած Սորպոնի եւ Մոնթէնեղի բացուածքէն միայն հոն, Լիլիին անկիւնը կրնար հասնիլ, ամփոփուիլ, ամբարել այդ մասը իր մէջ, ծծելով եւ յագենալով Լիլիին մութ խարտեաշագոյն մազերը ձուլածոյ ոսկիի փայլը սփռելով անոր անկիւնը: Արտասովոր խայտանք մը եկաւ անցաւ ներսիդիէս եւ ես անզուսպ յափշտակութեան մը առարկայ դարձայ: Կայծակի արագութեամբ գլուխս ետ առնելով Մակտային հարցումին պատասխանը տուի զայն առանց երկար բարակ ապացուցած յանցանքի մը զգացողութիւնը ունենալու քանի որ այս բոլորը երկվայրկեան մը չէր տեւած, ան, ըսի յանկարծ, ան իմ բանաստեղծութիւնս է: Միեւնոյն ժամանակ, այսինքն վանկ առ վանկ արտասանութեան հետ զուգահեռաբար, տեսարանը չքացաւ,

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾԱՄՕՐ

ՀՐԱՆՏ ՄԱԹԵՒՈՍԵԱՆ

– Էդ է՞լ դու ես մտածել:

– Բանիս անո՞ւնն ինչ է, բայց, չէ, ես չեմ մտածել:

– Ո՞վ է մտածել:

– Էստեղի տէրուտիրականը:

– Կորխինը՞:

– Մկրտչեա՞նը: Մկրտչեանը երկրաբան է, նրա գործը ջուր գտնել էր, աստղադիտարանը – բանը նա կամաւոր է գըտել: Ուղարկել էին ջուր գտնելու՝ էս հնութիւնները գտաւ: Էստեղի տէրուտիրականը գոմշարուծարանի վարիչն էր, տեսաւ տղերքը էստեղ պտըտւում են՝ եկաւ կողքները կանգնեց թէ՝ ես պահակ: Աշխատավարձ չկար, բան չկար, էնքան կանգնեց՝ դարձրին հաստիքաւոր: Հիմա ռոճիկն ակադեմիայից է ստանում: Փաստօրէն ինձանից հեռատես էր մարդը, եւ արժէ:

– Դո՞ւ ես շատ ստանում թէ ինքը:

– Ո՞նց:

– Աշխատավարձ, պրեմիա, եկամուտ:

– Ե՜ս, նրա ստացածն ինչ էր:

– Բա ինչո՞ւ ես նախանձում:

– Ո՞նց թէ: Էգուցուայ օրը գոմէշների հարցը վերանում է, իսկ թանգարանը մեծ ապագայ ունի: Վիկտոր Համբարձումեանն է ասել:

– Թանգարանի ապագան պահակի՞ն ինչ. յիսուն տարեկան մարդ է, հօ նոր-նոր գիտնական չի դառնալու:

– Ո՞նց թէ: Մարդ կը տեսնի, կը խօսեն՝ կը լսի, մի բան էլ ինքը կ'ասի:

– Ո՞րտեղացի ես:

– Էստեղացի:

– Բնի՞կ:

– Ծնողներս Սասունցի են, ես էստեղ եմ ծնուել, մեր գիւղն առհասարակ Սասունցի է: Տասնութ թուին եկել են, Թուրքերին կռւով դուրս են քշել, էստեղ ապրում ենք: Ջէյրան Թուրքի անունն է, Թուրքերից է մնացել:

Որ կռւով դուրս են քշել՝ լա՞ւ են արել:

– Իմ կարծիքով՝ ոչ: Եղած – չեղածը մի գիւղ ժողովուրդ է եղել, իսկ Երեւանը մեծ քաղաք է, հազար գիւղ կը տեղաւորի:

– Իսկ որ Թուրքերն են ձեզ դուրս արել Սասունից:

– Իրենք գուցէ վատ մտքով են դուրս արել, բայց մենք հիմա քաղաքավարի կեանքով ապրում ենք:

– Քանի՞ երեխայ ունես:

– Երկու երեխայ. մի տղայ ու մի աղջիկ:

– Ինչո՞ւ էդքան քիչ:

– Քիչ չէ, մի տղայ ու մի աղջիկ՝ լաւ է: Տղաս դպրոցում գերազանցիկ է, աղջիկս դաշնամուր է նուագում:

– Բնակարանդ երեւի նեղ է, հա՞:

– Բնակարանս հինգ սենեակ է, այգի, խոհանոց, թէնիս:

– Երեխաներդ քիչ են:

– Տնաշէն, հօ էն հին խաւար ժամանակներում չենք ապրում: Ամօթ էլ է, չէ՞:

Գիւղից մի հեծանւորդ ելաւ, սոսոտում է արտերի ճանապարհին, բայց կարծես առաջ չի գալիս, այլ՝ հեծանիւը թողել էր ու, ծղոտէ գլխարկը ձեռքին, գալիս էր ընդհատ վազքով: Երբեմն բան էր գոռում:

Կողերը ցեխոտ գոմէշը եկաւ կանգնեց Ջրաղացի դռանն ու մռլդաց բաց դռնից ներս. օձն զգաց, որ կողակ տղաներն իրեն տեսել են ջրի տակ ու լող տուեց փախչելու, բայց մի րոպէ անց նրա վըզին մետաղալար էին փաթթել ու ետ ջուրը նետել. բոբիկ – տկլոր մի տղայիկ ու մի աղջնակ լճակի վրայ ձեռքները ծնկներին՝ սրսփուն վախով ցաւում էին կիսամեռ օձի համար. քառասուն օրուայ տառապանքով, ջրով – կրակով քարաքոսից մաքրուեց ժայռի մեհենագիր ելուստը և ժպտաց գաղտնիք բացողի պէս, եւ Պէռլիններից – Մոսկուաներից պրոֆէսօր բերուեց կարդալու. «Տիեզերքն անսահման է եւ Տիեզերքի սահմանը խելագարութիւնն է», բայց կարդաց ալիվալի, այսինքն՝ ալի վալի, ուրեմն՝ Ալի Վալի, ստացւում է Ալի և Վալի, նշանակում է՝ Ալի, Վալի, Թուրք երկու չոբան, հին Ջէյրա գիւղացի, ոչխարը բլրի գլխին, գայլի ահ՝ չկայ, դանակով փափուկ տուֆին գրում են Ալի, Վալի՝ անցնող բեռնատարի վարորդը նկատեց Մեծամօրի լիպրուխ աղբիւրը, մեքենան կանգնեցրեց, ընկերոջ հետ եկաւ ջրի մօտ, ուտելու երշիկ, լաւաշ, տաքդեղ, վարունգի ու ձուի կեղեւը թողնելու աղբիւրի մօտ. քուրդը ծխախոտ է գտել, նստել հարթավայրի ամենայարմար այդ բլրին եւ երգով իրար է տուել աշխարհի ու կորած ձիու ցաւերը. չափրուած գոմշապահը կողմնակի մարդկանց հետ վճռում է Մեծամօր բլրի ապագան, իսկ նրա գոմէշը հիմա ջրաղացում տակնուվրայ կանի իր նախնիների ու իր ողջ նախնիների գիտական առասպելը՝ կողակ տղաները խառնում են լճակի պարզ ջրերը, իսկ մէկն մի չալվարիկով աղջնակն ու տղայ երեխան փուշոտ ճանապարհով վազեցնում են իրենց եռեւից կիսամեռ օձը:

(Շար. – 19)

Fonds A.R.A.M

սրբուեցաւ, սպունգի մէկ հարուածով աւրուածի պէս: Պահ մը ձմեռնային ի-րիկուն եղաւ: Ջիւնը փաթիլ փաթիլ, հան-դարտ, ծուլօրէն արհամարհանքով կ'իյ-նար Լիւքսէնպուրկի պարտէզի ծառե-րուն վրայ եւ իմ վրաս ու գետինը, ուր անոնք կ'անհետանային հսկայ դագաղի մը որկորին մէջ, որ մայթն էր: Պար-տէզին ղռները գոց էին երկաթի իրենց ամբողջ ուժովը եւ ես կը սլքտայի նայ-ուածքս ճաղերէն անդին, սեւ-սեւ մու-թին մէջ, ուր ձիւնի փաթիլներն ան-գամ անտեսանելի էին: Կարծես պարտէ-զին մէջ ձիւն չկար, հակառակ տմոյն անջրպետին մէջ թռուրացող խո-շոր-խոշոր փաթիլներուն: Վերարկուիս օձիքը վեր առած, ու գլուխս անոր գող-ւոր միջոցին մէջ, անշարժ, քարացած գլուխ, որ սակայն ամէն բան շարժա-կան էր հոն: Անդադար կը շարժէին տե-սիլքները, մտածումները, ինքնաստեղծ եւ ոչ թէ ապսպրուած իմ կողմէս, շար-ժանկարի սպիտակ պաստառին վրայ տե-ղի կ'ունենային սուտերներու այդ յա-րաշարժ երթեւեկը եւ ես անոնց հնա-զանդ, կրաւորական հանդիսատեսն էի:

Ներսիդիս գետեղուած էր ահագին ընդ-վըզում մը, անմղելի, անդարձ եւ գիս ինձմէ վարած: Միաժամանակ երկու ֆիլմ կը խաղցուէին մտքիս հրապարա-կին վրայ: Մէկը ընդվզումս էր գոյու-թեան եւ կնոջս նկատմամբ: Ճաշարա՞ն ուզեցիր, առ քեզի ճաշարան, առ, բարով վայելես եւ հովի պէս ինքզինքս դըր-նէն դուրս նետած էի ու հիմա այդ էր որ կը կրծէր սիրտս եւ երկար անհօղի թափառումներէս վերջ երկրորդ ֆիլմը ինծի այդպէս կը ժպտէր, այնպէս կ'ա-ոինքէր, այնպէս կը հրաւիրէր ինչպէս Ոդիսեւս կը կախարդուէր Ջրանոյշներու երկնային ձայներէն: Երկրորդ ֆիլմը ին-ծի այն ձայնն էր, որ ինծի կը պատմէր այն հրաշալի կեանքը որ իմս էր այդ ճաշարանին տէրը ըլլալէս առաջ, ազատ, անպատասխանատու, գործէս վերջ ժա-մանակը իր ամբողջութեամբը կը յանձ-նուէր ինծի, պաշտպանելով երազանքս մինչեւ քաշուած անկիւն մը, մինակ, կը նայէի ձեռքիս, որ գրիչը սեղմած մատներուն մէջ, կ'երթար, կու գար մա-քոքի մը հաւասար կանոնաւորութեամբ ու արագ, գիս յորդեցնելով յափշտակու-թեամբ: Իրականութիւնը, ի հարկէ, այդպէս, բայց ան ինծի կը յայտնուէր իր երանելի պատկերներովը, հիմա որ զայն կորսնցուցած էի: Քիչ մը անդին Պուլըվառ Սէն Միշէլի սրճարաններուն մատուցանողները իրենց վառվռուն արթ-նութեամբը կը սպասարկէին սեղաննե-րու առջեւ նստած յաճախորդները եւ ես ինքզինքս անոնց տեղ կը դնէի, իմ նախ-կին երջանկութիւնս վերապրելու համար:

Զ. Ո.

(Մնացեալը Յաջորդով)

Փակիստան Խորհ. սպառնալիքին առջեւ

Խորհրդային ուժերուն ներխուժումը Աֆղանիստան եւ, յատկապէս, անոնց մէկ մասին կեդրոնացումը Աֆղան-Իրան-Փաքիստան սահմանագլուխին վրայ, վը-տանգաւոր կացութիւն մը ստեղծած է տուեալ շրջագօտիին մէջ: Արդարեւ, ռազմագիտական կարեւոր շրջան մը, այնքան կենսական Արեւմուտքի համար, կրնայ մէկ օրէն միւսը հիմնական վերի-վայրումներու թատերաբեմ դառնալ:

Իրաց այս վիճակին մէջ, մէկէ աւելի պատճառներով չահեկանութիւն կը ներ-կայացնեն Փաքիստանի նախագահին կարգ մը մտքերը, առաւելաբար քաղաքական մեկնաբանութիւններ, արտայայտուած Նիւզուիք շաբաթաթերթի պատասխա-նատու խմբագիրին՝ Առնօտ տը Պօրչ-կրէյվի:

Զօր. Մոհամմէտ Զիա Ուլ-Հաքի հա-մար Մոսկուա իր ուժերը ղրկելով Աֆ-ղանիստան քաղաքական-ռազմական նը-պատակներ հետապնդած է: Երկիրը, որ 15էն 17 միլիոն բնակչութիւն ունի, չատ աղքատ է՝ զուրկ բնական հարստութիւն-ներէ, չունի քարիւղ: Անդին մեծ քանա-կութեամբ քարիւղ կը գտնուի Պարս-կաստան: Աֆղանիստան եւ Փաքիստան նախադուռները կը կազմեն Պարսից ծո-ցին եւ Հնդկական Ովկիանոսին:

Զիա 1978 Ապրիլէն սկսեալ, այսինքն Քապուլի մէջ տեղի ունեցած մարքսեան առաջին պետական հարուածէն ասդին, փորձած է Ուաշինկթընի ուշադրութեանը յանձնել ներկայացուած վտանգը: Ի զուր, քանի յաջողութիւն չէ գտած:

Մոսկուա, համաձայն նախագահին, ինքնաբուխ քայլերու չի դիմեր, հետե-ւաբար, Աֆղանիստանի իրադարձութիւն-ները լրջօրէն մտածուած, հաշուեկշիռի ենթարկուած ծրագրի մը գործադրու-թիւններն են: Մոսկուա օգտուած է օր-ուան եւ ժամանակին ընձեռած պատե-հութիւններէ: Նկատած է, որ Միացեալ Նահանգներուն « ձեռքերը կապուած են » Թեհրանի պատանդներուն հարցին հե-տեւանքով: Նաեւ՝ նախագահական ըն-տրութեանց մրցավազքին պատճառով: Այս այսպէս ըլլալով հանդերձ, Մոսկուա ծանրակշիռ քայլ մը առած է, քանի ասոր հետեւանքները կրնան ծայր աստիճան վտանգաւոր ըլլալ: Որեւէ երկիր, չեշ-տած է նախագահը, որ զինու զօրու-թեամբ կը փորձէ խախտել սահմանուած հաւասարակշռութիւնը, ծանր նախըն-թացներ կը ստեղծէ, մանաւանդ, երբ նման միջոցները անպատասխան կը մնան:

Մոսկուայի քաղաքականութեան հեռա-նկարն է չէզոքացնել Արեւմտեան Եւրո-պան՝ ձեռք ձգելով այս վերջնոյն գոյա-տեւումին անհրաժեշտ ռազմագիտական դօտիները: Ասիկա առաւել քան յստակ է:

Հիմա որ խորհրդային ուժերը Փաքիս-տանի դուռներուն առջեւ շարուած են, ի՞նչ դիրք կրնայ բռնել Իսլամապատ: Գերպետութիւններէ որո՞ւն կրնայ յա-րիլ: Կամ կ'ուզէ՞ մերձենալ Միացեալ Նահանգներուն:

Զօրավարին համար կայ երրորդ ճամ-բայ մը, այն է Չինաստան, որ «անկիւ-նաքարը» կը կազմէ Փաքիստանի արտա-քին քաղաքականութեան: Չինացիք բա-րոյական եւ նիւթական արտակարգ օ-ժանդակութիւն ցոյց տուած են: Իսլա-մապատ 1966էն սկսեալ գրեթէ երկու մի-լիառ տոլարի օժանդակութիւն ապահո-ված է Փեքինէն: « Ասոր համար միշտ երախտապարտ ենք »:

Միւս կողմէ, սակայն խորհրդային յառաջխաղացքը հիմնովին փոխած է ու-ժերու հաւասարակշռութիւնը: Խորհըր-դային բանակները դիրք գրաւած են երկրին սահմանագիծին վրայ: Նման պա-րագաներու աշխարհագրութիւնը իր պարտադրութիւնները կը թելադրէ: Հե-տեւաբար, նախագահին կարծիքով, Փա-քիստան պէտք է հաշտուի ստեղծուած նոր կացութեան հետ, այն է՝ գերպետու-թեան մը ներկայութիւնը իր սահմաննե-րուն մերձ:

Խորհ. Միութիւնը, ներկայիս, գերա-կշիռ ու տիրական ուժ մը կը պարզէ շըր-ջանէն ներս: Գալով Միացեալ Նահանգ-ներուն՝ « անազդեցիկ » դարձած են: Զօրավարը յիշեցուցած է ամերիկացի խմբագիրին արեւելեան հին առածը. — « Երբ հարկադրուած ես ծովուն վրայ ապրիլ, պէտք է գիտնաս գոյատեւել կէտ-ձուկին հետ »:

Անշուշտ, փափաքելի է Ուաշինկթընի գործօն մասնակցութիւնը շրջանի ռազ-մա-քաղաքական կեանքին մէջ: Սակայն պատմութիւնը սորվեցուցած է իրենց, որ չատ պատրանքներ չսնուցանեն: Հարց-տուած է, թէ այժմ Միացեալ Նահանգ-ները ի՞նչ չափով եւ կշիռով դեռ կրնան առաջնորդի դեր ստանձնել Ազատ Աշ-խարհին համար: Ե՞ն թէ ոչ:

Նախագահը անընդունելի չէ նկատած Ուաշինկթընի տրամադրութիւնները օ-ժանդակելու Փաքիստանի: Սակայն Իսլա-մապատ յստակ հարցումներ հրապարակ դրած է եւ կ'ակնկալէ, որ պատասխան-ներն ալ ըլլան նոյնքան յստակ: Նախ դէմ է ամերիկեան ուժերու ներկայութեան իր երկրին մէջ: Խօսակցութեանց նիւթ դարձած հարիւր միլիոն տոլարի օժան-դակութիւնը գտած է աննշան. (նոյնիսկ ինքնամուղ արդիական օդանաւերու ուժ մըն ալ չի կազմուիր): Փաքիստան գըլ-խաւորաբար պէտք ունի պաշտպանու-թեան որակը բարձրացնող զէնքերու: Կա-րելի չէ անջատել նաեւ զինուորական օժանդակութիւնը տնտեսականէն: Միաց-եալ Նահանգները, Չինաստանի օրինա-կով, պէտք է օգնեն, որպէսզի երկիրը տնտեսական գետնի վրայ կայուն վիճակ մը ապահովէ:

Թ. Ա. Թ.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՅ մէջ, Յունուար 13ին, նշուած է խաւանցիներու Բաժակի պահը: Թաք-սիմի Ս. Յարութիւն եկեղեցւոյ մէջ պա-տարագած եւ քարոզած է Շահան Եպիսկ. Սվաճեան: Յաւարտ պատարագի հոգե-հանգստեան պաշտօն կատարուած է Յով-հաննէս եւ Մկրտիչ Խասեան հարազատ-ներու յիշատակին, որմէ ետք Սանուց Միութեան հաւաքատեղին նշուած է Բա-ժակի պահը: Սեղանը վարած է Արա Կիւրտէն: Գործադրուած է գեղարուես-տական յայտագիր մը, որուն մասնակ-ցած է Միութեան Փենթակ նուագախում-բը եւ երգի ու պարի խումբէն երիտա-սարդներ:

×

ՊՈԼՍՈՅ « Գողթան » երգչախումբը, Յունուար 13ին տօնած է իր հիմնադրու-թեան 55րդ եւ Դպրաց Դասու 260րդ տարեդարձը՝ կրօնական եւ աշխարհիկ հանդիսութիւններով: Գումգաբուի Մայր եկեղեցւոյ մէջ պատարագած է Տարօն Քհնյ. Սիրականեան: Արարողութեանց նախագահած է եւ քարոզած Շնորհք Պատրիարք: Յաւարտ պատարագի՝ յա-րակից սրահին մէջ, սարքուած է սիրոյ սեղան զոր վարած է Յակոբ Սվաջըեան: Խօսք առնելով Վարուժան Քէօսէեան ներ-կայացուցած է երգչախումբին անցեալն ու ներկան, յիշեցնելով որ դպրաց դա-սը ունի վեց կալուածներ, որոնց այսօր-ուան եկամուտը՝ 180 հազար լիրա, ամ-բողջովին դրուած է Թաղական Խորհուր-դի տրամադրութեան տակ, Մայր վար-ժարանի ի նպաստ: Նկատի ունենալով որ պատարագի ընթացքին հոգեհանգստ-եան պաշտօն կատարուած էր հայ երա-ժշտութեան վարպետներէն Համբարձում Լիմոնճեանի յիշատակին (մահուան 140-րդ տարեդարձին առթիւ), Տարօն Քհնյ. կարդացած է ընդարձակ ուսումնասի-րութիւն մը նուիրուած հայկական խա-զերու վարպետին: Գեղարուեստական ճոխ յայտագրի մը գործադրութենէն ետք փակման իր խօսքին մէջ Շնորհք Պատրիարք ըսած է. « Այսպիսի զուտ տոհմիկ ու մշակութային սիրոյ սեղաններ պակսիլ սկսած են այլեւս: Սանուց Միութիւնները կը թերանան ի-րենց մշակութային աշխատանքներուն մէջ, որովհետեւ հազուրդ չեն մեր տոհ-միկ ապրումներուն, մեր մշակոյթին: Այս տեսակէտով դարձեալ դպրաց դա-սերն են որ կ'ապրեցնեն ու կը պանծա-ցնեն մեր մշակոյթը »:

ՍՊԱՍՄԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

(Վ Է Պ)

= ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ =

ԺԲ.

Դ է մ ք ի ն ամբողջ մկանունքները ձգտուած բան մը ունէին եւ ճակատը լայնցած կը թուէր իր անխնամ կերպով յարդարուած մազերուն պատճառաւ. եր-բեմն քրտինքի կաթիլներ կը բողբոջէին մազերուն արմատին եւ տենդէն չորցած շրթունքներուն վերեւը. ճերմակ դէմքին վրայ շրթունքը աւելի բարակցած էր եւ ռնգունքները թափանցիկ էին. անոր սեւ աչքերը վիրաւորուած եղնիկի մը ցաւա-գին անուշութիւնը ունէին. աւելի նի-հարցած փէպրիլ ճկունութիւն մը ստա-ցած էր որ անսովոր հրապոյր մը կու տար իր ամբողջութեան կարծես բոլո-րովին նուիրագործուած հոգեկան ցաւին սաստկութենէն. իր շուրջը գտնուող մի-ջակութիւններու մէջ ինչպէ՛ս իր սլացիկ եւ դալարուող հասակը կը կորսուէր հո-վէն մտրակուած եղէգի ցողի մը պէս. տարաշխարհիկ ծաղի՛կ, արեւին կարօ-տովը սգաւոր եւ թառամելու դատապար-տուած մեծ քաղաքին մշուշոտ եւ տա-րամերժ միջավայրին մէջ. իր քաղցր եւ համակերպող աչքերը կ'ըսէին բոլորն ա-սոնք կարծես իրենց մէկ նայուածքով երբ գլուխը ծռած մտիկ կ'ընէր Սատարոֆին: Անիկա կը պատմէր իրեն առաւօտեան քուրսերը Սիրիօն փողոց եւ Մաթէրնիթէ. իրեն կը խօսէր աղջկանը վրայ, ջանա-լով որսալ գոհունակութեան ժպիտ մը մօրը դէմքէն...

Հիւանդապահը միշտ կը ներկայանար եւ լուռ սրահին մէջ կ'արտասանէր թի-ւը. գործաւորի պլուզով վատառողջ դէմք մը յառաջացաւ թեւը կապուած եւ այլեւս աշխատութեան համար անօգուտ՝ կախ-ուած վիզէն:

– Շատո՞նց է որ կը սպասէք կոր:

Այս հարցումին միայն էվա դըրդուե-ցաւ բոլոր էութիւնովը եւ Սատարոֆ նշմարեց որ բերանը կը ձգտուէր ջղա-ձըգօրէն շրթունքներուն ներքեւէն կա-ղապարելով ակռաներուն շարքը եւ իր աչքերը ա՛լ աւելի կը սեւնային, գրեթէ կը կուրնային այնքան անթափանց եւ ան-փայլ մթութիւն մը կը ստանային:

– Բայց Պարոն Սատարոֆ ամէն օր կը սպասեմ ես այսպէս հոս կամ Մաթէր-նիթէ... օրուան մեծագոյն մասը կ'անցնի սպասման սրահներու մէջ միշտ սպա-սելով վերջնական դժբախտութեանը որ պիտի չուշանայ...

– Ինչո՞ւ այսչափ յոռետեսութիւն, Տի-կին...

– Պարոն Սատարոֆ, աւելորդ է զիս խաբել այլեւս. երէկ կէսօրէ ետք Անտոէն տեսայ... մինակս էի եւ ճիշդ վրայ հա-սայ ահռելի տագնապի մը որ ինծի կար-ծել տուաւ թէ ոգեւարն էր արդէն: — Քիչ մը կեցաւ դժուարաւ թուքը կլլելով:

– Կ'երեւայ թէ այսպէս յաճախ ջըղա-յին տագնապներ կ'ունենայ որ կը ծան-րացնեն իր վիճակը. այս առաւօտ իր սը-րահին հիւանդապահէն իմացայ որ երեք գիշեր չարունակական նուաղումներ ու-նեցեր է եւ ամէն սթափումին ինծի եւ աղջիկը ուզեր է տեսնել. անոր համար սոխպողական ձեւով կանչեր են զիս:

– Բայց ինչո՞ւ անմիջապէս ձեզի մօտը չտարին:

– Այդ գիտէք որ անկարելի է. պէտք է սպասել... ա՛հ այս պէտք է սպասել հոս երկար ատեն, անվերջանալի ժամե-րու մէջ որպէսզի հազիւ թէ քառորդ մը կարենամ Անտոէն տեսնել, այն ալ ի՛նչ վիճակի մէջ, Աստուածս, ու յետոյ ա-ռանց շունչ առնելու պէտք է վազել Մա-թէրնիթէ ու հոն անհամբերութենէն սպա-ռիլ, սպասման սրահին մէջ որպէսզի կա-րենամ աղջիկս համբուրել: Յոգնած գը-լուխը ալ աւելի ծռեց եւ մատները իրա-րու անցուց, յետոյ աւելի մեղմ, թաշ-կինակը փնտռեց եւ ճակատին վրայէն սրբեց քրտինքը որ կը յառաջանար մին-չեւ քունքերը: Քովը պառաւը միշտ կ'ար-տասուէր իր ցաւին մէջ առանձնացած ու եսական գրեթէ օսքիլ էվայի տառապան-քին:

(50 – Շար.)

Գ. Միհրան Եփրեմեան, Տէր եւ Տիկին Եփրեմեան Միհրան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ճիվան Միհրան, Գ. Տիգրան Միհրան ինչպէս նաեւ Ճըճըեան, Հազարեան, Միւթեվէլեան, Ալիքեան, Տէրտէրեան, Մայլումեան, Գասպարճեան եւ Թեթէօսեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, մեծ մօր, ազգականին եւ խնամիին՝

ՏԻԿԻՆ ՄԻՀՐԱՆ ԵՓՐԵՄԵԱՆԻ

(ծնեալ Ճըճըեան)

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 19ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի, Յունուար 24, ժամը 9ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Լա Ֆրէք սիւռ Սէնի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբրեւ այդ նկատել:

Այրի Տիկին Մարի Պաղտասարեան, Տէր և Տիկ. Պետրոս-Աննի Ալեքսանեան և զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ժորժ-Քրիսթիան Տէտէեան եւ զաւակները (Ս Շամոն), այրի Տիկին Պաղտասարեան, Տէր եւ Տիկին Գասպար-Հելէն Պաղտասարեան եւ զաւակները Դանիէլ եւ Նաթալի, այրի Տիկին Մարգրիտ Մարգարեան (Արտէշ), Տէր եւ Տիկին Մօրիս Մարգարեան եւ զաւակները (Ս. Շամոն), Տէր եւ Տիկին Յակոբ Տէտէեան (Ս. Էթիէն), Ալեքսանեան ընտանիք (Թուլոն), Տէր եւ Տիկին Հրանդ - Պերճուհի Թադէոսեան, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Պաղտասարեան եւ զաւակները (Ժընեւ), Պր. Ռազմիկ-Պաղտիկ Այրասեան, Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Միքայէլ Միքայէլեան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Տիգրան Միքայէլեան (Մարսէյլ), այրի Տիկին Արշալոյս Խաչատուրեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Յովհ. - Զապէլ Տրիկեան (Մարսէյլ, Տէր եւ Տիկին Եղիշէ - Զարուհի Բագրամեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), այրի Տիկին Նարդուհի Սաքայեան (Մարսէյլ), այրի Տիկին Մարգրիտ Տէտէեան եւ զաւակները (Ամերիկա), այրի Տիկին Պաղտասարեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Համամճեան եւ ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Պապաճանեան եւ զաւակները (Ավինեօն), սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, զաւկին, եղբօր, հօրեղբօր, հօրեղբօր որդւոյն, քեռայրին եւ ազգականին՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆԻ

կսկծալի մահը որ պատահեցաւ կարճատեւ հիւանդութենէ վերջ Յունուար 18ին Ուրբաթ ժամը 10ին, 68 տարեկանին:

Յուղարկաւորութեան արարողութիւնը եւ թաղումը տեղի ունեցան Յունուար 21 Երկուշաբթի Լիոնի Հայ Աւետ. Եկեղեցին եւ մարմինը ամփոփուեցաւ Տէսինի գերեզմանատան ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Որեւէ մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայ իբրեւ այդ նկատել:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ս. Սահակ - Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է.—

Ովսաննա Տէրտէրեան (ծն. Գէորգեան) թաղման առթիւ՝ Տէր եւ Տիկ. Վ. Ելքովանեան (Վալանս), Տէր եւ Տիկ. Մ. Սէմէրճեան (Վալանս), Օրիորդներ Ռընէ եւ Ռոզէթ Թինկիրեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկ. Տ. Քէլէճեան 200ական, Տէր եւ Տիկին Տուրնայեան, Տէր եւ Տիկ. Ա. Ճինկէօզեան 150ական, Տէր եւ Տիկ. Ն. Տէրտէրեան, Տէր եւ Տիկ. Ս. Սամուէլեան 100ական, Տէր եւ Տիկ. Հ. Տէվրիշ Պօյաճեան, Տէր եւ Տիկ. Չէքչէքեան 50ական: Գուլեյի Տէր-Սուքիասեանի (ծն. Հէլվաճեան) թաղման առթիւ՝ Տիկ. Ն. Մելքոնեան դպրոցին 100, Տէր եւ Տիկ. Վ. Մարճոյեան, Տիկ. Ղազարոսեան 50ական: Խսրով Նալպանտեանի թաղման առթիւ Ա. Հոլոբիկեան 300, Նորոյեան ընտ. 200, Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւն 100, Տէր եւ Տիկ. Ա. Դաւիթեան, Տէր-Սամուէլեան ընտ., Խ. Օլանտօ ընտ., Տէր եւ Տիկ. Ժ. Աբիկեան 100ական, Տէր եւ Տիկ. Տ. Ղազարեան, Սահակ-Մեսրոպ երգչախումբին 100, Տէր եւ Տիկ. Մ. Եավէր, Ծովիկեան ընտ., Ա. Նորոյեան, այրի Տիկ. Մ. Նազարեան, Տէր եւ Տիկ. Բ. Նազարեան, Չէքճեան 50ական, Ժաֆի վարչութիւն 50, Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին 50, Ղ. Ղազարեան Սահակ-Մեսրոպ երգչախումբին 50 Ֆր.:

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Պանեէօ - Քաշանի մասնաճիւղին կողմէ, Կիրակի, Փետր. 3 ժամը ճիշդ 15ին

Կը մասնակցի Իսիի ԱՆԻ երգչախումբը ղեկավարութեամբ

ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆԻ

Թատերական ներկայացում Ալֆորվիլի Թատերախումբին կողմէ՝

ՀԻՒԱՆԴՏԵՍԸ

MATINEE CULTURELLE

Avec la participation de la chorale ANI et de la troupe théâtrale d'Alfortville

MAISON DES JEUNES DE CACHAN Ave. Louis Georgeon, Cachan

LIBERATION ARMENIENNE

PRESENTE

« LE TRIANGLE »

en langue arménienne, version originale sous-titrée en français

Une exposition importante traitra principalement de l 'extermination arménienne, du problème arménien et de la dissidence.

SEANCES

LYON : Dimanche, 27 Janvier à 15 h. Mairie du 6ème arrondissement, Rue de Sèze.

PONT DE CHERUY : 3 Février à 15 h. Salle Communautaire Arm. Rue Neuve.

ST ETIENNE : La date sera précisée ultérieurement.

ՀԱՅԿ. ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

կը ներկայացնէ՝

ԵՌԱՆԿԻՒՆԸ

Հայերէն ֆիլ մը,

ֆրանսերէն ենթագրուած

ԼԻՈՆ.— Կիրակի, Յունուար 27, ժամը 15ին, 6րդ Թաղամասի Քաղաքապետարանը, Ռիւ տը Սէզ:

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻ.— Փետր. 3, ժամը 15ին Հայկ. սրահը, Ռիւ Նէօվ:

ՍԷՆԹ'ԷԹԻԷՆԻ Թուականը՝ յետաղային:

FETE ARMENIENNE

A ALFORTVILLE

Organisée par la section de Libération Arménienne, Vendredi 25 Janvier à partir de 19 h. 30, Salle de la Municipalité, 4, Rue de Toulon

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Տէսինի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը Հինգշաբթի, Յունուար 31, իրիկուան ժամը 8.30ին Մշակոյթի Տան մէջ:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Արթիւր Արութեան, Մարսէյլէն, կը յայտնէ իր խորին շնորհակալութիւնները ազգականներուն, բարեկամներուն և մասնաւորապէս երիտասարդ բժիշկ Ժան-Գլօտ Դաւիթեանի, իրենց ցոյց տուած անկեղծ զգացումներուն համար իր վիրաբուժական գործողութեան շրջանին եւ այս առթիւ կը նուիրէ.—

400 Ֆր. Դպրոցասէրին, 400 Ֆր. Ս. Մուրատեան վարժ.ին, 400 Ֆր. Մարսէյլի Նոր Սերունդին, 200 Ֆր. «Յառաջ»ին:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

Nouveau Disco NORAIR

33 Tours

En vente :

TELE CONDORCET
175, Av. Jean Jaurès, CLAMART

VIDEO-SON
49 rue Victor Hugo
ALFORTVILLE

LIBRAIRIE PALOUYAN :
9, rue de Trévise — Paris (9e)

Restaurant NORAIR :
24, rue Rodier — 75009 PARIS

restaurant EREVAN ՃԱՇԱՐԱՆ ԵՐԵՒԱՆ

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՔՈՒՐ ԽՈՀԱՆՈՑ - ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՃԻԹԱՊՈՒՐ, ՄԱՆԹԸ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՊԱՏՈՒԷՐԻ ՎՐԱՑ՝ ԼԱՀՄԱՃՈՒՆ ու ՃԻ - ՔԷՕՖԹԷ

ՈՒՐԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՍՈՒ - ՊԷՕՐԷԿ

ԵՒ ԱՄԷՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ՝ ՊԱՏՈՒԷՐԻ ՎՐԱՑ՝ Խ Ա Շ

FERME LE MARDI ՓԱԿ Է ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

ՃԱՇ ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹՈՒԻ ՆԱԵՒ ՏՈՒՆԵՐԸ, ԱՊՍՊՐԱՆՔԻ ՎՐԱՅ:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին, Կիրակի, Յունուար 27, կէսօրէ ետք ժամը 3ին Գ. Իփէկեան սրահը:

Հայերէն երգ, պար, արտասանութիւն դպրոցի աշակերտութեան կողմէ:

Կաղանդ պապան նուէրներ պիտի բաժնէ սրահը եղող բոլոր մանուկներուն:

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի Բարեկենդանի խրախճանքին, Կիրակի Փետրուար 10, ժամը 13.30ին:

HOTEL ARCADE

2, Rue Cambronne, Paris 15e

Մուտք եւ ճաշագին 100 ֆր.

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՃԱՇ

պատգ. ժողովի առթիւ

Կապ. Խաչի պատգամաւորական ժողովին փակման առթիւ, այս Կիրակի, (Յունուար 27) երեկոյեան ճաշ մը տեղի կ'ունենայ Փարիզի Մշակոյթի Տան մէջ (17, Ռիւ Պլէօ)

Ներկայ կ'ըլլան ՀՕՄի Կեդր. Վարչութեան նախագահուհի ընկերուհի Ա. ԽԱԼԻԿԵԱՆ եւ ընկերուհի Ա. ՉԱՐԽՈՒՏԵԱՆ

Փափաքողներ կրնան մասնակցիլ:

JACQUES CHELELEKIAN

vous propose

du 29 mars au 8 avril

RAMEAUX et PAQUES

à CORFOU avec circuit vers DELPHES

prix : 3 620 F.F.

prix établi le 1. 1. 80 - TOUT COMPRIS

renseignements et inscriptions

Jacques CHELELEKIAN

VOYAGES WASTEELS
87 la Canebière 13001 MARSEILLE
tél. (91) 95 90 12

Org. Lic. A 568

VOYAGES ARMÉNIE 80

calendrier à votre disposition sur demande

Org. Lic. A 97

Ի ՊԱՏԻՒ

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Էսաեան Բարեկամական Միութիւնը եւ Փարիզահայ երգչախումբը Կիրակի, Յունուար 27, ժամը 16ին, Ալեք Մանուկեան սրահին մէջ կը կազմակերպեն ընդունելութիւն մը, որու ընթացքին հեղինակը ունկնդրութիւն եւ մեկնաբանութիւն կուտայ իր Օրաթորիօին մասին, (զոր յատուկ հրաւէրով նաեւ Հայաստանի մէջ ղեկավարեց պետական երգչախումբի եւ նուագախումբի մասնակցութեամբ) ինչպէս նաեւ իր տպաւորութիւնները Հայաստանի երաժշտական կեանքէն:

Գեղարուեստական բաժին — քօքթէյլ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Centre Culturel Alex Manoogian

118, Rue de Courcelles, Paris 17e

Imprimé sur les Presses
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935
du Journal « Haratch »

Fonds A.R.A.M

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
25
VENDREDI
25 JANVIER
1980

LE NUMERO 2 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.565 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 55e ANNÉE — No 14.565

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

«ՁԿԱՐԵՆԱԼՈՎ ՈՉ ԽՕՍԻԼ, ՈՉ ԼՌԵԼ, ԵՏ ԵԿԱՅ»

ԿԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐԷ ՇԱՊԱՆ - ՏԵԼՄԱՍ

Դեռ քանի մը օր առաջ, ոչ ոք մասնաւոր հետաքրքրութիւն մը ցոյց տուած էր Շապան - Տելմասի Մոսկուա կատարելիք ճամբորդութեան, բայց յանկարծ ամէն ինչ փոխուեցաւ, միջազգային վրդէպ դարձաւ Ազգ. Ժողովի նախագահը, շնորհիւ Սախարովի: Արդարեւ Շապան կարճ կապեց իր այցելութիւնը (ինչ որ ի դէպ, մեծ յուզում չէ պատճառած կրեմլինի վարիչներուն) եւ ետ եկաւ: Մամուլին յայտարարեց թէ իր ճամբորդութիւնը հինէն նախատեսուած էր եւ Բրեժնեւի հետ խօսակցութիւնները հաստատած են թէ խոր տարակարծութիւն կայ Աֆղանիստանի շուրջ ու եզրակացուց.— « Մոսկուա եկած, քաղաքական բանտարկեալներու քանի մը ընտանիքներու յոյսերով, յանկարծակի եւ ցնցիչ դէպք մը ցոյց տուաւ ինծի որ ատենը չէր նման յոյսերու: Խորհրդային ղեկավարներու հիւրը, չէի կրնար միջամտել այդ հանրային հարցին մէջ, առանց միջամտած ըլլալու Խորհ. Միութեան ներքին հարցերուն: Ձկարենալով ոչ խօսիլ, ոչ լռել, այլեւս իմ տեղս չէր»: Նոյն օրը ֆրանսական կառավարութիւնը կը դատապարտէր Սախարովի ձերբակալութիւնը, զոր դէմ կը նկատէր Հելսինքիի ոգիին: Համայնավար մտաւորականներն ալ նամակ մը ղրկած են Բրեժնեւի, ուր կը շեշտեն.— « Վարչական միջոցները որոշուած Սախարովի դէմ, անշուշտ դէմ են նման ուղղութեան մը (իմա՛ կարծիքի, արտայայտութեան, ստեղծագործութեան ազատութիւն, ժողովրդավար պահանջը ընդհանրական եւ անհրաժեշտ ամբողջութիւն մըն է ոչ միայն Ընկերվարութեան պայքարին այլեւ Ընկերվարութեան համար իսկ) այդ պատճառով նախընտրեցինք ձեզի յայտնել մեր կարծիքը արտօրէն, յուսալով որ նկատի կ'առնէք: Ընկերական բարեւներով եւայլն»: Ստորագրութիւններու կարգին՝ Ռընէ Անտրիէօ, Լենի Էսքուտերօ, Փիէր Կամառա, Անտրէ Սթիլ, Անտրէ Վիւրմսէր եւայլն:

×

Ֆրանսացի այլ մտաւորականներ եւ արուեստագէտներ, որոնց գլուխը Ժան-Փօլ Սարթր, համաձայն են որ պոյքոթի ենթարկուին Ողիմպիականները: Փիլիսոփան կ'ըսէ թէ միակ արդիւնաւէտ միջոցը կը նկատէ: Այս կոչը ստորագրած են նաեւ Ժիւլիառ, Ռեմոն Առոն, Անտրէ Կլիւքսման եւայլն:

Միւս կողմէ, հակախորհրդային այս ընդհանուր համերգին մաս կը կազմեն նաեւ այլ առաջարկներ՝ վոտկա չխմել, հաւանաբար ձկնկիթ ալ չուտել: Գալով Խորհ. Միութեան, Իզվեստիայի սիւնակներէն կը յայտնուի որ Սախարով ուրիշ բան չէր եթէ ոչ « դաւաճան » մը որ գաղտնիքներ ալ հաղորդեր է արտասահմանի իր տէրերուն...:

«Մագումով Հայ Թուրք երիտասարդի մը» նամակը «Փոլիթիքա»ի

ԽՄԲ.— Թրքական Փոլիթիքա ձախակողմեան շաբաթաթերթին մէջ, հայ երիտասարդի մը հետեւեալ նամակը լոյս տեսած է: Յիշենք որ այս նոյն թերթին մէջ էր որ 1975 Նոյեմբերին հրատարակուած էր Ալի Թալաթի (ա՛յս Թալաթը ուրիշ էր...) մէկ խիստ շահեկան յօդուածը, որ կը վերջանար սա տողերով. « 60 տարուան Հայկ. Հարց մը ունինք մեր առջեւ »:

×

« Ինչո՞ւ կը սպաննուին Թուրք դիւանագէտներն ու դեսպանները: Ինչո՞ւ Ամերիկա ու անոր նման աշխարհակալ երկիրներ զօրավիգ կը կանգնին այս ոճիրներուն: Եւ հակառակ որ ոճրագործները երբեք չեն գտնուիր, այդ ոճիրները կը դիտուին որպէս սովորական դէպքեր: Ինչո՞ւ է ուրեմն որ աշխարհակալ երկիրները պարզապէս հանդիսատեսի դիրքին մէջ կը մնան անոնց դիմաց:

Այս մասին շատ բան ըսուեցաւ ու Հայերը դատապարտուեցան, նոյնիսկ անիծուեցան: Անտարակոյս այս առթիւ դատապարտուեցան նաեւ այն Հայերը որոնք Թուրքիոյ մէջ կը բնակին ու իրենց անձնագրին մէջ Հայկական ծագում գըրուած ըլլալէ ուրիշ յանցանք չունին: Կարծես թէ ոճրագործները անո՛նք եղած ըլլային, գտնուեցան մարդիկ որոնք Գաւրէ Էրմէնիլէր կոչեցին զանոնք, նախատինքներ տեղացուցին բոլոր Հայերուն, ի մէջ այլոց՝ նաեւ Թուրքիոյ Հայերուն: Անընական չէ անշուշտ որ մենաշնորհեալ մամուլի կարգ մը ներկայացուցիչները յանցաւորին քով անմեղն ալ կրակի տան, յանձնուելով իրենց շովէնական զգացումներուն:

Արդէն հայ ժողովուրդը ամբողջ պատմութեան մէջ շահագործուած է: Առաջին Համաշխարհային Պատերազմին ալ անոնք շահագործուեցան ցարական Ռուսիոյ կողմէ:

Զգացումներս արտայայտելով երբ կը գրեմ այս տողերը, երբեք չեմ ամչնար Հայ եղած ըլլալուս համար: Թո՛ղ ամչնան անոնք որ հայ ժողովուրդը ամբողջ պատմութեան տեւողութեան Թուրքերու դէմ որպէս ունելի կը գործածեն: Թող Թուրքիոյ թշնամիները ամչնան: Թող Հայերը արտաւորողները, հայեւթուրք յարաբերութիւններու մէջ թշնամութիւն սերմանողները ամչնան: Ես պարզապէս հպարտ եմ Հայկական ծագումով Թուրք երիտասարդ մը եղած ըլլալուս համար»:

ՕՀԱՆՆԷՍ ԳԱՐԱԳԷՕԶՕՂԼՈՒ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՄԷՅՆԻ սրտի փոքրիկ տագնապի մը հետեւանքով հիւանդանոց փոխադրուած է: 79 տարեկան է:

ԹԻԹՕ լաւ է: Նոյնիսկ անկողինէն ելած է ու բազկաթոռին վրայ նստած: Տրամադրութիւնն ալ բարձր է: Ծանօթ է որ անդամահատման ծանր գործողութենէն առաջ իսկ, 87ամեայ «առիւծը» սըրտի տկարութիւններ արձանագրած էր:

«ԻՒՄԱՆԻԹԷ» փոքրիկ սրբագրութիւն մը ըրած է Մաոշէի առջի օրուան յայտարարութիւններուն մէջ, հաւանաբար չխրտչեցնելու համար կանանց ազատագրման շարժումը: Արդարեւ, Մաաշէ ըսաւ «Քորսիքա էի, 1977 Օգոստոսին, երբ հեռատեսիլէն Միթերանը տեսայ: Կնոջս ըսի՝ պայուսակները կապէ՛, կը վերադառնանք»: Այս « կապէ »ն է որ « կապենք » եղած էր յաջորդ օրուան Իւմանիթէին մէջ:

ՎԱՐՁԱԿԱՌՔԵՐԸ (թաքսի) վերջ տըւին գործադուլին: Ոմանք 15 առ հարիւր յաւելում կը կատարեն մինչ օրէնքը միայն 10 կը թոյլատրէ:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունուար 14-17)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ (*)

Հայաստանի Կեդրոնական Վիճակագրութեան ստասարկութիւնը հրապարակած է հաղորդագրութիւն մը, 1979 Յունուար 17ի համամիութենական մարդահամարի տուեալներու համաձայն Հայաստանի բնակչութեան թիւի ու կազմի մասին: Ըստ ճշգրիտ տուեալներու Հայաստանի բնակչութեան թիւը եղած է 3 միլիոն 31 հազար: 1970ի մարդահամարի բաղդատմամբ բնակչութիւնը աւելցած է 22 տոկոսով: Քաղաքներու բնակչութիւնը աւելի արագ աճած է քան գիւղականը: Տեղի ունեցած է քաղաքային բնակչութեան եւ գիւղական բնակչութեան մակարդակներու մերձեցում: 1970ի համեմատութեամբ բարձրագոյն եւ միջնակարգ կրթութեամբ մասնագէտներու թիւը աճած է 79,7 տոկոսով: 1970էն մինչեւ 1979 մեծցած է նաեւ Հայաստան ապրող ազգերու թիւը: Մարդահամարի տուեալներուն համաձայն Հայաստանի բնակչութեան 99,4 տոկոսը մայրենի լեզուն նշած է հայերէնը:

(*) Խորհ. Միութեան այս մարդահամարին շուրջ մանրամասնօրէն անդրադարձած է Ժ. Մ. («Յառաջ», Յունուար 16):

×

ԵՐԵՒԱՆՑԻ ՔՐՏԱԳԷՏԸ ԻՐԱՔԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ ԹՂԹԱԿԻՑ ԱՆԴԱՄ

Երեւանցի քրտագէտ, Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի Արեւելագիտութեան Հիմնարկի աշխատակից Օրդուխանէ Ջալիլի (Ջալիլով) ընտրուած է Իրաքի Ակադեմիայի թղթակից անդամ: Ջալիլի շուրջ 70 գիտական աշխատութիւններու հեղինակ է: Վերջերս Իրաքի մէջ լոյս տեսած է իր « Քրտական պատմա - երգային բանահիւսութիւնը » լաուար հատորը, որուն համար ան արժանացած է արաբ գիտնականներու բարձր գնահատանքին: Օրդուխանէ Ջալիլի Ակադ. Յովսէփ Օրբելիի թելադրանքով է որ նուիրուած է քրտագիտութեան:

×

ԱՐՓԻ - ՍԵՒԱՆ ՋՐԱՏԱՐ

Արփի - Սեւան ջրատարի վերջին հատուածները միացուած են: Ստորերկրեայ եզակի այդ փապուղին կառուցուած է մէկուկէս քիլոմեթր խորութեան մէջ, Վարդենիսի լեռնաշղթային տակ մինչեւ 3520 մեթր: Լեռնային Սեւանայ լիճը, որ փռուած է ծովու մակերեւոյթէն 2000 մեթր բարձրութեան վրայ, կոչուած է « Հայաստանի մարգարիտ »: Ամէն մէկ Հայու համար Սեւանը ոչ միայն բնութեան ստեղծագործութիւն է, այլեւ խորհրդանշան մը: Բանաստեղծներ դրուատած եւ երգեր հիւսած են անոր մասին: Նկարիչներ չեն դադրած զայն արտադրելու իրենց կտաւներուն վրայ, անոր ալիքներուն աղմուկը ներշնչած է երաժիշտները:

Վերջին տասնամեակներու ընթացքին լիճին մակերեւոյթը իջած է 19 մեթր, մեծ մտահոգութիւն պատճառելով մասնագէտներուն: Նկատի ունենալով որ Հայաստան զուրկ է ուժի աղբիւրներէ, չունենալով ոչ քարածուխ, ոչ նաֆթ եւ ոչ կազ, անհրաժեշտ եղած է կառուցանել Սեւան - Հրազդան ուժի կեդրոնը, որ բաղկացած է վեց ջրակայաններէ: Անոնց շնորհիւ Հայաստանի ելեկտրուժի արտադրութիւնը աւելցած է 110 անգամ, սակայն լիճին ջուրը սկսած է նուազիլ եւ պատասխանատու մարմինները սկսած է մտածել եւ ելք մը գտնել այդ առթիւ:

Վարդենիսի լեռնաշղթային միւս կողմը, Սեւանէն 48 քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ կը հոսի Արփի գետը: Որոշուած է մեծ փապուղի մը փորել եւ այդ գետին ջուրերը հղել դէպի Սեւանայ լիճ: Խորհ. Միութեան կառավարութեան որոշումով սկսած է ջրատարի շինարարութիւնը, մասնակցութեամբ խորհրդային 29 ազգերու ներկայացուցիչներուն:

Ու այսօր յաղթահարուած է վերջին պատնէշը փապուղիի շինարարութեան մէջ: Անիկա եզակի է ոչ միայն իր երկայնքով, այլեւ հորատանցման եղանակով: Շինարարները յաճախ պարտաւորուած են աշխատիլ լեռնաշղթայի ընդերքի ջրերկրաբանական դժուար պայմաններու մէջ: Արփի - Սեւան ջրատարին շնորհիւ կը դադրի ջուրի մակարդակի անկումը լիճին մէջ:

ԹԵՀՐԱՆ

ՀԱՅԿ. ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲՆԵՐՈՒ ԱԶԳԱՅՆԱՑՄԱՆ ՀԱՐՑԸ

ՅԱՏՈՒԿ ՆԻՍՏ՝ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԸ

« Ալիք »ի Յունուար 19ի թիւէն կը քաղենք նոր տեղեկութիւններ հայկ. ակումբներու ազգայնացման մասին: Թեհրանի Թեմական Խորհուրդի հրաւէրով, Յունուար 16ի կէսօրէ ետք Առաջնորդարանին մէջ խորհրդակցական հանդիպում մը տեղի ունեցած է, մասնակցութեամբ « Սիփան » եւ « Արարատ » միութիւններու ներկայացուցիչներու, քանի մը իրաւաբաններու եւ Արտակ Արք. Մանուկեանի, քննելու համար միութիւններու ազգայնացման եւ պետականացման հարցը:

Հանդիպումի ընթացքին, ներկաները կարդացած եւ վերլուծած են Յեղափոխութեան Խորհուրդին կողմէ մշակուած օրէնքը, որով կ'ազգայնացուին (կը պետականացուին) Իրանի բոլոր մարզական ակումբները, որոնց կարգին նաեւ պետական արտօնութիւն ունեցող « Արարատ » եւ « Սիփան » միութիւնները, ինչպէս նաեւ գաւառներու միութիւնները: Թեմին առաջնորդը՝ Արտակ Արք. ըսած է թէ հայկական միութիւններու պետականացման հարցը ազգային մտահոգիչ հարց է եւ պէտք է որ այս վիճակը պարզուի:

Առ այդ, ժողովականները, իրաւաբաններու խորհուրդով, որոշած են որ Թեմական Խորհուրդը պաշտօնական նամակով մը հարցը ներկայացնէ պատասխանատու շրջանակներուն:

×

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՂՈՐԴՈՒՄ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Մոսկուայի ձայնասփիւռի կայանէն յատուկ հաղորդում մը սփռուած է նըւիրուած Արամ Խաչատրեանի: Մէկուկէս ժամ տեւող հաղորդման ընթացքին խօսուած է Խաչատրեան երաժիշտի, մեկնաբանի, մանկավարժի մասին եւ հնչած են հեղինակին գործերը լաւագոյն խումբերու եւ արուեստագէտներու մասնակցութեամբ:

Fonds A.R.A.M

ՕՐԵՐԷՍ ՄԷԿԸ

(Բ. և վերջ)

Գրեց՝ ԶԱՐԵՀ Մ. ՈՐԲՈՒՆԻ

Ժամանակը բաւական անցեր էր, հակառակ իր չոր տեսքին ձիւնի փաթիլները գլխարկիս ու վերարկուիս ծուղակը ինկած հալեր էին ու հալելով գիս լաւ մը թրջեր էին: Փափաք չունէի տեղ մը ապաստան փնտռելու, սրճարան չէի ուզեր, դէմքս ուրիշներուն ցոյց տալէ կը խրտչէի եւ տուն ալ չէի կրնար երթալ: Հպարտութիւնս չէր ներեր: Սկսայ ուղղուիլ դէպի տուն խորհելով մանաւանդ որ ամէն բան մոռնալու միակ միջոցն էր քունը: Ճիշդ այդ պահուն կծու, սաստիկ ցաւ մը զգացի սրտիս վրայ, կամիթի պէս, նոյնիսկ երկուքի ծալուած, կարծելով թէ ցուրտէն կուգար ցաւը, ձեռքս լայն բացած կուրծքիս տարի: Երեւակայական ցաւ մը չէր, ինչպէս կրնար կարծուիլ: Իրական կսկիծ մըն էր, հաւանաբար այդ վայրկեանին ինծի ծանօթ յուզումի սրտիս մկաններուն վրայ գործած պրկումէն: Մտածումով չէ որ յաճախ կը վերլուծուի նման հարց մը: Այդպէս ալ եղաւ: Ուրկէ՞ կրնար գալ նման ցնցիչ յուզում մը, եթէ ոչ կնոջս վրայ ունեցած մտածումէս: Ո՜, դուն ի՞նչ ապուշ մարդ ես, տասնկ օրով կինդ մինակ կը ձգես ու կ'երթաս: Օրը Ծնունդի օրն է: Ամբողջ քրիստոնեայ աշխարհը գոյնզգոյն տարկաներով, պճլտացող ժանեակներով, մոմի լոյսերով զարդարուած եղեւիններու շուրջ հրաշագործ գիշերը եւ դուն կինդ ձգեր կը փախչիս: Դուն միշտ պիտի փախչիս հանդիպած առաջին դարձուածքի մը առիթով, այդ է ձեր ամբողջ պատմութիւնը: Խուչընդոտ մը յայտնուեցաւ, ցատքէ վրան ու տիրապետէ: Տէր եղիր: Ի՞նչ յանցանք գործեց կինդ: Ես որ սկսեր էի տրտնջալ, նախ քրոջս, որ պատմած էր մօրս, որ պատմած էր քեզի եւ դուն է որ ընդյառակեայ խուլ հետապնդումով մը ինծի հոս հասցուցիր, ըրիր ինձմէ ճաշարանի մը տէրը գիս փրկելու համար ծառայութենէ:

Ես քեզի ըսի որ տրտունջ մը չէր քրոջս ըրած խոստովանութիւնս, աւելի՝ հաստատում մըն էր: Ատենէ մը ի վեր, իրաւ է, կ'ամչնայի ըսելու համար որ ես կարսօն եմ, անշուշտ որ հայ շրջանակներու մէջ: Պատերազմէն առաջ ուրախ էի անով, անոր շնորհիւ է որ կրնայի իմ թափառականի բնազդիս գոհացում տալ: Երեք ամիսը անգամ մը լեռ մըն էի, ուրիշ երեք ամիսը անգամ մը քաղաք կը փոխէի կամ ծովեզերքի փալասները, նոյնիսկ անգամ մը հոն է որ հանդիպեցայ պատահաբար տիկին Զապէլ Եսայեանին, որ ինծի ներշնչեց հպարտութիւն: Փարի-Փլաժ էր: Կէսօր մը զինքը գտայ ծովեզերքի աւազին վրայ, աղջիկը՝ Սոֆիկին եւ տղան՝ Հրանդին հետ: Ես կը հիանամ ձեր վրայ, ըսաւ Տիկին Եսայեան, դուք բացառիկ մէկն էք եւ ուրախ ձեր աշխատանքէն, ուրիշներուն պէս սրճարանները չէք քաշքշեր ձեր կեանքը, ասկէ անկէ փրցուած գումարներով: Կէսօրէ վերջերը ազատ ժամերուս Տիկինին եւ երկու զաւակներուն հետ էի, մեր ոտքերը տաք աւազին մէջ խրած ղեղեցիկ ժամեր կ'անցընէինք: Երբ անոնք մեկնեցան, ես անոր ըսածիս վերադարձայ: Ես կ'ուզեմ ապրիլ, չեմ ուզեր սա մտաւորական ըսուած բանը ըլլալ, մանաւանդ իրենց խոժոռ դէմքերով: Այս էր իմ գրելու ազատութիւնս: Երբ քեզի հանդիպեցայ՝ ազատութիւնս քեզի տուի եւ ինծի պահեցի գրելու բնազդս:

1946ին ցարական շրջանէն մնացած շքեղ պանդոկին մէջ եմ, իմ երկու գրչեղբայրներուս հետ, Լեւոն Մեսրոպը եւ Վտարանդին: Աւա՜ղ, ես ալ տեսակ մը մտաւորական եղած էի, քանի որ իբրեւ այդ հրաւիրուած էի Երեւան գրական համագումարի: Հայ խեղճ մտաւորականին համար Մեսրոպը արքայական էր, որ ինծի զզուանք պատճառեց: Վտարանդին վարարած տեսք մը ունէր, կարծես ըսել կ'ուզէր, այս ի՞նչ պատահեցաւ, իսկ միւսը՝ Լեւոն Մեսրոպը ունեւորի ձեւեր սկսած էր առնել, միջավայրին վարժ ձեւերով ու երբ արտասահմանի հետ յարաբերութեան ընկերութեան թարգման – ներկայացուցիչը առաջարկեց որ մեր շքեղ յարկաբաժիններէն մէկուն մէջ առնենք մեր ճաշը, աւելի մտերմիկ շրջանակի մը մէջ, մտերմիկ՝ իրեն հետ: Պահ մը բացակայեցաւ: Անոր վերադարձէն քիչ մը եաքը միջին տարիքի մատուցանողը եկաւ, ճերմակութիւնը կորսընցուցած բաճկոնով, ձախ ձեռքին ապսպրանքի տետրակ մը, միւսին՝ մատիտ, որուն ծայրը դրաւ տետրակին առաջին էջին վրայ եւ համբերութեամբ սպասեց, որ Թարգման – ներկայացուցիչը գայ: Անշուշտ այս զարմանալի չէ, բայց ինչո՞ւ զարմանալի թուեցաւ ինծի: Հետաքրքրութիւնս գացեր էր սպասեակին, որ խղճալի բան մըն էր: Արդեօք ակնոցին համա՞ր: Այն ատեն հոս հիմակուան պէս ակնոց գնելու իրաւունք չկար, բայց ինչ որ սիրտս սեղմեց սպասաւորին ակնոցներուն ճզճիմութիւնն է, որ սպասաւոր-մատուցողին ներքին պատկերն էր: Ինչո՞ւ համար զարմանք ունեցայ: Այո, զարմանալի էր: Զարմանալի էր որ հետաքրքրութիւնս գնաց հաստատուեցաւ անոր վրայ: Արդեօք ակնոցին համա՞ր էր որ ես ինքզինքս կը տեսնէի: Ակնոցին համար գոհ էի: Կրնամ ակնոց գնել եկեր հոս, մինչդեռ ստիպուած էի ակնոցներս հանել գործի գացած ատենս: Այս մտածումներուս վրայ էի երբ սպասեակը յանկարծ շուարեցաւ: Ինչ ընելը չէր գիտեր եւ իր գդլուտքներուն հետեւանքով ակնոցը քթին վրայէն գետին ինկաւ: Սարսափած, ահ – վախ կտրած, ակնոցին եաւեւէն ինկաւ երկու ձեռքերով խարխափելով տախտակամածը յանկարծակի կերպով գտնուած նետուած մէկու մը պէս, որ ուր ըլլալը չի գիտեր, բայց եւ մը կը փնտռէ կոյրգկուրան: Այդ պահուն ան կորսուած մարդ մըն էր, որ աւելի ինքզինքը փնտռելու պէտք ունէր քան թէ իր ակնոցը: Սեղանին ծայրը նստած էր Թարգման – ներկայացուցիչը, որ լեղի արհամարհանքով մը կը հետեւէր խեղճ աշխատաւոր գործաւորին, փոխանակ օգնելու կամ գթութիւն ցոյց տալու: Եւ ես խորհեցայ թէ դժբախտ համայնավարութեան շրջանը դեռ չէր անցեր, որովհետեւ մատուցողը իրեն արտադրողական ուժ չէր ներկայացներ, առանց խորհելու ուրիշ մակարդակի մը նման ինքն այդ պահուն ուրիշներուն կը ծառայէր:

Այն տարիներուն, որ ուրիշ գործերով զբաղեցայ, այդ տեսարանը մտքիս մէջ դամուած մնաց եւ կը սարսափէի երբ կը մտածէի թէ օր մը չէ օր մը կրկին հոն պիտի վերադառնայի:

Ձիւնի փաթիլները սկսան նօսրանալ օդին մէջ, որոնք շնորհիւ քաղաքին լոյսերուն եւ որոնք վերին խաւերուն մթութիւնը մաշեցնելով լուսնոտ խաւ մը կազմեր էին, ուրկէ անցած ատեն ձիւնի փաթիլները արծաթէ թիթեռնիկներու կը նմանէին: Անկէ վար, քաղաքին մէջ, վարանքով, վախկոտ, ամօթահար, կ'իջնէին մայթերուն վրայ ու հոն կը մեռնէին: Ձիւնի փաթիլներուն այս անփառունակ վախճանին վրայ երազելով դեռ կը քալէի, երբ խուսափելով հատիկ – հատիկ երկինքէն ինկող այլեւս խեղճացած, ողորմելի փաթիլները կոխոտելէ միտքս հեռացնելու համար զինքը չար – չարող մտածումներէն: Կուրծքին յուզումը այնքան ուժեր էր, որ գիս լալու կը տանէր: Արդարեւ, աչքերս թրջած էին ներսէն եկող տաք հեղուկներով քան թարթիչներուս վրայ հալող ձիւնէն: Յամառութիւնը ինծի կ'արգիլէր դէպի կինս քալել, բայց քայլերս աւելի վայելուչ քան թէ ես, գիս մօտեցուցեր էին անոր, անհուն փափաք մըն ալ խառնուած կուրծքիս տակի միշտ մեծցող յուզումին, երթալ ծնրադիր համբուրել աջը: Մօտեցայ դրան, որ հարկաւ գոց էր, նայեցայ անոր հիւսուած ճաղերուն տակի ապակիէն: Ճաշարանը պարապ էր: Պատը զարդարող աղջիկներէն ոչ մէկը կար, այս տօնական օրով իրենք ալ ընտանեկան պարտականութիւններով զբաղած ըլլալու էին: Դուռը թեթեւ մը հրեցի, Շաւլին պատին եաւեւ թեւերը կուրծքին վրայ ծալած, նայուածքը առաստաղին վերցուցած՝ կը յօրանջէր: Կինս այդ տեղէն անտեսանելի էր, պէտք էր անպայման քայլ մը առնէի զինքը տեսնելու, յանկութիւնս այդ պահուն այն աստիճանի ուռեցաւ մէջս, որ եթէ չտեսնէի կը զգայի որ վերջին ծայր ահաճ դէպք մը տեղի պիտի ունենար: Անուշադրութեամբ ինծի տեսնելով կինս տեղէն պիտի ելլէր ու դուրս երթար: Մէջքս ծռեցի դուռէն ներս եւ տեսայ զայն: Ոչ, կարծածիս պէս աչքերը լալէն չէին ուռած: Կարկամած չէր: Նստեր էր բարձր աթոռակին վրայ, որ հաշուեմեքենային եաւեւն էր, այսինքն միայն իր գլուխն էր աչքերուս առջեւ եւ անոր վրայ նուազագոյն յուզումի մը հետքը չկար: Ընդհակառակն, իր դիմագծութիւնը աւելի դիմացկուն տեսք մը ունէր, հաստատակամութիւն մը, կարծես թէ վեց ամիսէ ի վեր ամէն օր հազարներով բաց ունեցած շըլլայինք եւ միակ յոյսերնիս այս իրիկուան վրայ շըլլար քիչ մը այդ բացը գոցելու եւ յաճախորդներու հոյլ մը կազմելու համար:

Այնքան խորաթափանց էր դէմքը, որմէ գրեթէ ընկճուած նայուածքս տարի պատմանին դէմքին վրայէն գլխու շարժումներով հարցուցի թէ ոչ մէկ սեղան բռնուա՞ծ էր: Նոյն ձեւով եաքն ալ, գլխով ու աչքերով հասկցուած թէ ոչ: Ասոր վրայ ես քաշուեցայ դուռէն եւ զարնուեցայ եաւեւէս ներս մանել փորձող մարդու մը: Մարդը ներողութիւն ըսաւ մեծ քաղաքավարութեամբ եւ նոյն շունչով հարցուց թէ արդեօք ազատ սեղան մը ունի՞նք գիշերուան տօնախմբութեան համար: Ի՞նչ պատասխանէի, կրնայի՞ խաբել, բայց կարեւորը այն էր որ գոնէ գրաւուած սեղան մը ըլլար ներսը, որպէսզի ուրիշներ քաջալերուէին զայն տեսնելով: Արդ, սեղան մը կայ, բայց ան պահուած է բարեկամի մը համար, բայց անմիջապէս թունդ ելայ խորհելու արտասանուած առաջին վանկին վրայ երբ արդէն մեկնումի շարժում տուած էր մարմնին: Մարդը կենայ ու ընտանիքը բերելու եւ ես այն ատեն ներս մտայ մտայլկուած վիճակով մը: Մարդը պիտի գար, մարդը որ Կուատըլուփի անդրծովեայ գաւառի մը կառավարիչն էր, Թխամորթ, վերին աստիճանի քաղաքավար, ինչ որ աւելի կը ծանրացնէր կացութիւնը: Բարձրաձայն աջ ու ձախ քալելով կը պտտէի ես ինծի, կէս ժամէն կէս գիշեր, պիտի գան եւ միւս–միւսակ գերեզմանային լռութեան մէջ պիտի ճաշէին: Շաւլին իր տեղը կանգնած, անշարժ, դէմքը առաստաղին ուղղուած, նայուածքը միակ կէտի մը յառած էր, թերեւս անկոյս: Չորս հինգ քայլ անդին, Լիլին իր բարձր աթոռակին վրայ, մէջքը ուղիղ, դէմքին արտայայտութիւնը անյեղլիօրէն պինդ, ամուր էր պահակ կանգնած զինուորի մը պէս: Բայց ես

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾԱՄՈՐ

ՀՐԱՆՏ ՄԱԹԵՒՈՍԵԱՆ

Ծղոտէ գլխարկով մարդը եկաւ հասաւ բլուր եւ ձեռքին փայլփլեց խօսափողը: Եւ նրան նախանձով նայում էր գոմշապահը: Ե՛ւ ուրկէ՛ Ճապոնիայից ու ես ինչ գիտնամ որտեղից մինչեւ Արգենտինա ու Ցէյլոն ողջ կասկածամիտ աշխարհը չասի թէ Վիկտոր Համբարձումեանը գոմէշների, կորած ձիերի, մերկ տղաների ու վարունգ ուտող վարորդների մէջ կանգնած է արել աստղերի ծնընդաբանութեան իր գուշակութիւնը, այլ նրա նախնիները եղել են միայն աստղագէտ՝ հարկաւոր է Մեծամօր բլուրը մաքրել այս անվայելուչ բաներից, տակը թողնել միայն չոր բլուրը: Խօսափողը ծղոտէ գլխարկով մարդու ձեռքին դանդաղ բարձրացաւ, ծածկեց դէմքը. հին գոմշապահի դէմքը դարձաւ խօսափող.

– Բլուրն ազատե՛լ կողմնակի բաներից:

– Առաջարկւում է բլուրն ազատել կողմնակի բաներից:

Խօսափողը փայլփլելով նայեց մեզ ու գոմշապահին: Գոմշապահին.

– Քեզ եմ ասում, էյ, կենդանիներդ էս ի՞նչ անասուն են, քշիր էս սահմաններից:

– Ովքեր... անմիջական... առնչութիւն չունեն թանգարանի հետ՝ ազատեն բլրի տարածութիւնը:

– Արտասահմանեան հիւրեր են ժամանում, բլուրը ազատել կողմնակի բաներից:

– Ձեր էդ վարունգը տարէք ձեր տանը կերէք, բլուրն ազատել կողմնակի բաներից:

Մենք ընկերներս փողկապաւորուած ենք, կողմնակին կորած ձիու հոգսն է, գոմէշները, հաց ուտող վարորդները, մերկ տղաները: Բայց շրջակայքը հըրկելու ամենայարմար տեղը այս բլուրն է: Քուրդը հարցրեց.

– Էն ի՞նչ է ասում:

– Ասում է ձիդ գնա փնտրիր էնտեղ, որտեղ ճապոնացիներ չեն գալու:

– Ճապոնացին ո՞վ է:

– Աստղագէտ է, գալու է էստեղ:

– Ճապոնիան որտե՞ղ է: Մի ծխելիք տուէք:

– Ջերմատանի մօտ է:

– Հա: Վայրենի է, մարդ չի տեսե՞լ:

Վարորդ ու ընկերը ուտելիքը վերջացրին, մի կուշտ խմեցին աղբիւրի ջրից, նայեցին Մասիսին, երկնքին, խեղդուելով բխող աղբիւրին՝ դրանց կապի մէջ կար ինչ-որ թախծոտ իմաստ, որը չէր որոշակիանում, ուղղակի կար այնքան, ինչքան որ կայ առհասարակ մի թախծոտ իմաստ աստծու ստեղծած ամէն ինչի մէջ. Նրանք ջրից ու հացից այլեւս ուզելիք չունէին. Նրանք լիովին պատրաստ էին դիմաւորելու համաշխարհային գիտնականների. իրենք իրենց խորապէս յարգելով՝ նրանք նստեցին ու սպասեցին. Նրանք գիտեն Անդրանիկի, Նոյի, Փարիզի, կոմունիզմի եւ կապիտալիզմի մասին, եթէ պահանջուի՝ մեր ազգին խայտառակ չեն անի, իսկ առհասարակ՝ Հայաստան շատ են գալիս էս վերջերս, հարկաւոր է մի փոքրիկ արհեստանոց սարքել մի նկուղում, արհեստանոցում սարքել զոյգ Մասիսի պատկերը, փոքրիկ վանքեր եւ վաճառել այնտեղ, որտեղ արտասահմանցի հիւրեր շատ են լինում, թէ չէ՝ վարորդի գործն էլ մի գործ չի:

Գիշերը բացայայտուած կարասների մօտ տնտեսութեան ղեկավարը նստել էր, Արարատեան հովտի բոլոր ձայներն ու մտադրութիւններ ալիք էին տալիս ու հանդչում թէ քնում կարասների մէջ, եւ այդ մարդն զգում էր, որ ինքը հիմա յանցանք է գործելու: Հերն անիծած, ո՛չ Ամերիկան է Ամերիկայի նախագահինը, ոչ էլ այս այգին է այս մարդունը. Թող գան, դարձնեն թանգարան, այգեպանը դառնայ հիւրերի առջեւ թանգարանի դուռը բացող իսկ հացն ու գինին, ինքնաթիռով, թող բերեն Մատակարարից: Ինքնաթիռին մի բան պատահի՝ թող ուտեն թանգարանի կարասներն ու ուլունքները:

(Շար.– 20)

Fonds A.R.A.M

ԹԵՀՐԱՆ

Բնակարաններ Հայ Կարիքաւորներուն

Կիրակի, Յունուար 13, կէսօրէ ետք Թեհրանի Ազգ. Առաջնորդարանին մէջ տեղի ունեցած է հանդիպում մը Թեմական առաջնորդ Արտակ Արք. Մանուկեանի եւ « Կարիքաւորներու համար բնակարանաշինութեան Գրասենակ »ի վերահսկիչ Հաճ Հասանէ Քարուպիի փոխանորդ ճարտ. Մոսավաթի միջեւ: Ներկայ եղած է նաեւ ճարտ. Վարուժան Դաւիթ Ապրամեան:

Արտակ Արք. եւ Թեմական Խորհուրդի ատենապետը՝ Տոքթ. Վարդգէս Նահապետեան, շնորհակալութիւն յայտնած են ցուցաբերուած ուշադրութեան համար հայ կարիքաւորներու նկատմամբ:

Պարսիկ ճարտարապետը խօսք առնելով նշած է. « Ես կը հաւատամ, որ Հայութիւնը Իրանի յեղափոխութեան ամէնէն հաւատարիմ համայնքներէն մէկն է, քանի որ տեսանք՝ թէ՛ անցեալին եւ թէ՛ խալամական յեղափոխութեան ընթացքին եւ նոյնիսկ անոր յաջողութենէն առաջ Հայութիւնը ցոյց տուաւ իր աջակցութիւնը: Իրանի յեղափոխութեան եւ մեր տեսանկիւնէն դիտած Հայերը տարբեր են յեղափոխութենէն ետք յեղափոխականացածներէն: Այս պատճառով ալ, բոլոր փոքրամասնութիւնները, մասնաւորաբար հայ կարիքաւորները պիտի օգտուին մեր Գրասենեակին կողմէ տրուելիք օժանդակութենէն »:

Ապա մանրամասն բացատրութիւններ տալէ ետք Գրասենեակի տարած եւ ընթացքի մէջ եղող աշխատանքներու մասին, ճարտարապետը դիտել տուած է, թէ Գրասենեակի օժանդակութեան կալուածին մէջ կ'իյնան նախ յեղափոխութեան ընթացքին նահատակուածներու ընտանիքները, վիրաւորները եւ ապա կարիքաւորները, որոնք զուրկ են բնակութեան տարրական միջոցներէ: Առ այդ, խնդրած է ունենալ յեղափոխութեան բոլոր հայ նահատակներու ընտանիքներու, վիրաւորներու եւ կարիքաւորներու ցանկը, որպէսզի անոնց բնակարան եւ նոյնիսկ ուտեստեղէն տրամադրուի:

Հանդիպումին ներկաներէն Վազարշակ Թահմասեան՝ Մաճիտիէ Թաղամասի Բնակարանի Խորհուրդի անդամ, յայտնած է թէ միայն Թեհրանի մէջ շուրջ 2000 հայ ընտանիքներ կան, որոնք բնակարանի խիստ կարիք ունին. 48 ընտանիքներ ալ կան, որ շատ գէշ պայմաններու մէջ կ'ապրին եւ բնակարանի հարցին մէջ բնականաբար նախապատուութիւնը անոնց պէտք է տալ:

Պարսիկ պաշտօնատարը նկատի առնելով այս պարագան ըսած է, թէ Գրասենեակը պիտի ջանայ մինչեւ մէկ շաբաթ այդ 48 հայ ընտանիքներուն համար առժամեայ բնակարան գտնել: Իսկ 2000 հայ կարիքաւորներու ընտանիքներու համար ալ առաջարկած է կառուցանել հայաբնակ փոքր քաղաք մը, որուն նախագիծը արդէն պատրաստուած է: Այդ քաղաքին համար նախատեսուած են բուժարան, խանութներ, դպրոց, եկեղեցի, զբօսավայր, լողարան եւ արդիական քաղաքի մը բոլոր յարմարութիւնները:

Արտակ Արք. գոհունակութիւն յայտնելով նախագիծին համար, առաջարկած է այդ քաղաքը կառուցանել հայաբնակ թաղամասերէն մէկուն մօտ, աւելցնելով որ Մաճիտիէի կողքին՝ Շամս Ապատի մէջ, գոյութիւն ունին ընդարձակ հողամասեր, որոնք նպաստաւոր են յիշեալ նախագիծին համար:

այնպէս անհնմարելի չարժումներ ունէին դիմագծերը, խլրտում մը, ներսը, հեռուները, զոր չէր կրնար ամբողջապէս ծածկել: Յանկարծ, տուներուն վրայէն տեղէ մը կէս գիշերուան ժամացոյցի մը տասներկու հարուածները լսուեցան եւ մեզ երեքս իրարու բախեցին, կարծես անըսպասելիօրէն, իւրաքանչիւրս ներսիդին: Կէս գիշեր է, ըսաւ կինս, ու լռեց: Ճիշդ այդ պահուն ամոլ մը ներս մտաւ, իրեն հետեւեցան բազմանդամ ընտանիքի մը անդամները, յետոյ ուրիշներ, նորէն ուրիշներ: Սրահը լեցուեցաւ, ինչպէս նաեւ Պառը իր չրջապատով: Այն ատեն Կուստըլոֆի կառավարիչը եւ կինը իրենց երկու մանչ զաւակներով ներս մտան, լափ լեցուն սրահի մը մէջ ճառագայթող ուրախութիւն մը իրենց դէմքերուն վրայ: Կինս կէս գիշերին կէսօրուան արեւոտ ժպիտ մը դըրաւ երկու այտերուն մէջ բարեւելով ամէն մէկ ներս մտնողին, բարի եկաք, բայց եկաք, կը կրկնէր չարունակ բոլորովին մոռացութեան տուած քիչ առաջուան դիմախոժոռ կինը, որ ինքն էր եւ որ արդէն անցեալին, հին անցեալի մը կը պատկանէր:

Այսպէս գիշերը անցաւ աներեւակայելիօրէն ուրախ եւ զուարթ, մինչեւ առաւօտ, մինչեւ ուշ առաւօտ եւ ես կանգնեցայ դեռ զուարճացողներուն մէջտեղը եւ ձեռքերս վերցուցի, ձայն տուի, իմ սիրելի բարեկամներս, հիմա ա՛լ ձեզի դուրս պիտի նետենք, բայց ինչպէս Աստուծոյ հրեշտակները, Ադամն ու Եւան, դրախտէն դուրս վռնտեցին: Ձեզի մեր կողմէն պիտի հիւրասիրենք սուրճով, կաթով, շոքոլայով, թէյով, այս վայրկեանիս փուռէն եկած տաք մահիկներով, որպէսզի մենք ատեն ունենանք պատրաստուելու կէսօրուան սպասարկութեան: Ուստա՛ պոռացին բոլորը մէկ և ըրին ըսուածին պէս, կերան, խմեցին և մեկնեցան: Ես կինս վերի փոքրիկ սրահը տարի, անկողին մը պատրաստեցի ու պառկեցուցի: Պառկելէն առաջ յանկարծ թեւերը բացաւ վզիս շուրջ պլլելով զանոնք եւ ականջներուս մէջ շշնջալով, Զարեհս, իմ Զարեհս, ցաւալի է որ աղօթել չես գիտեր ինծի պէս, բայց ինչ որ ըրիր այս գիշեր, աղօթքներու հետ մրցող բան մըն էր:

Զ. Ո.

ՊԱՏՄՈՂԸ՝ ԹՈՒՐՔ Է, ԸՆՈՂԸ՝ ՀԱՅ Է ԵՂԵՐ

Յունուար 13ի «Հիւրրիյէթ»ը իր Կիբակնօրեայ յաւելուածին մէջ, Զիա Ագչափարի ստորագրութեամբ հետեւեալ « հետաքրքրական » պատմութիւնը կը պատմէ, Կիպրոսէն.—

×

« Ամիսներէ ի վեր լաւ լուր մը չէինք կրցած տալ: Այս տառապանքէն պիտի փրկուինք հիմա: Էյէ՛յէյ, լաւ ականջ տուէք հիմա ինծի: Մեր դրամն ալ ոսկիի նման արժէք չահիլ սկսաւ: Մեր դրամը բոլոր օտար դրամներու դիմաց վերջին երեք ամիսներու ընթացքին 40 առ հարիւր փրիմ չահեցաւ:

Թէ՛ սեւ շուկայի մէջ, եւ թէ սպիտակ շուկայի, անգլիական սթերլինը 125 լիրայէն իջաւ 85 լիրայի, տոլարը 50 լիրայէն՝ 35 լիրայի, գերմանական մարքը՝ 30 լիրայէն՝ 22,5 լիրայի:

Ալ ոչ ոք այստեղ (Կիպրոսի մէջ) պիտի կարենայ գանգատիլ որ մեր դրամը նամակադրոշմ դարձաւ: Այլեւս ամէն մարդ Թրքական դրամի ետեւէն է...:

Եւ ան որ Թրքական դրամին արժէք կը չահեցնէ կիպրոսցի Հայ մըն է, Մանուկ:

Թէեւ Մանուկ անուն այս Հայը այս գործէն մեծ դրամ չահիլ սկսած է, բայց վնաս չունի, չէ՞ որ ան մեր երեսը խընդացուց:

Այս Մանուկ էֆէնտին Լառնաքայի մէջ պատառաքաղ – դանակի գործարան մը ունէր: Երբ Թուրք Խաղաղութեան Արշաւը սկսաւ Կիպրոսի վրայ, ան ալ, որպէսզի իր նպաստը բերէ ձիւնակոյտի մը նման մեծցող Թուրքեւյոյն առեւտրական յարաբերութիւններուն, իր փոքրիկ գործատեղին մեծցուց, զայն կատարեալ գործարան մը դարձուց: Աւելին ըլլալով համաձայնեցաւ այս մարզին մէջ նշանաւոր անգլիական հաստատութեան մը հետ:

Մանուկ էֆէնտին լաւ գիտէր թէ Թուրքերը մեծ սկարութիւն ունին պատառաքաղ – դանակի – կազմածներու նկատմամբ: Իրեն մեծաքանակ ապսպրանք տուող մաքսանենգներուն, ան ալ սկսաւ հետեւեալը թելադրել. « Դուք ինծի փոխանակ ապրանք բերելու, Թրքական դըրամ բերէք, ես ձեզի անոնց վրայ դըրուած արժէքէն աւելի պիտի վճարեմ »:

Մանուկ էֆէնտիին ուզածը մետաղադրամներ էին: Բարի լուրը անմիջապէս տարածուեցաւ ամէն կողմ: Կարճ ժամանակի մէջ հրապարակէն հաւաքուեցան բոլոր այն 5, 2,5 ոսկինոցներն ու 50 կամ 25 ղրչ.նոց մետաղադրամները, զոր կարելի էր գտնել: Երբ Կիպրոսի հրապարակին վրայի Թրքական մետաղադրամները սպառեցան, կարգը եկաւ Անատոլուի եւ մաքսանենգները սկսան հաւաքել հարաւային նահանգներէ այնքան մետաղադրամ, որքան կրնային, 5 ոսկինոցը 7 ոսկիի, 2,5 ոսկինոցը 390 ղրչ.ի, մէկ ոսկինոցը երկու ոսկիի ծախուիլ սկսած էին:

Ի՞նչ կ'ընէր սակայն Մանուկ էֆէնտի այս դրամները: Այս դրամները այժմ Լառնաքայի մէջ մեքենայի մը մէկ կողմէն կը մտնեն որպէս մետաղադրամ, իսկ միւս կողմէ կ'ելլեն որպէս պատառաքաղ կամ դանակ:

Ամէնէն տարօրինակը այն է որ այս պատառաքաղներն ու դանակները շատ անգամ Թուրքիա կը ներածուին, որպէս արծաթապատ սպաս, կամ երբեմն մինչեւ իսկ զուտ արծաթեայ սպաս:

Զգացմանք եթէ ըսեմ որ հիմա մեզմէ շատեր իրենց ճաշը կ'ուտեն, իրենց թէյը կը խառնեն կամ իրենց կարկանդակը կը ճաշակեն անով, որ մինչեւ մը առաջ իրենց գրպանէն ելած էր որպէս մետաղադրամ»:

ՅԱՋՈՂ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղը, քանի մը տարիներէ ի վեր սովորութիւն ըրած է տօնել հայկական Ծնունդը Սոֆիթէլի շքեղ սրահին մէջ:

Յունուար 5ի երեկոյեան արդէն իսկ գրաւուած էին սեղանները եւ « Կայծակ » նուագախումբը՝ իր երիտասարդ ուժերով, մեծ խանդավառութիւն կը ստեղծէր: Մասնաճիւղին պարախումբը կը հրամցնէր քանի մը տոհմիկ պարեր, արժանանալով ներկաներու ջերմ գնահատանքին:

Տեղին է նշել որ Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղը բաւական լայն գործունէութիւն ունի իր շրջանին մէջ: Մեծ զոհողութիւններով կը պահէ միօրեայ դպրոց, որ շարունակութիւնն է նախկին Խրիմեան դպրոցին: Այսօրուան երիտասարդութեան մեծ մասը իր հայերէնը կը պարտի այդ դպրոցին: Ներկայիս հայերէնի միօրեայ դասընթացքին կը հետեւին 35 աշակերտներ: Պարի դասերուն կը հետեւին 45է աւելի մանուկներ: Կապոյտ Խաչը իր շրջանին մէջ կը վայելէ համակրութիւնը բոլորին եւ քաջալերանքը իր ձեռնարկներու ատեն:

Իսիի մասնաճիւղը մասնաւոր շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց՝ որոնք նեցուկ կեցան իր ձեռնարկին նիւթապէս եւ թանկագին առարկաներ նուիրելով իր վիճակահանութեան համար:

Տ. ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԹՈՐՈՆԹՈՅԻ « Հայ Կեդրոն »ի սրահին մէջ, Դեկտ. 9ին, նշուած է Հ. Յ. Դ. Օրը: Բացման խօսքը արտասանած է «Սողոմոն Թեհլիրեան» կոմիտէի հերթապահը՝ ընկ. Վիգէն Աճէմեան: Ապա 12 երիտասարդներ իրենց երդումը ընելով անցած են Հ. Յ. Դ.ի շարքերը, կնքահայրութեամբ ընկ. Անդրանիկ Կէտիկեանի: Բանախօսած են ընկերներ Մարդար Շարապխանեան՝ Հ. Յ. Դ.ի քաղաքական աշխատանքներուն, իսկ Զաւէն Սարգիսեան՝ Հայկ. Դատի եւ հողային պահանջներու մասին: Հանդիսութիւնը շարունակուած է խրախճանքով:

ՍՊԱՍՄԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

(Վ Է Պ)

= ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ =

ԺԲ.

Սպասողները մէկիկ մէկիկ կ'անհետանային եւ սպասման սրահը աւելի ցուրտ ու տխուր կը դառնար գրեթէ մութ՝ անթափանց ապակիներէ անցնող լոյսը անկարող ըլլալով դերաններու մէջ թափառող ստուերները ցրուելու. Սատարոֆ ոտքի կանգնած կը նայէր Էվային եւ հիմակ կը հասկնար անոր ամբողջ էութեան վրայ դրոշմուած դժխաւոր տաղտուկը, անսահման յոգնութիւնը սպասման սրահներու մէջ դեգերող կեանքին: Դէպի առաջ երկնցած թուշը ու անհամբեր ոտքերը որ չարունակ կը չարժէին սեւ շրջազգեստին տակէն իր սեղմուած շրթունքը, բոլորն ալ կը բացատրէին, մանաւանդ երբ անոր հարցուց.

– Ի՞նչ կ'ըսեն կոր բժիշկները Անատէլի համար: Էվա գրեթէ փութկոտութիւնով եւ տեսակ մը չեշտով պատասխանեց.

– Կ'ըսեն թէ երկար պիտի չտեւէ...

Սատարոֆ բոլոր հասակովը կանգնեցաւ, պատրաստ՝ զայն դատապարտելու եւ միանգամընդմիշտ հեռանալու Էվայէն բայց անոր վիրաւոր եղնիկի աչքերը իրեն դարձան եւ հանդարտութեամբ հանդչեցան իր վրայ. հակառակ իրեն, ձեռքերը դողդղացին եւ տկարութիւն ըզգաց մինչ այդ մթին նայուածքը կարծես ինքզինքը պաշտպանելու համար ողոքիչ, դառն եւ յուսահատ կը կրկնէր.

– Սպասել, սպասել, սպասել...

Օդը կը մթննար եւ սպասման սրահին մէջ գերանները ցցուած չուքեր կը ձգէին որոնք գետնի վրայ կը խաչաձեւէին զիրար. պառաւը իր անկիւնին մէջ կ'արտասուէր. բայց արցունքները աւելի ցանցառ էին եւ արտեւանունքը կարծես մորթազերծ կ'արիւնէին... քօնսուլթասիոնի սրահէն բժշկապետին ձայնը կը լսուէր որ յստակ չեշտերով տեղի անուններ կ'արտասանէր. հեռաւոր սրտումներ կը լսուէին եւ կայծակը կը փայլատակէր երբեմն. հիւանդանոցի ժամացոյցը կէսօր զարկաւ. քիչ մը ետքը Սատարոֆ եւ Էվա մինակ էին սպասման սրահին մէջ եւ կը սպասէին որ հիւանդանոցին պաշտօնեաները ճաշեն եւ ցերեկուան հանդիստի ժամը անցընեն որպէսզի կարենան իրենցմով զբաղիլ:

. (51 եւ վերջ)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ

«ՅԱՌԱՋ»Ը

ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

Fonds A.R.A.M

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԼԸ ՔԱՆԷ.— Պ. Ճարխչեան 80 ֆրանք կը նուիրէ:

×

ՊՐԻՒՍԷԼ.— Ոմն՝ 70 ֆր. կը նուիրէ:

×

ՌՈՄԱՆ.— Տիկին Զաթրեան 40 ֆր. կը նուիրէ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի յաղթական հերոսամարտի տօնակատարութեան 65րդ տարեդարձը Ապրիլ 13ին, «Վասպուրական» սրահին մէջ ժամը 13ին ճաշով:

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի Բարեկենդանի խրախճանքին, Կիրակի Փետրուար 10, ժամը 13·30ին:

HOTEL ARCADE
2, Rue Cambronne, Paris 15e
Մուտք եւ ճաշագին 100 ֆր.

Odyssée d'un Enfant Arménien

par Khoren Margossian
Ed. La Pensée Universelle
Prix 26 F. 50

En vente dans toutes les librairies
Ainsi qu'à la Librairie Samuelian,
51, rue M. le Prince, 75006 Paris
H. Palouyan, 9 rue de Trévise
75009 Pris.

CENTRE CULTUREL
N. FRINGHIAN
6, Ave. Bourgain,
ISSY LES MOULINEAUX
Samedi, 26 Janvier à 20 h. 30

Conférence et Projections

sur la SCULPTURE MEDIEVALE ARMENIENNE
par PATRICK DONABEDIAN

1er FEVRIER :
Projection du film arménien
QUAND VIENT SEPTEMBRE
8 FEVRIER :
Projections de films du jeune cinéaste arménien d'Iran :
E. BALAYAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Տէսինի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը Հինգշաբթի, Յունուար 31, իրիկուան ժամը 8·30ին Մշակոյթի Տան մէջ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Ճաշ

պատգ. ժողովի առթիւ

Կապ. Խաչի պատգամաւորական ժողովին փակման առթիւ, այս Կիրակի, (Յունուար 27) երեկոյեան ճաշ մը տեղի կ'ունենայ Փարիզի Մշակոյթի Տան մէջ (17, Ռիւ Պլէօ)

Ներկայ կ'ըլլան ՀՕՄի կեդր. Վարչութեան նախագահուհի ընկերուհի Ա. ԽԱԼԻԿԵԱՆ եւ ընկերուհի Ա. ՉԱՐԽՈՒՏԵԱՆ

Փափաքողներ կրնան մասնակցիլ:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին, Կիրակի, Յունուար 27, կէսօրէ ետք ժամը 3ին Գ. Իփէկեան սրահը:

Հայերէն երգ, պար, արտասանութիւն դպրոցի աշակերտութեան կողմէ:

Կաղանդ պապան նուէրներ պիտի բաժնէ սրահը եղող բոլոր մանուկներուն:

ՀԱՅԵՐԷՆԸ ԱՌԱՆՑ ՈՒՍՈՒՑԻՉԻ

pour apprendre reviser, conserver la langue Arménienne

Dans le cadre de ses activités, la Bibliothèque publique d'information du Centre Georges Pompidou vous propose une nouvelle production :

L'ARMENIEN SANS MAITRE

une méthode d'auto-enseigement en trois niveaux, comprenant : un manuel et douze cassettes.

Vous pouvez bénéficier d'un prix préférentiel pour un tirage limité à 100 exemplaires.

Pour toute information relative à l'utilisation et au programme pédagogique de cette méthode de langue, vous pouvez vous adresser :

BPI, Médiathèque de langues
Tél : 277-12-33, poste 44-92

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղին կողմէ, Կիրակի, Փետր. 3 ժամը ճիշդ 15ին

Կը մասնակցի Իսիի ԱՆԻ երգչախումբը ղեկավարութեամբ
ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆԻ

Թատերական ներկայացում Ալֆորվիլի Թատերախումբին կողմէ՝
ՀԻՒԱՆԴՏԵՍԸ

MATINEE CULTURELLE

Avec la participation de la chorale ANI et de la troupe théâtrale d'Alfortville
MAISON DES JEUNES DE CACHAN Ave. Louis Georgeon, Cachan

LA CAPPADOCE

spécial !

27 janvier soirée tzigane
avec
LES IVANOVITCH

du 7 au 31 janvier
la chanteuse noire américaine
NIVO

Réservations : 375-05-30 — 67 bis, Quai Blanqui — Alfortville 94

MARANE - ՄԱՌԱՆ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

Ձոխ եւ ընտիր տեսակներ
ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
Կ'արժէ այցելել

MARANE épicerie orientale
1 bis, rue de l'Arbalète, 75005 Paris tél. 535 - 85 - 26
métro Censier-Daubenton, sur la rue Mouffetard

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պուլ. Օտտոյի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, ի յիշատակ հանգուցեալ Արաքսի Սարգիսեանի թաղման առթիւ.— Սարգիսեան ընտանիք 100 ֆր., Տէր եւ Տիկ. Արշալոյս Կօթիէ 10, Տէր եւ Տիկ. Կոնոյեան 50, Տէր եւ Տիկ. Գզրգճեան 20: Հանգուցեալ Վահան Վարդանեանի թաղման առթիւ Տէր եւ Տիկ. Արսէն Տէր – Զադարեան 50, այրի Տիկ. Բարիզ Արմաղանեան 30, Տէր – Վարդանեան Վահագն 30, Աւետիքեան ընտ. 100 (Վիէն): Ի յիշատակ հանգուցեալ Արաքսի Սարգիսեանի մահուան քառասունքին, Պր. Հայկազ Սարգիսեան եւ զաւակները 200, Տէր եւ Տիկ. Ֆրետերիք եւ Մարթին Տէրտէրեան 200, այրի Տիկ. Անթառամ Փափազեան 50, այրի Տիկ. Բարիզ Արմաղանեան 30 ֆր.:

Հանգուցեալ Յարութիւն Արապեանի թաղման առթիւ Պր. Արիստակէս Պետրոսեան 200, Արապեան ընտ. եւ երկու քոյրեր 200 ֆր., այրի Տիկ. Արեգնազ Մկրտիչեան 50, Պր. Հայկազ Սարգիսեան 50, Տէր եւ Տիկ. Ժողովարեան 50 ֆր.:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պուլ. Օտտոյի Թաղ. Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է հանգուցեալ Վահան Վարդանեանի մահուան քառասունքին առթիւ.— Վարդանեան եղբայրներ 200 ֆր., Տէր եւ Տիկ. Աշոտ Վարդանեան, Տէր եւ Տիկ. Յարութիւն Տօնիկեան, Տէր եւ Տիկ. Ժերար Տէրտէրեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկ. Պարգեւ Սայրին (Փարիզ) 100ական ֆր., Տէր եւ Տիկ. Պարգեւ Փիլիկեան, Տէր եւ Տիկ. Մարսէլ Թէճիրեան, Տէր եւ Տիկ. Պերճ Վարդանեան 50ական ֆր, նաեւ «Յառաջ»ին Տէր եւ Տիկին Աշոտ Վարդանեան 100 ֆր.:

×

Մարսէյլ – Պուլ. Օտտոյի Թաղական Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է.— Տիգրան Մուրատեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկ. Կարապետ Մուրատեան 100 ֆր., Տէր եւ Տիկ. Տէր – Գէորգեան եւ Յակոբ Յակոբեան 30ական, այրի Տիկ. Նաթալի Մուրատեան 20: Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Գէորգեան իրենց զաւկին ամուսնութեան առթիւ 1000 ֆր., Պր. Վրէժ Եկոյեան 100, Տէր եւ Տիկին Յարութիւնեան 50 ֆր.:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Կապ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները փ. ծ.— Արամ Տէրտէրեանի յիշատակին այրի Տիկ. Ա. Տէրտէրեան, Տէր եւ Տիկ. Գըլըճեան 50ական, Կարապետ Բէրթէքեանի հոգեհանգիստին Տիկ. Ա. Տիրատուրեան 25, Անթիքաճեան ընտանիք 50: Յարութիւն Աբգարեանի թաղման առթիւ Չիլճեան ընտ., Մկրտիչեան ընտ., Տէր եւ Տիկ. Ժորժ Եաուլեան 100ական, Տէր եւ Տիկ. Աւետիսեան, Պր. Ռ. Աբրահամեան, Է. Օհաննէսեան, Տէր եւ Տիկ. Ճագարեան, Կիւլեան ընտ., Տէր եւ Տիկ. Ն. Հէլվաճեան 50ական, Տիկ. Անահիտ Սարաճեան իր մօր յիշատակին 100: Տօնածառի հանդէսին, Կապ. Խաչի քաղաքի մասնաճիւղը 250, Տիկ. Էօրտէքեան, Տիկ. Կիրակոսեան 50:

Imprimé sur les Presses
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935
du Journal « Haratch »

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
Մարսէյլ քաղաքի
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Բարեկենդանի առթիւ, Շաբաթ Փետր. 23ին, Ալհամպրայի սրահը, Պուլվար Շավ
Յետադային մանրամասնութիւններ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէսինի եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Ծննդեան տօնին առթիւ, Տէր եւ Տիկին Գասպար Պաղտասարեան 700 ֆր., Տէր եւ Տիկ. Ճ. Պահատուրեան 500, Տէր եւ Տիկ. Կարապետեան 100, բարեպաշտ տիկին մը 100: Տէր – Սահակեան ընտանիք իրենց ննջեցեալ հարազատներու յիշատակին 250 ֆր., նոյնպէս այրի Տիկ. Տիրուհի Կէլկէլեան 100:

×

Կապ. Խաչի Սէն–Ժեռմի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է այրի Տիկ. Թահուի Էլոյեանի մահուան առթիւ Տիկ. Վարդեվա[illegible] 100 ֆ:

Fonds A.R.A.M

ՇԱԲԱԹ-ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
26-27
SAMEDI-DIMANCHE
26-27 JANVIER
1980

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 2 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման՝ Տար. 300 Ֆ. - Հատը՝ 2 Ֆ.
Ֆրանսա՝ Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ՝ 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.566
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
55e ANNÉE — No 14.566

Ի ՅՈՒՇ ԻՐ ՄԱՀՈՒԱՆ 23ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ

ՎԱՅՐԿԵԱՆՆԵՐ

Քալելով կ'երթանք Հայաստան։

Ու կը քալենք... Կը քալենք Կարինէն Մուշ եւ Մուշէն Սասուն։ Օ՜, հեշտութիւնը այդ գնացքին։ Կուրծքդ հեւալէր մխմխոտ խանդով մը, միշտ ակնապիշ ու միշտ ալ անհամբեր, թափ կուտաս ոտքերուդ, թափ կուտաս թեւերուդ, եւ կ'երթաս, կ'երթա՜ս անդորր, գրեթէ բնազդաբար։ Կը յառաջանաս առանց ետ նայելու, անսահման անջրպետներ կը կտրես, սար մը կը բարձրանաս 2 – 3 ժամ, յետոյ կ'իջնես գահավէժն ի վար, քիչ անդին ժեռուտքէ մը մագլցելու համար։

Ու կ'երթաս, միշտ կ'երթաս, առուն կամ գետակն անցնիլն ալ նկատելով այնքան պարզ գործողութիւն մը, ինչպէս քաղաքին մէջ ողմուտէ մը անցքը։ Բայց ահա, հեռուէն, կարաւանէն ձայն մը կ'ազդարարէ որ կենաս։ Սպասէ՛ ա՜յ տղայ, սպասէ որ ետ մնացողներն ալ հասնին...

Հա՛, հա՛, հա՛։ Սպասել... որպէսզի միւսներն ալ հասնին։ Բայց արդա՞ր է որ այդպէս ըլլայ։ Բնակա՞ն է այդ, — կասեցնել քու թափդ, յանկարծ, ճամբու ընթացքին կքիլ, որպէսզի ետ մնացողները, անկարողները, կթոտներն ալ հասնին։

Ափսո՜ս։ Այդ նոյն տրամաբանութիւնն է որ ըսել կուտայ մեր երիտասարդ Թուրք հարեւաններուն, ըսել կուտայ մեր Թանկագին պահպանողականներուն, թէ մենք պարտաւոր ենք սպասել՝ որ ժողովուրդն ալ յառաջանայ, զարգանայ եւ հասնի մեզի... Այսինքն պարտաւոր ենք գուաճանել մեր խառնուածքին, մեր տենդերուն, անբնական ճիգեր փորձել, սեփական ձեռքերով փետրատել մեր թեւթափը։

Կը պահանջեն ինչ որ վեր է մեր ուժերէն։ Մենք կը քալենք, կը քալենք անընդհատ ու հաստատակամ, մեզի ի՛նչ փոյթ թէ ետ մնացողներ կան։ Եւ պահէ պահ, դէպի ետ ակնարկներ ալ, ինչո՞ւ չէ։ Բայց դէպի ետ կը նայինք կտրուած անջրպետը չափելու եւ մեր յառաջխաղացութեան վիտակցութիւնովը ոգեւորելու համար։

×

Կը քալենք օրերով, կ'անցնինք անսահման տարածութիւններ, եւ հազիւ 1–2 գիւղեր կը դիմաւորենք։ Չկա՜յ բնակչութիւն, չկայ կեանք, չկայ ոչ իսկ ծառ։ Ատեն ատեն, թռչուն մըն է որ անջրպետը կը ճեղքէ սուր ճիչով մը, ու մենք կը մնանք դարձեալ, միակ շնչաւորները՝ զարհուրելի ամայութեան մէջ։ Հայաստանը ոչ միայն առանց Հայու, այլ եւ առանց մարդու...

×

Քաղաք թէ գիւղ, — փողոցները, շըրջապատը, տուները, մարդիկը — բոլորը Արեւելք կը բուրեն. բայց մանաւանդ մայրերու կայքը, գիւղին մէջ կամ քաղաքին շուրջը։ Նազմաններու թանձր փաթաթ մը գլուխներուն, ձեռքերը շալվարին մէջ խորասոյզ, ծերն ու երիտասարդը հաւասարապէս նոյն հոգեբանութիւնը կը մարմնացնեն իրենց արտաքին հանգամանքով իսկ։ Դիտէ անոնց դէմքերը, քալուածքը, անորակելի դանդաղութիւնը, եւ արդէն վերլուծեր ես անոնց բովանդակ էութիւնը։ Այլեւս ծածուկ բան չկայ։ Ինչ որ ունին՝ հոն է, աչքիդ առջեւ, օրը ցերեկով պարզուած։ Մարմիններ են որ կը տատանին, շարժելու ըննազդն իսկ կորսուած։

Ո՛հ, մանաւանդ իրենց նայուածքը։ Նայի՞լ... անոնք սէյի՛ր կ'ընեն անկենդան հայեացքով մը, եւ ամբողջ Արեւելքը սէյիրճիներու արքայութիւն մը չէ՞ արդեօք։ Աշխարհ մըն է որ կը խլրտի, կը փոթորկի, կը տապլի ու կը ստեղծագործէ իր շուրջը, եւ Արեւելքը, գառամած Ասիան՝ տխմարական համբութեամբ մը, ափ ի բերան, շմորուն, կը նայի՛ թարթափուն աչքերով, կը նայի՛ անխլիրդ ու անվախճան։ Շրջապատի ալեկոծութիւնն իսկ հազիւ թէ կը վրդովէ իր միապաղաղ, իր դարաւոր անդորրութիւնը, որ մեռելներու հանգստեան խաղաղութիւնն ալ չունի, ափսո՜ս...

×

Զուլո՜ւմ... Շարունակ ահուդողի մէջ ենք, որ Թուրքերն ահա պիտի ձուլեն մեզ, պիտի աղաւաղեն մեր ինքնութիւնը։ Թշուա՛ռ ազմկարարներ։

Զուլո՞ւմ։ Բայց արդէն իրականութիւն մը չէ՞ այդ։ Օհօ՜, նայեցէ՛ք մեր աչքերով, կոյս խղճմտանքով։ Նայեցէ՛ք ձեր շուրջը, — երկրի խորերէն մինչեւ ճաճանչաւէտ արուարձանները — բայց մանաւանդ երկրի խորերը։ Հայն ու Թուրքը՝ աւելի անուններով է որ կը զանազանուին։ Հագուստն իսկ շատքին փոփոխութիւններ կը յայտնէ։ Իսկ իրենց նիստ ու կացով, իրենց ատելութիւններով ու համակրութիւններով, իրենց ձգտումներով ու բաղձանքներով, այո՛, նոյնիսկ իրենց խօսուածքովը մէկ ընտանիքի զաւակներ են անոնք, արտադրութիւնը նոյն միջավայրին։ Տարբերութիւն կայ այնքան որքան, օրինակի համար, տարաշխարհ գացած, եւ տունը մնացած՝ գիւղէն դուրս չելած երկու հարեւաններու միջեւ։

Զուլումը փաստ է արդէն։ Իսկ մեր ճիգը պիտի ըլլայ լուծել այդ անճանաչ, գորշ զանգուածը, զտել ու կազմել նոր Հայութիւնը։ Անդրանիկ սերունդը կատարեց իր պարտքը, եւ կրտսերը պարտաւոր է ստանձնել իրենը, մեր աշխարհի քստմնելի ամայութեան մէջ, երգելով ռուս բանաստեղծին հետ, — « Ես լալիս եմ լացողներին հետ, տանջւում եմ տանջուողների հետ եւ ընկճուածին ձեռք եմ մեկնում »։

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

30 Հոկտ. 1911

(Թէոդիկի Տարեցոյց)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ԺԻՍՔԱՐ Նոր-Տէլհի հասաւ Ուրբաթ առտու։ Ֆրանսայի Նախագահին Հնդկաստան այցելութիւնը կը տեւէ մինչեւ Երեքշաբթի։ Ներկայ կ'ըլլայ Հանրապետութեան 30ամեակի հանդիսութեանց։

ԵՒՐՈՊԱՅԻ « միակ էրիկմարդը» ըստ լրագրողներուն, կին մըն է քանի որ անգամ մը եւս Տիկին Թաչըրն է, որ առանց վարանումի միջոցներ ձեռք առաւ Խորհ. Միութեան դէմ, առանց շատ « դնել – վերցնելու » ինչպէս կը նախընտրեն ընել Նըրամի՛տ դիւանագէտները։ Արտք. Նախարարն է, որ յայտարարեց թէ Մեծն Բրիտանիա կը խզէ մշակութային եւ վարչական գործակցութեան բոլոր կապերը։ Ձեռք առնուած միջոցներուն կարգին յիշենք՝ մերժումը վերանորոգելու առեւտրական համաձայնագիրը, որ կը վերջանայ Փետր. 15ին, ջնջումը մշակութային բոլոր հանդիսութեանց, որոնք կրնան այն տպաւորութիւնը թողուլ թէ բան փոխուած չէ, ջնջում զինուորական փոխանակութեանց, բազմացում ձայնասփիւռի հաղորդումներուն դէպի Խորհ. Միութիւն եւ Աֆղանիստան։ « Բրիտանական առիւծ »ն է որ արթնցած է կը գրեն թերթերը, մինչեւ իսկ «Ուինսթըն Թաչըր » մկրտելով Անգլիոյ վարչապետը։ Ընդհ. ձեւով արդէն այն տպաւորութիւնը կայ, թէ անհրաժեշտ եղաւ որ Մոսկուան չափազանցէ, բոլորովին անտեսէ թէ «մինչեւ ուր կարելի է շատ հեռու երթալ», որպէսզի Արեւմուտքը անոյշ քունէն արթննայ։ Գալով Գարթըրի, ուղղակի սպառնալիքի անցած է, ըսելով՝ « որեւէ խորհրդային միջամտութիւն Պարսից ծոցին մէջ, ետ կը մղուի զինու զօրութեամբ»։

ՇԻՐԱՔ ճաշի հիւրն էր Հանրապետութեան Նախագահին Հինգշաբթի օր։ Ոչ մէկ յայտարարութիւն եղած է այս « պատմական » հանդիպումէն ետք, ծանօթ է միայն, որ ճաշէն ետք, երկու նախկին բարեկամները գլուխ գլխի խօսած են ներքին քաղաքականութեան մասին։

ՍԱԽԱՐՈՎ կրցած է լուր ղրկել Կորկիէն, որ լաւ է առողջութեամբ։ Ըստ գանիական համայնավար թերթի մը, առաջարկուած էր Սախարովի որ ընտրէ ներքին թէ արտաքին աքսորը, գիտունը մերժած է արտագաղթել, Խորհ. Միութիւն իր գտնուիլը աւելի արդիւնաւոր նկատելով։

ԻԶՄԻՐԻ մէջ ցոյց մը եղած է Չորեքշաբթի օր, որու հետեւանքով 57 հոգի վիրաւորուած են (7ը՝ ոստիկան)։ Աւելի քան 200 հոգի ձերբակալուած է։

ՄԻԹԵՐԱՆ յայտարարեց, մամուլի տեղեկատուական հանդիպումի մը ընթացքին, որ Մառշէ սուտ խօսեցաւ հեռատեսիլէն երբ մէջբերումներ կ'ընէր խորհրդային – ընկերվարական զեկոյցէն (1975ի)։ Ընկերվարական պարագլուխը աւելցուց.— « Ժ. Մառշէ միջոցներ չունի զիս Կորգի ղրկելու, բայց բարոյական գետնի վրայ նոյն բանն է»։

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունուար 14–22)

ՄՈՒՐԱՑԱՆԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ ՍՏԵՓԱՆԱԿԵՐՏԻ ՄԷՋ

Լեռնային Ղարաբաղի մարզային կեդրոն Ստեփանակերտ քաղաքին մէջ տեղի ունեցած է Մուրացանի յուշարձանին բացումը։ Կիսանդրին դրուած է կիրով պողոտային վրայ, վիպասանին ծննդեան 125ամեակին առթիւ։ Ներկայ եղած են Ազրբէջանի եւ Հայաստանի գրողներու պատուիրակութիւնները, որոնց մէջ Մկրտիչ Սարգսեան, Սուրէն Այվազեան, եւ Միքայէլ Յարութիւնեան (Հայաստանէն), Նարիման Հասանզադէ, Ֆարման Քերիմզադէ եւ Փիրուզ Ջաբրայիլզադէ (Ազրբէջանէն)։ Բացման խօսքը արտասանած է կուսակցութեան Ստեփանակերտի առաջին քարտուղարը՝ Զ. Մովսիսեան, անդրադառնալով Մուրացանի կեանքին ու գործին։ Ազրբէջանի գրողներու միութեան Ղարաբաղի բաժնի պատասխանատու քարտուղարը՝ Ա. Յովհաննիսեան, Հայաստանի եւ Ազրբէջանի պատուիրակութիւններու ներկայացուցիչներուն հետ կտրած է ժապաւէնը։ Կիսանդրին քանդակուած է Ղարաբաղի կապոյտ գրանիտով։ Հեղինակներն են քանդակագործ Ալբէր Յարութիւնեան եւ ճարտ. Եուրի Յակոբեան։

×

ԼՈՒՐԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԷՆ

Անցեալ տարի Երեւանի Մատենադարանը զգալի կերպով հարստացած է արտասահմանէն ստացուած թանկագին ձեռագիրներով։ 1979ին ստացուած է 117 գրչագիր, որուն մեծ մասը նուէր է։ Ներկայիս հայերէն ձեռագիրներու հաւաքածոն ունի 13446 միաւոր (հին ու նոր ձեռագիրներ, պատառիկներ, հըմայիլներ)։ Տարուան ընթացքին հայերէն նորագոյն ձեռագիրները աւելցած են 44ով, որոնց մեծ մասը Համբարձում Լիմոնճեանի ձայնանիշերով խազագրուած հայկական աշխարհիկ եւ հոգեւոր երգերու հաւաքածոներ են։ Հարստացած են նաեւ արաբատառ եւ հին սլաւոներէն ձեռագիրներու հաւաքածոները։ 1979ի լաւագոյն նորութիւնը եղած է Վազգէն Ա.ի նուէրը՝ ԺԳ. դարու կէսերուն թըւագրուած վրացերէն նկարազարդ Աւետարանը, որ բացառիկ արժէք ունի մանրանկարչական թէ բնագրական առումով (այս ձեռագիրը օգտագործուած է վըրացերէն Աւետարանի գիտական հրատարակութեան մէջ)։ Հալէպէն Ք. Խութէյր Մատենադարանին նուիրած է ԺԵ. դարու արաբերէն թանկագին հաւաքածոյ մը։ Ներկայիս Մատենադարանին մէջ կը գտնուին Ե. – ԺԹ. դարերուն պատկանող 15905 գրչագիրներ։

×

ԵՐԵՒԱՆԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐԱՆԻ ՇԵՓՈՐԱԽՈՒՄԲԻՆ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Երեւանի Հայֆիլհարմոնիայի մեծ դահլիճին մէջ տեղի ունեցած է քաղաքապետարանի շեփորախումբին նուագահանդէսը, մասնակցութեամբ Մոսկուայի Չայքովսկի Երաժշտանոցի փրոֆ. Եուրի Ուսովի։ Նուագախումբը կազմըւած է 15 տարի առաջ։ Հիմնադիրն ու ղեկավարն է շեփորահար Հայկազ Մեսխայեան։ Նուագացանկին մաս կը կազմեն հայ, ռուս եւ եւրոպացի երաժիշտներու գործեր։

Fonds A.R.A.M

ԾՈՒՌՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

«Հացադուլ» բառ մը կը հրջի թերթէ թերթ: Արեւելքէն արեւմուտք:

Հայերէն կ'ըսենք «կամաւոր ծոմ», իբրեւ բողոքի ցոյց ,ինչպէս ըրին Տօքթ. Մոսատեղ եւ Եգիպտոսի քուէապահանջ կիները, առաջնորդութեամբ Տորիա Շաֆիքի:

× Թրքաբանութեան գոհար մը եւս, — «Ճիւմհուրիյէթ»ի խմբագրապետ Նատիր Նատին գեսպան անուանել որոշուած է». (ժամանակ, Մարտ 3):

Կը կարծեմ թէ մեր ծաղկոցին յետին աշակերտն ալ պիտի գրէր.— «Որոշուած է դեսպան անուանել Նատիր Նատին»:

× Ի՞նչ կը նշանակէ կայսերապաշտութիւն (իմպերիալիզմ), երբ ունինք սքանչելի բառ մը, աշխարհակալութիւն, հին թէ նոր իմաստով:

× Կայուն բառին իմաստն ալ խեղաթիւրուած է, երբ կը գրեն «կայուն համոզումներ», «կայուն նկարագիր», հետեւողութեամբ Երեւանի:

Ըսել կ'ուզեն՝ հաստատուն: «Կայուն»ը անշարժութեան, լճացման իմաստ ունի, եւ կը համապատասխանէ ֆրանսերէն «սթասիոնէռ» բառին:

× Լեզուական ուսումնասիրութեան մը մէջ հանդիպեցայ հետեւեալ բացատրութեան, — «Հարցը կը մնայ ամբողջական»:

Տառացի թարգմանութիւն ֆրանսերէնէ: Կը նշանակէ թէ հարցը չէ լուծուած, կը մնայ առկախ:

× Ո՞վ փակցուց սա «նա» մասնիկը «մանաւանդ»ին.— Նամանաւանդ:

× «Այգ»էն կ'իմանամ թէ «կառոյցային տագնապ մը» կը տիրէ Լիբանանի մէջ:

Ֆրանսերէն բառը, «Սթրիւքթիւռ» կը նշանակէ կազմական կարգուսարք, վարչակարգ, վերջապէս երկրի մը քաղաքական, ընկերային կազմը:

«Կառոյց»ը հասկնալի է, շատ մը պարագաներու մէջ: Իսկ «կառոյցային»ը «համայնքային»ի խնամին է, եօթը պարտով:

× Քերականագէտ չեմ, բայց կը կարծեմ թէ «ձերբազատել, ձերբազատում» բառերը շինուած են «ձերբակալել, ձերբակալութիւն» բառերու կաղապարին վրայ:

Միայն «ազատիլ»ը չի՞ բաւեր: Տակաւին ունինք «թօթափել»ը (լուծ մը, բռնութիւնը):

× Հետեւեալ խորագիրը կ'արտատպեմ «Սովետական Գրականութիւն եւ Արուեստ» ամսագրէն (1953 Դեկտ.).— «Իմպերիալիզմը եվ խոսմոպոլիտական էսթետիկան»:

Կը տեսնէք, — միայն «եւ»ը հայերէն: Եւ դեռ ի՜նչ գոհարներ, յօդուածին մէջ. — «անտիինտելեկտուալիզմ», ռասսա, կոմենտատոր, բիոլոգիական, իմպերիալիստական, պարազիտիզմ, ուտիլիտար, պրակտիկ, եռարխիա, պեսսիմիստական, ադեկվատ, ֆալսիֆիկացիա, եւն.:

Որոշած եմ ծաղկեփունջ մը կազմել այս կարգի բառերէ, երբեւ արտասանութեան կտոր:

Եթէ ուրիշ բանի չծառայէ, գոնէ պրոգրեսիւ մթնոլորտ կը ստեղծէ:

1954 Մարտ 26

ՎԱՀԷ (Շ.)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻՆ ԵՒ ՀԱՅ ԼԵԶՈՒԻՆ ՊԱՀԱԿԸ

Կեանքի կենսական հանգամանքները մեզ կը կապեն նաեւ մեզմէ անդարձ եւ յաւիտեան բաժնուող անմոռանալի եւ պաշտելի խմբագրապետ Շաւարշ Միսաքեանին: Իր յիշատակը յարգելը ոչ միայն նուիրական պարտականութիւն, այլ եւ զայն մեր հոգիներուն եւ սրտերուն մէջ վերապրեցնել է:

Հակառակ անոր որ քանի-երեք տարիներ անցած են այդ սեւ եւ սգաւոր թուականէն ի վեր, սակայն մեր սուգն ու ցաւը դեռ շատ մեծ եւ թարմ է: Այդ մեծ սուգը յուէտ հանգուցեալ մեծ Շաւարշ Միսաքեանի մահուան սուգն է, եւ այդ մեծադոյն սգակիրը Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Մեծ եւ առաքինի Հայ մըն էր, որ չիջեցաւ: Բացառիկ եւ բազմակողմանի կարողութիւններով եւ առաքինութիւններով օժտուած, միեւնոյն ատեն անխոնջ պրպտող եւ աշխատող մը կեանքի գնով նուիրուած իր պատկանած ժողովուրդին զարգացման եւ անոր փայլուն ապագային: Բառին իսկական իմաստով՝ մեծ:

Այսօր աւելի քան երբեք մեր երկինքն է որ կը մթագնի, որովհետեւ Հայոց մեծ աստղերէն մէկը ինկաւ եւ սուգի մատնեց ոչ միայն իր ընտանիքը այլ եւ համայն Հայութիւնը մանաւանդ իր գաղափարի ընկերներն ու համակիրները:

Սփիւռքի Հայութիւնը կորսնցուց Հայ մամուլի ամէնէն տաղանդաւոր, կարկառուն,հմուտ և իմաստալից խմբագրապետը, իսկ Արեւմտահայութիւնը իր մըշակոյթին, ոգիին, լեզուին եւ մաքին խտացող վերջին նահապետ՝ Շ. Միսաքեանը:

Ամէն տարի Յունուար 26ին մեր սուգը կը վերանորոգուի եւ կը թարմանայ, արցունքի փոխարէն արիւնն է որ կը հոսի մեր սրտերէն: Բայց եւ այնպէս ինքը կ'ուզէր այս կերպ մեռնիլ գրիչը ձեռքը իր անբաժանելի «Յառաջ»ի աշխատանքի ընթացքին:

Հայ Մամուլի եւ Հայ Գրականութեան այս ուխտեալ, վինուորեալ եւ առաքինի դպրապետը յիսուն տարիներ անընդհատ ծառայեց անշահախնդիր, պարկեշտ եւ ուղղամիտ կերպով հայ մշակոյթին, հայ արժէքներու, հայկական սրբազան աւանդութիւններու պահպանումին:

Ամէնէն սիրուած ու յարգուած դէմք մըն էր մեր դաստիարակիչ եւ ուսուցչապետ Ընկ. Շաւարշ Միսաքեանը: Համեստ, անկեղծ եւ յուզիչ, շատոնց մեր մօտաւոր կեանքի մանաւանդ հայ մամուլի եւ հայ գրականութեան անդաստանին մէջ իր տեղը գրաւած էր: Եղաւ տիրական դէմք, եղաւ առաջեալ եւ տըրիբունը ժամանակակից հայ մամուլին եւ մեր մեծասքանչին: Սակայն ինքը միշտ անվհատ եւ անդադար աշխատեցաւ մեր մշակոյթին եւ ոսկեղինիկ լեզուին մաքրութեան համար: Բայց գիշեր եւ ցերեկ ալքնեցաւ, չարչարուեցաւ, յոգնեցաւ գլխակցաբար եւ օր մըն ալ դադրեցաւ զարկը սրտին Մեծ Հայուն, լռեց առյաւէտ մեծադոյն խմբագրապետը Հայոց: Սակայն միշտ մնաց մաքուր, առաքինի և բարձր ինչ որ վայել էր մեծ մատուրականին և հրապարակագրին:Մեր ժողովուրդին գրին եւ գրականութեան հանդէպ տածած իր սէրը, պաշտամունքն եւ յարգանքը կը հասնէր գալաթնակէտին:

Գրական խմբով առաջին օրէն նըւիրուեցաւ հայ մամուլին եւ գեղեցիկ հայ գրականութեան, բայց եւ այնպէս յետագային հայկական դիւցազնական շըրջանին նախ նուիրուեցաւ հայ յեղափոխական շարժումին: Փոքր հասակէն մինչեւ իր անակնկալ մահը մնաց հաւատարիմ քարոզիչը Հայ Դատին եւ Հայաստանի անկախութեան:

Ընկեր Շաւարշ Միսաքեանը իր կեանքի ամբողջ ընթացքին երբեք չընկճուեցաւ կամ չդադրեցաւ գործելէ, խօսելէ յանուն Հայութեան եւ Հայրենիքի ազատութեան:

Մեր անզուգական խմբագրապետը ամէն բան զոհեց ի շահ Հայ Ազգին եւ Հայրենիքին: Զոհեց իր կեանքը, ինչքը, աչքին լոյսը որպէսզի Հայութիւնն եւ Հայրենիքը երկար տեւեն եւ ապրին: Ահա հոս է մեծ Շ.ի անկեղծութիւնն եւ հայրենասիրութիւնը: Եւ ճիշդ ասոր համար էր որ Հայ ժողովուրդը այնքան կը սիրէր, կը յարգէր, կը գուրգուրար եւ կը հիանար այս մեծ առաքեալին, քըրմապետին, ոսպասարկուին եւ մարտունակ ներկայացուցիչ մեծ Շ.ին:

Հնադարեան հայ գրականութեան եւ լեզուի աւանդութեանց մեհեանին անբասիր քուրմերէն մին եղաւ իր ամբողջ կեանքի ընթացքին: Սուրբ Մեսրոպ Մաշտոցի ստեղծած հայ գրի եւ հայ գրականութեան մարմարեայ սիւներուն տակ, Լուսաւորչի վառած ճրագներու լոյսերուն առջեւ յիսուն երկար տարիներ անընդհատ արթուն պահակ, գիշեր – ցերեկ հսկեց եւ իր ոսկէ գրիչով իւղ լեցուց որ վառած ճրագները չմարին եւ իր գրիչին բոլոր ուժովը յամառօրէն արծարծեց անոնց հուրքը, որպէսզի հայ մշակոյթին եւ հայ լեզուին վառած ճրագները բոցավառին աւելի զօրաւոր:

Փառք եւ պատիւ անունիդ եւ գրիչիդ պաշտելի եւ անմոռանալի Ընկեր Շաւարշ Միսաքեան:

Արդարեւ ոչ ոք կրնայ ուրանալ որ Շաւարշ Միսաքեանը եղած է ազգանուէր եւ առաքինի Հայ մը որուն մահը մեծ բաց մը կը թողու մեր ազգային կեանքին, մշակոյթին եւ լեզուին մէջ: Մեծն Շաւարշ Միսաքեանն էր նաեւ մեր բեմերուն զարդն եւ փնտռուած բանախօսը: Երբ բեմը կը բարձրանար, իր հաճելի, իմաստալի, կարճ եւ կտրուկ ոճով գեղեցիկ եւ մաքուր Հայերէնով հազարաւորներ կը խանդավառէր:

Այսօր երբ կը փորձեմ ակնարկ մը նետել մեր անմոռանալի եւ ողբացեալ խմբագրապետին հայաշունչ եւ դաստիարակչական աշխատանքներուն վրայ, աչքերէս արտասուք կը հոսին, միտքս շատ հեռուները կ'երթայ:

Իբրեւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան պատասխանատու ներկայացուցիչ յաճախ կ'երթար Եգիպտոս, Լիբանան եւ Սուրիա կուսակցական քննական աշխատանքներ կատարելու համար: Հազարաւոր բազմութիւնները խանդավառութեամբ եւ ցնծութեամբ անհամբեր կը սպասէին իր ժամանումին, իր խօսքն ու պատգամը լսելու համար: Որովհետեւ Շաւարշ Միսաքեան ծնած էր Հայ ժողովուրդի ծոցէն, իր ամբողջ կեանքն ու ինչքը կըտակած եւ նուիրած էր հայ ժողովուրդի եւ Հայրենիքի ազատութեան համար:

Իր հմայոտ գրիչն ու հմուտ խմբագրականները պատկառանք կը ներշնչէին նաեւ իր հակառակորդներուն: Երբ պատահէր որ երկար ատեն Շ. կամ Վահէ անունները չէին երեւար «Յառաջ»ի առաջին էջին վրայ, գաւառներէն նամակով իսկ Փարիզէն անձամբ կ'երթային խմբագրատուն իր բացակայութեան պատճառը իմանալու համար:

Այսօր յաւիտենապէս չկայ կամ առյաւէտ լռած է մեր սիրելի խմբագրապետը: Սակայն ինչո՞ւ լռած է կամ ո՞ւր գնաց, ինչո՞ւ համար այսքան շուտ գնաց: Չէ՞ որ հայ մշակոյթն և հայ լեզուն դեռ շատ պէտք ունէին իրեն:: Գնաց եւ ամէն բան իրեն հետ տարաւ, մեզի միայն ձգելով ոգին ու սուգը: Այսօր սգաւոր են «Յառաջ»ը, իր սաներն եւ բոլոր ընթերցողները: Սակայն կայ իր արժանաւոր ժառանգորդը, եւ մեր բոլորին յարգելի եւ սիրելի Արփիկը, որ դարձեալ հաւատարիմ մնացած է իր հօր կոչումին, գաղափարին, իտէալին եւ առաքելութեան եւ հարազատ թարգմանն է մեր սիրելի «Յառաջ»ին, որ դարձեալ իր հիմնադիր – խմբագրապետ Ընկեր Շաւարշ Միսաքեանի գծած ճանապարհով կ'ընթանայ:

Փառք վաստակիդ եւ բիւր յարգանք անմոռաց յիշատակիդ պաշտելի Ընկեր Շաւարշ:

ՎԱՀԱՆ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾԱՄՕՐ

ՀՐԱՆՏ ՄԱԹԵՒՈՍԵԱՆ

Լեռնային Բիւրականի աստղադիտարանից կեռմաններով իջաւ, յարգալից դանդաղութեամբ մտաւ հարթավայր, արեւի մէջ եւ զով եւ տաքուկ փայլփլելով եկաւ, այգուն հասաւ լուսաւոր մեքենաների շարքը, շարժիչները մարեց: Արգէ՞ն: Ապա թեքեց ուղին ու գնաց դէպի Մեծամօր: Խեղճ Մեծամօր, խեղճ Զէյթալ,խեղճ էջմիածին: Ախպեր, իմ այգում եմ գտել՝ իմն է. իմն է, չեմ պահում՝ կտրում եմ – Թըխկ: Արգիշտին ինքը բե՞րդ է կառուցել – Թըխ, – գինի՞ է խմել – չըխկ,– զօրք է գումարել, մի գո՞րծ է արել, թէ՞ պահակ է կանգնել իր Արգիշտի պապի թրին – չըխկ: Եւ վերջապէս Արգիշտին թագաւոր, ես գիւղացի մարդ – Թըխկ,– մեր շահերն իրար չեն բռնում, գնացէք գիրք կարդացէք – Թըխկ – չըխկ: Մեծ երկիր էինք՝ բան չմնաց, եղածն էլ Արգիշտո՞ւն տանք – Թըխկ – չըխկ, Թըխկ – Թըխկ – Թըխկ...

Անտէրներն ինչ էլ պինդ են: Հօ նկատո՞ղ չեղաւ – չըխկ: Արգիշտի: Արգիշտի: Արգիշտի էլ անո՞ւն լինի: Փոխանակ՝ Վազգէն, Արշակ, Մեսրոպ, Գեւորգ, Վռամ – Ար-գիշ-տի: Ինչ էլ լաւ թթու կը պահէին, է, Վարսիկն իմանայ... էյ, արտասահմանցիներ, Արգիշտին կանչում է խաղող ուտելու, եկէքխաղող կերէք: Եւ երկրի վրայ քառասուն օր ջրհեղեղ եղաւ... Եւ տապանը նստեց լեռան վրայ: Եւ երկիրը ներքաշեց ջուրը, եւ Նոյը իջաւ Արարատեան դաշտ: Եւ, ախպեր, մեր տանը ջրհեղեղ չի եղել, գնացէք ձեր տանը փնտռեցէք ջրհեղեղ:

Տղաների մերկ խումբը ազբիւր հրջապատել էր եւ մարմրող աչքերով նայում էր հեռուի մշուշներին: Խօսափողը նրանց հրամայեց.

– Էս օձն էս ո՞վ է էս ջուրը գցել, ձեզ եմ ասում, վերցրէք ու կորէք էստեղից: Մարդիկ են գալիս:

Կարճ պարանոցները նրանք դանդաղ թեքեցին դէպի խօսափողը: Նրանք ոչինչ չասացին, ոչինչ չարեցին, միայն, խըմբով, կարճ պարանոցները դանդաղ թեքեցին դէպի խօսափող,– եւ հիւր էին ծղոտէ գլխարկը, փողկապաւորների խումբը, խօսափողը, թանգարանը, մի տեսակ եւրոպարար հայկական սփոցը, Նոյը, Հիքսոսները: Բերովի էին ուխտերը, բնիկ էին իրենք: Նրանք կարծես չտեսան խօսափողը...

Բայց յաջորդ պահին նրանք իջնում էին Մեծամօրի ջրերն ի վար: Մէջքները գաբաղած, կռդակ, վիզները կարճ, տաբաները քշտած ծնկներից վեր: Մէկը նրանցից նայեց հանդիստ թախիծով, ապա ոստնեց ու կարկառհարեց դէտինը արագացող վազքով դէպի Վաղարշապատ՝ թէ Մաշտոց Վարդապետը գիրը բերում է... Փշատենու մօտ կանգնել է Մովսէս բարձրահասակ պատմահայրը եւ նայում է յոգնա՛ծ, յոգնած. արեւի մէջ հալուելով՝ հեռանում են կիլիկեցի բանաստեղծները. Մաշտոց երանելու թաղման թափորը գնում է Օշական. Ներսէս մեծ քահանայապետը խիստ է զայրացել, դաւազանը գետնին խփելով գնում է արքունիք՝ այ Արշակ, այ որդի, էս էսպէս չի լինի, է... շոգ մշուշների տակ քայլեն փոխում են կոյր Տիրանը, երկրի թիւրըմբռնման խմորը գնդած քերականը, իսկ Թումանեանի երկայն հասակը պըտտւում է մրափած սրբերի բազմութեան վրայ. «Եւ ես ինչպէ՞ս փոխեմ իմ ախտաւոր ոչխարը օտար գազանի հետ, որի հենց առողջութիւնը մեզ համար պատուհաս է». «Դու մեր քահանան չես»:

Այս այսպէս է ու կը մնայ այսպէս, քանի դեռ բետոնը տասը կանգուն չերտով մինչեւ վերջին թիզը չի ծածկել այս ցնորական երկրի կաւին: Եւ ի՞նչ վրայ: Եւ ձե՞ղ վրայ:

(Շար.— 21 եւ վերջ)

Fonds A.R.A.M

ԴՐՕՇԱՀԱՄԲՈ՛ՅՐ ԻՐ ԼԵԶՈՒԻՆ

«Բաց մարմար դուռը մեհեանիդ,
անոր դիմաց ես ճակատս արիւնեմ»
ՍԻԱՄԱՆԹՕ

Մարգարէաշունչ Շաւարշը եթէ ո՛ղջ ըլլար, ես ամենայն լուրթեամբ պիտի ըսէի.— Դրօշահամբո՛յր քու լեզուին, մտքի ու գրչի անզուգական վարպետ:

Մարգարէաշունչ Շաւարշը մեռա՛ւ: Բայց իր շունչը կ՚ըսեն թէ մեծ քաղաքներու փողոցներուն մէջ, գաւառի հայաշունչ տուներէն ներս իրաւ ու ճշմարիտ Հայերուն հոգիին մէջ գիշեր եւ տիւ գեղեցկութեան թանկագին լո՛յս մըն է, որ կը վառի՛ Լուսաւորչի կանթեղին պէս աղուոր:

Վարպետը մեռաւ: Կեցցէ՛ վարպետը: Մո՛կ ըրէք, մո՛կ ըրէք: Սա սարերը կուլա՜ն: Սա քարերը կուլա՜ն: Սա դաշտերը կուլա՜ն: Սա լեռները կուլա՜ն:

Ու մենք կաքաւներու պէս կը մո՛ւնք, կը մսինք Հայոց լեզուի կարօտէն:

Ահա թէ ինչո՛ւ ես իմ սիրտս ափերուս մէջ, ձմեռնամուտի այս օրերուն, Տէրեանի պէս մեղմ ու անո՛յշ պիտի ըսէի. « Լուռթի՛ն, լուռթի՛ն, լուռթի՛ն անսահման »:

Վասնզի ջահավառ Շաւարշին շունչն է որ մեր հոգիներուն թռիչք կուտար ու մտքերուն բարձրութիւն:

Ու խորտակուած հայրենիքին ափ մը հողը իմ ափերուս մէջ, ես քնքոյշ սա՛ մարդկային հոգիներէն, մեր դարաւոր հողին համար, մեր նահատակները, արդարութեան եւ հատուցման արշալոյսին կը սպասեն:

Ես Տիրոջը այգիին մէջ, նոր կարմիր վարդեր կը փնտռե՛մ, նոր կարմիր ծաղիկներ կը փնտռեմ, մեր մշակոյթին համար, մեր լեզուին համար:

Ցրտասարսուռ այս օրերուն, գեղեցկութիւնը թանկագին գոհար մըն է, մեր լեզուին համար, որ պէտք է պարե՛լ հպարտ ու ճառագայթող շրթներով:

Օ՛, օ՛, թողէ՛ք որ պարպե՛մ սա ներշնչման գինին՝ իմ սիրտս կ՚արինի՛ Վարուժանի, Սիամանթոյի, Զարդարեանի, Գեղամ Բարսեղեանի եւ Շաւարշ Միսաքեանի հոգիներուն համար:

Նոր տարուան սեմին, դուրսը ձիւն կայ, դուրսը հով կայ, ու պերճափա՜յլ արեւը իր ճառագայթներով պիտի լուսաւորէ մեր նահատակներուն հոգիները, վաղուան նոր արշալոյսներու համար, գեղեցկութեան համար:

Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Պիտի գտնանք երիտասարդացման ուխշը ներարկել ցիրուցան բազմութեանց, որպէսզի կարենայ թօթափել հնութեան եւ թմրութեան փոշիները:

Երիտասարդացում՝ նա՛եւ գրականութեան, գեղարուեստի, գիտութեան եւ հանրային գործունէութեան մէջ:

Թող Նոր Տարուան եւ բոլոր գալիք տարիներու ընթացքին մեր մաղթանքն ըլլայ միշտ «Առաւօտ լուսոյ», բայց երբեք «Աշխարհ Ամենայն»:

Երէկ՝ օրուան պահանջն էր երգելով մեռնիլ:

Այսօր՝ ապրիլ երգելով: Աշխատանքի եւ ստեղծագործութեան երգի մը վերածելով մեր կեանքը:

Հայրենիքի կարօտն անգամ պէտք է պրկէ մեր ջիղերը, լաւագոյնս կազմակերպելու համար մեր ինքնապաշտպանութեան պայքարը, ցամաքէ ցամաք:

Լոյս, լո՛յս, մեր բոլոր ընդունակութեանց յարանուն եւ ներդաշնակ զարգացումով:

Յարատեւ ճիգ ու պրպտում՝ մեր անցած ճամբաներուն վրայ: Ինչպէս երէկ՝ դժոխային պայմաններու տակ:

Մշուշը ուշ-կանուխ պիտի փարատի մեր հորիզոնին վրայ, քանի կը մնանք հաւատարիմ՝ մեր արեւահամ երգերուն:

1 Յունուար 1956 Շ.

ԱՂԲԻՒՐ ՆԵՐՇՆՉՄԱՆ

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ
ՄԱՀՈՒԱՆ 23ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հարցը թէեւ 46 տարուան պատմութիւն ունի, բայց կրնամ այսօրուան պէս յիշել այն պատմական վայրկեանը, որ առաջին անգամ Փարիզ, Ռիւ տ՚Ամէմ, Տէր - Յակոբեան տպարանին մէջ ծանօթացայ ոլբացեալ խմբագրապետ Շաւարշ Միսաքեանին:

Անձնապէս չէի ճանչնար զինքը: Երբ տպարանէն ներս մտայ, չփոթեցայ թէ ասոնցմէ ո՞ր մէկն է Շաւարշ Միսաքեանը: Բայց կրցի կռահել սեղանի մը գլուխը նստող այն անձը, որ թաղուած ընթերցման մէջ, կը գրէր եւ թէ կը մըկրատէր միեւնոյն ժամանակ ձեռքի թերթիկները:

Ծիրդ խմբագրապետի մը տիպար ունեցողի մը տպաւորութիւնը գործեց իմ վրայ: Իսկոյն մօտեցայ իրեն: Բարեւեցի: Խոժոռ դէմքով, բայց բարի նայուածքով բարեւս առաւ: « Ո՞վ ես, ո՞ւրկէ կուգաս » եղաւ առաջին հարցումը: Ինքզինքս ծանօթացուցի իբրեւ համեստ ազգային մը, արհեստով տպագրիչ, որ կուգայ Լիոնէն:

Դողալով-դողդղալով երկարեցի թուղթի կտոր մը՝ հրատարակութեան խնդրանօք, եթէ իր հաւանութեան արժանանար: Նիւթն էր, Լիոնաբնակ Պ. Զօհրապ Պօյաճեանի Ամերիկայէն եկած հօրեղբօր Լիոնի Կրթական Միութեան ըրած նուէրը: Առաւ ձեռքէս, կարդալէ վերջ հարցուց թէ « դո՞ւն ես գրած »: Շփոթեցայ: Ի՞նչ ըսեմ: Արդեօք հանեցա՞ւ գրութեանս բովանդակութեան: Կը հրատարակուի՞ թէ ոչ: Բայց պէտք էր պատասխան մը տայի վերջապէս: Ի վերջոյ համարձակութիւնը ունեցայ ըսելու թէ, այո ես եմ գրած: Պատասխանեց. «Լաւ գիր ունիս ո՞ւր ես կարդացեր »: Տունչ մը առի, եւ քիչ մըն ալ համարձակութիւնը ունեցայ ըսելու թէ, մեր գեղջկական դպրոցի նախակրթարանէն անդին չեմ անցած: 1915ի չարաղէտ դէպքերու հետեւանքով ոչ մէկ պատեհութիւն ունեցայ հայերէնս շարունակելու:

Հրատարակելի տրցակին մէջ տեղաւորեց եւ ինձ երկարեց յուշամատեան հաստափոր լաթակազմ տետրակը ըսելով թէ՝ արձանագրէ քու առաջին տպաւորութիւնդ, առանց ուժ տալու երեւակայութեանդ:

Անհուն ուրախութիւն մը պատեց զիս, այդ պատիւին արժանանալուս համար: Եւ սրտի խորունկ համակութեամբ այն ինչ որ ունեցայ այդ պահուն, իբրեւ երազային տեսիլք մը, Փարիզի նման համայնակուլ ոստանի մէջ հայկական թերթի մը յախուռն հրատարակութեան, եւ այն ժամանակուան համար առասպելական հերոսութեան մասին:

Արդէն մի քանի օր վերջ, գրութիւնս հրատարակուած էր ամբողջութեամբ, միայն վերնագիրը փոխարինած էր « Օրինակ առէք » խորագրով:

Արդարեւ, պէտք է ըսեմ որ, այդ եղաւ ինձ համար, գրելու ներշնչման աղբիւրը, Մեծն « Շ. »ին՝ լաւ է, շարունակէ գրել» երկու բառերը:

Թէեւ ժամանակ մը վարանեցայ գրել: Արժէք կը ներկայացնէ՞ թէ ոչ: Վերջապէս օր մը փորձեցի գրել « Արծակուրդիս ճամբուն վրայ » վերնագրով յօդուած մը: Իսկոյն ուղարկեցի «Յառաջ»ի խմբագրատունը «Հրատարակութեան խնդրանօք »: Մի քանի օր վերջ հրատարակուեցաւ:

Յաւակնութիւն մը չունիմ ըսելու թէ գրածներս որեւէ արժէք կը ներկայացնեն, բայց կրնամ ըսել որ, ինձ գրելու մղում տուողը եղաւ ինքը՝ մեծ « Շ. » (Շաւարշ Միսաքեանը): Այս իրական կենդանի պատմութիւնը ըրի այսօր իր յաւերժական յիշատակին համար:

Երբ այսօր իր յիշատակը կ՚ոգեկոչենք, ինքնին կ՚ունենանք հոգեկան տխուր սեւեռում մը, թէ ոչ եւս է այդ գրասեղանին գլուխը նստող խորհրդանիշ անձը, բայց կայ իր թողած գրական, հրատարակչական ասպարէզի վրայ գլուխ գործոց կենդանի շարժումը, որ կը շարունակուի, թեւակոխելով 55րդ տարին:

Եւ այսօր, առաւելաբար, կը տեսնենք հրապարակ ելած « Յառաջ»ը եւ Շ. Միսաքեանի կիսանդրի մեռալը, իբրեւ յուշանուէր հայ հասարակութեան: Ես որ ունեցայ զայն, կը պահեմ ոչ թէ առարկայական իմաստով, այլ հոգեկան վերապրումով, որ ինձ պարգեւեց, երիտասարդական անփորձ շրջանիս, ազգասիրական եւ հայրենասիրական զգացում - ներուս կենսարար ոգի, որ կ՚ուզեմ այսօր օգտագործել, որեւէ պարագայի տակ, հայրենական ջերմ եռանդով:

ՀՐԱՆԴ ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ

ՔԱՐՈԼ ՄԻՔՈՒԼԻ
Ռումանահայ Երաժիշտը

ԺԲ. դարուն Մոլտաւիա հաստատուած Հայերուն մէջ կը գտնուէր Միքուլի-Աքսինեան ընտանիքը: Նիկողոս, իր որդին Քրիստափոր եւ իր թոռը Ստեփան աչքառու դարձան առեւտուրի մէջ: Դիւանագիտական կապերու շնորհիւ Քրիստափոր ստացաւ « Ասպետ »ի տիտղոսը: Ստեփանի որդին էր Քարոլ Նարչիս Միքուլի, որ դաշնակի դասեր առած էր ժամանակի անուանի արուեստագէտէ մը՝ Ֆրանց Քոլպէրկ, սկսած է ուսումնասիրել երաժշտութիւնը, նախ Վիէննա, յետոյ Փարիզ, ուր յաջողած է ըլլալ Շոփէնի նախընտրեալ աշակերտներէն մէկը:

1848ին վերադառնալով ծննդավայրը՝ Պուքովինա, եւ հետեւելով իր ուսուցչին օրինակին, ինչպէս նաեւ ռումէն մտաւորական բարեկամներու խորհուրդներուն, որոնց կարգին՝ ծանօթ բանաստեղծ Վասիլէ Ալեքսանտրի, պատմագիր Ծորճէ Սիոն, ժամանակագիր Հուրմուզաքի, յուշագիր Իրաքլիէ Փորումպեսքու, Քարոլ Միքուլի սկսած է մոլտաւ գիւղացիներէ եւ նուագածուներէ հաւաքել ռումէն ժողովրդական երաժշտական մեղեդիներ: Արդիւնքը նիւթականացած է ԺԹ. դարու ամէնէն թանկագին հաւաքածոյով մը՝ « Ռումանական ազգային քառասունութ մեղեդիներ », չորս հատորով (Ֆրանսերէն), հրատարակուած 1850 - 1854 տարիներուն: Միքուլիի հաւաքածոն այսօր ալ արժէք ունի, ոչ միայն իր փաստագրական կարեւորութեամբ այլեւ ռումանական ժողովրդական եղանակներու սքանչելի ներդաշնակութեան շնորհիւ: Հետաքրքրական է որ ռումէն դասական երաժշտագէտ Ծորճէ Էնեսքու իր « Թիւ 2 Ռումէն Ռափսոտիա »ին մէջ առած եւ խորացուցած է մեղեդիական դարձուածքը եւ դաշնաւորումի լուծումները, զորս օգտագործած էր Միքուլի Ֆլեխթընմախերի «Սեւ ժայռի մը վրայ» երգի վերամշակման մէջ:

Միքուլի գրած է (ձեռագիր մնացած) վերլուծական կարեւոր ուսումնասիրութիւն մը կանոնի ձեւին վերաբերող գերմաներէն, « Տէռ Քանոն » վերտառութեամբ: Իր երաժշտագիտական մեծագոյն ժառանգը եղած են իր խնամքով խմբագրուած Շոփէնի դաշնակի գործերուն 17 հատորները: Հրատարակութիւն մը զոր մասնագէտները ենթադրած են Շոփէնի երաժշտական մտածումին ամէնէն հարազատ արտայայտութիւնը, ինչ որ բնական է, նկատի ունենալով որ մեծ երաժիշտին նախընտրեալ աշակերտը լիովին ըմբռնած էր ուսուցչին անձնաւորութիւնն ու ոճը:

1857է մինչեւ իր մահը, Միքուլի բնակած է Լեմպէրկ, ուր հիմնած է Երաժշտանոց մը, որուն տնօրէնը եղած է: Հոն մեռած է եւ թաղուած Հայոց եկեղեցւոյ գերեզմանատունը:

Քարոլ Միքուլիի (1821-1897) երկերը լոյս տեսած են Կէորկէ Զոպանուի «Ռումէն երաժշտութեան աղբիւրներ» ուսումնասիրութեան մէջ: Քորնէլիու Պուէսքու անոր նուիրած է կենսագրութիւն մը, հրատարակուած 1977ին, ուր կը գրէ. « Միքուլի առաջին ռումէն երաժշտագէտն է, որ կը ներմուծէ ժողովրդական երաժշտութիւնը եւրոպական արուեստի շրջանակին մէջ »:

Ի դէպ, Փաւլօ Սարադաթէ վերամշակած է ջութակի համար եւ նուագած, Միքուլիի մշակած գործերէն չուրջպար մը:

ՔՈՆՍԹԱՆԹԻՆ ՊՕՂՈՍ
«Նոր կեանք»

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

ՀԱՄԱՍՏԵՂ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ 1

ՄԱՐՏԻԿՆ ՈՒ ՁԷՅՆԱՊԸ

Բերդակը եկեղեցիով ու ջրաղացներով գիւղ մըն էր, որ նշանաւոր էր իր հայկական հին բերդով ու ծիրանի ծառերով: Բերդը դրուած էր լեռան վրայ, գոհարները գողցուած թագի մը պէս:

Մարտիկ, երբ եօթը տարեկան եղաւ, ինքզինք այդ աւերակ բերդի շուքին տակ գտաւ հօրաքրոջ այծին հետ միասին: Ոտքերը բոպիկ էին, կը հագնէր պատռտած կարմիր վարտիկ:

Մարտիկ յաճախ կը սիրէր բերդի ծաղկած ծիրանի ծառերուն տակ, կոճակի վրայ պառկիլ ու մտածել պարսատիկի ու սրինգի մը մասին: Եթէ նաշխուն թեւերով պարսատիկ մը ունենար, կրնար իր քարը բերդին քովէն մինչեւ ջրադցքին մօտ փշատիի մը ծեր կատարին չինուած արագիլի բոյնին հասցնել: Մարտիկ գոյնի երեւակայութիւնը Ջուլհակ Պետոյի առէջներէն ու թաշկինակներէն առեր էր: Ան յաճախ կեցած էր Ջուլհակի մօտ, այծին հետ միասին, նոյնիսկ օգնած էր անոր գունաւոր կծիկները մօտեցնելով, երբ, Ջուլհակ Պետօ բերդի ճամբուն վրայ գունաւոր առէջ կը թափէր, կարմիր, կապոյտ ու ճերմակ: Մարտիկ այդ օրերուն եօթը տարեկան էր, կապոյտ յուլունքէ օղ մը իր ձախ ականջին:

Մարտիկ որբ էր: Մօրաքոյրը կը պատմէր, որ եկեղեցիին պատկից տունը իր հօրն էր: Տունը վաղուց փլած՝ կը մնային կիսաքանդ պատերը պատուհաններով, նաեւ կրակատան սեւ սիւնը կիսով հողերուն մէջ թաղուած:

— Տղաս, — կը խօսէր հօրաքոյրը, — եկեղեցին չինուեցաւ, սակայն ձեր տունը հող ու մոխիր դարձաւ:

Մարտիկ շատ բան չէր հասկնար հօրաքրոջ խօսածներէն: Եւ սակայն գիւղին համար գաղտնիք մը չէր, որ Մարութենց տունը քանդողը եկեղեցին չինող ուստան էր, բնութեամբ վայրագ, կենդանական, լուռ ու յաճախ գինով ուստա Սարգիսը: Խալֆաները ուստա Սարգիսի ներկայութեան մուրճը քարին համարձակ չէին կրնար զարնել: Ան մուրճի ձայնէն կը հասկնար, որ տաշողը վարպետ մարդ չէ. հեռուէն նայելով միայն գիտէր որ չափը կարճ կամ երկար բռնուած է: Կ՚ըսէին, որ ուստա Սարգիս երբ գինով կ՚ըլլար, իր գործին մէջ երեւակայութիւնը աւելի ուժեղ բոցեր կ՚առնէր: Ան բնութեան հետաքրքրքիր մէկ կտակը, հանճարեղ ուժ մըն էր:

Գիւղացիները կը պատմէին, թէ ինչպէս շարուած պատը քակել տուած է. որովհետեւ պատին մէջ տեղաւորած էին սըխալ տաշուած քար մը: Քառասուն տարուան խալֆաները մինչեւ վերջն ալ չըհասկցան, թէ ո՞ւր էր սխալը:

— Դուք խալֆա չէք. եթէ Իստամպօլ երթաք, բաղնիքի տալլաք իսկ չէք կըրնար ըլլալ, յաճախ կը պոռար իր ձեռքին տակ աշխատող խալֆաներուն վրայ:

(Շար. - 1)

Fonds A.R.A.M

Այրի Տիկին Շահան Ջօտեան, Տէր եւ Տիկին Ժիլպէր Ջօտեան եւ զաւակը՝ Սթեֆան, Տէր եւ Տիկին Ժաք Ջօտեան, Տէր եւ Տիկին Էտուար Լամփել եւ աղջիկը՝ Վիրժինի (Մոնթէ-Գառլօ) խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր եւ նանիին՝

ՏԻԿԻՆ ՎԵՐԳԻՆԷ ՀԱՆԷՍԵԱՆԻ

մահը, Սէն - Ռաֆայէլ, որ պատահեցաւ Յունուար 24ին, 89 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Երկուշաբթի, Յունուար 28, կէսօրէ ետք, ժամը 3ին Սէն-Ռաֆայէլ:

ՅԱՌԱՋ. — Մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Ջօտեանի եւ զաւակներուն:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Սուրիայէն Տիկին Վիքթորիա Տէմիր - ճեան կը փնտռէ իր եղբայրը եւ անոր զաւակները, որոնք Ֆրանսա եկած են 1925ին: Հօրը եւ մօրը անունները են՝ Խաչիկ եւ Արուսեակ (Տէմիրճեան), եղբօրը Ժոզէֆ, կնոջը Անտրէ, զաւակները՝ Խաչիկ, Սիմոն եւ Ժոզէֆ:

Լուր ունեցողներէն տեղեկացնել՝
ANTAPILIAN
1, Bld. Garibaldi
92130 Issy les Moulineaux
Tél. : 645-71-47

ESCAPADE SUR L'ARARAT

Premier 33T instrumental
de

Bernard Dededjian

en vente : région parisienne
TELE CONDORCET
175, Av. Jean Jaurès, CLAMART
VIDEO-SON
49 rue Victor Hugo
ALFORTVILLE
LIBRAIRIE PALOUYAN :
9, rue de Trévise — Paris (9e)
Rest. ANOUCH :
12, rue Cadet — Paris (9e)
LYON : Bahadourian
20, Rue Villeroy

ՊԷՅՐՈՒԹԻ « ԱՐԱՐԱՏ » ՕՐԱԹԵՐԹԻ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՄԱՆ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ՑԱՆԿ Գ.

Թօսունեան Վահէ 5000, Հայ Մարտիկներու Միութիւն 3000, Կէնճեան Պատրիկ 1000, Թուրեան Պարոյր 500, Մովկոֆեան Վահրամ 200, Տէտէեան Սիմոն 250, Խաչատուրեան Կարապետ, Խորոզեան Յովսէփ, Եկէնեան, Վերապատ. Յ. Հելվաճեան 100ական, Ղազարեան Գլակ 80: Մ. Փեթէնեանի ձեռամբ (Մարսէյլ - Կարտաննէն) Տէրտէրեան Սերովբէ 1000, Պապոյեան Երուանդ 500, Էսմէրեան Վարդան 250, Փեթէնեան Մկրտիչ 200, Տալոյեան Օհան, Զախամեան Խաչատուր, Ֆերմանեան Հրաչեայ 100ական, Տիկ. Երանիկ Կիւրճեան 60, Աստուր Խաչատուրեան 50: Տէտէեան Արամ (Շավիլ) 100, Ոմն (Քլամար) 50, Էօլմէզեան Յակոբ (Քլամար) 30 Փր.:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հիմնական նորոգութեան առթիւ

Նախկին գումար 42.280 Փր.:

Տէր եւ Տիկ. Արա Գորգիկեան 1500, Տիկ. Հայկուհի Կիւլպոլեան 1000, Տէր եւ Տիկ. Մանուկ Հիսարլեան, Ռոպէր Պուճուլեան հաստատութիւն 500ական, Տէր եւ Տիկ. Սարգիս Պարսիկեան եւ զաւակները 400, Տիկ. Նուարդ Ունանեան, Տէր եւ Տիկ. Օննիկ Պօտուրեան 300ական, Տէր եւ Տիկ. Հրանդ Ակոնայեան, Տիկ. Արուսեակ Ճիհանեան, Տէր եւ Տիկ. Վելժովիք, Տէր եւ Տիկ. Ժաք Գալճեան, Տէր եւ Տիկ. Ժան Պուճուլեան Պր. Ժորժ Անդրէասեան 200ական, Իզպիրեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկ. Կարապետ Փոփերէք, Տէր եւ Տիկ. Շարթ 150ական, Սեմէրճեան ընտանիք, Տիկ. Տիրուհի Թաճեան, Թագուհի Տաղաւարեան, Տէր եւ Տիկ. Մատթէոս Մաթիկեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Քէլէկ, Տէր եւ Տիկ. Առաքել Ասքիճեան 100ական:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ Պ. Ս. Մանուկեան 240 փրանք կը նուիրէ:

Nouveau Disco NORAIR

33 Tours

En vente :
TELE CONDORCET
175, Av. Jean Jaurès, CLAMART
VIDEO-SON
49 rue Victor Hugo
ALFORTVILLE
LIBRAIRIE PALOUYAN :
9, rue de Trévise — Paris (9e)
Restaurant NORAIR :
24, rue Rodier — 75009 PARIS

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ՌԸՆԱԺԷՆ ընկեր Վ. Խաչատուրեան, կուսակցական իր դաստիարակչին եւ մեր անմոռանալի խմբագրապետ ընկեր Շաւարշ Միսաքեանի մահուան 23րդ տարելիցին ի յիշատակ 60 Փր. կը նուիրէ իր այնքան սիրելի ուսուցչապետ «Յառաջ»ին:

EREVAN restaurant

ՀԱՅԱՍՏՈՒՆ ԵՐԵՒԱՆ

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՔՈՒՐ ԽՈՀԱՆՈՑ - ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ
ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՔԻԹԱՌՈՒՐ, ՄԱՆԹԸ
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ԼԱՀՄԱՃՈՒՆ ՈՒ ՔԻ - ՔԷՕՖԹԷ (Պատուէրի վրայ)
ՈՒՐԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՍՈՒ - ՊԷՕՐԷԿ
ԵՒ ԱՄԷՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ՝ ՊԱՏՈՒԷՐԻ ՎՐԱՅ՝ Խ Ա Շ

ՈՒՐԲԱԹ ԵՒ ՇԱԲԱԹ՝
Duo Hartar
ՅԱՐՈՒԹ ԵՒ ՎԻԳԷՆ

FERME LE MARDI ՓԱԿ Է ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՃԱՇ ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹՈՒԻ ՆԱԵՒ ՏՈՒՆԵՐԸ, ԱՊՍՊՐԱՆՔԻ ՎՐԱՅ:

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Պանեէօ - Քաշանի մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի, Փետր. 3 ժամը ճիշդ 15ին
Կը մասնակցի Իսիի ԱՆԻ երգչախումբը ղեկավարութեամբ
ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆԻ
Թատերական ներկայացում Ալֆորվիլի թատերախումբին կողմէ՝
ՀԻՒԱՆԴՏԵՍԸ

MATINEE CULTURELLE

Avec la participation de la chorale ANI et de la troupe théâtrale d'Alfortville
MAISON DES JEUNES DE CACHAN Ave. Louis Georgeon, Cachan

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Սէնթ Անթուանի վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր անդամները ներկայ գտնուելու իր ընդհ. անդամական ժողովին, Շաբաթ (Փետր.2) ժամը 20.45ին Պառ տը լա Կառի սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է այս կարեւոր ժողովին:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները Փետր. 2, Շաբաթ, Մշակոյթի Տունը ժամը 3.30ին: Կարեւոր օրակարգ եւ վարչական ընտրութիւն:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Տէսինի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը Հինգշաբթի, Յունուար 31, իրիկուան ժամը 8.30ին Մշակոյթի Տան մէջ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
Մարսէյլ քաղաքի
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Բարեկենդանի առթիւ, Շաբաթ Փետր. 23ին, Ալհամպրայի սրահը, Պուլվար Շավ
Յետագային մանրամասնութիւններ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE MARSEILLE
12 - 14, Rue St. Bazile
Organise :
Le Samedi 2 Février à partir de 21 h. 30

SOIREE CARNAVAL

Buffet — Cotillons —
Déguisements souhaités
Entrée 30 F.
Réservation : Tél. M. C. A. 50-15-09
(sauf le mardi)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Վասպուրականի յաղթական հերոսամարտի տօնակատարութեան 65րդ տարեդարձը Ապրիլ 13ին, « Վասպուրական » սրահին մէջ ժամը 13ին ճաշով:

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի Բարեկենդանի խրախճանքին, Կիրակի Փետրուար 10, ժամը 13.30ին:
HOTEL ARCADE
2, Rue Cambronne, Paris 15e
Մուտք եւ ճաշագին 100 փր.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԻԱՓՈՋԻԹԻՎՆԵՐ

Հարստացնելու համար հայկական միութիւններու եւ անհատական « Տիափօզարանները » հայկ. « քոլէքսիոն »ներով հրապարակի վրայ են՝

Ա) Պատմական Հայաստանի
Բ) Ներկայ Հայաստանի
Գ) 1915ի ջարդերու եղեռնավայրերու
Դ) Լիբանահայ ողբերգութեան
Ե) Տեսարժան վայրերու, — հայկական վանքեր, եկեղեցիներ, բերդեր, քաղաքներ — գունաւոր եւ օրիժինալ տիափոներ:

Ունենալու համար դիմեցէք հետեւեալ հասցէին՝

ՏԱՐՕՆ Ծ. ՎՐԴ. ՃԻՐԷՃԵԱՆ
183, Պուլվ. տը լա Մատլէն, 06000 Նիս
Հեռաձայն՝ (16-93) 87.54.09

Մանրամասնութիւնները տեղեկանալ հեռաձայնով:

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ»

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
«ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ» (1958)
(Գին 50 Ֆ.)

ԵՒՐՈՊԱՑԻ
«ԲՈՒՌ ՄԸ ՏՈՄՍ»
(25 Ֆ.)

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ
«ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ» (1971)
«ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ» (1973)
(Հատորը՝ 50 Ֆ.)

« ՅԱՌԱՋ 50 » (1976)
ԾԱՂԿԱՔԱՂ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱՑ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆԵՐԷՆ
420 ԷՋ ԸՆՏԻՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԿՈՂՔ՝ ԳՈՌՏՋՈՒ
100 Ֆ.

ԵՆՈՎՔ ԼԱՋԻՆԵԱՆ
«ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ» (1979)
(Գին 50 Ֆ.)

Թղթատարի ծախքերուն համար 10 Ֆ. աւելցնել նշանակուած գիներուն վրայ:

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»ի

Imprimé sur les Presses
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935
du Journal « Haratch »

Fonds A.R.A.M

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
29
MARDI
29 JANVIER
1980

LE NUMERO 2 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.567 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 55e ANNÉE — No 14.567

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՐԱՆ

Հանրապետութեան առաջին նախագահը՝ Պանի Սատր

—o—

Քուէարկողներուն ձայներուն 75 առ հարիւրը ստանալով, Իրանի Տնտեսական նախարարը՝ Ապոլհասան Պանի Սատր կը դառնայ Իրանի իսլամ Հանրապետութեան առաջին նախագահը եւ կը թուի թէ հարկ եղածին չափ զօրացած, վճռած է չթողուլ որ երկու «կառավարութիւն» ըլլայ երկրին մէջ, այլ խօսքով ուսանողները պէտք է դադրին որոշումներ տալէ պատանդներու մասին: Միւս թեկնածուները Ահմէտ Մատանի, որ Ծովային Ուժի նախկին հրամանատարն էր միայն 15 առ հարիւր կը ստանար, իսկ իր հին մրցակիցը ներկայ Արտաքին նախարարը՝ Ղոթպզատեհ հազիւ 2 առ հարիւրի արդիւնք մը կրնար ձեռք չգել: Նոյնիսկ կրօնականներու թեկնածուն նըկատուած՝ Հասան Հապիպի միայն 3էն 4 հարիւր կրցած է ձեռք ձգել:

Այաթոլաներուն «մարդը» չըլլալով հանդերձ, Պանի Սատր, որ այաթոլայի զաւակ է, կը վայելէ Խոմէյնիի վստահութիւնը: 46 տարեկան, ազատական նըկատուած, դէմ էր պատանդներու հարցին եւ ըստ այն կարճ ժամանակաշըրջանին ընթացքին երբ Արտաքին նախարար էր բայց եւ այնպէս Ուաշինկթըն յոյսեր չի կրնար ունենալ թէ եկած-չեկած նախագահ Պանի Սատր նուէրներ պիտի ընէ Արեւմուտքին եւ մանաւա՛նդ Միացեալ Նահանգներուն: Իր ծրագիրները՝ պայքարելու համար Ամերիկայի դէմ, պատանդէն տարբեր էին: Օրինակ՝ իրանեան քարիւղը ծախել ազատ շուկային վրայ, վճարումը ստանալ տոլարէ տարբեր տարադրամով, ազգայնացում պանքայի դրութեան եւայլն: Պանի Սատր 15 տարի աքսոր ապրած է, երկար ատեն փարիզեան արուարձաններէն Քաշանի մէջ, ուր նոյնիսկ հիւրընկալած է Խոմէյնին: Այդ շրջանին իսկ, ասկէ տասը տարի առաջ, ըսած է Ժ. Փ. Սարթրի թէ իրանեան Հանրապետութեան առաջին նախագահը պիտի ըլլայ: Կը բացատրէ (Մաքէնի) թէ մեթոտ մը ոտքի դրած է հասկնալու համար իրանեան յեղափոխութիւնը: Նախ եւ առաջ քննադատելով քարթէզեան տրամաբանութիւնը: Մարքսի զարգացուցած հակաճառութիւններու տիալեքթիքան փոխարինած է ոչ-հակաճառութեանց տիալեքթիքայով մը ուր կրօնքը դեր մը ունի: Ըստ իրեն Ֆրանսական, ռուսական եւ չինական յեղափոխութեանց ձախողութեան պատճառն այն է որ կրօնքին դէմ շարժումներ եղած են: Ինք կ'ուզէ լուծել այդ հարցը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ արդէն իսկ գործակցութեան ուժ համաձայնագրեր ստորագրած են, Ժիսքար տ'Էսթէնի այցելութեան առթիւ: Միացեալ զեկոյցով մըն ալ երկու երկիրները կը դատապարտեն ուժի միջամտութիւնը, որ աւեր կը գործէ վերջերս: Կ'ուզեն որ աշխարհ երկու գեր պետութեանց գերին չըլլայ եւ ոտքի դրուի երրորդ ուժ մը, որ կարենայ դրական դեր մը խաղալ:

ԻՍԼԱՄԱՊԱՏԻ մէջ բացուեցաւ իսլամ երկիրներու (35) Արտաքին Նախարարներու արտակարգ ժողովը, որ ուրիշ բան չէ եթէ ոչ միասնական կոչ մը Խորհ. Միութեան դէմ:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ հարաւ-արեւմուտքը շատ բուռն բախումներ տեղի ունեցած են երբ քոմանտօ մը յարձակում գործած է ապահովութեան ուժերուն դէմ: Քսանմեռեալ կայ եւ բազմաթիւ վիրաւորներ: Երկուշաբթի առտու դեռ յայտնի չէր թէ ի՞նչ քոմանտօ է:

ՀԱԿԱԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ հոսանքը հող կը շահի: Ամերիկացիք կը հետեւին Նախագահին եւ Ողիմպիական Կոմիտէն որոշեց Մոսկուա չերթալ, նոյնն է Անգլիոյ դիրքը: Ֆրանսացիք պիտի երթան, «չար» լեզուները կ'ըսեն թէ միակ առիթն է որ Ֆրանսացիները քանի մը մետալ ձեռք ձգեն թէեւ աւելի իրատեսներ կ'աւելցնեն թէ պէտք է որ Ռուսերն ու Արեւելեան Գերմանիոյ մարզիկներն ալ չմասնակցին...: Աֆղանիստանէն զրեթէ աւելի իրարանցում ստեղծած է Սախարովի հարցը: Ժ. Մառշէ Լիւքսանպուրկի ձայնասփիւռէն յայտարարեց թէ եթէ իր հոն եղած ատենը պատահած ըլլար կ'ըսէր՝ «ընկեր Բրեժնեւ, միացեալ զեկոյց պիտի չըլլայ, յաջորդ առտուն ալ օդանաւը առած ետ եկած կ'ըլլայի, Շապանի պէս»:

«ԼԸ ՄՈՆՏ» ԵՒ ՓԱՐԱՃԱՆՈՎ

«ԱՐՄԱՏՆԵՐՍ ՀՈ՛Ս ԵՆ, ԲԱՅՑ ԵԼՔ ՉՈՒՆԻՄ, ՊԷՏՔ Է ՄԵԿՆԻՄ»

Կ'ԸՍԷ «ԱՆԲԱՂՁԱԼԻ ԲԵՄԱԴԻՐԸ»

—o—

Շաբաթ երեկուան (Յունուար 27-28) Լը Մոնտը իր կիրակնօրեայ յաւելուածին մէջ, մէկ ամբողջ էջ նուիրած է Սերժ Փարաճանովի, խիստ շահեկան յօդուածով մը, զոր ստորագրած է Յ. Անաստեան:

×

Յօդուածին մէջ անգամ մը եւս կը պարզուի այն տարօրինակ «ազատութիւնը» զոր կը վայելէ Սարգիս Փարաճանով բանտէն ելլելէն ի վեր: Երբ արուեստագէտին կ'արգիլուի ստեղծագործել, կեանքը կը դառնայ «աւելի գէշ քան մահը»: Փարաճանով կը պատմէ. «Հիմա, ազատ եմ, բայց ապահով չեմ զգար: Վախի մէջ կ'ապրիմ, վախ տունէս դուրս ելլելու, վախ որ զիս կը կողոպտեն եւ կ'այրեն պաստառներս: Հոս, ամէն մարդ պէտք է արձանագրուած ըլլայ ըստ իր աշխատավայրին: Արդ, ինծի կը մերժեն որեւէ գործ: Ֆիլմի նիւթեր առաջարկեցի, Արմէնֆիլմ ուզեց իրագործել, բայց պաշտօնական անձնաւորութիւնները ընդդիմացան: Ուրեմն զիս կրնան որեւէ ատեն ձերբակալել, որովհետեւ արձանագրուած չըլլալով, գոյութիւն ունենալու իրաւունք չունիմ, օրէնքէ դուրս եմ: Ամէն առտու գործ փնտռելու կ'երթամ միւս դասընկէցներուն հետ: Երբ մարդիկ վկայականներս կը տեսնեն, կը վախնան: Անշուշտ, կըրնամ ծաղիկ ծախել, բայց արհեստս չէ, ինչո՞ւ ընեմ: Այս տունը կ'ապրիմ, որ ընտանիքիս տունն է: Ջուր չկայ եւ կը նեղուիմ որ աւելի լաւ չեմ կրնար ընդունիլ: Կամաց-կամաց կը ծախեմ ինչ որ ունիմ, ինչ որ եկած է ընտանիքէս, մօրս արծաթեղէնը, պատերուն նկարները, զորգերը, բանուածքները որ կը մնան, պիտի ծախուին ի մօտոյ: Այն օրը, երբ այլեւս ծախելիք չունենամ, պիտի երթամ մուրալու: Օր մը ըրած եմ եւ չորս ռուբլի ժողված եմ, չորս օր կ'ապրիմ: Դրացիները առատաձեռն են, շատ կ'օգնեն Մարդիկ այն տպաւորութիւնն ունին, որ կը պատրաստուիմ մեռնելու, որովհետեւ ամէն ինչ կը բաժնեմ: Բայց, արդէն մեռած մարդ եմ, չեմ կրնար ապրիլ առանց ստեղծագործելու, դեռ շատ բան ունիմ ընելիք: Կ'ուզեմ Ֆիլմ մը դարձնել Արա Գեղեցիկին կամ Սասունցի Դաւիթին վրայ: Բանտին մէջ, կեանքս իմաստ մը ունէր, ներկայ կեանքս ոչ մէկ արժէք ունի: Մահուընէ չեմ վախնար, բայց ա՛յս կեանքը մահէն ալ գէշ է, բոլոր դուռները գարկի...: Հայերը իրենք իրենց շատ վնասեցին չհամարձակելով հարկ եղածին չափ: Ժամանակն է իրենց համար դուրս ելլել իրենց վախէն: Այսօր ուրիշ ելք չունիմ, չեմ կրնար ապրիլ առանց աշխատելու: Հոս, կ'արգիլեն ինծի որեւէ ստեղծագործութիւն, պէտք է ժամ առաջ մեկնիմ, կ'ուզեմ Ֆրանսա երթալ, որդեգրած հայրենիքս: Միայն Ֆրանսացիները, որոնց արդէն շատ բան կը պարտիմ, կրնան օգնել ինծի: Գիտեմ այն դժուարութիւնները, որոնք ինծի կը սպասեն: Վստահ չեմ որ անմիջապէս ներշնչում կը գտնեմ Արեւմուտք եւ պիտի չուզէի, որ Ֆրանսացիք ենթադրեն թէ եկած-չեկած զգայացունց Ֆիլմեր պիտի արտադրեմ: Արմատներս հո՛ս են բայց ելք չունիմ, պէտք է մեկնիմ: Գըլխուս մէջ Ֆիլմ մը ունիմ Գրիգոր Նարեկացիի վրայ, հոն պիտի գտնեն բանաստեղծին ճգնաւորութիւնը, հայ Միջնադարու մթնոլորտը, խորհրդաւորութիւնը... Կոմիտասի կեանքը զիս կը տպաւորէ: Եթէ Ֆիլմ մը ընէի, շատ կարճ պիտի ըլլար, տեսակ մը պալատ ճակատագրի մը վրայ: Իր կեանքը փասիոն մըն է, որու կատարումն է՝ երաժշտութիւնը»: Ու Փարաճանով կը շարունակէ.

— «Երբ կը խորհիմ ներկայ Թշուառութեան եւ պաշտօնական արուեստին ողորմելիութեան, ըլլայ երաժշտութեան, ըլլայ պարարուեստին, ճարտարապետութեան, նկարչութեան, սինեմային, լաւ փափաք կ'ունենամ, վասնզի ծանօթ եմ հին հայ ազգին մեծութեան եւ շշմեցուցիչ ուժին: Այս ամբողջը այսօր եղած է քաղաքականութիւն մը, որ դէմ է ըստեղծագործութեան, դէմ որեւէ գեղադիտութեան: Այլեւս միայն քաղքենիութեան մը սնոպիզմը կը տեսնուի, որու կը մեղքնամ: Քանի մը մեծ անուններ կ'անջատուին սակայն: Գլուխ-գործոցներ կ'արտադրեն զորս հանրութիւնը չի ճանչնար: Այդ արուեստագէտները մենաւորներ են, փարոսներ, քանի մը ծառ միջակներու անտառին մէջ: Կարենալ ըստեղծագործելու համար վճարելիք գինը շատ սուղ է: Տարիներ հարկաւոր են, որպէսզի երեւայ բան մը որ շարժումի մը նմանի: Միայն առանձին փորձեր կրնան ըլլալ: Հիմակուհիմա, կը փառաւորուին Երեւանի Արդի Արուեստի Թանգարանով, ուր ամէն ինչ արդէն դասական է Եւրոպայի համար...»:

Ահաւասիկ յատկանշական մասերը Փարաճանովի յայտարարութեանց, ուր ամբողջ ողբերգութիւն մըն է, որ կը պարզուի: Արտակարգ տաղանդի տէր ինքնատիպ արուեստագէտ մը, որ իրաւունք չունի ստեղծագործելու: Երեւի Նարեկացիի կամ Կոմիտասի նուիրուած Ֆիլմ մը, որ Փարաճանովի մը դրոշմը կրէ, պիտի խանգարէ «ընկերվարութեան կառուցումը» որ 60 տարի է չէ վերջացած:

×

Աւելցնենք որ Մոնտ կը յիշէ թէ Փարաճանովը Ֆրանսա ընդունելու մարմին մը հիմնուած է.—

COMITE D'ACTION
SERGE BARADJANOV
15, Rue Oberkampf — 75011 PARIS

ՏԽՐՈՒՆԻ.—

ԶԱՏԻԿ ԽԱՆԶԱՏԵԱՆ

Յունուար 25ին, առաւօտը Քուրպըվուայի իր բնակարանին մէջ, իր մահկանացուն կնքած է Զատիկ Խանզատեան, թղթակից անդամ Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիայի:

Ողբացեալը ծնած էր Մանիսա 1886ին եւ նախնական կրթութիւնը կատարելէ ետք իր ծննդավայրը, անցած է Իզմիր, ուր յաճախած է Ֆրանսացի քոյրերու վարժարանը եւ այդ շրջանին իսկ մեծ հետաքրքրութիւն ցոյց տուած է ծովային նիւթերու հանդէպ: 1903ին կուգայ Ֆըրանսա եւ կը մտնէ ծովային վարժարան նախ նաւագնացութիւն սորվելով: Կ'ընդունուի Պրեսթի ծովային վարժարանը ապա՝ Փարիզ, ուր կ'աւարտէ ծովային բարձրագոյն վարժարանը իբրեւ ճարտարագէտ ջրագիտութեան (էնժէնիէօր հիտրօկրաֆ): Արդէն ծանօթ մասնագէտ այդ ճիւղին մէջ, Թուրքիոյ կառավարութիւնը զինքը կը հրաւիրէ զբաղելու համար Օսման. Պետութեան նաւային գործերով: Երկու տարի ետք սակայն 1914ին, կը ծագի առաջին համաշխարհային պատերազմը: Թէեւ գնահատուած իր պետերէն, իբրեւ Հայ իր կեանքը վտանգուած կը զգայ եւ յատկապէս պուլկար բարձրաստիճան սպաներու օժանդակութեամբ, կը յաջողի Պուլկարիա ապաստանիլ: Բայց Պուլկարիա իր կարգին պատերազմի մտնելով Թուրքիոյ կողքին, կը մերժէ ծառայել եւ կը բանտարկուի: Զինադադարին կը փոխադրուի Սելանիկ, ուրկէ կ'անցնի Փարիզ, ուր կը հաստատուի վերջնապէս: Հոն կը վերագտնէ իր նախկին ուսուցիչները եւ Ծովային նախարարութիւնը, յատկապէս Ժորժ Լէյկ կը բանայ իր դռները իր առջեւ ու Զ. Խանզատեանի համար կը սկսի լայն ասպարէզ մը՝ քարտիզագիտութեան ճիւղին մէջ: Այդ շրջանին Ազգերու Ընկերութիւնը քարտէզներու մեծ ապսպրանքներ կը կատարէր Սոսիէթէ Ժէօկրաֆիքին եւ օգտուելով այդ ապսպրանքներէն, Խանզատեան արդէն իսկ կ'աշխատի իր մեծ ձեռնարկին՝ Հայաստանի ընդարձակ քարտէզներու շարքին: Յետագային դուրս հանած այդ ատլասը պատմական բացառիկ արժէք ներկայացնող գործ մըն է: Հայաստան, ի գնահատութիւն այդ աշխատանքին զինքը կ'ընտրէր Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիայի արտասահմանեան թղթակից-անդամ:

Յիշենք նաեւ որ Զատիկ Խանզատեան եղած է քաղաքային տեսուչը Սեւրի Սամուէլ-Մուրատեան վարժարանին, անոր բացումէն (1928) մինչեւ 1952:

Ներկայ կ'ըլլար վարժարանին բոլոր հանդիսութեանց եւ յաճախ, իր հրաւէրով, Ֆրանսացի պաշտօնական անձնաւորութիւններ ալ կը պատուէին մրցանակաբաշխութեան հանդէսները, յիշենք գլխաւորաբար Ծերակոյտի նախագահ՝ Կաստոն Մոներվիլ, որ անձնական բարեկամն էր ողբացեալին:

×

Հակառակ իր յառաջացած տարիքին, Զատիկ Խանզատեան մինչեւ վերջը մնաց տէրը իր իմացականութեան եւ դեռ քանի մը ամիս առաջ միշտ նոյն աշխուժութեամբ ներկայ կ'ըլլար նաեւ հանրային ձեռնարկներու: Քանի մը տարի առաջ, իր բարեկամները կը տօնէին իր 90ամեակը:

Հայկ. Սփիւռքի երիցագոյն սերունդի ներկայացուցիչներէն՝ Զատիկ Խանզատեան եղած է մէկը անոնցմէ, որոնք նըպաստած են հայ ազգ. կեանքի պահպանման ու գոյատեւման:

Մեր ցաւակցութիւնները իր այրիին եւ զաւակներուն:

Յուղարկաւորութեան մանրամասնութիւնները տես՝ Դ. էջ:

Fonds A.R.A.M

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ «ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ» ԱՌԱՋԻՆ ՔԱՅԼԵՐԸ

Չորս տարի առաջ, Հարաւային Գալիֆորնիոյ Լավըրն համալսարանին կից բացուեցաւ հայկական բաժին մը,– վարչութեամբ հայ անձնակազմի կողմէ, հայ աշակերտներու համար: Այդ բաժինը կոչուեցաւ Ամերիկահայ Միջազգային Գոլէճ, անուն մը՝ որ հայ լեզուի համեմատ փափկանկատութիւն չէր թելադրեր, եւ դպրոցական կառոյց մը՝ որ շատ յոյս չէր ներշնչեր: Սակայն պէտք է ըսել որ անցեալ երեք տարիներու ընթացքին դպրոցը բարելաւուած է բաւական, եւ այժմ կը խոստանայ արդարացնել իր վրայ դրուած յոյսերը: Հայկական ճաշեր եփելը այլեւս չի դասաւանդուիր իբր ակադեմական դասընթացք, եւ լուրջ նիւթեր, ուսուցիչներ եւ յաճախ աշակերտներ սկսած են մէկտեղուիլ:

Ամերիկահայ Միջազգային Գոլէճը թեւակոխեց իր չորրորդ կրթաշրջանը, 1979ի Սեպտեմբերին, 124 ուսանողներով, 15 պաշտօնեաներով (որոնց մէկ մասը ոչ-ուսուցչական գործով կը զբաղի) եւ 19 հոգաբարձուներով, որոնց մէջ կը գտնուին Ամերիկահայութեան ծանօթ եւ պատասխանատու դէմքեր:

Ուսանողներու թիւը 40 առ հարիւրով բարձրացած է մէկ տարուան ընթացքին: Անոնց մեծամասնութիւնը կամ նոր եկած է արտասահմանէն՝ իբր այցելու, եւ կամ ալ վերջերս ներգաղթող ընտանիքի զաւակներէ կը բաղկանայ: Քաջալերիչ է որ 75 քիլոմեթր հեռու գտնուող Լոս Անճելըսի հայահոծ գաղութէն երիտասարդներ սկսած են յաճախել այս դպրոցը: Ոմանք կուգան հոն՝ Լոս Անճելըսի հայկական ազգային վարժարաններ աւարտելէ ետք, հայաշունչ ուսում շարունակելու նպատակով:

Դպրոցի գիշերօթիկներու յատկացուած բաժինը սկսած է ընդարձակուիլ: Միաժամանակ, կրթական ծրագիրներն ու դասընթացքները սկսած են ճոխանալ: Շատցած է թիւը հաշուեմեքենաներու նուիրուած յառաջացեալ դասերու եւ յարակից թեքնիք նիւթերու: Հայութեան համար աւելի քաջալերիչ է հայագիտական դասընթացքներու ճոխացումը: Դպրոցի վարչութիւնը չենք ու աշակերտ ապահովելէ ետք, բարեբախտաբար լրծուած է լուրջ ուսուցչական անձնակազմ գործի կոչելու աշխատանքին: Երկու նոր ուսուցիչներու յաւելումով Գոլէճը կը դառնայ (առաջին անգամ) խոստմնալից՝ հայագիտական տեսանկիւնէ: Նոր ուսուցիչներէն մէկը, Լորիս Ճգնաւորեան, ծանօթ է Սփիւռքահայութեան իբր երաժշտագէտ: Միւսը, Ժիրայր Լիպարիտեան, շրջանաւարտ է Պէյրութի Նշան Փալանճեան Ճեմարանէն եւ Թեկնածու Տոքթորայի տիտղոսի, պատմութեան ճիւղին մէջ: Աշակերտած է Փրոֆեսոր Րիչըրտ Յովհաննէսեանի, եւ իր մասնագիտութիւնն է հայ արդի պատմութիւնը, որմէ անդին ուսումնասիրած է նաեւ Միջին Արեւելեան եւ Ափրիկեան պատմութիւն: Լիպարիտեան հեղինակն է Հայաստանի պատմութեան եւ Սփիւռքի կառոյցի նուիրուած յօդուածներու, որոնք արդէն հրատարակուած են, եւ կամ մամուլի տակ: Հեռուէն մասնակցած է ԻՔՈՄի հանդիպումներուն, յօդուածի առաքումով:

Գոլէճին նախագահը, Տոքթ. Եղիա Պապիկեան, հաստատեց թէ փրոֆ. Լիպարիտեանի պաշտօնի կոչումը՝ Ամերիկահայ Միջազգային Գոլէճին մէջ՝ Հոգաբարձութեան ու Վարչական Մարմնի կողմէ կը նկատուի կարեւոր քայլ մը, դէպի ակադեմական մակարդակի զօրացումը:

Այս զօրացման կը նպաստեն այցելու դասախօսներ, երբ կ'անցնին Լոս Անճելըսի շրջանէն: 3 Հոկտեմբեր, 1979ին, Գոլէճին մէջ դասախօսեց Գրիգոր Պըլտեան, Ֆրանսայի մէջ 1930ական թուականներուն գրի առնուած հայ վէպերու մասին,– Շահնուրի, Զարդարեանի եւ Որբունիի գործերը եղան իր սեւեռակէտը: Կը ծրագրուի շարունակել այս դասախօսութիւններու շարքը:

Վերջերս, Գոլէճին նախագահը, Տոքթոր Եղիա Պապիկեան, վերադարձաւ իր քառասուն օրուան հայ գաղութներու շրջապտոյտէն (Գանատա, Միացեալ Նահանգներ եւ Հարաւային Ամերիկա) աւելի խրախուսուած յառաջիկայ տարիներու ընթացքին Գալէճի ընծայելիք ծառայութեանց կարելիութեամբ: «Հիմա, վկայեց ան», աւելի համոզուած եմ թէ դաստիարակուած առաջնորդներու պատրաստութիւնը գրաւելու է մեր ազգային ծրագիրներուն առաջին տեղը»:

Խ. Թ.

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

Հայաստանեան Երգիծանք

Առաջին անգամ սիրած աղջկանս խոստովանեցի, որ բանաստեղծութիւններ եմ գրում: Նա կարդաց, գլուխը տարուբերեց ու ասաց.

— Ընդհանրապէս, ոչի՛նչ, բայց... այ, սրանք, օրինակ, ինձ թւում է, աւելորդ են: Այստեղ ինչ-որ բան պակասում է: Եւ վերցնելով մատիտը, ջնջեց բառեր ու տողեր:

— Բանաստեղծութիւն այսպէ՛ս կը գրեն, — ասաց նա եւ սկսեց բացատրել:

Երկրորդը կինս էր: Նա նոյնպէս ձեռքն առաւ մատիտն ու սկսեց ջնջել աւելորդ տողերը: Եւ մի քանի օր ինձ սովորեցնելուց յետոյ հրաժարուեց, յայտարարելով, թէ ինձանից բանաստեղծ դուրս չի գայ: Բայց, ինչ մեղքս թաքցնեմ, ես թաքուն գրում էի, աշխատելով այնպէս անել, որ գրածներս կնոջս աչքին չընկնեն:

Մի անգամ էլ դրանք պատահականօրէն կարդաց աշխատանքային ընկերս եւ ձեռքն առնելով մատիտը, սկսեց ջնջել տողեր ու բառեր:

— Ընդհանրապէս, ոչի՛նչ, — ասաց նա, — բայց շատ են աւելորդ տողերը: Եւ, առհասարակ, ահա թէ ի՛նչպէս են գրում բանաստեղծութիւն:

Եւ նա ինձ հետ մի քանի շաբաթուայ պարապմունք անցկացնելուց յետոյ, ոգեւորելով, ուղարկեց խմբագրութիւն:

— Ընդհանրապէս, ոչի՞նչ, — կարդալուց յետոյ ասաց բաժնի վարիչը, — բայց շատ են աւելորդ բառերը:

Դեռ լաւ էր, որ միայն տողեր ջնջեց: Երեւի դա նրանից էր, որ ընկերս արդէն բարեխղճօրէն ջնջել էր բոլոր աչքի ընկնող տողերը:

— Իսկ եթէ ուզում ես ճիշդն իմանալ, ահա թէ ի՛նչպէս են բանաստեղծութիւն գրում, — եւ նա դարակից հանեց սկսեց կարդալ իր սեփական բանաստեղծութիւնները:

Ես ուշադիր լսում էի ու չնայած նրա ոտանաւորներում բազմաթիւ աւելորդ տողեր ու բառեր կային, սակայն լռում էի: Իսկ նա, օգտուելով իմ լռութիւնից, սկսեց բացատրել, թէ ինչպէս են բանաստեղծութիւն գրում:

Կնոջս, ընկերներիս, բաժնի վարիչների օգնութեամբ սովորեցի բանաստեղծութիւն գրել: Նոյնիսկ առանձին գրքով լոյս տեսան իմ գործերը:

Իսկ վերջերս, երբ գնացի խմբագրութիւն, նոր բանաստեղծութիւններ ներկայացնելու, նոր վարիչը, կարդալով, ասաց.

— Ընդհանրապէս, ոչի՛նչ... բայց շատ են աւելորդ բառերն ու տողերը: Իսկ եթէ ուզում ես ճիշդն իմանալ, ահա թէ ի՛նչպէս են բանաստեղծութիւն գրում: Եւ նա գրասեղանի դարակից հանեց ու սկսեց կարդալ իմ բանաստեղծութիւնների գիրքը...

ՅՈՎԻԿ ՎԱՐԴՈՒՄԵԱՆ

ՎԱՐՁՔ ԿԱՏԱ՛Ր ՊԵՌՆԱՐ

(ԻՐ ՍԱԼԻՆ ԱՌԻԹՈՎ)

Գաղութիս սիրուած երիտասարդ երաժիշտներէն է Պեռնար Տէօէճեան, որ իր նուագախումբով հայկական հանդէսներուն խանդավառ մթնոլորտ ստեղծելէ ետք, հրապարակ հանած է սալ մը, զոր մէկ շունչով ունկնդրելով կարելի է կոչել հայկական տօնախմբութեան հնչուն խորհրդանշան մը:

Ձկնորսներու պարեղանակով կը սկսի տօնախմբութիւնը, ուր սիրահար աղջիկը կը կորսնցնէ իր այլուղը, կամ գիտումնաւոր կերպով ձգած՝ գրաւելու համար իր սիրած տղան: Հոյ նազանի հնչիւններով կը գիմաւորուի գեղջկուհին ու Ծաղկեփունջի մեղեդիներու կըշռոյթով սկիզբ կ'առնէ աղջիկներու հեզաճկուն պարը, որուն ականատես հովիւները սարէն կ'իջնեն ցոյց տալու համար իրենց չոպանի պարարուեստը: Տօնախմբութեան կը մասնակցին բոլոր նուագածուները՝ իրենց այլազան նուագարաններով: Հոն են կլիթառն (Ժաք Լէօքիւր, Իվանովիչ ցիկան եղբայրներ), ու մանտոլինը (Ֆէրտի Զիփճի), ջութակն (Ժաք Շիրինեան) ու դաշնակը (Ռոմէն Տիւիէ), սրինգն (Ֆրանսիս Բամկրօ) ու թմբուկը (Հերման Տամլամայեան, Գեղամ Փանոսեան) եւ ձեռնադաշնակը (Պեռնար Տէօէճեան) որ հիմքը կը կազմէ նուագախումբին:

Յոգնած են հայ գիւղացին ու հայ գեղջկուհին: Յոգնատպառ գիշերուան կը յաջորդէ արեւածագը յուսալից: Կը հնչէ Տըլէ եամանի սրտառուչ մեղեդին՝ հանդարտ ու բանաստեղծական կշռոյթով մը: Գիւղին կորիճները կը սկսին համախմբուիլ չորս կողմերէն ու կը ստեղծուի պար բռնելու անդիմադրելի մթնոլորտը, որ ծնունդ կուտայ Յաղթանակի պարի մեկնարանութեան:

Քոչարիով կը սկսի սալին միւս երեսը: Մեղեդին տարբեր նուագարաններու ընդմէջէն դուրս ժայթքելով կը տարածուի Հայոց դաշտերուն մէջ, ուր վարուցանքի նուիրուած գեղջկուհիներ կարճ պահ մը կը թողուն իրենց աշխատանքը՝ ճըզգէլի պարով լեցնելու համար իրենց հոգեկան աշխարհը, առօրեայ զբաղումներուն առընթեր: Բնականաբար տղաքը մինակ պիտի չթողուն աղջիկները իրենց ուրախ ժամանցին մէջ. կը միանան ու Շալախօ պարով հաճելի կը դարձնեն իրենց օրուան աշխատանքը:

Հայկական տօնախմբութեան ցնծալից մթնոլորտէն անպակաս է եղած միշտ Կռունկի հայրենակարօտ մեղեդին, որ կուգայ ջութակի լարերուն ընդմէջէն

ԳԱՐՈՒՆ 1979

ՊԱՏԱՆԻՆԵՐՈՒ ՏԱՐԻՆ

Գարունը դեռ ձմրան ծալքերուն տակն է ծածկուած. անմեղ աղջկայ պէս իր երկչոտ ժպիտը ցոյց կու տայ: Հապճեպ կարօտով խնամուած պարտէզի թուփերը, տունկերը, հազիւ ծիլ ու կոկոնի նրբակազմ երեւոյթն ունին: Մարգագետնի կանաչութիւնը, խարտեաշ, բոլբոջ, ամպերու գալարման տակ կորսնցուցած է իր փայլն ու աւիւնը համաշունչ: Պարտէզի արահետներու եզրը, տեղ տեղ նոյն կարեկցութեամբ մասնագէտ ձեռքեր տնկած են խառն ծաղիկներ: Գոյնըզգոյն զուարթ կակաչներ, սէզը հեշտօրօր, փերթ փերթ դունչեր ուռած. ոմանք՝ բոսորագեղ, դրոշմուած ճերմակ, վայելուչ գիծերով: Հովին՝ կակաչներու միահամուռ նազանքը, կը յիշեցնէ արօտի մէջ շղարշով պարուհիներու պարը: Մանիշակներ թաւշեայ, դիւթիչ. երանգով երփնագեղ, թեւատարած թիթեռներ, կարծես սիւքի կարօտ թըրթըռալու իրենց թռիչանքը: Անդին՝ հոյակապ վարդենիներ. բուրումնաւէտ, բարգաւաճ. ճոխ վայրի բոյսի պէս, տեսքով անհամեմատ, պճնազարդ սիգանքը համատարած, բայց վարդակոյնէն զոյգ կարմիրը: Վարդեր՝ մութ մոռենիի գոյն, որոնց ծաղկաթերթ թաւիշը հաստ կոպերով, կը ձուլուի մետաքսի հիւսուածքին: Թէյի գոյն վարդեր՝ բորբոք, եռանդը կարմիր այտեր. թարթիչներուն վրայ անձրեւը ձգած իր թափանցիկ կաթիլները:

Այս ամէնը երանգապնակ՝ շրջապատուած կանաչութեամբ. շլացուցիչ, հոտաւէտ, գոյներու ու կենդանութեան ծածանք, լիացում աչքերու յագեցման: Արեւը երկիւղով ցոյց կու տայ իր շողը. փափուկ, անզգայ կ'անցնի առանց ձգելու իր ջերմութեան հետքը: Սակայն՝ եռանդով զանազան միջատներու խումբը կը մօտենայ ծաղիկներուն. քմահաճ տօգորումով ճաշակելու, մէկը միւսին ետեւէն կը թռին, կ'ոստնուն: Բորբոքախառն հպում, համտեսել, չօշափում մանըր ցցուն գնդիկներու կամ՝ սերմնաշտեմարան փոշիի տարածում: Երբեմն դժգոյն բըզզիւնով կը հեռանան, ուրիշ բոյսի մը մէջ գտնելու նեկտարը իրենց սերունդին:

Այս ներդաշնակ եռուզեռին մէջ, ուր՝ կեանքը առատ կը յորդի, ուր՝ մարդը բերած է իր կենսունակ կնիքը, ճաշակը, փարումն ու գուրգուրանքը. կովը կը բերէ իր մարաը, անձրեւը անկանոն ընթացքով կենարար հիւցումը: Մէկը՝ ոսոխ. կուտակումը ընտրած ըլլայ վնասի բօթով. միւսը՝ հեղձամահ սրսկումը կը դարձնէ հողը սպունգ:

Գարուն է՝ եղանակ մը լեցուն քմահաճոյքի խաւերով. վերածնունդ չէնշող կնոջական հրապոյրով. ուր՝ տխրադէն աչքեր, աղերսարկու՝ պահանջն ունին երջանկութեան:

×

Այժմ՝ խխունջներու արտօնութեան ժամն է. կը սողուն շալկած խեցիով պարոյրաձեւ տնակը: Յառաջանալով՝ կը թողուն իրենց շաղիքը. իբր ուղեցոյց՝ զոյգ մը ճօճուն եղջիւրաձեւ շօշափելիք, որոնց ծայրը՝ մանր կունտ կունտ վառոյժ աչքեր, մոլոր կը զննեն մշուշային շաւիղը: Հողը ձմրան հառաչանքէն ելած իբր պատեան կը ստանայ խխունջներու բարակ լորձունքը. մինչ՝ արեւի շողը կը պայծէ սարդաձեւ հետքը:

Հողը՝ արգանդ արբեցուցիչ, բնութեան շտեմարան, այսօր իր սթափումը կը հեգնու. իր սերմնացու ուժը կը լիացնէ եղանակի առնական պարտականութեան: Ան՝ վեհանձն՝ ու կրքոտ կը վառէ իր տողորումն ու հեւքը. համապազօրեայ սասան ու գգուանքը: Երկինքին եւ երկրի համաչափութիւնը իր գաղաթնակէտին է հասած. անստուգելի բոյրեր կը բարձրանան անցնելով ծառերու սաղարթախիտ լուսեղէն ոլորաններէն: Մէկը՝ քրանաթոր հոյզն է, միւսը՝ յագեցումը գարնան օծման... Մէկը՝ կը քամէ իր ռովքն ու յորձանքը. միւսը՝ կը դառնայ սիրոյ աքանչացումի ողկոյզը...

×

Արեւ, արեւ... Ահաւասիկ՝ պայծառութիւնը իր գերիշխող սանձն է նետած: Տարածուն կապոյտին՝ անդորրաւէտ ամպեր դէպի երկնքի խորը կը մագլցին, կը հեւան, կ'անհետանան: Օդը՝ եթերային լիութեամբ է լեցուն: Պարտէզը՝ իր տօնական օրերու յարդարանքը գգեստաւորուած: Շրջաբանելով նոյն խազերու շուրջ. կանուխէն՝ երաժշտութիւն մ'իր ձայնաւոր հնչիւնը կու տայ: Քնքուշին ծաւալ առնող հնչականութիւնը ծառերու երդէնէն կ'արձակէ նոր գոյութեան ստեղծագործութիւնը:

ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ

(Շար. 1)

Fonds A.R.A.M

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ - ՏՕՆԱԾԱՌԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ (Յառաջ) — Կիրակի, Յունուար 20ին է որ, Մշակոյթի Տան վասուրական սրահը զարդարուած էր Կաղանդի ծառով, գոյնզգոյն շամփրակներով պլպլուն լոյսերով եւ այլ զարդարանքներով:

Տօնախմբութիւն մը նուիրուած փոքրիկներուն բայց նաեւ ծնողքներուն եւ բարեկամներուն, որոնք մասնակից դառնալով վայելեցին մանուկներու ուրախութեան եւ խանդավառութեան արտայայտութիւնները:

Ամբողջովին լեցուն սրահի մը առջեւ է որ աշակերտ - աշակերտուհիները հանդէս եկան պատրաստուած ու խնամուած յայտագրով մը: Աշակերտուհի Մարի - Անժ Կօթիկ հայերէնով եւ ֆրանսերէնով ներկայացուց ձեռնարկը որպէս օր մը յառկացուած մանուկներուն եւ ապա շնորհաւորեց բոլոր ներկաներուն նոր տարին:

Փոքրիկները յաջորդաբար արտասանեցին: Իւրաքանչիւր աշակերտ իր յատկութիւններով եւ թերիներով, իր շատով եւ քիչով արժանացաւ ջերմ ծափահարութիւններու եւ գնահատանքներու, քանի ան լաւագոյնը ըրած էր մայրենի լեզուն հնչեցնելու սրահէն ներս:

Կարօ Յովսէփեան, հակիրճ խօսքերով ներկայացուց Մշակոյթի Տան Զորեքշաբթի օրուան զբաղումները: 44 աշակերտ - աշակերտուհիներ, 4էն 12 տարեկան կը հետեւին դասընթացքներուն: Հայերէն լեզուի ուսուցում, ձեռային աշխատանքներ, հայկ. պարերու եւ կըշթրթռացնել ունկնդիրներու սիրտը: Հոգեթով եղանակին առթած պանդխտաբոյր մթնոլորտը կը խորացնէ ցիկան եղբայրներու կիթառի լարերէն արտահոսող մելամաղձոտ մեղեդին, որ կ'առաջնորդէ դէպի Լեզկինկա՝ պայծառացնելու համար ստեղծուած պահը: Ու վերջ կը գտնէ մտածուած, խնամքով ու ճաշակով պատրաստուած հայկական տօնախմբութիւն մը խորհրդանշող սալը, որուն վրայ Պեռնար Տէռէճեան՝ իբրեւ շնորհակալութեան արտայայտութիւն տօնին բոլոր մասնակցողներուն, մակագրած է. « Մերսի բոլորին »:

Մեզի ալ կը մնայ բարեփոխելով իր խօսքը, ըսել իրեն՝ վարձքդ կատա՛ր, Պեռնար:

ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆ

ռոյթի դասեր, հայ երգի ուսուցում կը կազմեն ծրագիրը: Ընդգծելէ յետոյ ընդհանրապէս հայերէն միօրեայ դասընթացքներու դերը եւ տարողութիւնը, բայց նաեւ պակասներն ու սահմանները, Կարօ Յովսէփեան առաւելաբար շեշտը դրաւ հայ դպրոցին, հայ վարժարանին վրայ, որպէս հզօրագոյն կռուանը եւ անառիկ ամրոցը Հայուն գոյութեան եւ տեւականութեան:

Յայտագրի երկրորդ բաժինը պատկեր մըն էր, ներկայացում մը՝ « Կաղանդ պապային գործադուլը »: Այո՛, երբեմն կը պատահի, եւ փոքրիկները հետեւելով օրուան ընկերային շարժումներուն, ցոյց կատարելով, Կաղանդ պապային հետ բանակցութեան մէջ մտնելով, խոստումներ առնելով ու տալով, համոզելով, ի վերջոյ համաձայնութիւն կնքելով վերջ կուտան Կաղանդ պապայի գործադուլին որ գլխաւորուելով գործի անցաւ եւ հաւասարապէս բոլորին բաշխեց իր նուէրներն ու կաղանդչէքները: Միմոսներով, նուագով, պարերով, խմբերգներով Հոնոլուլուէն ժամանած Կաղանդ պապային սիրտը գրաւեցին: Բեմադրութիւնը այս գեղարուեստական ներկայացումին, կը պատկանի Եւա Արզուեանին եւ Ժաք Պալապանեանին, որոնք ձեռնհասութեամբ եւ սրտով կապուած են այս գործին:

Փոքրիկներու յայտագրէն դուրս, հաճելի անակնկալ մը եղաւ ունկնդրել Հայաստանէն ժամանած, Մարինէ եւ Շուշան Մարտիրոսեան քոյրերը: Մեներգով, զուգերգով եւ դաշնակով սիրուն աղջնակները ցոյց տուին իրենց երիտասարդ տաղանդը: Նաեւ, Վրէժ Մարտիրոսեան, նոյնպէս Հայաստանէն նոր Ֆրանսա հաստատուած, մեկնաբանեց հայ ժողովրդական երգեր:

Ի՞նչ աւելցնել այս ձեռնարկին շուրջ, որ ամէն տարի կը հաւաքէ հոծ բազմութիւն եւ ուրախութեան ու գոհունակութեան զգացումներով կը լեցնէ սրտերը բոլոր ներկաներուն, եթէ ոչ շնորհաւորութեան եւ գնահատանքի խօսքեր Մշակոյթի Տան Զորեքշաբթի օրուան զբաղումներու խմբակին, որ սիրայօժար կերպով, ձեռնհասութեամբ, նուիրումով կը զբաղի աշակերտութեամբ եւ գուրգուրանքով կը պատէ զանոնք:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»ը ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Այս տարի եւս մանուկներու օրը տօնուեցաւ մեծ խանդավառութեամբ: Որոշուած ժամէն առաջ Սէն Մարթէն տ'Էռի Սալ տէ Ֆէթի ընդարձակ սրահը լեցուած էր Կապոյտ Խաչի գործունէութիւնները գնահատող հայրենակիցներով: Բեմին վրայ հոյակապ Կաղանդի ծառը՝ զարդարուած գոյնզգոյն լոյսերով եւ գնդիկներով, հանդէսին փայլը կ'աւելցնէր:

Ժամը 4ին, օրուան խօսնակ եւ գաղութիս սիրելի Պր. Լիւլէճեան հանդէսը բացուած յայտարարելով, բեմ հրաւիրեց Տիկին Սապունճեանը որ նախ նոր տարին եւ Ծնունդը շնորհաւորելէ եւ բարի գալուստ մաղթելէ վերջ, հակիրճ կերպով պատկերացուց Կրընոպլի Կապ. Խաչի տարած գործունէութիւնը եւ շնորհակալութիւն յայտնեց հանդիսականներուն, որոնք եկած էին քաջալերել խաչուհիները:

Խօսք տրուեցաւ նաեւ քաղաքապետի կցորդ՝ Քլօտ Պերթրանի, որ քաջալերական խօսքերով շնորհաւորեց Կապոյտ Խաչը եւ յաջողութիւններ մաղթեց: Մինչ այդ բեմին վրայ տեղ գրաւած դպրոցի երկսեռ աշակերտութիւնը 6էն 14 տարեկան, յաջորդաբար երգեցին Ծնունդի ծառ եւ Ով Մեծասքանչը, որուն յաջորդեցին արտասանութիւններ, խմբական տոհմիկ պարեր եւ մենապար (Լորանս Զիֆճեան) պատրաստուած Վալանսէն Պր. Սագօ Սարեանէ:

Արտասանեցին փոքրիկներ Քէշիշեան Գ. եւ Կ., Համզալեան Մ., Կիւմիւշեան Ա. եւ Լ., Ցակոբեան Զ., Մանուկեան Ն., Լիւլէճեան Վ., Տիպիտապեան Ս., Պէքեան Ռ., Սիմոնեան, Մարտիրոսեան Ա., Բաբախեան Գ. եւ Վ., Գապաղճեան Ս., Փափազեան Է., Զիֆճեան:

Երգեցին՝ Մուրատեան երեք քոյրեր 4, 5, 6 տարեկան, Սապունճեան Է. ութ տարեկան, հիանալիօրէն արտասանեց Եկեղեցին Հայկական:

Բոլորը արժանացան բուռն ծափերու: Միջնադարին, ճոխ պիւֆէի մը շուրջ, հանդիսականները շարունակեցին ուրախութիւնը զովացուցիչներով եւ հայկական համեղ ուտելիքներով:

Վերջապէս հայկական Կաղանդ պապան՝ որուն այնքան անհամբերութեամբ կը սպասէին երախաները, բեմ բարձրացաւ կորաքամակ, ցուպը ձեռքը, մրգեղէններ եւ խաղալիքներ բաժնեց սրահին մէջ գտնուող բոլոր երախաներուն:

Ուրախութիւնը շարունակուեցաւ մինչեւ ուշ ատեն:

Շ. ՉԱՐՈՒԿԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ մէջ գործող Քղիի Հայրենակցական Միութիւնը հաղորդագրութեամբ մը յայտարարած է որ Միութիւնը լուծուած է, անդամներու նուազումին եւ մնացողներուն ալ գործելու անկարողութեան պատճառով: Իր տրամադրութեան տակ գտնուած գումարը (2800 տոլար) բաժնուած է ազգային հաստատութիւններուն:

×

ՍԻՏՆԷԻ Հայ Մշակութային Միութեան կազմակերպութեամբ, վերջերս երգահանդէս մը տուած է Շաքէ Գազանճեան: Նախ քան յայտագրի գործադրութիւնը, Միութեան կողմէ խօսք առնելով Հայկ Աւագեան ներկայացուցած է Սիտնիի օփերայի հայ երգչուհին, որ միշտ առիթը օգտագործելով ծանօթացուցած է հայ երգը օտար հասարակութեան: Շաքէ Գազանճեան մեկնաբանած է հայ եւ օտար երգահաններու գործերը, որոնց դաշնակով ընկերացած է Լուիզ Սքոթ: Երգչուհին հանդէսին եկամուտը ամբողջութեամբ նուիրած է Միութեան շէնքի շինութեան ֆոնտին:

×

ՊԱՂՏԱՏԻ Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը, ներկայութեամբ շրջաններու՝ Պասրայի, Մուսուլի, Քէրքիւքի եւ Զախոյի Թաղական Խորհուրդներուն եւ Իրաքի Թեմի բոլոր քահանաներուն, միաձայնութեամբ Թեմի առաջնորդ ընտրած են Աւագ Վրդ. Ասատուրեանը, որ 1979 Ապրիլէն ի վեր ստանձնած էր Իրաքի Թեմի Առաջնորդական Տեղապահի պաշտօնը:

ԺՊԻՏՆԵՐ՝ ՊԵԼԺԻԱԿԱՆ

Լէօվէնի մէկ հիւանդանոցը, ճամբու ծանր արկածի մը զոհը, կը կանչէ բժշկապետը անոր այցելութեան ատեն:

« Գայթակղեցուցիչ է, կը բողոքէ բըրտօրէն»:

« Ինչո՞ւ »:

« Ահաւասիկ: Հոս փոխադրուեցայ այս առաւօտ ժամը 4·30ին: Արդ, յաջորդաբար մեռնիլը տեսայ թիւ 15 անկողինին ժամը 5ին, թիւ 8ը ժամը 7·30ին, թիւ 2ը՝ 9ին քառորդ մնացած եւ թիւ 21ը՝ հազիւ հինգ վայրկեան առաջ»:

— Բայց չեմ հասկնար ձեր ընդվզումին պատճառը, կ'ըսէ բժշկապետը:

— Յստակ է, սակայն: Ինչո՞ւ այդ բոլոր մարդիկը մահամերձներու սրահը չդրիք:

— Խնդաք պիտի, կ'ըսէ բժշկապետը, բայց մահամերձներու սրահը՝ հո՛ս է:

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՄԱՐՏԻԿՆ ՈՒ ՁԷՅՆԱՊԸ

Ուստա Սարգիս եթէ Հայ չըլլար, անտարակոյս մեծ վինուորական մը կ'ըլլար: Կը հագնէր ծանր վերարկու մը, որ իբրեւ անկողին կը պատսպարէր վինքը, երբ շատ վինով՝ պատի մը տակ կ'իյնար ու հոն ալ կը քնանար:

Այն օրերուն Մարտիկի մայրեկը նոր հարս էր, տակաւին քառասունքին մէջ՝ սաւանը գլխին:

Ուստա Սարգիս եկեղեցիին պատկերը չարած ատենը քանի մը անգամ տեսած էր նոր հարս մը՝ ձեռքերը հինայոտ, թուխ շալվարով՝ կոկոնի պէս ալուած:

Հարսը տանիքէն յաճախ կը տեսնէր եկեղեցիի պատերուն բարձրանալը, ու ուստան պատին վրայ ահեղ սուրբի մը պէս կ'երեւէր: Ուստան ահեղ սուրբ մըն էր գիւղին կիներուն համար, որ քանի մը մուրճի հարուածներով կրնար եկեղեցի մը կանգնեցնել:

Օր մըն ալ ուստան կը տեսնէ որ նոր հարսը երեսը բացած, տանիքին վրայ լաթեր կը փռէ: Այդ տեսնելը կ'ըլլայ:

Նոյն օրը ուստան Մարութենց դռնէն ներս կը մտնէ ու բարեւ կու տայ: Այն օրերուն գիւղն ամբողջ իրենց եկեղեցին շինող ուստա Սարգիսի արեւով կ'երթային: Անոր առջեւ մարգարիտներու պէս կը թափէին իրենց լաւագոյն յարգանքը, գինի ու չարպաթը:

Նոր հարսի երիտասարդ ամուսինը, Ստեփան, տան ընդարձակ բակին մէջ դաշտէն բերուած թթենու տերեւներ կը ջարդէր շերամի համար: Հարս Մարիամ իր հինայոտ ձեռքերով թթենու տերեւներ կը հաւաքէր՝ սաւանի ծայրերը վերցնելով:

— Բարի եկար, ուստա, — խօսեցաւ երիտասարդ ամուսինը:

Հարս Մարիամ աթոռակ մը հրամցուց ջրհորին մօտ: Ուստան հարցուց շերամներուն մասին, խօսեցաւ Տիգրանակերտի մէջ պատրաստուած նար տեսակի մանըր ու ազնիւ խոզակներու մասին, մինչ հարսը գիւղի եկեղեցին շինող ահեղ սուրբը յարգելու ուրախ ու շնորհալի աշխատանքին մէջն էր: Ներսէն բերաւ կարագ, չորցած թուզ, կաղամբի թթու, կտրած ընկոյզ ու գինի:

Երիտասարդ ամուսինը ուրախ էր, որ ուստա Սարգիս չոկեր՝ իր տունն է եկեր: Այնքան ուրախ էր նաեւ հարս Մարիամը, մինչեւ զգացեր էր իր մարմինը աստղնող, եկեղեցիի շուքի մը պէս իր էութիւնը ծածկող նայուածքը ուստային:

Հարս Մարիամ կրակտունէն այլեւս դուրս չեկաւ: Եկեղեցիի նման գեղեցիկ, եկեղեցիի նման ծանր ու ճնշող կաղապար մը նստաւ իր հոգիին վրայ: Ուստայի խոշոր եզան աչքերը զոհեր պահանջող ահեղ ու զօրաւոր սուրբի տաճարի մը տպաւորութիւնն ըրած էին: Մարդակերի դիմագծով կուռք մը, որուն մարմինը ոսկի է, աչքերն ադամանդի կըտորներ, ու գլուխը թանկագին քարերով պատուած: Հարս Մարիամ իր կեանքին մէջ առաջին անգամ զգացեր էր ցանկութիւնով լեցուն վտանգաւոր ու քաշող նայուածքի մը վախը: Ամուսինը ձայն տուաւ իր կնոջ: Գինին հատած էր: Ուստան ալ աչքը կրակատան դրան՝ կ'ուզէր որ գինիին հետ դուրս գար նաեւ հարսը:

×

Յաջորդ օր, ամուսինը դաշտը թթենու տերեւներ կտրելու գացած էր: Հարս Մարիամ հաւերուն կուտ տուաւ, բակին դուռը գոցեց, քօղքը վար առաւ եւ ըսկըսաւ երկար վարսերը սանտրել, երբ միտքը ինկաւ այցելութիւնը ուստային եւ անոր դէմքի արտայայտութիւնը, երբ գինու գաւաթը կը պարպէր: Այդ պահուն էր, որ յանկարծ տանիքի սանդուխներէն անծանօթի մը իջնելը իմացաւ: Քօղքն հազիւ իր գլխին ձգած էր: Բակին մէջ տեսաւ ուստան, անդղի ձեւ առած շուքով:

Հարս Մարիամ, բոլորովին անօգնական, ուզեց պոռալ: Կարծես բան մը կար, որ բռնած էր իր ձայնը ու դուրս չէր գար: Միեւնոյն ատենը այնպէս կարծեց, որ իրեն օգնութեան հասնողը ինքը ուստան էր:

— Մի վախնար, աղջիկս, — ըսաւ ուստան, ձեր գինին շատ լաւ էր: Որ մի քանի գաւաթ գինի տաս:

(Շար. – 2)

Fonds A.R.A.M

Այրի Տիկին Զատիկ Խանզատեան, Տէր եւ Տիկին Ժաք Խանզատեան եւ զաւակները Սիրիլ–Զատիկ եւ Սոնիա, Տէր եւ Տիկին Անտրէ Գարկիրճեան եւ զաւակները՝ Փասքալ–Զատիկ եւ Հերմինէ ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր՝

ԶԱՏԻԿ ԽԱՆԶԱՏԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 25ին, իր բնակարանը 15 Ավընիւ Մաթիսս, Քուրպըվուա (92400):

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Չորեքշաբթի, Յունուար 30, ժամը 15·45–ին Փարիզի Ս· Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Պաթինեոլի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

×

Ըստ հանգուցեալին փափաքին, կը խնդրուի նախընտրաբար փոխան ծաղկեպսակի նուէրները ընել հայկ· վարժարաններուն:

Այրի Տիկին Լուծէնի Զալըքեան, Օրիորդներ Ժիզէլ եւ Քրիսթին Զալըքեան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԱՐՏԱՇԷՍ ԶԱԼՐՔԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 26ին, 59 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Չորեքշաբթի, Յունուար 30ին, ժամը 9ին Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Փանթէնի գերեզմանատունը:

ԼԻՈՆ.— Տիկին Նազար Ուզունեան եւ զաւակները՝ Սիմոնն եւ Առման, թոռները՝ Օհաննէսեան եւ Ագըլեան ինչպէս նաեւ Զանոեան, Թորիկեան, Ագըլեան, Թէրզեան, Օհաննէսեան, Ճնկըրեան, Քելչէքեան, Քիթապճեան, Բարսեղեան, Փիրհենեան, Փօղրարեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ ազգականին՝

ՆԱԶԱՐ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 26ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երեքշաբթի, Յունուար 29ին, Լիոնի Ս· Յակոբ եկեղեցին ժամը 15ին եւ մարմինը կ՚ամփոփուի Կիյոթիէռի նոր գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀԱՅԿ. ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆՑ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Շրջանէ մը ի վեր, Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցութիւնը դիմումներ կը ստանայ օտարահպատակ ազգակիցներէ, որոնք գործ կը փնտռեն:

Արդ, գործ հայթայթելու ի վիճակի եղող կամ գործաւորներու պէտք ունեցող հայկական հաստատութիւններէ եւ հայ ընտանիքներէ կը խնդրենք այս նպատակով կապ հաստատել Ընկերակցութեան գրասենեակին հետ:

Հեռ· 878·02·99 եւ 281·17·80

ԱՌՆՈՒՎԻԼ

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս· ԽԱՉ

ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ ՍՏԱՑՈՒԱԾ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տէր եւ Տիկ· Յովսէփ Էօզտէժէր, Տէր եւ Տիկ· Յակոբ Էօզտէժէր, Իսթանպուլցեան ընտ·, Տիկ· Սօսի Թաթուլեան, Տիկ· Աշխէն Աւետիսեան, Տիկ· Զարուհի Քէօմիւրճեան, Տէր եւ Տիկ· Յարութիւն Քիւլահըը, Տէր եւ Տիկ· Գէորգ Մինէճեան, Պր· Կարապետ Քէլէկճի, Տէր եւ Տիկ· Եուսուֆ Իւչիւր, Պր· Նիկողոս Կիւլ, Պր· Էրոլ, Պր· Յարութիւն Տէմիր, Տիկ· Նուարդ Պօյաճեան, Տիկ· Շաքիկ Մանկեան, Տիկին Զարուհի Քեղիեան Տիկին Իսկուհի Պուճիքեան 100ական, Պր· Գրիգոր Ըրստիքեան, Տիկին Անդրէասեան, Տիկ· Իսկուհի Ռէյիսեան 50ական, Տիկ· Ալճեան, Տիկ· Սիբարփի Թորիկեան, Պր· Հայրապետ Թօփուզօղլու 30ական:

Ընդհ· գումար 50·970 Փր··:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Նուարդ Տէր – Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Կիյառ եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Ունանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վահրամ Տէր – Կարապետեան եւ զաւակները, Պ· Դանիէլ Տէր – Կարապետեան ինչպէս նաեւ Ծատուկեան, Պարնէս, Մանուկեան, Շուլճեան ընտանիքները (Քալիֆորնիա) շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղիկով, անձամբ թէ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ ազգականին՝

ԱԲԳԱՐ ՏԷՐ–ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, որ պատահեցաւ Լիոն, Յունուար 21ին, 76 տարեկանին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Արուսեակ Խաչիկեանի մահուան առթիւ եւ համաձայն հանգուցեալին փափաքին փոխան ծաղկեպսակի հաւաքուած է ազգակիցներէ 1700 Փր·, որ հաւասարապէս բաժնուած է հետեւեալ հաստատութեանց.— Իսիի Ս· Մարիամ Աստուածածին եկեղեցիին 425, Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան 425, Կարմիր Խաչիս 425, Կապ· Խաչի Իսիի մասնաճիւղին 425 Փր· (ստանալ «Յառաջ»էն):

JACQUES CHELELEKIAN

vous propose

du 29 mars au 8 avril

RAMEAUX et PAQUES

à CORFOU avec circuit vers DELPHES

prix : 3 620 F.F.

prix établi le 1. 1. 80 - TOUT COMPRIS

renseignements et inscriptions

Jacques CHELELEKIAN	**VOYAGES WASTEELS** **87 la Canebière 13001 MARSEILLE** **tél. (91) 95 90 12**

Org. Lic. A 568

VOYAGES ARMÉNIE 80

calendrier à votre disposition sur demande

Org. Lic. A 97

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները Հինգշաբթի, Յունուար 31, ժամը 15ին Հայ Մշակոյթի Տունը: Շատ կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ընկերուհիներէն ներկայ գտնուիլ այս շատ կարեւոր ժողովին:

×

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Սէնթ Անթուանի վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր անդամները ներկայ գտնուելու իր ընդհ· անդամական ժողովին, Շաբաթ (Փետր·2) ժամը 20·45ինՊառ տը լա Կառի սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է այս կարեւոր ժողովին:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները Փետր· 2, Շաբաթ, Մշակոյթի Տունը ժամը 3·30ին: Կարեւոր օրակարգ եւ վարչական ընտրութիւն:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Տէսինի մասնաճիւղի ընդհ· ժողովը Հինգշաբթի, Յունուար 31, իրիկուան ժամը 8·30ին Մշակոյթի Տան մէջ:

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղին կողմէ, Կիրակի, Փետր· 3 ժամը ճիշդ 15ին

Կը մասնակցի Իսիի ԱՆԻ երգչախումբը ղեկավարութեամբ

ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆԻ

Թատերական ներկայացում Ալֆորվիլի Թատերախումբին կողմէ՝

ՀԻՒԱՆԴՏԵՍԸ

MATINEE CULTURELLE

Avec la participation de la chorale ANI et de la troupe théâtrale d'Alfortville

MAISON DES JEUNES DE CACHAN Ave. Louis Georgeon, Cachan

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Սուրիայէն Տիկին Վիքթորիա Տէմիրճեան կը փնտռէ իր եղբայրը եւ անոր զաւակները, որոնք Ֆրանսա եկած են 1925ին: Հօրը եւ մօրը անունները են՝ Խաչիկ եւ Արուսեակ (Տէմիրճեան), եղբօրը Ժոզէֆ, կնոջը Անտրէ, զաւակները՝ Խաչիկ, Սիմոն եւ Ժոզէֆ:

Լուր ունեցողներէն տեղեկացնել՝

ANTAPILIAN
1, Bld. Garibaldi
92130 Issy les Moulineaux
Tél. : 645-71-47

Խ Ն Ջ Ո Յ Ք

Կապ· Խաչի Տէսինի մասնաճիւղին խնջոյքը, Շաբաթ ,Փետր· 9, ժամը 18էն սկսեալ:

ՍՓԻՒՌՔ - ԿՈՄԻՏԱՍ

Երգչախումբի համերգը

նուիրուած ԿՈՄԻՏԱՍԻ 110ամեակին

Շաբաթ, Փետր· 16 ժամը 20·45ին

Eglise St. Louis en l'Ile

19, rue St. Louis en l'Ile, Paris 4e

մասնակցութեամբ

Օր·ՍՈՆԻԱ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ (մեծծօ)

եւ Պր· ՌԸՆԷ ՄԱՍԻՍԻ (պարիթոն)

ղեկավարութեամբ

Կ· ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Մանրամասնութիւնները յետագային

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE MARSEILLE

12 - 14, Rue St. Bazile

Organise :

Le Samedi 2 Février à partir de 21 h. 30

SOIREE CARNAVAL

Buffet — Cotillons —

Déguisements souhaités

Entrée 30 F.

Réservation : Tél. M. C. A. 50-15-09 (sauf le mardi)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ· Խաչի Իսիի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 100 Փր· Տիկ· Ատանալեանէ, Տիկին Արուսեակ Խաչիկեանի մահուան առթիւ:

UGAB - JEUNE

organise

sa soirée

MARDI GRAS

le Samedi 23 Février à partir de 22 heures

- Animation non-stop
- Musique Disco
- Musique folklorique arménienne
- Election des plus beaux déguisements (avec de nombreux lots)
- Déguisement de rigueur

Participation aux frais : 40 et 55 F.

Centre Culturel Alex Manoogian

118, Rue de Courcelles, Paris 17e

Tél. : 227-12-26

ՀԱՅԵՐԷՆԸ ԱՌԱՆՑ ՈՒՍՈՒՑԻՉԻ

pour apprendre

reviser,

conserver

la langue

Arménienne

Dans le cadre de ses activités, la Bibliothèque publique d'information du Centre Georges Pompidou vous propose une nouvelle production:

L'ARMENIEN SANS MAITRE

une méthode d'auto-enseignement en trois niveaux, comprenant : un manuel et douze cassettes.

Vous pouvez bénéficier d'un prix préférentiel pour un tirage limité à 100 exemplaires.

Pour toute information relative à l'utilisation et au programme pédagogique de cette méthode de langue, vous pouvez vous adresser :

BPI, Médiathèque de langues

Tél : 277-12-33, poste 44-92

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris

Commission paritaire : N° 55935

Fonds A.R.A.M

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
30
MERCREDI
30 JANVIER
1980

LE NUMERO 2 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.568 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 55e ANNÉE — No 14.568

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԻՐԱՆԻ ՄԸ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

Պանի Սատրի յայտարարութիւնները

Երբ Մարտին ալ երեսփոխանական ընտրութիւնները կատարուին, կը հաստատուի որ Իրան այլեւս բոլորովին վերջ կը դնէ փոխանցման եւ անորոշ կացութեան զոր կ'ապրի Շահին մեկնումէն ի վեր եւ կը մտնէ նոր ճամբու մը վրայ: Այդ առընչութեամբ, նորընտիր նախագահին յայտարարութիւնները յոյսեր կը ներշնչեն: Մամուլի ասուլիսէ մը զատ, զոր տուած էր Կիրակի օրն իսկ, շահեկան տեսակցութիւն մը ունեցած է Մոնտի աշխատակցին՝ Էրիք Ռուլոյի հետ: Երբ ֆրանսացի լրագրողը դիտել կուտայ որ Ուաշինկթըն եւ ամերիկեան որոշ մամուլ մը գոհունակութեամբ արձանագրեցին Իրանի դատապարտող դիրքը խորհրդային միջամտութեան դէմ Աֆղանիստան եւ ուրեմն կարելի՞ է մտածել թէ նոր շրջան մը կրնայ սկսիլ Ամերիկայի եւ Իրանի յարաբերութեանց մէջ, Պանի Սատր կը պատասխանէ.— « Այդ յայտարարութիւնները չըրի հաճոյք պատճառելու համար Ամերիկացիներուն: Պարզապէս բարձրաձայն արտայայտեցի այն վրդովումը զոր հայրենակիցներէս ամէն մէկը կը զգայ ինչպէս նկատեցի ընտրապայքարիս շրջապտոյտին ընթացքին: Ռուսական հրասայլեր մեր եղբայրները կը ճզմեն, չենք կրնար լուռ մնալ: ... Կը խորհիմ թէ երկու պայքարները ամերիկեան եւ խորհրդային աշխարհակալութեանց դէմ անբաժան են: Պիտի չագտինք մէկուն գերազահութենէն միւսին թաթին տակ իյնալու համար: Ռուսերը մեր դուռներն են հասած, եթէ հասնին տաք ջուրերուն — Պարսից ծոցը հսկակշռեն ոչ միայն Իրանի այլեւ ամբողջ Միջին Արեւելքի: Այդ իսկ պատճառով մեր պարտականութիւնը կը նկատեմ բազմակողմանի օժանդակութիւն մը ապահովել աֆղան ժողովուրդին »:

Երբ հարց կը տրուի թէ ի՞նչ կը մտածէ Գարթըրի այն որոշման մասին, որ կը վերաբերի ի հարկին ուժով պաշտպանել Պարսից Ծոցը ընդդէմ խորհրդային ծաւալապաշտութեան, Պանի Սատր յստակ է.— « Պ. Գարթըր Ծոցին ժողովուրդները չէ զոր կը պաշտպանէ, այլ քարիւղային աղբիւրները զորս Ամերիկացիք կ'ուզեն շարունակել կողոպտել »:

Պանի Սատր կը ճշդէ նաեւ թէ անընդունելի կը նկատէ ամերիկեան օգնութիւն մը. « Երկիր մը, կ'ըսէ նախագահը, որ կախում ունի մեծ Պետութենէ մը յստակապէս խոցելի է տիրապետող ուժին նկատմամբ: Արդ մեր տնտեսութիւնը, մեր բանակը դեռ կախում ունին Միացեալ Նահանգներէն, Արեւմուտքէն, ընդհանուր ձեւով: Անշուշտ միտք ունինք դիմադրելու ռուսական ծաւալապաշտութեան դէմ բայց ատոր համար Ամերիկացիներուն պատրուակ պիտի չտանք նորէն ոտք դնելու մեր երկիրը: Ուաշինկթըն կ'օգնէ մեզի դէմ դնելու Հիւսիսի մեր դրացիին չմիջամտելով մեր գործերուն եւ չդաւելով մեր յեղափոխութեան դէմ»:

Պանի Սատր կը բացատրէ նաեւ կղերին դերը երբ Ռուլօ կը հարցնէ « պետական մեքենային դո՞ւրսը թէ ներսը »: « Ո՛չ ներսը, ո՛չ դուրսը, այլ Պետութեան վրայ (հոս կը խնդայ): Դրութիւն մը հաստատած ենք Վիլայէթ Ֆակիհի (Խոմէյնի հոգատարութիւն) կարգաւորելու համար կղերին եւ Պետութեան կապերը: Միայն Ֆակիհին միջոցաւ է որ կրօնաւորները պիտի կարենան արտայայտուիլ կամ գործել: Այս ըսելով մոլլա մը կրնայ պաշտօնեայ կամ նախարար նշանակուիլ իր անձնական առաքինութեանց համար եւ ոչ թէ որովհետեւ կղերին անդամ է: Ուխչըլիէօները եւ Մազարէնները բացակայ չեն մեր ընկերութենէն: Ամէն պարագայի մէջ, Իրանը պիտի ունենայ արդիական պետական մեքենայ մը որու վարիչները պիտի ընտրուին միայն իրենց ձեռնհասութեան համար »:

Նոր նախագահը կ'ըսէ նաեւ թէ պիտի չհանդուրժէ որոշումի այլ կեդրոններու (ուսանողներու): Պիտի լուծէ նաեւ իսլամական կոմիտէները, քաղաքազօրքերը:

×

Ընդհանուր տպաւորութիւնը այն է որ մարդը ուզածը գիտէ եւ եթէ կարենայ գործել ըստ իր ծրագրին, առանց արտաքին միջամտութեանց, կրնայ իր երկրին ապահովել ապագայ մը, որ յոյսեր տայ անոնց որոնք համակերպած են խորհելու թէ կարելի չէ անկախ ճամբայ մը դտնել երկու գերպետութիւններու ազդեցութենէն եւ միջամտութենէն դուրս:

× Խոմէյնիի առողջական վիճակին մասին բժիշկները վերապահ են: Ջուիցերացի սրտաբանն ալ, որ մամուլի ասուլիս մը տուած է յայտնած է թէ այաթոլան անժիճ տը փուաքքիճ ունի, թէ շնչերակները կարծրացած են եւ թէ նման պարագաներու էնֆարքթիւսը միշտ նախատեսելի է:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍԼԱՄԱՊԱՏԻ մէջ 36 իսլամ Պետութիւնները համաձայն գտնուեցան պօյքօթի ենթարկելու համար Ողիմպիականները: Այս տեսակէտը երթալով հող կը շահի: Միւս կողմէ անկարելի չի նկատուիր որ Միացեալ Նահանգները զուգահեռ ողիմպիականներ կազմակերպեն իրենց երկրին մէջ, ուր կրնան երթալ բոլոր անոնք որ Մոսկուա չեն ուզեր երթալ: Ամէնէն տրամաբանականը կը նկատուի որ Ողիմպիականները մշտապէս տեղի ունենան իրենց հարազատ հայրենիքին մէջ՝ Յունաստան:

ՋԻԱՐՇԱՒԻ « Ամերիկայի մրցանակը » որ ամէնէն հետաքրքրականներէն նկատուած է, մրցանիշները կոտրելով 16 միլիառ հին ֆրանք ապահոված էր Թիէրսէին: Հակառակ աւանդութեան նախատեսուածը չէ որ շահեցաւ այլ Էլիազար խլեց առաջին տեղը մինչ Իտէալ տիւ Կազօ տեղ մը իսկ չէր գրաւեր:

ՌԷԻՒՆԻՈՆԻ կղզին մէջ ահաւոր մըրրիկ մը աւեր գործած է: Քսան մեռեալ եւ 6000 անապաստան կար ըստ առաջին հաշուեկշիռի մը:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ հաւանաբար Լէոփար-1 60 հրասայլ հայթայթէ Թուրքիոյ Ատլանտեան օժանդակութեան ծրագրին համաձայն, ասոր հետ ալ 400 միլիոն մառք եւ նոյն արժէքով զինուորական օժանդակութիւն:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունուար 18-24)

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՃԱՏՐԱԿԻ ԽՈՒՄԲԸ ՇՈՒԷՏԻ ՄԷՋ
ԽՈՒՄԲԻՆ ՄԱՍ ԿԸ ԿԱԶՄԵՆ 3 ՀԱՅԵՐ

Խորհ. Միութեան ճատրակի խումբը, գլխաւորութեամբ աշխարհի ախոյեան Անատոլի Կարպովի, Շուէտ գացած է մասնակցելու համար Եւրոպայի խմբական ախոյենութեան: Խումբին մաս կը կազմեն աշխարհի նախկին ախոյեաններ Տիգրան Պետրոսեան եւ Միխայիլ Տալ, Լեւ Պոլուգայեւսկի, Խորհ. Միութեան ախոյեան Էֆիմ Գելլէր, Եուրի Բալաշով, Օլէգ Ռոմանիշին, Ռաֆայէլ Վահանեան, Արթուր Եուսուպով եւ Գարիկ Կասպարով:

×

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐԸ ՌՈՒՍԵՐԷՆ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ

« Սովետական գրող » հրատարակչականը լոյս ընծայած է Սիլվա Կապուտիկեանի « Քարաւանները դեռ քայլում են », եւ « Խճանկար հոգու եւ քարտէզի » գործերու ռուսերէն թարգմանութիւնը: 30 հազար տպաքանակով լոյս տեսած հաւաքածոն թարգմանած են Գենադի Ֆիշ, Մարօ Մազմանեան եւ Տատիանա Սմոլեանսկայա:

×

ԿՈՐԻՒՆ ՅԱԿՈԲԵԱՆ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏԻ ԿՈՉՈՒՄԻՆ ԱՐԺԱՆԱՑԱԾ

Խորհ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի Նախագահութեան հրամանագրով Խորհ. Միութեան ժողովրդական ճարտարապետի կոչում շնորհուած է երեւանցի ճարտ. Կորիւն Յակոբեանի: Ռաֆայէլ Իսրայէլեանէն ետք երկրորդ հայ ճարտարապետն է, որ կ'արժանանայ նման գնահատանքի: Կ. Յակոբեան ունի կէս դարու վաստակ մը. մշակած է տասնեակ ինքնատիպ նախագիծեր, որոնցմէ շատերը գործադրուած են եւ կը զարդարեն Երեւանը, ինչպէս նաեւ Հայաստանի այլ քաղաքները: Անոնց մէջ կան վարչական, հանրային ու բնակելի շէնքեր, դպրոցներ, հիւանդանոցներ, շարժանկարի սրահներ, մարզանքի վայրեր: « Հրազդան » մարզադաշտի կառուցման համար ան արժանացած էր 1979ի Հայաստանի պետական մրցանակի: 72ամեայ հայ ճարտարապետը « Հայպետշին » պետական նախագիծի հիմնարկի տնօրէնն է եւ պատրաստած է բազմաթիւ երիտասարդ ճարտարապետներ: Ներկայիս կը զբաղի Ծիծեռնակաբերդի մարզանքի համերգի սրահներու համադրոյթի ընդարձակումով:

×

Ն. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւանի նկարիչներու տան մէջ բացուած է Նիկողայոս Նիկողոսեանի գործերուն ցուցահանդէսը, ուր ներկայացուած են քանդակագործութիւններ, նըկարներ, գծագրութիւններ: Այցելուներու ուշադրութիւնը գրաւած են Խորենացիի, Կոմիտասի, Միքայէլ Նալբանդեանի, Մարտիրոս Սարեանի, Արամ Խաչատրեանի, Աւ. Իսահակեանի, Հրաչեայ Աճառեանի, Մանուկ Աբեղեանի, ինչպէս նաեւ Մոսկուայի, Լենինգրադի, Հայաստանի եւ խորհրդային այլ Հանրապետութիւններու գիտութեան եւ արուեստի ներկայացուցիչներու դիմաքանդակները: Ն. Նիկողոսեան Մոսկուայի, Երեւանի եւ խորհրդային տասնեակ մը այլ քաղաքներու մէջ բարձրացած յիշատակի կառոյցներու, արձաններու հեղինակն է:

×

ՀԱՅ ԲԵՄԱԴԻՐԻՆ ՆՈՐ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԸ

Մոսկուա բնակող բեմադիր Ալբեր Մկրտչեան մօտ ատենէն հրապարակ կը հանէ իր նոր շարժանկարը, որ կը կրէ « Եթէ ես դիրեկտոր լինէի » խորագիրը: Ժապաւէնին նկարահանումը տեղի կ'ունենայ « Մոսֆիլմ » արուեստանոցին մէջ: Կատակերգութեան նիւթը հետեւեալն է: Պատանի Պետեան կը ներկայանայ շինարարական վարչութեան պետին եւ բարկացած կ'ըսէ՝ « Եթէ ես դիրեկտոր լինէի... »: Պետը զինք կը նստեցնէ իր տեղը, անոր կը յանձնէ իր աշխատասենեակը, գրասեղանը, հեռաձայնը եւ նոյնիսկ զգեստը: Քանի որ արտաքնապէս անոնք կը նմանին իրարու, ոչ ոք կը նկատէ կատարուած փոփոխութիւնը: Շարժանկարին մէջ երկու հերոսներու դերը ստանձնած է Սիմոն Մորոզով:

×

ՀԱՅԵՐԷՆ ՆՈՐ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ ՄԸ՝ « ԾԱՂՐԱԾՈՒԻ ԺՊԻՏԸ »

« Հայֆիլմ » արուեստանոցին մէջ վերջ գտած է « Ծաղրածուի ժպիտը » շարժանկարին պատրաստութիւնը: Բեմադիրներն են Էդմոն Քէօսայեան եւ Լեւոն Աստրեան: Ժապաւէնը կը ներկայացնէ հօպիտ Սիմոնի կեանքը: Սրամիտ եւ կոռուի հօպիտը կը շրջի գիւղէ գիւղ, քաղաքէ քաղաք եւ մարդոց ուրախութիւն ու խինդ կը պարգեւէ, կ'ապրի իր արդար վաստակով:

ԼԻԲԱՆԱՆ

Տեսակցութիւն՝ Շէյխ Ամին Ճեմայէլի հետ

Երեսփոխան Արա Երեւանեանի գրասենեակին մէջ, Յունուար 18ին տեղի ունեցաւ ժողով մը, որուն մասնակցեցան փաղանգաւոր երեսփոխան Շէյխ Ամին Ճեմայէլ, երեսփոխան Արա Երեւանեան եւ Հ. Յ. Դ. Լիբանանի Կեդր. Կոմիտէի ներկայացուցիչները:

Խորհրդակցութիւնները ընդգրկեցին երկրի ընդհանուր կացութեան փոխ-յարաբերութեանց հարցերը, ինչպէս նաեւ կարգ մը մասնակի եւ առկախ հարցեր:

Արծարծուած հարցերուն շուրջ տարակարծութիւններ չծագեցան, այլ՝ մտաւորապէս մէկուկէս ժամուան հանդիպումը անցաւ փոխադարձ հասկացողութեան մթնոլորտի մը մէջ:

Այս առիթով, Շէյխ Ամին Ճեմայէլ անվերապահ գործակցութեան տրամադրութիւն արտայայտեց ու ընդգծեց որ պատրաստակամ է այդ ճամբուն վրայ ամէն աշխատանք դիւրացնելու:

«ԱԶԴԱԿ»

Fonds A.R.A.M

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԸՆԹԱՑՔԷՆ

ՅԻՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

Պատրաստեց՝ ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ – 1930

Ա.

Աշխարհ անընդհատ հոլովոյթի, շըրջափոխութեան մէջ է: Համաշխարհային պատերազմը աննախընթաց հետքեր ձգեց ոչ միայն քարտէսին վրայ, այլ եւ հոգիներու մէջ: Միջազգային աշխարհակալութիւնը յաղթեց զինուորական ճակատի վրայ, բայց պարտուեցաւ բարոյապէս: Հազիւ հաշուեյարդար կազմուած, իրարու ետեւէ աչք կը բանան եւ գլուխ կը վերցնեն տիրապետութեան ենթակայ երկիրները:

Բրիտանական կայսրութենէն ներս, Իրլանտայէն յետոյ նոյն ճամբուն վրայ են Եգիպտոս ու Հնդկաստանը ձգտելով իրենց անկախութեան: Այս շարժումին մէջ պէտք չէ մոռնալ Սուրիան, Միջագետքը եւ Պաղեստինը որոնք աւելի կամ պակաս ուժգնութեամբ նոյն ճամբուն վրայ կը քալեն եւ նոյն գիջումները կը թելադրեն տիրապետողներուն: 1930ի առաջին օրերու քաղաքական պատմութիւնը հրահանգիչ է այս տեսակէտէն:

Լա Հէ, Լոնտոն եւ Ժընեւ: Երեք խորհրդաժողով: Լա Հէի մէջ շահակից Պետութիւնները կը համաձայնին գերմանական հատուցումներու եղանակի եւ թուականի մասին: Լոնտոն, Նաւային ժողով, Նաւային գերակշռութեան համար: Իսկ Ժընեւի մէջ, Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդի հաստատման տասնամեակի առթիւ, 58րդ նստաշրջան ուր ի մէջ այլոց՝ տնտեսական, մաքսային, հոգատարութեան հարցերու կողքին, Երուսաղէմի Լացի Պատի խնդիրը օրակարգի վրայ է:

×

Արեւելեան կողմն աշխարհի, խորհըրդային իշխանութիւնը ձեռնարկած է «սոցիալիզմ կառուցելու» ամէն գնով, ցարական եւ աստուածապետական Ռուսաստանի աւերակներուն վրայ: Չեկայի ցանցով, տրակոնեան հրամանագիրներով, Ստալին պայքար կը բանայ գիւղին դէմ հաւաքական տնտեսութեան վերածելու համար ռուս գիւղին հողագործութիւնը եւ պայքար կրօնքին ու անոր պաշտօնէութեան դէմ: Հարիւրներով եկեղեցիներ, մզկիթներ ու սինակոկներ կը փակուին: Եկեղեցիներու զանգակները կը հալեցնեն, կը ձուլեն. Թիֆլիսը մասնաւոր ուշադրութեան առարկայ ըլլալով: Երեւանցիները ետ չեն մնար այս ճամբուն վրայ եւ մրցանիշը կը կոտրեն, ոչ միայն իրարու ետեւէ փակելով Հայաստանի գիւղերու եկեղեցիները, այլեւ 70 տարեկան տէրտէր մը սպաննելով պատարագի պահուն, Մեղրիի մէջ: «Սոցիալիզմի կառուցումը» Հայաստանի մէջ լռութեան կը դատապարտէ բազմաթիւ տաղանդաւոր գրիչներ որոնք կը հրաժարին ստեղծագործելէ կամ ալ տարին անգամ մը տուրք կուտան օրուան իշխանութեան: Տեսակ մը ուղեկից գրողներ որոնք ստիպուած են իրենց տաղանդին ու ինքնութեան խորթ հնչող լարերուն վրայ նուագել: Խորհրդային Հայաստան մաս կը կազմէ Խորհ. Միութեան, հայկական քաղաքականութիւն ու քաղաքացիութիւն չկայ: Խորհ. Հայաստան չի կրնար գաղութահայութեամբ զբաղիլ: Փարիզի «Երեւան»ն է որ կ'ընէ այս եւ այլ տխուր յայտարարութիւնները Յունուար 10ի թիւով:

×

Գալով Թուրքիոյ, 1930ը կը բացուի ներքին, տնտեսական խիստ գէշ պայմաններու մէջ եւ յուսահատական հեռանկարներով: Տագնապէն յաղթելու համար զօրաշարժ կը յայտարարուի: Մ. Քէմալէն սկսեալ մինչեւ յետին գիւղացին օրուան կարգախօսք կը դառնէ «խնայողութիւնը»: Այս կրաւորական միջոցը կը դնէ արդէն Թուրքիան օտար դրամագլուխի, Եւրոպայի եւ Ամերիկայի տնտեսական լուծին տակ: Թուրքիոյ վարիչները, հայ տարրը բնաջնջելու իրենց քաղաքականութեան մէջ, ոչ մէկ արգելքի առջեւ կանգ կ'առնեն: Վերջին հարուածը Անատոլուի խորերը ծուարած բեկորներու վտարումն է քեմալական սահմաններէն: Բռնագաղթ մը, ձմեռուան ձիւնին ու բուքին: Ճշմարիտ աղէտ մը: Թշուառ գաղթականներէ կը պահանջուի ճամբու տուրք, 10 ոսկի ամէն մէկ տարուան համար, սկսելով 15 տարեկանէն: Թուրքը միշտ հանճարեղ գիւտեր ունի: Այս ալ վերջին կողոպուտն է: Իսկ չահատուրքի պահանջը հայ հաստատութիւններէն կը շարունակուի աւելի սաստիկ եւ ծանր կերպով, հասցնելու համար զանոնք սնանկութեան եւ փակման:

×

Ընդհանրապէս գաղութահայութիւնը, քիչ մը ամէն տեղ, տեղափոխման եւ հաստատման մէջ է: Սակայն ամէնէն ծանրակշիռ աղէտը որ կուգայ վրդովել գաղութահայութիւնը 1930ի սեմին, Թուրքիոյ քրտաբնակ գաւառներու յատկապէս՝ Տիարպէքիրի եւ Խարբերդի հայ գաղութներու հալածանքն ու տեղահանութիւն է դէպի Սուրիա եւ մասնաւորապէս Գամըշլը, Հասիչէ, Ամուտա եւ Փարամանիէի շրջանները: Թշուառութեան ծով մը: Ըստ տեղեկագրին, շուրջ 3500 Հայեր, այս վերջին ամիսներուն կ'ապրին դժնդակ օրեր: Եղբայրական աջակցութիւնը այլ գաղութներու կը կազմակերպուի բայց քիչ մը դանդաղ: «Յառաջ» անմիջապէս կը բանայ հանգանակութիւն: Կեդրոնական մարմիններ հետզհետէ կը կազմուին Փարիզ, Միացեալ Նահանգներ, Եգիպտոս, Ռումանիա, Պերլին եւ այլուր: Ասկէ զատ կան, այս օրերուն, աւելի կազդուրիչ տեղեկութիւններ Սուրիոյ հարաւ-արեւելեան մասի հայկական բոյներու մասին: Րագգա, ուր Հայերը կը կազմեն 70–80 տուն, կը զբաղին մանր առեւտուրով եւ արհեստով կը պահեն ազգ. վարժարան, ունին թաղականութիւն, քահանայ բայց ոչ եկեղեցի: Թէլ Սէմին, կ'ապրին 40–50 տուն Հայեր որոնք կը պարապին երկրագործութեամբ, ունին դպրոց: Խըր-Պէքրոզ, ագարակ մը ուր կը բնակին շուրջ 45 Հայեր, բոլորն ալ չափահաս որբեր փրկուած Թուրքերու, Քիւրտերու ու Արաբներու ձեռքէն: Այն-Արուս, ըստ պատմութեան Հայր Աբրահամի բընակավայրը, կ'ապրին 15էն 20 տուն Հայեր, կը զբաղին երկրագործութեամբ եւ ունին հայկ. դպրոց: Թէլ-Ապետ, շուրջ 100 ընտանիքներ որոնք կազմակերպած են հայ կեանքը, դպրոցով, Հայ Կարմիր Խաչի մասնաճիւղով ու կը զբաղին հողագործութեամբ, բանջարամշակութեամբ եւ խանութպանութեամբ: Սուրիան ձգելէ առաջ, չմոռնանք Տէր-Զօրի մեր փոքր գաղութը որ այդ հայակուլ անապատին մէջ դեռ կ'ապրի ու վառ կը պահէ հայ դպրոցի մը ճրագը:

Արտագաղթը, այս օրերուն, ուրիշ գաղութ մը եւս կը կրծէ՝ յունահայ գաղութը որ երկու տարուան միջոցին կորսնցուց 3000 հոգի: Երկրին տնտեսական տագնապը, աղքատութիւնը, ճարտարագործական կեանքի սահմանափակ ըլլալը կը բացատրեն այս երեւոյթը:

(Մնացեալը Յաջորդով)

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՄՈՒԼԸ

ՊԱՏՄԱ - ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Հայ Ժողովուրդին Ծագումին Շուրջ

Ռաֆայէլ Իշխանեան, որուն բանասիրական բնոյթի բազմաթիւ յօդուածները պարբերաբար ներկայացուած են Յառաջի էջերուն մէջ, Երեւանի Գրական թերթ շաբաթաթերթին ուղղած Նամակ Խմբագրութեան գրութեամբ կարեւոր մատնանշում մը կատարած է:

1972ին Երեւանի համալսարանը լոյս ընծայած է Հայ Ժողովուրդի Պատմութիւն հատորը: Հեղինակներն են երկու ակադեմականներ՝ Մ. Ներսիսեան եւ Գ. Սարգսեան: Ներկայիս նոյն հրատարակչութիւնը ապահովելու վրայ է տուեալ հատորին ռուսերէն հրատարակութիւնը, այնուհետեւ՝ անգլերէնը:

Այս արժէքաւոր աշխատասիրութեան մէջ, գրած է Ռ. Իշխանեան, հայ ժողովուրդին ծագումը ներկայացուած է անցեալին գոյութիւն ունեցած տեսակէտի մը հիման վրայ: Այն թէ Հնդեւրոպացիներուն վաղեմի հայրենիքը եղած է Եւրոպան, եւ Հայերը, իբրեւ Հնդեւրոպացիներ, վերոյիշեալ մայր ցամաքամասէն ժամանած են:

— «Այդպէս, հայ ժողովրդի պատմութեան համալսարանական ռուսերէն եւ ներկայ հրատարակութեամբ ի լուր միութենական եւ համաշխարհային ընթերցողի ասւում է. 1) որ մինչեւ մ. թ. ա. 6րդ դարը Հայերառհասարակ չեն եղել, եւ մինչ այդ Հայկական լեռնաշխարհում բնակուել են շատ ցեղեր, բայց ոչ Հայեր. 2) Հայերն, իբր, առաջացել են Եւրոպայից եկած Հայոց լեզուն կրող (փր-ծածող) Հնդեւրոպացիների եւ տեղում բնակուող ինչ-որ ցեղերի խառնուելուց ասպարէզ են եկել մ. թ. ա. 6րդ դարում. 3) ուստի, մինչեւ այդ դարը Հայկական լեռնաշխարհում եղած ցեղային ու պետական միաւորումները (Արմանի, Հայասա, Նայիրի, Վանի հին տէրութեան եւայլն) առընչութիւն չեն ունեցել Հայերի հետ»:

Համաձայն Իշխանեանի, այս տեսակէտները այն տպաւորութիւնը կրնան ստեղծել օտար լեզուաբաններէն եւ պատմաբաններէն շատերուն վրայ, թէ Հայաստանի գիտնականները տեղեակ չեն Հնդեւրոպական վաղեմի հայրենիքի վայրին եւ Հայերու ծագումին վերա-

ԳԱՐՈՒՆ 1979

ՊԱՏԱՆԻՆԵՐՈՒ ՏԱՐԻՆ

Գարունը՝ հողին հարսնցու խրախճանքը կը տօնէ: Կը սոնքայ պարտէզի երփներանգի փայլը յարած օդային ներդաշնակութեան: Անդին՝ դայլայլման յօրինումը կ'արծարծէ նոր ելեւէջներով կախարդական կանչը: Թռչուններու խայտանքը միջոցը ցնծութեամբ է լեցուցած: Մեներգները իրարու կը յաջորդեն մղուած յոյզերու տագորումով: Կ'ուռճայ օդային սիրերգն սիրերգի մրցումը. բնութիւնը կ'ըմբոշխնէ, կը համադրէ՝ ու՝ կ'ընդարձակէ վայրկեանը համընթաց ծփանքին... ՎԻՎԱԼՏԻ... Վիվալտիի Գարնան համանուագը. Ջութակներու ճըպոտի դոտեմարտը: Առաջին – երկրորդ ջութակներու հեգնոտ հարցադրոյցը. ալթօ – թաւջութակներու խառնուիլը, կըրքոտ հետապնդելը. վերջապէս՝ հաստ թաւջութակներու քրքիջը ու չափաւորման սաստը: Յանկարծ... մեներգի առաջին ջութակը կը բորբոքի, կը ժայթքի տարուած զգացումի առինքնող յուզումէն. Լա եւ Մի թելերու վրայ ճպոտը հըրաշք կը գործէ, մէկ թելէն միւսը կը փոխանցէ ճռուողումներու գլորումը: Ջութակահարի ջղուտ մատներու տակ, ճպոտը հանճարեղ կը դիւթէ, կը գալարուի, կը մըրկուի... ու... գերբնական ձայնաւորումը կը հասցնէ Ովսաննայի կոչին...

×

Վայրկեան մը պարտէզը Եդեմի կերպարանքն է առած: Աղաւնիներու թեւատարած թափը խաղաղութեան սիւքը կը հիւսէ... Անմահութիւնը՝ ներշընչումներու ծոցը, արշալոյսին կ'ընծայէ իմաստութեան խորհուրդը... Ճնճղուկները՝ պարտէզին պահապան, ընդառաջ գալով այցելուն կը մեծարեն. ոգեւոր՝ կ'ոստնում մտերիմ շուրջպարով: Միայն՝ ճիւ-ճիւն է իրենց խօսքը. ի՞նչ է անոնց առեղծուածային իմաստը... արտայայտութիւն ուր՝ կեանքի ելեւէջը դրոշմած է հնչիւնը...

×

Շրջապատը հասած է ներշնչման գիտանքը օրօրելու, ինք իր մէջ թափանցելու խանդը, մտքի ստացած առաջին ցայքը ըմբոշխնելու, տալու դատողութեան արօրին սերմը զգայնութեան: Պարտէզի նինջը վերջացած, դեռ արեւը չէ քամած գիշերուան ցօղը. ան՝ շիթ-շիթ լալագին կը գեղու նստարաններու վրայ: Այժմ՝ արահետերու խճաքարերուն վրայ քայլերս կորսնցուցած են իրենց նիւթականութիւնը: Ամէն քայլափոխիս անոնք՝ անկանոն կը ճզմեն, չորս դին անախորժ խշրտուքի ձայն տալով: Յանկարծակիի եկած՝ թուփերու վրան թռչուններու թափահարումը օդը կը լեցնէ սարսափի ճչիւնով: Ծառերու կատարին երկիւղի սօսափիւնը կ'ալեկոծի: Վայրկեան մը կանգ է առած պարտէզի անոյշ համանուագը: Անծանօթը վրիպած անդորրութիւնը, կամ, այդ պահու վայելքին իմաստը: Ինքզինքս կը պատժեմ լռակեաց ապաստանելու խոնաւ նստարանին վրայ: Շփոթ՝ կը մանրեմ գրպանիս հացը. խղճմիտ՝ նայուածքս ուղղած ծառերուն, երկինքին. այլայլած՝ շրթներս ինքնաբերաբար «Առաւօտ Լուսոյ, Արեգակն Արդար, Առ իս ծագեա»ն կը շփոթեն «Հայր Մեր»ով... Վայրկեան մը եւս, կը գտնեմ սթափումի գոյականս: Միտքս կը սուրայ նորէն իր անհնազանդ սանձով... Շարժանկար մը խառնուած հոգեկան պարոյրիս կը թեւարձակէ իր գարնանային անցեալը: Այնքան հին հետքեր կան արուած ժապաւէնիս վրայ... Ներքին տագնապ մը կ'ընդմիջէ անոնց լուսարձակումը... Մինչ՝ հացիկները ափիս մէջ, ջղային մատներուս խաղին ենթարկուած. անընդդադար գետին կը թափին: Քանի մը անհամբեր ճիւ-ճիւ ու թեւառատ, կը հնձէ մնացածը մարգագետնի վրայ: Խոյանքը, կոցահարումը, փարատիլը՝ մէկ կ'ըլլայ: Այժմ՝ ամէն ինչ գտած է իր համապատասխան լռութիւնը... Ազատ միտք պիտի չհամարձակէր իր արշաւի միջոցին կանչին մ'արձակել: Դեղերող կատուն՝ իր դաւ որոգի մեղմ մլաւիւնը: Որեւիցէ կանչին պիտի խաթարէր մթնոլորտի չշնչիւնը:

Ահաւասիկ բոպէն երեւակայութիւնս տնօրինելու, ամփոփելու յղացքը ՀԸԸ-ջալատիս, յորդօրոր ժապաւէնիս տաւիղի լարերը ներդաշնակելու:

ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ

(Շար. – 2)

Fonds A.R.A.M

քերեալ հրապարակ դրուած նոր մէտքերուն, տեսութիւններուն:

Համեմատական լեզուաբանութեան եւ հնագիտական բնոյթ ունեցող շարք մը նոր յայտնագործութիւններուն շնորհիւ փաստուած է, թէ հնդեւրոպական հնագոյն հայրենիքը եղած է Փոքր Ասիան՝ արեւելեան շրջագիծով, որուն մէջ մըտած է Հայկական ամբողջ լեռնաշխարհը, եւ թէ Հայերը՝ Խեթերուն, Լուվիացիներուն, Յոյներուն, Իրանեաններուն հետ ծնունդ առած են այդ հողամասին վրայ գրեթէ միաժամանակ, հետեւաբար, տեղացիներ եղած են:

Արդ, աւելցուցած է Գրական թերթի խմբագրութեան ուղղուած նամակին հեղինակը, հայկական ցեղերը համանուն լեռնաշխարհին մէջ գտնուած են առնուազն Ք. Ա. 4րդ հազարամեակէն սկսեալ: « Այս յայտնագործութիւնները լուսաբանող շատ աշխատութիւններ են որապարակուել համաշխարհային ճանաչում ունեցող մի շարք գիտնականների կողմից՝ գրքերում, ժողովածուներում, միութենական եւ արտասահմանեան գիտական մամուլում »: Նամակագիրը ապա յիշատակած է Հայաստանի մէջ կատարուած հրապարակումները: Հետաքրքրուողներուն համար կը ներկայացնենք աղբիւրները.— Գրական թերթ, 1971 թիւ 38, Պատմաբանասիրական հանդէս, 1977, թիւ 1, Երեւանի Համալսարան, 1979, թիւ 1, Գարուն, 1979, թիւ 10, Բանբեր Երեւանի Համալսարանի, 1979, թիւ 2 եւայլն:

Ն. Իշխանեան չէ պահանջած, որ հատորին հեղինակները փոխեն իրենց տեսակէտները:

« Բնաւ, գիտել տուած է ան: Խօսքն այն մասին է, որ միութենական ու համաշխարհային ասպարէզ հանող այս ուշագրաւ միհատորեակում Հայոց լեզուի եւ նրանով հաղորդակցուող Հնդեւրոպացի Հայերի եկուորութեան մասին հեղինակների պաշտպանած կարծիքի հետ միասին ներկայացուի նաեւ վերոյիշեալ տեսութիւնը՝ Հայերէնի եւ հնդեւրոպացի Հայերի տեղաբնիկութեան վերաբերեալ, ինչպէս եւ այն, որ Մեծ ու Փոքր Հայքերի տարածքում նախքան մ. թ. ա. 6րդ դարը գոյութիւն ունեցած ցեղապետական միաւորումները եղել են հայկական կամ կազմուել են Հայերի մասնակցութեամբ »:

ՔԱՂՀԱՆ

ԺՊԻՏՆԵՐ՝ ՊԵԼԺԻԱԿԱՆ

Ուալոն վերաբուժը իր Ֆլաման հիւանդին՝

« Ուռ մը ունիք, հարկ է որ ձեր ուղեղը հանենք ամբողջութեամբ: Բայց հանգիստ եղէք, ոչ մէկ փոփոխութիւն չըլլար ձեզի »:

ԿԵՍԱՐԱՑԻՆԵՐՈՒ ԱՄԱՆՈՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կեսարիոյ եւ շրջանի Հայրենակցական Միութեան կողմէ կազմակերպուած Ամանորի հանդէսը, այս տարի եւս մեծ յաջողութեամբ անցաւ, Յունուար 13, Հ. Բ. Ը. Մ.ի « Ալեք Մանուկեան » մեծ սրահը: Այնպէս կը թուի որ այս տօնը՝ ամէն տարի քիչ մը աւելի ժողովրդականութիւն կը գտնէ եւ աւելի շատ երիտասարդներ կը հաւաքէ իր շուրջը:

Օրուան նախագահը՝ հայրենակից Օննիկ Պայրամեան, իր ելոյթին մէջ, Ամանորը շնորհաւորեց սրտանց ներկայ եւ բացակայ բոլոր հայրենակիցներուն եւ կազմակերպիչներուն շնորհակալութիւն յայտնեց: Յիշեց Համակեսարացիներու նախագահ՝ Յարութիւն Հազարեանն ու անոր նուիրեալ ընկերները, որոնք Նոր Կեսարիոյ հիմնադրման յառաջապահները եղան, Հայաստանի բարեխնամ կառավարութեան աջակցութեամբ: Եւ շնորհիւ այս հիմնադիրներուն ու Փարիզի վարչութեան յանդուգն նախաձեռնութեան, անցեալ տարի Սեպտեմբերին, մենք տօնեցինք Նոր Կեսարիոյ տասնամեակը: Այս բացառիկ ուխտագնացութիւնը յաջողցնողներուն կրկնակի շնորհակալութիւններ յայտնեց, մասնաւորապէս Գ. Գ. Ռուբէն Սահակեանի, Ա. քարտուղար Խորհ. Միութեան Փարիզի դեսպանատան, Սուրէն Մելքումեանի՝ Մոսկուայի մէջ Հայաստանի ներկայացուցչին, Անդրանիկ Մարտիրոսեանի՝ Սփիւռքահայութեան հետ մշակութային կապի կոմիտէի նախագահ՝ Վարդգէս Համազասպեանի Ա. տեղակալին: Եւ Համակեսարացիներու անունով՝ ողջոյններ ղրկեց Նոր Կեսարիան շէնցնողներուն ու հրաւիրեց՝ կեսարացիներն իրենց բարեկամներով, Նոր Կեսարիա ղրկուելիք երկրագործական մեքենայի հանգանակութեան առատաձեռն մասնակցիլ:

Խնամքով պատրաստուած յայտագիր մը գործադրուեցաւ, Միութեան Ա. քարտուղար Յ. Վէզիրեանի գլխաւորութեամբ, ուրեմն՝ Ամանորը Կեսարիոյ եւ շրջանի հայաշատ վայրերու մէջ ու հինհին աւանդութիւնները բացատրելէ վերջ հայրենակից Միհրան Էլմայեանի յորդառատ երգով սկսաւ մոմավառութիւնը ու ամէն ոք իր մոմը վառեց. Միութեան պատուոյ նախագահ ծերունազարդ բժիշկ Խաչիկ Տամլամեանի մոմէն ըստ տեղական սովորութեան, սրահը մոմերով լուսաւորելով եւ անցեալը ներկայի կապելով... ինչ որ բոլոր ներկաները տպաւորեց եւ հին օրերը յիշողներն ալ յուզումով դիտեցին: Մոմավառութեան նուէրներէն գոյացաւ 7300 Ֆրանք:

Առաջին անգամ ըլլալով իր հեղինակութիւններէ երկու կտոր յաջողութեամբ արտասանեց Օր. Տանիէլ Սարաֆեան,

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՍԵՐՕ ԽԱՆԶԱԴԵԱՆԻ ՆՈՐ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ

«Սովետական Գրող» հրատարակչականը լոյս ընծայած է Սերօ Խանզադեանի «1971, Ամառ» նոր հատորը՝ 30000 տպաքանակով: Գիրքին մէջ տեղ գտած են տարբեր տարիներու հեղինակին գրած պատմուածքները, որոնք կը նկարագրեն գիւղի աշխատաւորութեան կեանքը պատերազմական եւ յետ պատերազմեան տարիներուն: «Մեռածները Յիշում Են» վէպը նուիրուած է 1915ի դէպքերուն:

Նոյն հրատարակչականը լոյս ընծայած է նաեւ Սերօ Խանզադեանի «Քարանձաւի Բնակիչները» վիպակը, պատանի ընթերցողներու համար:

որուն գրական աշխատանքները ծանօթացուց Միութեան փոխ – նախագահ՝ Յակոբ – Գրիգոր, իբրեւ նոր երիտասարդուժ մը, եւ Ֆրանքեւհայ բարեկամութեան գրական յայտնութիւն:

Ծանօթ երգչուհի Օր. Ա. Սվաճեան, իր նուագով ու հայաստանեան խանդավառ երգերով անգամ մը եւս փայլեցաւ: Օր. Վիրժինիա Փաթթի, ընկերակցութեամբ Լիպարիտ Յարութիւնեանի, շընորհալի ձայնով ու դաշնաւորուած կիթառով, կոմիտասեան երգերը լսելի ըրին՝ հաճելիօրէն: Դերասան Ն. Պչտիկեան, իրեն յատուկ թոնով սքանչելիօրէն արտասանեց Յ. Թումանեանէ գողտրիկ բանաստեղծութիւն մը:

Փրոֆ. Ն. Արփիարեան, տեսափողիկներով մէկ ժամ պտըտցուց ներկաները, Հայաստանի հիանալի ու տեսարժան վայրերը: Տոքթ. Ժորժ Մոստիչեանն ալ նոյնպէս, եւ սակայն հին Կեսարիոյ աւերակուած շէնքերն ու ախուր վերածուած եկեղեցիները ցուցուց, եւ ըսաւ որ պապերուն ծննդավայրէն հող բերած է Նոր Կեսարիա ղրկելու համար: Եւ վերջապէս Պ. Գէորգ Այանեան՝ ուխտագնացութեան համար պատրաստուող ֆիլմէն մաս մը ցուցադրելով մեզի տուաւ Ծիծեռնակաբերդի Մեծ Եղեռնի յուշակոթին աղջեւ ծաղկեպսակի զետեղման, Սարդարապատի եւ նորաշէն ազգագրական թանգարանի ու Նոր Կեսարիա այցելութեան նաեւ 10ամեակի հանդիսութեան սրահը: Հայաստանի եւ Նոր Կեսարիոյ նուիրուած ցուցադրութիւններով, Ամանորի այս հայրենասիրական հաւաքոյթի եւ տօնի տպաւորութեամբ մեկնեցան ներկաները, շնորհաւորելով կազմակերպիչները:

ՄԱԺԱԿԵՑԻ

ԳՈՂԱՔՆԵՐԷ ԳՈՂԱՔ

ՖՐԵԶՆՈՅԻ Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ սրահին մէջ տեղի ունեցած է ասմունքի երեկոյթ մը, կազմակերպութեամբ Հայ Գիր մշակութային միութեան: Ատենապետը՝ Նշան Յովսէփեան նախ ներկայացուցած է Միութեան գործունէութիւնը եւ նպատակները, որմէ ետք Խաչիկ Արարատեան (Լոս Անճելըսէն) արտասանած է հայրենաշունչ քերթուածներ եւ երգիծական կտորներ:

×

Ֆրեզնոյի եւ համայնական ամէնօրեայ դպրոցին Ամանորի հանդէսը տեղի ունեցած է Դեկտ. 18ին, Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ սրահը: Տնօրէնուհին՝ Տիկ. Լ. Միսաքեան, բացման իր խօսքով շնորհակալութիւն յայտնած է ներկայ հասարակութեան, որ միշտ զօրավիգ կը կենայ դպրոցին: Աշակերտներու արտասանութիւններէ եւ երգերէն ետք Կրթական Մարմնի կողմէ Ճան Մանուկ շնորհաւորած է ուսուցչական կազմը եւ նըւէրներով գնահատած անոնց աշխատանքները:

ՖԻՔՍԻ «Յակոբեան» Վարժարանի սրահին մէջ, Յունուար 19ին տեղի ունեցած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Հ. Կ. Խաչի Ամանորի հաւաքոյթը: Օրուան նախագահը՝ Եղբ. Սերգօ Միսաքեան, բացման իր խօսքով անդրադարձած է զոյգ միութիւններու գործունէութեան: Գեղարդ Քհնյ. խօսած է միութիւններու նպատակներուն մասին, որմէ ետք հաւաքոյթը շարունակուած է խրախճանական մթնոլորտի մէջ:

ԹԵՀՐԱՆԻ Ազգ. Առաջնորդարանը գացած են « Ռոստոմ » դպրոցի սկաուտները (Յունուար 11ին) շնորհաւորելու համար Արտակ Արք. Մանուկեանի առաջնորդութեան 20ամեակը: Խօսք առած են դպրոցին տնօրէնուհին եւ սկաուտներու պատասխանատուն եւ բարեմաղթութիւններ ըրած առաջնորդին: Արտակ Արք. շնորհակալութեան խօսքերէ ետք շեշտած է թէ մեր բոլոր հաստատութիւններու, միութիւններու, կազմակերպութիւններու հիմքը կարգապահութիւնն է, որ երաշխիքը կը հանդիսանայ հանրային կեանքի ներդաշնակութեան:

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ, Դեկտ. 29ին մեռած է Հայկ Յովսէփեան, որ տարիներ ծառայած է ազգային մարմիններու մէջ՝ Ռաշտ թէ Թեհրան: Թաղումը կատարուած է Դեկտ. 31ին: Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ դամբանական խօսած է առաջնորդը՝ Արտակ Արք., իսկ բակին մէջ՝ Ռաշտի Հայութեան կողմէ խօսած է Ա. Յովհաննիսեան:

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՌՕՏԵԱԼ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՄԱՐՏԻԿՆ ՈՒ ՁԷՅՆԱՊԸ

Հարս Մարիամ անծանօթ վախի ու շըփոթութեան մէջ ուզեց հաւատալ, որ ուստան գինիի համար եկած էր:

– Հա, ես գիտեմ՝ ո՞ր տեղն են ձեր գինու կարասները, ըսաւ ուստան՝ դէմքին տալով ձեւ մը հաճելի արտայայտութիւն: Կ՚ըսես կճղաւոր ոտքերով, ձիու դէմքով, լեռներու ուժեղ ոգին ըլլար:

– Եկուր, մի՛ վախնար, աղջիկս: Կը սիրեմ գինին կարասէն խմել, միայն մի քանի գաւաթ: Ինչպէ՞ս լաւն էր ձեր գինին:

Ուստան հարսին ձեռքէն բռնած ներս կ՚ուզէր տանիլ: Եթէ պոռար, եթէ յանկարծ իմանային դրացիները... Ուստան բռնած էր իր ձեռքը կաշիի հոտ ունեցող կենդանիի մը պէս ուժեղ: Կաքաւը բըռնուած էր ուրուրէն, ու կը դողար անոր ճանկերուն մէջ, երկաթէ կտուցի մը սարսափը իր գլխին: Ուստայի թեւերուն մէջ, հարս Մարիամ լոյսին վրայ այրող փարուանայի մը հաճելի ողբերգութիւնը կ՚ապրէր: Սակայն, գիւղը, դրացիները, ամուսինը՝ այդ երկաթէ կտուցին սարսափն էին: Եթէ ձայն ձգէր, դըրացիները վար պիտի գային: Ինքը՝ նոր հարս, սաւանը գլխին: Գիւղը, գիւղը անգղի մը կտուցը պիտի ըլլար իր գըլխին:

Գարան խաթուն տանիքը լողած պատուհան տեսած էր ուստային սանդուխէն – րէն վեր ելլելը: Ուստան տանիքէն անցած՝ ելած էր եկեղեցիի պատին վրայ, իր կտուցով կուրծքին փետուրները մաքրող անգղի մը պէս չոկած էր թափուած հաստ պեխերը ու սկսած էր պատին վրայ՝ տաշուած քարերը շարել:

Գարան խաթուն Մարութենց դուռը կը թակէր, մաղն ուզելու պատրուակով: Գարանին այնպէս թուեցաւ, որ հարս Մարիամ դուռը ուշ բացաւ: Գլխին քօղ չունէր: Դէմքը տժգոյն՝ այծի մը ակռաներէն վիրաւորուած ծաղիկի մը երեւոյթն ունէր:

– Աղջի քօղդ ո՞ւր է,– հարցուց Գարան:

Հարս Մարիամ այդ պահուն միայն անդրադարձաւ որ քօղը չկար գլխին:

– Ի՞նչ կայ, աղջիկ, հիւա՞նդ ես: Ստեփանն ո՞ւր է, –հարցուց Գարան, երբ նկատեց որ հարս Մարիամ ցրուած երեւոյթ մը ունէր:

Ինչպէս բոլոր կիներուն, նոյնպէս ալ Գարան խաթունին համար անծանօթ գաղտնիք չկար: Դուռը գոց, Ստեփանն այտեղ չէր, ուստային սանդուխներէն վեր ելլելը իր աչքերով տեսած էր: Մարիամը առանց քօղի, տժգոյն, կ՚ըսես տղացկանի անկողնէն նոր ելած էր:

×

Քանի մը օր յետոյ արդէն գիւղի կիներուն բերանն էր ոչ միայն քօղը գըլխին հարս Մարիամը, այլ նաեւ փտած ու դեղին ոսկորներով մեռելները՝ անոր մայրը, նոյնիսկ մեծ մայրը: Որպէս թէ տատնօք անոր մեծ մայրը Էշնիչէրի գինուորականի մը վրանին տակ տեսնողներ եղած են:

Դէմքը նուռի պէս ճաթռտան, գեղեցիկ Մարիամը սկսաւ օրէ օր մաշիլ:

Օրէ օր կը բարձրանային եկեղեցիին պատերը... Ուստա Սարգիս եկեղեցին լրացուցած՝ խաչը գմբէթին վրայ տընկած ու անցած էր:

Ստեփան օրէ օր կը զգար իր կնոջ միսերուն հալիլը: Կ՚ենթադրէր որ կիները կը մաշին, կը տժգունին, երբ պզտիկով կը մնան:

Մարիամի գոգնոցը հետզհետէ կը բարձրանար, մինչեւ որ օր մըն ալ դուրսի խօսքերը Ստեփանին ականջը հասան:

Ստեփանն այլեւս գործի չէր. երկինքը կ՚ըսես իր գերաններով գլխի փլած էր: Օր մը խիստ, օր մը անոյշ բառերով կ՚ուզէր խօսեցնել Մարիամը, որ լուռ էր միշտ:

Այն գիշեր Ստեփան սիրալիր էր: Երկու ամուսինները իրենց գալիք զաւկին մասին խօսեցան: Վաղը հօրքոյրը պիտի կանչէն, որ տանը լուացքն ընէ:

(Շար.– 3)

Fonds A.R.A.M

Այրի Տիկին Գրիգոր Խէրեան, Տէր եւ Տիկին Անտրէ Շամթանեօլ, զաւակներն ու թոռը, Տիկին Նիքօլ Ֆիլալի զաւակ — ներն ու թոռը, Տէր եւ Տիկին Շառլ Խէր — եան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Պերթրան Խէրեան եւ աղջիկները, Պ. Միշէլ Խէր — եան, այրի Տիկին Անդրանիկ Պուտաք — եան, զաւակներն ու թոռը, Տէր եւ Տիկին Նշան Տիրատուրեան, զաւակներն ու թոռները, ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, պապին, եղբօր, մօրեղբօր, մեծ-մօրեղբօր՝

ԳՐԻԳՈՐ ԽԷՐԵԱՆԻ

(Պատուոյ Լեգէոնի Ասպետ, ակադեմական շքանշանի հրամանատար, Կրընոպլի իրաւաբանութեան համալսարանի պատուակալ դասախօս, նախկին տեսուչ Սայկոնի Իրաւաբանութեան Համալսարանի) մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 25ին, 86 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Չորեքշաբթի, Յունուար 30, ժամը 10.30-ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Սէնթ-Ուէնի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՅԱՌԱՋ. — Մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Անդրանիկ Պուտաքեանի, Տիրատուրեան ընտանիքին եւ ողբացեալին հարազատներուն:

Այրի Տիկին Զապէլ Մանուկեան, այրի Տիկին Քուլէթ Մանուկեան, Տէր եւ Տիկին Արփիար Մանուկեան, քոյրերը եւ եղբայրը ինչպէս նաեւ Տէր-Գրիգորեան, Պաղտասարեան, Ագոյեան, Թորոսեան, Զագոյեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց զաւկին, ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ ազգականին՝

ԺԱԳ - ՅԱԿՈԲ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 28ին, 54 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի, Յունուար 31, ժամը 10.30-ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին եւ թաղումը տեղի կ'ունենայ ժամը 11.45ին Անիէռի (Քաթր-Ռութ) գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Այրի Տիկին Լօժէնի Զալըքեան, Օրիորդներ Ժիզէլ եւ Քրիսթին Զալըքեան Տէր եւ Տիկին Արթիւր Զալըքեան, այրի Տիկին Տէմիրճեան, զաւակներն ու թոռները, Տէր եւ Տիկին Գալենտէրեան, զաւակներն ու թոռները, Տէր եւ Տիկին Պէրպէրեան և զաւակները, Տէր և Տիկին Իսրայեան և զաւակները ինչպէս նաեւ Ջիլեան, Աշըգեան, Պարնաքեան, Ագի — լագեան, Գապատայեան, Սէխեան, Փափազեան ընտանիքները եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝

ԱՐՏԱՇԷՍ ԶԱԼԸՔԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 26ին, 59 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Չորեքշաբթի, Յունուար 30ին, ժամը 9ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Փանթէնի գերեզմանատունը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սամուէլ — Մուրատեան վարժարանի Տեսչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է նորոգութեան համար 3000 փր. ճարտարապետ Արիս Ագամեանէ եւ Արման Նշանեանէ:

Odyssée d'un Enfant Arménien

par Khoren Margossian
Ed. La Pensée Universelle
Prix 26 F. 50
En vente dans toutes les librairies
Ainsi qu'à la Librairie Samuelian,
51, rue M. le Prince, 75006 Paris
H. Palouyan, 9 rue de Trévise
75009 Pris.

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Կարպիս Գապատայեան փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Ֆիլոր Եփրեմեանի մահուան առթիւ 500 Փր. կը նուիրեն Կեսարիոյ Հայր. Միութեան (տանալ «Յառաջ»էն) եւ 500 Փրանք «Յառաջ»ին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Ուրբաթ, Փետր. 1, ժամը 20.30ին
մասնակցութեամբ
ՍԱՅԱԹ — ՆՈՎԱ գործիական համոյթին
եւ
ՆԱԽԱՍԱՐԴ պարախումբին
Centre d'Animation Maurice Ravel
6, Avenue Maurice Ravel — Paris 12
Métro : Porte de Vincennes
Participtîon 25 F.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Սէն Լուի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը Նոր Տարուան առթիւ կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար 500 Փրանք:

×

Պր. Գալոյեան (Մարսէյլէն) կը նուիրէ 40 Փր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ՃՇԴՈՒՄ

Կարապետ Պաղտասարեանի մահազդին («Յառաջ» Յունուար 24) անուանացանկին մէջ հարկ է աւելցնել՝ այրի Տիկին Մարգրիտ Տէր — Յակոբեան եւ զաւակները:

LA CAPPADOCE

spécial !

du 7 au 31 janvier
la chanteuse noire américaine

NIVO

Réservations : 375-05-30 — 67 bis, Quai Blanqui — Alfortville 94

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները Հինգշաբթի, Յունուար 31, ժամը 15ին Հայ Մշակոյթի Տունը: Շատ կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ընկերուհիներէն ներկայ գտնուիլ այս շատ կարեւոր ժողովին:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները Փետր. 2, Շաբաթ, Մշակոյթի Տունը ժամը 3.30ին: Կարեւոր օրակարգ եւ վարչական ընտրութիւն:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Սէնթ Անթուանի վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր անդամները ներկայ գտնուելու իր ընդհ. անդամական ժողովին, Շաբաթ (Փետր.2) ժամը 20.45ին Պառ տը յա Կառի սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է այս կարեւոր ժողովին:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Տէսինի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը Հինգշաբթի, Յունուար 31, իրիկուան ժամը 8.30ին Մշակոյթի Տան մէջ:

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Պանեօ — Քաշանի մասնաճիւղին կողմէ,
Կիրակի, Փետր. 3 ժամը ճիշդ 15ին
Կը մասնակցի Իսիի ԱՆԻ երգչախումբը ղեկավարութեամբ
ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆԻ
Թատերական ներկայացում Ալֆորվիլի թատերախումբին կողմէ՝
ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆԻ
ՀԻՒԱՆԴՏԵՍԸ

MATINEE CULTURELLE

Avec la participation de la chorale ANI et de la troupe théâtrale d'Alfortville
MAISON DES JEUNES DE CACHAN Ave. Louis Georgeon, Cachan

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE DE MARSEILLE
12 - 14, Rue St. Bazile
Organise :
Le Samedi 2 Février à partir de 21 h. 30

SOIREE CARNAVAL

Buffet — Cotillons —
Déguisements souhaités
Entrée 30 F.
Réservation : Tél. M. C. A. 50-15-09
(sauf le mardi)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլի Հայ Արենոյշներու նախաձեռնութեամբ «Վարդանանք»ի տօնակատարութիւնը տեղի պիտի ունենայ Մարտ 2ին, Կիրակի օր ժամը 16ին, Հայ Մշակոյթի Տան Վասպուրական սրահին մէջ:

×

Գարնանային պարահանդէսը, կազմակերպուած՝ երէց Արենոյշներու «Կայծ» խումբին կողմէ: Մարտ 22ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 22էն մինչեւ լոյս, Ալհամպրա սրահին մէջ:

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՄՕՏ ՕՐԷՆ ՄՕՏ ՕՐԷՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺԱՊԱՒԷՆ ՄԸ
ՍԱՍՈՒՆԻ ՁԻՒՆԵՐԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Une Date à ne pas manquer

Le Comité de Libération des Prisonniers politiques arméniens vous invite à vous rappeler l'assassinat de trois patriotes : ZADIKIAN, BAGDASSARIAN et STEPANIAN en venant déposer symboliquement des fleurs devant l'Aéroflot (33, Avenue des Champs-Elysées, Métro : F. Roosewelt), le Samedi 2 Février à partir de 15 heures.

(Pour les villes de province, nous invitons les Arméniens à faire de même devant les consulats ou autres représentations de l'URSS).

UGAB - JEUNE
organise
sa soirée

MARDI GRAS

le Samedi 23 Février à partir de 22 heures
— Animation non-stop
— Musique Disco
— Musique folklorique arménienne
— Election des plus beaux déguisements (avec de nombreux lots)
— Déguisement de rigueur
Participation aux frais : 40 et 55 F
Centre Culturel Alex Manoogian
118, Rue de Courcelles, Paris 17e
Tél. : 227-12-26

ԽՆՋՈՅՔ

Կապ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղին խնջոյքը, Շաբաթ, Փետր. 9, ժամը 18էն սկսեալ:

UNIVERSITE PARIS III
DAUPHINE
Institut national des langues orientales vivantes

LITTERATURE ARMENIENNE DE LA DIASPORA

Programme des cours 1979-80
Lundi 4 Février
Première larme, H. Ochagan (III)
Lundi 18 Février
La revue MENK
Histoire et idéologie
Lundi 3 Mars
Ch. Chahnour (I)
La Retraite sans Musique
Lundi 17 Mars
La Retraite sans Musique
Ch. Chahnour (II)
Lundi 31 Mars
Le Bois de Vincennes
N. Sarafian (I)
Lundi 14 Avril
Le Bois de Vincennes
N. Sarafian (II)
Lundi 28 Avril
Un jour comme les autres
Z. Vorpouni (I)
Lundi 12 Mai
Un jour comme les autres
Z. Vorpouni (II)
Les cours ont lieu tous les 15 jours de 17 à 19 heures au centre Dauphine, Salle B-111.

Fonds A.R.A.M

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
31
JEUDI
31 JANVIER
1980

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

LE NUMERO 2 F.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.569

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

55e ANNÉE — No 14.569

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ սուրիական դեսպանատան դէմ եղեռնափորձ մը կատարուեցաւ առջի օր։ Մէկ մեռեալ եւ ութ վիրաւորներ կան, ռումբը պայթած ըլլալով գետնայարկը, հիւպատոսային բաժնին մէջ։ Այս եղեռնափորձը, որ կը կատարուէր Սուրիոյ Արտաքին Նախարարին ժամանումէն քիչ առաջ ստանձնուեցաւ բազմաթիւ կազմակերպութեանց կողմէ, ինչպէս՝ «Աֆղաններու Քոլէքթիֆը», «Հրէական Ջոկատները», «Լիբանանեան Ճակատը» եւ «Պաղեստինեան դիմադրութիւնը»։ Հաւանական կը նկատուի աւելի որ «Լիբանանեան Ճակատն» ըլլայ քանի այդ շարժումը կը պայքարի «օտար ներկայութեան դէմ»։

ԿԱՖՍԱՅԻ մէջ (Հարաւային Թունուզ) մթնոլորտը լարուած կը մնայ։ Կը թուի որ յարձակում գործող զօրախումբը Լիբիա մարզուած է եւ կան նաեւ Թունուզցիներ այդ 300 մարտիկներուն մէջ։

ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆՆԵՐՈՒ պոյքոթի հարցը կը շարունակէ հոգ չահիլ։ Եւրոպայի Խորհրդարանին նախագահուհին ալ՝ Տիկին Սիմոն Վէյլ Ուաշինկթըն կատարած իր այցելութեան ընթացքին է, որ յայտարարեց թէ կողմնակից է պոյքոթի եւ կ'առաջարկէ որ մնայուն վայրը ըլլայ՝ Յունաստան կամ Փիէր տը Քուպերթէնի հայրենիքը՝ Ֆրանսա։ Ֆրանսայի մէջ Համայնավար եւ Ընկերվարական կուսակցութիւնները դէմ են պոյքոթի մինչ քաղաքական միւս շրջանակներու մէջ միաձայնութիւն չկայ։

ԱՆԳԱՐԱՅԻ իշխանութեանց ուղղուած կոչ մը ստորագրած են 383 ֆրանսացի մտաւորականներ դատապարտելով Թուրքիոյ «սարսափի մթնոլորտը»։ Ստորագրողներու մէջ են՝ Ժ. Փ. Սարթր, Սիմոն տը Պովուար, Էթիամպլը, եւայլն։

ԹԵՀՐԱՆԷՆ, ամերիկացի վեց դիւանագէտներ, որոնք Նոյ. 4էն ի վեր ապաստանած էին քանատական դեսպանատունը, գաղտնաբար մեկնած են, քանատական կեղծ անցագրերով։

ՄԵՍԹՐԻԻ մէջ (Իտալիա) մահափորձ մը կատարուած է ճարտարարուեստի մեծի մը դէմ։ Տէր եղած են Կարմիր Ջոկատները։ Այս սպանութիւնը վեցերորդն է երկրին մէջ, տարւոյս սկիզբէն ի վեր։

ԱՄԱՍԻԱՅԻ մօտ (Թուրքիա) ոստիկանապետ մը սպաննուած է առջի օր, ինչ որ 11ի կը հասցնէ տարւոյս սկիզբէն ի վեր սպաննուած ոստիկաններու թիւը։ Վերջին երկու շաբաթներու ընթացքին ալ ծայրայեղ – ձախ կազմակերպութեանց 70 անդամներ ձերբակալուած են։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ 1979ին կառքի արկածներու թիւը աւելցած է բաղդատմամբ 1978ի։ 2,8 առ հարիւր համեմատութեամբ մեռեալներուն համար, որոնց թիւը 12.480 եղած է նոյն համեմատութեամբ ալ վիրաւորներուն համար, որոնց թիւը՝ 347.918 եղած է։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ պաշտօնապէս ճանչցաւ ՊԱԿը (Պաղեստինի Ազատագրութեան Կազմակերպութիւն) եւ հաւանութիւն տուած է նաեւ որ գրասենեակ մը բացուի Աթէնք։ Ի մօտոյ Եասէր Արաֆաթ պաշտօնական այցելութիւն մը պիտի կատարէ եւ այդ հարցը ծեծէ։

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունուար 23-28)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ

Հայաստանէն մօտ երեք տասնեակ մարզիկներ կը մասնակցին Մոսկուայի Ողիմպիականներուն՝ խորհրդային խումբին հետ։ Հայաստանի մարզական կեանքին մասին խօսելով Մարզական Կոմիտէի նախագահը՝ Ռուլան Ասատրեան, ըսած է թէ մարզանքի արմատները Հայաստանի մէջ կուգան դարերու խորերէն։ Մատենադարանի դանձարաններուն մէջ կարելի է բազմաթիւ տեղեկութիւններ գտնել ձիավարութեան, մականախաղի, կռփամարտի, ըմբշամարտի, նիզակնետութեան եւ նետաձգութեան մասին։ Ծանօթ է որ 384ին Վարպետ արքան, հին ժամանակներու 291րդ ողիմպիական խաղերուն արժանացած է ախոյեանի տիտղոսին։

Մարզական կեանքը Հայաստանի մէջ ունեցած է մեծ զարգացում։ Ներկայիս մարզանքով կը զբաղին մօտ մէկ միլիոն հոգի, որոնց 200 հազարը մարզիկներ են, 800ը՝ Խորհ. Միութեան մարզանքի վարպետներ։ Մարզիկներու տրամադրութեան տակ կը գտնուին 21 մարզադաշտեր, վոլէյպոլի, պասքէթպոլի 900 դաշտեր, թենիսի, ոտնագնդակի քանի մը տասնեակ խաղավայրեր, հազարէ աւելի մարզանքի դահլիճներ։ Բնակչութեան ֆիզիքական դաստիարակութեան կը նպաստեն մարմնամարզութեան հայկական պետական հիմնարկի շրջանաւարտները։ Հայաստանի մարզիկները մեծ յաջողութիւններ արձանագրած են կռփամարտի, մարմնամարզութեան, ըմբշամարտի, փինկ – փոնկի, ոտնագնդակի, ճատրակի, ջրացատքի եւ ծանր մարզանքի ճիւղերուն մէջ։ Անուանի մարզիկներ են՝ ողիմպիական ախոյեաններ Հրանտ Շահինեան եւ Ալբեր Ազարեան (մարմնամարզութիւն), Վլատիմիր Ենգիբարեան (կռփամարտիկ), Սերգօ Համբարձումեան (ծանրաբարձութիւն)։

Մոսկուայի ողիմպիականներուն մասնակցելու թեկնածուներէն են՝ Եդուարդ Ազարեան, Արթուր Յակոբեան (մարմնամարզութիւն), Եուրիկ Վարդանեան, Եուրիկ Սարգսեան (ծանրաբարձ), Խորէն Ինջէեան, Իսրայէլ Յակոբքջոխեան, Սամսոն Խաչատրեան (կռփամարտիկ) եւայլն։

×

ԿԻՐՈՎԱԿԱՆԻ ՃԱՏՐԱԿԻ ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԻՒՆԸ

Կիրովականի ճատրակի ախոյեանի կոչումը, մէկ տարուան ընդմիջումէ ետք, դարձեալ նուաճած է Քրիստափոր Ջերքեզեան, ութ շրջանին 6,5 միաւոր շահելով։ *րկրորդ հանդիսացած է «Կայծ» թերթի խմբագիր, Հայաստանի նախկին ախոյեան Արծրուն Սարգսեան (վեց միաւոր)։ 3 – 4րդ տեղերը գրաւած են Գէորգ Գէորգեան եւ Գենադի Յարութիւնեան՝ 5,5ական միաւորով։

×

ՏԽՐՈՒՆԻ.—

ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ

Ըստ իր փափաքին, յապաղումով, իր թաղումէն վերջն է միայն, որ խոր կսկիծով կը հաղորդենք Հուրի Իփէկեանի մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 24ին Փարիզի Սէնթ-Անթուան հիւանդանոցը, ուր փոխադրուած էր քանի մը օր առաջ։

Զաւակը Գասպար Իփէկեանի, ողբացեալը ծնած էր 1919 Յունուար 25ին՝ Թեհրան։ Իր նախնական ուսումը կատարած է Փարիզ, ուր եկած էր ընտանիքին հետ Եգիպտոս, Իրաք եւ Հնդկաստան անցնելէ յետոյ։ 1930ին, ծնողքին հետ փոխադրուած է Լիբանան։ Երկրորդական ուսումը կատարած է Պէյրութի Նշան Փալանճեան ճեմարանը, զոր աւարտելէ ետք, տարի մը յաճախած է տեղւոյն ամերիկեան ճիւնիըր քոլէճը, հետեւելով անգլերէնի, գրականութեան եւ լրագրութեան։ 1937ին անցած է Պելճիա։

1937 – 1941 բարձրագոյն ուսումը կատարած է Պրիւքսէլի Ազատ Համալսարանը հետեւելով պատմութեան, փիլիսոփայութեան, գրականութեան, արուեստից դպրութեան, լեզուագիտութեան, ի մասնաւորի ռոման լեզուներու։ Լիսանս եւ ակրեկասիոն ունէր փիլիսոփայութեան եւ գրականութեան։ Տոքթորայի աւարտաճառին նիւթը եղած է Փանայիթ Իսթրաթի։

Իր առաջին ասպարէզը եղած է ուսուցչութիւն, դեռ շատ երիտասարդ, Պէյրութի Նշան Փալանճեան ճեմարանը ուր դասաւանդած է Եւրոպական Գրականութեանց Բաղդատական Պատմութիւն, Մանկավարժութիւն, Գեղարուեստից Պատմութիւն։ 1947ին հրաւիրուած էր Պէյրութի Ֆրանսական Համալսարանին կողմէ որպէս դասախօս ֆրանսերէնի եւ գրականութեան։ Ուսուցչական ասպարէզին զուգընթաց, Հուրի Իփէկեան ունեցած է հրապարակագրական գործունէութիւն, աշխատակցելով հայ թէ օտար մամուլին, գրական, մանկավարժական, գեղարուեստական յօդուածներով։ Աշխատակցած է նաեւ «Յառաջ»ի արձակ թէ չափածոյ գրութիւններով։ Լայն ասպարէզ ունեցած է նաեւ հանրային կեանքի մէջ, դասախօսութիւններով եւ բանախօսութիւններով Ֆրանսա թէ արտասահմանեան այլ երկիրներ։ Գիտէր ապաւորել եւ խանդավառել իր ունկնդիրները։ Ունի ֆրանսերէն քերթուածներու երկու հատոր՝ Կուլէօր տիւ Թան, լոյս տեսած Պրիւքսէլ 1944ին եւ Սոնաթ, ներշնչուած Շոփէնի «Մահերգ»էն լոյս տեսած նաեւ Պրիւքսէլ, 1946ին։

Վերջին շրջանին առաւելաբար դասաւանդութեամբ կը զբաղէր, կը մասնակցէր նաեւ ձայնասփիւռի մշակութային հայկ. յայտագրերու, բայց իր գլխաւոր աշխատանքն էր Գերմանիա լոյս տեսնող Էնտէքս ՊԻՕ. — Պիպլիոկրաֆիքուս Նոքթուրում Հոմինումի (որ լոյս կը տեսնէ պրակով) բերած մասնակցութիւնը քանի պատասխանատուն էր այդ համայնագիտարանին հայկ. բաժնին։

Դեռ կարելի է, անշուշտ, երկար ծանրանալ կենսագրական գիծերու վրայ, որոնք սակայն նոր բան մը պիտի չաւելցնեն իր վաստակին վրայ։ Գրական եւ բանաստեղծական խառնուածքի տէր, զարգացած միտք, Հուրի Իփէկեան մըտաւորական կնոջ տիպարն իսկ էր։

×

Սիրելի Հուրի, թող օրերն ու ժամերը անցնին ու յետագային աւելի մանրամասն անդրադարձումներ ըլլան կեանքիդ ու գործիդ։ Այսօր միայն այս քանի մը տողով յիշեցինք թուականներ ու ասպարէզի հակիրճ կէտեր։ Կարեւոր ալ չեն։ Այսօր, անակնկալ մահդ այնքան ցաւ պատճառեց, որ խօսելու կամ գրելու շատ փափաք ալ չկայ։ Կը խորհիմ որ չէիր ալ ուզեր։ Ընդհակառակն ուզեցիր որ մահդ ըլլայ լուռ, թաղումդ՝ պարզ ու մտերիմ, հեռու ժխորէն։ Գուցէ անոր համար, որ ընթացիկ դարձած է մեր մէջ՝ «գնա՛ մեռիր, եկուր սիրեմ» լեզի ասացուածքը ու չէիր ուզեր, որ վերջին առանձնութիւնդ խանգարուի։

«Ինձ թաղէք, երբ տխուր մթնշաղն է իջնում,
Երբ լռում են օրուայ աղմուկները զուարթ,
Երբ շողերն են մեռնում, ծաղիկները ննջում,
Երբ մթնում կորչում են լեռ ու արտ։
Իմ շիրիմին դալկացող ծաղիկներ ցանեցէք,
Որ խաղաղ ու հանդարտ մահանամ
Ինձ անլաց թաղեցէք, ինձ անխօս թաղեցէք,
Լռութի՛ւն, լռութի՛ւն, լռութի՛ւն անսահման։

×

Այդպէս ալ թաղեցինք, սիրելի Հուրի, անլաց ու անխօս։ Գրեթէ։ Հայ քահանային աղօթքը միայն։ Այնքան տժգոյն էր խաղաղ դէմքդ, եւ այնքան հեռու կը թուէիր յանկարծ եւ սակայն՝ այնքան մօտ։ Ու մինչ կը հնչէր «Ի վերին Երուսաղէմ»ը, կարծես կ'ուզէիր ըսել մեզի բանաստեղծին հետ՝

«Թողէք, որ հանգչի իմ սիրտը յոգնած,
Թողէք, որ լինեմ հեռաւոր, մենակ —
Զգամ, որ կայ սէ՛ր, եւ ցնո՛րք եւ լաց»։

×

Սիրելի Հուրի, 24 ժամուան տարբերութեամբ, մահուան թուականդ պիտի զուգադիպէր ծննդեան թուականիդ։ Մեկնեցար յանկարծ, դառնութիւններդ չմոռցած ու չուզեցիր որ լացողները շատ ըլլան։ Կամքդ կատարուեցաւ ու փարիզեան գերեզմանատան մը մէջ, թողուցինք քեզ, քիչ մը աւելի առանձին ու հեռացանք, որպէսզի չզգաս թէ՝ «կայ սէ՛ր, եւ ցնո՛րք եւ լաց»....։

ԱՄԵՐԻԿԱ – ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԿՌՓԱՄԱՐՏԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻ ՆԱԵՒ ՀԱՅ ՄԸ

Մոսկուա գացած է Միացեալ Նահանգներու կռփամարտի խումբը, բաղկացած 15 մարզիկներէ։ Ամերիկացի կռփամարտիկները մրցումներ կ'ունենան Մոսկուա, Թիֆլիս եւ Վիլնիւս։ Խորհ. Միութեան խումբին մաս կը կազմէ նաեւ կիրովականցի 20ամեայ կռփամարտիկ Սամսոն Խաչատրեան (մինչեւ 54 քիլօ ծանրութեան դասակարգ)։

×

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՃԱՐՏԱՐԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ՆԿԱՐՉԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Երեւանի «Տեխնիկայի տուն»ին մէջ բացուած է նկարչական ցուցահանդէս մը, ուր ներկայացուած են զանազան կազմակերպութիւններու, գործարաններու երիտասարդ ճարտարագէտներու գործերը, զորս ստեղծած են իրենց ազատ ժամերուն։ Ցուցադրուած են աւելի քան 60 աշխատանքներ։

Fonds A.R.A.M

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԸՆԴՄԷՋԷՆ

ՅԻՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

Պատրաստեց՝ ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ – 1930

(Բ. և Վերջին Մաս)

Պարսկահայ գաղութը կ՚ապրի ներքին խռովայոյզ օրեր: Ատրպատականի մէջ, Թորհ. Հայաստանի վարիչները կ՚աշխատին Հայոց առաջնորդը Ներսէս Արք. Մելիք – Թանգեանը պաշտօնանկ ընել եւ իրենց գործիչը՝ Արսէն Եպսկ. Ղըլըճեանը տեղը դնել: Նոյնանման դէպքեր Հարաւ. Պարսկաստանի հայ գաղութին մէջ, ուր Մեսրոպ եպիսկոպոսի դաւադրութիւններու պատճառով կը քայքայուին ազգ. կրթական ու բարեգործական բոլոր հիմնարկութիւնները:

Հարաւ. Ամերիկայի մէջ, հայ կեանքը լաւ կը կազմակերպուի: Կը հիմնուի Վասպուրականի Հայր. Միութեան մասնաճիւղ մը, ներկայացումներ եւ հանդէսներ իրարու կը յաջորդեն, Սահակեան վարժարանը հիմնուած 1927ին կ՚արձանագրէ յաջող արդիւնքներ, Վիլա Արմենիա կոչուած հողի գնումը կը կատարուի:

×

Ձայն մը Մանչուրիայէն, Խարպինէն, ուր կայ ափ մը Հայութիւն որ իր կապը կը պահէ իր ժողովուրդին հետ շնորհիւ հոն հասած «Դրօշակ»ին, «Յառաջ»ին եւ «Հայրենիք»ին: 1929ի վերջերը Խարպինի Հայերը կատարած են Երուսաղէմի Եղիշէ Պատրիարքի քահանայութեան 50-ամեայ յոբելեանը:

Կեդրոնական Պալքանէն լուրեր եւս: Պելկրատի փոքրաթիւ գաղութը սթափելով երկարատեւ թմրութենէն կը սկսի կազմակերպել իր ազգ. կեանքը երեկոյթով մը Ծնունդի առթիւ: Ոչ շատ հեռու, Սոֆիայի մէջ, հայ երիտասարդներ յանձնառու կ՚ըլլան հայ կեանքէն ներս: 32 երիտասարդ կը կատարեն երդման արարողութիւն ու կը մտնեն Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը:

«Յառաջ»ի Յունուարի թիւերուն մէջ այլ մանր լուրեր գաղութահայութեան մասին, ինչպէս Թորոնթոյի մէջ (Քանատա) Ա. Ահարոնեանի քառասնամեայ գրական գործունէութեան յոբելեանը, Պերլինի, Պրիւսէլի հայ գաղութներու Ամանորի եւ Ծննդեան ձեռնարկները, Ամերիկայի Կարմիր Խաչի օգնութեան ձեռնարկները Սուրիոյ, Յունաստանի, Ատրպատականի, Պէյրութի հայ դպրոցներուն եւ կարօտեալներուն եւ վերջապէս Անգլիոյ մէջ Դուրեան Պատրիարքին ըստացած «Բրիտանական Կայսրութեան» ասպետի աստիճանի պատուանշանը Անգլիոյ Ծորճ Թագաւորին կողմէ, Նոր տարուան առթիւ:

×

Ֆրանսահայութիւնը երկու մտահոգութիւն ունի: Կազմակերպուիլ որպէս գաղութ եւ պայքարիլ, աքնիլ, կեանքի աւելի նպաստաւոր պայմաններ ստեղծելու համար: Թղթակցութիւնները որ կ՚ուղան գաւառէն եւ «Յառաջ»ի չորրորդ էջի յայտարարութիւններն ու ծանուցումները բացայայտ են այս տեսակէտէն: 1930ի Ամանորը տօնուեցաւ ընտանեկան համեստ եւ բազմամարդ սեղաններու շուրջ, ըլլայ պանդոկներէն ներս, ըլլայ նեղ սենեակի մը մէջ: Իսկ հայակեդրոն քաղաքներու շուրջ արուարձաններու մէջ սեփական տուներ եւ անձնական գործերու ձեռնարկողները այդ օր եւ ծոմ բռնեցին: Հակառակ այս ընկերային, տնտեսական խախուտ պայմաններուն գաղութը բոլորուելով զանազան միութիւններու շուրջ, յատկապէս Հայրենակցական, կ՚ապրի հաւաքական գործի կարեւորութեան գիտակցութեամբ եւ միշտ պատրաստ է զոհել իր ունեցածն ու չունեցածը հանրութեան շահերուն: Այսպէս

Յառաջ»ի բացած հանգանակութիւնը եղբայրական օգնութեան համար Անատոլուէն քշուած թշուառներուն, լայն արձագանգ գտաւ եւ Ֆրանսայի ամէն մէկ անկիւնէն ուր «Յառաջ» կը հասնի եկան գումարներ: 1930 Յունուար 31ին ընդհանուր գումարն էր՝ 22.833,35 Ֆր.: Զուգահեռ կազմուեցաւ Օգնութեան Կեդրոնական Յանձնախումբ մը Փարիզի մէջ: Յունուարին հրապարակի վրայ են յատկապէս Հայրենակցական Միութիւնները՝ Տարօն – Տուրուբերան, Շապին Գարահիսար, Վասպուրական, Քղի, Եոզկատ, Ատափազար, Մարաշ եւայլն… եւ Լիոնէն Կ. Յովակիմեան կոչ կ՚ընէ իր հայրենակիցներուն թէ ինչո՞ւ մենք ալ չկազմենք Հիւսէյնիկցիներու Հայրենակցական Միութիւնը: Վալանսէն Պասկ Բէնյ. վեհունի կ՚երկրորդէ: Մարաշի Հայր. Միութիւնը Մարսէյլի եւ Լիոնի մէջ կը տօնէ Մարաշի անկման 10րդ տարեդարձը: Բանախօսն է՝ Հրանտ – Սամուէլ: Ա. Խատիսեան, Կ. Սասունի անուններ են որ կուգան դասախօսութեանց յայտագիրներու մէջ: Թատերական ներկայացումները իրարու կը յաջորդեն: Փարիզի մէջ՝ Ղարաբաղի Մելիքները (օփերէթ) դերասան՝ Մ. Սուրաբեան, Նամուսը: Մարսէյլի մէջ, դարձեալ Նամուսը՝ դերասան Մ. Մարութեան, Շէյխ Ջալալէդդին՝ դերասան Յ. Ոզունեան: Լիոնի մէջ՝ Կըրլ – Սկաուտ՝ դերասան Ե. Թոլայեան (Կավռօշ): Հայակեդրոն քաղաքներու արուարձաններուն մէջ՝ տօնածառերը, դպրոցական հանդէսները անպակաս են: Ցիշենք Կարտանի գաղութը որ իր Կրթասիրաց Միութեամբ տասնեակ ու տասնեակ սաներու կը սորվեցնէ հայերէն լեզուն: Նոյն ճիգերը կը թափուին՝ Լա Սիոթա, Սէն Շամոն, Սէնթ – Էթիէն, Վիէն: Պոլէնը կ՚ափսոսայ որ տակաւին չէ կազմակերպուած: Վալանս որ 1930ին կը հաշուէ արդէն շուրջ 3200 Հայ, Փարիզի, Մարսէյլի, Լիոնի նման ունի աշխոյժ ազգ. կեանք: Հ. Մ. Մ.ը եւ Հ. Մ. Ը. Մ. Փարիզէն Վիէն կը ստեղծեն մարզական կեանք:

×

Փարիզի մէջ, Զափահաս Որբերու Միութիւնը եւ Ա. Ե. Կարմիր Խաչը տիրական ներկայութիւն են: Ալֆորվիլի մէջ բացում Նորաշէն մատուռի մը, Յունուար 12: «Սիփան» երգչախումբի վերակազմութեան աշխատանքներ Սաքօ Յակոբեանի ղեկավարութեամբ: Քաղաքական կազմակերպութիւններէն առաւելապէս Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է որ ներկայ է ամէն տեղ իր կոմիտէներով եւ խումբերով, իր հրապարակային ձեռնարկներով: Փարիզի մէջ կը հաստատուի Հ. Յ. Դաշնակցութեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէի դասընթացքներ որու բացումը տեղի կ՚ունենայ Յունուար 28ին: Նիւթերը կը շօշափեն Դաշնակցութեան, հայկական թէ միջազգային քաղաքական հարցեր: Դասախօսներ՝ Ա. Գիւլխանդարեան, Կարօ Սասունի, Աշոտ Արծրունի, Հրանտ – Սամուէլ:

×

Յունուար 1930ին համար վերջին տեղեկութիւն մը: Հայ գաղթականներու իրաւական վիճակը կը ճշդուի Ազգերու Դաշնակցութեան գաղթականական Բարձր Կոմիսէրութեան կողմէ եւ պաշտօնատունը 71, Ավընիւ Քլէպէր կը դառնայ միակ իրաւասու մարմինը հայ գաղթականներու իրաւական գործերը կարգադրող:

Բաց նամակ Գերմանիայէն

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

ԽՄԲ. — Պոլսահայ ուսանողուհի մըն է որ մեզի գրկած է այս «Բաց Նամակը», ուր շահեկան վերլուծում մը կ՚ընէ արտասահմանի մէջ հակաթուրք ահաբեկչական արարքներուն եւ Թուրքիոյ Հայութեան հոգեվիճակին: Գրութիւն մը որ լուրջ խորհրդածութեան նիւթ կը հայթայթէ:

Եւրոպայի մէջ ծաւալ գտած հայ խափանարարութիւնը — որ կրնայ նաեւ վերագրուած ըլլալ միայն Հայերուն, խնդրին մէջ հետաքրքրականը այն է որ բան մը չի փոխեր իսկական կացութենէն — որուն արձագանգ գտաւ, ճիշդ է, արեւմտեան մամուլէն եւ «մեսիա»ներէն ներս, եւ առիթը տուաւ Հայերու ցեղասպանութեան մասին անդրադարձ մը, ինչ որ մինչեւ այս օրերս ձեռք չէր ձգուած երբեք գործունէութեան զանազան եղանակներով գործող անձերու ու կազմակերպութիւններու կողմէ: Պոլսահայու մը համար սակայն (եւ ծանօթ աստուածքը կերպափոխելով՝ կարելի է ըսել որ ամէն Հայ տեղ մը նաեւ՝ Պոլսահայ է), այդ արդիւնքին քով կայ այլ արդիւնք մը — թրքական հակազդեցութիւնը. կ՚ուզեմ ըսել՝ ներքին հակազդեցութիւնը, որուն ամէնէն յայտնի նշանները մամուլի մէջ տարածուած ճիշդ կամ անճիշդ տեղեկութիւններն են, Սփիւռքի Հայերուն խռովարար շարժումներուն մասին: Յառաջի ընթերցողները ունեցան առկէ նախաճաշակ մը քանի մը յօդուածներու թարգմանութեամբ: Այն բանը սակայն որմէ որեւէ նախաճաշակ չեն կրցած եւ չեն կրնար ունենալ, Պոլսոյ Հայերուն հոգեվիճակն է այս օրերուս: Կ՚ուզէի հոս, կարողութեանս սահմաններուն մէջ, այդ հոգեվիճակին թարգմանը ըլլալ, որովհետեւ գլխացական հարց չէ միայն ան, այլ մաս կը կազմէ իրապէս, առարկայական գետնի մը վրայ, ամբողջական հարցին որուն վերադարձնումի առիթը եղան քանի մը մահափորձեր ու խափանարարական արարքներ:

Աւելցնեմ որ Թուրքիոյ Հայերուն հոգեվիճակէն գաղափար մը ունենալու համար, չի բաւեր Պոլսոյ Պատրիարքի յայտարարութիւնները կարդալ, քանի որ ասոնք ներքին սպառումին համար են միայն, կը ցոլացնեն պաշտպանութեան անդրադարձ շարժում մը, րէֆլէքս մը: Չեն կրնար անկաշկանդ արտայայտութիւնը ըլլալ հոգեվիճակի մը, որովհետեւ պայմանաւորուած են Թուրքիոյ Հայերուն հանդէպ պատասխանատուութեամբ մը: Դուրսի Պոլսահայը կրնայ համեմատաբար աւելի ազատ խօսիլ: Եւ

ԳԱՂՈՒԹԻՆ 1979

ՊԱՏԱՆԻՆԵՐՈՒ ՏԱՐԻՆ

Նորէն՝ խճաքարերու խժալուռ որոտը հեռուէն ականջներուս կը մօտենայ: Գաւազանի օգնութեամբ ծերունազարդ մարդ մը կ՚առաջանայ: Դէմքը սրժ – գոյն, մօրուքը ալեխառն, մարմինը ադաղուն: Հեռուէն՝ Համլէթի հօր կերպարանքն ունի: Նահապետական ճակատ տակ՝ արտայայտիչ աչքերը ինծ կը յիշեցնեն Հայր Ղեւոնդ Ալիշանի գիմագիծը… Յարգալիր բարեւ մը յետոյ ժպտուն՝ կը գովէ պարտէզի գեղեցկութիւնը ու տաւօտեան խաղաղ ժամու քաղցրութիւնը: Կը հեռանայ ձգելով իմաստութեան սկզբունքներու խորհուրդը: Այլայլած՝ կը հետեւիմ ծերունիի քայլերուն, ու, նորէն կը ցայտի աչքերուս Ալիշանի նուիրական դէմքը: Ի՞նչ է այս տեսիլը… ի՞նչ կ՚ուզէ մէջս արթընցնել… Կ՚ուզեմ վազել ծերունիին ետեւէն. խօսիլ՝ սփոփել մաքիս զարթնած ցնորքը. վանել համարձակութեանս կշիռը… խօսիլ, այո՛, խօսիլ նմանութեան վրայ, փարիլ անձնաւորութեանը երկրի՞ն՝ գտնել հոն հիւսքը իմացականն…

×

ԱԼԻՇԱՆ… զգայացունց դէմքը մէջս յայտնապէս թարմութիւն կ՚առնէ: Տոգորումով կը փոխադրէ զիս երիտասարդութեանս անջրպետը: Ահա դասարանը.. միջավայրը՝ ուր էութիւնս մարմին առած, իր ներքին ապաստարան է կառուցած. ուր՝ յափշտակութիւնս իրողութենէ թելադրուած կը սնանի իր մըտաւեւոման մէջ.. Նստած եմ գրասեղանիս առջեւ: Կը բանամ կափարիչը (պատկած դիրքէն դէպի վեր): Ահաւասիկ կեանքիս նոր ուղին ապագայ թելադրիչը. չտեմարանը լեցուն յոյզերուս գանձերով, գոյութեանս ենթահողը, տրամադրութեանս պատկերասփիւռը… հոն կը ծաթի նուաճումներուս վերապահ գաղտնիքը, հոն կը ծորի զգացումներու երեւակայական աղբիւրը…

Գրասեղանի կափարիչին ներքին մասը, լայնադլուխ տափակ ոսկի գամերով, այն օրերու մանրակրկիտ յարումով, լուսանկարներ եմ ցցած: Դէմքեր պաշտելի՝ որոնց հետ առօրեայ զրոյց կ՚ընեմ: Երբեմն՝ թախծոտ ակնարկով կ՚որոնեմ նըկարներուն օգնութեան արտայայտութիւնը. երբեմն սանձելով յուզումս, կը խոստովանիմ տագնապս հոգեկան… Աւա՜ղ… անոնց կորովագին զութի ներշնչումը… միայն ՝պարտականութիւն, ջանք ու յարատեւութիւն է… Շնորհք՝ թափանցելու խորհուրդը իմացականութեան, ընդլայնելու ուժը գիտակցութեան, յորդորման կայծը վառ պահելու…

Կափարչին ներքին մասը երեք գոյն բարակ երիզ եմ փակցուցած՝ կարմիր, կապոյտ, նարնջագոյն: Եռագոյնը շըրջանակ կազմած՝ կենդանութիւն ու լոյս կը սփռէ ձեռքէ ձեռք մաշած ու հինցած նկարներուն: Սակայն՝ փարումս անոնց, իր երկիւղի ու մեծարանքին մէջ, ակնածանքի հանգամանքն ունի: Ընկերներուս քրքիջը, կամ, կատակի գիտումով տաղտկալի խօսքերը, չեն դպիր վերացական սկզբունքիս: Իբր պատասխան՝ երբեմն կը բարձրացնեմ կափարիչը, պատըրուակ գտնելով կանոնաւորելու դասագիրքերս, տետրակներս. կամ՝ երբ վահան, կը կոթնցնեմ կափարիչը գըլխուս ու կը մեկուսանամ ներքին աշխարհիս հետ… գառնացած՝ սիրտս իր ալեկոծ զրոյցը կ՚ընէ մտերիմներուս հետ ու, կը հովահարէ տրամադրութեանս ալեկոծումը: Կափարիչին վերի մասը գետեղած եմ ծնողքիս լուսանկարը: Հօրս նայուածքը մորմոք, նոյն յուզիչ՝ այն շրջանի աղէտներու… չչմոլոր կերպարանքն է… կարծես կեանքի առագաստը կորսնցուցած է իր ուղեցոյցը, հովը՝ իր կենսատու փայփայանքը..շրթներուն վըրայ կայ դրոշմուած նոյն նախադասութիւնը. ի՞նչ է այս աշխարհի քաոսը… ո՞ւր կ՚երթայ մեր բեկոր ժողովուրդը այս տանթէական նաւով… Մայրս կաթողին ժպիտը դէմքին, կառչած՝ յոյսի շղարշով, շրթները դրոշմուած անհատնում կարօտի շողով կը թեւարկէ զգացումներուս ամենադգուելի բնոյթը… խօսակցութիւնս իր հետ թաքուն առասպելներու հմայքն ունի. յղացք՝ վերիվայրումներուս մէջ լիացած. վարդէ փունջ անապատ փուշերով՝ կը խոցեն մըտային հայեացքս… մինչ՝ հոգւոյս պապակած արօտին վրայ՝… մայրս անբառ՝ իր բուրումնաւէտ ցօղը կը սրսկէ…

ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ

(Շար.՝ 3)

Fonds A.R.A.M

կ՚ըսեմ՝ « համեմատաբար » որովհետեւ պէտք չէ մոռնալ որ դուրսի Պոլսահայոց թրքահպատակութիւնը, այն սպառնալիքը նաեւ որուն տակ կը գտնուի ան ամէն վայրկեան իր բնակած երկրէն — իմ պարագայիս՝ Գերմանիայէն, ուր ալ աւելի չեշտուած է այս իրականութիւնը — Թուրքիա վտարուելու, զգոյշ միայն կրնան դարձնել զինք:

Զափազանցութիւն չէ երբեք ըսել որ Թուրքիոյ Հայերուն հոգեվիճակը այսօր — սարսափն է: Այսօր չէ անշուշտ որ սկսած է սարսափը, քալած է ան հոգիներուն մէջ տասնամեակներէ ի վեր, թրքական Պետութեան կողմէ սարքուած ճնշողական ամէն մէկ արարքէ ետք՝ աճած է ան քիչ մը աւելի: Դպրոցներու փակումը, հայերէնի բնական ուսուցման կարելիութիւններուն տակաւ նուազեցումը, որոշ մարզերու մէջ՝ կատարեալ արգիլումը, Թրքերէնի պարտադրանքը, մէկ խօսքով՝ ընդհանուր հըսկողութիւնը որուն մատնուած է մանաւորաբար հայ համայնքը (Յոյներու կամ Քիւրտերու պարագաները կը տարբերին, ունին իրենց տեսակարար բնոյթը) երկրորդական երեւոյթներ չեն, ո՛չ « Հայ Դատին » համար, ո՛չ ալ Թուրքերու — իբրեւ ազգ — ներքին կեանքին համար, ինքնահասկացողութեան համար: Հսկողութիւնը կը բանի դպրոցներուն մէջ, թուրք տնօրէններու զետեղումով, եկեղեցւոյն մէջ, մամուլին մէջ, մինչեւ իսկ յարկաբաժիններէն ներս, ուր 1956էն ի վեր, ամէն ոք գիտէ, յստակ գիտութեամբ մը, որ բիրտ մահուան մըղատապարտուած է, բիրտ մահուան մը որուն ճշգրիտ թուականը — եւ այդ է ամէնէն սարսափելին, — ինք միայն չի ճանչնար, շահագրգռեալ անձին համար միայն անստոյգ է: Բարդեցէ՛ք ասոր վըրայ Թուրքիոյ քաղաքական վիճակը, չհաշուելով տակաւին տնտեսականը, հարիւրաւոր մեռեալները, զոհ՝ քաղաքական ահաբեկչութեան, ռումբերու եւ փամփուշտներու հանապազօրեայ իրականութիւնը:

Ինչո՞ւ հսկողութեան կողքին, մահուան թուականին անստուգութիւնը, իր սարսափազդու հանգամանքովը, այնքան կարեւորութիւն ունի, առարկայական աչքով մը դիտուած: Որովհետեւ թուրք Պետութիւնը միշտ վստահ եղած է թէ « էրմէնի մէսէլէսի »ն լաւագոյն միջոցներէն մէկն է միացնելու թուրք ազգը, թարմացնելու Թրքութիւնը, արիւնի ճամբով: Ուրախութեամբ կարդացի անցեալ օր Յառաջի մէջ այն սխալքիլ եւ իրաւացի գաղափարը որ Պոլսոյ Հայութիւնը այսօր պատանդի վիճակի մէջ է: Մի՛ մոռնաք որ գաղթի կարելիութիւնը ամբողջովին ջնջուած է, պարզապէս որովհետեւ երկրէն դուրս ելլելու արտօնութիւն չի տրուիր, գոյութիւն չունի — եթէ ոչ՝ չորս տարին անգամ մը: Եւ այս պատճառով ալ՝ ըսի սկիզբը որ բնաւ կարեւոր չէ գիտնալը թէ ո՞վ են ահաբեկչական արարքները գործողները, Հայե՞ր, Թուրքե՞ր կամ համազգային կազմակերպութիւններու պատկանող գործիչներ: Ինչ որ ալ ըլլայ՝ արդիւնքը նոյնն է. պատանդին վրայ ճնշումն է որ կը սաստկանայ միայն, անոր սարսափն է որ կ՚աճի: Թրքութիւնը թարմացնել արիւնի՞ ճամբով. այո, բայց արիւնի ճամբէն առաջ՝ կայ սարսափի ճամբան, որ նոյնքան ազդու է, նոյնքան գործօն՝ Թուրք ազգը միացնելու, իբրեւ միութիւն մը վերանորոգելու միտումին առընչութեամբ: Կա՞յ, խափանարարական շարժումի ծաւալումին ի տես՝ Թրքական վախ մը: Հաւանաբար կայ: Բայց նախ՝ չնչին է ան հայ փոքրամասնութեան վրայ ճնշող սարսափին հետ բաղդատելով: Եւ մանաւանդ՝ այդ վախն ալ խթանն է վերանորոգումին, Թրքութեան թարմացումին, Թրքութեան երակներուն խոստացուած նոր հիւթի մը ձեռք ձգումին:

Եթէ դիտելու ըլլանք յոյն փոքրամասնութեան վիճակուած կացութիւնը, կը տեսնենք որ մեծ տարբերութիւնը Հայերու կացութեան հետ այն է որ յոյն Պետութեան հեղինակութիւնը կ՚արգիլէ նոյն ճնշումին բանեցումը, կը պարտադրէ կառավարութեան որոշ վերապահութիւն մը եւ զգուշութիւն մը: Պէտք է խոստովանիլ նաեւ որ Յոյներուտխպողական գաղթն ալ, Կիպրոսի պատերազմէն տարիներ առաջ, մեծ ծաւալ մը ստացաւ, Յունաստանի գոյութեան եւ մօտիկութեան պատճառով: Հայերը անշուշտ չեն վայելեր նոյնատեսակ հեղինակութեան մը պաշտպանութիւնը: Հարցը կը դրուի ուրեմն, մեկնելով այս բանեցուած սարսափի աճումէն — որ միակ տեսանելի արդիւնքն է մինչեւ այսօր խափանարարական շարժումին — թէ Հայերն ալ արդեօք չէ՞ն կրնար կազմել Սփիւռքի մէջ ճակատ մը որ իր կարգին հեղինակութիւն մը ներկայացնէր, տարհամոզիչ հեղինակութիւն մը որ վախցնէր գայլին աչքը:

Այդպիսի ճակատ մը ոչ միայն տարհամոզիչ դեր մը կը խաղար Թուրքերուն հանդէպ, ոչ միայն կը նպաստէր սարսափելի օղակին դոյզն չափով քակուելուն, այլեւ կը նպաստէր նաեւ իրապէս ցեղասպանութեան ճանաչումին ի խնդիր տարուած պայքարներուն, քանի որ այդ պայքարները պայմանաւորուած չէին ըլլար այլեւս Թուրքերու թաքուն կամ բացայայտ ծրագիրներովը, որոնք ակնյայտօրէն կը միտին օգտագործելու պատանդները որ կը գտնուին ժողովուրդի ձեռքին տակ: Այնքան ատեն որ այդպիսի հեղինակութիւն մը գոյութիւն չունի, խափանարարութեան միակ արդիւնքը պիտի ըլլայ Թուրք ազգի թարմացուցիչ միացումը: Եւ Թուրք վարչակարգերը շատ լաւ գիտեն այս իրողութիւնը, կը խաղան անոր հետ: Թերեւս ալ կ՚արծարծեն իրենց միջոցներովը խափանարարութիւնը: Որովհետեւ իրենց շահը ատկէ՝ այս պարագային անհամեմատօրէն վեր է իրենց կրած կամ կրելիք վնասներէն:

Այնպէս որ նոյնքան անիմաստ է Պոլսահայերուն վերագրել վհատութեան զգացումներ, ինչպէս կ՚ըլլայ յաճախ, դժբախտաբար: Անհատական կամ հաւաքական վհատութեան ու վատութեան հարց մը չկայ հոս: Կայ առարկայական կացութիւն մը, զոր փորձեցի նկարագրել: Երկար ժամանակ, Հայկական Դատը մնացած է զուտ գաղափարախօսական իրականութիւն մը, անտեսող իրական խնդիրները: Այսօր, ահաբեկչական շարժումով, ստիպուած է ելլելու վերջապէս դուրս այդ վիճակէն: Ստիպուած է տեսնելու բարդութիւնը խնդրին, հաշուի առնելու իրականութիւնը, չափուելու անոր — իրականութիւնը, այսինքն՝ Թուրք ժողովուրդի ներքին հակազդեցութիւնը, հայ համայնքին օրինավիճակը: Ստիպուած է հասկնալու որ Սփիւռքի Հայութիւնը օդին մէջ ապրող, ազատ տեղափոխուող հաւաքականութիւն մը չէ անպայման, որ չի բաւեր այդ « օդային » հոգեբանութիւնը, որ քաղաքականութեան մաս կը կազմէ նաեւ Թուրքերուն համար թարմացուցիչ սարսափի այդ աճումը Հայերուն մօտ:

Պէտք չէ դիւրին վերաբերում մը ունենալ ուրեմն այդ « ափ մը Հայուն » հանդէպ որ է այսօր Պոլսոյ Հայութիւնը: Որովհետեւ ատոնցմով է որ Թուրքիան այսօր ուժով կը զգայ քնէզինէ: Անոնք խորհրդանշական ներկայութիւն մըն են Թուրքիոյ հողերուն վրայ, Թուրք ժողովուրդին մէջ եբր թէ միաձուլուած եւ սակայն, երբ վայրկեանը գայ՝ միշտ զատորոշելի: Խորհրդանշական ներկայութիւն մըն են Թուրքերուն համար:

Պէտք է Սփիւռքի Հայերը գիտնան այդ խորհրդանշական ներկայութիւնը դարձնել ու օգտագործել իրենց հաշւոյն, պէտք է գիտնան ու կարենան շրջել այսօրուան կացութիւնը, իսկական եւ գործօն նշանակութիւն մը տալու համար իրենց պայքարին, ի մասնաւորի՝ ահաբեկչական գետնի վրայ:

Հայկական հեղինակութիւն մը պիտի սկսէր ձեռք ձգել Հայերու գաղթի կարելիութիւնը, ոչ թէ անշուշտ փախուստ մը հնարաւոր դարձնելու համար, այլ ընդհակառակն՝ որպէսզի չգործէ այլեւս Թուրքերու աչքին Հայերուն կապող սարսափի օղակը: Պէտք չէ մոռնալ, եւ ի հարկին՝ կը կրկնեմ որ Հայերը այսօր չեն ընդունուած որեւէ տեղ աշխարհի վրայ իբրեւ Թուրքերէն զատորոշեալ եւ ճնշուած համայնք մը, որ կարենար արեւմտեան երկրի մը մէջ օրինակ՝ ապաստանեալի օրինավիճակ ստանալ: Օրինաւոր գետնի վրայ, ա՛յդ եղած է Թուրքերու յաղթանակը, եւ ատով է որ կրնայ պահել եւ ուժեղացնել սարսափազդու իր ճնշումը: Հեղինակութիւն մը Սփիւռքի տարածքին պէտք է գործէր այդ ուղղութեամբ, վերստեղծելով կորսուած կապը Պոլսոյ Հայութեան հետ, որ միակ հայ համայնքն է մեր օրերուն, եւ դիպուած մը չէ ասիկա, որ բացարձակ անշարժութեան մատնուած ըլլայ, որ անկարելիութեան մէջ ըլլայ տեղափոխուելու, որովհետեւ օրինաւոր կերպով նոյնացուցած ենք զինք Թրքութեան:

Նոր կարելիութիւններ պէտք է ստեղծուին որպէսզի նախ եւ առաջ՝ այդ անձերուն Հայութիւնը, եւ ուրեմն՝ ճնշուած ըլլալը, պատանդ ըլլալը ճանչցուի աշխարհի կողմէ, որպէսզի դուռ մը բացուի, չ ղ թ ա ն չփակի այդպէս մեր վզին: Այս աշխատանքը հայ Սփիւռքի պարտականութիւն է: Պոլիսը դըժբախտաբար այս իմաստով դեռ Սփիւռքի մաս չի կազմեր:

Այս ամէնը միակ ճամբան է նաեւ մեր պայքարին, եթէ իրապէս ունինք պայքար մը, իմաստ եւ ուղղութիւն տալու:

Ա. Կ.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՔՈՒԷՅԹԻ եւ Արաբական Ծոցի երկիրներու Հայութեան այցելութիւն մը տուած է Օշական Վրդ. Զոլոյեան, Խորէն Ա. եւ Գարեգին Բ. Կաթողիկոսներու կարգադրութեամբ:

Դեկտ. 6ին, Օշական Վրդ. մեկնած է Քուէյթ, ուր յաջորդ օր պատարագած եւ քարոզած է շեշտելով հաւատքի ուժի կենսունակութիւնը մարդկային կեանքին մէջ: Երկու շաբթուան իր կեցութեան շրջանին Օշական Վրդ. ներկայ գտնուած է Ազգ. Վարչութեան ժողովին, այցելած է ազգային վարժարան, կիրակնօրեայ դպրոց, տուած է երկու դասախօսութիւններ՝ « Կրօնական դաստիարակութիւնը հայ եկեղեցւոյ մէջ » եւ « Աշակերտութիւնը եւ հայ աշակերտը » նիւթերուն շուրջ:

Դեկտ. 20ին, Օշական Վրդ., ընկերակցութեամբ Քուէյթի Ազգ. Վարչութեան անդամներէն Մելիք Մելիքսէթեանի, մեկնած է Տուպայ, ուր հանդիպում մը ունեցած է տեղւոյն Հայերուն հետ: Յաջորդ օր վարդապետը մեկնած է Ապու Տապի, ուր տեղի ունեցած հաւաքոյթի մը ներկայ եղած են աւելի քան 40 Հայեր: Կէսօրէ ետք կատարուած է երեկոյեան ժամերգութիւն, որուն ներկայ եղած են 70 հոգի, մեծ մասամբ երիտասարդներ:

Դեկտ. 23ին, Օշական Վրդ., ընկերակցութեամբ կարգ մը ազգայիններու, տեսակցութիւն մը ունեցած է Շարժայի Շէյխի անձնական խորհրդական՝ Ապտալլա Ճումաա Մութավայի հետ, խօսելով Հայութեան համար հաւաքավայր մը ունենալու մասին: Շէյխին խորհրդականը (Շէյխը բացակայ եղած է երկրէն) արտայայտած է Պետութեան հոգածու վերաբերումը եւ վստահութիւնը Հայութեան հանդէպ: Ժամը 20.30ին 250 Հայեր հաւաքուած են Տուպայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցին, ուր կատարուած է երեկոյեան ժամերգութիւն: Ապա, « Ֆետըրըլ » պանդոկին մէջ տրուած է ճաշ մը, որուն մասնակցած են 250 հոգի:

Դեկտ. 26ին, Օշական Վրդ. Զոլոյեան վերադարձած է Անթիլիաս:

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՄԱՐՏԻԿՆ ՈՒ ՁԵՅՆԱՊԸ

Հօրաքոյրը խոշոր թիկնեղ կին էր: Մարիամը պզտիկով մնալէն ի վեր յաճախ կ՚երթար՝ անոնց տան գործերը կը տեսնէր, կը զգուշացնէր ծանր աշխատանք ընելէ: Կ՚ըսէր, կը սորվեցնէր բաներ, որ առջինեկ ունեցող հարսները չէին գիտեր: Մանաւանդ կը զգուշացնէր, որ յղութեան շրջանին զգուշանար ձուկ ուտելէ, որպէսզի երեխան ձուկի բերան չունենար:

– Ստեփան, խելքդ գլուխդ թող, էս բոլոր խօսածները տուշմանի խօսքեր են: Հօրդ երդիքէն ծուխը որ տեսնան, աչքերնին չի վերցներ,– հօրաքոյրը կը խօսէր յաճախ ու կ՚աշխատէր տունը չէն պահել:

Այն գիշեր Ստեփան շատ սխրալիր էր: Դուրսի խօսքերը լսելէն ի վեր երբեք այնքա՛ն ջերմ չէր սիրած իր կինը: Անոր լայնցած կողերուն, խոշորցած կուրծքին, գոհարազարդ թագի մը պէս ծանր մարմնին մէջ, կը զգար իր գոյութիւնը, փառքը այնպէս, ինչպէս բարգաւաճ երկիրներ գրաւող զինուորական մը:

Հարս Մարիամ այն գիշեր այնքան ուրախ զգաց, որ ամուսինը հետզհետէ կը մոռնար դուրսի խօսքերը, կը փոխուէր:

– Թող ըսեն, Մարիամ, այլեւս հոգ պիտի չընեմ, միայն թէ կ՚ուզեմ ճըշմարտութիւնը իմանալ, միայն կ՚ուզեմ գիտնալ որ քու կամքովդ եղած չէ: Պատմէ՛, պատմէ, ինչպէ՞ս եղաւ:

Չէ, չէ, իր կամքովը եղած չէր: Հարս Մարիամ ուզեց վերցնել մղձաւանջը, որուն մէջ ամուսինը կ՚իյնար յաճախ: Երբ ճշմարտութիւնն ըսէր, ամուսինը պիտի տեսնէր իր անմեղութիւնը ու պիտի մոռնար, պիտի ներէր իրեն: Ու պատմեց.

– Այդ օրը դուն դաշտ գնացեր էիր, ես ալ դուռը գոցած տան–գործ կ՚ընէի...

Երկու օր յետոյ Ստեփանը հեռացած էր գիւղէն: Այլեւս ան հեռանալն էր:

×

Տղաբերքէն քանի մը ամիս յետոյ, հարս Մարիամին ոսկորները քանդուեցան, մանաւանդ որ զաւակը մեծ ցաւերով ունեցաւ: Գիւղացիները իրենց լեզուով անոր գերեզմանը փորեցին ու պատանքը իջեցուցին հող:

Այն օրերուն երեխան քանի մը ամսու էր: Հօրքոյրն իր մօտ տարաւ ու մեծցուց գիւղի մայրերու եւ այծի կաթով: Քանդուած տան մը միակ ճրագը՝ Մարտիկը մնացական ըլլալու համար, տակաւին երեխայ, հօրաքոյրը ծակեց անոր ձախ ականջը ու անցուց կապոյտ յուլունք մը:

Ուրիշներ ամսով կը մեծնային, Մարտիկը օրով կը մեծնար: Եօթը տարեկան էր, երբ ինքզինքը բերդի շուքին տակ գտաւ հօրաքոյրի այծին հետ եւ մտածեց պարսատիկի մասին:

Մարտիկ հօրաքոյրին հէքեաթներով մեծցաւ,– Հազարան Բլբուլ, Իմաստուն Ջուլհակ, Միհր: Անոր հէքեաթներու մէջ կար ապրշում, խումաշ, ձի, թանկագին քարեր, իշխան, արաբ ծառաներ, թագ ուծիրանի:

Բերդակը ուրիշ հայ գիւղերու շատ չէր նմաներ: Բնակիչները կ՚ապրէին առեւտուրով ու արհեստով: Շատեր չերմարոյծ էին: Վայրը լեռնոտ էր, կը պահէին այծեր: Գորգագործութիւնով զբաղողներ ալ կային: Գիւղն ունէր իր պազարը, ուր երբեմն հեռու տեղերէ աղ ու օճառ բերող ուղտեր կը չոքէին: Շըրջակայ գիւղերէն քիւրտ կիներ, իրենց գլուխներուն վրայ դրած կը բերէին սեր, մածուն, կարագ, ոչխարի բուրդ:

Բերդակի մէջ կարելի էր գտնել հին արաբական տիրապետութենէն մնացած հէքեաթներ «Հազար ու մէկ գիշերներ»էն, արաբական բառեր ու գործիքներ: Անոնց ժողովրդական երգերը հին ոսկիի պէս ծանր էին ու գեղեցիկ գորգի պէս նաշխուն: – Աքլաս, սըմա թել, մաշալլա, լահոռ շալ, մարգրտէ եօրղան, ոսկունքէն սեղան: Անոնց մէջ ազնուականութիւն մը կար:

(Շար. – 4)

Fonds A.R.A.M

Տէր եւ Տիկին Նայիրի եւ Սոնեֆըն Քոլաքս եւ զաւակները, Օր. Տ. Խորովեան, ինչպէս նաեւ Յարութիւնեան, Յովակեան (Փարիզ), Տէր-Ղազարեան (Թեհրան), Աղասեաններ (Քալիֆորնիա եւ Գանատա), Յովակիմեաններ (Գանատա), Հոտակովսքի (Տիթրոյթ), Խոսրովեան (Գանատա), Արմէնեան (Հայաստան), Խէրեան, Պուտաքեան, Տիրատուրեան (Ֆրանսա), Արթինեան, Սերգիսեան (Զուիցերիա) ընտանիքները և իրենց զաւակները խոր ցաւով կը գուժեն իրենց քրոջ եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Փարիզ, Յունուար 24ին։

Ողբացեալին ցանկութեամբ, յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ մտերիմներու սեղմ շրջանակին մէջ։ Թաղումը տեղի ունեցաւ Յունուար 29 ժամը 16·30ին, Պանեէօ - Փարիզին գերեզմանատան մէջ։

Ըստ ողբացեալին փափաքին՝ նուիրատուութիւնները ընել Լիբանահայ աղէտեալներուն, Վիէնի Գասպար Իփէկեան ակումբին, Պէյրութի Գասպար Իփէկեան թատերախումբին կամ էմնըսթի-ինթերնէշընէլի։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկ. Կարապետ-Մարի Պաղտասարեան եւ զաւակները, այրի Տիկ. Աննա Պաղտասարեան, Տէր եւ Տիկ. Գասպար Պաղտասարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Պետրոս Պաղտասարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Հրանդ Թաղէոսեան, այրի Տիկ. Մարգրիտ Տէր-Յակոբեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ ընտանիքներ՝ Ալեքսանեան, Տէտէեան (Ս. Շամոն), Միքայէլեան (Մարսէյլ), Պօղոսեան (Մարսէյլ), Բարաղամեան (Մարսէյլ), Պապաճանեան (Ավինեոն) խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք իրենց ներկայութեամբ, ծաղկեպսակներով, հեռագիրներով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր, զաւկին, եղբօր, հօրեղբօր, հօրեղբօր որդւոյն եւ ազգականին՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ։

ՄՕՏ ՕՐԷՆ ՄՕՏ ՕՐԷՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺԱՊԱՒԷՆ ՄԸ

ՍԱՄՈՒՆԻ ՁԸՒԱԿՆԵՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Սուրիայէն Տիկին Վիքթորիա Տէմիր-ճեան կը փնտռէ իր եղբայրը եւ անոր զաւակները, որոնք Ֆրանսա եկած են 1925ին։ Հօրը եւ մօրը անունները են՝ Խաչիկ եւ Արուսեակ (Տէմիրճեան), եղբօրը Ժոզէֆ, կնոջը Անտրէ, զաւակները Խաչիկ, Սիմոն եւ Ժոզէֆ։

Լուր ունեցողներէն տեղեկացնել՝

ANTAPILIAN
1, Bld. Garibaldi
92130 Issy les Moulineaux
Tél. : 645-71-47

«ՅԱՌԱՋ»ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ կը նուիրեն

Մեծ վարպետին (Շ.) յիշատակին, անոր մահուան 23րդ տարելիցին առթիւ, Պ. Զաւէն Օհաննէսեան 100 Փր. կը նուիրէ։

×

Կրընոպլէն Պ. Շիրինեան 40 Փր.։

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Սեւան - Կոմիտաս երգչախումբի վարչութիւնը կուզայ յայտնելու յարգոյ հասարակութեան թէ հակառակ իր ղեկավարին ունեցած ինքնաշարժի արկածին, եւ որուն պատճառաւ ընթացք գտած են սխալ տարաձայնութիւններ, երգչախումբը պիտի յարգէ իր սահմանուած յանձնառութիւնը, համերգը տալով ինչպէս որ նախապէս յայտարարուած էր, այսինքն՝ Շաբաթ, Փետր. 16ին, երեկոյեան ժամը 20·45ին եւ Նուիրուած Կոմիտասի։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Vienne - Lyon - Grenoble - Valence

L'Organisation Terre et Culture présente, au cours d'une série de réunions tenues dans la région Rhône-Alpes, le bilan de ses trois premières années d'activité en Iran du Nord — exploration des monuments et sites, contacts avec la population arménienne, travaux collectifs de mise en valeur des domaines arméniens — ainsi que les principales perspectives envisagées pour les années à venir.

Կեդրոնական Ֆրանսայի մէջ գումարուած շարք մը հաւաքոյթներու ընթացքին, Երկիր եւ Մշակոյթ կազմակերպութիւնը կը ներկայացնէ Ատրպատականի մէջ առաջին երեք տարիներու իր գործունէութիւնը — ճանաչում պատմական վայրերու եւ յուշարձաններու, շփումներ հայկական բնակչութեան հետ, հայ ազգային կալուածներու վրայ տարուած հաւաքական աշխատանքներ — ինչպէս նաեւ եկող տարիներու համար նկատի առնուած գլխաւոր հեռանկարները։

Conférence - Débat - Diapositives - Film

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ - ԼՈՒՍԱՐՁԱԿՈՒՄ - ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

VIENNE : Vendredi 1er Février, 21 h. Salle Ipékian, 34 rue Victor Faugier
LYON : Samedi 2 Février, 21 h. Salle de l'église arménienne, 40 rue d'Arménie.
GRENOBLE : Vendredi 8 Février, 21 h. Centre Social Paul Bert, 16 rue George Sand (*Saint-Martin d'Hères*)
VALENCE : Samedi 9 Février, 21 h., Salle Hussissian, 6 rue Faventine.

Բարեկենդանի Խրախճանք

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի Բարեկենդանի խրախճանքը մասնակցութեամբ երրեակ հայ արուեստագէտներու։

Trio Arménien

Երգ Այտա Յարութիւնեան
Քանոն Էլիա Փեհլիվանեան
Կիթառ եւ տավուլ Արթօ Փեհլիվանեան
Կիրակի, Փետր. 10, ժամը 13·30ին
HOTEL ARCADE
2, Rue Cambronne — Paris 15e
Սեղանները ապահովելու համար՝
հեռաձայնել 533·06·31 եւ 206·42·50
Մուտք եւ ճաշագին 100 Փ.

ԽՆՋՈՅՔ

Կապ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղին խնջոյքը, Շաբաթ, Փետր. 9, ժամը 18ին սկսեալ։

Une Date à ne pas manquer

Le Comité de Libération des Prisonniers politiques arméniens vous invite à vous rappeler l'assassinat de trois patriotes : ZADIKIAN, BAGDASSARIAN et STEPANIAN en venant déposer symboliquement des fleurs devant l'Aéroflot (33, Avenue des Champs-Elysées, Métro : F. Roosewelt), le Samedi 2 Février à partir de 15 heures.

(Pour les villes de province, nous invitons les Arméniens à faire de même devant les consulats ou autres représentations de l'URSS).

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Սէնթ Անթուանի վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր անդամները ներկայ գտնուելու իր ընդհ. անդամական ժողովին, Շաբաթ (Փետր. 2) ժամը 20·45ին Պառ տը լա Կառի սրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է այս կարեւոր ժողովին։

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները Փետր. 2, Շաբաթ, Մշակոյթի Տունը ժամը 3·30ին։ Կարեւոր օրակարգ եւ վարչական ընտրութիւն։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE DE MARSEILLE
12 - 14, Rue St. Bazile

Organise :
Le Samedi 2 Février à partir de 21 h. 30

SOIREE CARNAVAL

Buffet — Cotillons —
Déguisements souhaités
Entrée 30 F.
Réservation : Tél. M. C. A. 50-15-09
(sauf le mardi)

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Տիկին Ֆիլոր Եփրեմեանի մահուան առթիւ Կեսարիոյ և շրջանի Հայր. Միութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Եփրեմեան, Ճըրճըրեան, Պարթեւեան, Միւթէվէլեան սգակիր ընտանիքներուն եւ բոլոր պարագաներու։

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Պանեէօ - Քաշանի մասնաճիւղին կողմէ,
Կիրակի, Փետր. 3 ժամը ճիշդ 15ին
Կը մասնակցի Իսիի ԱՆԻ երգչախումբը ղեկավարութեամբ
ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆԻ
Թատերական ներկայացում Ալֆորվիլի թատերախումբին կողմէ՝
ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆԻ
ՀԻՒԱՆԴՏԵՍԸ

MATINEE CULTURELLE

Avec la participation de la chorale ANI et de la troupe théâtrale d'Alfortville
MAISON DES JEUNES DE CACHAN Ave. Louis Georgeon, Cachan

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԵԱՆՑ ՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Association pour le Maintien
du Patrimoine Culturel Arménien
10, Rue de Miromesnil — 75008 Paris

Ամէն կէսօրէ վերջ կեդրոնատեղին բաց է ժամը 14–18, բացի Երկուշաբթի օրերէ։

Հայերէնի դասաւանդութեանց արձանագրութեան համար ժամադրուիլ հեռաձայնով։ Կրօնական գիտելիքները կը դասաւանդուին ամիսը մէկ անգամ Նորվան Վրդ. Զաքարեանի կողմէ։ Իսկ մայրենի լեզուի ուսուցումը կը դասաւանդուի, Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ կէսօրներէ վերջ Պ. Ստեփան Զալըքեանի կողմէ։

Դասաւանդութիւնները ձրի են։

Քարտուղարութիւնը բոլոր ժամադրութիւնները կ'ընդունի հեռաձայնով։

Tél. : 265-79-05

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի Կեդր. Վարչութիւնը, իր բոլոր մասնաճիւղերով, խոր ցաւակցութիւններ կը յայտնէ Պր. Լեւոն Ճէյրանեանի, Տէր եւ Տիկ. Տիգրան Ճէյրանեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկ. Յովհ. Զաքրուքեանի եւ որդւոյն, Տէր եւ Տիկ. Յովհ. Ճէյրանեանի, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Ծանտարմայեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկ. Սարգիս Ճէյրանեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկ. Նշան Ճէյրանեանի եւ զաւակներուն, Տէր և Տիկ. Մուշեղ Ճէյրանեանի և զաւակներուն, Մինասեաններու Քօչքարեան խնամիներուն, ինչպէս նաեւ իրենց բոլոր ազգականներուն, հայրենակիցներուն եւ բարեկամներուն, Տիկ. Վերոն Ճէյրանեանի մահուան առթիւ (որ տեղի ունեցաւ Երկուշաբթի, Յուն. 21, 71 տարեկանին Վալանսի մէջ)։

EREVAN restaurant
ՀԱՑԱՏՈՒՆ ԵՐԵՒԱՆ
26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՔՈՒՐ ԽՈՀԱՆՈՑ - ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ
ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ
ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՋԻԹԱՊՈՒՐ, ՄԱՆԹԸ
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ԼԱՀՄԱՃՈՒՆ ՈՒ ՋԻ - ՔԷՕՖԹԷ (Պատուէրի վրայ)
ՈՒՐԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՍՈՒ - ՊԷՕՐԷԿ
ԵՒ ԱՄԷՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ՝ ՊԱՏՈՒԷՐԻ ՎՐԱՅ՝ ԽԱՇ

ՈՒՐԲԱԹ ԵՒ ՇԱԲԱԹ՝
Duo Hartar
ՅԱՐՈՒԹ ԵՒ ՎԻԳԷՆ

FERME LE MARDI ՓԱԿ Է ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՃԱՇ ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹՈՒԻ ՆԱԵՒ ՏՈՒՆԵՐԸ, ԱՊՍՊՐԱՆՔԻ ՎՐԱՅ։

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 559[illegible]

Fonds A.R.A.M